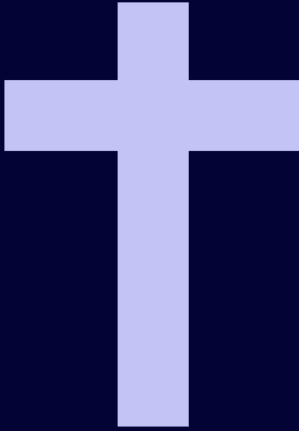

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua
New Guinea

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua New Guinea

Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665

Contents

front	1
Legic	3
Mataio	127
Mareko	189
Luka	227
Yohane	293
Méliméli icac ai	339
Roma	400
1 Korinti	428
2 Korinti	455
Galatia	473
Efeso	482
Filipai	491
Kolosai	498
1 Tesalonika	505
2 Tesalonika	511
1 Timoteo	515
2 Timoteo	523
Tito	529
Filemon	532
Hebiraio	534
Yakobo	554
1 Petero	561
2 Petero	569
1 Yohane	574
2 Yohane	581
3 Yohane	582
Yuda	584
Ac Saṇa	587
Read the New Testament	617

Sisipac Ac Qelia Sampela hap Buk Baibel long tokples Kube long Niugini

The New Testament and Psalms in the Kube language of Papua New Guinea

Global Bible Translators

Sisipac Ac Qelia

Sampela hap Buk Baibel long tokples Kube long Niugini

The New Testament and Pasmalms in the Kube language of Papua New
Guinea
[iso]

Translation: © 2012, Global Bible Translators

Print publication, 2012, Global Bible Translators

Web version
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim

long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Legic Kiwi 1

1

(Legic 1-41)

Héna éréhéc.

¹ Ic ségi ségiyaguc imi ic zipiliñ zapalaña ionac ninin areñgia imi ménda méndacma kemma, késpedesic ic ionac kekecac hénaiguc momacnec ménda namma, zédesi ic iniguc* momacnec ménda tacanzac.

² Néñ Yaweac† héna acwac‡ ewa siña heyu, sinj kaiwe séc héna ac imi zéniñanzac.

³ Inéñ ic hésa doku téfara giñgiñaguc himicgic nañanzac ésécnec haréña ménda bura tiyu naléya méndacma héla gocmia haianzac. Inéñ imuac me imuac ai meyu hiabianec saima keñanzac.

⁴ Néñ ic zipiliñ zapalaña imi imuhuc qahac. Inéñ imi gorosona sénéwéra luhucnéñ mihilañgéyu keñanzac ésécnec.

⁵ Imuac niñac ic zipiliñ zapalaña ieneñ imi Anutunéñ kitiwa biria meñeñ énécmiyu hia ménda nañselimu. Wañu késpedesic ic ieneñ ic solaña iniguc momacnec kecmuac séc qahac.

⁶ Ic hiabia imi Yawenéñ inicgaleñ wañ énécmianzac, néñ ic zipiliñ zapalaña imi eneñ tima keñanzu héna imuac tetcgia imi humu qai wawaña.

2

Anutunéñ Kristoac sisipac ac ézéyec.

¹ Némac niñac baera baera ic embac ieneñ qegetali ac qewelona wamma, imuac ic embac ieneñ ai gorosona imuhucyawac niñareñ wañanzu?

² Wañu Yawe zéma iwac halécnéñ météré mima gésimimia iorac hazéc wañ érécmima baecac ic kewu ieneñ zéréñqéréñ wamma nañgic, baecac galenhéra ieneñ momacnec toroqe amuma yomuhuc emininzu;

³ Señ hésa qaté nénécmizac imi qetecgéma hésa selia ziki sipac menénéc mizac imi hulac gilidacbiñ.

⁴ Wañu ou kurumenjiguc taczac inéñ desi énécmizac. Miñ Kewunéñ isocfagociguc onopoczac.

⁵ Inéñ qeri geric wamma ac wañ énécmizac, tericgé énécmima yomuhuc zézac;

⁶ Nenaoc, nena ic kewu, nuac baec boña téréya Zioniguc kumuwa nanzac.

⁷ Imuac ni miñ kewuac zézé seli ac imi zéau énécmiwa baec séc kenzac. Yawenéñ yomuhuc nézézac; Gi imi nuac nañna. Deguc ni héri haima mihicñi géñzua.

⁸ Zéwelecnénna neñ nuac mératéc baec séc ic embac hénia hénia imi gémba guac buña wandacmu. Wañu baec tetcgia séc moczon guac buña wandacmu.

* **1:1:** Hebiraio aciguc; Ionac tataciguc. † **1:2:** Yawe; Anutuac qara, kiwi téréyaguc ogic hezac, néñ qac téréya imi ménda olomma Miñ Kewu zéanzu. ‡ **1:2:** Héna ac; Hebiraio aciguc Tora, Moseac kiwi ura 5 Anutuac ackuazéc imuac hénihéniaguc hezac imuac qara.

⁹ Waṅu gerj aij qarucganéh hazéchécgá unuwésémaṅ. Kewuc nomuṅ éséc nec qéséhénécmina.

¹⁰ Imuac baera baera ic kewu ini niṅtegic qinṅtegic ginaguc wammu. Baera baera galenṅ ini goro ac imuac gezac haimu.

¹¹ Bac yandi yandi wamma Yaweac welenṅ qemima, bac yandi yandi wamma zézé ségiségi wammimu.

¹² Qeri geric waṅ énécmiyu baec hénaginaiguc biriwu niṅac. Iwac naṅa kiricne mima welenṅ qemimu. Qeri birianéh élanzaṅ nec geric bélanṅ éséc nec yacma onowac niṅac. Iwac muru héima naṅaṅzu imi eneṅ moczoṅ ségiségi ginaguc wammu.

3

Hazéc hécgina ieneṅ helanṅi énécmigic Anutuac muru héima nammu.

¹ (Dawidinéh eṅeya naṅa Apsalomac wésia iguc nec néṅacma keṅec nalé imuaru oyec.) Yawe, hazéc hécna imi yei sasala yanda. Ic embac hazéc wannémma yaré qewiṅ zéma yacma naṅzu imi sasala yanda.

² Ic embac sasalanéh nuac* yomuhuc zéanṅzu; Anutunéh aṅgéhna ménda tianṅzac. (Ohec)

³ Néṅ Yawe, gi imi nuac saiwa, nuac edamuna, nuac orucna meyac néṅaṅzaṅ.

⁴ Ni Yaweac kuc nec ewa ewananéh qacma héiwa, inéh iwac baec boṅa téréyaiguc† acna melenṅ néṅaṅzac. (Ohec)

⁵ Ni ama siṅiyu gau heanṅzua. Waṅu Yawenéh néṅgalenṅ waṅṅeṅu siṅunec muṅguc yacanṅzua.

⁶ Hazéchécna tausenṅ tausenṅ ieneṅ lelecgé néṅgic, néṅ ni bac yandi yandi ménda waṅaṅzua.

⁷⁻⁸ Aṅgéh titi imi Yawe guac murunec. Miṅ kewuac mériaṅ imi ic embachécgá qacginaiguc mama heanṅzac. Imuac niṅac, Yawe, gi yacna! Oh nuac Anutu, ni aṅgéhna tina. Nuac hazéchécna nekaṅgina kuma ic zipilinṅ zapalaṅa ionac zécgina hézéhéna.

4

Zérabéra naléiguc ewa éréhéc qahac zéwelec waṅec.

¹ (Legic galenṅawac; waṅgoṅ hésiaguc, Dawidiac legic zéra.) Anutu, nuac solanṅa miṅina, ni guac qacma guruwa acna melenṅ némbésémaṅ, ni baec wéh wéhgiaiguc kecha baec kondonṅa mihicṅi nénnec, imuac ewa hia niṅnémma zéwelecna niṅna.

² Baec ic ionac naṅhéra* ini nalé dahecac séc gamu qeṅe mihicṅi némmu? Nalé dahecac séc edamuna imi melenṅgic gamu qeṅeac buṅa waṅu, haka biriwac siṅa nimma baniara méndac énécmima kecmu? (Ohec)

³ Yawenéh eṅeya niṅac wamma siṅ niṅmianṅzac i gésimiyec imi niṅasarimu. Imuac ni zéwelec wamba Yawenéh nimma kecanṅzac.

⁴ Ini bac yandi yandi wamma kápésic ménda wammu. Gaugina hewiṅ zé emma acgina qaiyu bénzéh nec qeriginanéh zéma nimmu. (Ohec)

* **3:2:** Hebraio aciguc; Kecec unṅanawac. † **3:4:** Zion baec boṅa, imuac qahaiguc Dawidiac demin selia neṅ kiroponéh lelecgéma naṅzac. * **4:2:** Ac haka silicginaiguc ic tosara kuc buṅaginaṅuc ionac icac naṅhéra zéaṅgic.

⁵ Miñ Kewuac muru hakagina solañ a iminénj mulu éséc nec haimimu. Yaweac muru héima nammu.

⁶ Ic embac sasalanénj Mérénénj haka silic hiabia ménj nénézéyu hémbiñ? zéañzu. Imuac Yawe gi guac kic tanecga asac mararañ a gucnénj ninicna.

⁷ Miñ Kewunénj nuac ewa qerinaiguc ségiségi kunenj yanda tiyu sécgéañzac. Ségiségi iminénj padí me wainj qelianénj sécgéyu ségiségi wañañziñ imi qeyu maanzac.

⁸ Ni imuhuc solañanec deminjen menémma néngalen wañnéñañzac imi Yawe momacguc sac keczac, imuac mia ni ewana déñ wañu gauna heañzu.

5

Anutunénj yéwéri igucnec metecgé némmac zéma niñkinzénj wamma zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; kuñaguc héigic, Dawidiac legic.) Yawe nuac acnawac gezac haina. Nuac yaiwisisiñ acna niñnéna.

² Méra némbésémañ niñ wamma guru héhéli géñzua imi nimbésémañ.

³ Yawe, siñunec séc geñ nuac ac ewana niñañzanj. Acna melen némbésémañ niñac siñunec zéwelema bénzéh nec mambéc kecañzua.

⁴ Héña imi yomuhuc; Miñ Kewu gi biriawac siñ a ménda niñañzanj. Ic birianénj giguc hia tacyac ménda wammac.

⁵ Séwi enenj icnénj guac wéségaiguc nammucac séc qahac. Miñ Kewu gi imi haka silic biria wañañzu imi onac mézéga kunenj yanda tianzac.

⁶ Yawenénj ikoc ac zéañzu imi unuma sac naec énécmianzu imi zéma tilic qilic ic ionac mézéya tianzac.

⁷ Ni imi Miñ Kewu guac goi héhéiganénj nanjé néñu kucna mihicñima Miñ Kewuac ocmuñ téreyaguc keremmanj. Eega héigémma siminjen héigémba Miñ Kewu guac ocmuñ téreyawac muru kemmac.

⁸ Yawe, nuac leleciguc hazéchécna sasala keczu, imuac Miñ Kewu guac héna solañaguc nuagicma kenna, Miñ Kewu, hénağa dindinja imi nézéna hémba.

⁹ Imuac héña imi yomuhuc; Kuaginaiguc imi ac héla ménj ménda hezac. Ewa qerigina imi ic embac mebiri énécmiwinj zé niñarenjégic sécgédaczac. Wañu déméngina imi kic suañ añañgia éséc nec. Wañu ezelañgina iminénj haléc ac efima zéañzu.

¹⁰ Anutu, ionac imi késpedes ginaguc zéénécmína. Waiénécmína enañ nininjen bétaciguc enaoc hiñgacgic inimac. Ienenj Miñ Kewu andé qeañzu, imuac niñac wawañ memegina biria imuac niñac wamma nesi énécmína kemmu.

¹¹ Néñ méñnéñ ménj guac muru hama sanjiañzu imi ségiségi mihicñi énécmína. Ionac imi wai énécmína nalé tetcgia qahac ségiségiac legic héima kecmu. Ic imuhucya imi saiwa wañ énécmína, guac wañañzu imi enenjen guac niñ wamma ségiségi wammu.

¹² Yawe, gi imi hélac nec ic solañ a mérianjen mihicñi énécmianzanj. Guac ewa hiaganénj saiwa éséc deminjen meénécmína.

6

Qenzenj manzenj qeriaiguc Miñ Kewu zéwelec wammiyec.

¹ (Dawidiac ewa biricac legic, waṅṅoṅ hésiaguc.) Yawe, qeri biricgaiguc ac ménda waṅnéna. Miṅ Kewu, guac qeri gericgaiguc zémindiṅi ménda waṅnéna.

² Yawe, ni kucna qahac, imuac ewa hia waṅnéna. Yawe, mehiaru néna. Sicnawac toroya imi geriwa nozac.

³ Nuac kekec uṅananéṅ zuracgézac éséc nec geriwa nozac. Yawena nalé dahecac séc mambéc kecmaṅac hezac?

⁴ Yawe, lilingéma hama kekec uṅana metecgé néna, Miṅ Kewuna goi héihéiganéṅ ni humuc igucnec aṅgéṅna tina.

⁵ Méṅnéṅ méṅ humumaguc Miṅ Kewu niṅqelimacac séc qahac. Humuc ic ionac baec sasaṅgia igucnec mérénéṅ gi hia mepési gémmac?

⁶ Ni zésilac wamma kecma birizua. Siṅi herec kic qelinec kecma siacba kic masinanéṅ hehena mézégézac. Siacma kecba aturu hehenanéṅ dokuyaguc wandaczac.

⁷ Siac yanda waṅkecba kicnanéṅ biriyyu hia hémmaṅac séc qahac wanzac. Hazéchécna niṅac siacba kic masinanéṅ waṅu kicnawac kuhanéṅ mazac.

⁸ Haka biria waṅaṅzu ini moczoṅ nuac murunec néṅgacma kendacmu. Yawenéṅ nuac zésiacna niṅnézvac.

⁹ Ewa biric waṅ némmac niṅac qerinanéṅ hélacnec qacma zéwelecbwa Yawenéṅ niṅnézvac. Waṅu nuac zéwelecbwa imi késa aṅgétizac.

¹⁰ Nuac hazéchécna imi gamu qeṅ zéma bac yandi yandi kuney yanda mihicṅi énécmiyu, gamugina nimma néṅgacma lilingéma kemmu.

7

Ununesi mihicṅjima Anutunéṅ méra mimac niṅ zéwelerec.

¹ (Benzaminac qelia méṅ Kusinéṅ ac wammiyu Dawidinéṅ ara bakia meleṅmiyec.) Yawe, nuac Anutuna, ni Miṅ Kewunawac muru saṅgi saṅgina mihicṅizua. Nesinéṅzu moczoṅ yanda ionac murunec aṅgéṅna tima kératacnec népésina.

² Imuhuc ménda waṅ némbaṅnec, ieneṅ laion waṅ éséc nec kucnec hama kekec uṅana kiricqiric waṅ némbunec. Gi qahac waṅu metecgé nénéṅa méṅ ménda keczac.

³ Yawe, nuac Anutuna, ni haka yomuhuc waṅi iguc, nuac méranaiguc hakana biria yomuhuc hezaciguc wai énécmina imuhuc hia waṅ némmu.

⁴ Ni ic méṅac kápésic méṅ wammiyi iguc, héniaya qahac hazécnawac iwawai méṅ wagiri iguc,

⁵ wai énécmina hazéchécna ieneṅ kekec uṅana nesima hama népésimu. Waṅu wai énécmina ieneṅ baeciguc kekecbwa tihumu némma edamuna imi seitotoṅiguc gilic hia mamac. (Ohec)

⁶ Yawe, qeri biricgaguc yacbésémaṅ. Nuac hazéchécna geric bélaṅginaguc hazéc waṅ énécmima yacbésémaṅ. Anutuna, yacma nambésémaṅ. Héna ac nénézénec imuac séhaiguc waṅ énécmiwésémaṅ.

⁷ Baera baera unuruna hama lelecgé géṅgic, geṅgaoc lilingéma hama ou eṅeṅa tacma inicgaleṅ waṅ énécmiwésémaṅ.

⁸ Miṅ Kewunéṅ baera baera ic embac zégési nénécmimac. Yawe eṅeṅa miṅina, geṅgaoc solarṅ dindiṅa zéma haka héla qerinaiguc hezac imi héṅgésiwésémaṅ.

⁹ Qeri héhéj, solañ miñina, gi imi ninijnina batucgéma héjanzanj. Ic zipilij zapalañ ionac haka biria imi metecgéma haka solañ mesolañanina nammac.

¹⁰ Eñeja miñina, Anutu, nuac saiwa keczac. Inéj ic embac qeri solañ keczu imi anjéj tiénécmanzac.

¹¹ Anutu imi zégésigési ic solañ. Inéj naléya naléya qeri biric ninénécmanzac.

¹² Ienej ewa qerigina ménda mindijnimuguc Anutunéj souya zéra qer-icma tewiya héré muimanjac zé zéréj qéréj wammac.

¹³ Anutunéj zérabéra humumia zéréjqéréj wandaru hezac. Inéj tewi geric bélañaguc miyacgéyu hezac.

¹⁴ Ic birianéj haka biria azi kiyu mihicñizac. Inéj réwéri héri haima imuacnec merac ikora mezac.

¹⁵ Baec séséj tewi luacyaguc mihicñianzac i eñeyaoc imuaru mama hiñgacanzac.

¹⁶ Kaiziliweña iminéj eñeya oruc qahaiguc maanzac. Zipilij zapalañ iminéj eñeya oruc siraiguc maanzac.

¹⁷ Ni Yawe imi solañawac niñac ewa hia ac ézémanj. Eñeja miñinawac qara mepésimanj.

8

Ic imi némac hiaya niñac niñmianzanj?

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, wañgoj hésiaguc.) Yawe neñaj Miñ Kewunina, guac qac buñaganéj baec séc zézé ségiségiyaguc wanzac. Gi imi ou kurumenjiguc asac mararañga haina sécgéma hezac.

² Miñ Kewuac hazéchéra zéma ac bakia melembij zé wañanzu imi enej acgina qaimac niñac, Miñ Kewunéj wañu kokoc namu nene ienej Miñ Kewu mepésimigic kuhaguc wañanzac.

³ Miñ Kewuna méraga merawanéj memeya kurumenj zéma imuac iwawai qeriaiguc haina hezac maso zéma ménni sikiluc imi kicna hima hémba kunej yanda wanzac.

⁴ Néj icac niñna némaria wañu, Miñ Kewunéj niñmianzanj. Wañu icac nanja imi némaria wañu héngalenj wammianzanj?

⁵ Ic imi mihicñjima séha komora méj memamina kuaya meme uña ionac baccinaiguc kerec.* Wañu edamu zéma qac buña eñejanéj ic kewuac opocya ésécnec haiminec.

⁶ Wañu Miñ Kewunéj zéhicñiyec kekec iwawai imi moczoj inicgaleñ wammac niñac zémima iwac héna bawaguc onopocnec.

⁷ Imi mia rama tuña tuña, burumakao tuña tuña, zéma zéléj baec kondonajiguc wiri yarj zéma

⁸ sawaiguc nei hénia hénia zéma konduj dokuiguc lambéc zéma iwawai hicñjima héna hezac séc keñha wañanzu imi moczoj yanda momacnec.

⁹ Yawe neñaj Miñ Kewunina, guac qac buñaganéj baec séc zézé bipiyaguc wanzac.

9

Anutuac kuha zéma zégésigési solañ.

* 8:5: Heb 2:6-8, 1Ko 15:27

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra; Songon legic ‘Nan̄a humuzac’ imuac ewaiguc.) Oh, Miñ Kewu, ni ewa qerina moczoñec Yawe qacma mepési génzua. Ai welicwelicgia wamma menec imi moczoñ zéau énécmiman̄.

² Ni Miñ Kewu guac ségiségi wamma ewa hia nimman̄. Eñeña miñina kecanzañ guac qacga gita kulele qema mepési gémmañ.

³ Nuac hazéhcéna ieneñ néñgacbiñ zé lilingégic, néñ guac wéségaiguc qonzonton̄ géma mama humudacgic.

⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Geñ mia nuac solañ dindiña zéma acna héipuc wannéma meselinec. Ic kewu tatacgaiguc tacma dindiñanec zétécgéneç.

⁵ Geñ baera baera ac geriwiguc wañ énécmima ic biria mebiri énécmima qacgina hémbénañawac auna qahac wandaczac.

⁶ Humuc hémbénañanéñ hazéhcéna énépésiyecac keczac. Wan̄u ama areña areña yanda demñ seliaginaguc imi ic gétéya ésécneç héréma qézidacneç. Méñnéñ méñ ama areñ imuac méndagucneç niñqelianzac.

⁷ Yawenéñ hémbénaña kecanzaç. Inéñ zégésigési ai niñac ic kewu tatacya miyacgéyu hezac.

⁸ Inéñ solañanec baera baera imuac tacyachéra zégési énécmianzac. Wan̄u dindiñanec ic embac galeñgé énécmianzac.

⁹ Yawe imi helanzi énécmimia ionac kiropo selia wan̄zac, zérabéra naléiguc eñeyaoc demñ seli wañ énécmimac.

¹⁰ Geñ guac hochoc ai meanzu imi ménda wai énécmianzan̄, imuac niñac Yawe guac qacga ninzu imi eneñ guac héima nandacmu.

¹¹ Ini imi Zion iguc kecanzaç Yawe imi mepési migic. Iwac haihaka imi baera baera ic embac suginaiguc zéau énécmigic.

¹² Ic méñac sacnéñ mayu haka imuac zéqesi énécmianzac inéñ mia niñqeli énécmima kecmac. Inéñ maqeqeya, gum bénzénzéh mema amuma kekeç, tidacgé énécmimia ionac zésiacginawac ménda eluñ qemac.

¹³ Yawe ewa hia wañnéna, hazéc wannénzu ieneñ tilanzi néñkeczu imi hénna. Gi humuc ac san̄gulañaguc ni meyac néñanzañ.

¹⁴ Imuhuc wañ néna ni guac mepé qepésiac legic imi énézédacman̄. Nina béracga tanec wañanzac Zion kiropo imuac san̄gulañ yandaiguc* añgéñ titi aiga menec imuac wamma ségiségi wammañ.

¹⁵ Baera baera ieneñ baec séséh eñaoc éségic imuaru mama hiñgacgic. Wan̄u ufic eñaoc musañgéma haigic iminéñ eñañ hénagina késazac.

¹⁶ Yawenéñ tasia meénécmima eñeya hénia mewininiyu niñgicac nindaczu. Ic biria eneñ iwawai eñañ méraginanéñ miyacgéçic iminéñ ziki sipac meénécmizac. (Ohec)

¹⁷ Kaiziliweñ ic ieneñ humuc ic ionac baec san̄geñaiguc lilingéma kendacmu. Anutuac eluñ unuyec imi eneñ moczoñ imuhuc wandacmu.

¹⁸ Maqeqeya ionac imi nalé séc eluñ ménda qemac. Maqeqeya imi onac kic hihi imi hémbénaña haréña ménda wammac.

¹⁹ Yawe gi yacma nanna. Baec icnéñ meseliwu niñac. Baera baera imi eneñ guac kicgaiguc zétécgé énécmimia wammac.

²⁰ Oh Yawe, bac yandi yandi mihicñi énécmina, baera baera imi eneñ héniaquina niñtegicma baec icdac imuhucya keczu imi niñasarimu. (Ohec)

* **9:14:** Yuda ic ieneñ san̄gulañ yandaiguc ac gésiségi ai meangic.

10

Helanži mianzu ionac murunec anğéna timac niñac zéwelerec.

1 Yawe, némac niñac lakec nankeczan? Némac niñ zérabéra naléiguc sanğima keczan?

2 Ic birianéñ séwi eneñ wamma ic kucya mamaya nesi mikeczac. Geñ zéna manam batuc arenğéyu hezac imuaru eneyaoc mama hiñğacmac.

3 Ic birianéñ eneya kekec uñayawac ewa siñ imuac mepési amuanzac. Hémbaoc icnéñ Yawe zéhiaru mimaguc mematiti wammima kenanzac.

4 Ic birianéñ séwi eneñ ac kic tanecya wamma Yawenéñ ménda kic hima néñanzac zéma niñiña imuac me imuac séc Anutu ménda keczac. zéma niñanzac.

5 Iwac hénayanéñ nalé séc seligima heyu, guac zégésigésiac tatacnéñ ou taru inéñ héñteğimacac séc qahac wanju, hazéchéra moczon ionac imi mematiti waj énécmima kecanzac.

6 Eñeya ewa qerianéñ ni imi keñqe hağena qahac hicñisaiya hicñisaiya yéwéri méñ ménda mihicñimanñ imuhuc zéanzac.

7 Iwac kuayaiguc imi saec ac zéma ikoc ac zéma zébiri qébiri acnéñ sécgéma heyu ezelañ bawaguc imi réwéri zéma kaiziliweñnéñ hezac.

8 Inéñ ama areñ maréñaguc mambéc tacma sasañgiaiguc ic késpedes solañ kekeru unuhumuanzac. Wanju ic maqeqeyawac niñu neneyawac tanec wanju imuac kiwa hima awima tacanzac.

9 Inéñ laion yañnéñ zunzuñaguc tacanzac éséc nec sasañgiaiguc héima tacma ic maqeqeya késamañ zé mambéc keru hayu uficyanéñ késahérema kenanzac.

10 Inéñ tererema héima taru ic maqeqeyanéñ mériaiguc enanzac.

11 Wanju ic birianéñ ewa qeriiguc yomuhuc zéanzac; Anutunéñ eluñ qeyu kecanzac. Wanju kic tanera imi usuyaguc imuac hémbénaña hémmacac séc qahac.

12 Yawe, yacma nanna. Anutu, méraga meyacna enju. Ic maqeqeya helanži énécmiawac eluñ ménda gumac.

13 Ic birianéñ Anutu mematiti wammima Inéñ hakana biria yomuac ménda zéqesi waj némmac. zéma niñanzac imuac niñac imuhuc zézua.

14 Geñ imi héndaczan. Ewa biric zéma yéwéri imi héñsosolima méraganéñ tasia melemmanñ zé niñzan. Imuac ic maqeqeyanéñ guac muru héianzac. Gi imi becarunec gupanñ merac héipuc wammianzanñ.

15 Ic biriawac méria kuna. Ic biriawac haka biria imi moczon mihicñi dacmaguc hocma waiwésémañ.

16 Yawenéñ teteçgia qahac hémbénaña ic kewu kecanzac, baera baera ic embac* imi iwac baec iguc nec auénécmiyu humuqai wandaczu.

17 Yawe gi imi ic memama amuma kecanzu ionac ewa siñgina imi niñénécmianzanñ. Imuac ionac ewa qerigina meseli énécmima gezac qema niñna.

18 Gupanñ merac zéma helanži énécmimia ionac niñac wamma zéteçgé énécmima baec ic eneñ muñguc ménda tericgé énécmimu.

* 10:16: Ic enia ionac zézéya.

11

Niŋkinzéŋnina imi Miŋ

Kewuninawac muru haini hemac.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Ni néŋgacma Yaweac muru sanŋizua. Ini némac niŋac kekec uŋanawac ézéma nei ésécnecc néŋgacma nonac baec boŋaiguc hana zézu?

² Ic biria ieneŋ tewiginaiguc zakonŋa mui hérétéŋ wanŋu. Ic qeri solanŋa tunumaŋiguc qewiŋ zé wanŋu.

³ Baec nanaŋanéŋ bacgéyu ic solanŋanéŋ dimuhuc wammac?

⁴ Yawenéŋ eŋeya ocmuŋ téréyaiguc kecanzac. Yaweac ic kewu tatacya imi kurumeŋiguc taczac. Imuacnec inéŋ kic hima baec ic neŋaŋ ninic tegicanzac. Kicyanéŋ ninic sosolianzac.

⁵ Yawenéŋ ic solanŋa batucgé inicma ic biria zéma kaiŋiliweŋac siŋa niŋanŋac iwac kekec uŋayawac mézia tianzac.

⁶ Inéŋ zéyu salfanéŋ kia ésécnecc mama ic biria onomac. Geric zéma salfa zéma luhuc bélaŋagucnéŋ ionac sokociguc meséccgé énécmimac.

⁷ Yawe imi solanŋ dindiŋa, imuac ai solanŋawac siŋa niŋanŋac. Imuac ic solanŋa ieneŋ iwac kic tanera hémmu.

12

Nalé biriaiguc méra mimac

niŋac zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe méra némbésémaŋ. Eega héianŋac imi humuqaimaŋ zé wanŋac. Ic hélanéŋ ic onac sugcina igucnec qahac wammaŋ zé wanŋac.

² Ic ieneŋ ama momac héccgina ac ikoc waŋ énécmima kecanzu. Ac haléc zéma qeriginanéŋ lukenŋ luha waŋu ac zéanŋu.

³ Yawenéŋ haléc ac zéanŋu ionac kua taségina zéma séwi eŋeŋ ac zéanŋu ionac ezelaŋgina imi hericdaccmac.

⁴ Ieneŋ ezelaŋ ninanéŋ meseliwiŋ, kuanina imi neŋaŋ buŋa, imuac mérénéŋ neuŋ hía héi nénécmimac? Imuhuc zéanŋu, imuac niŋac imuhuc waŋ énécmiwésémaŋ.

⁵ Yawenéŋ yomuhuc zézac; Ic mété qététaŋa, helanŋi mimia zéma ic maqeqeya ionac zésilacgina niŋac ni deguc yacma onagicma baec imuhucgeŋ me imuhucgeŋ kembinŋ zé niŋkumu wanŋu baec zéra béra qahac imuaru keŋ onopocmaŋ.

⁶ Yaweac ackuazéccnéŋ siliwa nomuŋ geric weŋweŋanéŋ hatac 7 zesolanŋaniyu hiaruyec ésécnecc laclalac gocya qahac wanŋac.

⁷ Yawe, ic imi hiŋŋisai yomi onac murunec deminŋ memina hémbénaŋa guac buŋa kecmac.

⁸ Baec ic ionac sugcinaiguc haka kai ziliweŋawac niŋgic eŋu ic biria imi baec séc leleccgéma keŋha wanŋu.

Hazéchéra ionac murunec aŋgéŋa timac niŋac zéwelerec.

13

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe némac naléac? Nuac nalé hémbénaŋa eluŋ guzac? Guac kic tanecga nuac murunec nalé dahecac séc musaŋgéwésémaŋ?

² Nalé dahecac séc ni ewa qerinanéh niñarenğéma, kaiwe herec niñyéwériman? Hazécnanéh nalé dahecac séc mematiti wannémma tétéc qeçe wammac?

³ Yawe nuac Anutu, niñnémma acna melerj némbésémanj. Kicna meqeli némma gau yanda* hewi niñac.

⁴ Hazécnanéh ni ic imi ogiczua zéwac niñac. Ni qekez qeha wamba hazéchéna ienenj ségiségi wambu niñac.

⁵ Ni imi guac goi héihéigawac héima kecmanj. Nuac ewa qerinanéh guac anğéj titigawac niñac wamma ségiségi wammac.

⁶ Yawenéh goina héinéñanzac imuac niñac ni legicya héimimanj.

14

Anutunéh ic solanğawac horec.

¹ (Legic galenğawac; Dawidiac legic zéra.) Ic qelanənéj ewa qerianéh zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya enej houdacma haka ewa loloña Anutuac wammianzu. Imuac haka hiabiawac wañanzac imi mən ménda keczac.

² Yawenéh baeciguc ic mənənéj niñteğic qinğtegicyaguc wamma Anutuac niñkewu wañanzac mən keczac me qahac imi inicyacğémanj zé kurumenj igucnec sigéma kic hiyu mazac.

³ Nəj momac yanda sigima kemma momacnec zapi qeçe wandacğic. Imuac haka hiawac wañanzac mən ménda keru, qahac tənğəj wañu horec.

⁴ Képésic wamma saməj neanzu ésécnec nuac ic embachéna neénécmanzu. Wañu Anutuginə ni ménda nuruanzu imi enej niniñgina qahac kecanzu me?

⁵ Wañu Anutunéh ic solanğaguc kecanzac imuac niñac ienenj imuaru zénəj hirihiri wamma keczu.

⁶ Biriə meme ini imi maqeqeya ionac niniñ areñgia imi gamu mamañuguc opocanzu, nəj Yawenéh iwac sanji sanjia wanzac.

⁷ Israelac* anğéj titi iminéh Zion igucnec hicñimac niñac wanzua. Yawenéh ic embachéra melerj énécmiyu hésa ama igucnec éréma hamu nalé imuaru Yakoboac areñhéra ienenj ségiségi wammu. Israel ienenj ségiségi wammu.

15

Mérénéh Anutuac wésiaiguc hia kecmac?

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe mérénéh guac hali téréyaiguc* hia tacyac wammac? Mérénéh guac baec bonja téréyaiguc hia kecmac? Ic yomuhucyanéh kecmac;

² Haka solanğa wamma kecma qekez qeha qahac namma ewa qerianéh ac héla zéanzac ic imuhucyawac buña wanzac.

³ Wañu ezelanənéj mematiti ac ménda zéma alaya haka biria ménda wammima alahéra ménda zébiri énécmianzac.

* **13:3:** Humuc niñac gau yanda zəngic. * **14:7:** Anutunéh Yakoboac qara qelia mən Israel miyec. * **15:1:** Yuda ic ionac hali imi yanj séwélanəñnec meyacğəngic. Imi ama hémbənanja qahac. Israel ic embac ienenj baec kéra kérésiaiguc keğic imuaru Anutunéh sugcinaiguc tacyac wañu hali imi memigic.

⁴ Kicyanéř kaižiliweř ic memati wammima Yaweac zénéř hirihiri wařanzu ionac eegina héianzac. Wařu qerianéř wammař zéma ac méř zéselima andiaiguc niřu yéwériyuguc kiléř ewaya hai netec ménda wařanzac.

⁵ Soukiwa énécmimaciguc kosia ménda meanzac. Wařu ic késpedesya qahac yéwéri miwiř zé hénac ac logima soukiwa migic ménda késama ménda niřénécmianzac.

Wařu haka hiabia imuhuc wamma keczanzac iminéř hémbénařa qeken qeha qahac kecmac.

16

Anutu niřkinzéř wammima ewa déř wamma kekec.

¹ (Dawidiac legic zéřa.) Anutu, demin menénna, ni néřgacma guac muru hazua.

² Ni Yawe guac yomuhuc zézua; Gi imi nuac Miř Kewuna. Nuac ségiségina imi tosara qahac, néř gi sac keczarř.

³ Baeciguc météré ic keczu imi moczorř eeginaguc. Nuac ségiségi imi moczorř ionac muru hezac.

⁴ Anutu méřac muru sese hai énécmianzu ionac imi yéwéri toroqe énécmiyu emmac. Sac muluac sokoc ieneř hai énécmianzu imi ni ménda haimarř. Wařu imuac qara acguc ménda zéwa kua tasénaiguc emmac.

⁵ Yawenéř nuac mératéc buřa zéma sokocna kuaya qeqeya. Gi nuac buřa héřgaleř wařanzarř.

⁶ Qararř sililic hainénzarř imi baec hiabia, méřa téc nuaru imi hiabia téřgérř.

⁷ Ac pakeř wařnéřanzac Yawe i simiř héimima zéhiaru mimarř. Siřia séc nuac wéiwécnanéř ac pakeř wařnéřanzac.

⁸ Ni nalé séc Yawe wésénaiguc opocma ařgétima keczanza. Wařu inéř nuac méřa héinaiguc keru ni keřqe haqe qahac kecmarř.

⁹ Imuac nuac ewa qerinanéř ségiségi wařu nuac qeri uřananéř* ségiségi wařu nuac séwina acguc bénzérř heanzac.

¹⁰ Miř Kewuac ic téřéřa ménda waina houmac. Imuac niřac gi nuac kekec uřana imi humuc ic ionac baec sarřeřaiguc ménda waina hemac.

¹¹ Geř imi kekecac hénac nézénac hémmarř. Guac wéségaiguc imi ségiséginéř sécgéma hezac. Guac méřa héigaiguc† imi ségiségi hémbénařanéř heanzac.

17

Qenesi wammianzu ionac murunec metecgé mimac niř zéwelerec.

¹ (Dawidiac zéwelecwelec ac.) Yawe, acna solařa nimbésémarř. Nuac qaqaciguc gezac haiwésémarř. Kua tasé ikora qahac imuacnec zéhicři hiçřiřa zéwelecna imuac gezac haiwésémarř.

² Ac zésolarři nénéřa imi zéna guac wéséga igucnec hamac. Kicganéř solařana hémbésemarř.

* **16:9:** Hebirairo aciguc; edamuna. † **16:11:** Méřa héiyaiguc; Imuac niřgic kuhaguc zéma eeyaguc wařec.

³ Geŋ nuac ewa qerina héŋgésima héipuc waŋ nénzaŋ. Waŋu siŋiyaiguc ni hanémma kicganéh némma kápésicna hoczaŋ, imuac ni ewa qerinanéh zéseli amuma kápésic méŋ ménda wammaŋ.

⁴ Baec ic nanarŋ ninaiguc hémma zénimba ni imi kaižiliwerŋ ic ionac héná biria imi héŋara mema guac ackuažéc niŋtohoma kecanzua.

⁵ Keŋkeŋ hahanaiguc guac héná imi tima kemba seligiyu hénananéh tisuqisurac ménda waŋi.

⁶ Anutu gi acna niŋanzaŋ imuac guruwa gezac haima acna niŋnémbésémaŋ.

⁷ Ic tosara hazéc hécgina ionac murunec néŋgacma guac méra héigawac bawaguc saŋgianzu ionac aŋgéh titi ic imi gi, goi héihéiga imi nézéna hakaga welic welicgiaguc hicŋiyu hémmaŋ.

⁸ Ni guac kic gomacga ésécnec galenǵé némma guac qeŋgaŋga amiaiguc musaŋǵé némbésémaŋ.

⁹ Ic biria helanzi néŋanzu imi zéma hazéchécna wésé polarŋ ginagucnéŋ* lelecgé némma nanzu ionac murunec metecǵé némma.

¹⁰ Ieneŋ eŋarŋ haléginanéŋ oso énécmiyu† niŋiŋina qahac waŋu kuagi-nanéŋ tétéc qeǵe ac wamma zéanzu.

¹¹ Deguc niŋi kemma kecni lelecgé nénécmima nunugic baeciguc mama nunumac niŋ ninictima awima keczu.

¹² Ieneŋ imi laion yaŋnéŋ neneya kiric qiricmaŋ zé waŋanzaŋc ésécnec. Waŋu laion sac qelinéh sasaŋgiaiguc héima taczac ésécnec.

¹³ Yawe, geŋgaoc yacma ic biria ionac wésé bacginaiguc tima qéfacǵé énécmima maunuyu. Guac souganéh ic biria ionac murunec nuac kekec uŋana metecǵé némma.

¹⁴ Yawe, ic tosara baeciguc eŋarŋ buŋa késa keczu ionac murunec guac méraganéh metecǵé némbésémaŋ. Ic imuhucya ieneŋ haleŋ guac buŋa hai-haiyanéh tomeŋgina kuaya qeyu nambérac héraguc ségiséǵi wamma kegcic, ai buŋa saméŋa he énécmiyu kokoc onac acguc mératéc hai énécmianzu.

¹⁵ Ni imi solarŋ kekeciguc kecmanec guac kic tanecga hémmaŋ. Gau yanda igucnec‡ yacmaŋ imuaru guac tanecga hémba ségiséginéh sécgé némmac.

18

Ewa hia ac.

¹ (Legic galenawac; Yaweac welenqeqe ic Dawidiac legic zéra. Yawenéŋ Dawidi hazéchéra ionac murunec metecǵémiyu legic yomi Yaweac hémiyec.) Nuac kucna Yawe, ni siŋga niŋzua.

² Yawe imi nuac zamanziŋ,* nuac demin seli, aŋgéh titi ic, nuac Anutu, hoc seli musaŋǵé nénéŋa, nuac saiwa, aŋgéh titiac iliha, neuŋ kiropo selina wanzaŋc.

³ Ni mepé qepési miŋina Yawe guac muru acna zéwa kemmac. Ni hazéchécna ionac murunec aŋgéhna tinémmac.

⁴ Humucac hésianéh dérécǵé néŋu héná logilogiac hakanéh doku qaonŋa luma keŋkeŋa ésécnec tericǵé nénzac.

⁵ Kic suaŋjac hésanéŋ dérécǵé néŋu humucac bétačnéŋ wésé bacna tizac.

* 17:9: Hebirao aciguc; kekec uŋa. † 17:10: Hénia imi; qerigananéŋ yéwériyu. ‡ 17:15: Humuc igucnec. * 18:2: Musaŋǵé nénéŋa.

6 Wañu ni zérabéraiguc Yawe ézéma nuac Anutu qacmiwa inéñ iwac ocmuñ téreyraiguc nuac ewana niñu, wésiaiguc zésiacnanéñ kemma geza-waiguc héiyu niñec.

7 Nimma qeri biric wañu baecnéñ hiriyu baec boñawac qambaña acguc hiriyec.

8 Iwac sunğuruñraiguc hofac mayu kuayaiguc geric bélañanéñ éréma zeyu bélañ imuac qeriaiguc geric lokocnéñ weñweñgéma zezac.

9 Inéñ kurumenñ tilicgéyu mayu tima mayec. Mayu iwac héna bawraiguc tunumañ yandanéñ siñindéngéma heyec.

10 Wañu welen qeqe uña qeñgañraiguc imuac qahaiguc emma tacma putitima luhuc qeñgañanéñ miñilañgéyu uuuknec mayec.

11 Inéñ tunumañnéñ hali ésécnec hoturumiyu sañgianzac. Sawaiguc dokuac tunumañ zéma hosusu dépañ yandanéñ hoturumiyc.

12 Wésiaiguc asac mararañ iminéñ hosusu dépañ yanda qéndemma keñec. Wañu komboc zéma geric lokoranéñ mayec.

13 Kurumenjiguc parandañ héiyu eñeña miñinanéñ ac ewa zéhicñiyu komboc zéma geric lokoc mayec.

14 Inéñ luhucnéñ zakon ésécnec muiyu mama hazéchéra héndéñ énécmiyec. Wañu pilitic sasalanéñ nesi énécmiyec.

15 Nalé imuaru Yaweac zéqindiñi ac wañ énécmiyu konduñ dokunéñ keñha wañu dumuc sira wininiyu baec qambaña wininiyc.

16 Wañu inéñ ounec méramma mama népésiyec. Népésima doku yanda igucnec hérénéñec.

17 Ni hazéchécna selia zéma nuac mézétiti wañanžu ionac murunec metecgé néñec. Kucginanéñ kucna ogirec imuac mia imuhuc wannéñec.

18 Ieneñ nuac zérabéra naléiguc hosucgé néñgic, néñ Yawenéñ nuac héipuc wannéñec.

19 Wañu ni nuagicma kemma baec kondonraiguc noporec. Inéñ nuac ségiségi wamma añgéhna tiyec.

20 Yawenéñ nuac haka solaña niñac bakia hiabia meleş néñec. Wañu mérana solaña niñac tasia hiabia ku néñec.

21 Ni Yaweac héna ac tohotoho wamma ic biria ésécnec ménda wamma Anutu ménda waiyi imuac niñac imuhuc wannéñec.

22 Wañu héna ac imi nuarunec ménda giliwa keñec, néñ zégésigési acya imi nalé séc nuaru heyec.

23 Imuacnec sac qahac, ni iwac kiwaiguc solañanec kecma késpedes igucnec nena añgéhna tima galeñgé amuyi.

24 Imuac niñac Yawenéñ nuac solaña niñac wamma bakia hiabia menemma kiwaiguc mérana solañanec keru imuac séhaiguc tasia menéñec.

25 Goi héihéi icac imi goi héihéiga mewinini mianzanñ. Ic solañawac imi solañaga ézéna héñanzac.

26 Ic météré amuma kekec imi guac téreyaga mewinini mima ic qarñ qarñgiawac imi héimindiñi wammianzanñ.

27 Hénaorñ maqeqeya imi añgéhgina tiénéc mima sugcinaiguc méñnéñ séwi eñeñ kic hiyu memama mianzanñ.

28 Miñ Kewu geñ mia nuac kifana otorianzanñ. Yawe nuac Anutunanéñ nuac tunumañ measarianzac.

29 Ni guac muru héima namma hazéhcéna sugcinaiguc usuñec keñha wañanzua. Nuac Anutuac muru héima namma demij hézicgé nénéña imi hia técgélogima keñanzua.

30 Anutuac hénac acnéñ solañja wanzac. Yaweac ackuazécnéñ gocya qahac. Inéñ eñeya muru néñgacma haanzu séc saiwa wañ énécmianzac.

31 Méréñéñ Anutu keczac? Yawenéñ sac Anutu keczac. Méréñéñ neñañ zamanziñ wanzac? Anutunéñ sac neñañ zamanziñ wanzac.

32 Anutu iminéñ kucyanéñ rikujña menémma nuac hénac meso-lañaniansac.

33 Nuac hénana imi haséñ yañ dia hénaya ésécñec meefinémma ou baec boñaguc noporu nañanzua.

34 Inéñ mérana yaré qeqeac hénia kumiyec. Kumiyu mérananéñ añ tewi neñgocya héréanzua.

35 Geñ añgéñ titigawac saiwaya néññec, wañu méra héiganéñ meyac kumu néññec. Wañu guac gum bénzénzénñanéñ meyandi néññec.

36 Gi hénac titina mehoruginec. Wañu meseli néñna tisuqisurac ménda wañanzua.

37 Ni hazéhcéna nesi énécmima onogiri. Wañu keñkecma unuwa humqai wandacgicguc liliñgéyi.

38 Unu hézézac énécmiwa yacbiñ zé osigic. Osima hénac bakanaiguc tendiñgédacgic.

39 Geñ mia yaré qemañ niñac kucganéñ rikujña menénñec. Wañu hazéc wannémma yacgic geñ mebelacgé énécmiwa hénac bakanaiguc siggé néñgic.

40 Geñgac wañ énécmiwa andégina numa néñgacgic, hazéc wannénzu imi unuacba qahac wandacgic.

41 Qac kuc kuc wañgic méñnéñ méñ ménda metecgé énécmiyec. Miñ Kewuninawac muru acguc wammigic, néñ ac kitiwa méñ ménda meñéñ énécmiyec.

42 Neñ unuma qézézac énécmiwa luhucnéñ seitotoñ mihilanjúyu keñanzac ésécñec kendacgic, wañu hoññec qolacgé énécmiwa gizon éscñec séñgañgeñ mama hadacgic.

43 Geñ mia ni baera baera ic embac ionac zébiri qébiri igucñec metecgé némma meyac néñna orucgina wamma kecba tosara ménda niñénécmiyi imi eneñ acguc hama welen qenéñanzu.

44 Ieneñ nuac buña nimma nalé sosola qahac acna tohoanzu. Ic enia ieneñ méra bacnaiguc qeka meka wandaczu.

45 Ic mérera ieneñ kucgina loloma mayu eñañ neñ kiropo selia igucñec zénéñ hiri wamma mama hadacanzu.

46 Nuac zamanziñ Yawe kekecyaguc, simiñ héima zéhiaru mimia wañu. Nuac añgéñ titiac Anutu, meyac mimia wañu.

47 Anutu iminéñ mia nuac wamma hazéhcéna bakia meñéñ énécmiwa baera baera ic embac méra bacnaiguc onoporec.

48 Inéñ ni hazéhcéna ionac murunec metecgé némma hazéc wannénzu ionac qacginaiguc meyac némma ic qeri gericginaguc ionac murunec metecgé néñec.

49 Yawe, hénia imuac niñac baera baera sugcinaiguc ni ewa hia ac gézémañ. Wañu guac qacga mepésigémma legic héigémmañ.

⁵⁰ Yawenéh eñeya ic kewuya méra miyu hazéchéra onogicdarec. Halécnéñ météré mimia iwac goi héihéi wammianzac. Wañu Dawidi zéma qelihéra ionac momacnec hémbénaña imuhuc wañénémianzac.

19

Kaiwe zéma Anutuac ackuazéc.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Kurumeñnéñ Anutuac edamuya zéauanzac. Wañu iwawai iwac mérianéh meyec imi ou sawanéh mewininianzac.

² Kaiwe méñnéñ kaiwe méñac ac zéhicñimiyu, siñi méñnéñ siñi méñac nininñ zéaumianzac.

³ Ac qahac ewa méñ ménda niñanzin, néñ

⁴ ac ewa imi baec séc keñha wandaru ackuazéc iminéñ baec tetcgia séc kereñdaczac. Anutunéh kaiwe niñac wamma kurumeñ imi hali ésécnec héreyec.

⁵ Kaiwe iminéñ ic méñ embac meyec iminéñ ama gianjiyu ama igucnec mazac ésécnec, wañu ic kawali eñeya héna ségiségi wamma usuñnec keñanzac ésécnec,

⁶ Kurumeñ néwéc igucnec éréma néwéciguc héña méndacma keñanzac. Wañu iwawai méñnéñ méñ geriwa imuacnec ménda sañgima keczac.

⁷ Yaweac héna acnéñ solañña wañu kekec uñanina meqeli nénécmianzac. Yaweac héipuc acnéñ niñkinzéhaguc nambérac ewa kekec ic niñtegic qinñtegic miñicñi mianzac.

⁸ Yaweac ac pakeñ imi dindiña wañu ewa qerinaiguc ségiségi miñicñianzac. Wañu Yaweac zézé seli acnéñ qala qala wañu kicnina measari nénécmianzac.

⁹ Yawe eeya héimimiawac haka imi météré qeçe wañu hémbénaña hema kecmac. Yaweac haka silicac pakeñ ac imi héla wañu moczoñ solañña wanzac.

¹⁰ Imi mia goli solañña ogicma wañmimiawac séc wañu, morombazecac dokuya, doku howia imi ogicma siñaguc wanzac.

¹¹ Iminéh guac weleñ qeçe icac goro ac wammianzac. Wañu nimma niñtohoçu mériañ kuneñ yandanéh bakia meleñmiyu meanzac.

¹² Mérénéñ eñeya biriaya hia niñtegicmac? Biriana musañ gégéya imuacnec hetecgé némbésémañ.

¹³ Wañu meseli néña guac weleñ qeçe icganéh séwi eñeñac késpedes wañañiac wañanzua imuac méra bawaguc ménda kecmañ. Imuhuc wañ néña ni ikoc ménda wamma késpedes kuneñ yanda imuacnec zuacnéñéña wammac.

¹⁴ Nuac zamanziñ, nuac boñhére meme miñina, Yawe, nuac kuanaiguc ac zézéna zéma ewa qerinaiguc ac zéma niñanzua imi guac kicgaiguc héña sécgyeçu kesa añgé tiwésémañ.

20

Ic kewuginawac mozoc ac zéma zéwelecgi.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Zérabéraiguc Yawenéh guac acga niñgémmac. Qara qacna Yakoboac Anutunéh ou eñeñaguc goporu tacbésémañ.

² Ocmuñ téreya igucnec méria sulugémmac. Zioniguc gi késa nanğé gémmac.

³ Guac lémbañ sese imi moczoñ niñqelimac. Guac hofac oo seseya imi anğé timac. (Ohec)

⁴ Ewa siñga hezac séc niñgémmac. Ai memañ zé niñarenğéna hezac séc héla mihicñi gémmac.

⁵ Anğéñ tinénécmína* hériañ legic héima neñañ Anutuac qaraiguc filacnina meyacni emmac. Yawenéñ guac zéwelecga moczoñ niñgémmac niñac wanzua.

⁶ Yawenéñ eñeya buña qemima halécnéñ météré mimia imi anğéña tianzac imi deguc ni niñzua. Anutuac méra héiyaiguc anğéñ titiac kuha hezac. Inéñ kurumeñ téreyaiguc iwac ara nimmima kuha iminéñ mia méra mimac.

⁷ Tosara imi karisiiginawac, tosara imi becosicginawac niñqelianzu, néñ nini imi Yawe Anutuninawac qarawac niñqelianziñ.

⁸ Ieneñ imi licgéma madacanzu, néñ nini imi héñgeñec yacma nanjanziñ.

⁹ Yawe ic kewuninawac anğéña tina. Guru héhéli génziñ séc, niñnéncmína.

21

Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe, ic kewu iminéñ guac kucgaiguc ségiségi wammac. Guac anğéñ titigawac niñac kuney yanda ségiségi wammac.

² Geñ, iwac qeriaiguc ewa siñ haiminec. Wanju iwac kua tasianéñ zéweleru ménda qaecgémanzan. (Ohec)

³ Geñ iwawai hiabianéñ mériañ mihicñi mima tétécgéminec. Imuhuc wamma iwac oruhaiguc ic kewuac opoc goli solanjanéñ memeya haiminec.

⁴ Inéñ kekecac zéweleru mima kekec hémbénaña minec.

⁵ Guac anğéñ titiganéñ iwac edamuya meyandima eebipiya zéma qac buñaya héiminec.

⁶ Nalé tetcgia qahac, mériañ mihicñi mina meanzac. Wanju ézéna guac wéségaiguc ségiségi zéma ewa hia nimma kecanzac.

⁷ Ic kewu iminéñ Yaweac muru héima nanjanzac. Imuac niñac eñeña miñinawac goi héihéianéñ wammiyu qeken qehaya qahac kecanzac.

⁸ Ic kewu, guac méraganéñ guac hazéchécga moczoñ mihicñima guac méra héiganéñ mézétiti wanğéñanžu imi moczoñ mihicñi énécmiwésémañ.

⁹ Geñ wininiwésémañ nalé imuaru hazéchécga ieneñ geric lokoc wenweña ésécneç wammu. Yawenéñ qeri birianéñ qéçgé énécmiyu zema qahac wandacmu.

¹⁰ Gi imi qelihéçgina baec igucnec metecgé énécmína, qelihéçgina ieneñ baec ic ionac sugçina igucnec humu qai wandacmu.

¹¹ Ieneñ mebirigémbiñ zé haka biria niñarenğé gémuiguc hia ménda meseli gémmu.

¹² Musuginaiguc tewiganéñ héré mui wanna lilingéma néñgacmu.

¹³ Yawe, guac kucga mewininina meyac géñğéña wammac. Nini guac kucga legiciguc héima mepési gémbiñ.

* 20:5: Hebraio aciguc; anğéñ titigawac qeriaiguc.

22

Anǵéna timac niḡac zéwelerec.

¹ (Legic galeḡawac; Dawidiac legic zéra. Legic méḡ Siḡunecac dia waḡ imuac ewaiguc.) Nuac Anutu, nuac Anutu, némac niḡac wainénzaḡ? Némac niḡac lakec namma méra ménda nénzaḡ? Némac niḡac nuac zésilacna ménda niḡnénzaḡ?

² Nuac Anutu, ni kaiweiguc qacma siḡiya acguc ac ewana ménda qaiyu guruwa acna ménda meleḡ nénzaḡ.

³ Israel ic ieneḡ legic héigic imuaru tatac duḡḡa mihiçḡima tacanzaḡ ḡi imi téréya.

⁴ Yanda hécninanéḡ guac héima naḡḡḡic. Ieneḡ imuhuc waḡḡic yéwérigina igucnec aḡḡéḡgina tiénécmaḡḡec.

⁵ Ieneḡ guru héhélima aḡḡéḡ titi mihiçḡigic. Guac muru héima namma gamu ménda mihiçḡigic.

⁶ Ni imi ic qahac, néḡ gisic zinaḡḡoc ésécnec. Ic ieneḡ zédesi desiac buḡa zéma mema titiac buḡa nopocḡic kecaḡzua.

⁷ Néḡḡic séc zédesi némma kichoc menémma orucgina gilima yomuhuc zéanḡu;

⁸ Inéḡ Yaweac héima nanzac waigic inéḡ hama metecgé mimac. Iwac niḡac ségiséḡi wanḡaciguc i eneḡḡoc metecgé mimac.

⁹ Waḡu ḡi geḡḡḡoc ni neḡḡocnawac héri qeri igucnec népésinec. Waḡu neḡḡocnawac namu nekeri imuaru geḡḡḡoc waḡ némma ni ewa déḡ keru.

¹⁰ Ni hiçḡihiçḡinaiguc guac buḡa zénééḡa. Waḡu neḡḡocnawac héri qeri igucnec hiçḡiyi imuarunec geḡḡḡoc nuac Anutuna waḡḡecac waḡanzaḡ.

¹¹ Imuac lakec ménda nambésémaḡ. Zérabéra hosucgé néḡu méra nénéḡa méḡ ménda kecḡac.

¹² Burumakao sasalanéḡ* leleçgé nénḡu. Basan baec boḡawac burumakao kuc seliseli ḡinagucnéḡ ni leleçgé nénḡu.

¹³ Kiric qiric wamma qacma kuagina aḡḡéanḡu laion imuhucya ésécnec waḡ nénḡu.

¹⁴ Waḡu ni doku ésécnec wamma mazua.† Nuac sicna imi moczoḡ tegéma sicsaoc waḡu nuac ewa qerinanéḡ kendol dokuya ésécnec pépéluma mazac.

¹⁵ Nuac kuana‡ imi qakarḡéḡyu ezelaḡḡanéḡ kewuc nomuḡ ésécnec waḡu, nuac ezelaḡḡanéḡ ewa siraiguc qékétazac. Geḡ mia muḡḡoc ni humumac seitotoḡiguc nopocna hezua.

¹⁶ Kazu eneḡ leleçgé néḡḡic. Ic biria tuḡḡḡoc ieneḡ leleçgé némma méra hénaḡa tiricqiric§ wannéḡḡic.

¹⁷ Ni sicna zaḡḡéḡgina imi moczoḡ olommaḡac séc.** Ieneḡ néḡtima

¹⁸ nuac séwi usuna mena mewa wamma késama malekuna mewuḡ zé sumbic nézu.

¹⁹ Yawe lakec ménda kenna. Nuac kucna, focdac méra némbésémaḡ.

* **22:12:** Ic biria ionac zéma burumakao zéçac. † **22:14:** Kuha qahac wandaru séséc ac imuhuc zéçac. ‡ **22:15:** Kiwi tosaraiguc melemma 'kucna' ogic hezac. Kucna zéma kuana imi Hebirairo aciguc séçḡira éréḡéḡ tanec wanḡaoc; ytk 'kuc', ykt 'kua'. § **22:16:** Hebirairo ac momacḡucac hénia éréhéçnec imuac niḡac kiwi téréya tosaraiguc 'laion waḡ ésécnec' ogic hezac. ** **22:17:** Sic toroya toroyaiguc geḡiwa zeyec me séwiya madaru sic zaḡḡéḡgina olommaçac séc waḡec.

²⁰ Nuac kekec uɣana imi sou zéra igucnec aŋgéra tina. Momacguc henénéŋa imi kazu onac kucgina igucnec aŋgéra tina.

²¹ Laionac kua igucnec kekec uɣana aŋgéra tina acna niɣnémma hasén burumakao ilicgina igucnec aŋgéra tinéna.

²² Ni guac qacga imi dacmuna hécna ionac sugcinaiguc zéau énécmima hénaorij sugcinaiguc mepésimaj.

²³ Yaweac bac yandi yandi wamma keczu ini i mepésimu. Yakoboac qelihéra ini moczoŋ qac buɣaya meyacmu. Israelac qelihéra ini moczoŋ eeya héimimu.

²⁴ Inéŋ helanzi énécmigic kecanzu ionac helanzi énécmimia imi niɣu enjomia ménda wanɣazac. Wanɣu imuac ewa loŋloŋ ménda wanɣazac. Inéŋ kic tanecya ménda musaŋgé énécmimac. Qacgic séc niɣénécmianzac.

²⁵ Azoazoroiguc nuac mepé qepési imi guac murunec haanzac. Eega héianzu ionac sugcinaiguc ac koroma zézé seli ac zéyi imi moczoŋ mese-limaj.

²⁶ Memaamuma kekec imi eneŋ negic sécgé énécmimac. Yaweac hochoc wanɣanzu imi eneŋ i mepésimimu. Ewa qerigina imi heheseli kekecyaguc kecmac.

²⁷ Baec teteccia séc Yawe niɣqelima liliŋgéma hamu. Baec séc ic embac hénia hénia imi eneŋ guac wéségaiguc siggégémmu.

²⁸ Héŋgaleŋ ama yanda imi Yaweac buɣa. Yawe imi baera baera ic embac ionac héŋgaleŋ waj énécmianzac.

²⁹ Baec séc ic embac mérianɣinaguc ini negic sécgé énécmiyu mepésimimu. Eneya kekec uɣaya meqeli amumacac séc qahac seitotoŋiguc^{††} maqezac i agcuc iwac wésiaiguc simiŋ héimimac.

³⁰ Qelihéra moczoŋ i welenqemimu. Imuhuc wamma hicɣisai qelia hahaya ionac miŋ kewuac hénia énézégic nimmu.

³¹ Hama iwac hénia solaŋa imi hicɣisai kecma hahaya ionac énézéma inéŋ^{‡‡} haka wanɣec imi suruc waj énécmimu.

23

Kurumenɣac rama galeŋ téréya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac rama galeŋna, ni imuac me imuac ménda hocmaj.

² Inéŋ ni qézézac téŋgiŋ téŋgiŋiguc noporu hemaŋ. Wanɣu doku giŋgiŋa hétéŋa qahac imuaru nuagicma keŋanzac.

³ Nuac kekec uɣana meqeli néna.

Inéŋ eneŋa qac buɣaya niɣac wamma hénia solaŋaiguc nuagicma keŋanzac.

⁴ Ni humucac baec wéŋwéŋgia siŋi déndéŋgiaiguc keŋha wammaniguc, geŋ mia niguc kecanzaŋ, imuac kileŋ zérabérawac bac yandi yandi ménda wammaŋ. Guac tacga zéma qarucganéŋ ni qindini néŋanzaŋ.

⁵ Geŋ mia nuac hazécnawac kicginaiguc neneac zae hainémma halécnéŋ orucna naecma météré néna nuac sokocnéŋ sécgéma mazac.

⁶ Nuac kekecnawac nalé séc, guac ewa hia zéma goi héihéiganéŋ hélacnec méndac néŋu, ni Yawe guac amaiguc hémbénaŋa kecammaj.

^{††} 22:29: Humucac déciguc. ^{‡‡} 22:31: Miŋ Kewunéŋ.

24

*Météré amuma ocmuŋ
téreyaiŋuc kerembiŋ.*

¹ (Dawidiac legic zéra.) Baec zéma iwawai imuaru sécgéma hezac iwawai momac yanda zéma baec séc ic embac imi moczoŋ Yaweac buŋa wanžu.

² Yawenéh baec qambaŋa imi konduŋ qeriaiŋuc* haiyu nanu doku téfara qeriaiŋuc† miyacéyu nanec.

³ Méréneh Yaweac baec boŋaiŋuc hia emmac? Méréneh iwac baec boŋa téreya imuaru hia nammac?

⁴ Mérayaiŋuc késpedesira qahac zéma qeri solanŋaguc kecma haka sicsao-cyawac eŋeya kekec uŋaya ménda oporu keŋu zéselima ac ikoc ménda wanŋazac imuhucya.

⁵ Ic imuhucya imi Yaweac muru mériaŋ mema aŋgéŋ titiac Anutu iwarunec késpedes solanŋ mihicŋimac.

⁶ Imuhucya imi hichisai Yaweac hochoc wamma Yakoboac Anutu guac kic tanecgawac wanŋanžu. (Ohec)

⁷ Sanŋulaŋ séc orucgina meyacŋic endacmac. Sanŋulaŋ hehe selia ini moczoŋ imuhuc wandacŋic, Miŋ Kewu edamuyagucnéŋ keremmac.

⁸ Méréneh ic kewu edamuyaguc? Kuc miŋina, wandac wandac miŋina, Yawe imi mia. Yaré miŋina Yawe imi mia.

⁹ Sanŋulaŋ séc orucgina meyacŋic endaru. Sanŋulaŋ hehe selia ini moczoŋ imuhuc wandacŋic, ic kewu edamuyagucnéŋ keremmac.

¹⁰ Méréneh ic kewu asac mararaŋaguc? Kurumenŋac téŋŋiŋ ic ionac Yawe iminéŋ mia ic kewu edamuyaguc wanŋzac. (Ohec)

25

Héŋgaleŋa wammima saiwa memimac niŋac wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, nuac kekec uŋananéh kic hiwa eŋu géŋzua.

² Nuac Anutu, ni guac muru héima nanzua. Imuac méra néŋna, gamuna mihicŋiwi niŋac. Nuac hazéc hécnanéŋ nogicbu niŋac.

³ Guac kichih i wanŋanžu imi eneŋ gamu qeŋeiguc ménda onopocŋic emmu, néŋ hénia qahac ikoc waŋ énécmianžu imi eneŋ gamu qeŋe mi-hicŋimu.

⁴ Yawe, guac hénaga nézéna hémba. Guac hénia imi nézéna ku némbésémaŋ.

⁵ Guac ac hélanéh ni ku némma zéqindiŋi néŋna. Gi imi nuac aŋgéŋ titiac Anutu, imuac ni kaiwe herec guac ewa kewu wamma keczua.

⁶ Yawe, guac wésé nininŋ zéma goi héhiéiga hegéhacac hegénzac imuac niŋqeliwésémaŋ.

⁷ Yawe, komocnawac késpedes zéma haka biria ménda niŋqelina. Guac goi héhiéiŋuc ni niŋqeli némma ewa hiagawac niŋac niŋnémbésémaŋ.

⁸ Yawe imi hiabia zéma solanŋa, imuac inéh eŋeya hénia acnéŋ késpedes ic ku énécmianzac.

⁹ Inéh gum bénzénzéh ic imi wagicma hénia solanŋaiŋuc keŋanŋzac. Wanu gum bénzénzéh ic imi eŋeya hénia kumianŋzac.

* 24:2: Hebiraio aciguc; kondunŋ qahaiguc. † 24:2: Hebiraio aciguc; doku téfara qahaiguc.

¹⁰ Sésépac ac zéma héipuc ac niñtohoanzu ionac muru imi Yaweac héna imi moczon goi héihéi zéma haka héla wañanzac.

¹¹ Yawe, nuac késpedes imi kuney yanda, guac qacga niñac auna.

¹² Mérénéñ Yawe bac yandi yandiiguc eeya héimianzac? Yawenéñ ic imuhucyawac héna imuac me imuac añgé timacac hezac imuac kumimac.

¹³ Iwac kekec uñayanéñ luaeguc kecmac. Wañu qelihéra ieneñ baec mératéc memu.

¹⁴ Yaweac ala kekecnéñ eeya héimianzu ionac muru he énécmimac. Inéñ sisipac acya énézéyu nimmu.

¹⁵ Nuac kicnanéñ susucnec Yaweac hiwa eñanzac. Imuac niñac, inéñ ufic igucnec nuac hénana hetecgé némmac.

¹⁶ Ni nenacnec niñgumbi niñguñ wamma kecha zérabéra mihicñi néñgic kecanzua. Liliñgéma ewa hía niñ némbésémañ.

¹⁷ Nuac ewa qerinaiguc niñyewéc sasala henénzac. Yéwécna igucnec metecgé néñna.

¹⁸ Nuac yéwécna zéma zérabéra imi hémma nuac késpedesna moczon auna qahac wañu.

¹⁹ Nuac hazéhcna inicna, zañgégina imi sasala, wañu nuac mézézé titi kuney yanda wañanzu.

²⁰ Nuac kekec uñana héngalen wamma añgégina tiwésémañ. Ni néñgacma guac muru hazua. Méra nénna gamu qeqe mihicñi némbu niñac.

²¹ Ni ewa qerina moczonéñ niñtoho wañgéganzua. Imuac gi hakaga solañja zéma dindinanéñ ni ononéna.

²² Anutu, Israel zérabéra hénia hénia imuacnec boñhérégina meénécmína.

26

Zésolañi mímác niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni hakana solañanec wañanzua. Wañu keñqeqe haqe qahac Yaweac héima kecanzua. Imuac Yawe néñgési wambésémañ.

² Yawe ni néñsololima batucgé némma nuac ewa qerina zéma nuac ewa siñna mesolañi néñna.

³ Guac goi héihéiganéñ nuac wésénaiguc hezac ni guac haka héla imuac méndacma keñha wammañ.

⁴ Ic gorosonja iniguc ménda tacyac wañanzua. Wañu ic diwi qiwiliñja iniguc momacnec keñha ménda wammañ.

⁵ Ni kaiziliweñ ic ionac azoazoro imuac mézétiti wamma ic biria iniguc momacnec tacyac ménda wammañ.

⁶ Yawe ni késpedesna qahac, imuac mérana zuacma[☆] guac zaki téréyaiguc kereñ haré wammañ.

⁷ Ewa hía ac zéhicñima guac haka welic welicgia imi zéau énécmimañ.

⁸ Yawe ni guac tacyacwac ama zéma ocmuñ téréya guac edamugaguc imuac qerinanéñ wammianzu.

⁹ Nuac kekec uñana imi késpedes ic iniguc, wañu nuac kekecna imi sac naec ic iniguc momacnec ménda metocgéna.

¹⁰ Ionac méraginaiguc imi iwawai zéragucnéñ heyu méra héginaiguc imi ikociguc boñhére wawañawac iwawainéñ sécgéma hezac.

[☆] 26:6: Mat 27:24, Hén 21:6

¹¹ Nén nenaoc solarñanec hakana wamma kecmañ imuac ni boñ héréna menémma ewa hia niñnéna.

¹² Ni hénana baec kondonñaguc tima nanzua.* Hénaorin ionac sugñaguc Yawe zéhiaru mimañ.

27

Ewa déñ wamma Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac asac mararañ, nuac añgég titi miñina, ni mérac zénéñ hirihiri wammañ? Yawe imi kuhanéñ kekecnawac saiwa wañnéñanac, ni mérac mia bac yandi wammañ?

² Biria meme ic, hazéc wañ némma, héñacna meanzu, ieneñ nuac séwi busuna newin zé hagic, hama tisuqisura wamma maunudarec.

³ Téñgin ic tunagucnéñ yaré wañ némbin zé areñgéma lelecgémuiguc kilen nuac qerinanéñ bac yandi yandi ménda wammac. Yaré hicñi némmaciguc kilen niñkinzégéma kecmañ.

⁴ Ni Anutunéñ yomuhuc wañ némmac niñac qesimiyi imuac wamma kecmañ. Inéñ niñu sécgéyu ni ménda humumanec Yaweac ocmuñ téryaiguc emma kecma Yaweac hénia héñsorocya imuac kic hihi wamma ocmuñ téryaiguc qerinanéñ iwac wamma kecmañ.

⁵ Yawenéñ zérabéra naléiguc eneya halliiguc ni sasañgianec néngalen wannémma hali imuac sanji sanjiiguc ni musañgé némmac. Wañu kecma zamanziñ yanda qahaiguc ou meyac néñu nammañ.

⁶ Inéñ deguc nuac orucna meyac néñu* ni hazéchécna lelecgé néñzu imi moczoñ onogicma ou emmañ. Wañu ni hali térya imuaru ewa hiawac hériañ wamma hofac omima legic héima Yawe mepésimañ.

⁷ Yawe, ni ac ewanaguc qacba niñnémma ewa biric wañ némma acna melej némbésémañ.

⁸ Ini nuac kic tanecnawac wamma kic hihi wammu zéneç imuac mia ni guac kic tanecgawac wamma kic hihi wañzua.

⁹ Guac kic tanecga imi ménda musañgé néna. Guac welen qeqe icga qeri biric nimma ménda nesinéna. Gi imi méra néñannecac néñanzañ. Nuac añgég titina Anutu ni ménda wainémma kembésémañ.

¹⁰ Nuac neñgoc mañgocnéñ wai némbaocnec, Yawenéñ kilen añgégna timac.

¹¹ Yawe, guac hénaga ku némma hazéchécna kicgaleñ wannénzu imi incma hénia kondonñaguc hezac imuaru ni nuagicma kembésémañ.

¹² Héipuc ic ikora zéma ac biria loñanzañ imi eneñ yacma nuwin zé wañzu, imuac nuac kekec uñana imi hazéchécna ionac méraginaiguc ménda opocna.

¹³ Ni Yaweac haihaka hiabiawac hémmañ zéma ninzégégéyac deguc ic kekecinaguc ionac baeciguc kecza.

¹⁴ Gi imi Yaweac ewa kewu wambésémañ. Kucgaguc wamma zénéñ hirihiri qahac Yaweac ewa kewu wambésémañ.

28

Méra mimiawac zéwelerec.

* 26:12: Baec luaeyaguc. * 27:6: Edamuna miñicñi néñu.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guac qacma guruzua. Nuac zamanziŋ gi gezacga ménda hézicgéna. Acga qaiyu kecbésémaŋiguc ni imi kic suaŋiguc higacbi niŋac.

² Ni guac ocmuŋ téréyawac qeria météré qeqeya imuac melemma mérana meemma zéwelecma guruwa nuac zésiaca niŋénna.

³ Ic biria zéma haka biria waŋanzu iniguc ni momacnec ménda hérénemma gilina. Ieneŋ imi ama momachéra luae ac énézémaguc ewa qeriginaiguc imi niniŋ biria donŋégic heanzac.

⁴ Ionac haka silic séc wawaŋ meme biriawac séc tasia meleŋ énécmína. Méraginanéŋ waŋgic séc tasia memuac hezac séc meleŋ énécmiwésémaŋ.

⁵ Ieneŋ imi ai Yawenéŋ meyec imi zéma mérianéŋ meyec imuac niŋgic ménda eŋanzac, imuac niŋac Yawenéŋ mebiri énécmína muŋguc ménda meyacé énécmimac.

⁶ Zéwelecna niŋnéz Zac imuac niŋac Yawe imi mepésimimaŋ.

⁷ Yawe imi nuac kuc zéma nuac saiwa, ewa qerinanéŋ iwac niŋkinzéŋ wamba méra nénzac. Imuac ewa qerinanéŋ ségiségi kuneŋ yanda nimma legicnanéŋ i mepésimizua.

⁸ Yawe imi halécnéŋ météré énécmimia ionac kucgina zéma aŋgéŋ titiac neuŋ kiropo wanzac.

⁹ O, ic embachéca aŋgéŋgina tiénécmína, guac mératéc buŋaga mozoc ac waŋ énécmína. Geŋ rama galenŋ waŋ énécmima hémbénaŋa énépésima kecbésémaŋ.

29

Yaweac kuc yanda.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Kucginaguc ini qac buŋa zéma kuc buŋa imi Yaweac meleŋmigic iwac buŋa waŋu.

² Edamu asaha qac buŋayawac séha mihični mima séwi usu téréya héima Yawe mepési migic.

³ Yaweac ewa hétéŋ imi doku qahaiguc hični ma hezac. Anutu edamuyaguc inéŋ parandaŋ mihični z Zac imuac Yawe imi doku yanda qahaiguc keczac.

⁴ Yaweac ewa hétéŋ imi kuhaguc. Yaweac ewa hétéŋ imi kuc eeyaguc.

⁵ Yaweac ewa hétéŋ iminéŋ yéménzéc ic kuanzac. Yawenéŋ Lebanon yéménzéc ic kuyu maanzac.

⁶ Inéŋ waŋu Lebanon* imi haséŋ burumakao merawa tanec técgéyu Sirion† imi burumakao sac qelia tanec técgézac.

⁷ Yaweac ewa hétéŋnéŋ waŋu geric bélaŋa téma maanzac.

⁸ Yaweac ewa hétéŋ iminéŋ waŋu baec kisanéŋ hirianzac. Inéŋ waŋu Kadesi baec kérékériasanéŋ hirizac.

⁹ Yaweac ewa hétéŋnéŋ waŋu dia yaŋnéŋ aurima azi kiyu merac alia mezac. Waŋu ic zuŋ imi hetecgéyu katanec waŋanzac. Imuac ocmuŋ téréyaiguc haka imi moczoŋnéŋ edamuyaguc! zémizu.

¹⁰ Yawenéŋ doku qaon luyi imuaru tatacya késa tarec. Waŋu Yawenéŋ teteccia qahac ic kewu wamma kecmac.

* **29:6:** Lebanon imi Galilaia doku téfaraiguc hénni baec waŋgoŋa Not iguc nanzac. † **29:6:** Herimon baec boŋawac qara méŋ, Lebanon baec boŋaiguc hénni kaiwe éré éréyaiguc nanzac.

¹¹ Yawenérj ic embachéra kuha qeénécmanzac. Yawenérj ic embachéra luaeac mérianja énécmianzac.

30

Hafi humuc igucnec yacma ewa hia ac zéyec.

¹ (Dawidiac legic, ocmuñ téréya qelia Anutuac buña qemima legic yomi héiyec.) Yawe geñ mia meyac néna hazéchécna ieneñ nuac niñ ségiségi wammucac séc qahac wanjec. Imuac gi meyacgénzua.

² Yawe Anutu ni guac qachéhéliwa mehiaru nénec.

³ Yawe geñ mia kekec uñana késa héréma humuc igucnec meqeli néna ni kicsuanjiguc ménda hiñgari.

⁴ Miñ Kewuac météré énécmimia imi Yawe mepésimigic. Qara téréyawac ewa hia ac zému.

⁵ Qeri biria imi nalé hotoñadac heheya, néñ ewa hiayawac buña imi kekecnawac séc henémmac. Siñyiaiguc zésiactnéñ hama hemac, néñ ama gianjyu ségiséginéñ hama hemac.

⁶ Méñac méñ ménda osianji nalé imuaru ni hémbénaña qeken qeha ménda wammañ zéyi.

⁷ Yawenérj ewa hiawac nuac baec boña meyacgéyu seligima nanjec, néñ kic tanera musañgéyu ni niñyéwériyi.

⁸ Yawe ni guac qacma zéwelecma yomuhuc zéyi;

⁹ kic suanjiguc hiñgacmañjiguc sacnanéñ némaciguc nanjé némmac. Dimuhuciguc seitotoñ wawananéñ gi mepésigemma guac ac héla imi zéau énécmimac.

¹⁰ Yawe acna niñnémma ewa hia niñnémbésémañ. Yawe nuac héipuc icna wan némbésémañ imuhuc ézéyi.

¹¹ Geñ mia nuac sonjoñac zésiactna melenña legic hirihiri wanu sonjoñac séwi usu hetecgéma ségiségiac rikunja menéñanzañ.

¹² Imi mia acna ménda qaiyu nuac kekec uñananéñ gi mepési gémmañ niñac imuhuc wan néñanzañ. Yawe nuac Anutu ni nalé tetcgia qahac ewa hia ac zégemmañ.

31

Zérabéra naléiguc zéwelec wammiyec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ni néngacma guac muru hazua. Guac hiaganéñ ni metecgé néna gamuna méndagucnec nimmañ.

² Nuac gezac qema kératacnec népésina. Nuac wamma hoc banjec kuhaguc zéma demin seli añgérj tinénéña wambésémañ.

³ Gi imi nuac zamanziñ zéma demin seli baec boñaiguc tatara, guac qacga niñac ni nuagicma kemma hénana qindiñi néna.

⁴ Népésiwiñ zé sasanjaiguc ufic haigic hezac imuacnec héré némbésémañ. Gi imi nuac hoc banjec.

⁵ Ni nuac qeri uñana guac méragaiiguc haizua. Haka hélawac Anutu gi boñ héréna menec.

⁶ Ni imi iwawai enomia ikora mepésianzu imi onac mézéna tianzac. Ni Yaweac muru héima nananza.

7 (7a) Geŋ nuac yéwécna héŋtegicma kekec uŋana zérabéraiguc keczac imi nimmizaŋ. Imuac guac goi héihéigawac qeriaiguc ewa hia nimma ségiségi wammaŋ.

8 Imuhuc wamma hazéchécna ionac méraiguc ménda wainémma nuac héhana baec kawé qeqeya yandaiguc nopoczŋ. (7b) Imuac niŋac ni guac goi héihéiguc ewa hia nimma ségiségi waŋanza.

9 Yawe nuac zérabéra niŋac wamma ewa hia niŋnébésémaŋ. Ni imi niŋ yéwécna niŋac kicna zéma kekec uŋana zéma séwinanéŋ méiméiŋa wanza.

10 Kekecna imi ewa biriciguc sohoanza. Yawuŋna imi zésilacguc hama kenzac. Képésicna niŋac nimbiriwa séwinawac kuha imi mayu, sicna imi lokolima kenzac.

11 Hazéchécna ieneŋ zédesi waŋnéŋanza, waŋu ama momachécna imi eneŋ acguc ogicma imuhuc waŋnéŋanza. Alahécna eneŋ néŋqacgéma kenŋanza. Waŋu ic tosara imi hénaiguc mihičŋi némma néŋgacanza.

12 Ni imi humuc ic éséc nec eluŋ unudaczac. Waŋu ni kewuc nomuŋ tétéŋa éséc nec, ewa qeriginanéŋ ménda niŋnéŋzu.

13 Ic tuŋagucnéŋ zébiri néŋgic niŋanza. Ieneŋ lelecgé némma tericgé néŋzu. Ieneŋ hazéc waŋ némma zéeminiŋ wamma kekec uŋana nuagichŋi zé niŋareŋgézu.

14 Néŋ ni imi Yawe guac muru héima namma gi imi nuac Anutu zéanza.

15 Naléna imi méragaiŋuc hezac. Hazéchécna zéma nunesi waŋanza ionac méragina iguc nec kératac nec népésina.

16 Guac kic tanecga asahagucnéŋ welen qeqe icga ni némma guac goi héihéiganéŋ aŋgéŋna tina.

17 Yawe, ni guruzua, gamuiguc ménda nopocma, ic biria ionac gamu qeqe mihičŋi énécmima kic suaŋiguc onopocna acgina qaimac.

18 Séwi eŋeŋ ac zéma ac zéragucnéŋ ic solana unuanzu ionac kua taségina ikora imi hézicgéna acgina qaimac.

19 Guac bac yandi yandi wamma kecanzu ionac niŋac sese qauqau haina emma hezac imi yei kuneŋ yanda wanza. Ewa hiawac buŋa imi guac néŋgacma haanza ionac niŋ wamma sasala haina hezac.

20 Geŋ ic imuhucya guac saŋgi saŋgiiguc musaŋgé énécmima, ic onac manam batucac ai areŋgéŋic hezac imuac nec metecgé énécmima, guac haliiguc musaŋgé énécmima, ic biria ionac zéhésiginawac qiziziŋgéma keczu.

21 Yawe zéhiaru mimia waŋu. Inéŋ ama areŋa demin seliaiguc imuhucgeŋ goi héihéiŋa welic welicgia nézéŋu héŋi.

22 Ni aurima guac wéségaiguc elicgé nénéŋa wanza zéŋi, néŋ guac qachéhéliwa nuac zéwelecna selia imuac hétéŋa niŋ nec.

23 Ic embac météré énécmimia ini moczoŋ Yawe siŋa niŋmigic. Yawenéŋ ic hakagina héla imi inicgaleŋ waŋ énécmima, séwi eŋeŋ ic imi bakia yéwéria melen énécmimac.

24 Yaweac mambéc kekec ini zénéŋ hirihiri qahac seligima nammu.

32

Képésic waiwaiac ségiségi.

1 (Dawidiac legic zéra.) Héna ac logiyu aumima képésicya hoturu mimia waŋu ségiségiŋaguc wammac.

² Qeri uñgaiguc ikoc ménda heyu Yawenéh kápésiraguc ménda zémiyu imi ségiségiyaguc wammac.

³ Ni kápésicna ménda lomma zeauyi nalé imuaru kaiwe herec héisilac wamba sicnanéh lokoliyec.

⁴ Hénia imi yomuhuc; Guac méraganéh sinji kaiwe helanzi nénu kaiwe geriwanéh zeriru iwawai moczoñ zicgéanzac ésécnec nuac sépécna imi zicgédarec. (Ohec)

⁵ Wañu ni kápésicna Yaweac muru zéaumañ zéma nuac kápésicna zéma hakana biria ménda musañgéma auwa geñ imi kápésicnaguc zénénéña imuacnec metecgé nénnec. (Ohec)

⁶ Imuac niñac, Anutu eeya héimima kecanzu imi wai énécmima, gi mihicñi géngéña wammac nalé imuaru gi zéwelec wanjémmu. Imuhuc wanjic doku qaoñ érémac imi ionac hia énécmima emma énépésimac.

⁷ Gi imi nuac sanji sanjina, zérabéraiguc ni néngalen wañ némma, añgéh titiac hériañ legicnéñ ni lelecgé néñanzañ. (Ohec)

⁸ Ni imi gi imuhucgeñ me imuhucgeñ kemmanñ zé niñna hénia imi gézéwa hémbésémañ. Wañu géñsosolima zéqindinji gémmañ.

⁹ Ini imi becosic kuneñ me komora niniñgina qahac imuhucya ésécnec ménda wammu. Ieneñ imi kuaginaiguc pinzuñ zéma déméñginaiguc hésanéñ koro qaté ménda énécmigic imi hosucginaiguc ménda haanzu.

¹⁰ Ic biria ionac imi ewa biric sasala hicñi énécmimac, néñ Yawe niñkinzéh wammianzu ionac imi goi héihéiya lelecgé énécmimac.

¹¹ Ic solañña ini Yaweac ségiségi wamma zézé ségiségi wammu. Ewa qeri dindinaneñ kecanzu ini moczoñ ségiségi wamma hériañ haimu.

33

Anutu imi hiabia.

¹ Ic solañña ini Yaweac niñac zézé ségiségi wammu. Mepé qepésiac legic imi ic solañña ionac buña sécya.

² Gita zéma kulele hésia sasalanéh Yawe ewa hia wammima mepési mimu.

³ Legic qelianéh héimima ségiségiac ewa hétéñnéñ hiabianec mezericma héimimu.

⁴ Yaweac ackuazéc imi solañ dindinña, wañu iwac haka silic imi moczoñ hélacnec.

⁵ Inéh haka solañña zéma haka dindinawac sinña niñanzañ. Imuac baec séc Yaweac goi héihéianéh sécgéma hezac.

⁶ Yaweac ackuazécnéñ kurumeña kurumeña mihicñiyec. Iwawai sécgéma hezac imi moczoñ kuaya wéséséyanéh mihicñidarec.

⁷ Inéh kondunñ doku gauqau haiyu enu doku hinñac hinñgara imi hofi yandaiguc haiyu heanzañ.

⁸ Baec séc ic embac Yaweac bac yandi yandi wanjic. Baera baera mirjina ini eeya héi mimu.

⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Iwawai imi moczoñ inéh zéyu hicñidarec. Wañu inéh zéseliyu seligima nandarec.

¹⁰ Yawenéh baera baera ionac niniñ arenñgia imi nélicgéyu nenesic wandaczac. Wañu hicñisai hénia hénia ionac niniñ hinñac hinñgara imi melenu enomia wandaczac.

¹¹ Yawenéh niniña niñarenñgéyu hehe seli nanñselianzañ. Iwac niniña hinñac hinñgaranéh hicñisaiya hicñisaiya emma hema kecmac.

¹² Yaweac neṇaṇ Anutu zémima aṅgér tигic Anutuac ic embac buṇa zéénécmiyu kecзу imi eneṇ ségiségi ginaguc.

¹³ Yawenér kurumenṇiguc ninicsosolima baec ic moczoṇ ninicanzac.

¹⁴ Tacyac waṇanzac ama duṇa imuacnec mia baec séc tacyachéra imi moczoṇ kiwa hiyu mayu ninicanzac.

¹⁵ Inéṇ mia ic séc ionac ewa qerigina héniagina meyacgéma wawaṇ memegina hénsosolianzac.

¹⁶ Ic kewu méṇac aṅgér timimia imi téṅṅiṇ ichéra sasala ionac muru ménda hezac. Ic kawali méṇac aṅgér timimia imi acguc eṇeya kuha kunenṇ yanda imuaru ménda hezac.

¹⁷ Kekecnina imi becosic me kuc yandanér ménda aṅgér tiwiṇac séc.

¹⁸ Ninzu, Yawe imi eeya héimima goi héhiéyawac kic hihi waṇanzu imi onac inicgaleṇ waṇ énécmianzac.

¹⁹ Imuhuc wamma ionac kekec uṇa imi humuc igucnec metecgé énécmima béti naléiguc méra énécmiyu kekecginaguc kecanzu.

²⁰ Kekec uṇaninanér Yaweac kic hihi waṇanzinṇ. Inéṇ mia neṇaṇ héipuc ic zéma saiwanina waṇzac.

²¹ Ewa qerininanéṇ iwac ségiségi wamma iwac qac téréyawac héima naṇanzinṇ imuac mia imuhuc waṇ nénécmianzac.

²² Yawe, guac mambéc waṇanzinṇ nalé sura imuac séc guac goi héihéiga qacninaiguc hemac.

34

Réwéri metecgémiyu Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidinér ic kewu Awimelekac wésiaiguc ic moroha tanec haka waṇu nesimigic mayec nalé imuaru legic yomi oyec.) Ni Yawe nalé séc mepési mimaṇ. Mepé qepésiya imi nuac kuaiguc susucnec hemac.

² Nuac kekec uṇananéṇ Yaweac niṇac zézé ségiségi ac wammaṇ. Maqeqeya ieneṇ nimma ségiségi wammu.

³ Niguc momacnec Yawe imi kunenṇ yanda kunenṇ zéni. Neṇawu iwac qac buṇaya meyacmini.

⁴ Ni Yawe zéwelecmiwa niṇnémma zénéṇ hirihirina hénia hénia igucnec metecgé néjec.

⁵ Ieneṇ iwac niṇkumuma kecma asac mararaṇ séwi usu ésécnec héiénécmimia waṇec. Ionac kic tanecgina imi hémbénaṇa gamuyaguc ménda wammac.

⁶ Kekec uṇa maqeqeya imuhucyanér qac héhéli miyu Yawenér nimmima zérabéra hénia hénia imuacnec aṅgéṇa tiyec.

⁷ Yaweac kua meme uṇanéṇ Miṇ Kewuac eeya héimianzu imi onac lelegé énécmima tacyac wamma aṅgér tiénécmianzac.

⁸ Ini imi Yawe imi hiabia waṇzac imi batucgéma siṇa niṇṅic. Néṅgacma iwac muru kemma kecanzu imi eneṇ zézé ségiségi ginaguc.

⁹ Météré énécmimia ini Yawe eeya héimigic. Ninzu! I eeya héimianzu imi eneṇ sécgé énécmiyu iwawai méṇac méṇ niṇac ménda wammu.

¹⁰ Laion sac qelinér yaka niṇ humuwacnec, néṇ Yaweac wamma kecanzu imi eneṇ buṇa hiabia hénia hénia he énécmiyu ménda hocmu.

¹¹ Nambérac ini hama gezac qema nimmu. Yawe eeya dimuhuc héimimu imuac hénia ku énécmimaṇ.

12 Méréneḡ kekecac niḡ kumuma yawuḡ sasala kecima mériaḡ mi-hicḡimaḡ zé wanzac?

13 Gi imi guac ezelaḡawac neuḡ héiamuma kua tasianéḡ ac biria ménda zéna.

14 Haka biria gilina keḡu, haka hiawac wamma mema, luaeac wamma nesimiwésémaḡ.

15 Yaweac kiwanéḡ ic solaḡawac hiyu keḡanzac. Wanḡu ic imuhucya ionac qac héhéliginawac gezac qeanzac.

16 Yaweac kic tanera imi kaižiliweḡ wanḡanzu imi onac musuqeḡe wanḡ énécmima ionac eluḡ unudacmac niḡac baeciguc metecgé énécmimaḡ zé niḡanzac.

17 Qac héhélima zéwelecmianzu imi onac niḡénécmima zérabéra hénia hénia igucnec metecgé énécmianzac.

18 Yawe imi ewa biri wanḡkeczu ionac hosucgé énécmima ewa qerigina meleḡ énécmianzac. Wanḡu ewa qerigina qéséḡu howuc howuc* wanzac imi aḡgéḡgina tiénécmianzac.

19 Ic solaḡanéḡ zérabéra sasala mihicḡimacac hezac, néḡ Yawenéḡ zérabéra séc metecgé mianzac.

20 Sicya imi moczoḡ galeḡgéyu méḡ ménda zéḡgémac.

21 Birianéḡ ic biria qeyu humumac. Wanḡu ic solaḡawac mézétiti wammianzu imi képésic ḡinaguc zéénécmimac.

22 Yawenéḡ weleḡ qeḡehéra ionac kekec uḡa imi moczoḡ boḡhéréḡgina meénécmimac. Néḡḡacma iwac muru keḡanzu imi onac imi képésic ḡinaguc ménda zéénécmimac.

35

Anḡéḡa timac niḡ zéwelerec.

1 (Dawidiac legic.) Yawe, niguc tohalic wanḡu iniguc tohalic wamma, niguc euqeḡe wanḡu iniguc euqeḡe wambésémaḡ.

2 Saiwa yanda zéma asamaḡ késama yacma méra némbésémaḡ.

3 Luac héréma nesinéḡzu imi onac hénagina hézicgéna. Nuac kekec uḡanawac zéma Neḡ guac aḡgéḡ titi miḡina. zénéna.

4 Nuac kekec uḡanawac hochoc ai mezu imi onac gamu qeḡe mihicḡi énécmima. Mebiri némbiḡ zé wanḡu imi nesi énécmima andé andé kemma gamunéḡ unu humudacmac.

5 Kua meme uḡahécḡa énézéna ieneḡ luhucnéḡ goc mihilaḡgéyu keḡanzac ésécnec mihilaḡgé énécmiyu kendacmu.

6 Hénaginaiguc siḡi zéma susurac mihicḡi énécmima kua meme uḡaga ézéna nesi énécmimac.

7 Ieneḡ héniana qahaciguc ni népésiwiḡ zé baec séséḡiguc uḡic musaḡgé haima héniana qahaciguc kekec uḡana mebiri némbiḡ zé baec séséḡ éséma lekiḡ himicanzu.

8 Zéna élanzaḡnec humucnéḡ hicḡi énécmimac. Uḡic musaḡgéḡic hezac imuaru eḡaoc eḡḡic énépésiḡu humucac buḡa hiḡḡacdacmu.

9 Nuac kekec uḡananéḡ Yaweac séḡiséḡi wammac. Iwac aḡgéḡ titi niḡac zézé séḡiséḡi wammac.

* 34:18: Yer 23:29

10 Nuac sicna moczoŋ yomuhuc zému; Mérénérŋ Yaweac séc wammac? Inérŋ maqeŋeya imi kucginaguc helanži énécmianzu ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. Waŋu maqeŋeya imi iwawaigina onagicanzu ionac murunec metecgé énécmianzac.

11 Héipuc ic ikoranérŋ yacma haka ni ménda nininŋawac qesinéŋzu.

12 Hakana hiawac haka birianérŋ meleŋ néŋgic, kekec uŋananérŋ ninŋumbi ninŋuŋ kecŋua.

13 Ni imi ieneŋ hafi iniyu hegic ewa biricac séwi usu héima nene ziki kecma kekec uŋana helanži amuyi, néŋ zéwelecnanérŋ eŋ liliŋgéma hayu tétécgéŋua.

14 Nuac alana zénimma dac muna waŋ énécmianzuac ésécnec waŋ énécmiyi. Waŋu neŋgocnawac siari ésécnec ionac wamma siggéma siari.

15 Waŋu ni zérabéra mihicŋima kecba ieneŋ ségiségi wamma azorogic. Waŋu kaižiliweŋ ic ni ménda nimmianzuac imi eneŋ sasaŋgiaiguc tocgéma susucnec nunesi néŋanžu.

16 Waŋu ieneŋ ségiségi ariaciguc azoroma zébiri qébiri waŋanžu ésécnec nuac niŋac zécgina kizéŋgéanžu.

17 Miŋ kewu, nalé dahecac séc eŋ inicma kecbésémaŋ? Nuac kekec uŋana imi kisikiyoŋ ic ionac murunec metecgéna. Momacguc sac henénéŋa imi laion imuhucya ionac murunec metecgé némbésémaŋ.

18 Ni hénaorinŋ sugcinaiguc mepésigémma, ic embac tunja tunja sugcinaiguc gi mepésigémmanŋ.

19 Ménda wai énécmina, nuac hazéchécna ieneŋ sicsaoc nuac niŋac ségiségi wambu niŋac. Hazéc waŋnéŋanžu ieneŋ héniana qahaciguc kic hoc menémma zébiri némbu niŋac.

20 Ieneŋ imi luaeac ac ménda zéma baeciguc bénzérŋ kecanžu imi onac ac ikocnéŋ yéwéri mihicŋi énécmianžu.

21 Waŋu ieneŋ kuagina kunerŋ yanda aŋgéma nuac zédesima ahaec, ahaec, kicnéŋ héipuc wamma héndaczinŋ. zézu.

22 Yawe, geŋ mia haka imi héndaczanŋ imuac acga qaiyunec ménda kecbésémaŋ. Waŋu lakec ménda kecbésémaŋ.

23 Nuac Anutu, Miŋ Kewuna gau igucnec hetecgéma yacma nuac acna zégési wambésémaŋ.

24 Yawe, nuac Anutu, guac haka solanŋaiguc zégési néŋna. Ieneŋ nuac niŋac ségiségi ménda wammu.

25 Ménda wai énécmina, ewa qeriginanérŋ ahaec ewa siŋnina* séc hicŋizac, ic imi qécgé miziŋ. zéwu niŋac.

26 Zéna yéwécna niŋac ségiségi waŋanžu ieneŋ gamu qeŋe mihicŋima gamu mamasuŋ kunerŋ yanda nimmu. Waŋu nuac muru séwi eŋeŋ waŋanžu imi onac gamunérŋ qacginaiguc endacmac.

27 Nuac solanŋ dindiŋanawac niŋgic sécgéanzac ionac imi zéna ségiségi wamma qacma ewa hia nimmu. Welenqeŋe icya luaeiguc keru ségiségi waŋanzac Yawe imi kunerŋ yanda! zéma nalé séc ézému.

28 Ni ezelanŋanérŋ kaiwe herec guac haka solanŋa zénimma kaiwe herec gi mepési gémmaŋ.

* 35:25: Hebirao aciguc; kekec uŋanina.

36

Baec ic ionac biriagina zéma Anutuac hiaya.

¹ (Legic galeñawac; Yaweac welenqeqe ic Dawidiac legic zéra.) Ic biria ionac héniaquina biriawac ninjegic qinjegic ac mén ewa qerinaiguc yomuhuc hicñizac; Iwac kiwaiguc Anutuac bac yandi yandi mén ménda hezac.

² Inén séwi enej wamma eneya kápésicyawac zéma ménén mén mewininimac me mézia timacac séc qahac zéanzac imuac mia.

³ Kuayawac ac imi kápésicyaguc zéma ikocyaguc. Inén ninjegic qinjegicya zéma haka hia imi waiyu tecgéyc.

⁴ Inén hehe tataciguc hema biria ninjarenégema eneya hén biriaiguc opocamuma haka biriawac mézétiti qahac keczac.

⁵ Yawe, goi héihéiga kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka héla iminén ou hosusu iguc sécgéma hezac.

⁶ Solanğa imi Anutuac baec boña ésécneç. Guac zégésigésinén kondun ésécneç. Yawe geñ imi ic embac zéma yañ momacneç ninicgaleñ wañ nénécmianzanğ.*

⁷ Anutu guac goi héihéiganén yei eeyaguc yanda wanzac. Baec ic moczonğ guac qeñganğa amiayaiguc néñgacma sanğianzu.

⁸ Ieneñ imi guac amaiguc iwawai kindindinğa hezac imi nezélélén wamma, ségiségic doku téfara igucneç gumu énécmiña neanzu.

⁹ Kekeç dokuac kiwanén guac muru hezac. Guac asac mararañjiguc asaha hémbinğ.

¹⁰ Gi ninğéñanzu ionac muru goi héihéi susucneç wañ énécmiña ewa solanğ keczanzu ionac guac solanğa imuhucyanec mihicñi énécmiña.

¹¹ Séwi enej ic ionac hén tawéginanén nesinémbac ninğac. Galeñgé néñna ic biriawac méraginanén nesinémbac ninğac.

¹² Kaiçiliweñ wañanzu imi enej imuaru maunuyec. Ieneñ mama hema muñğuc yacmuac séc qahac wammaç.

37

Miñ Kewuac muru kemma sanğimu.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Haka biria wañanzu ionac ninğac qeri geric hélendañneç ménda wamma kápésic wañanzu imi onac nimbupuc ménda wambésémañğ.

² Ieneñ imi qézézac ésécneç focdac qeriru qasima mamu. Wañu zuazua ésécneç méiña humumu.

³ Yaweac muru héiña namma haka hiabia wambésémañğ. Baeciguc keçma iwac haka héla imi nene ésécneç nema keçbésémañğ.

⁴ Yaweac ségiségi wamma keçbésémañğ. Inén guac ewa sinğawac héla mihicñijigémmac.

⁵ Guac kekeçgawa hénaya imi Yaweac muru haimiña. Iwac muru héiña nanna, inén wamma medacmac.

⁶ Inén wañğérju, guac solanğa imi asac mararañğ ésécneç, guac hakaga solanğa imi melenju kaiwe wenzoronjiguc kaiwe asaha ésécneç wammaç.

⁷ Yaweac wéséyaiguc bénzérneç mambéc keçbésémañğ. Ic birianén hén qéréñgé mimia wañu ai areñ biria meseliyu kindindinğa yaru hémma qeri biric hélendañneç ménda wambésémañğ.

* 36:6: Yon 4:11

⁸ Qeri geric waima qeri biric gilina kenju. Zénasiñ menasiñ ménda wanna. Haka imuhucya imi haka biria mihicñimac.

⁹ Haka biria wañanzu imi enej qericénécmiyu qahac wandacmu, néñ Yaweac mambéc kecanzu imi enej baec késamu.

¹⁰ Ic biria imi hotoñadac kecma tecgéma qahac wandacgic imuaru hocma hocbipiwésémanj.

¹¹ Wañu gum bñzénzénj ic imi baec késamu. Wañu ewa momac hakanénj sécgé énécmiyo ségiségi wamma kecmu.

¹² Ic birianénj ic hiabia qemanj zé niñareñ wamma kic hiyu iwac muru kenju zéra kizéñgéanzac.

¹³ Miñ Kewunénj ic imuhucyawac naléya hosucgéyo héñtegcizac imuac niñac zédesi wammianzac.

¹⁴ Ic birianénj maqeqeya zéma iwawai niñac hocanzu imi enej maunumac niñac zéma ic dindiñanec kerña wañanzu imi unuhumumanj zé souya héréma tewiya awianzac.

¹⁵ Néñ sou iminénj eneya wéiwécya nézénégmac. Wañu tewi imi zéñgédacmac.

¹⁶⁻¹⁷ Ic biriawac méria imi zéñgémac, néñ ic hiabia imi Yawenénj késa seligimimac.

Imuac niñac ic solañawac iwawai komodianénj ic biria sasala ionac iwawai kunerñ yanda imi ogicanzac.

¹⁸ Yawenénj ic késpedesya qahac iwac kekec naléya imi moczoñ nindaru hezac. Iwac mératéc ai burña imi heheseli hema emma kecmac.

¹⁹ Ic imuhucya ienerñ imi zérabéra naléiguc gamugina ménda mihicñima béti naléiguc acguc iwawai sécgé énécmiyo kecmu.

²⁰ Ic biria imi birimac. Yaweac hazéchéra imi rama merawawac haléc ésécnec zepépélima hofac qema aucgéma qahac wammac.

²¹ Ic biria imi iwawai mema tasia ménda melenñanzu, néñ ic solaña imi ewa hiawac enj énécmianzac.

²² Miñ Kewuac mériañginaguc imi enej baec késamu. Ic saecginaguc imi qeric énécmigic qahac wammu.

²³ Yawenénj ic onac tikeñ tihagina meseligima kekecac héna imuac ségiségi wañanzac.

²⁴ Ic imuhucya imi Yawenénj késaseligianzac imuac niñac qonzononj gémaciguc moczoñnec ménda tendiñgédacmac.

²⁵ Ni komocna igucnec éréma deguc yandanaiguc, ic solaña andé qema waimimia ménj ménda héñjac hénzua. Wañu hémba iwac qelihéra ménñénj ménj yaka niñ ménda zéwelec wañec.

²⁶ Ic imuhucya imi kaiwe herec ewa hiawac enj énécmima haiyu kenj haiyu ha wañanzac. Imuac qelihéra enej mériañ mihicñi énécmiyo kecanzu.

²⁷ Haka biria waima haka hiawac wammu. Imuhuc wamma nalé tetecgia qahac kecmu.

²⁸ Yawenénj haka solañawac siña nimma météré ic imuhuc wañanzu imi ménda wai énécmimac. Ic imuhucya imi nalé tetecgia qahac inicgalerñ wañ énécmimac, néñ kaiziliberñ ic ionac qelihéra imi qeric énécmigic qahac wandacmu.

²⁹ Ic solaña imi baec késama imuaru hémbéñaña kecmu.

³⁰ Ic solañawac kua imi ac niñtegcic qñtegcicyaguc zéhicñima, ezelanénj haka dindiñawac zémac.

31 Iwac ewa qeriaiguc imi Anutuac héna acnéj heyu kenkej hahaiguc tisuqisurac ménda wammac.

32 Ic biria enej ic solaja unuwij zé awima kecanzu.

33 Yawe imi ic solaja ic biriawac mériaiguc ménda waimimac. Wanju zégésigési naléiguc acguc késpedesraguc ménda zémimac.

34 Yaweac nijkumuma iwac kekecac héna imi méndacma kembésémarj. Inéj meyac gémma baec buja qegéju angétiwésémarj. Wanju kaijiliweñ ic imi birima qahac wanjic kicganéj hima inichésémarj.

35 Ni ic biriawac kuha hémba ic hésa ténggij ténggij enjeya baeciguc nanaja ésécnec wanzac, néj

36 ic hésa imi éléj nec humuqai wanju hocma hocbipiyyi.

37 Néj ic solaja hénsosoligic. Ic dindiña hénggic. Luae ic imuhucya imi enej andiaginaguc.

38 Ac qeje ic ienej momacnec biridacmu. Kaijiliweñ ic ionac tetecgia imi humu qaiyaguc.

39 Ic solajawac angéj titi imi Yaweac muru hezac. Inéj zérabéra naléiguc hoc bajec ésécnec wammimac.

40 Yawenéj méra énécmima metecgé énécmimac. Ic biria ionac murunec metecgé énécmimac. Ienej imi nénggacma iwac muru sanjgianzu hénia imuac nijac imuhuc waj énécmianzac.

38

Enjeya késpedesic nijac ewa biric wamma zéwelerec.

1 (Dawidiac legic yomi hofac omiwij zé héiangjic.) Yawe, guac qeri biricganéj késpedesicna ménda zénénna. Guac qeri gericnéj ni ménda zéqindiñi nénná.

2 Guac zakonéñéj nuac séwinaiguc nézégémma hiñgaczac. Guac méraganéñ selianec helanzi nénzac.

3 Guac qeri biric nijac séwi busuna solaja méñ ménda hezac. Nuac késpedesic nijac nuac sicna imi bénzégna qahac wanzac.

4 Nuac késpedesicnanéñ orucnaiguc sécgéma enj hinac yéwéria tanec wanju bisiqatéñ wammañac séc qahac.

5 Nuac wizinanéñ houyu wéréñ biria haizac. Imi mia nuac haka qelaja imuac tasia.

6 Ni geriwa noyu qoucégma kaiwe herec ewa biric wamma kecanza.

7 Nuac maréñnaiguc geriwa sécgénénzac. Wanju nuac séwina solaja méñ ménda hezac.

8 Séwina hézézayu humumia tanec wanzac. Ewa qerina waizalanj wanju zésilac wanzua.

9 Miñ Kewu nuac nij kewu imi moczoñ guac muru hezac. Nuac zésilacnanéñ guac wéségaiguc usuya qahac hezac.

10 Wéiwéncnanéñ hélandanj yaru kucnanéñ mayu qeka meka wamma kicna imi acguc mugu mugumia wanju asaha qahac wanzac.

11 Numindiñiga imi nuac séwinaiguc hezac imuac nijac nuac sorochécna zéma alahécna lakec kecgic sac taséhécna ini acguc lakec nanzu.

12 Nuac kecec unanawac hochoc ai meanzu ienej bétac hainénzu. Mebiri némbij zé wanzu imi enej humumia tericgé némma kaiwe herec andé nuwij zé haka biria zéarenégma keczu.

13 Ni gezac hénj ésécneć niŋbipima ic ara qahac ésécneć kuana ménda aŋgéma kećanzua.

14 Ni gezac hénj ésécneć wamma acgina ménda melenjanzua.

15 Yawe ni guac niŋkumuma kećanzua. Nuac Miŋ Kewu Anutu, gi acna melenj némbésémaŋac hezac.

16 Ni yomuhuc zézua; Ni tisuqisurac wamba ienej nuac niŋac ségiségi wamma séwi eŋeŋ waŋ némbu niŋac.

17 Ni léklék manumacac heyu niŋyéwécnanéŋ nalé séc henénzac.

18 Hénia imi yomuhuc; Ni késpedesna zéauma nuac késpedes niŋac ewa biric waŋanzua.

19 Nuac hazéchéćna ienej kucginaguc keŋha waŋanzu. Waŋu téhésima mézétiti waŋnéŋanzu ionac zariégina imi sasala.

20 Waŋu haka birianéŋ haka hiawac melenj énéćmianzu imi eneŋ ni haka hiawac méndacma kemba hénia imuac niŋac mia hazéc waŋ néŋanzu.

21 Yawe gi ménda wainemma kenna. Nuac Anutu lakeć ménda kećbésémaŋ.

22 Focdac qenanjé waŋ néńna. Miŋ Kewu, gi nuac aŋgér titina.

39

Niŋtećic qinŋtećic mimac niŋ zéwelereć.

1 (Dawidiac legic.) Neŋ yomuhuc zéyi; Ni hakana lolonjéma wamma ezelaŋnanéŋ késpedes ménda mihićiŋmaŋ. Ic biria ieneŋ wésénaiguc nanzu séc kuanaiguc neuj zékalaŋa haiwa hemac.

2 Ni acna qaiyu ac hiabia acguc ménda zéwa niŋ yéwécna imi muŋguc yandizac.

3 Nuac ewa qerina geriwiguc waŋu qerinanéŋ zénimba hiŋgacma éséyu qeri biric yaru ezelaŋnanéŋ yomuhuc zézua;

4 Yawe, kećecnawac tetećgia zéma nalénawac séha imi nézéna niŋasarima nuac kećecna dodowima hazac imi niŋtećicmaŋ niŋac ku néńna.

5 Geŋ mia nuac naléna imi méra tawé ésécneć mehotoŋjina nuac kećecnanéŋ guac kićgaiguc ménda hezac tanec wanzac. Icy a icya naŋselima kećanzu, néŋ hofac ésécneć aucgéanzu. (Ohec)

6 Hélaćneć, ic neŋac neŋac imi héla qahac, néŋ uŋa tanec keŋha wamma ai eŋomiawac keŋkésa hakésa wamma iwawai mihićiŋma saméŋaguc haini emma hezac, néŋ hélaćneć mérénéŋ iwawai imi nonagicma késamac imi acguc ménda niŋasarima kećanzu.

7 Miŋ Kewu ni erac némac iwawai niŋac niŋkumuma mambéc kećmaŋ? Nuac niŋkumuna imi guacneć hezac.

8 Ni késpedesna moczoŋ imuacneć metecgé néńma galaŋgé néńna, ewa soho ic ieneŋ zébiri qébiri waŋ némbu niŋac.

9 Waŋu Miŋ Kewunéŋ haka imi waŋ néńzac zéma nimma acna qaiyu kuana ménda auanzua.

10 Guac numindiŋi nuac muru hezac imi nuagicma gilina keŋu. Méraćanéŋ nuna ni qeka meka wanza.

11 Geŋ ac zéénéćmima ic unu qindiŋianzaŋ nalé imuaru iwawaigina eeyaguc imi waŋ énéćmina gisicnéŋ neyu qahac waŋanzac ésécneć qahac wanzac. Imuac icya icya imi wésésé ésécneć wanzu. (Ohec)

¹² Yawe nuac zéwelecna niñnémma nuac qacsilaciguc gezac hainéřna. Kic masina maanzac nalé imuaru acga ménda qaimac. Ni imi yandahécna éscnec ic kian tanec, ic qañ tanec giguc kecşua.

¹³ Képésicnawac ménda héřsosloma, hafina mehiaru némma kekecna komocdia dac mehorugina ségiségi nimmaguc humuwa.

40

Méra mimac niř zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Ni Yaweac mambécnéř mambéc kecha gezac haima zésiadna niřec.

² Inéř ni baec séséř biriqiria igucnec hérénéřu éréwa hénana zamanziř hilareņiguc nopocma keřkeř hahana imi meseli néřec.

³ Legic qelia Anutuac mepé qepésiac buřa, kuanaiguc haiyu ic embac sasalanéř némma bac yandi yandi wamma Yaweac muru héima nammu.

⁴ Yaweac héima namma séwi eņeř ic zéma ac ikociguc lukeř luha wařanzu imi onac kichihi ménda wařanzu imi eneņ zézé ségiségi ginaguc.

⁵ Yawe nuac Anutuna, wawaņ meme welic welicgia geņ wannec imi sasala. Wařu niñiřga nonac niř wamma niřna hiřgacanřac imi acguc sasala wařu ni olomma zémařac séc qahac wařzac.

⁶ Geņ mia gezacnaiguc nézéna héiyu yomuhuc niři; Ni mulumanaņ zéma seseac ewa hia ménda nimma hofac oo zéma képésic waiwaiac olémbaņ imuac ménda wařanzua.

⁷ Imuhuc zéna imuaru ni yomuhuc zéyi; Ni hazua, nuac ac ooya imi kiwi limbi limbiņaiguc hezac.

⁸ O, nuac Anutu, ni guac ewa siř niřtohomaņ zé ségiségi wařanzua! Imuac guac hena acnéř nuac ewa qerinaiguc heanzac.

⁹ Ni henaoriņ yandaiguc guac solaņ dindiņařa imuac buřa suruc ségiségiyařuc imi zéau énécmianřua. Niņzaņ, Yawe ni kua taséna ménda héiwa eņ heanzac imi gi nindaczāņ.

¹⁰ Ni guac solaņa imi nuac ewa qerinaiguc ménda musaņgéwa heyec, néř guac haka héla imi zéma aņgéř titi imi zéau énécmima goi héihéiga zéma hakaga héla imi henaoriņ yandaiguc ménda musaņgé énécmianřua.

¹¹ Yawe guac ewa biricga imi ménda hézicgéna susucnec mayu. Wařu goi héihéiga zéma hakaga héla iminéř ni nalé séc néřgaleņ wař némbésémaņ.

¹² Biriā gelec malec qahac ni lelecgé něřu nuac képésicnanéř méramma nuaru hayu kic hima gémmařac séc qahac. Képésic imuac zaņgégina imi nuac oruc zucna ogicma heyu nuac ewananéř sohodaczac.

¹³ Yawe ewa biriā wař némma aņgéřna tina. Yawe focdac méra némbésémaņ.

¹⁴ Nuac kekec uřana mihićjiā mebiři némbiņ zé wařzu imi moczoņ gamu qeqe zéma gamu mamasuņ mihićji énécmiā. Wařu zéna zérabéra hićjinéřu ségiségi wařzu imi moczoņ néřgacma kemma gamu qeqe mihićjimu.

¹⁵ Wařénécmiā nuac niřac ahaec zéma desianřu ieneņ eņāņ gamugina héřtegicma aurimu.

¹⁶ Wařénécmiā, guac hochoc wamma mihićjiāřu imi eneņ guac niřac ségiségi wammu. Wařu guac aņgéř titiac qerinéř wammianřu imi eneņ nalé séc Yawe imi kuneņ yanda kuneņ zému.

¹⁷ Ni imi maqeqeya kecma imuac me imuac hocanzua. Imuac niñac Yawe imi nuac niñnëmmac. Gi imi nuac méra nénéñ zéma metec metec miñna. Anutuna, nalé ménda mehorugina.

41

Hafiya mehiaru mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Kuc mama wamma kecanzu ionac niñkewu wañ énécmianzac ic imi zézé ségiségyaguc, nalé biriaiguc Yawenén hénaya méwéréngéyu orima kemmac.

² Yawenén demin memima kekecya galeñgé miyu baeciguc zézé ségiségyaguc kecmac. Wañu hazéc onac ewa siñguc* i ménda waimimac.

³ Hafi kiyu heyu Yawenén nañgémimac, Hehe tataciguc hafiya mehiaru midacmac.

⁴ Wañu neñ yomuhuc zéyi; Yawe, ewa hia niñnéna. ni guac kicgaiguc késpedesna miñicñizua. Nuac kekec uñana mehiaruna.

⁵ Hazéc hécnanén nuac zébiri némma némac naléiguc ic imi humuyu qara eluñ nunudacmac zézu.

⁶ Ni némbiñ zé hama ac gorosña wamma néwéc ewa qeriginaiguc zébiri qébiri niñtocgéma amana igucnec hiñgacma kemma zésaigic keñanzac.

⁷ Mézétiti wañ néñzu ieneñ moczoñ nuac andé ac zéma mebirí némbiñ zé arengéma yomuhuc zéanzu;

⁸ Hafi biria késazac imuac ic imi hema muñguc ménda yacmac.

⁹ Ala sorocna niñzéngé miwa nuac samén momacnec neañic i acguc hazéc wannemma sou andianén qéfaccé néñec.

¹⁰ Wañu Yawe Miñ Kewuna ni ewa hia niñnémma hafi igucnec metecgé néna bakia melené énécmiñañ.

¹¹ Hazécnanén hia ménda nogiczac imuac gi nuac ségiségi wanzań imi ni niñzua.

¹² Ni qerina mesolañanima kecba nañgé némma kecneç. Kumu néna wéségaiguc hémbénaña nampañ.

¹³ Miñ Kewunina, Israelac Anutu hénihénia qahac, tetcgia qahac, mepési mimia wammac, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 2

42

(Legic 42–72)

Anutuac ewa siñsiñ wamma kekec.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra niñtegic qinñtegicyaguc.) Anutu, dia yañ déméña qañgararañ qeyu hakhak géma doku téfara niñac hocanzac ésécnec nuac kekec uñananén guac ewa ewa wanzańac.

² Nuac kekec uñananén Anutu kekec miñinawac déméña kérékérasia wanzań. Ni némac naléiguc kemma Anutu wésiaiguc wininiñañ.

³ Ic embac eneñ kaiwe herec nuac ac zénémma guac Anutu imi dimia zéma zézé qesi wañ néngic nuac kic masinéñ siñi kaiwe nenena éséc wanzańac.

⁴ Ni becneç nalé téréyawac tacniñiñ kecañgic iniguc momacnec keñña wamma zézé ségiségi wamma mepé qepési legic héima onagicma kemma

* 41:2: Hebiriaio aciguc; kekec uñaginawac.

Anutuac ocmuḡ téréyaiguc onopocañi. Waḡu deguc haka silicna imuac niḡqelima ewa biric wamma ewa howucna qocgézua.

⁵ Kecec uḡana, gi némac niḡac niḡméima waizalaḡ nukeczañ? Gi imi Anutuac niḡkumu wambésémaḡ. Ni imi iwac aḡgéh titiac kic tanera niḡac néwéc i mepésimamaḡ.

⁶ Anutuna, kecec uḡananéh qerinaiguc niḡméima mayu, ni Yodan baec zéma Herimon zéma Miza baec boḡaiguc gi niḡqeli gémmaḡ.

⁷ Guac konduḡ dokunéh qarú konduḡ hiḡgac hiḡgaranéh qac héhéli amugic, guac doku renduḡanéh zéma doku temboḡa limbima hama hoturu nézác.

⁸ Kaiweiguc Yawenéh goi héhéiya waḡ némma siḡiyaiguc legicnéḡ nuac muru henéhḡ, kekecnawac Anutu zéwelec mimamaḡ.

⁹ Zamañziḡna Anutu, yomuhuc zézua; Némac niḡac nuac eluḡ guzac? Némac niḡac hazéc hécnanéḡ helanzi néḡgic ewa biric wamma keḡha waḡanzua me?

¹⁰ Sounéh sicna nézác éséc nec hazéchécna eneḡ zébiri qébiri wannéma Anutuga imi dimia? zéañzu.

¹¹ Kecec uḡana, némac niḡac kucmama wamma, némac niḡac qerinaiguc siroḡ qaróḡ wamma keczañ? Gi imi Anutuac niḡkumu wambésémaḡ. Ni imi kileḡ kic tanecna meyac néḡanzác Anutu i mepési mimamaḡ.

43

Réwéri qeriaiguc zéwelec wammiyec.

¹ Anutu ni niḡgési némma, baec yanda eega ménda héigéḡanzu ionac muru, acna imi héipuc wannéma meselima, ikoc ic, héna ac logilogi ic ionac murunec ni metecgé némbésémaḡ.

² Gi imi Anutu nuac hoc baḡecna kecmaguc némac niḡac ni héḡacna mena hazéchécna ieneḡ helanzi néḡgic ewa biric wamma keḡha waḡanzua?

³ Guac asac mararaḡga zéma acga héla mélina hama ni qindiḡi némma nuagicma kemma guac baec boḡa téréya zéma haliga téréya imuaru nopocmac.

⁴ Imuac mia ni Anutuac zaki téréyaiguc keremma, nuac Anutu, zézé ségiségina, nuac ewa hiawac buḡa, guac muru harémaḡ. Anutu, Anutuna, ni waḡgoḡna hésiaguc imi qema gi mepésigémaḡ.

⁵ Kecec uḡana, némac niḡac kuc mama wamma némac niḡac qerinaiguc waizalaḡ numa keczañ? Gi imi Anutuac niḡkumu wambésémaḡ. Ni imi néwéc kic tanecna meyac néḡanzác Anutu i mepési mimamaḡ.

44

Baec yandagina imi aḡgéh timac niḡ zéwelecḡic.

¹ (Legic galéḡawac; Korawac qelihéra ionac legic, niḡgic hiḡgac hiḡgara.) Anutu geḡ bec nec yanda hécnina ionac naléiguc haka silic wannec imuac suruc imi nénézégic gezacninanéh niḡiḡ.

² Gi imi baera baera hiḡḡisai wamma kegcic imi méraganéḡ nesi énécmima keḡgic, yanda hécnina imuaru ic hésa éséc nec hiḡic énécminec. Hiḡḡisai hiḡḡisaiya tosara imi yéwéri mihiḡi énécmima, yanda hécnina imi méndéh énécmigic baecgina séc kemma késagic

³ Ienej souginanéj baec imi ménda késagic. Eñaj méraginanéj yaréguc ménda onogicgic, néj gej mia ewa hia niñéncmima hénia imuac niñac guac méraga zéma huaga zéma kic tanecgawac asac mararañanéj imuhuc wañ éncminec.

⁴ Anutu imi nuac ic kewuna, imuac Yakoboac niñac wamma yaréiguc onogicdacmu zéma zétecgéneç.

⁵ Nini guac muru héima namma hazéchéncina helanzi éncmima nunuwij zé yacgic séc guac qacganéj tidacgé éncmianziñ.

⁶ Ni imi tewinawac ménda héima nammañ. Sou acguc hia ménda metecgé némmac.

⁷ Gi sac hazéchéncna ionac murunec añgéñnina tinéncmima mézétiti wañ nénéncmianzu imi onac gamu qeçe mihicñi éncmianzañ.

⁸ Nini kaiwe herec Anutuac niñac niñac zézé ségiségi wanziñ. Nini Anutuac qara hémbénaña ewa hia ac wammiwij.

⁹ Kileñdac deguc imi gej mia héñacnina mema gamuiguc memama wañ nénéncmima téñgij ic héncina iniguc momacnec ménda keñha wañanzañ.

¹⁰ Gej imuhuc wanna nini hazéchéncina wéséginaiguc liliñgéma néñgac éncmini, hazéc wañ nénéncmianzu imi eneñ eñaj siñginawac nunuma iwawainina nonagicdaczu.

¹¹ Gej mia nini rama qeçeyawac buña ésécneç nonopocna, baera baera héndéñ qéndéñ rouc wamma kecziñ.

¹² Gej ic embachéçga boñteçic hai éncmina meçic, néj imuac boña mén ménda géñgic mezañ.

¹³ Gej imi leleç leleç tacyachéra ionac méraginaiguc nonopocna gamu mema keçni leleçgéma nanzu imi eneñ zédesi wañ nénéncmima isocfagociguc nonopocanzañ.

¹⁴ Gej baera baera ionac sugginaiguc gamu mamasuñac nonopocna kuaginaiguc eñanzañ. Wañu sugginaiguc oruc héinénc mimiawac buña imuac séséçya wamma kecziñ.

¹⁵⁻¹⁶ Séwi eneñ wamma ac wañ némma zébiri qébiri wañ nénzu ionac niñac zéma hazéchéncna tasé melenéñ némbij zé wanzu imi onac niñac, isocfagocnanéñ kaiwe herec wésénaiguc henéñu gamunanéñ musuna hoturu néñzac.

¹⁷ Haka silic imuhucya moczoñ hicñi nénéncmiyec, néj guac eluñ ménda nunuyunec guac sisipac ac imi ménda logianzañ.

¹⁸ Ewa qerininanéñ héñacga ménda mema liliñgéyec. Wañu keñkeñ haha ninaiguc imi guac héna imi ménda waiyij.

¹⁹ Gej imi haséñ kazuac baec kisiaiguc hézéza nénéncmima humucac tunumañnéñ hoturu nénéncmizañ.

²⁰ Nini Anutuac qara eluñ nunuyeciguc me méranina ic enia ionac anutu héçgina ionac muru sulu mérañ wañijiguc imi

²¹ Anutu inéñ ewa qerininaiçuc niniñ saña hezac imi nindaczac, imuac niñac hénia imi hia menzamma mihicñiwacnec.

²² Nini kaiwe herec guac niñac humuciguc nonopocgic keçanzañ. Wañu rama qehumumiawac buña ésécneç wañanzañ.

²³ Miñ Kewu gi yacna, némac niñac gau hekeçzañ? Yacna naña. Nini hémbénaña héñacnina ménda mewésémañ.

²⁴ Némac niñac kic tanecga musañgé nénéncmima zérabéranina zéma helanzi nénéncmimia imuac eluñ guyu keczañ?

²⁵ Kekec unjanina imi baec gizonjiguc mama héima hezac. Séwinina imi baeciguc mékétama hezac.

²⁶ Gi yacma méra nénécmiwésémanj. Guac goi héihéigawac ninjac wamma nini boj hérénina menénéc mina.

45

Ic kewuac zammaréj legic.

¹ (Legic galenjawac; Korawac qeli méhnénj legic zéra ninju hinjac hinjara yomi oyec. Sosannim wanjonj hésiaguc. Ic kewuac kikiya mema sinj nimmima legic yomi héigic.) Ewa qerina igucnec ac hiabianénj kuaya qema mayu ic kewuac zéarenjgéyiac hezac imuac zémanj. Ezelanja imi kiwi oo ic qacguc ménjac kirifi ésécnec wanjac.

² Ic kewu gi imi baec ic ionac nanjhécgina moczonj onogicma hiabia soroc wanjanj. Wanju ewa hia acnéj kuaga igucnec qocgéma maanzac. Imuac Anutunénj nalé séc gi mérianj mihicnj géhanzac.

³ Kuc miñina gi, souga zikina hénaga kembanjaiguc hinjaru, ic kewuac asac mararanj zéma qac buña séwi usu ésécnec héina.

⁴ Ic kewu gi, ac héla zéma gum bénzénzénj zéma haka solanjawac wamma edamugaguc becosic qahaiguc tacma kemma yaréiguc onogicbésémanj. Guac méra héiganénj gi haka welic welicgia kugémmac.

⁵ Ic kewu, guac zakonjanénj zéra qizilic, guac hazéchécga ionac wéiwécgina nézénjgéma keremmac. Ic embac momac yanda guac wéségaiguc siminj héigémmu.

⁶ Anutu guac tatacga edamuyaguc imi hémbénaña, baec héngalenj wawanjawac ic kewu qarucganénj héna ac dindinanec meselimac.

⁷ Gi imi haka solanjawac sinja nimma haka biriawac mézéga tianzac. Imuac Anutu, ic kewu guac Anutunénj zézé ségiségiac halécnéj météré gémma guac qocgégémma meyac génu alahécga onogiczanj.

⁸ Guac séwi usuga imi moczonj hémbénaña guac hiabia, zininj kizubera sanjara imuac héménja héimimia wanju elefante yanjac zunjanénj memeya guac ama kewuya igucnec gita kulele qacma mehiaru géhanzac.

⁹ Guac ininjhécga eeginaguc ionac sugginaiguc imi baera baera ic kewu ionac bérac hécginanénj keczu. Guac ininjga qéžianénj Ofiri baecac golinénj mezeric amuma guac méra héigaiguc nanzac.

¹⁰ Béracna, gezac qema ninja, gi genja ic embachécga zéma manjogcgawac ama arenja yanda imuac eluj gumac.

¹¹ Imuhuc wanna ic kewunénj guac tanec héj sorocya imuac ewa sinjinj wanjémmac. Inénj mia guac miñja wanjac imuac sicgé miwésémanj.

¹² Ic kewu guac imi Tirowac béraranénj* sese eeyaguc haigémmac. Wanju imuac ic embac zunja masapu ginaguc imi enenj ewa hia wanj énécmimac ninjac hulunja késama yaizézé ac wanjémmu.

¹³ Guac béracganénj zunja masapuyaguc kecmac.

Iwac séwi usuya imi golinénj bilonjéma memeya.

¹⁴ Béracga séwi usu kiwiyaguc imi wagiru guac muru hamac. Alahéra embac seranja imi enenj momacnec onagiru hamu.

¹⁵ Wanju onagiru ségiségi wamma ewa hia nimma ama kewuyaiguc keremmu.

* 45:12: Ama arenj yanda imuac ic embachéra.

¹⁶ Guac nanhécga ienen guac yandahécga mératécgina mema nanjic gen imi baera baera imuac baec galen buña onopochésémanj.

¹⁷ Ni wanj énécmiwa ic kewu guac qacga hicnjisaiya hicnjisaiya ninjelimu. Imuac baec séc ic embac ienen ic kewu gi hémbénaña mepési gémmu.

46

*Anutunéj ic embachéra zéma
ama baecginawac saiwa meénécmianzac.*

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic, Alamot legic imuac ewaiguc héihéiya.) Anutu imi sanji sanjinina zéma kucnina. Méra nénégnina soroc yéwéri qeriaiguc ha nénécmimia.

² Imuac baecnéj melenju baec bojanéj qekenj qeha wamma kondunjuguc hingacmaciguc me

³ kondun dokunéj qac silacma yacma sépéc sépéra lonju baec bojanéj sicsuc wamma hirimaciguc imi ni kilenj bac yandi yandi ménda wammanj. (Ohec)

⁴ Imuac doku téfara imi téma séra sasala wamma enenja minjina Anutuac ama arenja yanda, ocmunj téréya imi ségiségi mihicnji mianzu.

⁵ Anutunéj ama arenja yanda imuac suraiguc keru ama arenja yanda imi seligima ménda hirimac. Wanju ama gianjmac imuaru Anutunéj méra mimac.

⁶ Baera baera qewelonj qegic héngalenj ama arenja yanda imuac minjina enenj zénéjgina hirizac. Wanju inéj ac zéyu baecnéj pépélima mazac.*

⁷ Kurumenjac téngij ic tausenja tausenja imuac minjina Yawenéj ninjuguc momacnec keczac. Yakoboac Anutu iminéj nenjanj hoc banjec enenja wanzac. (Ohec)

⁸ Hama Yaweac wawanj meme imi hémmu. Inéj baec melenju kerasizac.

⁹ Wanju inéj baec tetcgia séc yaré metecgéma tewigina kuma luacgina hézégéma becosicac karisi imi gericnéj odarec.

¹⁰ Zéyecnéj gi imi bénzénj kecma ni Anutu wanzua imi héj tegichésémanj. Ni baera baera zéma baec séc ic embac ionac sugcinaiguc meyac nénéjga wammac.

¹¹ Ic téngijna tausenja tausenja ionac Yawenéj ninjuguc keczac. Yakoboac Anutu imi nenjanj hoc banjec enenja wanzac. (Ohec)

47

Anutunéj galenjë énécmianzac.

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini méragina qema ewa ségiségiyaguc qacma Anutu mepésimu.

² Enenja minjina Yawenéj kuc buña eeyaguc kecma baec séc ic embac ionac ic kewu wanj énécmima keczac.

³ Yawenéj baec séc ic embac momac yanda imi nonac muru onopocma, baera baera ic embac imi welenj qenénécmimu ninjac hénanina duandiaiguc onoporec.

⁴ Nenjanj ninjac wamma mératécac baec imi gésima anjgé tiyec. Imi mia sinj ninmianzac Yakobo iwac zézé ségiségiyawac buña wanzac. (Ohec)

* 46:6: Baec ic enenj bacgina yandizac.

⁵ Anutu ségiségi legic héimini eñanzac. Tomuñ hihini qacma eñanzac.*

⁶ Mepésimigic, Anutu mepésimigic, mepésimigic, ic kewunina mepésimigic.

⁷ Héniá imi yomuhuc; Anutunéh baec ic embac momac yanda neñaj ic kewu keczac. Legic zéra niñtegic qñtegiyaguc mepésimimu.

⁸ Anutunéh baera baera inícgalenñ wamma ic kewu tatac téréyaiguc taczac.

⁹ Saiwa baec séc hezac imi moczoñ Yaweac buña. Inéh eñeña miñina wanzac. Imuac mia baera baera imuac baec galenñhéra, Abarahamac Anutu iwac ic embachéra wamma tocgogic.

48

Anutuac baec boña Zion.

¹ (Korawac qelihéra ionac legic zéma legic zéra.) Yawe imi kunenñ yanda, Anutuninawac ama areña yanda deminñ seliaguc, baec boña téréya imuaru i kunenñ yanda mepési mimia wammac.

² Zion baec boña, ic kewu yandawac ama areña yanda, baec wanñoña Not iguc nanzac imi nanaña eñeña zéma héñ sorocya. Wanñu baec séc ic embac ieneñ imuac zézé ségiségi wanñu.

³ Ic kewuac ama areña yanda deminñ seliaguc imuac qeria séc Anutunéh keczac. Kecma eñeyaoc imi añgéh tinénéc mimiaiwac neuñ kiropo wanzac imi zéauzac.

⁴ Niñzu, imuaru ic kewu enenñ azoroma momacnec ototoñ qema kerñgic.

⁵ Ieneñ ama areña yanda imi hémma aurima bac yanidi yandi wamma néñgacñgic.

⁶ Wanñu zénéh hirihirinéh énépésiyu embacnéñ azi kiyu merac mi-hicñianzac ésécñec geriwanéh kunenñ yanda onoyec.

⁷ Gi imi luhuc Is igucñec hahayanéh Tarasisiac zéic imi moczoñ qéséñdacñec.

⁸ Gezac ninanéñ niññj ésécñec, téññj ic tauserña tauserña miñina Yawe iwac ama areña yanda deminñ seliayaguc, neñaj Anutuac ama areña yanda deminñ seliayaguc imuaru kicninanéñ héññj. Anutunéh ama areña yanda imi hémbénaña meselimimac. (Ohec)

⁹ Anutu, nini guac ocmuñ téréya imuac suraiguc guac goi héihéigawac niññj.

¹⁰ Anutu guac qacga ésécñec mepé qepésiga imi acñuc baec tetcgia kerenñdaczac. Wanñu guac méra héigaiguc imi haka solañanéh sécñéma hezac.

¹¹ Guac zégésigési niññac Zion baec boñanéh ségiségi wanzac. Yuda baecac ama areña kunenñ kunenñ séc* imi enenñ ségiségi wammu.

¹² Ini imi Zion baec boña imi baec héná tima kerenñdacma lelecgéma kemma awiawí ama horua imuac zanñgégina olommu.

¹³ Deminñ seli imuac tanera héñyacñéma ic kewuac ama imi moczoñ héndacma énézégic bianñ hicñjsaia hicñjsaia hema kecmac imi suruc imi acñuc hema kecmac.

* 47:5: Dimuaru eñec zéma eminññgic ac zéra haréwéc wanñec; 1) Sésépac acñuc katapa huama Zioniguc engic imuac niññqeli mimia (2Sa 6:1-19). 2) Anutunéh mama yaréiguc Israel méra énécmima muññguc kurumenñu eñec. 3) Yesu mama aiya metecñéma kurumenñguc eñec. * 48:11: Hebraio acñuc; bérachéra.

14 Anutu imi hémbénaŋa neŋaŋ Anutu kecmac. Qindiŋi nénécmimacnec keru nalé tetegja hamac.

49

*Baecac iwawaiiguc héima
nanaŋa imi ewa soho haka.*

¹ (Legic galeŋawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini gezac qema niŋgic. Gezacgina nuac muru haima niŋgic.

² Ic eneŋa me mamaya, ic zuŋa masapuyaguc me ic maqeqeya ini moczoŋ niŋgic.

³ Kuananéŋ niŋtegic qiŋtegic ac zéma ewananéŋ hénia héiqelima nimmaŋ.

⁴ Ni qeqaiŋ ac imuac gezacna haima gita kulele qema legiciguc haima nuac qelumbec ac imi measarimaŋ.

⁵⁻⁶ Ic tosara imi iwawai kindindiŋ he énécmimia zéma saméŋ bipiyaguc imuac héima namma séwi eneŋ waŋaŋzu, hazéchécna imuhucya ionac haka qariŋ qariŋgianeŋ ménda némma lelecgé némmac nalé imuaru ni némac niŋ bac yandi yandi wammaŋ?

⁷ Ic méŋnéŋ méŋ dac munaya méŋac kekecy a boŋ héré waŋ mimacac séc qahac. Waŋu iwac niŋ wamma Anutuac muru mulu memeac soukiwa méŋ haimacac séc qahac.

⁸ Hénia imi yomuhuc; Kekec uŋawac mulu meme imi eeyaguc wanzac. Soukiwanéŋ hémbénaŋa boŋ mewiŋac séc qahac.

⁹ Houhouya ménda mihiŋi mima hémbénaŋa kecmacac niŋ méra mimiawac séc qahac.

¹⁰ Méŋnéŋ méŋ hémma hénia yomi niŋtegicmac. Niŋtegic qiŋtegic ic imi humumu, waŋu ic qelaŋa zéma ic zampaliliŋa imi momacnec humuqai wandacmu. Humugic iwawai saméŋ bipiyaguc he énécmimia imi ic méŋnéŋ késaanzu.

¹¹ Waŋu qeriginanéŋ niŋgic amagina imi hémbénaŋa heyu baec tacyac waŋaŋzu imi hiŋjisaŋa hama. Ama gariŋyu ic solaŋa ionac méra bacginaiguc kecmu. Waŋu ionac haihaka héŋsoroc sorocya imi humuc ac buŋa wandaru ama duŋgina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec)

¹² Baec ic imi eeginagucnéŋ hémbénaŋa ménda kecanzu. Yaŋqesi ésécnec humuanzu.

¹³ Haka silicgina imi ionac ninŋ sicsaocya zéauanzac, néŋ qelihécgina hahaya ieneŋ ionac ackuazéc imuac mepésimu. (Ohec)

¹⁴ Rama ésécnec ieneŋ humucac buŋa zéénécmimia. Humucnéŋ ionac galeŋgina wammac. Ama gariŋyu ic solaŋa ionac méra bacginaiguc kecmu. Waŋu ionac haihaka héŋsoroc sorocya imi humuc ac buŋa wandaru ama duŋgina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec)

¹⁵ Néŋ Anutunéŋ ni népésimac. Imuac nuac kekec uŋana imi humuc igucnec boŋhéré menémmac. (Ohec)

¹⁶ Ic méŋnéŋ iwawai saméŋ bipiyaguc hemiyu amaya imi yandima eeyaguc waŋu gi kileŋ bac yandi ménda wammiwésémaŋ.

¹⁷ Ic imi humumac nalé imuaru iwawai méŋ ménda mema kemmac. Qac buŋaya acguc ménda méndacmima kemmac.

¹⁸ Inéŋ kekec uŋayaguc kecmanec mepési amuma mezeric amuyu ic embac eneŋ iwac niŋgic emmac, néŋ

¹⁹ yandahécgina ionac muru lilingéma kemma toroqe énécmimac. Wanju hémbénaŋa kaiwe asaha hémmacac séc qahac wammac.

²⁰ Eneŋa kecma kekecac hénia ménda ninjegicanzu imi enej hasén yan ésécnec humumu.

50

Mulu ai héla angé timacac séha.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu, Yawenén Is igucnec Wes igucgenj baec séc ic embac énézéma unuruyec.

² Zion baec boŋa héŋsoroc sorocya imuarunec Anutunénj asaha qetaliyu kenzac.

³ Anutunina imi hama héténj qahac ménda kecanzac. Iwac wésiaiguc imi qécgé énécmimawac geric bélananénj nanju wiliŋ wiliŋ luhucnénj lelecgémima humumia qeanczac.*

⁴ Anutunénj ic embachéra zégési énécmimanj zé ou kurumeŋiguc zéma baeciguc zéau énécmima yomuhuc zéyec;

⁵ Nuac météré ic hécna mulu meme aiiguc niguc sisipac ac megic imi nuac wésénaiguc unuruna hadacmu.

⁶ Anutu imi zégésigési ai miŋina wanzac. Imuac niŋac kurumeŋnéŋ iwac solanŋa measarimac. (Ohec)

⁷ Ic embachécna gezac qema niŋgic neŋ énézémanj. Israel, neŋ héipuc ac wanj énécmimanj. Ni imi Anutu, enaŋ Anutu kecza.

⁸ Hofac ooginanénj nalé séc wésénaiguc hezacnec imuac mia ni zaki téreyawac iwawai niŋac ac ménda wanj énécmimanj.

⁹ Ni imi amaginaiguc burumakao iwa me deminŋina qeriaiguc noniŋ iwa imi ménda onagicmanj.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Haséniguc wiri yanj zéma zélénj boŋa boŋaiguc burumakao hezac imi moczoŋj nena.

¹¹ Baec boŋaiguc nei hénia hénia imi moczoŋj neŋ kampititi nindacba hezu. Baec kisiaiguc kenŋa wananzu imi acguc moczoŋj nuac buŋa.

¹² Wanju baec kurumeŋj zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoŋj nena buŋa, yaka niŋ wanj némbacnec qesi énécmiwinec.

¹³ Niŋgic, ni burumakao busia nema noniŋ sawa neanzua tanec wanzac me?

¹⁴ Ewa hia acginanénj hofac oo ésécnec Anutu haimima eneŋa miŋina iwac muru zézé seli acgina megic imi wamma mema melenj midacgic.

¹⁵ Wanju zéra béra naléiguc nurugic metecgé énécmiwa qac buŋana meyac némmu.

¹⁶ Ic biria ionac imi Anutunénj yomuhuc zézac; Gi dimuhuc nuac hénia ac zéau énécmima nuac sisipac ac imi guac kuaga taségaiguc opocna enanzac?

¹⁷ Geŋ imi ac pakeŋnawac mézéga tiyu acna andégaiguc gilina mazac?

¹⁸ Kowu nene ic inicma toroqe énécmima kaisero ic iniguc ala wanjamuma

¹⁹ kuaga haka biriawac buŋa qemima ezelanŋa zéma ac ikocga dérécgéma zéanzanŋ.

²⁰ Tacma dac munahécga hazéc ac wanj énécmima, neŋgocgawac nanŋa zébiri mianzanŋ.

* 50:3: Mmh 19:16,18

²¹ Gi haka imuhucya wanjanzanj, nérj ni acna qaiyu kecba, gi imi nuac niñna gi ésécnec wanjec. Wanju neñ gi ac wanjémma kápésicga guac kicgaiguc qererema areñgéwa hémbésémanj.

²² Anutuac eluj unuyu kecanzu ini deguc haka yomuac qeriginanéñ niñgic, imuhuc ménda wammuiguc imi neñ ini meric qeric wanj énécmiwa méñnéñ méñ metecgé énécmimacac séc qahac wammac.

²³ Ewa hia acnéñ hofac onénzu imi enej mia nuac qac bujana meyac néñanzu. Wanju haka silic dindinanec wamma meanzu imi onac mia neñ Anutuac anjéñ titi énézéwa hémmu.

51

Ac qeqe hakayawac tasia waimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic, inéñ Batsebaguc heyicguc Anutuac tilij tilij ic Natannéñ hayec nalé imuaru* legic zéra yomi oyec.) O Anutu, goi héihéigawac séhaiguc ewa hiawac wanjénna. Ewa biricga zékéjanéñ acqeqe hakana auna qahac wanju.

² Hakana qarinj qarinjgia imi moczoñnec zuacnédacna, kápésicna solanaj nec zuacnéna.

³ Nuac kápésicna imi nalé séc wésénaiguc heyu ni ac qeqe hakana niñtegicanzua, imuac mia imuhuc zézua.

⁴ Ni guac, guacnec sac, kápésic wamma, guac kicgaiguc haka biria wanj. Imuac niñac acga zéna nimba solanja wanzac, zégésina nimba dindinja wanzac.

⁵ Héñna! Ni hakana qarinj qarinjgiaguc hicñji. Neñgocnawac héri qeriiguc keru nalé imuaru acguc kápésicna qeriaiguc keru.

⁶ Ewa qerinaiguc ac héla hemac niñac ewa ewa wanjanzanj. Qerinaiguc geñgac niñtegic qinjegic ku némma mihicñi néñzanj.

⁷ Ic hésa haréjanéñ zuacnéna, ni lalac lalac wammaj. Zuacnéna ni komboc sanjeña lalac lalac imi ogicma lalac qeqe wammaj.

⁸ Zéhiaru néñna nimma zézé ségiségi wammaj. Sicna hézénjéñec imi* qelima ségiségi wammac.

⁹ Kápésicnawac musuqeqe imi waima kápésicna imi moczoñ auna.

¹⁰ Anutu nuac qerinaiguc ewa lalac lalac mihicñi némma qeri uñana seligima nananja imuhucyawac meqeli némbésémanj.

¹¹ Guac wéséga igucnec ménda nesinéna. Uñaga téréya ménda nuagicna.

¹² Guac anjéñ titiac zézé ségiségi imi meqeli néñna. Wésé polanjac qeri uñana qenanjé néñna.

¹³ Ni ac qeqe ic ionac guac héna ku énécmiwa, kápésic ic ieneñ guac liliñgéma hamu.

¹⁴ Anutu, anjéñ titiac Anutu, sac naec énécmiawac kápésicna igucnec kératanc nec metecgé néñna. Ezelanjanéñ hakaga solanjawac qacma mepésigémmaj.

¹⁵ Miñ Kewu kuana meefina anjéma legicga héima zéau énécmimaj.

¹⁶ Gi imi hofac oo niñac ségiségi ménda wanjanzanj. Imuhuc wambanñec bec hofac ogémbinec. Gi imi hofac oo imuac ewa hia ménda niñjanzanj.

* 51:1: 2Sa 11:2-6

* 51:8: Kápésicac niñac niñu ewa howuc wanju geriwa imi sicya zéñgéyec

tanec wanjec.

¹⁷ Hofac oo Anutunéh niṅkumuanzac imi ewa biric nimma kekec. Anutu gi imi qerinéṅ ewa biric wamma kápésic niṅac zésiac wawaṅa imi mematiti ménda waṅanzaṅ.

¹⁸ Guac hiagawac Zion mehiaruma Yerusalemac deminṅa imi meyacgéna.

¹⁹ Nalé imuaru imi gi mulu solanṅa zéma hofac oo solanṅa zéma hofac oo howiawac ségiségi wanna ieneṅ burumakao iwa hofac ogémmu.

52

Ikoc ic zégési énécmiawac ara.

¹ (Dawidiac Héngésigésiac legic zéra, Edom ic Doeknéṅ ic kewu Sauloac amaiguc hama Dawidinéṅ Ahimelekac amaiguc hayec zéma ézéyec nalé imuaru oyec.) Kaižiliweṅ ic gi, dimuhuc haka biria niṅareṅgéma imuac zézé ségiségi waṅzaṅ? Anutuac goi héihéianéh hémbénaṅa heanzaṅ.

² Ezelaṅganéh haka biria téngéṅ zéareṅgéma sou zéra éséc nec ikoc waṅanzaṅ.

³ Gi imi haka hiabia imuac niṅna mayu haka biriawac niṅna enṅ ac solanṅa waima ac ikorawac siṅa niṅanzaṅ. (Ohec)

⁴ Ezelaṅ ikora miṅina gi imi ac qécgé énécmimia imuhucyawac siṅa niṅanzaṅ.

⁵ Imuac Anutunéh gi hémbénaṅa meberi gémma gépésima guac ama iguc nec héréma baec tacyac waṅanzaṅ imuac nec hérégéṅu gété zaligaguc éréwésémaṅ. (Ohec)

⁶ Ic solanṅa eneṅ haka imi hémma bac yandi yandi wamma ic imuac zédesi wammima yomuhuc zému;

⁷ Ic imi Anutuac nuac saṅgi saṅginawac baṅec imuhuc ménda zénimma hinacyawac héima namma eneya haka birianéh meseli amuyec.

⁸ Néṅ ni imi oliwa ic téngiṅa Anutuac amaiguc nanzac éséc nec Anutuac goi héihéiyaiguc hémbénaṅa héima nammaṅ.

⁹ Ni imi haka silic wamma menec imuac wamma ewa hia ac gézémaṅ. Waṅu guac qacgaiguc héima nammaṅ. Qacga imi hiabia imuac niṅac météré ichécga ionac kicginaiguc imuac mambéc keemaṅ.

53

Anutunéh ic solanṅawac horec.

¹ (Legic galeṅawac; Dawidiac legic zéra niṅu hiṅgac hiṅgara, Mahalat legic imuac ewaiguc héihéiya.) Ic qelaṅ imi ewa qerianéh zéma Anutu ménda keczac zéanzaṅ. Ic imuhucya eneṅ houdacma haka ewa lolonṅawac waṅanzaṅ. Imuac haka hiabiawac waṅanzaṅ imi méṅ ménda keczac.

² Anutunéh ic niṅtegic qinṅtegicyaguc, Anutuac hochoc ai meanzac méṅ taczac me qahac imi hémmaṅ zé, kurumeṅ iguc nec baec icac naṅhéra neṅaṅ niṅac kic hiyu mazac.

³ Héṅu momac yanda andé andé kemma momac nec biridacgic, imuac haka hiabia waṅanzaṅ méṅ ménda kerec, qahac téngéṅ waṅu horec.

⁴ Képésic wamma saméh neanzaṅ éséc nec nuac ic embachécna neénécmima Anutugina ni ménda nuruanzu imi eneṅ niniṅgina qahac keanzaṅ me?

⁵ Onac yaré qewiṅ zé areṅgéma nanzu imi onac sicgina imi Anutunéh héndéṅ énécmiyec, imuac niṅac ieneṅ zénéṅ hirihiriawac iwawai méṅ ménda

heyec imuaru zénéh hirihiri yanda wanjic. Anutunéh ionac héñacgina meyec imuac niñac gi gamu qeçe mihicñi énécminec.

⁶ Israelac anjéñ titi miñinanéh Zion igucnec hamac. Anutunéh ic embachéra hésa qatégina igucnec onagiru lilingému nalé imuaru Yakobonéh zézé ségiségi wanju, Israelnéñ ewa hia nimmac*

54

Héipuc wammimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra niñu hiñgac hiñgara, gita kuleleginaguc, 3ip ic enej Sauloac hama ézéma, Dawidinéh sucninaiguc ménda sanjgima taczac? zégic nalé imuaru oyec.)* Yawe qacganéh anjéñna tima kucganéh wanj nénna solanjanimanj.*

² Anutu zéwelecná nimma kuana igucnec acna gezac qema niñna.

³ Ic enianéh yacma nuwiñ zé wanju. Helanji tilanji wannénzu ienen nuac kekec unjanawac hochoc wanju, imuac niñac guruzua. Ienenj imi Anutuac ewa éréhéç ménda wanjanju.† Ohec

⁴ Héñgic! Anutu imi nuac héipuc icna keczac, Miñ Kewuna imi kekec unjana qenanjé némma kecancac.

⁵ Inéh hazéchéçna bakia biria meénécmimac. Miñ kewu, hakaga héla iminéh unuhumuna.

⁶⁻⁷ Geñ zérabéra hénia hénia igucnec metecgé néñna hazéchéçna ienen bakia megic kicanéh iniri, imuac niñac ni ewa siñnawac sese haigémmanj. Qacga imi hiabia imuac niñac, Yawe guac qacga qacma mepési gémmanj.

55

Alayanéh andé qeyu imuac

ac zéracuc zéyec.

¹ (Legic galenawac; gita kuleleguc héihéiya, Dawidiac legic zéra, niñu hiñgac hiñgara.) Anutu zéwelecnawac gezac qena. Guruhéhéliwa ménda sanjiwésémanj.

² Gezacga qema acna bakia melenj néñna. Ni niñ yéwérima waizalanj wamma zésilac mezua.

³ Imi mia hazéchéçna ionac ewa hétéh zéma ic biria ionac helanji néñna niñac imuhuc wanjanjua. Ienenj yéwéri mihicñi némma qeri biric wamma ninij hazérawac héwiñna meanju.

⁴ Qerinaiguc ewa qerina geriwa noyu humucnéñ hosucgé néñu zénéhna hirizac.

⁵ Bac yandi yandi zéma zénéh hirihirinéh hicñinéhju humucnéñ tericgé néncac.

⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni kembo nei ésécnec qeñganjna henémbacnec putitima kemma bénzéhñec tac hiaruwinec.

⁷ Lakec putitima kemma baec kéra kériasiaiguc kemma kecbinec. (Ohec)

⁸ Sasanjiaiguc focdac kemma murayo luhuc zéma yowaro luhucnéñ qizizinjé néñu kecbinec.

* **53:6:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéh qacmimia, wanju qara imi iwac qelihéra ionac qac yanda wanjac. ☆ **54:1:** 1Sa 23:19 * **54:1:** Hebraio aciguc; zégési néñna. † **54:3:** Hebraio aciguc; Anutu wéséginaiuguc ménda opocgic kecancac.

⁹ Ni neŋaŋ ama areŋa yanda neuj kiropo seliaguc imuac qeriaiguc kaižiliweŋ zéma euqeŋe hiçŋiyu héŋi. Miŋ Kewuna mebiru énécmima acgina* héndéŋ énécmína.

¹⁰ Ienej siŋi kaiwe neuj kiropo seli imuac qahaiguc keŋha waŋŋic imuaru haka qariŋ qariŋgia zéma réwéri hiçŋianzac.

¹¹ Kisikiyoy zéma helanzi énécmimia zéma ac ikocnéŋ sombeŋ yandagina imi ménda waima kenzac.

¹² Ac geriwaŋuc wannéŋec imi hazécna qahac. Hazécnanéŋ imuhuc waŋ némbacnec hia bisiqatéŋ wammiwinec. Nuac hama séwi eŋeŋ waŋzu imi hazécna qahac. Hazécnanéŋ imuhuc wambacnec néŋgacma saŋgibinec.

¹³ Ic imi mia nuac séc. Waŋu alahécna, alahécna eŋomia qahac, néŋ nekawu qéqéhéréŋ wamma kecaŋic imi mia.

¹⁴ Niri nekawu siŋa nimma zéemi nimma ic embac tosara iniguc momacnec Anutuac ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋ mama waŋiŋ.

¹⁵ Haka biria humumianéŋ ionac suginaiguc acguc he énécmizac, imuac niŋac waŋ énécmína, humucnéŋ élanzaŋnec ionac muru haénécmiyu ménda humumanec kicsuaŋŋiguc hiŋgacmu.

¹⁶ Ni imi Anutu qachéhéliwa Yawenéŋ aŋgéŋna timac.

¹⁷ Siŋiya zéma siŋunec zéma kaiweiguc ni niŋyéwécnaŋuc zésilacba Yawenéŋ qacsilacna imi niŋnémmac.

¹⁸ Sasalanéŋ hazéc waŋ néŋŋic, inéŋ yaré mihicŋi nénéŋa imuacnec luae qema uŋana boŋhére menéŋec.

¹⁹ Becarunec kerecac keczac Anutu iminéŋ acna niŋnémmac ohec wahec. Ewagina ménda melemma Anutu eeya ménda héimianzu imi onac tasia meleŋ énécmimac.

²⁰ Ic imi ic tosara luae qema momacnec kecaŋzu imi zikiziki ac logima méria meyacma unuyec.

²¹ Kua dokuya imi namu haléc ogicma susurac waŋzac, néŋ ewa qeriaiguc imi yaré doŋgéma keczac. Ac zéanzac imi moczoŋ haléc ogicma bénzéŋa waŋzac, néŋ imuac héla imi sou bec meyacma nanaŋa ésécnec waŋzac.

²² Guac yéwécga Yaweac muru hetecgé haina, inéŋ ic solanjanéŋ hémbénaŋa keŋqe haŋe ménda wammac niŋac késaselimac.

²³ Anutu zéna, ieneŋ humucac baec séséŋiguc hiŋgacmu. Sac naec énécmima ikoc waŋ énécmianzu imi eneŋ kekec naléŋina bakia ménda kecma humudacmu, néŋ ni imi guac muru niŋkinzéŋna haima kecaŋ.

56

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutuac niŋkumuma kekec.

¹ (Legic galenawac; Yonawac legic Kembo nei lakecaru hétéŋ qahac tatara imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Fileset ic eneŋ Gat baeciguc i késagic nalé imuaru oyec.) Anutu, ewa biric waŋ néna. Ic imi qéçgé némmaŋ zéma kaiwe herec numa helanzi nénzac.

² Hazéc hécnanéŋ kaiwe herec qéçgé némbiŋ zé waŋzu. Waŋu séwi eŋeŋ wamma nuanzu ionac zaŋgéŋina imi sasala imuac niŋac.

³ Bac yandi yandi wammaŋ nalé imuaru guac muru héima nammaŋ.

* 55:9: Hebirairo aciguc; ezelaŋgina.

4 Ni Anutuac muru héima namma ackuazécyā mepési mimañ. Ni Anutuac muru héima nanzua imuac bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némac haka hia wañ némmu?

5 Ieneñ kaiwe herec acna megic qarix qarixgia wañu nuac niñgic niñgixina areñareñgia imi moczoñ biria wañanzac.

6 Ieneñ qerixguc ésé ésé wañ énécmiyu euqeçe wañanzu. Nuac kekecna mebirixiñ zéma eñaoç tocgo amuma sañgima héna titinawac awima keczu.

7 Ieneñ haka qarix qarixgia wamma dimuhuc tasiawac hia qizixingéma kemmu me? Anutu qeri biric wamma ic embac imi memaénécmina.

8 Néngacma lelecgéma keñha wamba gi yéwécna imi oloññinec. Nuac kic masi imi guac kiruñguc haina hiñgaru. Haka imi guac kiwiuguc ooyawac hezac imuac oloññimbésamañ.

9 Ni gi gururamñ nalé imuaru hazéchécna ieneñ héréamuma kemmu. Anutunéñ nuac keczac imi ni niñzua.

10 Ni Anutuac muru héima namma ackuazéç imi mepésima Yaweguc héima namma ackuazécyā mepésimañ.

11 Anutuac muru niñkinzéhna haizua. Imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némac haka hia wañ némmu?

12 Anutu ni ac zéseliyiac hezac. Ac imi meselima ni ewa hiawac sese haigémmañ.

13 Geñ nuac kekec uñana humuc igucnec metecgé nénnec imuac mia imuhuc zézua. Ni Anutu wéségaiguc kekec asahaiguc keñha wammañ niñac geñgaoc hénana galeñgé néna tisuqisura ménda wañi, imi gi qahac wañu méré?

57

Qenesi mimia imuac qeriaiguc

Anutu mepésimiyec.

1 (Legic galeñawac; Ménda mebirixi nénécmína, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Saulo inéñ qemañ zéyu néngacma kemma bañeciguc sañgiyec nalé imuaru oyec.) Ewa biric wañ néna, Anutuna, kekec uñananéñ néngacma guac muru sañgima hezac imuac niñac, ewa biric wañ néna. Zéra béranéñ nogicma kemmac nalé imuac suraiguc séc ni néngacma qeñgañgawac amiaiguc hama kecmañ.

2 Ni eñeña miñina Anutu, nuac niñ wamma iwawai moczoñ meseli-gianzac iwac mia qachéhelizua.

3 Inéñ kurumenñ igucnec méramma ni qéçgé némbiñ zé wanzu ionac murunec metecgé némmac. (Ohec) Anutunéñ iwac goi héihéi zéma haka héla imi wañ néñu hicñinémnac.

4 Ni laion yañ hémbaoc wamma qéçgé énécmianzu ionac sucginaiguc kecanzua. Imi mia baec ic mia,* néñ zéçgina imi luac zéma zakonñ zéra éscécneç, wañu ezelañgina imi sou zéraguc éscécneç.

5 Anutu, meyac génni ou kurumenñiguc kecbésamañ. Guac edamuganéñ baec séc ic embac ionac qacginaiguc ou meeñmimia wammac.

6 Ieneñ nuac keñkeñ hahanaiguc ufic haigic hezac. Imuac qerinanéñ† memamimiawac hezac. Wañu ieneñ wésénaiguc baec séséñ éséma mi-hicñigic, néñ eñaoç imuaru hiñgacgic unuyec. (Ohec)

* 57:4: Hebraio aciguc; icac nañhéra † 57:6: Kekec uñana.

⁷ Qeri uḡana imi béŋ qema hezac. O Anutu, qeri uḡananéŋ keŋqe haqeya qahac. Ni mepési gémma legic héigémman.

⁸ Neŋ gĩaŋgĩaŋa imi mindiwa yacmac. Nuac qeri uḡana gi yacna,[‡] gita kulelena iri yaric.

⁹ Ic embac momac yanda ionac sugcinaiguc ewa hia ac gézémaŋ. Baera baera ionac sugcinaiguc legic héigémman.

¹⁰ Guac goi héihéiganéŋ imi kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka héla iminéŋ ou hosusuiguc sécgéma hezac.

¹¹ Anutu gi meyac géŋgéŋa wamma ou kurumenjiguc kecbésémaŋ. Guac edamuganéŋ baera baera ionac qacginaiguc hemac.

58

Hazéchéra bakia melej énécmimac niŋac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; legic 'Ménda mebirí nénécmína' imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc.) Icac nanhéra* ini, ini héná ac solañanec zéanzu? Ini hénáorin hécgina keŋkésá hakésaya qahac zégési énécmianzu?

² Qahacgucnec, ini qeriginaiguc haka biria wamma baeciguc enəŋ méraginawac kaiziliwen imuac yéwéria imi sasala korohémma énécmianzu.

³ Ic zipilin zapalaŋa imi neŋgoc hériiguc kecmanc kemma rouc waŋgicac hicŋima imuarunec bec qizizinjgéma kemma ikoc ac zéma kecanzu.

⁴ Ionac sacmasi biria imi mokoleŋac sac masi biria ésécnec. Waŋu ieneŋ gezac héŋ qaté mokoleŋ gezacgina hézicgé énécmimia ésécnec waŋu

⁵ zina icnéŋ ac waŋu ménda niŋanzac. Gété manirawac kuhanéŋ haréŋa waŋanzac.

⁶ Anutu ionac kuaginaiguc zécgina imi kuna. Laion sac qeli zéráwac erinŋa imi kuna mayu.

⁷ Waiénécmína ieneŋ doku téfara focfoc keŋanzac ésécnec keŋ qahac wammu. Zakoŋa muigic zéŋgéanzac ésécnec zéŋgédacmu.

⁸ Waŋénécmína, gulucnéŋ keŋkecma loloma humuanzu ésécnec wammu. Waŋu kokocnéŋ naléya heyunec hicŋima asac mararaŋ ménda hémmanc humuanzu ésécnec wammu.

⁹ Ic hésa waiyaguc imuac geric bélaŋanéŋ kuzi zeyu geriwaguc ménda waŋunec nene qelikin zéma geric bélaŋaguc momacnec luhuc neŋgocyanéŋ miŋilaŋgéyu élérŋec keŋanzac ésécnec auénécmimac.

¹⁰ Ic solañá ieneŋ ic biria eneŋ bakia megic inicma ségiségi wammu. Ionac saciguc hénagina zuacmu.

¹¹ Nalé imuaru ic embac ieneŋ yomuhuc zému; Hélaecnec ic solañá imi tasia hiabia ku énécmianzac. Hélaecnec baeciguc Anutunéŋ zégési nénécmianzac.

59

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac 'Ménda mebirí nénna.' Miktam tanera, Saulonéŋ Dawidi qehumuman zé amayawac awima tacmu niŋ énézéyec

[‡] 57:8: Hebiráio aciguc; uḡanina imi Anutu arunec hahaya imuac niŋac uḡana ménda oma edamuna ogic hezac. * 58:1: Me ic kewu kucginaguc.

nalé imuaru oyec.) Anutuna hazéhcéna ionac murunec ni metecgé némma, yacma nuwiñ zé wanzu ionac muruenc ni ou meyac néřna.

² Haka biria wanřanzu ionac murunec metecgé néřna. Siņa nimma sac naec énécmianzu ionac murunec kekečna anğéř tina.

³ Ieneř nuac kekečna mebiririwiñ zé héima tacma mambécanzu. Ic kawali eneř tocgéma ni nuwiñ zé wanzu. Yawe, imi mia ac qeçe hakana me képésicna niřac qahac.

⁴ Hakana qarinqariņgia qahac, néř ieneř kucnec hama enřaoc zéřéř qéřéř wandaczu. Gi kic qeli kecma méra némmař zé nuac awima tacbésemař.

⁵ Téņgiř ic miņina Yawe Anutu, Israelac Anutu, yacma baera baera bakia meler énécmi. Andé qeçe ic biria ionac ewa biric ménda wař énécmi. (Ohec)

⁶ Ieneř ama siņiyu liliņgéma hama kazu eneř ésécnec qacma ama areņa yanda séc lelecgéanžu.

⁷ Kua taséřinaiguc sou zéřaguc heyu Kuaginaiguc ac zéřaguc géréřec mericma méréneř gezac qema acnina hia nimmac imuhuc zéanžu.

⁸ Yawe geř zédesi énécmi, baera baera zédesi énécmi.

⁹ Anutu, nuac neų kiropo na selia, nuac kuc miņina, guac kic hihi wamma kecmař.

¹⁰ Nuac Anutunéř goi héihéiyaguc tétécgé némmac. Waņu hazéhcéna bakia megic nézéyu kicnanéř inicmař.

¹¹ Gi imi ménda unuhumuna ic embachéčna ieneř eluř unuwac niřac.

Saiwanina Miņ Kewu, kućganéř héndéř énécmi ma mema énécmi.

¹² Ezelaņginawac ac imi kuaginawac képésic wanřac. Saec ac zéma ikoc ac zéanžu imuac niřac wařna séwi eneř wamma kecgicnec énéc énépésia wammac.

¹³ Qeri gericganéř onona, qahac wammuac séhaiguc onona. Hémma Anutunéř Yakoboac qelihéra sugcnaiguc inicgalen keczac imi niřasarimu. (Ohec)

¹⁴ Waņu ieneř ama siņiyu liliņgéma hama kazu ésécnec qacma lelecgéanžu.

¹⁵ Ieneř nene niřac hocma lelecgégic tomenņina ménda qeyu lelecgémanec kecgic ama ģiaņianřac.

¹⁶ Ni imi guac kucga mepésigémma siņunec guac goi héihéiġa meyacma legic héigémmař. Gi imi nuac demin selina baec boņaiguc nanaņa. Waņu zéřabéra naléiguc saņġi saņġina wanřaņ.

¹⁷ Nuac kucna, ni ġi mepésigémmař. Anutu imi neų kiropo selina baec boņaiguc nanaņa. Anutu imi ewa biric wař néřanřac.

60

Anutuac héima nammu.

¹ (Legic ġaleņawac; 'Séséřac acac baorac zariņ.' imuac ewaiguc héihéiya, Dawidiac legic zéřa Miktam tanařaiguc pakeř ac wař énécmi mař zé oyec. Dawidinéř Aram Naharaim* zéma Aram Zobaguc† yaré wamma yéwéri mihicņiyecac eneřa kawali ic Yoapnéř yaré ic énépésima liliņgéma hama Edom ic 12,000 imuac séc baec boņa wéņwéņġia sei heyec imuaru unugic

* **60:1:** Mesopotamiawac Not Wes iguc Aram ic kecgic ionac ġacġina. † **60:1:** Siria baec namuņaiguc Aram ic kecgic ionac ġacġina.

nalé imuaru oyec.) Anutu héŋacnina mema héndéŋ nénécmima qeri biric waŋ nénécminec. Waŋu deguc mehiaru nénécmima.

² Geŋ wanna baec mimiŋzalizac, geŋ wanna baecnéŋ tézac. Téma hirizac imuac niŋac toroqema qotona.

³ Geŋ imi geŋga ic embachécca nalé yéwéria mihicŋi nénécmizaŋ. Waiŋ tarac turuc mihicŋi nénécmimia gumu nénécmima neyiŋ.

⁴ Néŋ eega héianzu ionac filac énécmima énézéna ac hélawac meyacgic eŋec. (Ohec)

⁵ Goi héihéi waŋ énécmianzaŋ neŋaŋ metecgé nénécmimaŋ zé acnina meleŋ nénécmima méra héiganéŋ metecgé nénécmima.

⁶ Anutunéŋ ocmuŋ téréyaiguc nénézéyec imuac séciguc; Ni Dawidinéŋ técgéma aria memaŋ. Sikem baec méndémma Sukot baec wéŋwéŋgia imuac sécyá olommaŋ.

⁷ Gileade imi nuac, Manase imi imuhucyanec nuac, Eferaim imi nuac aiŋ opocna, Yuda imi ic kewu qarucna.

⁸ Moabi imi nuac naec naecac doku pakena, Edom baeciguc imi héna usuna giliwa hemac, Fileset baec imi nuac wamma qacmac.

⁹ Mérénéŋ nuagicma ama neuŋ kiropo seliaguc keremmac? Mérénéŋ Edomoac héna nézéyu hémmaŋ.

¹⁰ Anutu geŋ nini ménda wai nénécmizaŋ me? Anutu gi neŋaŋ téŋgiŋ ic iniŋuc momacnec ménda kenzaŋ.

¹¹ Méra nénécmima hazéchécnina unuwiŋ. Ic onac aŋgéŋ titi ai imi gorosona wanzac.

¹² Imuac nini Anutuac muru héima namma efima kembiy. Inéŋ mia hazéchécnina tidacgé énécmimac.

61

Anutunéŋ aŋgéŋa timac zéma ninzéŋgéyec.

¹ (Legic galeŋawac; waŋgoŋ hésiaŋuc qema héihéiya, Dawidiac legic zéra.) Anutu nuac qaŋacna nimma zéwelecnawac gezac haina.

² Ewa qerina imi helanzi mimia waŋu baec tetecgia igucnec guac qacma héhélizua.

Nuagicma hoc yanda ni nogiczac imuaru keŋ nopocna.

³ Gi imi nuac saŋgi saŋgina, neuŋ kiropona selia hazéchécnina hézicgé énécmimia.

⁴ Ni hémbénaŋa guac haliiguc kecmaŋ. Néŋgacma qeŋgaŋgawac amiaiguc hama kecmaŋ.

⁵ Anutu zézé seli acna nimma eega héianzu ionac ai buŋa imi nuac qenénec.

⁶ Ic kewu iwac kekecyá imi mehorugina yawuŋa yawuŋa ogicma emma kecmac.

⁷ Inéŋ hémbénaŋa Anutuac wésiaiguc ic kewu waŋ énécmima kecmac. Goi héihéiga hémbénaŋa zéma hakaga héla zéréŋ qéréŋ wamma wammima héŋgaleŋ wammiwésémaŋ.

⁸ Imuhuc wanna ni guac qaŋca nalé tetecgia qahac mepésima kaiweya kaiweya zézé seli acna meselima wammaŋ.

62

Anutu arunec sac héima nammaŋ.

¹ (Legic galeñawac; Yédudun tanera méndacma ooya, Dawidiac legic zéra.) Qeri uñananéñ bénzéhñec Anutuacnec sac niñkumuma kecmañ. Nuac aṅgéhñ titi imi iwarunec haanzac.

² Inéñ sac nuac zamanziñna, aṅgéhñ titina, demin selina baec boña eñeñaiḡuc nanaña, imuac ni kuney yanda keñqe haqe ménda wammañ.

³ Nalé dahecac séc ini ic demin qasima nanaña zéma demin miminjalía imuhucya ni nuwin zé momacnec néfacgé némbin zé wanzu?

⁴ Ieneñ dimuhuc wammini ou eñeña igucnec mama qemac zéma niñareñgéma ac ikoc efima zéanzu. Kuaginanéñ mériañ ac zéma qeriginanéñ saec ac zéanzu. (Ohec)

⁵ Niñkumuma kekecac kuha imi Anutu arunec sac haanzac. Imuac niñac qeri uñana gi imi bénzéhñec iwacnec sac niñ kumuma kecbésémañ.

⁶ Inéñ sac nuac hoc saiwana zéma aṅgéhñ titina zéma demin selina baec boñaiguc nanaña, imuac ni keñqe haqe qahac kecmañ.

⁷ Aṅgéhñ titina zéma edamunanéñ Anutuac muru hezac. Nuac zamanziñna selia zéma sañgi sañgina imi acguc Anutuac muru hezac.

⁸ Anutunéñ neñañ sañgi sañginina imuac mia, ic embac ini, naléya naléya iwac muru héima namma iwac wésiaiguc ewa qerigina zéqolacgéic mayu. (Ohec)

⁹ Hélacnec baec ic maqeqeya* imi héla qahac,† ic eñeña acguc ac ikocginaguc, momac yanda eñañ eegina imuac qetéya imi komodia dac, korohénni wéséséac réwéria ménda ogicmac.

¹⁰ Hénia qahac hélanzí énécmimia haka imuhucyawac héima namma iwawai onagicma késaqic imuac nimbupuc héla qahac imuhucya ménda wammu. Wañu hinacgina yandima kuney yanda he énécmizaciguc kilen imuac ménda niñkinzéhñ wammu.

¹¹ Anutunéñ hatac éréhécnéhñ méhñ zéyu yomuhuc niñi; Kuc imi Anutuac buña wanzac.

¹² Miñ Kewu, geñ icya icya wamma meanzu séc bakia melen énéncmianzanñ imuac niñac goi héihéi imi acguc guac buña.

63

Anutu niñzéhñgéma ewa bénzéhñ mihicñiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra, baec kisiaiguc kerec nalé imuaru oyec.) Anutu, gi imi nuac Anutu, kekec uñananéñ moczoññec guac hochoc wamma baec kéra kériasia, kic gilgili mihicñi nénéña imuaru gi niñ héhéli gémma kecba nuac séwina acguc guac siñsiñ wañ néñu keczua.

² Ni guac kucga zéma edamuga hémmañ zé yomuhuc ocmuñga téréyaiguc kichihí wamma keczua.

³ Guac goi héihéiganéhñ kekec ogiczac imuac kua tasénanéhñ mepési gémmac.

⁴ Imuac kekecnawac séc gi mepési gémma guac qacgaiguc mérana meyacma zéwelecmañ.

⁵ Añaroroc zéma haléc sic qeriaiguc heheya neanzu ésécnec nuac qeri uñananéhñ sécgémimia wañu kua tasénanéhñ ségiségi wamma gi mepési gémmac.

* 62:9: Baec icac nanhécgina. † 62:9: Hebraio aciguc; wésésé.

⁶ Ni hehe tatacnaiguc gi niŋqeli gémma siŋiyaiguc kicqeli kecma qerinanéŋ guac zénimmaŋ nalé imuaru imuhuc wammaŋ.

⁷ Gi nuac héipucna waŋ nénnec imuac niŋ imuhuc wammaŋ. Ni guac qeŋgaŋgawac amiaiguc ségiségi wamma legic héimaŋ.

⁸ Nuac kekec uŋananéŋ qéhéréŋgaiguc naŋu méra héiganéŋ népési seli-gianzaŋ.

⁹ Kekec uŋana mihicŋjima qewiŋ zé wanzu imi eneŋ baec séséŋ hiŋgac hiŋgaraiguc hiŋgacmu.

¹⁰ Sounéŋ énériyu haséŋ kazuac neneya wandacmu.

¹¹ Néŋ ic kewu inéŋ* imi Anutuac ségiségi wammac. Waŋu guac zéseligéŋgic séc zézé bipi ac waŋgémmu, néŋ ac ikoc zéanzu ionac kuagina imi wézéc qeénécimac.

64

Angéŋa timac niŋac zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Anutu, niŋyéwécnawac ewa hétéŋ imi nimma hazéc hécnawac bac yandi yandi igucnec metecgé némbésémaŋ.

² Gi ni musaŋgé némma ic biria ionac niŋareŋ areŋgia saŋa imuacnec zéma tilic qilic ic ionac qeweloŋ igucnec ni musaŋgé némma.

³ Ieneŋ ezelaŋginawac zéra imi sou ésécnec qericma acgina howura zakonj ésécnecnéŋ muinéŋaŋzu.

⁴ Sasaŋgiaiguc ic solaŋa unuwiŋ zé bac yandi yandi ménda wamma éléŋnec unuanzu.

⁵ Ieneŋ haka biria wambiŋ zé niŋkumuŋgic heheya imuac selianec késa aŋgétima sasaŋgiaiguc bétac haiwiŋ zé eminimma mérénéŋ hia ninicmac zéanzu.

⁶ Héna ac logilogiac haka imuac hohoc ai mema neŋaŋ héna diwi qiwiŋiŋa qacguc niŋareŋ gédacziŋ zéanzu. Hélaŋnec eŋac eŋac ionac ewa siŋgina zéma ewa qerigina imi hiŋgac hiŋgara.

⁷ Néŋ Anutunéŋ ini unumac. Éléŋnec zakonjénéŋ unuyu biridacmu.

⁸ Eŋaŋ ezelaŋ ginanéŋ waŋu qonzononj géma maunuyu birianzu. Waŋu inicanzu séc orucgina gilianzu.

⁹ Ic momac yanda bac yandi yandi wamma Anutuac ai zéauma haka silicya qerianéŋ hiŋgac hiŋgarawac nimmu.

¹⁰ Ic solaŋa eneŋ Yaweac niŋac wamma zézé ségiségi wamma néŋgacma iwac muru kemmu. Qeri solaŋ keczu séc ségéra herec wammu.

65

Mériaŋ hemiyu ewa hia ac zéyec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra, 'Legic'.) Anutu, mepé qepésiŋac legicnéŋ Zioniguc guac mambéc hezac. Ic eneŋ zézé seli acgina meselima wandacmu.

² Anutu gi zéwelecnina niŋanzaŋ. Ic séwiginaguc moczonj guac muru hamu.

³ Képésicnéŋ nonogiczac. Gi képésicnina aunénécmína.

* **63:11:** Dawidinéŋ eŋeya niŋac zézac.

⁴ Ic embac geŋ unuruna hosucgaiguc hama kecanzu imi eneŋ ségiségi ginaguc. Guac amaga, guac ocmuŋ téréyawac tanec héŋsoroc sorocgia imi héŋni zézé ségiséginéŋ sécgé nénécmimac.

⁵ Miŋ Kewu geŋ mia haka solanŋa méndacma haka silicga welic welic-gianéŋ acnina melenŋ nénécmianzanŋ. Neŋaŋ aŋgéŋ titinina Anutu, baec tetecgia zéma konduŋ lakec aruncenéŋ guac muru héima nammuac hezac.

⁶ Gi kucga imi rikunŋ éscécneŋ zikima kucganéŋ baec boŋa miyacgéneŋc.

⁷ Konduŋac hétéŋa zéma temboŋawac hétéŋa zéma ic embac ionac qeweloŋ yanda imi mebélac géanzanŋ.

⁸ Baec tetecgiaiguc kecanzu imi eneŋ guac asé kiwiga méréra niŋac bac yandi yandi waŋanzu. Wainénécmima ama gianŋianŋawac naguya zéma ama mariyawac naguyaiguc séc ic embac keczu momac yanda neŋaŋ ségiségi legic héiwiŋ.

⁹ Baec goiya héima doku haimima halécya mihicŋima Anutuac doku téfaraiguc doku tina sécgéanzac. Baec imuhuc mindiŋima nene yaka* mihicŋi nénécmianzanŋ.

¹⁰ Geŋ mia ai takareŋiguc doku sécyā haimima baec boŋa héimindiŋima kia silic silicyanéŋ héiyu qérawia qeanzac.

¹¹ Ai yawuŋnina imi guac ewa hiawac mériaŋnéŋ ic kewuac opoc héimina, tiken tiha waŋanzanŋ baec imuac séc halécyaŋac waŋanzac.

¹² Baec kisia, baec lulucyaiguc imi acguc halécyaŋac waŋu, baec boŋa komoc komocnéŋ zézé ségiségiac séwi usuginaguc† waŋzu.

¹³ Baec lulucyaiguc ramanéŋ hoturu mima hezac. Baec wéŋwéŋgia kondonŋiguc imi padinéŋ hoturuma hezac. Imuac momac yanda ieneŋ ségiségi wamma qacma legic héizu.

66

Anutuac hiaya niŋac mepésimigic.

¹ (Legic galenŋawac; Legic ménŋac legic zéra.) Baera baera Anutu zézé ségiségi wammigic.

² Qac buŋayawac edamuya imuac legic héimima mepé qepési edamuyaguc héimigic.

³ Anutu yomuhuc ézégic; Yei guac aiga imi eeyaguc yéwéria. Guac kucga yanda niŋac hazéchécgā eneŋ méra bacgaiguc keczu.

⁴ Waŋu baera baera eneŋ simiŋ héima legic héigemma guac qacga mepési géŋzu. (Ohec)

⁵ Hama haka silic Anutunéŋ wamma meyec imi héŋgic. Baec ic neŋaŋ niŋac wamma meyec imi eeyaguc yéwéria.

⁶ Anutunéŋ konduŋ melenŋu baec waŋec. Waŋu doku téfara qeriru baec héna doku nówéc hagic. Hama iwac niŋac ségiségi waŋiŋ.

⁷ Inéŋ kuhanéŋ hémbénaŋa ninicgalenŋ waŋ nénécmima kicyanéŋ baera baera héŋsolianzac. Imuac ac qeŋe ic ini séwi eŋeŋ ménda wammu. (Ohec)

⁸ Ic embac momac yanda ini Anutu mepésima legic héimigic. Ewa hétéŋ iminéŋ héiyu nimmac.

⁹ Inéŋ kekec uŋanina galenŋgé nénécmiyu kekecninaguc kecanziŋ. Waŋu inéŋ nanŋgé nénécmiyu hénaninanéŋ tisuŋisura ménda waŋanzinŋ.

* 65:9: Hebirao aciguc; senŋon padi. † 65:12: Hebirao aciguc; rikunŋinaguc.

¹⁰ Anutu gi imi manam batuc wanj nénécmima siliwa oanžu éséc nec mezeric nénécminec.

¹¹ Imuhuc wamma nonagicma ufciguc nonopocma yéwéri qacninaiguc hai nénécminec.

¹² Wanju wai énécmima ic embac ienej orucnina tidacgéma kenja wanjic. Nini geric zéma doku yanda qericma hani gej mia héré nénécmima baec halécyaguc imuhucgej nonopocnec.

¹³ Ni hofac ooac buja mema amaga téréyaiguc emma zézé seli acnawac tasia imi melenj gémmaj.

¹⁴ Imi mia kua taséнанéj zéseliyi. zérabéra naléiguc nuac kuananéj zéseliyi.

¹⁵ Ni rama iwawac wéréjaguc zéma halécyaguc hofac ogémma burumakao iwa zéma nonij momacnec haigémma. (Ohec)

¹⁶ Anutuac bac yandi yandi wamma kecanžu ini moczoj hama niñgic. Anutunéj kekec uñanawac ai meyec imuac zéau énécmimaj.

¹⁷ Neñ nena kuananéj qacmima ezelañnanéj legic héimimaj.

¹⁸ Ni qerinaiguc késpedes dongéma kecbinec inéj ménda niñ némbacnec, néj

¹⁹ inéj hélacnec niñémma nuac zéwelecnawac gezac qeyec.

²⁰ Anutu mepésimigic, inéj zéwelecná ménda elicgéma goi héihéiya ménda añgé tinéjec.

67

Anutu mepésimimu.

¹ (Legic galeñawac; wanjoñ hésiaguc, legic méñac legic zéra.) Anutu, goi héihéi wanj nénécmima mériañ nénécmima kic tanecga asahagucnéj ninicna. (Ohec)

² Imuhuc wamma guac hena imi baeciguc, guac añgéñ titiac buja imi baera baera énézéna nimmu.

³ Anutu wai énécmima baec séc ic embac tuja tuja gi mepési gémmu. baec séc ic embac momac yanda ienej legic héigémmu.

⁴ Énézéna baera baera ségiségi wamma ewa hia nimma legicya héimu. Inéj ic embac kenkésa hakésaya qahac zégési énécmima baec qahaiguc ic embac hénia hénia imi galeñgé énécmimac. (Ohec)

⁵ Anutu wai énécmima baera baera ic embac ienej gi mepési gémmu. Ic embac momac yandanéj gi legic héigémmu.

⁶ Baecnéj héla haizac. Anutunéj neñañ muru mériañ nénécmimac.

⁷ Anutunéj mériañ nénécmiyu baec tetecgia séc moczoñ Anutu eeya héimu.

68

Mepé qepési zéma ewa hia ac.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, Legic.) Anutu yaru, hazéchéra héndéj énécmiyu tuidacmu. Héñara meanžu ionac wanj énécmiyu moczoñ iwac murunec néñgacma kendacmu.

² Luhucnéj hofac mihilañgéyu kenjanzac éséc nec nesi énécmiyu kendacmu. Gericiguc kendolnéj pépélima maanzac éséc nec ic biria enej Anutuac wésiaiguc humu qai wandacmu.

³ Ic solaña enej ségiségi wamma Anutuac wésiaiguc técgéma aria mema ewa hia nimma ségiségi wammu.

⁴ Anutuac muru legic héimima iwac qara mepésimimu. Hosusuiguc tacma baec kéra kérésiaiguc kenha wanjañec i meyacmigic.* Iwac qara imi Yawe, wésiaiguc técgéma aria memu.

⁵ Rara téréyaiguc kecañzac Anutu iminéh gupañ merac onac mañgoc zéma embac malé onac zégésigési ic kiwa wanzac.

⁶ Anutunéh niñgumbi niñguy keczu imi ama géséhéra mihicñi énécmima hésa amaiguc keczu imi metecgé énécmima kekecgina mébérénggé énécmianzac. Néñ acqege ic ionac tacyacac buña imi baec kérakérasia wanzañzac.

⁷ Anutu, ic embachécgá wéséginaiiguc walac kenjec nalé imuaru, baec kéra kérésia qericma kenjec nalé imuaru, (Ohec)

⁸ baecnéh hiriyu kurumenéhñéñ mayec.† Wanu Sinai baec boña acguc Israelaç Anutu guac wéségaiguc hiriyec.

⁹ Anutu geñ kia sécyá haina mayec. Guac mératéc buñahéçganéh météqététañ wañgic meseli énécminec.

¹⁰ Imuhuc wamma guac hénaoññ héçga imuaru onopocna kecçic. O Anutu, geñga hiaga niñac maqeqeya ionac imi iwawai mihicñi énécminec.

¹¹ Geñ ackuaçéc nénézéna embac gezac qézéh ac zéauañzu imi tuñ yandaguc wanzac.

¹² Téñgññ ic tuña tuña ionac ic kewu héçginanéh ichéra iniguc néñgacma kendacçic, embac amaiguc kecçic ienenç acguc téñgññ ic onac ama baec saocyaiguc iwawai mema hama méndéh énécmiyec.

¹³ Ini rama demññ qeriaiguc heçic tanera imi kembo nei qeñgaña siliwanéh oso osoya, nei zucya goli qaoranéh oso osoya ésécñec wañec.

¹⁴ Wandac wandac medac medac miñinanéh ic kewu héndéh énécmiyu Zalmoniguc komboc efefia luhucñéh mihilañgéyu sicsaoc maanzac tanec wañgic.

¹⁵ Basanac baec boña imi Anutuac buña. Basanac baec imi eñeña yanda.

¹⁶ Baec boña eñeña eñeña ini némac niña baec boña§ Anutunéh tacyac wammañ zé wanzac imuac nimbupuc wamma héñ sosolizu? Hélaçñec Yawenéh baec boña imuaru hémbénaña kecmac.

¹⁷ Anutuac yaré qeçeac becosicac karesi imi zañgéçina tausenja tausenja wanzu. Miñ Kewunéh sugçinaiguc keru héñni Sinai baec boña tacyacac buña téréyaiguc kecçac ésécñec wanzac.

¹⁸ Gi ou eñeñaiguc eññec nalé imuaru hésa ic énépésinec imi héré énécmima kemma ic onac murunec me acqege ic ionarunec acguc momacñec sese menec. Mema Yawe Anutunéh imuaru tacyac wammañ zé eñec.**

¹⁹ Kaiweya kaiweya yéwérinina nonagicma bisianzac Miñ Kewu Anutunina imi mepésimimu. (Ohec)

²⁰ Anutu imi añgéhñ titi miñina. Humuc igucñec qizizñgéma kenkenja imi Anutuac murunec.

* **68:4:** Kiwi tosaraiguc; 'meyacmigic' ménda oma 'héna yanda haimigic' ooyawac hezac. † **68:8:** Anutunéh Mose héna ac miñañ zé mayec nalé imuaru gururu mericma parandañ pillitic qeyu hosusu zapéla mayec imuac niñqelima zézac. ‡ **68:12:** Hebiraió aciguc; embac méñ amaiguc kerec.

§ **68:16:** Zion baec boña niñac zézac. ** **68:18:** Zion baec boñaiguc eñec.

²¹ Hazéchéra ionac orucgina, nalé séc kápésicac héna tima kenjha wananzu imi onac oruc zuc ic kewuac opoc tanec mezericgic heheya imi Anutunéh qésémma unumac.

²² Min Kewunéh zézac; Neñ wanj énécmiwa ienenj Basan igucnec lilingéma hamu. Wanju kondun hijgac hijgara igucnec munjuc lilingéma érému.††

²³ Hagic enej humumia unuma sacginaiguc hénagina tindunjégic kazugina acguc sacgina nemu.

²⁴ Anutuna, ic kewuna gi ocmunj téréyaiguc kereñna ienenj génjic.

²⁵ Walac legic héihéi ic enej hocma kenjgic imuac andiaiguc wanjonj ic enej embac serañja tambarinj ginaguc ionac sugcinaiguc méndac énécmima kenjic.

²⁶ Israel hénaoñj sugcinaiguc Min Kewu Anutu mérianj ac wammigic. Israelac doku hogocya igucnec hicñjicñiya ini imuhuc wammigic.

²⁷ Imuaru imi ziaquina Benzaminac sac taséhéra ienenj kiwa wanj énécmima kecgc. Wanju Yudawac galeñhéra zéma Sebulonac galeñhéra zéma Naftaliac galeñhéra ienenj momacnec kecgc.

²⁸ Anutunéh kucgina zéhiaru énécmizac. O, Anutu neñanj niñac wanj nénécminec imi meseligina.

²⁹ Ocmunja Yerusalem taczac imuac niñac wamma ic kewu enej guac sese mema hamu.

³⁰ Zélén baeciguc haséñ yanj zéma burumakao iwa tunjaguc zéma baera baera imuac burumakao merawa imi ac geriwaguc wanj énécmima. Anutunéh ic yaréac sinja niñanzu imi héndénj énécmima siliwagina tidacgéyec.

³¹ Ic kunej enej Izipte baeciguc érégic, Etiopia ic enej focdac méragina meyacma Anutuaru opocamumu.

³² Baecac hénjgaleñ ama arenja yanda moczonj Anutu legic héimimu. Min Kewu mepésimimu. (Ohec)

³³ Inéh kurumenj kerecac keczac imuac qahaiguc tacma parandanj ésécnec ac zéanzac.

³⁴ Anutnac kuha zéau énécmigic. Iwac eeya yéwérianéh Israel qacginaiguc hezac. Iwac kuhanéh kurumenjiguc hezac.

³⁵ O Anutu ocmunjaiguc kecanzanj gi imi welic welicgiaguc. Israelac Anutu imi eñeya ic embachéra ionac kuc énécmima meseli énécmianzac. Anutu mepésimigic!

69

Qenesi wawañja igucnec metecgé mimac niñ welerec.

¹ (Legic galeñawac; 'Baorac zariñ' ewaiguc, Dawidiac legic zéra.) O Anutu ni metecgé néna. Dokunéh déméñnaiguc* éréma sécgézac.

² Ni hauruc gizonj gizonj qahac imuac qeriaiguc hijgacmanec kecza. Ni doku hijgac hijgaraiguc hijgacba, temboñ yandanéh hoturu nénzac.

³ Guac qacma kecba kucna qahac wanju, déméñna kérékérasia wanzac. Anutunawac mambéc kecba kicna acguc méiméiya wanzac.

⁴ Héniana qahac mézétiti wannénzu imi oruc zucna ogicma sasala wanju. Héniana qahac numa mebiri némbinj zé wanju imi enej gelec malec qahac.

†† 68:22: Hénia imi Anutnac hazéchéra enej néñgacma kemmuac séc qahac wanju baec boña zun igucnec me Kondun Humumia imuacnec lilingéma hamuac hezac. * 69:1: Hebiraio aciguc; kekec uñjanaiguc.

Iwawai ni kowu ménda meyi, wanju melenj énécmimanj niñac téjésima qesinéngic énécmimanjac hezac.

⁵ Anutu, gi imi ni ic témpina kecza héniana imi ninzañ. Imuac késpedesna kicgaiguc winiñu hezac.

⁶ Kurumeñac téngij ic tausenja tausenja Anutu Yawe, guac niñkumuma kecanzu imi enej nuac niñac wamma gamugina nimbu niñac. O Israelac Anutu, guac hochoc ai meanzu imi enej nuac niñac mematiti mihicñiwu niñac.

⁷ Gamunéj kic tanecna osonénzac. Wanju ni guac niñ wamma imi bisiqatéñ wanzua.

⁸ Ni nuac dac munahécna ionac muru ic mérera ésécneç wamma kecza. Sac taséhécna ionaru ic enia tanec kecza.

⁹ Imi mia guac amagawac siññij henénzac iminéñ geric bélanj ésécneç noyu imuhuc wanzua. Zébiri géñanzu ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac.

¹⁰ Ni nene ziki keçma kekeç uñana memaamuma keçba ic embac enej zédesi waj néñzu.

¹¹ Ni ewa biricac séwi usuna héima keçba ic embac ienenj isocfagociguc nopoczú.

¹² Ama areñ yanda imuac sanjulanjiguc taczu imi enej zédesi waj néñzu. Doku seli nema ewa soho keczu imi enej acguc legiciguc nopocma zédesi waj néñzu.

¹³ O Yawe, ewa hiagawac naléiguc zéweleç géñzua. O Anutu, zéweleçna niñnémma guac goi héihéiga yandanéñ mehiaru némbésémañ.

¹⁴ Ni gizonj hiñgac hiñgara igucneç metecgé néñna hiñgacbi niñac. Hazéç waj néñzu ionac murunec zéma doku yanda igucneç metecgé néñna.

¹⁵ Doku yandanéñ hoturu némma qéçgé néñu dumunajiguc hiñgacbi niñac. Gizonj hiñgac hiñgaraiguc hiñgacba kuayanéñ qacnaiguc ha kizicgéwac niñac.

¹⁶ Yawe guac goi héihéi imi hiabia. Imuac acna melenj némma guac ewa biric yanda niñac nuac lilingéwésémañ.

¹⁷ Guac kic tanecga imi welenj qeçe icga ménda musañgé némbésémañ. Ni zérabéra qeriaiguc taczua focdac acna nimbésémañ.

¹⁸ Qeri uñanawac hosucgé némma mulu menémma hazéchéçna ionac murunec boñhére menémbésémañ.

¹⁹ Gi imi nuac gamuna zéma zébiri qébirini imi nindaczanj. Nuac hazéchéçna imi moczonj wéségaiguc keczu.

²⁰ Zébiri qébirinéñ nuac ewa qerina mebiriyu niñyéwécna imi séçgénéñu kic hima hocba ewa biric waj néñéñja méñ ménda keczac. Wanju kic hima hocba mebélaçgé néñéñja méñ ménda keczac.

²¹ Ienenj sacmasi biria imi nemanj niñac néñgic. Déméñna zicgéyu doku howuraguc nemanj niñac néñgic.

²² Wanjénécmina wéséginaiguc neneac tatacnéñ hénagina dérécgéyu lu-
aginanéñ bétac wamma iniyu.

²³ Wanjénécmina kicginanéñ siñindéñgéyu hémmuac séç qahac wammac. Kembanj ginanéñ kuha qahac wanju hirimu.

²⁴ Qeri biricga qacginaiguc qocgéna mayu. Guac qeri biric bélanjagucnéñ ionaru suluma kemma énépésimac.

²⁵ Tacyacginawac buñanéñ biridaru ama kisia wandacmac.

²⁶ Ienej imi ic geŋ ununec imi muŋguc ununesi waŋ énécmima, ic geric mihicŋj énécminec imuac suruc siŋa nimma wanzu.

²⁷ Hakagina qarŋj qarŋŋia imuac qahaiguc hakagina qarŋj qarŋŋia muŋguc toroqe énécmína, guac zégésigési solaŋaiguc ménda keremmu.

²⁸ Qacgina imi kekec hémbénaŋa imuac kiwiiguc auna ic solaŋa ionac qacginaiguc momacnec ménda hemac.

²⁹ Ni imi maqegeya wamma zérabéraiguc qenzerŋ manzerŋ qema kecŋua. Anutu guac aŋgérŋ titiganérŋ meyac némbésémaŋ.

³⁰ Ni legiciguc Anutuac qara héimimaŋ. Ewa hia ac ézéma Anutuac qac buŋaya méyandimaŋ.

³¹ Iminérŋ mia burumakao ilhaguc zéma haséraguc imuhucya ogicma Yawe ségiségi mihicŋj mimac.

³² Gumbénzénzérŋ icnérŋ imi hémma ségiségi wanzu. Anutuac hochoc waŋaŋzu ini imi ewa qerigina meqeligic kekecginaguc wammac.

³³ Yawe imi maqegeya niŋénécmima eŋeya hia niŋac wamma hésa ic kecŋu imi mematiti ménda waŋ énécmimac.

³⁴ Baec kurumeŋnérŋ i mepésimiyic, konduŋ zéma doku yaŋ imuaru sécgéma hezu imi moczoŋ i mepésimu.

³⁵ Anutunérŋ Zionac aŋgéra tima Yuda ama areŋa kunerŋ kunerŋ meyacgémac. Waŋu hénaorŋj hécga imuaru kecma miŋina wammu.

³⁶ Iwac weleŋ qeŋe ichéra ionac qelihéra ieneŋ baec imi mératéc memu. Qara siŋ nimmiaŋzu imi eneŋ imuac qeriaiguc kecmu.

70

Hazéchéra ionarunec metecgé mimac niŋac zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra, haka méŋac niŋqelima ooya.) Anutu focdac ni metecgé nénná, Yawe focdac méra némbésémaŋ.

² Waŋénécmína nuac kekec uŋanawac hochoc waŋaŋzu imi eneŋ gamu qeŋe zéma gamu mamasuŋ mihicŋjimu. Mebiri némbiŋj zé waŋaŋzu imi waŋ énécmína andé andé kemma gamu mihicŋjimu.

³ Ahaec, ahaec zéma desizu imi waŋ énécmína gamugina niŋac wamma andé andé kendacmu.

⁴ Guac hochoc waŋaŋzu imi moczoŋj waŋ énécmína guac niŋ wamma ségiségi wamma ewa hia nimmu. Waŋu guac aŋgérŋ titiac niŋkumuma kecaŋzu imi waŋ énécmína nalé séc Anutu imi kunerŋ yanda! zémanec kecmu.

⁵ Ni maqegeya zéma météqététaŋj kecŋua. Anutu focdac hawésémaŋ.

Gi imi nuac héipucna. Ni metecgé nénéŋa imuac miŋina, sosola ménda wamma focdac hawésémaŋ.

71

Saiwa memima méra mimac niŋac zéwelerec.

¹ Yawe ni néŋacma guac muru hazua. Hémbénaŋa gamunaguc ménda wammaŋj niŋac galeŋgé nénná.

² Hakaga solaŋanéŋj metecgéma hulac némbésémaŋ. Gezac qenimma metecgé némbésémaŋ.

³ Gi imi nalé séc sanġi sanġinawac baġec wambésémaġ. Gi imi nuac zamanziġ zéma demin seli baec boġaiguc nanaġa, imi anġéna timac niġac zéna hiċġima hezac.

⁴ Anutuna ic biriawac méria igucnec metecgé nénnna. Kaižiliweġ zéma biria meme icnéġ népésiyu méria igucnec metecgé nénnna.

⁵ Héna imi yomuhuc; Miġ Kewu Yawe, Nuac niġkumuna imi guaru hezac. Komocna igucnec guac muru héma namma kecanzua.

⁶ Neġġocnawac hériiguc kecbaneċ népésinecac népésianzaġ. Neġġocnawac tomeġaiguc kecba ġeġ nuagicna mayi. Mepé qepésina zéġgé toroya qahac imi guac buġa wanzac.

⁷ Ic tuġaġucnéġ nuac niġġic ic témpina tanec waġu néġsosoligic. Waġu ġeġ mia nuac sanġi sanġi selina waġanzaġ.

⁸ Nuac kuananéġ kaiwe herec guac edamuga zéauwa mepé qepésiganéġ sécġéanzac.

⁹ Ic yanda wamma kecmaġ nalé imuaru ménda wainémbésémaġ. Kucna auđacba mamaya waġu ménda wai némbésémaġ.

¹⁰ Hažéhcéna ieneġ nuac zéemi niġzu. Waġu kekec uġanawac awima taczu imi eneġ nuwiġ zé zéareġ wamma yomuhuc zéġic imuhuc zéwelecza;

¹¹ Anutunéġ i waimizac metecgé mimiawac ic ménġ ménda keczac, nesima kéسانی.

¹² Anutu lakec ménda néġġac némma kembésémaġ. Nuac Anutuna focdac méra némbésémaġ.

¹³ Waġénécmína qeri uġanawac hažéc wannénzu imi eneġ gamu qeġe zéma humuc mihiċġimu. Waġénécmína mebiru némbiġ zé wanzu imi zédesi zéma mematinéġ hoturu énécmimac.

¹⁴ Ni imi nalé séc guac niġkumuna ġi séc ménġ meemma mepési ġémmaġ.

¹⁵ Ni guac haka solanġ oloġ oloġawac séc qahac imi zéma guac anġéġ titiac ai imi kaiwe herec zéau énécmimaġ.

¹⁶ O Miġ Kewu Yawe, ni guac hama guac wawaġ memega kuhaguc imi mepési ġémmaġ. Ni guac haka solanġ imuacnec sac niġqelima zémaġ.

¹⁷ Anutu ġi imi ni komocna igucnec ac pakeġ ku nénnecac néġanzaġ imuac mia ni éréma deguc guac wawaġ memega welic welicġia imi zéau énécmianzua.

¹⁸ O Anutu ni ic yanda wamba oruc žucna lalac lalac wammac nalé imuaru acġuc ni ménda wainémbésémaġ. Ni kucġa imi hiċġisai méndacma haġaya ionac énéžedacmaġ imuac nalé sura séc ménda wainemma niġuc kecbésémaġ.

¹⁹ Anutu guac haka solanġ imi eġeġa yanda. Anutu ġi haka silic kuney yanda menec, imuac mérénéġ ġi ésécnec wammac.

²⁰ Zérabéra réwéria sasala mihiċġi nénnec Miġ Kewu ġeġ mia ni muġġuc meqeli némma baec dumuc sira hiġġac hiġġara igucnec muġġuc hérénéġna éremaġ.

²¹ Ni séc ménġ meyandi nénnna. Liliġġéma ewa qerina mebelacġé nénnna.

²² Anutuna ni ġita kulelenéġ ġi mepésima guac haka héla imuac mepésigémmaġ. Israelaċ Miġ Kewu téreya ni ġita kulelenéġ ġi mepési ġémmaġ.

²³ ġi mepési ġémba, kua tasénanéġ séġisġi wamma qacmac. Waġu kekec uġana anġéna tineċ imi acġuc imuhuc waġġémmac.

24 Nuac ezelaṅna acguc kaiwe herec guac haka solaṅa zéaumac. Imi mia mebirí némman zé wanzu imi eney gamu mihicṅima sicsaoc wanzu imuac mia imuhuc wanḡémman.

72

*Ic kewu nanḡémima galenḡé
mimac niṅ zéwelerec.*

¹ (Solomonac legic zéra.) Anutu guac niṅḡési ḡésigawac kuha imi ic kewu iwac miwéséman. Solaṅanec galenḡé énécmiawac kuha imi ic kewuac naṅa mina.

² Inéṅ ic embachécḡa solaṅanec niṅḡésima maqeqe hécḡa héna ac méndacma dindiṅanec zéḡési énécmimac.

³ Inéṅ imuhuc wanḡu baec boṅa eṅeṅa eṅeṅanéṅ ic embac ionac mériaṅ mihicṅí énécmimu. Wanḡu baec boṅa komoc komoc acguc imuhuc wanḡ énécmimu.

⁴ Wanḡu inéṅ ic embac maqeqeya héipuc wanḡ énécmima météqététaṅ ic anḡéḡḡina tíma helanḡi énécmianḡu imi hézénḡé énécmidacmac.

⁵ Inéṅ kaiwe zéma maso nanḡicnec nanḡselima hicṅisaiya hicṅisaiya inic-galenḡ wammac niṅac wammiwéséman.

⁶ Inéṅ qézézac qegic mama heheya imuaru kianéṅ mazac ésécnec, wanḡu kia yanda baec mézécḡéanḡac ésécnec wanḡ énécmimac.

⁷ Iwac naléiguc imi ic solaṅa eney yandi saima kecḡic maso asaha nanḡunec luae sécḡé énécmima hemac.

⁸ Inéṅ kondunḡ hénihéna igucnec tetecḡiawac séc, doku téfara Yufurata igucnec baec tetecḡiawac séc galenḡé énécmimac.

⁹ Baec zéléṅaiguc kecanḡu imi eney iwac wésiaiguc sigémigic hazéchéra eney seitotoṅ ezelaṅ ḡinanéṅ bézéma nemu.

¹⁰ Tarasisi zéma kondunḡ baec komoc komoc imuac ic kewu ienenḡ takis haimimu. Arabia zéma Etiopia* ic kewunéṅ sese eeyaguc mema hamu.

¹¹ Ic kewu momac yanda wésiaiguc sigémigic baera baera i welenḡemimu.

¹² Inéṅ ic embac iwawai niṅac osiqosi kecanḡu imi eney qacḡic metecḡé énécmima maqeqeya héipuc ichécḡina qahac imi metecḡé énécmianḡac.

¹³ Inéṅ maqeqeya zéma météqététaṅ kekec ionac ewa biric wanḡ énécmima iwawai niṅac hochoc ai mema kecanḡu imi humuc igucnec metecḡé énécmianḡac.

¹⁴ Inéṅ ic embac helanḡi énécmianḡu ionac murunec zéma kaiḡiliwenḡ ic ionac murunec sacḡinawac niṅu eeyaguc wanḡu kekec uṅaḡina anḡéḡḡina tínécmianḡac.

¹⁵ Inéṅ kekecyaguc keru Sebawac goli mema hama iwac muru haimimu niṅac wanḡua. Wanḡu ic embac ienenḡ iwac niṅac wamma nalé séc zéwelecma kaiwe herec legic héimimu niṅac wanḡua.

¹⁶ Baec séc padinéṅ sécḡéma hemimac. Baec boṅa qahaiguc acguc padi heyu luhucnéṅ mihilaṅḡéyu Lebanonac ic hésa ésécnec hirima nammac. Ama areṅa yandaiguc imi ic embac eney imi baec kisiaguc zéléṅ ésécnec kucḡinaguc saima kemmu.

* 72:10: Hebiraio aciguc; Shewa zéma Sewa.

¹⁷ Qara imi hémbénaŋa, kaiwe ésécnec hehe seli hemac. Ic embac ionac imi iwac niŋac wamma mériaŋa énécmiyu memu. Baera baera ic embac ieneŋ iwac mia mériaŋaguc zémimu.

¹⁸ Momacguc eŋeyanec wawaŋ meme welic welicgia waŋaŋzac Israelaŋ Anutu, Yawe mepésimimu.

¹⁹ Qara zézé bipiyaguc imi hémbénaŋa mepésimimu. Baec séc iwac edamuyanéh sécgéma hemac, hélacnec, hélacnec!

²⁰ Yesiac naŋa Dawidiaŋ zéwelec méŋnéŋ you hama tecgézac.

Kiwi 3

73

(Legic 73–89)

Hélanzi énécmianzu ionac méra igucnec hulac énécmimac niŋ zéwelerec.

¹ (Asafeac legic.) Anutunéh Israel ionac suginaiguc ewa qerigina lalac lalac kecaŋzu ionac muru hia waŋ énécmianzac.

²⁻³ Néŋ ni imi kaižiliweŋ ic ionac kekec mériaŋaguc imi hémma séwi eŋeŋ ic ionac nimbupuc waŋi imuac niŋac hénana tisuqisurac wamma manumaŋa zé waŋec. Waŋu nanaŋnawac qambaŋa imi keŋ saŋgimaŋa zé waŋec.

⁴ Ieneŋ imi humucac naléiguc acguc hafi geriwa qahac kucginaguc kecma humuanzu.

⁵ Tosara ionac ésécnec zérabéra ménda mihiŋjima yéwéri ménda mihiŋjianzu.

⁶ Imuac séwi eŋeŋginanéŋ soronŋina waŋu kaižiliweŋ ginanéŋ ionac séwi usu waŋaŋzac.

⁷ Ieneŋ haléginaguc waŋu kicgina qégélianzac. Waŋu iwawai ewa siŋginawac séc ogicma késa keczu.

⁸ Ieneŋ zédesi waŋ énécmima zébiri qébiri waŋ énécmima séwi eŋeŋginaiguc tericgé énécmima helanzi énécmianzu.

⁹ Kuagina imi kurumeŋac séc emma keczac. Waŋu ezelaŋgina imi baec séc lelecgéanzac.

¹⁰ Imuac ic embac ieneŋ liliŋgéma keŋ toroqe énécmima dokugina kuaya qeqeya moczoŋa qécgéanzu.

¹¹ Anutunéh dimuhuc niŋtegiŋmac? Eŋeŋa miŋina imi niniŋaguc wambacnec zéanzu.

¹² Inictegicgic. Ieneŋ imi ic biria ionac héniagina imi ewa éréhéc ménda wamma kecma hinacgina meyandianzu.

¹³ Ni ewa qerina galenŋé kecha lalac lalac waŋu mérana zuacma késpedesna qahac zéma kecaŋi imi héla qahac waŋzac.

¹⁴ Ni kaiwe herec zérabéra mihiŋjima siŋunec séc zéqindiŋi waŋnéŋu kecaŋi.

¹⁵ Ni imuhuc zéaumaŋa zé zéwinec miŋ kewuac nambérac héra ikoc waŋ énécmiwinec

¹⁶ Dimuhuc hénia imi niŋasarimaŋa zéma batucgéma nimba sécna ogicma yéwéria waŋec.

¹⁷ Waŋu Anutuac ocmuŋ qeriaiguc keremma nimmaguc kekecginawac tetcgia imi niŋasariyi.

¹⁸ Hélacnec geŋ mia ic biria ini baec susuraciguc onopocma humucac buŋa gili énécmianzaŋa.

19 Ieneŋ dimuhuc éleŋnec birianzu? Tericgé énécmína aurigic, usujénécmína qahac waŋanzu.

20 Ic neŋaŋ gau igucnec yacma gau héniŋ imuac ninni eŋomia waŋanzac ésécnec gi yacbésemaŋ nalé imuaru ionac niŋna eŋomia wandacmac.

21 Ewa biric wamba wéiwécnaiguc néyu

22 ni sicsaoc nininŋa qahac kecba kicganéŋ néna wéségaiguc haséŋ yaŋ ésécnec waŋi.

23 Waŋu geŋ mia nuac méra héinaiguc késana ni nalé séc giguc kecanzu.

24 Geŋ pakeŋ acganéŋ zéqindiŋi némma bianŋ kecma edamugaiguc nuag-icma kembésémaŋ.

25 Gi qahac waŋu méréneŋ kurumeniguc kecnénzac? Gi qahac waŋu, baeciguc méŋac méŋ niŋkumuma kecanŋac séc qahac.

26 Séwi qerina imi qasima kenzac, neŋ Anutu gi imi ewa qerinawac kuha* zéma buŋana hémbénaŋa waŋaŋ.

27 Anutu héŋacya mema lakec keczu imi eneŋ moczoŋ biridacmu. Gi waigémma keŋgic séc mebiri énécmianzaŋ.

28 Anutuac hosuraiguc kecec iminéŋ nuac mériaŋna waŋzac. Gi imi nuac saŋgi saŋgina imuhuc zéma nimma wawaŋ memega moczoŋ zéau énécmiaŋ.

74

Héŋgaleŋ ama areŋ yandaginawac zéwelecŋic.

1 (Asafeac legic zéra.) O Anutu gi némac niŋac hémbénaŋa wai nénécmizaŋ? Dimuhuc ramahécga galeŋgé nénécmianzaŋ ionac qeri biricac hofac qéfacgé nénécmizaŋ?

2 Hénaoriŋ hécga ionac kisic areŋ tuŋa tuŋa becarunec aŋgéŋ tima metecgé énécminec imi niŋqeli énécmima guac baec boŋa téréya Zion imi momacnec niŋqeliwésémaŋ.

3 Hémbénaŋa mebiri mimia imuaru hénaga liliŋgéma hana, hazéchécga eneŋ ocmuŋga téréyaiguc kaiŋziliweŋ hénia hénia wamma keczu.

4 Hazéchécga eneŋ imi geŋ mihiŋi nénécminec ama areŋa yanda imuaru hériaŋ héima filacgina imuaru kumugic nanzac.

5 Ieneŋ imi naka meyacma ic zuŋ héianzu ésécnec waŋ nénécmima keczu.

6 Deguc ieneŋ imi naka zéma aiŋ hamanéŋ ocmuŋac méra kiwi imi héiqéséŋ wamma

7 ocmuŋga geric higic zeyu guac qacga heyec imi zapi qema hezac.

8 Qeriginanéŋ imi qéséŋni qahac wandacmac zéma Anutuac aŋoazoro amaya amaya baec yomuaru naŋgic imi moczoŋ kumugic zedarec.

9 Kiwi méréra méŋ ménda hénziŋ Anutuac tiliŋtiliŋ ic muŋguc ménda keczac. Nalé dahecac séc imuhuc mehorugima kecmac imi sucninaiguc méŋnéŋ méŋ ménda niŋzac.

10 Nalé dahecac séc hazéccganéŋ zédesi waŋgémmac? Inéŋ hémbénaŋa gi zébiri gémmac?

11 Némac niŋac méraga, guac méra héiga imi aŋgétima zikima keczaŋ? Méraga imi tétécga igucnec hulacma méra némbésémaŋ.

12 Anutu gi imi becarunec nuac ic kewu kecnecac keczaŋ. Waŋu ic embac sugcinaiguc aŋgéŋ tinénéc mimiaiwac ai imi meaŋnec.

* 73:26: Hebiraio aciguc; zamanziŋ.

¹³ Gi imi kucganéj konduj doku qericna éréhéc wañec. Doku qeriaiguc mokolej yandawac oruha qésérnec.

¹⁴ Oawac oruha* hézégéma imi zélénj yañ baec kéra kérésiaiguc kecanzu ionac nene buña énécminec.

¹⁵ Baña zéna téyu doku yanda mayec. Doku téfara hémbénaña kenkeña imi zéna zicgédarec.

¹⁶ Sinji kaiwe imi moczoñ guac. Geñ mia maso† zéma kaiwe zéna hicñiyoc.

¹⁷ Baecac suc séré mihicñjima kaiwe nalé zéma kia nalé zéhicñjinec.

¹⁸ Hazéc hécganéj zébiri gémma ic embac niniñgina qahac ienej guac qacga zébiri qébiri wammizu imi niñ asariwésémañ.

¹⁹ Kembo neiac kekec uña‡ imi haséñ yañ ménda énécmína, guac ic maqeqeya ionac kekec imi hémbénaña eluj ménda gumac.

²⁰ Baec tosara siñidéngézac imuaru kaiziliweñ ic ionac bañec sécgéma hezu. Imuac niñac sisipac acga imi niñqeliwésémañ.

²¹ Helanzí énécmimia ienej gamuginaguc andé andé ménda kemmu niñac wañ énécmína. Maqeqeya zéma iwawai niñac osiqosi kecanzu imi enej mepésigémmu niñac wañ énécmína.

²² Anutu yacma zé solañanina. Ic témpina imuhucyanéñ kaiwe herec zébiri qébiri wañgénzu imi niñqeliwésémañ.

²³ Hazéchécga ionac ewa hétéñ imuac eluj ménda gumac. Yacma hazéc wañgénzu imi onac qewelonej acginanéñ nalé séc guac muru haanzac.

75

Anutuac haka welic welicgiawac ewa hia ac wammigic.

¹ (Legic galenawac; Ménda mebiri nénécmína. Asafeac legic zéra.) Ewa hia ac gézézinj, o Anutu nini ewa hia ac gézézinj. Guac qacga qacni hosucninaiguc kecma melenj nénécmianzanj. Ic enej guac wawañ memewelic welicgiawac zéaiguc guac qacga gezac ninaiguc heyu niñanzinj.

² Gi yomuhuc zézanj; Naléya imi mewa hezac, ni hénac aciguc dindinanec zégési énécmimanj.

³ Baec zéma imuac tacyachéra imi hirimu, néñ neñ imi baecac tandéya késaseligima kecza.

⁴ Séwi eñej ic ionac séwi eñej ménda wañgic zéma kaiziliweñ ic ionac ilicgina ménda meyacgic eñu zézu.

⁵ Ini ilicgina meyacgic ou ménda emmac. Wañu séwi eñejac déménginanéñ ac ménda zému.

⁶ Meyac énécmimia imi baec wañgoña Is me Wes me Saut igucnec hahaya qahac.

⁷ Zégésigési minjina Anutunina Yawenéñ méñac meyacmima méñac memamianzac.

⁸ Yawac mériaiguc sokoc taru wainj hénia hénia lelecgégéya imuac sépéc sépéra qéitima érezac. Wainj imi inéñ qocgéyu mazac. Mayu wainj imi imuac gocya momacnec baeciguc ic biria ienej nedacmu.

⁹ Ni imi Yakoboac Anutu imi hémbénaña zéau énécmima mepésimanj.

¹⁰ Wañu kaiziliweñ ic ionac ilicgina imi moczoñ mericdacma ic solañ ionac ilicgina meyac énécmimanj.

* **74:14:** Izipte ic ionac zézéya. † **74:16:** Kiwi tosarraiguc; asac mararanj ooyawac hezac.

‡ **74:19:** Mété qétetanj icac kekec uña.

76

Zégésigési minjina Israelac Anutu.

¹ (Legic galeñawac; Gita kuleleginaguc, Asafeac legic zéra marayaguc.) Anutu imi Yuda baeciguc niñmimia. Wanju qara imi Israel sugcinaiguc niñgic kuney yanda wanñazac.

² Haliya imi Salem héñgaleñ ama arenñaguc, tacyacwac ama duña imi Zioniguc hezac.*

³ Imuaru inéñ yaréac iwawai zakonj gericyaguc zéma saiwa zéma sou imi qéséñu qahac wandarec. (Ohec)

⁴ Gi imi baec boña yaré qema onagicna saocga wañec imuaru edamuguc wanñan.

⁵ Ic kawali imi unuyu mama hezu. Méñnéñ méñ méragina meyacmac ac séc qahac wanñazac.

⁶ Yakoboac Anutu gi ac wañ énécmiña yaréac karisi zéma becosic imi moczonj gau yanda hezu.

⁷ Gi momacguc sac bac yandi yandi wañgégñgawac buña kecñan. Geñ qeri biric wanna mérenéñ guac wéségaiguc hia nañselimac?

⁸ Gi kuruménjiguc zétecgéna baecnéñ zénéñ hirihiri wamma néñ qema hezac.

⁹ Imi mia, o Anutu geñ baeciguc gum bénzénzén ic añgégñgina timañ zé yacnec nalé imuaru imuhuc hicñiyec. (Ohec)

¹⁰ Gi biriawac qeri biric wanna ic embac ieneñ mepési géñzu. Qeri biricga saméña hegénzac imi rikuj ésécnec zikiamuna hezac.

¹¹ Ini imi Yawe Anutuquina sisipac ac memima ac imi meselima melej mimu. Lelec lelec keczu ini acguc moczonj nec eeya héimimiawac hezac iwac mia sese haimimu.

¹² Inéñ kawali wéséquina makikia wésé qonqon mihicñi énécmiyu ic kewu momac yanda bac yandi yandi wammizu.

77

Anutuac haka silic kuhaguc imi niñqeliyec.

¹ (Legic galeñawac; Asafeac legic zéra Yédudun ewaiguc héihéiya.) Ni nuac ewananéñ Anutuac muru qacmanj. Inéñ gezac qenémmac.

² Nuac zérabéra naléiguc ni Anutuac hochoc wamma sinjyaiguc mérana meyacma ménda memayi. Nuac kekec uñananéñ ic onac héibélaç qéibélaç imuac héñara meyec.

³ Anutuac nimma ewa goro wamma niñyéwériwa nuac qerinanéñ birima kemma qiritic numañac zé wañ néñzac. (Ohec)

⁴ Kicna héménjalimanj zéwa ménda wainénna niñyéwériwa acna zémanjac séc qahac wañec.

⁵ Becnecac naléna niñqelima

⁶ Legic méñ sinji méñu héiyi imuac nimba qerinanéñ hiñgaru kekecac héniawac hocma zéyi;

⁷ Miñ Kewunéñ hémbénaña wai nénécmimac me? Ewa hia muñguc ménda wañ nénécmimac?

* **76:2:** Becnec Melkisedec naléiguc imi Yerusalem baecac Salem zéañgic. Zion imi acguc Yerusalem baec boña imuac qara. Dawidínéñ zéyu imuaru Anutuac héna acac katapa imi huama hagic.

⁸ Iwac goi héihéianéhé hémbánəŋa tecgézac me? Inéh hémbánəŋa ménda niŋnénécimac me?

⁹ Eluŋ qeyu ewa hiawac ménda waŋ nénécmianzac me? Qeri biricnéŋ goi héihéiya hézigézac me? (Ohec)

¹⁰ Waŋu muŋguc yomuhuc zéyi; Ewana mayu nimba birizac. Ni eŋeŋa minjəwac méra héiyawac nalé* imuac niŋqelimaŋ.

¹¹ Ni Yaweac, wawaŋ memeya becneŋc waŋec imi niŋqelima haka waŋec imi zéaumaŋ.

¹² Imuacneŋc toroqema ai menec imi moczoŋ nimba hiŋgaru guac wawaŋ memega imi hiŋgac hiŋgarawac nimmaŋ.

¹³ Yawe guac héna imi téréya yanda. Anutu ménŋ gi éséc kuneŋ yanda ménŋ ménda keczac.

¹⁴ Gi imi Anutu haka welic welicgia wawaŋa. Imuac hiŋŋisaiya baeciguc keczu imi onac kucga imi énézéna hémmu.

¹⁵ Guac kucganéh guac ic embachécga Yakobo zéma Yosefeac qelihéra boŋhéré meénéc minec. (Ohec)

¹⁶ Anutu doku yanda yandanéh gi géŋgic. Gémma bac yandi yandi wamma doku dumuŋanéh hiriyec.

¹⁷ Hosusunéh kia qocgéyu mayu sawanéh buŋ parandaŋ héiyu piliticga acguc zakon ésécneŋc néwéc néwéc mayec.

¹⁸ Luhuc neŋgocya qeriaiguc guac parandaŋ qarū pilitic asahanéh baec séc qetagaliyu baecnéŋ hirima keŋha waŋec.

¹⁹ Guac héna duŋganéh konduŋ doku yandaiguc heyec. Waŋu héna tawégawac uŋaya imi hocanzih.

²⁰ Ic embachécga rama tuŋ ésécneŋc Mose zéma Aron iorac méragiranéh onagicma hayoc.

78

Israel ic eneŋ Anutuac hiaya ménda nimmigic.

¹ (Asafeac Masikil legic zéra.) Ic embachécna ac pakeŋna nimma gezacgina kuanaguc haigic.

² Kuana aŋgéma qeqaiŋ aciguc héima ac saŋa becarunec imi zéau énécmimaŋ.

³ Imi yanda hécninanéh nénézégic gezacninanéh nimma niŋtegicma kecziŋ imi mia.

⁴ Nini imi qelihécgina ionac ménda musaŋgé énécmima Yaweac qac buŋa zéma kuha zéma haka welic welicgia imi hiŋŋisai hahaya ionac énézéni hema kecmac.

⁵ Héna ac imi Yawenéh Yakoboac niŋac kumuyu nanzac. Zézé seli ac imi Israel onac énézéyec. Waŋu yanda hécninanéh héna ac imi qeli hécgina ku énécmimu niŋac énézéyec.

⁶ Imi mia qelihécgina bianŋguc hiŋŋi saima kecmu imi onac énézégic nimma ieneŋ acguc imuhucyanec waŋgic hema kecmac niŋac imuhuc énézéyec.

⁷ Waŋu qelihécgina ieneŋ Anutuac niŋkumuma Anutuac wawaŋ meme imuac eluŋ ménda unuyu héna ac imi niŋtohoma kecmu.

* **77:10:** Anutunéh méra héiyawac kuha mewininima Israel ic Izipte baec igucneŋc énépésima hayec imuac naléya.

⁸ Yandahécgina ewa seli wamma ac qeqe wamma ewa qerigananéh enéh mama wañu kenhéi hahéi wamma Anutu solanjanec ménda welen qemigic ionac ésécnec ménda wamma kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁹ Eferaim* qelihéra imi tewigina zéma yaréac iwawai tosara késa kecgic, néh yaré hicñi énécmiyu andé andé kendacgic.

¹⁰ Ieneñ Anutuac sisipac ac ménda niñtohoma hénac acwac héñara mema ménda méndacma keñgic.

¹¹ Imuhuc wamma haka welic welicgia Yawenéh wañec zéma énézéyu héngic imuac eluñ unudarec.

¹² Becnec Anutunéh Izipte baec yanda Soan baec kondonajug haka welic welicgia yandahécgina kicginaiguc wañec.

¹³ Inéh konduñ qeriru dokunéh nówéc nówéc qauqau emma nanu onagiru sucnéh suc keñgic.

¹⁴ Wañu kaiweiguc imi hosusunéh, siñi herec imi geric bélananéh walac andu wañ énécmiyec.†

¹⁵ Baec kéra kérésaiaguc imi baña qeriru dokunéh doku hogocya hiñgac hiñgaraiguc éréanzac ésécnec éréyu doku sécgina gumu énécmiyec.

¹⁶ Wañu doku imi baña imuacnec éréma doku téfara ésécnec wamma keñec.

¹⁷ Wañu kileñ ieneñ imi toroqemanec kérépésic wamma baec kéra kérésaiaguc enéh miñina andé qegic.

¹⁸ Ieneñ ionac séwiac siñ méndacma nene yaka niñ qesima ewa qerigananéh Anutu manam batuc wammigic.

¹⁹ Imuacnec toroqema, Anutuac hazéc wammima ac zéma Anutunéh baec kéra kérésaiaguc neneac tatac imi hia hai nénécmimacac séc? zégic.

²⁰ Inéh Moseac mérianéh baña qema doku mihicñi énécmiyu doku téfara ésécnec luma keñec, néh ieneñ muñguc Anutu zégicsiñ megicsiñ zémima inéh saméh zéma yan busia hia mihicñi nénécmimac ac séc? zégic.

²¹ Wañu Yawenéh nimma qeri biric wamma Yakoboac qeri biric geriwaguc wammima Israel onac hazéc enéh wañ énécmiyec.‡

²² Imi mia Anutu ménda niñzégémima iwac añgéh titi ai imuac ménda héima nanjic imuac mia imuhuc wañ énécmiyec.

²³ Wañu nówécgeñaguc inéh ou sawa ézéma kurumenjac nagu auma

²⁴ ionac muru Mana§ imi kia ésécnec haiyu mayec. Mayu kurumenja nene haima gumu énécmiyec.

²⁵ Baec icnéh kuc miñina ionac** saméh negic. Anutunéh nene énécmiyu sécgé énécmianec.

²⁶ Inéh zéyu baec wañgoña Is igucnec luhucnéh yacma hayec. Wañu iwac kuhanéh baec wañgoña Saut igucnec luhuc wagicma hayec.

* **78:9:** Yakobonéh walac Ruben mihicñima imuac andiaiguc Eferaim mihicñiyec. Wañu mérian ac méréc meracwac buña imi Ruben waima Eferaimac mozocgéma ézéyec. † **78:14:** Hosusu imi hazéchéra hénagina nezigé énécmima Israel ic amia mihicñi énécmima kaiwe geriwa imi nezigé énécmima néma naléiguc waima kemmu me zikima namu imuac énézéma qindini énécmiyec. Geric bélanja imi siñi tunumaj measari énécmima siñjac sanjeña igucnec mehocñi énécmiyec. ‡ **78:21:** Israel imi Yakoboac qara méh Anutunéh qacmimia, wañu kiwi yomuaru imi qeli hécginawac imuhuc qacénécmizac. § **78:24:** Nene méh kurumenjiguc mayec imuac qara, qac imuac hénia imi Imi némac? ** **78:25:** Kiwi tosaraiguc; Anutuac kua meme unahéra ogic hezac.

27 Imuhuc wamma ionac yaŋ busia imi seitotoŋ ésécnec haiyu mayec. Nei putitima keŋkeŋanéŋ mama konduŋ sakasac ésécnec sécgéma heyec.

28 Tacyac wawaŋa imuaru mama sel haligina lelecgéma heyec.

29 Waŋu ieneŋ negic sécgé énécmiyec. Anutunéŋ séwíac siŋgina séc hai énécmiyec.

30 Waŋu ieneŋ séwíac siŋ imuac héŋacya ménda mema keŋgic kuagi-naiguc nene he énécmiyunec,

31 Anutunéŋ ionac hazéc waŋ énécmima sugina igucnec haléginaguc†† imi unuyu Israelac sacqeli ieneŋ tendiŋgéma mama humudacgic.

32 Imuhuc waŋ énécmiyec, néŋ ieneŋ néwéc kápésic susucnec wamma kileŋ haka welic welicgia imi ménda ninzéŋgégic.

33 Anutunéŋ kekecac nalégina eŋ mesoho énécmima waŋ énécmiyu zénéŋ hirihiri waizalaŋiguc naŋgicnec yawuŋa yawuŋa hama keŋec.

34 Anutunéŋ tosara unuhumuyec nalé imuaru tosara ieneŋ zéwelecmima lilinŋgéma hama Anutuac hochoc wammigic.

35 Imuhuc wamma Anutunéŋ eŋaŋ zamanziŋ hilaŋeŋ keczac imi zéma aŋgéŋ titi miŋjina keczac imi niŋqeligic.

36 Néŋ ieneŋ kuaginanéŋ haléc ac wammima ezelaŋ ginanéŋ ikoc ac wammigic.

37 Ewa qerigina Anutuac muru heyec iminéŋ keŋhéi hahéi waŋu sisipac acyaiguc hélacnec ménda héima naŋgic.

38 Waŋu kileŋ Anutunéŋ ewa biric waŋ énécmima kápésicgina wai énécmima moczoŋ ménda unu humudacma hatac sasala qeri biria imi waima qeri geric moczoŋnec ménda pocgé énécmiyec.

39 Ieneŋ imi baec ic kecma luhuc ésécnec kemma muŋguc ménda hamu imi niŋqelima imuhuc waŋ énécmiyec.

40 Baec kéra kérésiaiguc ieneŋ yei hatac dahec acqeŋe wamma ewa biric mihicŋi migic?

41 Ieneŋ muŋguc muŋguc Anutu manam batuc wammima Israelac téréya miŋjina qeri biric mihicŋi migic.

42 Ieneŋ iwac kuha ménda niŋqelima hazéc hécgina ionac murunec metecgé énécmiyec imuac naléya acguc ménda niŋqelima kecgic.

43 Nalé imuaru Anutunéŋ Izipte baec Soan baec kendoŋaiguc haka welic welicgia imi mihicŋi énécmima

44 doku téfara yanda me komora melenŋu sac waŋu hima nemuac séc qahac wandarec.

45 Sék tuŋaguc méli énécmiyu hama awéénécmima inigic taŋa méli énécmiyu hama mebiri énécmigic.

46 Waŋu padi imi kambinŋ onac buŋa qeyec. Waŋu aiiguc hicŋjima heyec imi zikoŋ onac buŋa qeyec.

47 Waŋu wainŋ ic imi kombocnéŋ, saŋsaŋ ic imi siŋunecac doku saŋgeŋanéŋ unuyec.

48 Waŋu ama yaŋhécgina imi kombocac buŋa, rama yaŋhéra imi piliticac buŋa onoporec.

49 Qeri biric geriwiguc zéma qeri geric, zérabéra, tasé kukuac kua meme uŋahéra imuhucya méli énécmiyec.

†† 78:31: Kiwi tosaraiguc; kucginaguc.

50 Inéj qeri biric imi mewininimanj zé hénaya arenjgéma méndarec. Wanju humucnéj qizizinjgéma kemmu niñac ménda wamma kekecgina imi wizi selia kuhaiguc onoporec.

51 Izipte baeciguc méréc merac, kucginawac hénihénia wawaña, Ham wac‡‡ ama hali séc kecgic imi moczoñ unuhumudarec.

52 Imuhuc wamma eñeya ic embachéra imi rama ésécnec énépésima hama baec kéra kérésiaiguc rama tunj ésécnec qindiñi énécmiyec.

53 Bénzénec walac andu wañ énécmiyu zénéñ hirihiri qahac kecgic, néñ hazéc hécgina ienenj imi kondunjiguc dokunéñ ténggé énécmiyec.

54 Wanju baec téréya eñeya méra héiyawac kuhanéñ onagirec baec boña yomuaru ic embachéra imi onagicma hayec.

55 Wanju baera baera imuac miñina imi wéséginaiguc nesi énécmiyu keñgic baec buñagina ic sunj qema méndéñ énécmima Israel arenja arenja ama hali imuaru onoporu tacyac wanjic.

56 Néñ kiléñ imi enej eñeya miñina Anutu batucgéma acqeçe wamma hena acya imi ménda niñtoho wanjic.

57 Yandahécgina ésécnec andé qeçe wamma haka biria wanjic. Tewi merawa qarinj qarinjia muigic qelu qeluluma sigima keñanzac ésécnec andé qema keñgic.

58 Kemma baec boña eñeya eñeya séc ocmuñ meyacgéma méraginanéñ banarawac ireha meyacgéma haima qeri biric mihicñi migic.

59 Wanju Anutunéñ nimma qeri biric wamma Israel hazéc kunéñ yanda wañ énécmiyec.

60 Wanju Siloac ama hali téréya baec ic onac sugcinaiguc hésicgéyec imi héñara mema

61 eñeya kuha zéma eñeya edamu asahawac buña hena acac katapa imi hazéc hécgina ionac méraginaiguc haiyu mema keñgic.

62 Wanju souac buña onopocma eñeya buña ionac qeri geric wañ énécmiyec.

63 Qapé wilingina yaréac gericnéñ onoyu humugic imuac niñac seranja ionac muru zammareñac legic hétéña imi qahac wandarec.

64 Ionac hofac oo ic imi sou zéraiguc onoporu humudacgic. Wanju neunj héiénécmiyu embac maléhécgina zésiac ménj ménda wanjic.*

65 Wanju nalé imuaru Miñ Kewunéñ gau igucnec yacanzu ésécnec yacma ic kawali waiñ doku selianéñ wammiyu qacanzu ésécnec

66 hazéchéra ununesi wañ énécmima gamu qeçe hémbéñaña mihicñi énécmiyec.

67 Yosefeac ama hali imuac mézétiti wamma Eferaim arenja imi ménda énépésima

68 Yuda arenja zéma héñsoroc wammimia Zion baec boñanec sac énépésima

69 eñeya ocmuñ téréya imi baec boña eñeya ésécnec, baec hémbéñaña hemac niñ haiyec ésécnec meyacgéyec.

70 Wanju eñeya welenj qeçe icya Dawidi gésimimanj zé rama deminj qeriaiguc késayec.

‡‡ 78:51: Ham imi Noawac méréc merac Sem wac bawraiguc hicñihicñiya. Izipte ic embac ienenj imi Hamwac qelihéra wanzu. * 78:64: 1Sa 4:19-22

⁷¹ Wañu rama namu nene imuac galeña imi wagicma eñeya ai buña Yakoboac qelihéra Israel gumu énécmimac niñac oporec.

⁷² Wañu Dawidi inén qeri hélanén héngalen wañ énécmima méria welic welicgianén galeñgé énécmiyec.

79

Yerusalem ewa biric wammimac niñ welerec.

¹ Anutu, baera baera ienen guac buñaiguc haréma ocmuñga téréya imi mezapi qema Yerusalem mebiridacgic.

² Ienen welen qeqehécga ionac qamoc imi sawa nei onac neniawac énécmima météré íchécga ionac séwigina imi yañ onac énécmigic neanzu.

³ Sacgina imi Yerusalem leleclelec doku éscnec qocgéigic mayec. Wañu qamocgina téñgémuac icya méñ ménda kerec.

⁴ Ama yanda lelec lelec imuac miñina ionac zébiri qébiri imuac buña kecziñ. Ienen zédesi wañ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu.

⁵ Yawe nalé dahecac séc? Hémbénaña qeri biric wañ nénécmiwésémañ? Qeri biricganén geric bélan éscnec nonomac me?

⁶⁻⁷ Ienen Yakoboac ama baecya imi mebirianzu imuac niñac Héngalen amaya amaya gi ménda niñgenganzu imi onac zéma baera baera guac qacga ménda guruanzu ionac mia qeri biricga qocgé énécmiwésémañ.

⁸ Yanda hécninawac kápésicgina niñqelima nonac muru ménda meñ nénécmiwésémañ. Nini maqeqeya gamu qeqeninaguc wamma kecziñ. Ewa biric wañ nénécmima tétécgé nénécmima.

⁹ Anjéñ titi miñina Anutu, guac qac buñagawac niñac méra nénécmima, guac qac buñaga niñac wamma metecgé nénécmima kápésicnina waina.

¹⁰ Dimuhuciguc wai énécmima baera baera ienen Anutugina imi dimia zénénzu? Welen qeqehécga sac naec nénécmigic imuac bakia kicninaiguc baera baera meénécmima gi tasé kuku miñina kecanzan imi niñtegicmu.

¹¹ Waina hésa ic ionac zésilacgina imi guac wéségaiguc hia harémac. Humucac buña qeénécmimia imi kucga yandanén anjé tiénécmima kecmu.

¹² Baera baera ic embac lelec lelec keczu zébiri qébiri wañgenganzu ionac imi taségina hatac 7ac séc meyandima meñ énécmima.

¹³ Imuhuc wanna ic embachécga rama héngalen wañ énécmimia nini hémbénaña ewa hia ac gézéma guac qac buñaga hicñisaiya hicñisaiya énézéní hema emma kecmac.

80

Israel meqeli énécmimac niñac welerec.

¹ (Legic galeñawac; Asafeac legic zéra, Legic ‘Ewa momacac baorac’ imuac ewaiguc.) Yosefeac qelihéra rama tuñ éscnec héngalen wañ énécmianzan, Israelac rama galeñ gi, gezac qema niñnécmima. Kua meme uña Kerubim iorac suggiraiguc kecanzan gi, asac mararaña qetagali nénécmima.

² Eferaim zéma Benzamin zéma Manase ionac wéséginaiguc kucga meqelima mehiaru nénécmimañ zé hawésémañ.

³ Anutu acnina meñ nénécmima, guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, anjéñ titi guac murunec hahaya miñicñiwñ.

⁴ Kurumenjac téngij ic tauserja tauserja ionac Anutu Yawe, ic embachécgá ionac zéwelecgina ménda niyéncmima nalé dahecac séc qeri biric niynénéc miwésémanj?

⁵ Gej imi kic masigina imi nene éséc nec gumu énécmima kic masi sasala gumu énécmianzanj.

⁶ Baera baera ic embac lelec lelec keczu ionac muru tohaliac buja nonopocna hazéc hécnina ienej erawu tacma desi nénécmianzu.

⁷ Kurumenjac téngij ic tauserja tauserja ionac Anutu, acnina melenj nénécmima guac kic tanecga asahagucnéj ninicna anjéhnina tinénécmimia wammac.

⁸ Gej wainj ic momacguc Izipte baec iguc nec mema hama baera baera ic embac imi nesina kenjic baec imuaru himicnec.

⁹ Gej walac zérérqéréj wandac nec imuac nijac zalianéj emu hijgacma baec késama sécgéyec.

¹⁰ Imuac amianéj baec bonja hoturu énécmima imuac hawaya hawaya imi Anutuac yéménzéc ic tanec wanzac.

¹¹ Hawa imi suluma kemma konduj késazac. Imuac hésia imi doku téfara Yufurataac séc kerezac.

¹² Némac nij gi demija imi hézérjéna hénaiguc kenja wanzu imi enej imuac héla gocmia metecgéanzu?

¹³ Wanju haséj bericnéj mebirigic haséj yanj enej neanzu.

¹⁴ Kurumenjac téngij ic tauserja tauserja ionac Anutu, zéwelecgénzuj. Liliyéma kurumenj iguc nec kic hina mayu hémma wainj ic imi héngalenj wammiwésémanj.

¹⁵ Wariha imi méra héiganéj himicnec. Wanju imi mia guac nijac wamma meseli mimia wanjec.

¹⁶ Imi mia deguc qericma gericiguc ooya wanzac. Gejgaoc ac wanj nénécmima ic embachécgá imi biridaczu.

¹⁷ Guac méra héigaiguc tacyac wawaja, guac nijac wamma meyacna nanzac ic iwac qahaiguc méraga haimina.

¹⁸ Imuhuc wanna nini imi guac murunec ménda waima kembij. Meqeli nénécmima nini qacga qacbij.

¹⁹ Kurumenjac téngij ic tauserja tauserja ionac Anutu Yawe, melenj nénécmima guac kic tanecga asahagucnéj ninicna, nini anjéhnina tinénécmimia wammac.

81

Israel ic ewa seli ménda wanjic.

¹ (Legic galenawac; Gitit wanjonjuc héimu. Asafeac legic zéra.) Kucnina Anutu imi ségiségi wamma kucnec qacma legic héimiwiij. Yakoboac Anutu ségiségi wamma hérianj héimiwiij.

² Legic zéra zéauma tambarij qema gita kulele momacnec hiabianec qemu.

³ Maso qeliawac témuj qemu. Maso bakianéj yandima howia wanju kendonj aria naléiguc imuhuc wammu.

⁴ Imi mia Israelac zézé seli ac, Yakoboac Anutu iwac héna wanzac.

⁵ Anutunéj Izipte baec unumanj zé kenjec nalé imuaru Yosefeac arenj ionac sugcinaiguc zézé seli ac imi kumuyu nanjec.

Ni imuaru ac méréra ménj yomuhuc nijij;

⁶ Ni huaya igucnec hinac hetecgéma wagicman. Méria igucnec kodoc wagicba efima kecmac.

⁷ Gi zéra béraiguc qac héhélina metecgé gémma parandanj héténaguc acga melenj gémma Meriba doku giŋgiŋaiguc batucgé géŋi. (Ohec)

⁸ Ic embachécna gezac qema niŋgic neŋ gorogina qema énézézua. Israel ini acna nimmu niŋac wanzua.

⁹ Sugcinaiguc anutu tosara ménda onopocgic kecmu. Baera baera ionac anutuhécgina ménda sigé énécmigic.

¹⁰ Ni imi ini Izipte baec igucnec énépésima hayi onac Anutu Yawe wanzua. Kuagina kunenec anjgégic kuaya qeénécmiman.

¹¹ Nuac ic embachécna ienenj acna ménda niŋnémmu. Israel imi nuac niŋ ménda efimu.

¹² Imuac ni ewa qerigina selia imi hezac séc wai énécmiwa hakagina siŋginawac sicsaoc wammu.

¹³ Ic embachécna imi enenj ni niŋtoho waŋ némmu niŋac wanzua. Israel enenj nuac héna wamma memu niŋac wanzua.

¹⁴ Imuhuc waŋgic ni focdac hazéc hécgina helanzi énécmima mérana melemma hazéc hécgina unumanj.

¹⁵ Yaweac mézétiti waŋanzu imi enenj ikoc wamma sigémimu, néŋ taségina hémbénarja he énécmimac.

¹⁶ Waŋu onac imi padi hiabia gumu énécmima morombazecac dokuya gumu énécmiwa niŋgic sécgémac.

82

Héna ac dindijanec hicŋitegicmac niŋac zéwelerec.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu imi nemu ionac sugcinaiguc nammac. Waŋu anutu tosara sugcinaiguc namma zégési énécmimac.

² Ini héna solajanec ménda zégési énécmima nalé dahecac séc ic biria ionac muru kenhéi hahéi wammu? (Ohec)

³ Maqeqeya zéma gupanj merac onac niŋac wamma zégési wammu. Yéwériginaguc zéma iwawai niŋac osiqosi wamma kecanzu imi onac héna solajanec zégési énécmimu.

⁴ Maqeqeya zéma mété qétetanj kecanzu imi anjgégina tima kaiziliwenj ic ionac murunec metecgé énécmimu.

⁵ Ic biria imi enenj niŋtegitic qinŋtegiticgina qahac kecmu sinji qeriaiguc kenja waŋgic baec qambaŋa moczonj hirima keczac.

⁶ Ni énézéma ini moczonj anutu, enenja niŋinawac nanjéra zéyi,

⁷ néŋ ini ic enjomia ésécnec humuma baec galenj tosara ésécnec maunudacmac.

⁸ Anutu yacma baec séc ic embac imi zégési énécmima baera baera ic embac imi moczonj guac buŋa wandacmu.

83

Israelac hazéchéra zégési énécmimac niŋac zéwelerec.

¹ (Legic. Asafeac legic zéra.) Anutu, ac qahac ménda kecbésémanj. Acga ménda qaimac; ménda néŋ qemac.

² Guac hazéchécga ienenj hérianj haizu. Hazéchécga ienenj orucgina meyacma keczu.

³ Ienej ic embachécga unuwij zé imuac héna humumia ninjarengéma gej musanjgé énécmína keczu imi unuwij zé enjauw eminimma keczu.

⁴ Wañu yomuhuc zéanzu; Mebiri énécmíni ionac héngalej ama areña yanda imi muñguc ménda meyacgému. Israelaec qara imi eluj unudacmac.

⁵ Ienej ewa momac wamma eminimma gi hazéc wañgémma acgina zikizu.

⁶ Ienej imi Edomac ama hali zéma Isimael ic zéma Moap zéma Hagiri ic

⁷ zéma Gebal zéma Ammon zéma Amalek zéma Tirowac tacyachéra,

⁸ wañu Asiria acguc iniguc toroqema Lot iwac qelihéra méra énécmizu. (Ohec)

⁹ Gi imi Midian ic wañ énécmíneec ésécneec, wañu Kison doku téfaraiguc Sisera zéma Yabin onac wañ énécmíneec ésécneec ionac acguc imuhuc wañ énécmína.

¹⁰ Ienej imi Endoroiguc maunuyu baecac sézénj wandacgic.

¹¹ Ionac ic eneña imi wañ énécmína, Orep zéma Zeep ésécneec wammu. Galerhécgina imi Zeba zéma Zalmunna ésécneec wandacmu.

¹² Ienej yomuhuc zéanzu; Nini Anutuac rama baec imi onagicni nonac boña wammac.

¹³ Anutuna wañ énécmína ienej imi luhuc nenjocyanénj seitotoj meyaru melej qelej wañanzac ésécneec wammu.

¹⁴ Gericnéj ic zurj zeanzac ésécneec, wañu geric bélaña baec boña zeanzac ésécneec

¹⁵ guac luhuc selianénj nesi énécmíma guac luhuc humumianénj tericgé énécmína.

¹⁶ Yawe, wañ énécmína gamunénj kic tanecginaiguc sécgé énécmímac. Imuhuc wañ énécmína ienej guac qacgawac hoc hoc wammu.

¹⁷ Wañénécmína gamuginaguc wamma aurima hémbénaña humu qai wammu.

¹⁸ Qacga imi Yawe wañzac imi zéma gi sac baec séc ionac eneña miñina kecanzanj imi ninjtegidacmu.

84

Ama téryaiguc mepé qepési ai imi ségiségyaguc.

¹ (Legic galeñawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Kurumenjac téngij ic tausenja tausenjac Yawe, yei guac ama haliga imi héñsorocya yanda.

² Nuac kekec unjananénj guac ama yanda deminaguc imuac ninjumuma kecha séwi qerina momacneec kuc qahac wañu kic qeli kecanzac Anutu guac guru héhéli wañzua.

³ Nuac ic kewu, nuac Anutu, kurumenjac téngij ic tausenja tausenjac Yawe, guac ocmuñiguc rezorezo neí acguc haecgina mihicñianjic zipilalec acguc haecgina mihicñianzu.

⁴ Guac amaiguc tacyac wañanzu imi eneñj zézé ségiségi ginaguc. Ienej imi nalé séc gi mepési gémma kecanzu.

⁵ Guac murunec kuc mema ewa qerigina meefigic Zionac héna yanda béréngé énécmiyu kecanzu imi eneñj ségiségi ginaguc.

⁶ Ienerj imi baec wocwocya qara Baka* imuacnec keremmu nalé imuaru doku hogocya sasala mihicnjanzu. Wanju kia nalé ménda ducnyunec hahaya imi acguc doku zékéna mihicni énécmianzac.

⁷ Ienerj imi kuc mema toroqema ogicma mema enjac enjac keremmu guac baec boŋa Zioniguc, Anutuac wésiaiguc wininima nammu.

⁸ Kurumenjac ténginj ic tausenja tausenjac Yawe, zéwelecna niŋnéna. Yakoboac Anutu, gezac qema niŋna. (Ohec)

⁹ Saiwanina Anutu, gi halécnéŋ météré mimia iwac kic tanera imi hémma nimbésémanj.

¹⁰ Guac ama yandagaiguc ai meme momacguc kekera iminéŋ ama tosaraiŋuc ai meme tausenj kekec imi qeyu mazac. Ic biria ionac ama yandaiguc kekec imuac nimba omaya wanzac, néŋ guac amagawac sanŋularj imuac galenjadac wamma kekec imuac nimba eeyaguc wanzac.

¹¹ Yawe Anutu imi kaiwe zéma saiwanina wanjanzac. Yawenéŋ ewa hia wanj nénécmima kekec eeyaguc mihicni nénécmianzac. Ikoc qahac kecanzu ionac iwawai hiabia ménda anŋé tiénécmianzac.

¹² Kurumenjac ténginj ic tausenja tausenjac Yawe, guac héima nanjanzu imi enej zézé ségiségi ginaguc.

Anutunéŋ munŋuc ewa hia wanj énécmimac niŋ zéwelerec.

85

¹ (Legic galenjawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Yawe, gi baecga yomuac ewa hia wammima Yakoboac arenj hésa ic keczu imi onagicna lilingéma hagic.

² Ic embachécga kápésicgina imi wai énécmima kápésicgina moczoŋ oso énécminec. (Ohec)

³ Qeri biricga imi moczoŋ waina kenju, kimbenŋa imi qizizinjéna kenju.

⁴ Anŋéŋ titiac Anutu, acnina melenj nénécmima. Qeri biricga nonac muru hahaya imi waina qahac wanju.

⁵ Geŋ imi hémbénaŋa qeri biric wanj nénécmima hažéc wanj nénécmi wésémanj me?

⁶ Meqeli nénécmima ic embachécga guac niŋ wamma ségiségi wambinj.

⁷ Yawe goi héhéiga mewininina hémbinj. Wanju anŋéŋnina tina.

⁸ Inéŋ ic embachéra enjeya météré ichéra luae qeénécmimac. Imuhuc wamma ienerj munŋuc kápésic wambinj zé ménda lilingému niŋac meseli énécmimac. Imuac niŋac ac imuac me imuac Yawe Anutunéŋ zémanj zé wanzac imi ni moczoŋ niŋtoho wammaŋ.

⁹ Hélaŋc nec iwac anŋéŋ titi ai imi eeya héimianzu ionac muru hosuru hezac. Imuac niŋac odamuyanéŋ nenŋaŋ baeciguc hemac.

¹⁰ Goi héhéi hémbénaŋa zéma haka héli iminéŋ anjanzaoc. Haka solanŋa zéma luaenéŋ kircine amuzaoc.

¹¹ Ac héli imi baeciguc doku éranzac éséc nec érézac. Haka solanŋa miŋjanéŋ kurumenjiguc kicya hiyu maanzac.

¹² Yawenéŋ iwawai hiabia nénécmiyu baecninanéŋ imuac héli gocmia haimac.

¹³ Haka solanjanéŋ wéséyaiguc kemmac. Kemma iwac kenkenj hahayawac hena héimindinj wammac.

* **84:6:** Baka imi baec wocwocya méŋ Palesitainiguc hezac imuac qara. Wanju qac imuac hénia imi 'zésiac wawaja'.

86

Hazéchéra ionac méra igucnec metecgé mimac niñac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, ni kucna qahac, maqeqeya kec3ua. Gezac qema niñnéna.

² Eega héima kekera nuac qeri uñana galengé néna. Miñ Kewu Anutuna guac muru héima nananzua. Welen qe qe icga ni añgérna tina.

³ Ni kaiwe herec guac guru héhélizua, imuac wamma goina héina.

⁴ Miñ Kewu, kecec uñanawac kiwanér hiwa éréyu gén3ua. Welen qe qe icga qeri uñana ségiségi mihicñi néna.

⁵ Gi imi hiabia, ségiségi wamma képésic wai énécmianzan. Wanu guac guru héhélima kecan3u ionac goigina héianzan imuac niñac imuhuc zéwelec3ua.

⁶ Yawe, nuac zéwelecnaiguc gezac qema niñna. Zéwelecna selia niñsima géz3ua imi niñnéna.

⁷ Nuac zérabéra naléiguc ni guac guru héhélizua. Gi nuac niñnémbésémañ zéma niñzég3ua.

⁸ Miñ Kewu Anutu nemu ionac sugginaiguc guac séc méñ ménda kec3ac. Méñnéñ méñ wawañ memega imuac séc méñ ménda wammac.

⁹ Héngalen ama areña areña geñ zéna hicñima hezac moc3oñ wéségaiguc hama odamuga mepési gémmu.

¹⁰ Gi imi kuney yanda imuac kiwi welic welicgia meanzan. Gi sac Anutu kec3añ.

¹¹ Yawe guac héna nézéna niñareñgémañ, ni guac ac héla méndacma kemman. Ewana momacguc wanu qacga eeya héigémmañ niñac méra néna.

¹² Nuac Anutu, ni ewa moc3oñnec legic héigémma hémbénaña guac qacga mepési gémmañ.

¹³ Imi mia goi héihéiga nuac hezac imi kuney yanda wanu kecec uñana humucac déc igucnec metecgé nénnec imuac niñac mia imuhuc wañgémmañ.

¹⁴ Anutu, séwi eney ic eney yacma ni nuwiñ zé wan3u. Kai3iliweney ic tuñagucnéñ qeri uñanawac hochoc ai megic. Wanu ieneney guac niñac niñ éréhéc ménda wan3u.

¹⁵ Wanu gi imi goi héihéiac Anutu, qeri biric focdac ménda wamma goi héihéi zéma haka héla iminéñ guac muru sécgéma hezac.

¹⁶ Nuac liliñgéma hama welen qe qe icga ni meseli némma guac welen qe qe embacgawac narja ni imi humuc igucnec metecgé néna.

¹⁷ Ewa hiagawac asé kiwiya imi mewininina hémba. Imuhuc wañ néna hazéc wañ néñ3u imi eney gamugina nimmu. Yawe gi imi méra némma mebélacgé néñan3añ.

87

Zioniguc tacyac wawaña imi ségiségiyaguc.

¹ (Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Inér baec boña téréyaiguc tacyac wañan3ac.

² Yawenéñ Yakoboac tacyacac buña tosara onogicma Zionac nagu imuac siña niñan3ac.

³ Anutuac ama areña yanda, guac zéma edamugaguc zéan3u. (Ohec)

⁴ Ni niñnéñanzu ionac sugcinaiguc Rahab* zéma Babilon hezaoc zéman. Filisitia, Turo zéma Kusi imi acguc imuhucyanec Zion igucnec hicñihicñiya zééncmiman.

⁵ Eñeña miñina eñeyaoc Zion imi meyacgémac imuac niñac Zionac yomuhuc zému; Ic yomi me imi imuacnec hicñi hicñiya.

⁶ Yawenérj ic embac qacgina oma zañgégina olomma ic yomi acguc imuacnec zémac. (Ohec)

⁷ Legic héima hirianzu imi enerj yomuhuc zému; Doku kiwana imi moczorj guac muru hezac.

88

Qeri mamaiguc méra mimiawac zéwelerec.

¹ (Legic galenjawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra, Kuñaguc.) Yawe, nuac añgéh titiac Anutu, ni siñj kaiwe wéségaiguc guru héhéliananza.

² Nuac zéwelecnanéh guac wéségaiguc érémac niñ wanzua. Guru héhéliwa gezac qema niñnéna.

³ Kecec uñana imi yéwérinéñ sécgé néñu, kececna imi humucac déciguc hezac.

⁴ Nuac niñgic ic kic suañjiguc hiñgac hiñgarawac tanec kuc mama wanzac.

⁵ Ni imi humuc ic ionac sugcinaiguc gilinénéña ésécnec. Nuhumugic kic suañ qeriaiguc heheya ésécnec. Humuc ic imi guac méra igucnec elicgé énécmimia, imuac niñac gi imi ionac ménda niñqeli énécmianzanj.

⁶ Gi imi ni baec séséh horua dumuc sira tunumanjiguc nopocnec.

⁷ Guac qeri biricganéh ni réwérianec helanzi néñzac. Doku tembonjanéh nuagickerj nuagicha waj néñzanj.

⁸ Ni niñnéñanzu imi moczorj énézéna lakec kendacgic. Wainéñna kecec-nawac niñgic qaorac qeçeya wanzac. Ni imi nagu héinéñéña waju, néñgacma kemmanjac séc qahac wanzac.

⁹ Niñ yéwérima kecha kicna mugu mizac.

Yawe ni naléya naléya guac guru héhélima kecma méra éréhécna meyacma kecanza.

¹⁰ Gi imi dimuhuc humuc ic ionac kiwi welic welicgia waj énécmia hia hémmu? Uñaginanéh yacma gi hia mepési gémmu me?

¹¹ Guac goi héhéiga imi kic suañ qeriaiguc, waju guac haka héla imi humuc ic ionac sugcinaiguc hia zéau énécmimia wammac me?

¹² Tunumanj qeriaiguc guac haka welic welicgia, waju baec eluj un-unuyai guac haka solañja imi hia nimmu me?

¹³ Yawe ni guacnec sac guru héhéli géñzua. Siñunec nuac zéwelecnanéh guac muru érémac.

¹⁴ Yawe némac niñac nuac qeri uñana imi waizanj? Némac niñac guac kic tanecga musañgé néñzanj?

¹⁵ Ni komocna igucnec yéwéri miñicñima hakecma deguc humucac déciguc kecza. Bac yandi yandi miñicñi néñna niñkinzéhna imi héla qahac wanzac.

¹⁶ Guac qeri biricnéñ hoturu néñzac. Guac nimba zénéñ hirihirinanéh bacna méséñzac.

* 87:4: Izipteac qara méñ. Qac yomi waj kunéñ yanda konduñjiguc kekera imuac qara.

17 Haka imuhucya imuhucyanérj doku ésécnec kaiwe herec lelecgé némma momacnec hoturu nénzu.

18 Gej imi ala sorochécna nuac murunec elicgé énécmína lakec kendaczu. Tunumarjnéj nuac ala sorochécna ésécnec niguc qéqéhérj kecanzac.

89

Sésépac ac Anutunérj Dawidiguc memeya.

1 (Ezera ic qara Etanac Masikil legic.) Ni Yaweac goi héihéiya imi nalé teteqgia qahac legic héigémmanj. Guac haka héla imi kuananéj énézéwa hicjisaiaj hicjisaiaj hema emma kecmac.

2 Ni yomuhuc zéau énécmimanj; Goi héihéiga hémbénaja seligima nananzac. Hakaga héla imi kurumenjiguc kumuna seligima nananzac.

3 Wanju gej yomuhuc zéneq; Ni nuac gésimimia i guc sisipac ac memanj. Welenqeeq icna Dawidiac sipacgéma yomuhuc zéyi;

4 Nejj qelihécga meseli énécmima guac ic kewu tatacga edamuyaguc imi kumuwa hicjisaiaj hicjisaiaj hema emma kecmac. (Ohec)

5 Yawe guac haka welic welicgia imi kurumenj enej mepésimu. Wanju hakaga héla imi météré énécmimia ienerj kurumenjac hénaorij sugcinaiguc mepésimu.

6 Sawaiguc méréénéj Yaweac séc wammac? Uja kucginaguc ionac sugcinaiguc méréénéj Yaweac séc wammac?

7 Anutunérj kurumenjac météré ic ionac azoazoroiguc eeyaguc yanda wanju lelecgé mimia moczoj onogicma bac yandi yandi wammiiwijnac hezac.

8 Yawe, kurumenjac téngij ic tausenja tausenja ionac Anutu, méréénéj gi éséc kuhaguc wammac? Haka hélanérj lelecgé gémma hezac.

9 Gej mia kondunj tembonaguc galejgéanzanj. Tembonj yaru gej zéna néj qeanzac.

10 Gi Rahab* imi qegic bec humuma hayec ésécnec efebianec qésérnec. Hazéchécga imi méragawac kuhanérj héndérj énécminec.

11 Kurumenj imi guac, baec imi acguc guac. Baec kurumenj zéma imuac qeriaiguc iwawai sécgéma hezac imi moczoj gej zéna hicjidarec.

12 Baec wanjoja Not zéma Saut imi gej zéna hicnijec. Saut baec boja Taboro zéma Not baec boja Helmon imi qacgawac nijac ségiségi wanzaoc.

13 Guac méraga imi kuha yanda, guac méraga imi selia, wanju méra héiga imi ejeja.

14 Hakaga solanja zéma zégésigésiga solananérj tatacga edamuyaguc imuac qambaña wanzac. Goi héihéiga hémbénaja zéma hakaga héla iminéj wéségaiguc heanzac.

15 O, Yawe hérianj héigémma imuac hénia nijtegicanzu imi enej ségiségi ginaguc. Ienerj imi kic tanecga asahaiguc kenja wanzu.

16 Imuhuc wamma kaiwe herec qacgawac zézé ségiségi wanzu. Wanju imi enej imi hakaga solanja nijac meyac énécmimia wanzac.

17 Gi imi ionac kucginawac edamuya wanzanj imuac nijac imuhuc wanzanj. Ilicninanérj† ewa hiaga nijac yandima enanzac.

18 Saiwanina imi Yaweac muru hezac. Ic kewunina imi Israelac téréya miñina iwac buña wanzac.

* 89:10: Izipteac qara ménj imi kondunj yanj yanda ménjac waséya mema Rahap zéanzu. † 89:17: Ic kewugina kuha iwac nijac zézéya.

19 Becnec qeri uṇawac haka mēṅ hicṅi énécmiyu héṅgic imuacnec météré ichécga yomuhuc énézénec; Ni méra énécmimiawac kuha ic kawali mēṅac mima i ic embachéra ionac sugginaiguc meyačba eṅec.

20 Ni welenṅ qeṅe icna Dawidi mihicṅjima haléc téréya qocḡémiyi.

21 Mérananéṅ iguc zéṅḡe toroya qahac hemac. Huananéṅ meseli mimac.

22 Ic imi hazécyā mēṅnéṅ mēṅ eṅeya méra bawaiḡuc opocmacac séc qahac. Ic biria mēṅnéṅ mēṅ helanzī mimacac séc qahac.

23 Ni wésiaiguc hazéchéra mebirī énécmima hazéchéra unudacmaṅ.

24 Hakana héla zéma goi héihéinanéṅ i guc momacnec hemac. Qacnawac niṅac ilihanéṅ yandimac.

25 Ni méria meyačba kondunṅ qaha zéma doku téfara séc qahaiguc hemac.

26 Imuhuc wammīwa inéṅ nuac nézéma zémac; Gi imi nuac maṅḡocna, nuac Anutu, aṅḡéṅ titiac zamanziṅna.

27 Ni imi i méréc meracna kumuwa inéṅ baec séc ic kewu ionac orucgina wammac.

28 Iwac niṅ wamma goi héihéi wammima kecmaṅ. Sisipac ac ic imiguc memeya imi selianec meseligiwa hekecmac.

29 Waṅu qelihéra waṅ énécmiwa hémbénaṅa hicṅjisaī wamma kecmu. Waṅu ic kewu tatacya naléya mehorugiwa kurumenṅa kurumenṅanéṅ nalé horua heanzac ésécnec horua hemac.

30 Qelihéra ienenṅ héna acna waima zézé seli acnawac séc niṅtoho ménda wamma

31 héna acna mesohoma zézé seli acna ménda niṅtoho wammuiguc imi

32 qarucnanéṅ képésic ḡinawac unumindinṅi énécmima hihilocnéṅ haka biriagina unumindinṅi énécmimaṅ.

33 Waṅu kilenṅ goi héihéina moczoṅ ménda wagicma hakana héla wammima ikoc ménda wammimaṅ.

34 Sisipac acna ménda auma ac kuananéṅ zéhicṅiyi imi ménda melemmaṅ.

35 Hakana téréyanéṅ hatac momacḡuc zéseliwa heyecac hezac. Dawidi ac ikoc ménda wammimaṅ.

36 Qelihéra imi eneṅ hémbénaṅa hicṅjisaī wamma kecmu. Ic kewu tatacyanéṅ kaiwe ésécnec wésénaiguc nalé tetecḡia qahac hema kecmaç.

37 Waṅu sawawac héipuc ic[‡] qekerṅ qehaya qahac nanaṅa maso ésécnec hémbénaṅa seligima nammac. (Ohec)

38 Néṅ gi kilenṅ halécnéṅ météré mimia imi qeri biric kunenṅ yanda wamma zésure wammima héṅara menec.

39 Welenṅ qeṅe icḡawac sisipac ac imuac mézégā tiyu ic kewu opocya imi baeciguc ḡilinā qaurac qezac.

40 Waṅu demīṅa imi hézéṅ ḡédacma neuṅ kiropo selia imi mebiridaczaṅ.

41 Imuac héna kenḡerṅ haha waṅaṅzu imi eneṅ kisikiyoṅ qemigic ama lelec lelec ienenṅ imi isocḡagociguc opocanzaṅ.

42 Geṅ imi hazéchéra ionac méra héigina imi meyac énécmīna eṅu hazéc eneṅ moczoṅ séḡiségi waṅzu.

43 Waṅu iwac souya mebirina zéra qahac waṅu yaréiguc kemmacac séc qahac waṅzac.

44 Edamuya auna tecḡéyu ic kewu tatacya imi melenṅa baeciguc mazac.

[‡] 89:37: Maso imi tunumaṅ qeriaiguc ninicanzāc imuac niṅac héipuc ic zézac.

⁴⁵ Iwac sac qeli naléya imi meducnjima gamunéj qacyaiguc haina enzac. (Ohec)

⁴⁶ Yawe nalé dahecac séc me? Gejgaoc hémbénaŋa musaŋgé amuwésémaŋ? Nalé dahecac séc qeri biricga geric bélaŋa téma zeanzac éséc nec waŋ némbésémaŋ?

⁴⁷ Yei naléna hotoŋa dac wanzac imi niŋqeliwésémaŋ. Gi imi baec ic moczoŋ mihicŋi énécmima imuhuc wai énécmina kekecgina yei gorosoŋa éséc nec wanzac.

⁴⁸ Méréneŋ kecma humuc ménda mihicnjima hémma eŋeya qeri uŋaya humucac kuha igucnec hia metecgé amumac? (Ohec)

⁴⁹ Miŋ Kewu hakaga héla iminéŋ Dawidi sisipac ac wamminec. Waŋu imuac goi héhéi becneq heaŋec imi dimuaru keŋ saŋgizac?

⁵⁰ Welenŋ qeŋe ichécga zébiri qébiri wammianzu imi niŋqelina, kucginaguc hicŋi saima keczu momac yanda ionac zébiri qébiriginanéŋ nuac wésénaiguc hezac.

⁵¹ Yawe zébiri qébiri imi mia hazéc hécganéŋ guac halécneŋ météré wammimia inéŋ tíma keŋec héna imuac mia zébiri qébiri wammizu.

⁵² Yawe, hémbénaŋa mepésimini, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 4

90

(Legic 90–106)

Kecec hémbénaŋa imi Anutuac muru hezac.

¹ (Anutuac icya Moseac zéwelec welec.) Miŋ Kewu, guac niŋni gi imi hicŋisaiya hicŋisaiya nonac tacyacninawac ama ocmuŋ wanzaŋ.

² Baec boŋa ménda hicŋigicnec, baec kurumenŋ ménda zéna hicŋiyunec hémbénaŋa igucnec hémbénaŋa gi imi Anutu kecaŋaŋ.

³ Gej zéna ic embac eneŋ liliŋgéma seitotoŋ waŋaŋzu. Gej mia baec ic ini liliŋgéma kemmu zéneq.

⁴ Kicgaiguc yawuŋ tausenŋa imi oraŋ éséc nec hotoŋa waŋu siŋi bakia tanec wanzac.

⁵ Gej mia doku qaŋeŋ éséc nec luma usuŋénécmima keŋaŋaŋ. Ieneŋ imi gau héhéŋ éséc nec, zariŋ siŋunec zuria qeanzaq éséc nec waŋzu.

⁶ Zariŋ imi siŋunec zuria qema heyu kaiwenéŋ qeyu mariyaiguc sélécgéanzaq.

⁷ Nini imi guac qeri gericnéŋ nonoyu zema qahac wanzŋ. Waŋu guac qeri gericnéŋ hoturu nénécmizac.

⁸ Gej mia kápésicnina wéségaiguc haima, hakanina biria saŋa imi kic tanecgawac asahaiguc haiaŋaŋ.

⁹ Nalénina moczoŋi imi qeri biricgawac qeriaiguc qahac waŋaŋzac. Kecec-nina howianéŋ wésénina éséc nec tecgéanzaq.

¹⁰ Yawuŋnina imi 70, waŋu tosara kucginaguc imi 80 wanzac. Waŋu imuac surucya imi bisi qatéŋ zéma zésiác. Waŋu imi focdac keŋu nini putitima keŋ humuanzŋ.

¹¹ Méréneŋ qeri gericgawac kuha hia niŋtegitmac? Méréneŋ héniaga séha niŋtegitmac bac yandi yandi wammac?

¹² Ku nénécmina nalénina hia olomma niŋtegit qinŋtegit ewa qerininanéŋ doŋgéma kecbŋ.

13 Yawe, némac naléiguc hawéséman? Focdac lilingéma hana. Welenqece ichécga goi héihéi wan nénécmína.

14 Siñunec guac goi héihéiganéñ meséccgé nénécmína kekecninawac nalé howia séc zézé ségiségi wamma kecbiñ.

15 Yéwéri mihicñi nénécmínecc imuac naléya moczoñ zéma qeri biric wan nénécmínecc imuac yawuñ moczoñ toroqema imuac séc zézé ségiségi mihicñi nénécmiwéséman.

16 Wawan memega welen qeque ichécga ionac muru mewinini énécmíma guac edamuga imi qelihéccgina ionac muru mewinini énécmína.

17 Miñ Kewu Anutuninawac ewa hia imi neñañ muru haina mayu. Méraninanéñ wamma meanziñ imi meseligina nammac. O, méraninanéñ wamma meanziñ imi meseligina nammac.

91

Anutunéñ saiwa wammimac zéma ninzéhégéyc.

1 Eñeña miñinanéñ hoturumiyu sañgima kecanzac imi wandac wandac miñinawac amiaiguc keccac.

2 Ni Yaweac yomuñuc zéanzua; Inéñ sañgi sañgina, zéma neuñ kiropo selina; Anutu iwac muru mia héima nananzua.

3 Imuac mia inéñ nei késakésa ic ionac ufic igucnec zéma yañhafi warihaguc humumia imuacnec metecgé gémmac.

4 Inéñ gi kuruc neñgocya éséccnec qeñgan zucyanéñ hoturugéñu qeñgan bawaguc kemma sañgiwéséman. Imuhucyanec iwac haka héla iminéñ saiwaga zéma asamañga éséccnec hézicgé gémmac.

5 Gi imi sinjiyawac zéra imuac bac yandi yandi zéma kaiweac zakon muigic hahaya imuac zénéñ hirihiri ménda wambéséman.

6 Yañhafi wariha tunumañguc hahaya zéma kisi kiyon kaiweiguc hicñi hicñiya imuhucyawac bac yandi yandi ménda wambéséman.

7 Tauseñ me 10 tauseñnéñ wésé andégaiguc mama humuwu, néñ gi imi saec imuhucyanéñ ménda hosucgé gémmac.

8 Gi imi kaiñiliweñ ic teneñ bakia megic kicganéñ inicbéséman.

9 Gi imi Yawe añgétina sañgi sañgigawac buña wanzac. Eñeña miñina añgétina tacyacgawac ama ocmuñña wanzac.

10 Imuac niñac zérabéna guac muru ménda haréna yañ hafinéna ama haliga hosuraiguc ménda hosucgémac.

11 Inéñ guac wamma kua meme uñahéra énézéyu héna keñkeñ haha wananzañ imuaru galenñgé gémmu.

12 Teneñ méraginanéñ gépésigic hénaga imi hocnéñ ménda héimac.

13 Gi imi laion zéma qaté mokoleñ tidacgéwéséman. laion sacqeli zéma mokoleñ hénaga bawaguc tidacgé énécmiwéséman.

14 Anutunéñ yomuñuc zézac; Inéñ goina héianzac imuac añgéña timañ. Inéñ qacna niñnéñanzac imuac i meyacmimañ.

15 Inéñ zéwelecnéñu acya meleñ mimañ. Zérabéna naléiguc i guc momacnec keccma metecgé mima méra miwa eebipiyaguc wammac.

16 Yawuñña mehorugiwa niñu séccgémac. Wanñ añgéñ titiac ai ézéwa hémmac.

92

Héipuc wammiyu ewa hia ac ézéyec.

¹ (Legic zéra, Sabata naléiguc héihéiyawac legic.) Eneja minjina Yawe, ewa hia ac gézéma guac qacga kikicmelonj legiciguc héigéngéna imi hiabia.

² Sinjunc goi héihéiga zéauma sinjiaiguc hakaga héla imuac zéauauya imi hiabia.

³ Gita kulele zéma wanjonj qema mepési géngéna imi hiabia soroc.

⁴ Yawe, wawanj memeganéj ségiségi mihicji nénzanj. Ni méragawac haka silic nijac ewana meyacma mepési génzua.

⁵ Yawe, wawanj memega imi yei kunenj yanda. Guac nininga imi yei kunenj yanda wanzac.

⁶ Ic diwi qiwiliña imi ménda nijasarianzac. Ic sicsaocya imi ménda nijtegianzac.

⁷ Ic biria imi qézézac ésecnec saigic. Kaijiliwenj ic enenj kindindinj ginaguc wanzu, néj kecma hémbénaña birima qahac wandacmu.

⁸ Yawe, gi imi hémbénaña eneja minjina wanzanj.

⁹ Nijnzanj? Hazéchécga, O, Yawe, hazéchécga ienenj kilenj biridacmu. Képésic meme ic imi héndéj qéndéj wanj énécmimia wammac. Imuac mia imuhuc zézuu.

¹⁰ Wanju genj imi ilicna haséj burumakao ésecnec meyac néñzanj. Haléc hiabia orucnaiguc qocgé nénzanj.*

¹¹ Hazéchécna haka biriawac bakia megic kicananéj inicanzua. Yacma nuanzu imi tasia biria mezu zégic gezacnanéj nijanzua.

¹² Ic solaña imi yéménzéc ic ésecnec lonjo biacbiac wamma Lebanonjac sida ic ésecnec yandimu.

¹³ Yaweac ama, Anutuninawac ama yandaiguc himicgic lonjo biacbiac wamma nanzu.

¹⁴ Wanju ic yanda wammaguc kilenj héla haianzu. Dokugina ménda zigéyu ténginj ténginj wananzu.

¹⁵ Yawe hakaga dindinja imi mewininina. Yawe imi nuac zamanzij. Iwaru imi késpedes méj ménda hezac.

93

Anutuac héngalen ai imi edamuyaguc.

¹ Yawenéj héngalenj wamma enejaoc héngalenj aiac kuha héiamuyu eeyaguc wanzac. Yawe imi kuhanéj séwi usuya zéma rikunja héiamuzac. Imuac baec kúrumenj kumuyu qekenj qehaya qahac seligima nammac.

² Gi imi nalé hémbénaña igucnec kecnecac keczanj. Ic kewu tatacga imi becarunec héitumuna seligima taczac.

³ Yawe doku yandanéj luma yaczac. Doku yandanéj luma hétéja meyaczac. Doku yandanéj luma gérréc mericzac.

⁴ Ou eneja tacanzanj, Yawe guac kucga imi doku qara zéma kondunj tembonj yanda ogicma kunenj yanda wanzac.

⁵ Yawe, ackuazécga imi héla téngéj. Téréyaganéj amaga mezericna sécyu wanju hémbénaña hema kecmac.

* 92:10: Halécnéj météré mima kuc bunja qemima Israelac ic kewu kumu mimiawac zézéya.

94

Anutunéj ic solaja ionac hazéc hécgina bakia melej énécmimac.

1 Yawe, tasé kuku miñina Anutu, bakia melejmelej miñina Anutu, geñ asac mararaj qetagaliwésémaraj.

2 Yacna, baec yandawac zégésigési miñina gi. Yacna séwi enej ic tasé ku énécmima.

3 Yawe, ic biria enej nalé dahecac séc hériaj haimu? Némac naléiguc haka imi tecgémac?

4 Ienen séwi enej wamma zébiri qébiri wanjanzu. Biria meme ienen moczoj séwi enej wamma keczu.

5 Yawe, ienen ic embachéca qézéjgé unuma guac buja imi helanzi énécmianzu.

6 Embac malé zéma, ic kian unuhumuma, gupaj merac unuhumuanzu.

7 Imuhuc wamma yomuhuc zéanzu; Yawe imi ninicmacac séc qahac. Yakoboac Anutu imi niniña qahac.

8 Ic embac sugcinaiguc ic qelaja keczu ini qeriginanéj niñgic. Niniñgina qahac ini, némac naléiguc niñtegic qinjegic ginaguc wammu?

9 Gezacnina meyacgé nénécmiyec inéj acnina hia ménda nimmac me? Kicnina meyacgé nénécmiyec inéj hakanina hia ménda hémmac me?

10 Baera baera bakia meénécmima ic pakenj ac ku nénécmianzac inéj niniña qahac zéma ninzu me?

11 Yawenéj ic onac niniñgina nindaczac. Niniñgina imi gorosoj wanzac imi nindaczac.

12 Yawe, gi zéqindiñj mianzanj ic imi zézé ségiségiyaguc. Héna acganéj pakenj ac wammianzanj ic imi ségiségiyaguc.

13 Ic imi zérabéra naléiguc metecgé mima luaeiguc opocna kerunec, ic biria ionac imi baec séséj éséénécmimia wammac.

14 Yawenéj ic embachéra ménda wai énécmianzac. Wanju eneya buja héñacgina ménda meanzac.

15 Zégésigési imi haka solajaiguc liliñgéma hamac. Hayu ewa qerigina solajanec kecanzu imi enej moczoj qeriginanéj méndacmimu.

16 Méréneñ nuac niñ yacna biria meme ic unumac?

17 Yawenéj ménda méra némbacnec kekec uñananéj bec humuma néj qema kecbacnec.

18 Yawe, héna tisoracgéyi nalé imuaru goi héihéiganéj ni népésinec.

19 Qerinaiguc niniñ sasala hicñinéju guac mebélac qebélac ainéj kekec uñanaguc ségiségi miñicñj néñanzaj.

20 Héna aciguc koroma haka biria wanjanzac gésigési ic kiwa biria imuhucyanéj dimuhuc giguc ala kekec wammac?

21 Ienen tocgéma ic solajawac kekecy qewiñ zé wamma ic késpedesya qahac imi késpedesiraguc zéma zétécgéma sac naecmianzu.

22 Yawe imi neuj kiropo selia baec boñaguc nanañ. Nuac Anutu imi zamanziñ selia, réwéri igucnec néñgacma imuaru sanñanzij.

23 Késpedescina melej énécmima ionac muru liliñgéma kemmac. Haka biriagina niñac mebiri énécmima qahac wandacmu. Yawe Anutunanéj mebiri énécmimac.

95

Mepésimima niŋtoho wammiwiŋ zé nunuruzac.

¹ Hagic nini Yawe legic héimima, neŋaŋ aŋgéh titiac zamanziŋ ségiségi wamma legic héimiwiŋ.

² Ewa hia ac ézéma wésiaiguc kemma legic zéra zéni iwac muru kemmac.

³ Yawe imi Anutu kuneh yanda, anutu moczoŋ ionac qacginaiguc eŋeŋa keczac.

⁴ Baec hiŋgac hiŋgara imi mériaiguc hezac. Baec boŋa eŋeŋa acguc iwac buŋa wanzac.

⁵ Konduŋ imi iwac, inéh zéyu hicŋiyec. Waŋu baec acguc mérianéh meyec.

⁶ Hagic nini sicgéma mepésimima, kekecnina mihicŋi nénécmiyec Yawe iwac muru simiŋ héimiwiŋ.

⁷ I imi Anutunina, nini imi ic embachéra, rama tuŋa mériaiguc ono onopora.

Iní nalé yomuaru ewaya nimbiŋ zé wanziuguc imi;

⁸ Meriba zéma baec kékakérasia Masa imuac nalé éséc nec ewa qerigina seliseli ménda wammu.

⁹ Nalé imuaru yandahécgina ni batucgé némma awinémma wawaŋ memena imi héŋgic.

¹⁰ Ni yawuŋ 40 séc hicŋisai imuac niŋyéwécnaiguc wamma zéyi; Ieneŋ imi ic embac ewagina soho sohoya, nuac hénéa imi ménda niŋzu.

¹¹ Imuac ni qeri biric wamma zéselima zéyi. Ieneŋ nuac tac hiahiaŋuiguc harémuac séc qahac.

96

Zégési nénécmimaŋ zé hahaya Anutu i mepésimini.

¹ Legic qelia Yawe héimigic. Baec séc ic embac Yawe legic héimigic.

² Yawe legic héimima qara mepési migic.

Aŋgéh titi ai imuac naléya naléya zéau énécmigic.

³ Edamuya imi baera baera ionac. Waŋu kiwi welic welicgia imi ic embac momac yanda ionac zéau énécmigic.

⁴ Yawe imi kuneh yanda, imuac niŋac hélac nec mepésimimu. Anutu tosara moczoŋ onogicma eeya héimimu.

⁵ Anutu baera baera keczu imi moczoŋ eŋomia. Tosara qahac, néŋ Yawe inéh mia kurumeŋ zéyu hicŋiyec imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Eeya eŋeŋa zéma ic kewuac qarucnéŋ iwaru hezac. Kuha zéma héŋsorocyanéh iwac ocmuŋ téréyaiguc hezac.

⁷ Yawe zézé ségiségi wammigic. Baera baerawac ic embac hénia hénia ini, edamuya zéma kuha imuac Yawe zézé ségiségi wammigic.

⁸ Yaweac qara eeyaguc imuac séciuguc edamuyawac zézé ségiségi wammigic. Sesegina mema iwac ama yandaiguc keremmu.

⁹ Héŋsorocya* zéma téréya niŋac wamma Yawe mepési mimu. Baera baera iwac wésiaiguc zénéŋ hirihiri wammu.

¹⁰ Baera baera suginaiguc ini yomuhuc zému; Yawenéh héŋgaleŋ wanzac imuac baec momac yandanéh seligima qekeŋ qeha ménda wammu. Inéh ic embac momac yanda hénéa ac hezac séc dindiŋanec zégési énécmimac.

* 96:9: Ic kewunéh zuri zambayaguc naŋu héŋsoroc wammiaŋgic éséc nec.

11 Kurumenj imi ségiségi wanju baec imi zézé ségiségi wanju konduj zéma iwawai imuac qeriaiguc sécgéma hezac imi hérianj haimimu.

12 Nene ai lépaya lépaya zéma iwawai imuaru hezac imi moczonj ségiségi wammu. Imuhuc wanjic zuniguc ic hésa acguc Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma legic héimu.

13 Inéj hamac. Baec zégési énécmimanj zé hamac. Inéj solanjanéj baec yanda zégési énécmima ikoc qahac, néj hélacnec ic embachéra zégési énécmimac.

97

Anutuac héngalenj ai imuac edamuya.

1 Yawenéj héngalenj wanj énécmimac. Imuac baecnéj ségiségi wanju kondujiguc baec komoc komoc imi acguc zézé ségiségi wammu.

2 Hosusu zéma tunumanjnéj lelecgémizac. Haka solanja zéma zégésigési solanja iminéj ic kewu tatacyawac qambanja wanzac.

3 Geric bélanjanéj wésia igucnec hicnjima hazéchéra yanda lelec lelec keczu onodacmac.

4 Iwac piliticnéj baec séc kej qetagaliyu baecnéj hémma zénéja hirizac.

5 Baec boňaya boňaya iminéj Yawe baec yanda miňina iwac wésiaiguc kufanj ésécnec pépélima mazac.

6 Kurumenjnéj iwac solanj dindinja zéauyu ic embac moczonj edamuya héňanzu.*

7 Anutu méraginanéj seima memeya welenj qemima iwawai enjomia niňac séwi eňej wanjanzu imi enej moczonj gamuginaguc wammu. Anutu sasala ini Yawe mepésimigic.

8 Yawe guac zégésigési imi Zionac hénaorij enej nimma ségiségi wanju. Yudawac ama arenja kunerj kunerj séc* ienerj imuac wamma zézé ségiségi wanju.

9 Yawe gi imi baec séc eňeja keczaň. Anutu momac yanda qacginaiguc onogicma keczaň.

10 Yawe siňnij wammianzu ini, biriawac mézégina tiyu. Inéj hénaorij héra galenjë énécmima ic biria ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac.

11 Ic solanja onac asac mararanj zilaloň qesa énécmima qerigina dindinja kecanzu ionac ségiségiac gocmia qesa énécmianzac.

12 Ic solanja ini Yaweac niňac ségiségi wamma qara téréyawac ewa hia ac zémigic.

98

Baec zégési mimiawac mepésimigic.

1 (Legic zéra.) Yawenéj haka welic welicgia wanjec imuac niňac legic qelianéj mepési migic. Iwac méra héiya zéma hua héiya téréyanéj onogicma kawali wanjec.

2 Yawenéj anjëň titi ai imi énézéyu héngic. Wanju iwac solanj dindinja imi baera baera ionac kicginaiguc kawé qema mewininiyec.

* 97:6: Rom 1:20 * 97:8: Hebirairo aciguc; bérachéra.

³ Inéj goi héihéiya zéma haka héla imi Israel héna géséhéra ionac niñac wamma sisipac acya niñqelima imuhuc wañec. Wañu baec zécgéria séc Anutuac anjéñ titi ai imi héñdacgic.

⁴ Baera baera ini ségiségi wamma Yawe hétérj héimigic. Ewagina meyacma ségiségi wamma legic héima mepési migic.

⁵ Gitanéj Yawe mepésigic. Gita zéma ewaginanéj mepési migic.

⁶ Tomuñ mimisuleac hétérjanéj ic kewu Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma hériañ haimu.

⁷ Konduñ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi zéma baec zéma imuaru tacyac wañanžu imi moczoñ hériañ haimimu.

⁸ Yaweac wésiaiguc dokunéj luma méra qeqe wañgic baec boñanéj momacnec ségiségi wamma legic héimigic.

⁹ Inéj mia baec zégési énécmimañ zé hamac. Inéj solañ dindiñayanéj baec zégési énécmima, keñkésa hakésaya qahac ic embachéra zégési énécmimac. Héña imuac niñac mia imuhuc mepé qepési wammigic.

99

*Anutuac héña téréya imuac
wamma mepésimigic.*

¹ Yawenéj héñgaleñ wañ énécmizac, ic embac momac yanda zénéj hirihiri wañgic. Yawenéj Kerubim kua meme uña qacginaiguc taczac. Baecnéj hiriyu.

² Yawenéj Zioniguc kuneñ keczac. Icembac héña héña ionac qacginaiguc meyac mimiawac kecanzac.

³ Énézéna ieneñ qacga yanda welic welicgia imi mepésimu. Inéj téréya wanzac!

⁴ Ic kewunina imi kuhaguc. Inéj zégésigési dindiñawac siña niñanzac. Inéj haka keñkésa hakésaya qahac imi kumuyec. Yakoboac ichéra ionac sugginaiguc héna aciguc nanañ seli zéma haka solaña kumuyec.

⁵ Ini Yawe Anutunina meyacmima iwac héñaiguc mepésimu. Inéj téréya wanzac.

⁶ Hofac oo ichéra ionarunec imi Mose zéma Aron, wañu Anutuac qara qacanžu ionarunec imi Samuel, ic imuhucyanéj ewagina moczoñnec Yawe zéwelecmigic acgina niñénécmiyec.

⁷ Yawenéj hosusu tandéyaiguc namma ionac énézéyu héna ac zéma zézé seli ac imi niñtoho wañgic.

⁸ Yawe, Anutunina, gi imi acgina niñénécminec. Nalé tosiaiguc bakia meleñ énécminec, néñ gi imi képésic waiwaiac Anutu kecanzań.

⁹ Ini Yawe Anutunina meyacmima baec boña téréya imuaru i mepési mimu. Yawe Anutunina imi téréya wanzac.

Baera baera Anutu mepésimimu niñac unuruyec.

100

¹ (Ewa hia zémimiawac legic zéra.) Baera baera momac yanda, ségiségi wamma Yawe onhériañ haimigic.

² Ségiségi wamma Yawe welerj qemima legic héima iwac wésiaiguc kereñgic.

³ Yawe imi Anutunina wanzac imi ini niņasarigic. Inéj zéyu nini hicņima kecņiņ. Waņu nini imi iwac buņa. Iwac ic embachéra zéma rama inéj ninicgaleņ waņ nénécmiyu kekera.

⁴ Ewa hia ac ézéma saņgulaņaiguc keremmu. Legic héimima ama yandayaiguc keremmu. Keremma ewa hia ac wammima legic héima qara meyac mimu.

⁵ Yawe imi hiabia. Goi héihéiya hémbénaņa imi nalé tetecgia qahac heanzac. Hakaya héla imi hicņisaiya hicņisaiya ionac muru hema emma kecmac.

101

Ic kewu zéma sisipac acya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni goi héihéiga zéma zégési gésigawac legic héimaņ. Yawe, ni gi gita kulele qehéi waņgémmaņ.

² Ni hena solaņawac ewama kecmaņ. Néma naléiguc nuac hanémbésémaņ? Ni amanaiguc ewa solaņanec hakana wamma kecmaņ.

³ Iwawai biria imi imuac me imuac kicnaiguc ménda haiwa hemac. Héna ac andé qema kecanzu ionac mézétiti wamma kecba haka iminéj ménda qéqéhéréj waņnémmac.

⁴ Ewa qerigina qariņ qariņgia ieneņ nuac murunec lakec kemma kecmu. Ni haka biria héņara mema kecmaņ.

⁵ Méņnéj méņ alahéra sasaņgiaiguc zébiri qébiri waņ énécmianzac imi mebiri énécmiwa qahac wandacmu. Ségéra herec zéma séwi eneņ imi bisiqatéņ ménda waņ énécmimaņ.

⁶ Kicna hima baec yomuaru ic héla imuhucya mihicņi énécmima énézéwa niguc momacnec kecmu. Héna solaņa tima keņanzu imi kumu énécmiwa welen qenémmu.

⁷ Ikoc ic imi méņnéj méņ amanaiguc ménda kecmac. Ikoc ac zéanzu imi eneņ kicnaiguc ménda wai énécmiwa nammu.

⁸ Siņunec séc ni baec yomuaru ic biria moczoņ mebiri énécmiwa qahac wandacmu. Biria memé ieneņ Miņ Kewuac ama areņa yandaiguc qahac wandacmu.

102

Méra mimac niņac zéwelecma Ic kewu hémbénaņa ézézec.

¹ (Yéwéri mihicņima ewa biric wamma niņyéwécya imi Yawe ézéma zéwelerec.) Yawe, zéwelecwelecna niņnéna. Waina guru héhéliwa qaqacnanéņ guac muru haréyu.

² Helanži nénéņawac kecba nalé imuaru kic tanecga ménda musaņgé némbésémaņ. Guru héhélimaņ imuaru gezac qema focdac acna kitiwa melené némbésémaņ.

³ Kekecnawac naléya imi hofac ésécnec emma sohoanzac. Sicnanéņ geric lokora ésécnec zeanzac.

⁴ Ni eluņ nuyu nene ménda neanzua. Ewa qerina imi baec kérakérasiaiwac qézézac ésécnec zigézac.

⁵ Zésilacna niņac séwinanéņ sicnaiguc qékétazac.

⁶ Ni imi baec kéra kérasiaiguc guae nei ésécnec, baec kisiaiguc kouterañ nei ésécnec wanzua.

⁷ Siņjiiguc kic qeli kecba ama bauyaiguc maulalac nei ésécnec wanzua.

⁸ Hazéhcéna enej kaiwe herec zébiri qébiri waŋ némma meeqesac memaqesac waŋ némma sésécac wammac niŋac qacna imi saeciguc haianzu.

⁹ Sigic* newa nenena éséc nec waŋu doku newa kic masina mayu momac nec neanzua.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Guac qeri biric zéma qeri geric niŋac imuhuc wanza. Gi ni népési yacmaguc duŋa gilina nuanzac.

¹¹ Naléna imi tecgémanj zé mariawac amia éséc nec melemma mazac. Qézézac éséc nec zaŋgéma kenza.

¹² Néŋ Yawe gi imi hémbénaŋa kecanzaŋ. Qacga imi niŋqeligic hicŋjsaiya hicŋjsaiya hema emma kecmac.

¹³ (13a) Deguc imi Zion wéséniniŋ waŋmimiawac naléya. Nalé niŋna hezac imi ducŋzac.

¹⁴ Waŋu welen qeŋe ichécgá nini Zionac hoc baŋec niŋac ségiségi wanziŋ. Waŋu imuac seitotoŋadac imuhucya acguc siŋa nimmianziŋ. (13b) Imuac niŋac geŋ yacma Zion ewa hia wammiwésémaŋ.

¹⁵ baera baera ic embac imi Yawe guac qacga nimma bac yandi yandi wammu. Baec séc ic kewuhéra ieneŋ edamugawac eeya héimu.

¹⁶ Yawenéŋ Zion miyacgéma eŋeya edamuya qeriaiguc wininiyu imuhuc wammu.

¹⁷ Yawenéŋ maqeqeya inic sosoli waŋ énécmima zéwelecgina mematiti ménda waŋu imuhuc wammu.

¹⁸ Haka imi biaŋac hicŋjsai ionac ogic heyu ic embac biaŋ hicŋjimu imi enej Yawe mepési mimu.

¹⁹⁻²² (21) Waŋu hésa ic ionac zésilacgina nimma humucac buŋa qeénécmimia hulac énécmiyu. (22) Ic embac hénia hénia zéma héŋgaleŋ ama areŋa yanda Yawe mepésimiwiŋ zé tocgému nalé imuaru, (21) Yaweac qara imi Zioniguc, waŋu qac buŋaya imi Yerusalemiguc zéau énécmimu niŋac (19) Yawenéŋ ocmuŋ téréya eŋeŋa imuaru kic hiyu mayu ninicanzac. Inéŋ kurumeŋ igucnec baec héŋgaleŋ waŋanzaŋ.

²³ Inéŋ kekec hénanawac suraiguc nuac kucna memama kekecnawac nalé imi mehotoŋiyec.

²⁴ Waŋu ni yomuhuc zéyi; Anutuna, Anutuna, naléna kembaŋu ménda nuagicna. Guac yawuŋga imi hicŋjsai lépaya lépaya hema emma kecmac.

²⁵ Geŋ mia bec nec baec qambaŋa hainec. Kurumeŋ acguc méraganéŋ mihicŋjinec.

²⁶ Baec kurumeŋ imi hia qahac wammac, néŋ gi imi hémbénaŋa kecanzaŋ. Iwawai imuhucya imi séwi usu éséc nec méiméiya wamma tegicanzac. Waŋu séwi usu éséc nec hainetec waŋanzaŋ.

²⁷ Gi imi ménda melemma imuhucyanec kecanzaŋ. Yawuŋga imi tectec-gia qahac.

²⁸ Welen qeqehécgá ionac qelihécgina imi nalé séc kecmu. Qelihécgina imi wéségaiguc seligima nammu.

103

Anutuac hiyawac niŋac ewa hia ac wammiyec.

* 102:9: Ewa biric mihicŋjima sigic naecangic.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Kecec uḡana, Yawe zéhiaru mina. Qerinaiguc heheya ini moczoḡ qara téreya zéhiaru migic.

² Kecec uḡana, Yawe zéhiaru mima, ewa hiawac buḡa iwarunec hahaya moczoḡ imuac eluḡ ménda gumac.

³ Inéḡ kápésicḡa moczoḡ augémma yaḡhaḡiḡa moczoḡ mehiaruma

⁴ kekecḡa imi humuc igucnec metecgé gémma goi héihéia zéma wésé niniḡanéḡ ic kewu opoc héigémmac.

⁵ Waḡu iwawai hiabianéḡ ewa siḡa meséḡgé gémmac. Waḡu séwigawac sac qeli imi meqeligéḡu kunta nei ésécnec kucḡaguc wambésémaḡ.

⁶ Yawenéḡ haka solanéḡ wamma mema helanzi énécmimia ionac niḡac wamma hazéc hécgina héna acac séhaiguc zétecgé énécmianzac.

⁷ Imuhuc wamma hakaya Moseac muru, waḡu wawaḡ memeya imi Israel qelihéra énézéyu niḡic.

⁸ Yawe imi wésé niniḡ waḡ énécmima ewa hia waḡ énécmima qeri biric focdac ménda niḡénécmima goi héihéi kuaya qeqeya waḡ énécmianzac.

⁹ Inéḡ kápésicninawac nalé séc tualefic ac ménda waḡanzac. Waḡu qeri biric nalé horua ménda donḡéanzac.

¹⁰ Képésic ninawac séc ménda melenḡ nénécmima, haka biriawac bakia howiacnec ménda melenḡ nénécmianzac.

¹¹ Hénia imi yomuhuc; Kurumeḡnéḡ baec igucnec ou eḡeḡa hezac ésécnec, goi héihéiya imi eeya héimianzu ionac muru kunéḡ yanda he énécmianzac.

¹² Baec waḡoḡa Is néḡ Wes igucnec lakec hezac ésécnec, inéḡ ac qeqe wawaḡanina imi qetecgéyu lakec keḡec.

¹³ Maḡocnéḡ nambérac héra ionac wésé niniḡ waḡ énécmianzac ésécnec, Yawe imi eeya héimianzu imi onac wésé niniḡ waḡ énécmianzac.

¹⁴ Inéḡ séwininawac hénia nimma, nini imi seitotoḡ wanziḡ imi niḡqelima imuhuc waḡ nénécmianzac.

¹⁵ Baec ic kekecninawac nalé imi qézézac ésécnec. Edamunina imi baec kisiawac zariḡ zuria ésécnec.

¹⁶ Imuhucya imi luhuc geriwagucnéḡ qacginaiguc qeyu qahac waḡu, baec kisanéḡ zariḡa hocanzac.

¹⁷ Néḡ Yaweac goi héihéianéḡ eeya héimianzu ionac hémbénaḡaiguc hémbénaḡa hema emma kecmac. Solanḡ dindiḡaya imi qelihécgina lépaya lépaya he énécmima kecmac.

¹⁸ Imi mia sisipac acya niḡtoho wamma héna acya niḡqelima wamma meanzu ionac mia imuhuc waḡ énécmianzac.

¹⁹ Yawenéḡ ic kewu tatacya kurumeḡiguc meyacgéma, héḡgalenḡ kuhanéḡ kecec momac yanda galenḡgé énécmianzac.

²⁰ Kucḡinaguc wamma Yaweac ackuazéc meselima, ac ewaya niḡtohoanzu kua meme uḡa ini Yawe zéhiaru migic.

²¹ Yawe welenḡ gemima iwac ewa siḡ wamma meanzu kua meme uḡa ini Yawe zéhiaru migic.

²² Yawenéḡ zéhicḡi énécmiyu baec imuaru me imuaru inéḡ héḡgalenḡ waḡanzac séc kecnazu ini moczoḡ Yawe zéhiaru migic. Kecec uḡana Yawe zéhiaru mina.

104

Baec kurumenj miñina Anutuněj héngalenj wajj nénécmianzac.

¹ Kecec uñana, Yawe zéhiaru mina. Yawe Anutuna, gi imi kunenj yanda, eega enenja zéma edamuga imi maleku éséc nec héima kecanzanj.

² Iněj asac mararaña imi séwi usu éséc nec héima, kurumenj imi sel hali éséc nec hérétéj haiyu hezac.

³ Dokuiguc amayawac nandunj kumuma hosusu ézéyu kareya wajj luhuc ézéyu qenqanja wajj kenja wananzac.

⁴ Luhuc oporu eneya welenj qeqe icya wajj, geric oporu eneya ai icya wanzac.

⁵ Baec imi qambaña qahaiguc haimiyu hémbénaña qekenj qeha ménda wanzac.

⁶ Gej baec imi kondunj doku yandaněj séwi usu éséc nec hoturuna baec boña qahaiguc nanjec.*

⁷ Wajj geñ mia ac wamina dokuněj néngacma kenjec. Parandanja garu foc foc kenjec.

⁸ Kenju baec boñaněj enju baec wéñwéngianěj hinjacma imuac me imuac zéminec séc mekemma hezac.

⁹ Wajj dokuněj munjuc ménda hama hoturumu niñ ménda logimu zéma qanaj silic hai énécminec.

¹⁰ Yaweněj zéyu doku hogocyaněj baec boña wéñwéngia séc hicñima érema baec boña namunj ginaiguc téfara wamma kenjanzu.

¹¹ Kemma baec kisiaiguc hasénj wajj sécgina séc gumu énécmiyu hasénj be-cosic enenj acguc negic déméngina qanjararaña imi méwécgéyu hiaruanzac.

¹² Sawa nei acguc imuac giñgiñajuc aségina haima ic hawaiguc tacma ewa héténj wanjanzu.

¹³ Iněj ou ai amayaiguc tacma baec boña séc doku haiyu aiyawac héla imi baeciguc sécgéma hezac.

¹⁴ Iněj wajj ama wajj onac qézézac zéma ic nenjanj niñac zuazua yandianzac. Wajj iněj zéyu baeciguc nene yaka hicñianzac.

¹⁵ Icac ewa qeriaiguc zézé ségiségi mihicñi mimia waiñ zéma icac kic tanera measari mimia haléc zéma icac ewa qeriaiguc kuha mihicñi mimia nene yaka imi iněj zéyu hicñidarec.

¹⁶ Yaweac ic hésa dokuněj sécgé énécmiyu hezac. Lebanonjac yéménzéc ic imi iněj himiru hezac.

¹⁷ Nei enenj imuaru haegina haijanzu. Zanzanj nei enenj imi kumbu* iciguc amia mihicñianzu.

¹⁸ Baec boña enenja imi hasénj noninj ionac buña, wajj hoc banjec imi nehéc qérandenj ionac sanji sanjiac buña wanzac.

¹⁹ Iněj maso haiyu baec ai memeyawac naléya zéanzac. Wajj kaiwe imi naléya nimma hinjacanzac.

²⁰ Geñ mia tunumanj mihicñina ama sinjiyu hasénj wajj hénia hénia mama kenja wanjanzu.

²¹ Laion sac qeliněj neneyawac buña nesima qacma neneyawac Anutu guru héhélima kecanzu.

²² Kaiwe éréyu kemma tenjinaiguc heanzu.

²³ Duña ic enenj mama kuc qema ai mema kecgic ama sinjianzac.

* 104:6: Hén 1:2 * 104:17: Me yéménzéc.

²⁴ Yawe ai geŋ menec imi yei sasala yanda waŋzac! Geŋ mia niŋtegic qin̄tegicganéŋ kekec imi moczoŋ mihicŋina mériaŋganéŋ baec séc sécgéma hezac.

²⁵ Eri konduŋ hilaŋeŋ kuneŋ yanda hezac. Waŋu imuac qeriaiguc imi, iwawai bacginaanéŋ héima keŋha waŋan̄zu zéma doku yaŋ kuneŋ komora hénia hénia zaŋgégina ménda oloŋ oloŋawac séc hezac.

²⁶ Zéicnéŋ imuac qahaiguc keŋha waŋgic geŋ zéhicŋi mimia konduŋ yaŋ oa gaŋugaŋu eneŋ doku imuac qeriaiguc lelecgéan̄zu.

²⁷ Imuhucya ieneŋ moczoŋ nalégina séc méndacma geŋ nene gumu énécmiwésémaŋ niŋac guac kichihi wamma kecan̄zu.

²⁸ Gumu énécmiŋa nean̄zu. Méraga auna iwawai hiabia sécgé énécmian̄zac.

²⁹ Kic tanecga musaŋgéna ieneŋ zénéŋ hirihiri wamma kecan̄zu. Waŋu geŋ wéségina onagicna humuma baec igucnec hicŋgicac imuac muŋguc liliŋgéma keŋan̄zu.

³⁰ Waŋu geŋ uŋaga téréya mélina hama kekec hezac séc mihicŋi énécmiyec. Waŋu inéŋ baec séwiya imi muŋguc meqelian̄zac.

³¹ Yaweac edamuya imi hémbénaŋa hema emma kemmac. Yawenéŋ eŋeya ai niŋac zézé ségiségi wammac.

³² Inéŋ baec héŋu baecnéŋ hirian̄zac. Waŋu baec boŋa osiyu hofacnéŋ yacan̄zac.

³³ Kekecnawac séc Yawe legic héimimaŋ. Kic qeli kecmāŋ imuac sura séc Anutuna gita kulele qemimaŋ.

³⁴ Zézé niniŋnanéŋ ségiségi mihicŋi mimac niŋac waŋzua. Ni imi Yaweac niŋac zézé ségiségi wammaŋ.

³⁵ Zéna kápésic ic baeciguc humuc qai waŋgic, kaiziliweŋ ic imuaru muŋguc ménda kecmu. Kekec uŋana, Yawe mepé qepési wammina, haleluya ohec wahec!

105

Miŋ kewunina imi hakaya hélanéŋ galen̄gé nénécmian̄zac.

¹ Yawe ewa hia ac ézéma qara qacma ézégic. Ic embac momac yanda sugcinaiguc wawaŋ memeya imi zéau énécmimu.

² Legic héimima i mepésigic. Haka welic welicgia waŋec imi moczoŋ zéau énécmigic.

³ Qara téréya mepésigic. Yawe hochoc waŋan̄zu imi ewa qeriginaiguc ségiségi he énécmimac.

⁴ Yawe zéma kuhawac niŋkewu waŋgic. Kic tanecyawac nalé séc niŋkewu waŋgic.

⁵⁻⁶ Weleŋ qeqeya Abarahamac qelihéra, Yakoboac qelihéra, gési énécmimia ini haka welic welicgia zéma kiwi méréra zéma kuayaiguc zégésigési ac inéŋ wamma meyec imuac niŋqeligic.

⁷ I imi Yawe Anutunina waŋzac. Iwac zégésigésinéŋ baec séc sécgéma hezac.

⁸ Inéŋ sisipac ac hicŋisai lépaya tauseŋa imuac buŋa qeénécmima zéselima zéyec imi hémbénaŋa niŋqelima kecan̄zac.

⁹ Imi mia sisipac ac Abarahamac zémiyec imi zéma zézé seli Isaka wammiyec imi mia.

10 Wañu inéñ Yakoboac muru imi héna acwac buña meseligiyu Israelac sisipac ac hémbénaña wañecac hezac.

11 Zéyecnéñ; Ni Kanaan baec imi ic suc qema gémba mératécgina wamma.

12 Wañu nalé imuaru imi zañgégina sasala qahac efefia komodia dac téngéñ ic kian wamma kecgic.

13 Kecma hicñisai méñac murunec méñac muru, héñgaleñ ama areña yanda méñac murunec méñac muru kian wamma lelecgégic.

14 Néñ ic eneñ mebirí énécmimu niñac ménda wai énécmiyec, hélaneñ ionac niñac wamma ic kewuya ic kewuya ac geriwiguc wañ énécmima yomuhuc zéyec;

15 Nuac haléc qocgémimia imi ménda osigic, nuac tilin tilin ic imi ménda mebirigic.

16 Inéñ baec imuaru béti zéhicñi énécmima saméñ padi imuac ura imi moczoñ hézégéyu qahac wañec.

17 Béti igucnec añgégina timañ zé ic méñ méliyu walacgina mema keñec. Qara imi Yosefe, welen qeque buña qeyu, mamboñ mema wagicma keñgic.

18 Héñaya imi iwawai sou zérágucnéñ kima heyec. Séwiya* imi señ hésanéñ dérécgé migic heyec.

19 Yaweac ackuazécnéñ hélaguc wandacmac nalé imuac sura séc, Yaweac ackuazécnéñ† Yosefe manam batuc wañ mimaneñ kerec.

20 Keru baec imuac ic kewunéñ icya mélimima hulacmiyec. Baera baera ic embac ionac ic kewunéñ imuhuc wammiyec.

21-22 Ic kewu inéñ eñeya ewa siña méndacma galeñ ichéra dérécgé énécmima hésa amaiuguc onopocma ic yanda niñtegic qindegic ku énécmimac zéma Yosefe oporu héñgaleñ ama areña yanda imuac galeña wamma iwawaiya moczoñ galeñgégic.

23 Nalé imuaru Israelnéñ‡ Izipte baeciguc kereñec. Yakobonéñ§ Ham baeciguc** ic kian kerec.

24 Yawenéñ Israelac ic embachéra imi kuneñ yanda mesai énécmiyu kucgina imi hazéc hécgina ionac kucgina ogirec.

25 Wañu Anutunéñ hazéc hécgina ionac ewa qerigina meleñ énécmiyu ic embachéra ionac mézétiti wañ énécmigic. Anutuc welen qeque ichéra diwi qiwilin wañ énécmigic.

26 Wañu welen qeque icya Mose zéma ic gésimimia Aron méli érécmiyec.

27 Iereñ imi ic embac ionac sugcinaiguc asé kiwiyawac haka énézéyic héñgic. Ham baeciguc haka welicwelicgia wanoc.

28 Yawenéñ tunumañ méliyu siñjindéngéyec. Wañu iereñ ara qema niñtohoiyc

29 Anutunéñ doku melemma sac mihicñima lambéc unuhumudarec.

30 Wañu baec imuaru tañanéñ sasala saima sécgéma kecgic. Ic kewuhécgina ionac ama qeriaiguc acguc sécgéma kecgic.

31 Yawenéñ zéyu sék tunagucnéñ hagic. Wañu baec yanda imuac qeria séc imin sasala sécgéma kecgic.

* **105:18:** Hebraio aciguc; Kecec uñaya. † **105:19:** Ackuazéc inéñ gauiguc hémma niñec imi manam batuciguc ménda waima niñzégégic. ‡ **105:23:** Yosefeac manjoc. § **105:23:** Israelac qara wahala. ** **105:23:** Izipte ic ieneñ Hamac qelihéra héña imuac niñac Iziptec baecac qacma Ham baec zéañgic. (Hén 10:6)

³² Kiawac melemma komboc luhuc hai énécmiyu mayec. Wañu bun parandanj geric bélanagucnéj baecgina séc qocgé énécmiyec.

³³ Qocgéma ionac waiñ ic hésa zéma fik ic qeyu humudarec. Wañu ic hésa lelec lelec imi héiyu madarec.

³⁴ Yawenéj zéyu gaoc zéma kambij enej gelec malec qahac harégic.

³⁵ Haréma baec imuac zua zua moczoñ nedacma aiiguc héla gocmia heyec imi nedacgic.

³⁶ Yawenéj baec imuac méréc merac moczoñ unuyu humudacgic. Ienenj imi ionac séwiginawac kucya imuac hénihénia.

³⁷ Wañu ic embachéra énézéyu siliwa goli medacgic onagiru éréjic. Wañu areña areña séc méñnéj méñ météqététañ méñ ménda wañgic.

³⁸ Izipte ic enej ionac zénéj hirihiri wañgic imuac niñac waima hagic ségiségi wañgic.

³⁹ Yawenéj hosusu imi kaiweiguc amiaginawac, wañu geric bélanja imi sinjiiguc asahaginawac lémbéc énécmiyec.††

⁴⁰ Wañu ienenj zéwelecgic zéyu konej nei hagic. Wañu kurumenj nene mayu negic sécgé énécmiyec.

⁴¹ Wañu baña kuaya auyu doku mama baec kéra kérésiaiguc doku téfara éséc nec hama keñec.

⁴² Imi mia eneya ackuazéc téréya zéma welenj qeqeya Abaraham niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴³ Ic embachéra wañ énécmiyu ségiségi wamma mama hagic. Gési énécmimia ienenj legic héima mama hagic.

⁴⁴ Héñgaleñ ama areña yanda yanda imuac baec imi onagicma énécmiyec. Baera baera ic embac ienenj ai yanda mema miñicñjigic imi moczoñ ionac buña qeénécmiyec.

⁴⁵ Imi mia ienenj hénia ac imi niñtohoma zézé seli ac imi méndacmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Halleluya ohec wahec!

106

Israelac kápésic.

¹ Halleluya, Yawe imi hiabia. Wañu goi héihéiya imi hémbénañja. Imuac niñac ewa hia ac ézégic.

² Mérénéj Yawec wawanj meme kuhaguc imi hia énézéma qac buñaya moczoñ hia zéau énécmimac?

³ Héñgaleñ wawañawac hénia ac tohodacma nalé séc haka solañja wañanžu imi enej ségiségi ginaguc.

⁴ Yawe, ic embachéçga ewa hia wañ énécmiwésémañ nalé imuaru ni niñqeli néñna. Anjéñgina tiwésémañ nalé imuaru nuac hanémbésémañ.

⁵ Wainénna guac gési énécmimia ienenj mériañginaguc kecgcic inicmañ. Inicma héñgaleñ ama areña yandagawac mératéc buña niñac ségiségi wamma mératécgawac zézé ségiségi wammañ.

⁶ Nini yanda hécnina wañgic éséc haka biria wamma kaižiliwenj wamma kápésic miñicñjiñj.

⁷ Yanda hécninanéj Izipte baeciguc hakaga welic welicgia imuac hénia ménda niñtegicma goi héihéiga yanda imi ménda niñqelima konduj, konduj pésia imuaru ac qeqe haka wañgic.

†† 105:39: Hebraio aciguc; Hoturu énécmiyec.

⁸ Waŋu Yawenér eŋeya ɣac buŋaya niŋac wamma aŋgégina tiénécmiyec. Imi mia kuha yanda imi énézéyu héŋtegiemu niŋac imuhuc waŋ énécmiyec.

⁹ Imuhuc nimma kondur pésia imi ac wammiyu focdac zicgéyu ic embachéra onagiru kondur dumuc sira imi baec kérékérasia ésécnec tima hagic.

¹⁰ Imuhuc wamma hazéc hécgina ionac méragina igucnec aŋgégina tiénécmina ununesi waŋ énécmigic ionac méragina igucnec boŋhéré meénécmiyec.

¹¹ Waŋu hazéc hécgina imi mia dokunér hoturu énécmiyu moczoŋ humuɣaigic méŋnér mэр ménda kerec.

¹² Imuacnec ieneŋ ackuaazéc imi ninzérégma legicya héimigic.

¹³ Waŋu ieneŋ nalé sosola ménda waŋunec haka imi eluŋ unuyu iwac zéareŋ areŋgiawac ménda mambéc waŋgic.

¹⁴ Imuhuc wamma baec kéra kérésiaiguc hémbaoc kuner yanda wamma baec sakasacya imuaru Anutu batucgégic.

¹⁵ Yawenér zéwelecgic séc énécmiyec, nér kecec uŋaginawac imi hafi mihicŋi énécmiyu zaŋgéma keŋec.

¹⁶ Ieneŋ baec mэр tacyac waŋgic imuaru Mose zéma Yaweac météré ic Aron iorac nimbupuc waŋgic.

¹⁷ Imuhuc waŋgic baecnér téma Datan qécgэ mima Abiramac tohotoho ichéra imi hoturu énécmiyec.

¹⁸ Waŋu geric bélaŋanér tohotoho ic tuŋ imi késama onodarec.

¹⁹ Ieneŋ Horep baec boŋaiguc burumakao merawa ireha meyacgégic. Goli opépélima ɣocgéma memeya baniara imi mepésimigic.

²⁰ Imuhuc wamma Anutuac asac mararaŋ imi melenjic qézézac nema kekera burumakao tanec waŋec.

²¹ Izipte baeciguc haka kuner yanda waŋec aŋgér titi miŋina Anutu imi eluŋ unuyec.

²² Inér Ham baeciguc kiwi méréra zéma kondur pésiaiguc haka welic welicgia waŋec imi mia.

²³ Imuac Yawenér unuhumumaŋ zéyec, nér gésimimia Mosenér Anutu zéma icembac héra téamuma naŋgic imuac sugcinaiguc Anutuac wésiaiguc namma ménda unumac niŋac qeri biria mebélacgéyec.

²⁴ Waŋu ieneŋ ackuaazécy a ménda ninzérégma baec hiabia imi mematiti wammigic.

²⁵ Haliginaiguc zébiri qébiri wamma Yaweac ackuaazéc imi ménda niŋtohogic.

²⁶ Imuhuc waŋgic inér zéselima zéyec; Ner waŋ énécmiwa baec kéra kérésiaiguc maunudacmac.

²⁷ Waŋu qelihécgina imi héndér énécmiwa baera baera ic embac ionac sugcinaiguc kemma maunudacmac.

²⁸ Ieneŋ Peol baec boŋawac Baal iwac muru toroqema baniara kekecy a ɣahac imuac wamma nene samér ohai wammigic imi mema negic.

²⁹ Imuhuc wamma wawaŋ meme iminér Miŋ Kewu qeri biric yanda mihicŋi migic yaŋ hafi humumianér saima énépésiyec.

³⁰ Nalé imuaru Pinehasinér yacma Anutuac ewa siŋa méndacma acqeŋe ic imi bakia melenj énécmiyu saec buŋa imi tecgéyec.*

* 106:30: Qét 25:11-18

³¹ Imuhuc wanju Anutunéh iwac niñu ic solaña wanec imi hémbénaña niñyacgéwijnac hezac.

³² Wanju ienen imi Meriba dokuiguc Yawe qeri biric mihicñi migic haka imuac niñac wamma yéwéri mén Moseac muru hicñimiyec.

³³ Imi mia ienen Anutuac unawac ac qeque wammigic Mose imi kua tasianéh ac sicsaocya zéyec imuac niñac imuhuc hicñiyec.

³⁴ Wanju iener Yaweac zézé seli imi ménda tohoma ic enia ménda unugic.

³⁵ Imuhuc wamma iniguc momacnec tacyac wamma hakagina biria imi niñarenjéma késagic.

³⁶ Késama baniarawac ireha imi mepésigic iminéh ionac muru bétac ésécnec wanjec.

³⁷ Iener nambérac hécgina baniarawac mulu buña hai énécmigic.

³⁸ Sac solaña képésicya qahac, nambérac héra ionac sac imi qocgéma Kanaañ ic ionac baniarawac mulu buña hai énécmigic baec imi sac iminéh mezapi qeyec.

³⁹ Iener imi wawanj meme iminéh mezapi qeamuma kaiseroac haka wanjic.

⁴⁰ Hénia imuac niñac Yawenéh eneya ic embachéra qeri biric kunen yanda niñénécmima eneya buña mézétiti wanj énécmiyec.

⁴¹ Imuhuc nimma baera baera ic embac ionac méraginaiguc onoporu mézétiti wanj énécmianzu imi onac méra bacginaiguc kecgic.

⁴² Hazéchécgina iener helanzi énécmigic ionac méra bacginaiguc welen qeque ic kecgic.

⁴³ Yawenéh hatac sasala mehiaru énécmiyec, néñ niniñgina qarinqarinqia méndacma andé qegic. Wanju enañ képésic niñac memaénéc mimia wanjec.

⁴⁴ Wanju Yawenéh ionac qachéhéli imi niñénécmiyec nalé imuaru zénañgé énécmiyec.

⁴⁵ Wanju ionac niñac wamma sisipac ac imi niñqelima goi héihéiya zékérqaguc imi méndacma ewaya melejec.

⁴⁶ Melemma ionac wanj énécmiyu hésa ic énépésigic iener moczon ewa biric wanj énécmigic.

⁴⁷ Yawe Anutunina anjéñnina tima baera baera igucnec tocgé nénécmina qacga téréyawac ewa hia nimma qac buñaga mepési gémbin.

⁴⁸ Yawe Israelac Anutu hémbénaña igucnec hémbénaña mepésimigic. Ic embac momac yandanéh 'Hélañec!' zému. Haleluya ohec wahec!

Kiwi 5

107

(Legic 107-150)

Anjéñgina tiyu ewa hia ac zégic.

¹ Yawe imi hiabia, wanju goi héihéiya imi hémbénaña imuac niñac i ewa hia ac zémigic.

² Yawenéh bonjhéré meénécmiyu keczu imi enen imuhuc zému. Ini Yawenéh hazéc hécgina ionac méragina igucnec mulu meénécmiyec.

³ Baec wanjoña Is, Wes, Saut zéma Not igucnec tocgé énécmiyec.

⁴ Baec kéra kérésiaiguc rouc wamma tacyacwac tauña mén ménda mihicñima

⁵ nene doku niñac humugic déméñgina kérékérasia wanjec. Wanju imuac niñac kekec unajinanéh kuc mama wandacgic.

6 Imuac ienej qeri yéwéc nimma Yawe qachéhéligic yéwéri igucnec metecgé énécmiyec.

7 Wanju héna dindiña mihicñi énécmima tacyacwac tauñ méñiguc kemma onoporec.

8 Yaweac goi héihéi zéma baec ic onac niñac wamma haka welic welicgia inéñ wanec imuac niñac i mepésimigic.

9 Inéñ doku niñ humuanzu imi meséccgé énécmima yaka niñac humuanzu imi iwawai hiabía gumu énécmianzac.

10 Tunumañ zéma humucac amiaiguc tacgic yéwéri zéma señ hésanéñ dérécgé énécmiyu keczu imi

11 Anutuac ackuazéc andé qema eñeña miñinawac ewa siñ imi mematiti wanñic imuac mia imuhuc hicñi énécmiyec.

12 Imuac zérabéra yéwéria mihicñi énécmiyu maunuyec, néñ méñnéñ méñ méra ménda énécmigic.

13 Imuaru ienej yéwéc qeriaiguc Yawe qachéhéligic, inéñ zérabéra igucnec añgéggina tiyec.

14 Inéñ tunumañ zéma humucac amia igucnec énépésima hésa dérécgé énécmima heyec imi qéséñu bororoñanec madarec.

15 (15a) Yaweac goi héihéi zéma haka welic welicgia baec ic onac wanec imi zéma

16 inéñ nagu aihnéñ memeya imi qésémma aih wétéya imi kuyec imuac wamma (15b) i ewa hia ac zémigic.

17 Tosara imi acqeqe wamma ic diwi qiwiliña wamma kecgcic. Kecma késpedesgina niñac zérabéra mihicñigic.

18 Ienej imi nene yaka moczoñ héñacya mema kecma humucac sañgulañiguc hosucgégic.

19 Nalé imuaru ienej yéwérigina niñac Yawe qachéhéli wammigic. Wanju inéñ helanzi énécmiyec yéwéri imuacnec añgéggina tiénécmiyec.

20 Inéñ ackuazécya mélima humucac déc igucnec metecgé énécmiyec.

21 Yaweac goi héihéiya imuac ewa hia ac zémigic. Haka welic welicgia ic onac wanec imuac ewa hia ac zémigic.

22 Ewa hiawac mulu haimima zézé ségiségiac legic héima wawañ meme Yawenéñ wanec imi ic embac momac yanda énézégic.

23 Tosara zéiciguc kemma kondun yandaiguc nénnagémba ai meanzu imi enej

24 Yaweac wawañ meme zéma haka welic welicgia kondun hiñgac hiñgaraiguc héñgic.

25 Yawenéñ zéyu luhuc selianéñ yacma kondun temboña meyarec.

26 Yaru ienej ou kurumenñiguc emmaguc duña emu dumuc siraiguc hiñgacgcic. Wanju haka iminéñ tericgé énécmiyu ewa qerigina imi pépélima mayec.

27 Wanju ienej tendiñ tendiñ kemma qeken qeha wamma duña waiñ dokunéñ wan énécmiyu wanñanzu ésécnec sicsaoc qasiken qasiha wanñic niñtegic qihñtegicgina aulanñgéyec.

28 Wanju ienej niñ yéwérima Yawe qachéhéligic yéwéri helanzi énécmimia imuacnec metecgé énécmiyec.

29 Wanju luhuc selia imi ézéyu néñ qema qahac waju kondun temboña ézéyu néñ qeyec.

³⁰ Nérj qeyu ienenj bénzérj kekec imuac ségiségi wanjic Yawenérj zéic ala imuaru me imuaru kembij zé nijkumuma kecgic imuaru onagicma kenjanzac.

³¹ Yaweac goi héihéi zéma haka welicwelicgia ic onac wanec imuac ewa hia ac zémigic.

³² Ic embac azoazoroiguc i mepési mima galej ionac azoazoroiguc legic héimigic.

³³ Yawenérj doku téfara melemma baec kérékérasia mihicnjanzac. Wanju doku hogocya melemma baec témbanja mihicnjanzac.

³⁴ Tacyachéra ionac biria nijac baec halécya melemma baec kérékérasia mihicnjanzac.

³⁵ Wanju baec kérékérasia melemma doku zékérj mihicnima baec témbanja melemma doku hogocya mihicnjanzac.

³⁶ Wanju maqeqeya imi imuaru onoporu tacyacwac taujgina meanzu.

³⁷ Wanju aiguc iwawai gocmia qesama waij ai galejgéma héla mihicnjanzu.

³⁸ Wanju mérianj mihicni énécmiyu zanjgégina saima sasala wanjanzu. Wanju ama yanhécgina zanjgégina imi ménda maanzac.

³⁹ Wanju dunja munjuc yéwéri helanzi énécmimia zéma zérabéra zéma yanhafinéj waj énécmiyu zanjgégina maanzac.

⁴⁰ Yawenérj galej ionac qacginaiguc gamu qolacgé énécmima baec kérékérasia héna qahac imuhucgej onoporu rouc wanjanzu.

⁴¹ Wanju nówéc maqeqeya imi météqététanj igucnec meyac énécmima sac taséhéra rama tuj ésécnec mesai énécmianzac.

⁴² Ic dindiña imi haka imi hémma zézé ségiségi wanjanzu, nérj ic biria momac yanda enej enanj kuagina wézéc qema ac qahac kecgic.

⁴³ Enanj nijac nijgic nijtegic qijtegic ginaguc wanjuiguc Yaweac haka imuhucyawac hénsosolima iwac goi héihéi imi nijtegicgic.

108

Méra mimac nijac Anutu ewa hia ac zéma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, ewa qerina imi kenqe haqeya qahac, qeri ujanana moczojneg legic héima mepési gémmaj.

² Gita kulele zéma wanjojna, ini yacgic. Ni gianjanja imi mindiwa yacmac.

³ Yawe ni ic embac momac yanda ionac sugginaiguc ewa hia ac gézéma baera baera ionac sugginaiguc gi mepési gémmaj.

⁴ Guac goi héihéiga ou kurumenjiguc kunej yanda wanzac. Wanju guac haka héla iminéj ou hosusu igucgej sécgéma hezac.

⁵ Anutu, ou kurumenjiguc meyac géjgénja wammac. Asac mararanga imi baec séc ic embac ionac qacginaiguc meyacara wammac.

⁶ Méra héiganérj anjgénja tima zéweleca nijna. Goi héihéi waj énécmianzanj ionac muru anjgénj titi hicnjamac.

⁷ Anutonérj comuj téréyaiguc zézac. Ni técgéma técgéma aria memanj. Sekem méndémma Sukot baec wérjwérjgia imuac qtéya memanj.

⁸ Gileate imi nuac, Manase imi acguc nuac, Eferaim imi nuac orucnawac opoc selia. Yuda imi héngalej ainawac qarucya wanzac.

⁹ Moap imi nuac doku naec pakeya wan̄zac. Edomiguc nuac héna usuna giliwa hemac wan̄u Filisitia qahaiguc ni hériaŋ haimaŋ.

¹⁰ Mérénéŋ nuagicma ama neuŋ kiropo seliaguc imuaru keremmac? Mérénéŋ Edomac héna nézéyu hémmaŋ?

¹¹ Anutu gi imi wai nénécmizaŋ me? Anutu gi imi némac niŋac téŋgiŋ icnina iniguc momacnec ménda keŋanzaŋ?

¹² Méra nénécmina hazéchécnina unuwij. Baec icnéŋ méra nénécmigic gorosona wan̄zan̄zac.

¹³ Nini Anutuaru héima namma bac yandi yandi qahac kembin. Inéŋ hazéchécnina tidacgé énécmimac.

109

Zésolan̄anima hazéchéra bakia zéraguc meénécmimac niŋac zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Nuac mepé qepésiac Anutu, acga ménda qaiyu.

² Ieneŋ imi kua biria zéma kua ikora aŋgéma ni zébiri nénzu. Ezelaŋgina ikoranéŋ ac wan̄néŋan̄zu.

³ Wan̄u mézétiti ac wamma helan̄zi némma hénia qahaciguc zébiri qébiri wannénzu.

⁴ Ni imi ala waŋ énécmian̄zua néŋ ieneŋ imi nówéc hazéc wannénzu imuac ni zéwelec sac wan̄an̄zua.

⁵ Ieneŋ haka birianéŋ hakana hiawac bakia melen̄ nénzu. Wan̄u nuac ala siŋnawac bakiaawac mézétiti waŋ nénzu.

⁶ Ieneŋ yomuhuc zégic; Kaižiliweŋ icac mériaiguc opocna helan̄zi mimac. Hazécyá mihicŋi mína méra héiyaiguc namma aciguc opocnac.

⁷ Aciguc emmac nalé imuaru waina kápésicyaguc zémimia wammac. Waina zéwelecya acguc melemma kápésicya wammac.

⁸ Kekecyawac yawuŋ imi meducŋima ai buŋaya imi wagicma ic tosara énécmina.

⁹ Waiénécmina nambérac héra ieneŋ gupaŋ merac wandacmu. Iniŋa imi malé wammac.

¹⁰ Nambérac héra eneŋ lelegéma yaka niŋac zéqesi énécmima kecmu. Amagina kisiya wan̄u waima météqétetaŋ wamma kecmu.

¹¹ Soukiwa kosia meme icnéŋ iwawaiya moczoŋ wagicmu. Iwawai inéŋ kuc qema mihicŋiyec imi ic tosananéŋ medacmu.

¹² Ic méŋnéŋ méŋ iwac ewa hiawac susucnec ménda wammimac. Gupaŋ merachéra ionac méŋnéŋ méŋ ewa biric ménda waŋ énécmimac.

¹³ Qelihéra humuqai wandacmu. Kecma qacgina imi moczoŋ eluŋ unudacnac.

¹⁴ Yawe imi yandahéra ionac kápésic imi nimmanec kecmac. Neŋgocŋinawac kápésic imi ménda auna.

¹⁵ Képésicgina imi nalé séc Yaweac wésiaiguc waina hemac. Qac buŋaya imi auna baeciguc qahac wammac.

¹⁶ Imi mia inéŋ goi héihéi wan̄énéŋ mimiaawac haka imuac niŋ éréhéc ménda wamma maqeqeya zéma mété qététaŋa zéma ewa biric mihicŋima kecan̄zu imi ununesi wamma unuhumumaŋ zé wan̄ec imuac mia imuhuc zéziŋ.

17 Inéj siña nimma saec ac énézéyec. Wañu iminéj eñeya muru lilingéyec. Mériañ ac zémañ zé mézétiti wañec imuac mériañnéj héñacya mema lakec keñec.

18 Inéj séwi usu héianzac éséc saec ac wañ énécmiyec. Wañu saecnéj doku ésécnec qeriaiguc hiñgaru haléc ésécnec sira mézécgéma késayec.

19 Wammína saecnéj séwi usu zéma rikunja ésécnec nalé séc héi ziki wañu hemimac.

20 Qeri uñana hazéc wammíma zébiri qébiri imuhuc wammianzu ionac imi Yawenéj bakia imuhucyanec melerj énécmimac niñac wanzua.

21 Yawe qacga niñac wamma goina hiabianec héina. Guac goi héihéiga hiabia imuac niñac wamma metecgé néna.

22 Ni imi maqeqeya météqétetan wamma kecba ewa qerinanéj birizac imuac mia.

23 Kekecna imi mariyawac amia ésécnec melemma mazac. Wañu gaoc dac imuhucya luhucnéj mihilangéyu kenzu ésécnec efefianec kenzac.

24 Nene sigi kecba simiñna kuha qahac séwina mazac.

25 Ni imi ionac zébiri qébiriac buña wanzua. Ienej ni némma oruc gilianzu.

26 Yawe Anutuna, méra néjna goi héihéigawac niñac ni metecgé néna.

27 Imuhuc wanna ienej haka iminéj guac méraga wanzac imi héñtegicmu. Yawe geñ imuhuc wañ nénnec imi niñtegicmu.

28 Ienej saecnec sac zénemmu, néj geñ mia mériañ mihicñi némbésémañ. Ienej hazéc wañ némma yacmu imuaru gamugina mihicñimu, néj guac wlen qeqega imi ségiségi wammañ.

29 Wañénécmína hazéchécna ienej zébiri qébiri séwi usu ésécnec héima kecmu. Gamugina imi sanjeña maleku ésécnec he énécmimac.

30 Ni kuananéj Yawe ewa hia kuney yanda zémima ic embac tunaguc ionac suginaiguc legic héimimañ.

31 Inéj maqeqe icyawac méra héiyaiguc nammac. Namma iwac qeri unyawac késpedesaguc zéwiñ zé wanzu ionac méragina igucnec anjeña timac.

110

Anutuac hofac oo ic hélanéj, ic kewu wañ énécmimac.

1 (Dawidiac legic zéra.) Yawenéj Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi mérana héiyaiguc tacnanec ni hazéchécga hénagaiguc héna titigawac buña onopocmañ.

2 Yawe geñ Zion igucnec ic kewu qarucga kuhaguc imi méranna kemmac. Miñ Kewu gi hazéchécga suginaiguc inicgaleñ wambésémañ.

3 Héñgaleñ kucgawac naléiguc hénaoriñ hécca séwi usu météré mimiaguc ségiségi wamma welen qema kecgc. Giñ gíanjawac héri igucnec sac qelihécga séñéréc ésécnec hicñima guac muru hamu.

4 Yawenéj zéselima ménzé ménzéya ménda wañanzac. Inéj mia yomuhuc zéyec; Gi Melikisedekac[☆] areñ méndacma hofac oo ic hémbénaña wambésémañ.

5 Miñ Kewuna guac méra héigaiguc keczac inéj qeri geric nimmac nalé imuaru ic kewu momac yanda unuyu wizí kukuginaguc wandacmu.

[☆] 110:4: Hén 14:18, Heb 7:3

⁶ Baera baeraiguc zégési énécmiyu qamocnéh ionacmuru sécgéma hemac. Orucgina qésémma unudacmac.

⁷ Unudacmaguc héna ginjiniaiguc doku téfara nema usuja meqelima oruha meyacmac.

111

Anutuac ai welic welicgiawac mepésimiyec.

¹ Haleluya, ni ic solan dindiña ionac azoazoroiguc zéma hénaorin ionac azoazoroiguc ewa qerina moczoñec Yawe ewa hia ac ézéman.

² Yaweac wawan meme imi kuner yanda, imuac ségiségi wajanzu imi enej moczoñ hénia imuac ninjarené géanzu.

³ Wawan memeya imi eeya eneña, héngalené kuc buñayaguc. Wanu solan dindiñané hémbénaña heanzac.

⁴ Haka welic welicgia imi ic embac wan énécmiyu ninqelimanec keczu. Yawe imi ewa hia wan nénécmima goi héihéi wan nénécmianzac.

⁵ Yawe imi eeya héimianzu ionac nene yaka gumu énécmima sisipac acya hémbénaña nimmanec kecmac.

⁶ Inéñ baera baera imi ic embachéra énécmima wawan memeyawac kuha énézéyu héngic.

⁷ Mériawac wawan meme imi héla zéma gésigési aiya imi solaña. Héna acya imi ninkinzénaguc.

⁸ Imi mia hémbénañawac buña qemimia, wanu ewa héla zéma solan dindiñanec wamma memeya.

⁹ Yawenéñ ic embachéra boñhére meénécmima sisipac ac hémbénañawac buña kumu énécmiyec. Imuac ninjac qara imi téréya zéma welic welicgiaguc.

¹⁰ Yaweac bac yandi yandi wawaña imi ninjegic qinjegicac hénihénia wanzac. Héna acya nintoho wajanzu imi enej moczoñ ninjegic qinjegic ginaguc. Yawe mepé qepésiac haka imi ionac muru hémbénaña heanzac.

112

Ic solan dindiñawac muru ségiségi hemimac.

¹ Haleluya, Yawe eeya héimima héna acyawac ségiségi kuner yanda wajanzac inéñ zézé ségiségiyaguc.

² Qelihéra ienené baeciguc kucginaguc kecmu. Ic solan dindiña ionac qelihécgina ienené zézé ségiségi ginaguc.

³ Amayaiguc mériané hemimac. Hakaya solan dindiñané hémbénaña hemimac.

⁴ Ic solan dindiña ionac imi tunumané qeriaiguc asac mararaneñ éréanzac. Asacmararané iminéné ewa hia zéma ewa biric zéma haka solan dindiña wan énécmianzac.

⁵ Ewa hia wan énécmima iwawaiyanéñ ic tosara méra énécmianzac imi hiaruanzac. Inéñ ai memané zé héna ac séciguc dindiñanec meanzac.

⁶ Inéñ qekené qehaya qahac. Ic solaña imi hémbénaña ninqeli mimia wammac.

⁷ Inéñ gezac qézén ac biriawac bac yandi yandi ménda wajanzac. Ewa qeria imi Yaweac héima nanu waizalaña qahac.

⁸ Ewa qerianéj seligima heyu zénéj hirihiri ménda wammanec keru Hazéchéra bakia megic inicmac.

⁹ Inéj iwawaiya méndemma maqeqeya ionac énécmiyec. Haka solanja imi hémbénaŋa heyu iliha imi zézé bipiyaguc meyac mimia wammac.

¹⁰ Kaižiliweŋ ic imi haka imi hémma aric aric kima pépélima qahac wammac. Kaižiliweŋ ic ionac ewa sinjina imi gorosoŋa wandacmac.

113

Anutunéj météqétetaŋ wamma kecanzu i méra énécmianzac.

¹ Halleluya, Yaweac welenj qeqehéra, Yaweac qara mepésigic!

² Degucmuacnec hémbénaŋa Yaweac qara mepésigic.

³ Baec wanŋoŋa Is igucnec Wes ac séc Yaweac qara mepési mimia wammac.

⁴ Yawe imi baera baera moczoŋ yanda imuac qacginaiguc eŋeŋa keczac. Edamuya imi eŋeŋa ou kurumenjiguc hezac.

⁵ Mérenéj Yawe Anutunina éséc? Inéj ou eŋeŋa keczac.

⁶ Wanju eŋeyaoc memaamuma kiwa hiyu mayu baec kurumenj héŋanzac.

⁷ Hémma maqeqeya seitotoŋ igucnec meyac énécmima météqétetaŋ ic muŋguc senduruŋ igucnec meyac énécmianzac.

⁸ Wanju onoporu ic kiwa, ic embac ionac galenjhécgina iniguc momacnec nanjanzu.

⁹ Wanju embac héfiŋa mehiaru miyu amaiguc bénzérj kecma nambérac héra mihičŋima neŋgoc wanj énécmima ségiségi wamma kecanzu. Halleluya, Yawe mepésigic.

114

Anutuac haka welic welicgia.

¹ Israel, Yakobo zémimiam iwac ic embachéra ienenj Izipte baeciguc acgina méŋ zéanŋic ionac murunec érégic.*

² Nalé imuaru Yuda imi Yaweac ocmuŋ téréya wanjec. Israel imi iwac ama baera wanjec.

³ Konduŋ imi hémma néŋgacma keŋec. Wanju Yodan doku acguc héréma andé andé keŋec.

⁴ Baec boŋa imi enej rama iwa ésécnec técgéma aria megic. Baec boŋa komoc komoc imi rama merawa ésécnec imuhuc wanjic.

⁵ Konduŋ doku gi némac niŋac néŋgacma keŋec? Yodan doku gi némac niŋac héréma andé andé keŋec?

⁶ Baec boŋa ini némac niŋac rama iwa ésécnec técgéma aria megic? Baec boŋa komoc komoc ini némac niŋac rama merawa ésécnec técgéma aria megic?

⁷ Baec ini imi miŋ kewuninawac kiwaiguc, Yakoboac Anutu iwac wésiaiguc zénéj hirihiri wammu.

⁸ Inéj baŋa hilanŋeŋ melemma doku zékérj mihičŋima hoc selia melemma doku hogocya mihičŋianzac.

* **114:1** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéj zémimiam. Ic embac acgina méŋ zéanŋu imi Izipte ic ionac imuhuc zézac. Kembraŋa 2 iguc Yakoboac qelihéra qacgina qacma Yuda zéma muŋguc melemma Israel zézac. Yakobonéj Yudawac mériaŋ ac sasala zéma areŋ imuacnec ic kewu sasala hičŋimac zéyec imi niŋqelimu.

115

Anutu imi kuney yanda.

¹ Yawe, goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñac guac qacgaiguc edamu yanda hemac. Nonac muru qahac, nonac muru qahac, guac muru hegémmac.

² Némac niñac baera baera ic embac ienen Anutugina dimia zéma zédesi wan nénécmianzu?

³ Anutunina imi kurumenjiguc kecma imuac me imuac siña hemizac séc wanjanzac.

⁴ Néj ionac* baniara imi siliwa zéma goli mema ic onac méraginanéh memeya.

⁵ Kuaginaguc, néj ac zézégina qahac, kicginagucnéj kic hihigina qahac.

⁶ Gezacginaguc, néj ac nimmuac séc qahac. Sungurun ginaguc, néj wéréña nimmuac séc qahac.

⁷ Méraginaguc, néj késa nimmuac séc qahac. Hénaginaguc, néj kenja wammucac séc qahac. Wanu déménjinaguc, néj ewa hétéh wammucac séc qahac.

⁸ Baniara meyacgéanzu imi enej zéma imuaru héima nananzu imi enej moczon imuhucyanec.

⁹ Israel, Yaweac muru héima nammu. Inéh méra énécmima saiwa wan énécmianzac.

¹⁰ Aronac ama momachéra ini, Yaweac muru héima nammu. Inéh méra énécmima saiwa wan énécmianzac.

¹¹ Yawe eeya héimianzu ini, Yaweac muru héima nammu. Inéh méra énécmima saiwa wan énécmianzac.

¹² Yawenéh niñnécmima mérian mihicji nénécmianzac; Israelac ama imuhucyanec, Aronac ama imuhucyanec.

¹³ Kuney komora momacnec Yaweac muru héima nananzu imi onac mérian mihicji énécmimac.

¹⁴ Yawenéh ini zéma qelihécgina séc méj meemma mesai énécmimac niñac wanzua.

¹⁵ Ini imi baec kurumenj zéyu hicnijec Yawenéh mérian mihicji énécmimac niñ wanzua.

¹⁶ Kurumenj imi Yaweac bunja. Wanu baec imi ic neñaj bunja qenénécmiyec.

¹⁷ Humuc icnéj Yawe mepési mimuac séc qahac. Mérénéh hiñgacma néj gema hema hia mepési mimac.

¹⁸ Nini imi deguc muacnec hémbéñaja Yawe mepési miwiñ.

116

Hafiya hiaruyu ewa hia ac ézéyec.

¹ Yawenéh ac ewana zéma zéwelecna selia niñnéñanzac imuac ni siña niñanzua.

² Gezac qema niñnéjec imuac kekecnawac séc zéwelec wammimanj.

³ Humucac hésanéj dérécgé néñu kicsuanac zéra béranéh nuac muru hayu zérabéra zéma ewa biric mihicjiyi.

⁴ Wanu ni Yaweac qaraiguc yomuhuc zéweleri; Yawe zéwelec génzua qeri unjana metecgé néña.

* 115:4: Izijte ic ionac.

⁵ Yawe imi ewa hia zéma solarj dindinayaguc. Anutu imi goi héihéiyaguc.

⁶ Yawe imi ic ewa éréhéc ménda wawanja galenjë énécmianzac. Ni mematiti waj nénéjawac kecba anjéjna tiyec.

⁷ Kecec unana, lilinjéma hama bénzénj kecbésémanj. Yawenénj goihéihéi wanjénzac.

⁸ Inéj kecec unana imi humuc igucnec zéma kicna imi kic masi igucnec, waju hénana imi qonzontoj igucnec metecgé néhec.

⁹ Kececninaguc kecanzénj baec yomuaru ni imi Yaweac wésiaiguc kenja wammanj.

¹⁰ Ni yéwéri kunerj yanda mihicnjizua imuhuc zéma kerj nalé imuaru ninzénjéma kerj.

¹¹ Focdac nimba ménda sécgéyu ic momac yanda imi ikoc ic zéyi.

¹² Ewa hiawac bunja Yawenénj néhec imi némac iwawainénj bakia melenj mimanj?

¹³ Ni kececna anjéj tinénéjawac sokoc mema Yaweac qara qacma

¹⁴ Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaiaguc zézé selinawac tasia imi Yawe melenj mimanj.

¹⁵ Météré ic méjnénj humuyu Yawenénj ninju eeyaguc wanjanzac.

¹⁶ Yawe ni hélacnec welenj qeqe icga wanzua. Guac welenj qeqe embacgawac nanja guac welenj qeqe ic wanzua. Genj mia dérécgé nénéja imi hulac nénnec.

¹⁷ Ni guac muru ewa hiawac mulu haigémma Yawe guac qacga qacmanj.

¹⁸ Ni Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaiaguc zézé seli acnawac tasia Yawe guac muru melenj gémmanj.

¹⁹ O Yerusalem, tacyachéçga ionac sugginaiguc, Yaweac ocmunj téréyaiguc taséna melenj mimanj, haleluya!

Baec séc tacyachéra, Anutu mepésigic.

117

¹ Baera baera icembac ini Yawe mepésimigic. Ic embac momac yanda ini zéhiaru migic.

² Anutuac goi héihéi imi nonac muru kunerj yanda he nénécmizac. Wanju Yaweac haka héla imi hehe seli nanj selimac, haleluya!

118

Yawe mepé qepési mimiawac legic.

¹ Yawe ewa hia ac zémigic. Inénj hiabia waju goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

² Israel ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu.

³ Aronac ama ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu.

⁴ Yawe eeya héimianzu ini goi héihéianénj hémbénaña zéma zémimu.

⁵ Ni qenzerj manzerjiguc Yawe qachéhéli miwa Yawenénj acna melenj mémma ni baec kondonja yandaiguc hulac néhec.

⁶ Yawe imi niguc keczac. Ni bac yandi yandi ménda wanzua. Baec ic méréénj némac wanjémmac?

⁷ Yawenénj niguc keczac. Méra néjanzu ionac sugginaiguc keczac. Imuac hazéc waj nénzu imi bakia melenj énécmiyu hémmanj.

⁸ Yaweac muru héima nananj imi ic onac héima nananj ogiczac.

⁹ Néhngacma Yaweac muru kenkenja imi galen ionac ninjinzén wawaña imi ogiczac.

¹⁰ Baera baera icembac ienen ni lelecgé nénzu, néj ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ.

¹¹ Ienen ni lelecgéma wésé andu lelecgé nénzu imuac ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ.

¹² Ienen morombazec ésécnecc ni lelecgé nénzu, néj sécmañ imuac geric bélaña ésécnecc focdac zedacmu. Ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ.

¹³ Néfacgé néngic manumañ zé wañec, néj Yawenén méra néhec.

¹⁴ Yawe imi nuac kucna zéma mepé qepésina. Wañu inén nuac anjén titina wanzac.

¹⁵ Ic solañawac haliiguc zézé ségiségi, anjén titiac hériañ hicñima hezac. Yaweac méra héyanénj kuc yanda mihicñima

¹⁶ Yaweac méra héiya imi ou meyac mimiawac hezac. Yaweac méra héyanénj kuc mihicñi nénzac.

¹⁷ Ni ménda humuma kicqeli kecma Yaweac wawañ meme imi zéau énécmimañ.

¹⁸ Yawenénj yéwéria humumia mihicñi némma mindi qindinj néhec, néj humucac buña ménda noporec.

¹⁹ Haka solañawac naguya naguya audacgic, ni keremma Yawe ewa hia ac zémimañ.

²⁰ Nagu imi Yaweac sanjulañ, ic solañanénj imuacnecc keremmu.

²¹ Inén acna melenj némma nuac anjén titina wañec. Imuac ni miñ kewu mepésimimañ.

²² Mericqe ic ienen hoc ménj héjara mema gilicgic kenkenja iminénj ama wanjoñaguc ama imuac hoc oruha wañec.

²³ Haka imi Yawenénj wañec. Wañu hénni kicninaiguc haka welic welicgia wanzac.

²⁴ Nalé yomi Yawenénj meyu heyec. Nalé imuaru nini zézé ségiségi wammanec ségiségi wambinj.

²⁵ Yawe zéwelec génzinj; Anjéñnina tina. Nini zéwelecgénzinj; Mehiaru nénécmina.

²⁶ Yaweac qaraiguc hahaya imi mériañaguc. Nini Yaweac ocmuñ téryaiguc mériañ ac wanjénzinj.

²⁷ Yawe imi Anutu, neñañ muru qetagali nénécmiyec. Ic hésa haréña mema ségiségiac arenjiguc toroqema nanjic, zaki térya ilihaguc kerembinj.*

²⁸ Gi imi Anutuna, ewa hia ac zégemmañ. Gi imi Anutuna, ni meyac gémmañ.

²⁹ Yawe ewa hia ac ézégic! Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

119

Héna ac edamuyaguc Anutuac murunec hahaya.

¹ Wawañ meme solañanec Yaweac héna ac méndacma wamma meanzu imi enenj ségiségi ginaguc.

* **118:27:** Ac iliha yomi Yesuac asé kiwiya wanzac. Képésicnina ninjac hofac oo ic enenj méragina merawa saciguc tindungéma zaki térya imuac ilihaguc zuacgic ésécnecc Yesunénj neñañ ninjac wamma sacya qocgéma képésicnina zuac nénécmiyec.

² Yaweac héna ac niñtohoma ewa qeri moczoñnec Yaweac ewama kecanzu imi eney ségiségi ginaguc.

³ Ieneñ haka biria ménda wamma iwac héna acya wamma meanzu.

⁴ Geñ héna ac zéseli nénécmima imi niñtohodacbiñ niñac nénézénec.

⁵ Kekecac hénananéñ imuhucyanec hemac niñac wanzua. Héna acga kehéi hahéi qahac niñtohomañ niñac wanzua.

⁶ Guac héna acga moczoñ nimma héiqelima kecmañ imi gamunaguc ménda wammañ.

⁷ Zégésigési aiga solañja niñareñgémañ imuaru ewa qeri solaññanec mepési gémmañ.

⁸ Ni guac zézé seliga wamma medacmañ. Ni moczoñ ménda wainémbésémañ.

⁹ Sac qeli ménéñéñ némacnéñ eneya wawañ memeya lalac lalac galeñgéma kecmaç? Imi mia ackuazécga méndacma kecma imuhuc wammac.

¹⁰ Ni ewa qeri moczoñnec guac hochoc ai meanzua. Méra néna guac héna acga ménda waima kemmañ.

¹¹ Ni guac muru kápésic ménda wammañ niñac ackuazécga ewa qeri-naiguc haiwa hezac.

¹² Yawe, gi imi zéhiaru géngéña wanzac. guac héna ac imi ku néna.

¹³ Kuagawac zézé seli ac moczoñ kuananéñ zéauanzua.

¹⁴ Ni baecac iwawai niñac ségiségi wañanzua éscnec guac héna acgawac ségiségi wañanzua.

¹⁵ Ni héna acga nimba hiñgaru héna acga héñ sosolianzua.

¹⁶ Ni guac zézé seli acga moczoñ imuac me imuac ségiségi wamma ackuazécgawac eluñ ménda numac.

¹⁷ Welen qeçe icga hiabia wañ néna kecmañ. Imuhuc wañ néna ackuazécga niñtohomañ.

¹⁸ Uñanawac kiwa mebéréñgéna héna acgawac hénia welic welicgia imi héñtegicmañ.

¹⁹ Baeciguc ic kian wamma kecua, héna acga imi ménda musañgé néna.

²⁰ Héna acgawac nalé séc niñkumuma kecha kekec uñananéñ kuha qahac wanzac.

²¹ Séwi eney ic saecginaguc héna ac waima keñanzu imuhucya ac geriwaguc wañ énécmianzañ.

²² Ni guac ackuazéc niñtohoanzua. Imuac zébiri qébirigina zéma mema titigina imi nuac murunec nesina keñu.

²³ Galeñ eney acguc tacma zébiri qébiri wannéngic, néñ welen qeçe icga ni imi héna acga nimma héiqeliyi.

²⁴ Guac héngalen héna ac imi ségiségina zéma zéqindiñi icna wanzac.

²⁵ Qeri uñananéñ gizoñiguc héima hezac, ackuazécga méndacma ni meqeli némbésémañ.

²⁶ Wawañ memena gézéwa acna melenéñnec. Imuac guac héna ac imi ku néna.

²⁷ Méra néna zézé seli acgawac héna niñtegicmañ. Imuhuc wañ néna guac haka welic welicgia imi nimma héiqelimañ.

²⁸ Kekec uñana imi helanzi mimia wañu pépélima mazac. Ackuazécga méndacma ni meyac néna.

²⁹ Haka ikora, wawañ memena ikora metecgéna keñu. Héna acga imi ewa hiawac bénezñnec ku néna.

30 Ni héna héla méndacma héna acga wésénaiguc haianzua.

31 Ni guac héngalen héna ac imuaru qéqéhéréj kecanzua. Yawe ménda wainénna gamunaguc wambi niñac.

32 Ewa qerina meyandina hilanrej yanda wanju zézépan acgawac hénaiguc usujnec kemmanj.

33 Yawe guac zézé seli acgawac héna imi ni ku nénnan niñtohomanc kemma kecma humumanj.

34 Méra nénnan niñtegicma héna acga niñtohoma ewa qerina moczojnec wamma memanj.

35 Héna acga hezac imuac héna nézéna hémma tima kemmanj. Ni imuac ségiségi wanjanzua imuac mia imuhuc zézua.

36 Ewa qerina melejna hémbaoc qahac, néj héna acgawac niñkumu wammañ.

37 Kicna melej nénnan iwawai gorosojawac kic hihi ménda wammañ. Kekecna imi ackuazécga méndacma galengé nénnan.

38 Eega héianzu ionac guac sisipac acga zéselinec imi welenj qeqe icga nuac muru meselina.

39 Guac héna acga imi hiabia imuac niñac ionac mema titigina zénéj hirihiri mihicñi nénéña imi nesina kenju.

40 Pakenj acgawac niñkumuma kecanzua. Solanj dindinaganéñ ni héiqeli néña.

41 Ackuazécgawac séciguc goi héihéiga imi zéma anjéñ titiga imi hainémbésémanj.

42 Imuhuc wanj nénnan zébiri qébiri wanj néñanzu ionac ac bakia mihicñima énézémañ. Ni ackuazécga imuaru héima nanjanzua imuac mia imuhuc zézua.

43 Ni héna acgawac niñkumuma kecanzua, imuac mia nanjé nénnan ac hélanáñ kuana igucnec komodia méñ ménda waima kemmac.

44 Ni héna acga nalé séc hémbénaña niñtoho wammañ.

45 Ni héna acgawac zéwelecanzua imuac solanjanima kenjha wammañ.

46 Wanju ic kewu momac yanda ionac wéséginaiguc guac héna ac zémanj nalé imuaru gamunaguc ménda wammañ.

47 Ni guac zézé seli acgawac niñsiñsiñ wanjanzua imuac niñac imuaru ségiségi mihicñianzua.

48 Zézé seli acga hénian hénian niñsiñsiñ wanjanzua. Imuac mérana meyacma mepési génzua. Ni héna ac imi nimma héiqelianzua.

49 Ackuazéc welenj qeqe icgawac zénecc imuac niñqeliwésémanj. Gerj ac imi zéma ewa qerinaiguc niñkumu kumuna mihicñi nénnec.

50 Iminéñ yéwéri qeriaiguc ewana mehiaruanzac. Ackuazécganéñ kekec wésé polanaguc mihicñi nénzac.

51 Tétéc qeqe ic enej gelec malec qahac zédesi néñgic, néñ ni guac héna ac imi ménda waiyi.

52 Yawe ni héna ac wahala imi niñqelima ni nenaoc mehiaru amuyi.

53 Ic biria héna acga andé qegic ionac niñac qeri geric kunej yandanéñ népésizac.

54 Ama méñu ic kianj wamma tacba héna acganéñ legic zéra hénian hénian wanju héianzua.

55 Yawe, ni siñyaiguc qacga niñqelizua. Héna acga imi niñtoho wamma kecmanj.

56 Héna acga niŋtohowa kekec iminéŋ nuac mériaŋna wanƶac.

57 Yawe, gi imi nuac buŋana ni ackuaƶéƶga imi niŋtohomāŋ.

58 Ni ewa qerina moczoŋnec kic tanecgawac ƶéwelecƶua. Ackuaƶéƶga ƶéƶec séc ewa hia niŋnéna.

59 Ni wawaŋ memena niŋgésima hénana melemma héna acgaiguc hazua.

60 Nalé ménda mehorugima héna acga focdac niŋtohomāŋ.

61 Kaiƶiliweŋ ic ionac hésanéŋ ni qaté néŋec, néŋ ni héna acgawac eluŋ ménda nuyec.

62 Guac héna ac solāŋa niŋac siŋiyaiguc yacma ewa hia ac gézémaŋ.

63 Ni imi bac yandi yandi wanƶemma guac héna acga niŋtohoanƶu ionac alagina wanƶua.

64 Yawe, goi héihéiganéŋ baeciguc sécƶéma hezac. Héna acganéŋ ni ku néna.

65 Yawe, ackuaƶéƶga ƶéƶec séc welenŋ qeƶe icga ni hiabia waŋ néna.

66 Ni héna acga niŋzéŋgéƶua. Niŋtegic qintegic ƶéma niniŋ ku néna.

67 ƶérabéra qahac keru imuaru imi ni sicsaoc wamma keru, néŋ deguc imi ackuaƶéƶga tohoma wamma meanƶua.

68 Gi imi hiabia imuac wawaŋ meme hiabia wanƶanƶaŋ. Héna acga nézéma ku néna.

69 Tétéc qeƶe ic eneŋ ikoc mihičŋima mebiru némbiŋ ƶé wanƶanƶu, néŋ ni imi ewa qeru moczoŋnec héna acga niŋtoho wanƶanƶua.

70 Ionac ewa qerigina imi haléc dépaŋ yanda éscéƶec,* néŋ ni imi héna acgawac ségiségi wanƶanƶua.

71 ƶérabéra imuac nimba méra nénéŋa wanƶac. Iminéŋ wanƶnéŋu ni héna acga niŋarenƶéyi

72 Kuagawac héna acnéŋ siliwa goli sasala ogicƶac.

73 Méraganéŋ ni mihičŋima kumu nénnec. Imuac méra néna niŋtegicma héna acga niŋarenƶémaŋ.

74 Ac kua ƶéƶgawac niŋac niŋkumuma kecba eega héigéŋanƶu imi eneŋ ni némma ségiségi wanƶanƶu.

75 Yawe, ni ƶégésigésiga imi solāŋa wanƶac imi ƶéma hakaga héla imuaru héima namma yéwéri mihičŋi nénnec imi niŋƶua.

76 ƶéwelec géŋƶua, welenŋ qeƶe icga sisipac ac waŋ nénnec séc méndacma waŋ néna goi héihéiganéŋ ewana mehiarumac.

77 Guac ewa biric wawaŋawac hakanéŋ wannémma humuc igucnec meqeli néna. Héna acga imi nuac ƶézé ségiségina wanƶac imuac mia imuhuc ƶéƶua.

78 Tétéc qeƶe ic eneŋ héniana qahaciguc yéwéri mihičŋi néŋƶu. Gamugina mihičŋi énécmina. Ni imi héna acga ƶénimma kecmaŋ.

79 Eega héigéŋanƶu imi waŋ énécmina nuac liŋiŋéma hamu. Imuhuc wanna ieneŋ héipuc acga imi niŋasarimu.

80 Ewa qerina mehiaruna héna acgawac séc képésicna qahac waŋu gamunaguc ménda wammaŋ.

81 Kekec uŋananéŋ aŋgéŋ titigawac nalé herec niŋkumu wamma kecma qiritic qezac, néŋ ni héna acgawac niŋkumu wammanec kecmaŋ.

82 Kicna imi sisipac ac imuac hélawac mambéc kecma kucmama wanƶac. Qesigéŋƶua, gi némac naléiguc ewa qerina mehiaru némbésémaŋ?

* 119:70: Anutuac ackuaƶéƶc téƶya ménda niŋanƶu ionac ƶézéya.

83 Tanecna imi kiruŋ waŋ séwélanéŋ memeya imi hofac qeriaiguc zapi qeyec ésecnec wanzac, néŋ guac héna acga imi eluŋ ménda nuanzac.

84 Welenŋ qeŋe icgawac naléya imi dahec hezac? Nunesi waŋnéŋanŋu imi némac naléiguc ac geriwiguc waŋ énécmiwésémaŋ?

85 Tétéc qeŋe ic héna acga ménda tohoanŋu. Imi eneŋ mebiri némbiŋ zé baec séséŋ ésézu.

86 Ieneŋ héniana qahaciguc ni Nunesi waŋ néŋzu, Méra némbésémaŋ. Guac héna ac imi moczoŋ hélacnec!

87 Ieneŋ imi baec igucnec metecgé némbiŋ zé humumia nugic, néŋ ni guac héna acga ménda waiyi.

88 Goi héihéiga niŋac wamma meqeli néŋna. Imuhuc waŋ néŋna kua-gawac héipuc ac imi niŋtoho wammaŋ.

89 Yawe, guac ackuazécgga kurumenŋiguc hémbénaŋa seligima hezac.

90 hakaga héla iminéŋ hiŋŋisaiya hiŋŋisaiya hema emma kecmac. Baec imi geŋ hainecac nalé séc seligima heanzac.

91 Iwawai imi moczoŋ méra bacgaiguc hezac imuac mia baec ku-rumenŋnéŋ kuaga tohoma heyecac hezac.

92 Héna acganéŋ ségiségi ménda mihicŋi némbacnec qenzenŋ manzenŋ qeriaiguc bec humuwinec.

93 Gi héna acnéŋ kekecna galenŋgéna kecanŋua imuac ni héna acgawac hémbénaŋa eluŋ ménda numac.

94 Ni imi guac buŋa. Imuac mehiaru néŋna. Ni héna acgawac hochoc wamma kecanŋua.

95 Kaiŋiliweŋ ic ieneŋ nuhumuwiŋ zé néŋsosloma kecanŋu, néŋ ni guac héna ac nimma kecmaŋ.

96 Neŋ hémba iwawai solanŋ zézéya imi moczoŋ qétégina olombiŋac séc, néŋ héna acga imi hilaŋeŋ yanda qétéya olombiŋac séc qahac.

97 Yei ni héna acga kuneŋ yanda niŋsiŋsiŋ waŋanŋua. Ni kaiwe herec imuac nimma héiqelianŋua.

98 Héna acganéŋ nalé séc niguc hema méra néŋu hazéchécna onogicma niŋteŋic qinŋteŋicna kuneŋ yanda wanzac.

99 Ni héna acga nimma héiqeliwa kiwi ichécna moczoŋ onogicma niŋteŋic qinŋteŋicna kuneŋ yanda henénzac.

100 Héna acga niŋtohowa ic yanda moczoŋ onogicma niŋteŋic qinŋteŋicna kuneŋ yanda henénzac.

101 Ni ackuazécgga niŋtoho wammaŋ zé hénana neuŋ héima héna biria hénia hénia ménda kereŋi.

102 Geŋ héna ac ku nénnec imuac niŋac ni héna ac ménda waianzua.

103 Ackuazécgga imi yei siŋa kuneŋ yanda, kuanaiguc morombazecac dokuya ogiczac.

104 Héna acgawac niŋac niŋteŋic qinŋteŋicnaguc wanzua. Imuac haka ikora hénia hénia imuac mézéna tianzac.

105 Ackuazécgganéŋ hénanawac kifa wamma baec hénawac asaha wanzac.

106 Héna acga solanŋ imi niŋtohomaŋ zé zéselima acna selianec zikizua.

107 Qenzenŋ manzenŋa imi gelec malec qahac imuac ackuazécgawac séc galenŋgé néŋna kekecnaguc kecmaŋ.

108 Yawe, zéwelec géŋzua. Mepé qepésiac legic kuana igucnec imi anŋétima héna acganéŋ ni ku néŋna.

109 Kekecna imi nalé séc humucac déciguc hezac, néj guac héna ac imi eluj ménda nuanzac.

110 Kaižiliwenj ic ienenj mebirj némbij zé bétac haigic hezac, néj ni héna acga ménda waizua.

111 Héna acga imi hémbénaŋa mératécnaŋac buŋa opoča hezac. Iminéj ewa qerinaŋac zézé ségiségi waŋanzac.

112 Ni héna acga tetecgia qahac niŋtohomaj zé ewa qerinanéj doŋgéma kecaŋzua.

113 Ni ewa éréhéc waŋanzu ionac mézé titi wamma héna acga imuac siŋa niŋanzua.

114 Gi imi nuac saŋgi saŋgina, nuac saiwa, ni ackuažécgawac niŋkumu wamma kecaŋzua.

115 Biria meme ini wainémma keŋgic. Ni imi Anutunawac héna ac niŋtoho wammaŋ.

116 Ackuažécgawac séc ni népésima meqeli nénnna kecaŋaj. Galeŋgé nénnna niŋkumunanéj gamuyaguc ménda wamma.

117 Népésima aŋgéhna tina héna acgawac nalé séc kic hihi wamma kecaŋaj.

118 Héna acga waima kenzu imi gi elicgé énécmianzaŋ. Imi mia hakagina ikora imi gorosona waŋanzac imuac mia imuhuc waŋ énécmianzaŋ.

119 Gi imi baeciguc ic biria imi nenesic ésécnec gilina keŋanzac. Imuac ni héna acga siŋa niŋanzua.

120 Séwinaŋéj guac bac yandi yandi wamba hirizac. Ni zégési gésigawac bac yandi yandi waŋanzua.

121 Ni haka solaŋa wamma héna acac séc wamma kecaŋzua. Helanži néjanzu ionac méraginaiguc ménda nopocna.

122 Meseli nénnna mériaŋnaguc kecba, tétéc qeŋe ic enej ni hia ménda helanži némmu.

123 Guac aŋgéh titi zéma guac ackuažéc solaŋawac kic hihi wamma kecba kicanéj birizac.

124 Goi héihéiga méndacma welej qeŋega ni hia waŋ némma héna acga ku nénnna.

125 Ni imi guac welej qeŋe icga. Niŋtegic qinŋtegic mihiŋi nénnna héna acga niŋasarimaŋ.

126 Ic embac enej héna acga qegic madaczac. Deguc imi guac ai memegawac nalé waŋzac.

127 Imuac ni imi héna acga goli, goli solaŋa ogicma eeya héianzua.

128 Imuac ni wawaŋ memenawac séc héna acac nimba dindiŋa waŋu haka ikora moczoŋ imuac nimba méžétitiyaguc waŋanzac.

129 Héna acga imi welic welicgia imuac kekec uŋananéj niŋtoho waŋanzua.

130 Ic diwi qiwiliŋanéj ackuažéc auma oloŋu qetagalimiyu niŋtegic qinŋtegicyaguc waŋanzac.

131 Kazunéj doku niŋac ezelaŋa tačgéyu kuaya aŋgéma wésésé kucnec héianzac ésécnec ni héna acgawac niŋkumuma imuhuc waŋanzua.

132 Qacga eeya héianzu ionac haka waŋ énécmianzaŋ ésécnec nuac liliŋgéma ewa biric waŋ nénnna.

133 Hénana ackuažécgaiguc meseligima kápésic méra bacyaiguc ménda nopocna.

134 Ic embac helanzi nénécmianzu ionac murunec ni metecgé néna, ni héna acga hia niŋtoho wammaŋ.

135 Kic tanecga asahagucnéŋ ni némma héna acganéŋ ni ku néna.

136 Ic embac eneŋ héna acga ménda niŋtohoanŋzu imuac kic masinanéŋ doku téfara ésécnec maanzac.

137 Yawe, gi imi solanŋa, guac zégésigésiga imi hélanec.

138 Héna acga zéselinec imi solanŋa zéma héla téŋgéŋ.

139 Hazéc hécnanéŋ ackuazécga eluŋ unuyu ni guac ackuazécgawac niŋkewu wamba geric bélanŋ ésécnec nozac.

140 Ackuazécga imi solanŋa imuac guac welenŋ qeŋe icganéŋ imuac niŋsiŋsiŋ waŋanŋzac.

141 Ni ic mamaya kecba mema titi waŋ nénzu. Néŋ héna acga imuac eluŋ ménda nuanŋzac.

142 Dindinŋaga imi dindinŋa hehe selia, waŋu héna acga imi héla.

143 Nunesi zéma niŋyéwécnanéŋ népésizac, néŋ kilenŋ zézé seli acganéŋ ségiségi mihicŋi néŋanŋzac.

144 Guac zéauaganéŋ hehe seli solanŋanec hema kecmac. Niŋtegittegic mihicŋi néna kekecnaguc kecmaŋ.

145 Ni qeri howiacnec guru héhélizua, O Miŋ Kewu niŋnéna ni héna acga imi niŋtohomani.

146 Ni Miŋ Kewu gi guru héhélizua ni metecgé néna zéauau acga imi wamma mema kecmaŋ.

147 Ni ama ménda gianŋiyunec yacma guruanŋzua, guruma acgawac mambéc kecanŋzua.

148 Guac ackuazécga imi hiŋŋac hiŋgarawac nimmanŋ zé siŋi ménda horugiyunec kic qeli yacanŋzua.

149 Goi héihéigawac wamma ewa hétéŋna niŋna. O Miŋ Kewu zéqindinŋigawac séciguc kekecna héŋgaleŋ wanna.

150 Haka biria méndacma waŋanŋzu imi eneŋ hosucnu nesinénzu. Ieneŋ imi héna acga andé qema kecanŋzu.

151 Miŋ Kewu gi mia hosucgé némma keczaŋ. Waŋu héna acga imi moczoŋi hélacnec.

152 Zéauau acga imi becarunec niŋarenŋgéyi. Guac ac imi hehe seli hemac niŋ hainec.

153 Zéra waizalanŋa hémma metecgé néŋna, ni héna acgawac ménda eluŋ nuanŋzac.

154 Nuac héipuc ac énézéma boŋhére menémbésémaŋ waŋu zézé seli acgawac séciguc kekec qelia hainémbésémaŋ.

155 Kaiŋziliwenŋ ic ieneŋ ac seligawac hochoc ai ménda meanŋzu. Imuac niŋac ionac imi anŋgéŋ titiganéŋ ménda hosucgé énécmianŋzac.

156 O Miŋ Kewu, gi qeri bénzénŋa yéwéria imuac zémindi mindinŋigawac séciguc kekecna meqeli néna.

157 Sasalanéŋ nunesi wamma hazéc waŋnéŋanŋzu. Waŋu ni mia zéauau acga ménda waianŋzua.

158 Ni acqeŋe ic ieneŋ héna acga ménda tohoanŋzu imuac niŋac lommanŋ zé waŋzua.

159 Ni héna acga dimuhuc niŋsiŋsiŋ wammianŋzua imi kicga hina mayu héna. Yawe, goi héihéiga séciguc kekecna meqeli néna.

160 Acga moczoŋ héla wanzac. Waŋu zégésigésiga dindiŋa moczoŋ hehe seli hema emma kecmac.

161 Galen eŋeŋa ieneŋ ténésima nunesi wanzu. Néŋ qerinanén ackuazécgawac eeya héimianzac.

162 Ni imi hinac yanda onagicma ségiségi waŋanzu éséc nec ni zézé seli acgawac ségiségi wanzua.

163 Ni ikocwac mézéna tiyu ewa lolon waŋ néŋanzac, néŋ héna acgawac siŋa imi niŋiac niŋanzua.

164 Gésigési acga imi dindiŋa, imuac niŋ kaiwe séc hatac 7 mepési géŋanzua.

165 Héna acgawac siŋa niŋanzu ieneŋ luae kuneŋ yanda mihicŋianzu. Ionac muru imi iwawai qonzononjé énécmimia mén ménda hezac.

166 Yawe, ni guac aŋgér titiac kic hihi wamma guac héna acga tohoanzua.

167 Kekac uŋananén zéauau acga méndacanzac. Ni imuac siŋa kilen yanda niŋanzua.

168 Hénana imi moczoŋ kicgaiguc hedaczac, imuac ni guac héna acga zéma zéauau acga tohoanzua.

169 O Yawe qac héhélinanéŋ wéségaiguc érémac niŋac wanzua. Waŋu acgawac séciguc niŋtegic qinŋtegic hainénna.

170 Welec welecnanén wéségaiguc érémac. Ackuazécgawac séciguc metecgé némbésémaŋ.

171 Geŋ héna acga ku néŋanzanŋ imuac niŋ kua taséna igucnec zézé ségiségi dundunoguc maanzac.

172 Zézépaŋ acga imi moczoŋ solananeŋ. Imuac ezelaŋnanén ackuazécgawac zézé ségiségi wammac.

173 Ni héna acga aŋgétiyi imuac niŋ méraganéŋ méra némmac.

174 O Yawe, ni aŋgér titigawac qerina héŋenŋ héŋenŋ waŋ néŋanzac. Waŋu héna acgawac ewa hia niŋanzua.

175 Qeri uŋana meqeli nénnna zéhiaru gémmac. Héna acganén méra némmac.

176 Ni rama soho sohoya éséc nec rouc wamma kecua. Néŋ ni héna acgawac eluŋ ménda nuanzac imuac welenŋ qeqe icga ni mihicŋi némbésémaŋ.

120

Aŋgéŋa timac niŋac zéwelerec.

1 (Ocmuŋ téreyaiguc eŋeŋawac legic.) Ni zérabéra qeriaiguc kecma kewu yomuhuc welecniwa niŋnéŋec;

2 O, Miŋ Kewu ic kua taséya ikora zéma ezelaŋa ikora igucnec metecgé némbésémaŋ.

3 Ezelaŋ ikoraguc gi, Anutunén némac waŋgémmac? Némac toroqema waŋgémmac?

4 Ic kawaliac tewi merawa zéraguc zéma zunipa ic geric weŋweŋagucnéŋ bakia meŋ gémmac.

5 Ewa biric, Meseke baeciguc kekera nidac imuhucya, ewa biric Kedarawac halliguc kekera nidac imuhucya.*

6 Ni nalé horua luaeac mézégina tianzac ic imuhucya iniguc kecanzua.

7 Ni luaeac wamma ac zéwa ieneŋ yaré qewiŋ zé wanzu.

* 120:5: Kiwi oo icyawac hazéchéra ionac areŋŋinawac qara. Mén imi Not iguc mén imi Saut iguc hezac. (Hén 10:2, 25:13)

121

Anutuac anjén titi iguc nanan selia.

¹ (Ocmuñ téréyaguc enenawac legic.) Ni kicna hiwa baec boñaguc enzac. Méra nénéña imi dimuarunec hamac?

² Méra nénéña imi baec kurumenj mihicñiyec Yawe iwarunec hamac.

³ Inénj ninju hénaga ménda tisurac géwésémanj. Galenja iminéñ gau ninjac sigéturuc ménda wammac.

⁴ Israel héngalenj wammianzac inénj sigéturuc me gau yanda ménda hemac.

⁵ Yawe imi galenja keczac. Yawe imi amiaga, héigaiguc nananja.

⁶ Imuac kaiweiguc kaiwenénj ménda mebiri gémmac. Wanju sinjiiguc masonénj acguc ménda mebiri gémmac.*

⁷ Yawenénj galenjë gémma zérabéra moczoñ yanda imuacnec anjénj tigénjazac. Wanju kecec unaga imi galenjëanzac.

⁸ Yawenénj kenkej hahaga imi deguc muacnec hénima hémbénanja galenjëmac.

122

Mepé qepési zéma zéwelec ac Yerusalem ninjac wawanja.

¹ (Ocmuñ téréyaguc enenawac legic, Dawidinénj oyec.) Ic enenj Yaweac ocmuñiguc* enni zéma nézégic nimma ségiségi wanji.

² O Yerusalem! Hénaninanénj guac deminj qeriaiguc tima nanziñj.

³ O Yerusalem, tanecga imi héiqelima megic amaya amaya toroqema qin héima taczac ésécnec.

⁴ Ama arenj yanda imuaru mia Yaweac qara mepési miwinj zé Minj Kewuac hénaoñj Israel énézéyec imuac séciguc enzu.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Imuaru mia zégésigésiac tatic eeyaguc imi sasala haiyecac tacma kenzac. Imi mia tatic eeyaguc Dawidiac ama imuac bunja qemimia.

⁶ Yerusalemwac luac ninjac zéwelecjic. Yerusalem guac sinja ninjanzu imi enenj ewa déñ wamma kecmu.

⁷ Deminja qeriaiguc luac hema kecmac. Ama arenja deminj seliaguc imuac qeriaiguc mérianj hema kecmac.

⁸ Ala sac taséhécna ionac ninjac wamma zémanj; Deminja qeriaiguc luac hekecmac.

⁹ Anutunina Yaweac ocmuñ ninjac wamma Yerusalem gi mérianjaguc wambésémanj ninjac wanju.

123

Zé siac ac goi héihéiya ninjac zézéya.

¹ (Ama téréyaguc enenawac legic.) Kurumenjiguc tacyac wanjanzanj Minj Kewu guac mia ni kicna hiwa érézac.

² Ninzanj, welenj qeqe merac enenj minjinawac méraiguc kic hianzu ésécnec, wanju welenj qeqe embac enenj embac kunenjinawac méraiguc kic

* **121:6:** Kaiweac geriwa me masoac sanjenja.

* **122:1:** Sel hali téréya héna acac katapa téréya

heyec imuac zézéya.

hianzu éséc kicnina imi Miñ Kewu Anutuninawac himanec kecni ewa hia wañ nénécmimac.

³ Yawe ewa hia wañ nénécmína. Mematiti humumianéñ kuaya qeqeya sécgé nénécmizac.

⁴ Yéwéri qahac bénzéñnec kecanzu ienenj zédesi nénécmima mema titi wañ nénécmigic kekec uñaninaiguc sécgéma hezac.

124

*Ewa hia ac Israelac añgéh
titi niñac zézéya.*

¹ (Dawidiac ocmuñiguc eñeñawac legic.) Nonac muru kec nénécmianñec imi Yawe qahac zéma ninzariñguc, Israel imi yomuhuc hia zémac;

² Ic ienenj hazéc wañ nénécmima yacgic nalé imuaru Miñ Kewunéñ nonac muru ménda kecnénécmiyec iguc,

³ ionac qeri biricginawac bélañanéñ zeyec nalé imuaru nini qeliqeli kerinñec focdac qécgé nénécmiwunec.

⁴ Wañu imuaru doku qaoñanéñ qacninaiguc hoturu nénécmima nénépésima kerembacnec. Wañu doku dunduñanéñ qeri uñanina hoturu nénécmiyu hiñgacbiñnec.

⁵ Wañu doku dunduñanéñ tétéc qeamuma hoturu nénécmiwacnec.

⁶ Zécginaiguc nini neneginawac buñja ménda hai nénécmiyec Miñ Kewu imi mepésiwññ.

⁷ Neinéñ zuiñ meme ic ionac bétac igucnec néñgacanzac ésécnec bétac imi tegiru néñgacdaczññ.

⁸ Méra nénécmimia imi baec kurumenj zéyu hicñiyec Yawe iwac qaraiguc hezac.

Anutuac hénaorññ héra imi ménda hirima qññ héima kecmu.

125

¹ (Ocmuñiguc eñeñawac legic.) Yaweac héima nanñanzu imi enej Zion boñanéñ Yerusalem lelecgémima ménda hirima hémbénañña qññ héima tacselizac ésécnec wammu.

² Baec boñña imuac sia yandanéñ Yerusalem lelecgéma nanñzac ésécnec Yawenéñ hénaorññ héra deguc muacnec hémbénañña lelecgé énécmima kecmac.

³ Ic solañña ienenj kápésic wambiñ zé méragina suluwu niñac Anutunéññ imuhuc wañ énécmianñzac. Ic biria ionac ic kewuac qarucnéññ ic solañña ionac buñña qeénécmimia baec imuaru ménda galeñgé énécmima kecmac.

⁴ Yawe gi ic hiabia zéma ic qeri solaññ kecanzu ionac mia hiabia wañ énécmína.

⁵ Eñaññ héna qarñññ qarñññgiawac liliñgéma keñanzu imi onac imi Yawenéññ wañ énécmiyu biria meme ic iniguc momacnec kemmu, néññ Israel ionac muru imi luae hema kecmac niññac wanzua.

126

*Ai yawuññiguc metocgo
metocgoac ségiségi.*

¹ (Ama téréyaguc eñeñawac legic zéra.) Yawenérj hésa ic imi onagicma amagina Zioniguc lilingéma hayec nalé imuaru nini haka imi hénni gau tanec wajec.

² Nalé imuaru imi kuanina imi zédesi yandanérj sécgéyec. Ezelañnina imi legicnérj sécgéyec. Wañu baera baera ic embac ienerj Yawenérj ionac ninac wamma haka kunerj yanda meénécmizac zéma zégic.

³ Yawenérj nonac ninj wamma haka kunerj yanda wajec imuac nini ségiségi wañanzij.

⁴ O Yawe, hésa ichécnina melerj nénécmína, kia hayu baec wañgoña Saut iguc doku téfaranérj luma kenanzac éséc nec focdac hadacmu.

⁵ Iwawai gocmia siacma himicanzu imi enerj ségiségi legicya héima imuac héra metocgé wammu.

⁶ Siacma gocmia eeyaguc qesamanj zé mema kenzac imi kilerj imuac héra déréc dérécgiaguc ségiségi wamma huama hamac.

127

Anutuac mérianj amaiguc hicñihicñiya.

¹ (Solomonac legic, ama tétéyaguc eñeñawac legic.) Yawenérj ama ménda memaciguc imi ama meme ic ionac ai imi eñomia wammac. Yawenérj ama areñ yanda imuac demija ménda galerj gémaciguc imi galerj meme ic ionac kicqeli wamma kecec imi eñomia wammac.

² Siñunec yanda yacma ai mema kecma gau nalé ogicma hema qenzerj manzerj qema héra mihicñima neanzu imi eñomia wañzac. Hénia imuac mia Yawenérj ala wañ énécmimia ionac imi gaugina siñaguc énécmianzac.

³ Ninzu, nanhécgina imi Yawenérj onac buña énécmimia. Héni qeriiguc hicñima keczac imi bakia hiabia iwarunec hahaya.

⁴ Kucginaguc kecma merachécgina mihicñij énécmigic merachécgina ienerj imi ic kawali ionac méraiguc tewi merawa éséc nec wammu.

⁵ Ic ménj tewi zakonérj hénéyaguc sécgéma hezac éséc nec nanhéra keczu imi zézé ségi ségiyaguc. Imuac ninac hazéchéra iniguc ac gésigési ic ionac* kemma ac wammu nalé imuaru gamuyaguc ménda wammac.

128

Ic hélawac héra géséhéra imi ségiségi ginaguc.

¹ (Ama téréyaguc eñeñawac legic zéra.) Yawe eeya héimima iwac héra acwac wamma meanzac inérj ségiségiyaguc.

² Méraganérj ai mena imuac héra hicñigéñu newésemanj. Ai mérjac ménj meanzanj séc hiarudaru ségiségiyaguc wammac.

³ Amaga qeriaiguc ininça imi wainj ic héra mérianaguc éséc nec wañu, nambérac hécgá zaega lelegéma tacma kenzu imi enerj olivanj ic séra qeqeya éséc nec wammu.

⁴ Ninzu, Yaweac eeya héimianzac imi hélac nec imuhuc mérianaguc wañanzac.

⁵ Yawenérj Zioniguc kecma mérianj haigémmac. Wañu Yerusalemac mérianj imi kic qeli kecbésemanj nalé imuac suraiguc séc hémbésemanj.

⁶ Esahécgá hicñigic inicbésemanj. Israel héra géségaiguc luae hemac.

* 127:5: Hebiraio aciguc; sangulanjiguc.

Israelac hazéc hécgina ménda nanhseligimu niñac zéwelecgic.

129

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Israel imi deguc yomuhuc hia zémac; Ieneñ komocna igucnec haisisiric eñeña wañ néñañgic.

² Ieneñ komocna igucnec haisisiric wañ néñañgic wañu kileñ ménda nogicgic.

³ Ieneñ baec aiiguc takareñ éséanzu ésécnec gemacnaiguc wizi horua mihicñi néngic.

⁴ Wañu Yawe imi solañja keczac imuac niñ kaijziliweñ ic ieneñ qaté nénécmigic heyec hésa imi héricma hulac nénécmiyec.

⁵ Zionac mézé titi wañanzu imi gamu qeçe mihicñi énécmiyu moczon yanda andé andé kemma baecginaiguc liliñgéma kendacmu.

⁶ Ieneñ imi ama qahaiguc qézézac hicñima ménda yandimanec qasianzac ésécnec wammu.

⁷ Qinzñi imuhucya imi komocdiadac imuac niñac dérécgéanzac iwac tétéyaiguc me qericanzac iwac mériaiguc hia ménda sécgémac.

⁸ Ic imuhucya ionac imi ic kian keñha wañanzu imi eneñ acguc inictégicma mériañ ac yomuhuc ménda énézéanzu; “Yaweac mériañnéñ onac muru hema kecmac!” “Yaweac qaraiguc mériañ ac wañ énécmizñ!”

130

Anutuac boñhére ai niñac mambécma kecmu.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni yéwérinawac dumuc sirraiguc gi guruzua.

² Miñ Kewu, ewa hétéñna niñna. Zéwelecná hélacnec imuac gezac haina.

³ Yawe, gi kápésicnina héñsosoli wambañnec mérénéñ hia nanhseliwacnec?

⁴ Képésic waiwai imi guaru hezac, imuac mia nini eega héigéñanzñi.

⁵ Ni, kekec uñananéñ Yaweac mambéc kecanzua. Iwac ackuazéc niñac niñhéhélima kecanzua.

⁶ Siñi galen eñeñ gian gianawac mambécanzu imuac séha ogicma kekec uñananéñ Miñ Kewuac mambéc kecanzac. Hélaçnec siñi galenñéñ giangianawac mambéc kecanzu imuac séha ogiczac.

⁷ Israel ini Yaweac mambéc wañgic. Iwaru imi gum bénzénzénj zéma boñhére hakanéñ sécgéma hezac.

⁸ Inéñ mia Israel hénagése kápésicgina moczon yanda imuacnec metecgé énécmimac.

*Waizalañ ménda wamma
Anutuac niñkumuyec.*

131

¹ (Dawidiac legic zéra, ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni qeri eñeñ ménda kecanzua. Wañu iwawai méñac méñ sécna ogicma hezac imuac kic hihi ménda wañanzua. Ni ai qac buñayaguc me ai tosara nuac séc ogiczac imuac mia nimbupuc ménda wañanzua.

² Hélécnec ni qerina* kuma mama mebélacgéwa kokoc namu nema sécgémiyu nenjocyawac tawéiguc heanzac imuac séc qerinanéj néj qema hezac.

³ Israel ini degucmuacnec hémbénaŋa Yaweac niŋkumu wammu.

132

Anutunéj Zioniguc hémbénaŋa kecmaç.

¹ (Ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Yawe, Dawidiac niŋac wamma inéj yéwéri hénia hénia bisiqatéj waŋec imi niŋqeliwésémaŋ.

² Inéj Yawe zépaŋgé mima Yakoboac wandac wandac miŋjina zéseli mima yomuhuc zéyec;

³ Ni hélécnec amanaiguc ménda emmaŋ. Hehe duŋnaiguc ménda emma hemaŋ.

⁴ Waŋu kicna galenagéwa gau niŋ ménda wammac, waŋu kicna amia ménda waiwa mamac.

⁵ Imuhuc wammanec kecma ama geric méj Yawe guac buŋa mewa tecgéyac. Yakoboac wandac wandac miŋjina, ama méj guac buŋa mewa tecgéyuguc mia kicna waiwa gauya hemac.

⁶ Nini Efarata amaiguc tacma sisipac acgawac katapa imuac zégic niŋiŋ. Waŋu Yarim baec kisiaiguc mihiçŋiyiŋ.

⁷ Hagic iwac tacyac wawaŋawac amaya imuaru kerenni, keremma héna titiya imuac wésiaiguc sigémimi.

⁸ O Miŋ Kewu gi yacma tacniŋiŋ amagaiguc hama embésémaŋ. Gi zéma sisipac acgawac katapa kuhaguc imi momacnec.

⁹ Waŋénécmiŋa héfac oo ichécga ienej haka solaŋanéj séwi usugina ésécnec héigic hiŋgacmac. Waŋu ichécga téréya ienej ségiségi wamma qacmu.

¹⁰ Welen qeçe icga Dawidiac niŋmiwésémaŋ. Guac haléc naecmimiaga imi ménda nesimiŋa keŋu.

¹¹ Yawenéj Dawidiac ac héla yomuhuc zépaŋgémiyec. Inéj imi ménda andé qema kemmac; Guac sac igucnec hiçŋimu ionarunec méj tatacga edamuyaguc imuaru opocba tacmac.

¹² Naŋhéçga eneŋ zikiçiki ac zéma héipuc acna ku énécmimaŋ imi tohoma wammuiguc imi naŋhéçgina ienej imuhucyanec tatacga edamuyaguc imuaru teteçgia qahac tacmu.

¹³ Yawenéj Zioniguc* tacyac wammaŋ zé ama imi megésima yomuhuc zéyec;

¹⁴ Yomi mia nuac tac niŋiŋ wawaŋawac buŋa hémbénaŋa wanzac. Ni imuac waŋi imuac mia yomuaru tacyac wammaŋ.

¹⁵ Ni imuac nene yaka kindiŋiŋa mesaima imuac ic embachéra maçe-geya gumu énéçmiwa séçgé énéçmimac.

¹⁶ Waŋu hofac oo ichéra aŋgéj titina imi maleku ésécnec héiéncmimaŋ. Ocmuŋ imuac téré ichéra ienej ségiségi wamma hémbénaŋa legic héima kecmu.

¹⁷ Neŋ zéwa ama imuaru Dawidiac niŋac wamma iliha méj† éréma yandimac. Waŋu ni nenaoc halécnéj météré mimia iwac niŋ wamma kifa mézézénagéwa héŋteçigmu.

* **131:2:** Kekeç uŋana. * **132:13:** Yerusalem taczac baec boŋa imuac qara. † **132:17:** Ac iliha imuac hénia imi kuc yanda, waŋu yomuaru imi ic kewu méj hiçŋimac niŋ zézéya.

¹⁸ Neŋ iwac hazéchéra ionac imi gamu qeŋeŋéŋ séwi usugina ésécneç héiéŋéçmiwa hiŋgacmac, neŋ iwac imi ic kewuac opoc haimiwa asarimac.

133

Ala siŋ waŋamuma kekeç imi mériaŋgac.

¹ (Ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Ninzu, dacmuna momac yanda azoroma ewa momac wamma kekerá imuac hiabiaya zéma inicsoroc sorocya imi yei dimuhucya wanzac!

² Tanera imi mia haléc Aronac orucyaiguc qocgéŋic ewa zucya igucneç mama malekuya horua imi mézécgéma mama zécgériaiguc momacneç naecmiyec ésécneç.

³ Waŋu Herimon baec boŋawac tutulucnéŋ* Zion baec boŋaya boŋayaiguc mama mebélac géanzac ésécneç. Imuac hénia imi yomuhuc; Baec imuaru Yawenéŋ mériaŋ ac zéyec. Imi mia kekeç hehe seliawac mériaŋ ac.

134

Siŋi qeriaiguc mepé qepési wammimu.

¹ (Ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Siŋiaiguc Yaweac amaiguc welen qema nananzu Yaweac welenqeŋeç ichéra ini moczoŋ Yawe mepésimu.

² Méragina meyaçŋic ocmuŋ téréyaigucgeŋ kendaru Yawe mepésigic.

³ Baec kurumeŋ zéyu hiçniyec Yawe inéŋ mia Zion igucneç mériaŋ ac gézémac.

Anutuac kuha zéma hiaya niŋac mepésimigic.

135

¹ Haleluya, Yaweac qara mepésigic, Yaweac welen qeŋeç ichéra ini i mepésigic.

² Yaweac ocmuŋ, Anutuninawac ocmuŋ imuac sombeniguc nanzu ini

³ Yawe mepésigic. Yawe imi hiabia, waŋu qara imi niŋsoroc sorocya, imuac niŋac qara imi mepésigic.

⁴ Yawenéŋ eŋeya niŋac wamma Yakobo, qara mén Israel i angétiyu iwac buŋa waŋeç.

⁵ Ni ninzua, Yawe imi kunerŋ yanda, waŋu nemu momac yanda onogiczac.

⁶ Yawe imi haka niŋu séçgéyu séç wananzac. Kurumeŋiguc zéma baeciguc, waŋu konduniguc zéma zékéŋ hiŋgac hiŋgara horuaiguc.

⁷ Inéŋ zéyu baec zécgériaiguc hosusu yacanzac. Waŋu kia mihiçŋimarŋ zé pilitic mihiçŋianzac. Waŋu luhuc ézéyu hofiya igucneç éréma haanzac.

⁸ Inéŋ mia Izipte baeciguc méréc merachécŋina ic zéma yanhéçŋina momacneç unudareç.

⁹ Izipte baec, guaru mia Yawenéŋ haka séséçyaguc zéma haka welicwelic-gia méliyu Farao zéma ichéra momac yanda ionac hayeç.

¹⁰ Inéŋ baera baera sasala unuma ic kewu kucŋinaguc unuhumuyec.

¹¹ Qacŋina imi Amori ic ionac ic kewu Sihon zéma, Basan ic kewu Ok zéma, Kanaan baecac ic kewuya ic kewuya momac yanda.

¹² Waŋu baecŋina imi Israel ic embachéra ionac buŋa qema énéçmiyec.

* 133:3: Kiwi tosaraiŋguc; séŋeréc.

¹³ Yawe, guac qacga imi hémbénaŋa hema kecmac. Yawe, guac qacga imi hémbénaŋa niŋqeli mimia wammac.

¹⁴ Yawenéŋ eŋeya ic embachéra zénaŋgé énécmimac. Waŋu welen qeŋe ichéra ewa biric niŋénécmimac.

¹⁵ Baera baera imuac nemu imi siliwa zéma goli, ic méranéŋ memeya.

¹⁶ Kua ginagucnéŋ ac ménda zéanžu, kicginagucnéŋ kic hihigina qahac.

¹⁷ Gezac ginagucnéŋ ac ménda niŋanžu. Waŋu kua ginaigucnéŋ wéséségina qahac.

¹⁸ Imuhucya meanžu ini zéma imuaru héima naŋanžu ini imi moczoŋ imuhucyanec wamma kecmu.

¹⁹ Israel héna gésé ini, Yawe mepésigic. Aronac héna gésé ini Yawe mepésigic.

²⁰ Lewi héna gésé ini Yawe mepésigic. Yawe eeya héimianžu ini Yawe mepésigic.

²¹ Yerusalemiguc tacyac waŋanžac Yawe imi Zioniguc mepésimimia wammac. Haleluya!

136

Goi héihéiya niŋac Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ Yawe imi hiabia, waŋu goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac i ewa hia ac ézégic.

² Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac nemu momac yanda onogicma Anutu keczac i ewa hia ac ézégic.

³ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac miŋ kewu momac yanda onogicma Miŋ Kewu keczac i ewa hia ac ézégic.

⁴ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac eŋeyaocnec kiwi welic welicgia kunenŋ yanda meanžac i ewa hia ac ézégic.

⁵ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac niŋtegic qinŋtegicyanéŋ kurumeŋa kurumeŋa zéyu hicŋidarec i ewa hia ac ézégic.

⁶ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac doku qahaiguc baec lémbécma haiyec i ewa hia ac ézégic.

⁷ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac asac mararanŋ kunenŋ kunenŋ zéyu hicŋidarec i ewa hia ac ézégic.

⁸ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac kaiwenéŋ kaiwe séc galenŋ nammac niŋac zéyu hicŋiyec i ewa hia ac ézégic.

⁹ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac maso zéma ménni sikilunéŋ siŋi galenŋ nammuc niŋ zéyu hicŋidarec i ewa hia ac ézégic.

¹⁰ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Izipte baeciguc méréc merachécgina unuyec i ewa hia ac ézégic.

¹¹ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Izipte ic ionac sugina igucnec Israel héna gésé onogicma hayec i ewa hia ac ézégic.

¹² Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac méraya kuhagucnéŋ suluma naŋgé nénécmima nonagicma hayec i ewa hia ac ézégic.

¹³ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac kondunŋ pésia qeriru nówéc nówéc naŋoc i ewa hia ac ézégic.

¹⁴ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Israel hénaorinŋ goigina héima kondunŋ namuŋaiguc onogicma hayec i ewa hia ac ézégic.

15 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Farao zéma ténggiŋ ichéra konduŋ pésia imuaru hoturu énécmiyu melemma hiŋgacgic i ewa hia ac ézégic.

16 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic embachéra onagicma baec kéra kérésia qericma keŋec i ewa hia ac ézégic.

17 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic kewu kuneŋ kuneŋ unuyec i ewa hia ac ézégic.

18 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic kewu qac buŋaginaguc unuhumuyec i ewa hia ac ézégic.

19 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Amori ic ionac ic kewu Sihon qehumuyec i ewa hia ac ézégic.

20 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Basanac ic kewu Ogo qehumuyec i ewa hia ac ézégic.

21 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac baecgina onagicma ic embachéra ionac buŋa qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

22 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac welenŋ qeŋe ichéra Israel ionac wamma baec iwawai buŋa qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

23 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac maŋeŋeŋa keŋi niŋnécmiyec i ewa hia ac ézégic.

24 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac hazéchécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

25 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac séwiginaguc kecanzu ionac nene yaka gumu énécmianzac i ewa hia ac ézégic.

26 Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac kurumeŋac Anutu ewa hia ac ézégic.

137

Yerusalemiguc kisikiyoŋ hiŋŋiyu zésiac waŋgic.

1 Nini Babilon baecac doku téfara zécgériaiguc tacma Zion niŋqelima siariŋ.

2 Imuaru suruŋ ic naŋu hawaiguc gita kulelenina koroni naŋec.

3 Hénia imi yomuhuc; Hésa icac nénépésigic ieneŋ imuaru legic héiwiŋ niŋac nénézégic imuhuc waŋiŋ. Amanina kisikiyoŋ qeénécmigic imi eneŋ Zionac legic méŋ héigic nimma ségiségi wanni zégic imuhuc waŋiŋ.

4 Nini dimuhuciguc Yaweac legic imi baec méréraiguc keŋeŋa héiwiŋ?

5 Yerusalem ni guac eluŋ numaciguc imi méra héina imi gita qeŋeac héniawac eluŋ qemac.

6 Guac eluŋ numaciguc, waŋu Yerusalemac nimba ségiségina tosara onogicma eŋeŋa ménda wammaciguc imi legic ménda héimaŋ niŋac eze-laŋnanéŋ owuruŋnaiguc mékétamac.

7 Yawe gi Yerusalem imi zérabéra mihiŋiyec nalé imuac niŋqelima Edomac qelihéra ununa. Hénia imi ieneŋ imi yomuhuc zégic; Héndéŋ qéndéŋgic, ama wotuŋa momacnec hérédacma kisikiyoŋ qeŋic.

8 Kisikiyoŋac buŋa embac biria, Babilon baec gi, méŋnéŋ méŋ waŋ nénécmineŋac séc imuhucyanec waŋgémmac imi ségiségiaguc wammac.

9 Méŋnéŋ méŋ kokochécga hociguc qéséŋ énécmimac imi ségi ségiyaguc wammac.

138

*Dawidiac ewa hia ac zéma
mepé qepési ac.*

¹ Ni qeri howiacnec ewa hia ac gézézua. Nemu ionac kicginaiguc gi mepésigénzua.*

² Ni ocmuḡa téréyawac† sicgéégémba hazac. Wanu goi héihéiḡa zéma hakaga héla imuac niḡ guac qacgawac ewa hia ac gézémanḡ. Imi mia gi qacga zéma zézé seli acga meyacna iwawai moczoḡ qehoturuma onogicma eḡec imuac mia imuhuc wanḡénzua.

³ Ni guruyi nalé imuaru acna melenḡnec, wanu kekec uḡanawac kuha meycandi nénnec.

⁴ Baecac ic kewu moczoḡ ieney kuaga igucnec acga niḡcic imuac niḡac ieney Miḡ Kewu gi zéhiaru gémmu.

⁵ Yaweac edamuya imi eḡeḡa yanda imuac ieney Yaweac hakayawac mepésimimu.

⁶ Yawe imi eḡeḡa. néḡ mamaya hia inicgaleḡ wanḡ énécmianzac, wanu tétéc qeḡe ic imi acguc lakec kecma hia inictegicanzac.

⁷ Ni zéra waiya qeriaiguc keḡha wamba gi kekecna héḡgaleḡ wanḡanzanḡ. Wanu hazéhcéna ionac qeri gericgina igucnec méraga suluma méra héiganéḡ metecgé néḡanzanḡ.

⁸ Yawenéḡ nuac wamma eḡeya ewa siḡ hezac séc wandacmac. Yawe guac goi héihéiganéḡ hehe seli hema kecmac. Ai méraganéḡ memeya imi ménda waiwésémanḡ.

139

Anutuac kiwa igucnec néḡgacbiḡac séc qahac.

¹ (Legic galeḡawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe gi ésé hindihindi wannémma niḡteḡic néḡanzanḡ.

² Tacyacna nimma lakec kecma nininḡna niḡteḡicanzanḡ.

³ Héna kekecna zéma hehena héḡgaleḡ wamma wawanḡ memena imi moczoḡ niḡteḡicnecac niḡteḡicanzanḡ.

⁴ Ac méḡ ezelaḡnaiguc ménda hiḡci tegirunec Yawe geḡ bec howiacnec niḡteḡicanzanḡ.

⁵ Gi wésé andu lelecgé némma méraga nuac qacnaiguc hainéḡanzanḡ.

⁶ Nininḡ imuhucya imi eebipiya séc méḡ eḡeḡa wanu nimmanḡ zéma nimbipizua.

⁷ Ni uḡaga waima dimia méḡ hia kemmanḡ? Kic ségéraga néḡgacmima dimuaru méḡ sanḡiwinec?

⁸ Kurumeḡiguc embinec imi imuaru gi keczanḡ. Humuc amaiguc hiḡgacma hehe tatacna lémbécbinec imi imuaru acguc gi keczanḡ.

⁹ Siḡunec imi aḡeḡu héiyu qeḡḡaḡnaḡuc putitima kemma konduḡ teteḡ-ḡiaiguc keremma tacbinec

¹⁰ imuaru acguc méraganéḡ nuagicma méra héiganéḡ selianec népésiwésémanḡ.

* **138:1:** Héna imi efelianec niḡsariwiḡac séc qahac. Néḡ nininḡ ic tosara imi yomuhuc héniaya zéanzu; Nemu tosara ménda mepési énécmima guacnec sac mepésigénzua. † **138:2:** Yerusalem ocmuḡ imi ménda meḡic heyec. Imuac niḡ yomi imi sel hali héna acac katapa haigic heyec imuac zézéya.

11 Siŋi panamaŋnəŋ hoturunəŋu asac mararaŋ lelecgé némma hezac imi siŋidəŋgédaru zéwinec,

12 guaru imi siŋi zéma kaiwe imi héniaŋira momacguc wanzac imuac niŋac guac kicgaiguc imi siŋinəŋ iwawai ménj ménda musaŋgémac. Waŋu siŋi imi kaiwe ésécnec asahaŋuc wammac.

13 Geŋ mia séwinawac qeriaiguc séwi taséna momac momac mi-hicŋidacnec. Neŋgocnawac héri qeriaiguc geŋgaoc mia séwina toro toroya moczoŋ areŋgéma mihiŋi nénnecc.

14 Ni imi hiabianec welic welicŋianec mihiŋi nénnecc imuac niŋ ewa hia ac gézézua. Wawaŋ memega imi welic welicŋiaŋuc imi qeri uŋana acguc héŋteŋicanzac.

15 Sasaŋŋiaŋuc menémma baec dumuc siraiguc welic welicŋianec menénnecc nalé imuaru nuac séwi busuac iwawai imi guac kicga igucnec ménda saŋgima heyec.

16 Séwinawac tanera ménda hiŋi tegirunec qérawa imi kicŋanəŋ bec hénnec naléna ménda ducŋiyunec bec séwinawac tasia hiŋjima keŋec séc kiwigaiguc ona hedaczac.

17 O Anutu niniŋa imi nimba eebipiyaguc eŋeŋa wanzac. Qétéya imi acguc yei eŋeŋa wanzac.

18 Némacnaŋəŋ olombinec, qétégina imi sakasac ogiczac. Ni gau igucnec yacmaŋ imuaru acguc giguc kécməŋ.

19 O Anutu kaiŋiliweŋ ic unuwaŋnec, sac nene ieneŋ wainémma kem-bunec.

20 Ieneŋ guac zébiri qébiri waŋgəŋanzu. Hazéchécgə ieneŋ kicgaiguc iwawai eŋjomiawac séwi eŋeŋ waŋanzu.

21 O Miŋ Kewu guac mézégina tianzac imi onac ni acguc mézéna tianzac. Waŋu gi zébiri géŋanzu ionac imi ewa lolon waŋ nəŋanzac.

22 Ieneŋ hazéchécnə wanzu imuac ionac niniŋ biric hélacnec késa keczua.

23 O Anutu nəŋsosolima batucgé némma qerinawac hénia niŋna. Batucgé némma niniŋna niŋteŋicna.

24 Nəŋgésina nuaru wawaŋ meme biria ménj hezaciguc qindini némma hénə hémbənaŋawac buŋa imuaru nuagicna.

140

Hazéchéra ionac murunec metecgé mimac niŋ zéwelerec.

1 (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ic biria ionarunec metecgé némma. Kaiŋiliweŋ ic ionac murunec saiwa menénna.

2 Ieneŋ qeriginaŋəŋ haka biria niŋareŋ mema nalé séc yaré mihiŋjianzu.

3 Ieneŋ mokoleŋ ésécnec ezelaŋgina qericŋic zérəguc waŋanzac. Waŋu ezelaŋgina bawaiguc imi qaté mokoleŋac kua doku zérəguc he énécmizac. (Ohec)

4 O Yawe galeŋgé némma. Kaiŋiliweŋ ic méraginaiguc embi niŋac. Yaré qeŋe ic ionarunec hetecgé némma. Ieneŋ imi néfacgé némbiŋ zé wanzu.

5 Séwi eŋeŋ ic ieneŋ mebiŋi némbiŋ zé bétac hainémma hésanéŋ ufc mema hénə ewiaiguc haima baec séséŋna éségic hezac. (Ohec)

6 Ni Yawe yomuhuc zéma gézézua; Gi Anutuna, O Yawe, guru héhélinawac gezac haina.

7 Nuac aŋgəŋ titi Miŋ Kewu Yawe, gi yaré naléiguc orucnawac saiwa menénnecc.

⁸ Yawe kaiziliwen icac ewa sirj imi ménda nimmina. Manambatucac ninij biria imi munğuc ménda seligimac. Qahac wañu séwi enej wambu niñac. (Ohec)

⁹ Lelecgé néñanžu imi enej orucgina meyacgic, zéna enaj ezelañginawac zéranéñ liliñgéma enaj hoturu énécmimac.

¹⁰ Geric lokocnéñ ionac mama hoturu énécmimac niñ wanzua. Gericiguc néfacgé énecmima baec séséñ imuaru hiñgacma munğuc ménda érému.

¹¹ Zébiri qébiri ic ieneñ baeciguc ménda seligima nammu. Yaré qeçe ic imi birianéñ méndacmima kemma inimac.

¹² Ni ninzua Yawenéñ zérabéra mihiçnima keczu ionac acgina goiya héianzac. Wañu maqeqeya ieneñ aciguc enğic zédiñi énécmianzac.

¹³ Hélacnec ic solañja ieneñ guac qacgawac ewa hia ac zému. Ic dindiña ieneñ kicgaiguc tacyac wammu.

141

Kaiziliwen igucnec añgéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guru héhélizua, focdac hanéñna. Guruwa ewa hétéñnawac gezac haina.

² Zéwelecnawac niñna hofac héméña hiabia ésécnec wammac. Mérana meyaçba iminéñ sirjiyawac mulu ai ésécnec wammac.

³ Yawe kuanawac galeñ meme ai ic méñ opocna nañu. Kua tasénawac naguya galeñgéma kecbésémañ.

⁴ Imuhuc wañ néñna qerinanéñ haka biriawac ménda qasima mamac. Képésic meme ic iniguc momacnec haka biria ménda wammañ. Wañu ionac nene halécyaguc imi ménda nemañ.

⁵ Wañu ic solañanéñ orucnaiguc numindiñi néñu nimba goi héihéiya ésécnec wammac. Wañu qindiñi néñu nimba orucnawac météré haléc ésécnec wañu orucnanéñ imuac héñacya ménda memac. Ionac haka biria imuac niñac kileñ ni zéwelec ai memañ.

⁶ Wañu galeñhécgina* hocnéñ unugic mama unuyu, ic embac ieneñ ackuazécna† imi sirjaguc wanzac imi niñtegicmu.

⁷ Wañu ieneñ ackuazéc yomi niñqelimu; Ai icnéñ baec patoma hoc sira gililig hezac ésécnec sicnina imi kicsuañ kuayaiguc héndéñ qéndéñgiawac hezac.‡

⁸ Miñ Kewu Yawe kicna hiwa guaru hayu néñgacma guac hazua. Qeri uñana imi katanec ménda waimina nammac.‡

⁹ Ni galeñgé némma biria meme ic ieneñ népésimañ zé bétac haigic imuacnec zéma ionac baec séséñ igucnec metecgé néñna.

¹⁰ Ic biria ieneñ wai énécmima enaj bétacginaiguc momacnec hiñgacgic inimac, néñ ni imi técgéma ogicmañ.

142

Zérabéra igucnec metecgé

mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac Masikil tanera legic. Bañec méñac qeriaiguc sañgima zéwelec ac yomi zéyec.) Ni Yaweac qachéhélizua. Ni Yaweac qacma zéwelecmizua.

* **141:6:** Saulo zéma ichéra. † **141:6:** Anutuac ackuazéc Dawidinéñ zéauyec imuac zézéya.

‡ **141:7:** Yes 26:19 ‡ **141:8:** Ac yomuac héña imi; Ménda wainéñna kec humuwi niñac.

² Ni ewa gorona wésiaiguc qocgéwa mazac. Wanju nuac zéra waiya imi zéhicnji mizua.

³ Qerinaiguc qeri uñananéh kic gili gili wanec séc, geñ mia hénana bétacya qahac imi niñdacma mihicnji nénec.

Ni héna agaleñ keriiiguc ieneñ sanjima bétac hainéngic.

⁴ Nuac héinaiguc hima hénna, méñnéñ méñ héniana ménda niñnéñu hoczua. Hainezic méñ ménda hayu hoczua. Méñnéñ méñ qeri uñana ménda galeñgé néñu hoczua.

⁵ O Yawe ni zésiác wanjémma zézua. Miñ Kewu geñgaoc imi hainezicna zéma kicqeli kekec baec yomuaru gi imi nuac buña wanzañ.

⁶ Zésiácna niñna, ni maqeqeya wamma kecanzua, nunesi wanñéñanzu ionac méra igucnec metecgé néñna, ieneñ kucgina eñeña nuac séc qahac.

⁷ Qeri uñana imi hésa ama igucnec hulac néñna, qacgawac ewa hia ac zéman. Goi héihéi wanj néñna, ic solaña ieneñ lelecgé némma nammu.

143

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe gi zéwelečna niñna. Guru héhélinawac gezac haina. Héniaga héla zéma héniaga solañawac séciguc acna niñna.

² Guac kicgaiguc imi baec ic méñnéñ méñ kápésic solarj ménda keczac. Imuac niñac welenj qeqe icga niguc ac ai ménda mena.

³ Hazécnanéh qeri uñanawac zuñ mezac. Kekecna qéziyu baeciguc maqezac. Sinji tunumanj qeriaiguc noporu becaru humugic ionac séc wanzua.

⁴ Imuac qerinaiguc qeri uñananéh kic gili gili wanj néñu wésé bacna imi témanj zé wanzac.

⁵ Ni nalé wahalawac nimba kenzac. Ai menec imi qerinanéh nimma taczua. Wanju iwawai méraganéh wamma menec imi nimma

⁶ mérana guac murugenj suluzua. Baec irec irecgianéh doku niñ humanzac imuac séc kekec uñananéh guac wammizac. (Ohec)

⁷ Yawe gi acna foc niñnéñna. Qeri uñana kuha mazac. Kic tanecga ménda musanjgé néñna. Baec séséñiguc hiñgacanzu ionac séc wambi niñac.

⁸ Niñkinzéhna imi guaru hezac imuac niñ siñunec goi héihéigawac ackuazéc nézéna nimba. Kekec uñana guaru nanjéwa érezac imuac mia héna kecmanj niñ niñzanj imi ku néñna.

⁹ Yawe hazéchécna ionac méragina igucnec metecgé néñna, ni guac méraga bawaiiguc sanjizua.

¹⁰ Gi nuac Anutu keczanj, imuac niñac ku néñna guac ewa siñga méndacma wammanj. Uñaga imi hiabia, imuac héna kondonajiguc nuag-icma kembésémanj.

¹¹ Yawe qacgawac wamma kekecna meqeli néñna. Solarj dindiñagawac séciguc zéra waiya igucnec népésina éréwa.

¹² Wanju goi héihéiga nuac hezac imuac séciguc hazéchécna qeric énécmina qahac wanjic. Neñ guac welenj qeqe icga keczua. Imuac niñ qeri uñana yéwéri mihicnji mianzu imi moczonj auénécmina qahac wandacmu.

144

*Baec yanda imi anjéna timac
niḡa zéwelerec.*

¹ (Dawidiac legic.) Yawe hainezicac zamanziḡna i zézé ségiségi wammi-man. Inéḡ mérana yaréac meefima mérana merawa yaré qeḡeac hénia kumiyec.

² Yawe imi goi héihéina, zamanziḡna zéma baḡecna, inéḡ neuḡ kiropo selina zéma metec metecna zéma saiwana, ni imi ic embac hécna méra bacnaiguc onopocanzac iwaru mia héiselianzua.

³ Yawe, gi ic imi némac hiaya niḡa eeya héianzanḡ? Miḡ Kewu gi baec icac ninna némaria waḡu niḡmianzanḡ?

⁴ Ic imi kua wésésé ésécnec hotoḡadac kecma qahac wammac, waḡu kekec naléyanéḡ amia timima keḡanzac ésécnec focdac hama kemmac.

⁵ Miḡ Kewu gi kurumeḡ mišicgéma tima mana. Baec boḡa séc onosina hofac téma yacmac.

⁶ Hažéchécgā pilitic giliénécmina héndéḡ énécmīna. Žakoḡga* muima héndéḡ énécmīna keḡic.

⁷ Ounec méraga suluma népésina éréwa. Doku qaḡu kuhaguc imuacnec zéma ic mérera ionac méragina igucnec metecgé néna.

⁸ Ieneḡ kua taséginanéḡ ikoc ac zéma méra héiginanéḡ manam batuc ai meanzu.

⁹ O Anutu ni legic qelia héima gita hésia 10 imi qema legic héigénzua.

¹⁰ Geḡ meseli énécmīna ic kewuya ic kewuya yaréginaiḡuc onogicanzu. Weleḡ qeḡe icga Dawidi sou zéra igucnec metecgé néḡanzanḡ guac mia legic héigénzua.

¹¹ Ic enia ionac méragina igucnec ni metecgé néḡna. Ieneḡ kua taséginanéḡ ikoc ac zéma méra héiginanéḡ manam batuc ai meanzu.

¹² Naḡ hécnina imi ic hésia komoranéḡ kecma séha séc yandianzac ésécnec wammu. Waḡu bérac hécnina ieneḡ ic kewuac ama yanda meanzu imuac hénia méndacma méra kiwi héimimia ama kewuac wotūḡa hocnéḡ memeya imuhucya ésécnec wammu.

¹³ Hofi amaninaiguc nene mériaḡ kuaya qeyu rama hécnina ieneḡ baec kisiaiguc saigic zanḡégina imi tausenḡ tausenḡ zéma 10 tausenḡ 10 tausenḡ wammu.

¹⁴ Burumakao hécnina iwa ieneḡ haléginaguc réwéria wammu. Nununesi ménda hicḡiyu ama sombeḡnina iguc zésiaḡ méḡ ménda hicḡimac.

¹⁵ Ic embac areḡ imuhucya imi zézé ségiségi ginaguc. Ic embac Yawenéḡ Anutu kecénécimia imi zézé ségiségi ginaguc.

145

Anutuac hiaya zéma kewuya.

¹ (Dawidiac mepé qepési ac.) Ic kewu Anutuna, ni zézé ségiségi waḡgemma qacga nalé tetcgia qahac mepési gémmaḡ.

² Ni kaiweya kaiweya zézé ségiségi waḡgemmaḡ. Waḡu qacga tetcgia qahac mepési gémmaḡ.

³ Yawe imi kuneḡ yanda imuac kuneḡ yanda mepésimimia wammac. Kuneḡ yandayawac séha imi qétéya olombiḡac séc qahac.

* 144:6: Žakoḡ imi piliticac séséc ac wanžac.

⁴ Hicņisaia hicņisaia emma kemma guac wawaņ memega imi mepésima haka silicga kuhaguc imi zéau énécmimu.

⁵ Qac buņaga eebipiyaguc zéma edamugaguc imi zéma guac haka welic welicgia imi qerinanéņ zénimma kecmaņ.

⁶ Hakaga welic welicgia imuac kuha imi zéau énécmimia wammac. Ni acgu héniağa kuney yanda imi zéau énécmimaņ.

⁷ Ieneņ guac sese kuney yanda imuac buņa zéma guac héniağa solaņa imuac legic héimu.

⁸ Yawe imi ewa hiawac waņ énécmima ewa biric waņ énécmima qeri geric foc foc ménda wamma goi héihéi kuney yanda waņ énécmianzac.

⁹ Yawe imi kekec momac yanda hiabia waņ énécmima zéyu hicņima keczu séc goi héihéi waņ énécmianzac.

¹⁰ Yawe geņ zéna hicņima keczu imi moczoņ guac ewa hia ac zému. Guac muru météré amuma kekec ieneņ gi mepésigémmu.

¹¹ Ieneņ guac héņgaleņ ama areņa yanda imuac edamuya zéauma guac kucga zéeminij wammu.

¹² Guac ai kuhaguc imi zéma héņgaleņ ama areņa yandagawac qac buņayawac edamuya imi ic onac qelihécgina énézégic nimmu.

¹³ Guac héņgaleņ ama areņa yanda imi héņgaleņ ama areņa yanda hémbénaņa. Waņu héņgaleņ aiga imi hicņisai lépaya lépaya hema emma kecmac. Miņ kewu imi zéyu hicņima keczu imi moczoņ goigina héima méņzé méņzéya qahac zikiżiki acya moczoņ méndacanzac.

¹⁴ Yawe imi tendiņgéwiņ zé waņanzu ionac naņgé énécmianzac. Waņu mema titi waņ énécmimia imi meyac énécmianzac.

¹⁵ Kekec momac yandanéņ guaru kic hianzu. Geņ nalé zézéya méndacma nene yaka gumu énécmianzaņ.

¹⁶ Waņu méraga suluma iwawai kekecginaguc imi moczoņ galeņgé énécmima sécgé énécmianzac.

¹⁷ Yawe imi wawaņ memeya moczoņ solar dindiņa waņanzac. Haka silicya moczoņ ewa hiawac waņanzac.

¹⁸ Yawe imi zéwelec wammima hélacnec zéwelecanzu séc hosucgé énécmianzac.

¹⁹ Inéņ mia eeya héimianzu séc ewa siņginawac sécgé énécmianzac. Waņu ionac qac héhéligina imi nimma aņgégina tianzac.

²⁰ Yawe imi goi héihéi wammianzu séc héņgaleņ waņ énécmianzac, néņ kaiżiliwen ic imi moczoņ mebiru énécmianzac.

²¹ Kuananéņ Yaweac qac buņaya zéaumaņ. Waņu séwiginaguc momac yanda ieneņ gara téréya imi tetcgia qahac mepésimu.

146

Anutunéņ méra miyu mepésimiyec.

¹ Haleluya, kekec uņana Yawe mepésina.

² Ni kecma emma kecmaņ séc Yawe mepésimaņ. Kecma emma kecmaņ séc Anutuna legic héimimaņ.

³ Ini ic eņeņa ionaru ménda laheņgému. Baec ic ieneņ méra énécmiuac kuc ménda he énécmizac.

⁴ Ieneņ imi uņagina wai énécmiyu baeciguc liliņgéma kemmu. Keņgic kaiwe imuaru mia ionac niņareņ areņgia imi moczoņ qahac wandacmac.

⁵ Yakoboac Anutunéj méra mimac imi ségi ségiyaguc. Wañu Yawe Anutuyawac niñkumuma kecanzac imi zézé ségi ségiyaguc.

⁶ Yawe imi baec kurumej zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczorj zéyu hicñidacgic. Wañu hémbénañja qeri héla késa kecanzac.

⁷ Inéj hédacgé énécmiawac kecanzu imi héna acac séc zéñinji énécmima yaka niñ humuanzu séc nene yaka gumu énécmianzac.

Wañu Yawenéj qaté énécmimia imi hulac énécmianzac.

⁸ Yawenéj kic hilic onac kic hihi meénécmianzac. Yawe imi mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. Wañu Yawe imi ic solañja goi héihéi wañ énécmianzac.

⁹ Yawe imi ic kianja héngalen wañ énécmianzac. Wañu qawéc gupañ énépésima nanjé énécmianzac. Wañu kaiziliweñ ic ionac hénagina imi mebirí énécmianzac.

¹⁰ Zion ama arenja yanda, Yawe guac Anutunéj hicñisai lépaya lépaya hémbénañja héngalen wañgémmac. Haleluya!

Anutunéj Yerusalem héngalen wammianzac, mepésimini.

147

¹ Anutunina legic héimimia imi hiabia. Wañu imi niñsorocya zéma niñu sécgémac. Imuac niñac Yawe mepésini, haleluya!

² Yawenéj Yerusalem meyacgéanzac. Inéj mia Israel héndén qéndén wañ énécmigic keczu imi qutulanjé énécmianzac.

³ Inéj ewa biric wamma keczu séc mehiaru énécmima wizigina oso énécmianzac.

⁴ Inéj ménni sikilu qétégina oloñ énécmima qacgina qacénécmianzac.

⁵ Miñ Kewunina imi kuneñ yanda, kuc yandayaguc. Wañu niñtegic qinjegicya séha imi olombinjac séc qahac.

⁶ Yawenéj memaamuma kecanzu imi énépésima nanjé énécmianzac. Wañu kaiziliweñ ic imi giliyu baeciguc maunudacmac.

⁷ Saiwop zémima Yawe legic héimimu. Gita kulele qema Anutu legic héimigic.

⁸ Inéj hosusu haima kurumeñ osoanzac. Wañu baecac wamma kia imi hofiaiguc haiyu heanzac. Wañu kia haiyu baec boñajiguc qézézac éréma yandianzac.

⁹ Inéj haséñ yanj zéma koeckoec nei merawanéñ qacma kecgic nenegina miñicñi énécmianzac.

¹⁰ Yawe imi becosicac kuhawac niñkumuma kenzu ionac siñgina ménda niñanzac. Wañu ic méñ eneya héna kuhawac niñkumuma kenanzac imuac ménda héñsorocanzac.

¹¹ Inéj eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wañanzu ionac mia ewa hia niñanzac.

¹² Yerusalem gi Yawe legic héimina. Zion gi Anutuga legic héimina.

¹³ Inéj amagawac nagu wétéya imi meseligianzac. Wañu ama imuac qerigaiguc merachécga mérianj miñicñi énécmianzac.

¹⁴ Inéj baecgawac suc séré yanda imuac qeriaiguc luae qegéñu heanzac. Wañu nene héla gocmia hiabianéñ gumu géñu sécgéanzac.

¹⁵ Inéj zézé seli acya baeciguc méliyu ackuazéç iminéñ foc foc kenanzac.

16 Inéh komboc rama zucya imuhucya éséc nec giliyu maanzac. Wanu komboc bororona baeciguc hicni hichiya imi qesayu bucgažen éséc nec heanzac.

17 Inéh saméh bororona éséc nec komboc giliyu maanzac. Mérénéj sanjeña imi ogicma hia ménda téténgarimac?

18 Wanu inéh zéyu komboc imuhucya imi pépélíma doku wananzac. Inéh luhuc ézéyu qeanzac. Wanu doku ézéyu keñanzac.

19 Inéh ackuazécya Yakobo zéhicni miyec. Wanu héna acya zéma paken acya imi Israelac zéhicni miyec.

20 Baec méñac ic areñ tosia ionaru imi imuhuc méñ ménda wan énécmiyec. Imuac ieneñ Anutuac héna ac imi ménda ninzu. Haleluya!*

Anutuac edamuya imi baec kurumenj sécgéma hezac.

148

1 Haleluya, kurumenjiguc keczu ini Yawe mepésigic. Yawe mepésigic, ou eñeñaguc keczu ini i mepésigic.

2 Kua meme unahéra ini moczon i mepésigic. Kawali areñhéra ini i mepésigic.

3 Maso kaiwe iri i mepésiyic. Sikilu asarianzu ini moczon i mepésigic.

4 Kurumenjac kurumen ini acguc i mepésigic. Sawaiguc doku hedaczac ini acguc i mepésigic.

5 Momac yanda inéh zéyu hichijima hezu imi wai énécmigic Yaweac qara mepésimu.

6 Inéh méñnéñ méñ ménda logimac niñ qañañ silic hai énécmima imuhucya imuhucya hémbéñañ kumu énécmiyu nanzu.

7 Baec igucnec Yawe mepésigic, kondunac mokoleñ yanda zéma kondun zékéña zékéña ini momacnec.

8 Geric zéma komboc zéma komboc boborona zéma hosusu dépañ zéma luhuc kuaya tohoanzu ini acguc imuhucyanec.

9 Baec boña zéma baec qindin qindina moczon, ic gocmiaguc zéma yéménzéc ic moczon imuhucyanec,

10 haséñ yan moczon yanda zéma ama yan moczon zéma gisic zéma nei qeñañginaguc moczon imuhucyanec.

11 Baera baera ic kewu moczon zéma ic embac areña areña moczon zéma ic eñeña zéma baecac zétegittegic ic moczon imuhucyanec,

12 ic qaré, embac seraña, ic embac yanda zéma nambérac moczon imuhucyanec.

13 Iwac qara momacgucnec sac eñeña yanda wanzac. Wanu edamuya imi baec kurumenjiguc keczu imi moczon onogicma eñeña wanzac, imuac niñac momac yanda ini Yaweac qara mepésimu.

14 Inéh mia héna géséhéra ilicgina meyac énécmiyec imuac niñac i imi qéhéréngé mima kecanzu météré énécmimia Israel ic ionac mepé qepésiac bunja wanzac. Haleluya!

Anutuac haka hiabia ic embachéra ionac muru hezac.

* 147:20: Hebirairo ac yomuac hénia imi; Yawe mepésigic!

149

¹ Haleluya, legic qelianéñ Yawe mepésigic. Météré ichéra* ionac azoazoroiguc legic héimigic.

² Israel imi eneya mihicñi miyec iwac niñac wamma ségiségi wamma. Zionac nanhéra ienen enañ ic kewu niñac wamma ségiségi wammu.

³ Legic hirima qara mepésigic. Wanñonñ zéma gita qema legic héimigic.

⁴ Yawenéñ eneya ic embachéra niñac ségiségi wanñanzac. Wanju ic embac memaamuma kecanzu séc añgégina tima kiwi méréra héñsoroc sorocya meénécmanzac.

⁵ Météré énécmimia ienen imi edamuya qeriaiguc ségiségi wamma enañ hehe tataciguc legic héimimu.

⁶ Kuaginaiguc imi Anutuac mepé qepési acnéñ hemac. Wanju méraginaiguc sou bawa andia zéráguc imi he énécmimac.

⁷ Wanju iminéñ mia baera baera ic bakia melenéñ énécmima ic embac areña areña tasé ku énécmimu.

⁸ Wanju ic kewuhéçgina imi señ hésanéñ, ic eneña héçgina imi aññ bétacnéñ hénagina helanzí énécmimu.

⁹ Zéteçic tegic ac ooyawac hezac imuac séçiguc imuhuc wañ énécmimu. Ai eeyaguc imuhucya imi météré énécmimia ionac méraginaiguc hai énécmiyu hezac. Haleluya!

Kewunina yanda Anutu.

150

¹ Haleluya, ocmuñaguc Anutu legic héimigic. Kuha héima hezac kurumenñ imuaru legic héimigic.

² Wawanñ memeya kuhaguc imuac niñac legic héimigic. Héniaya, kunenñ yanda edamuyaguc imuac niñac wamma legic héimigic.

³ Tomuñ qema legic héimigic. Kulele zéma gita qema legic héimigic.

⁴ Tambariñ qema legic hirima mepésigic. Kuña zéma gitanéñ legic héimigic.

⁵ Aññ hilañ qara kunenñ yanda imuhucya qema mepésigic. Aññ hilañ hétéñ ou eneñawac qema mepésigic.

⁶ Kua wésésé héima kecanzu séc Yawe legic héimigic. Haleluya!

* **149:1:** Hénaoriñ Anutu niñzégéanzu momac yanda ionac qaçgina.

Mataio

Yesuac esaj ambéchéra ionac qacgina.

¹ Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra.*

² Abarahamnér Isaka mihicjiyec. Isakanér Yakop mihicjiyec. Yakobonér Yuda zéma iwac dac munahéra mihicji énécmiyec.†

³ Yudanér Tamari iwarunec Feresi zéma 3ara mihicji érécmiyec. Feresinér Hesiron mihicjiyec. Hesironnér Aram mihicjiyec.

⁴ Aramnér Aminadap mihicjiyec. Aminadapnér Nason mihicjiyec. Nasonnér Salmon mihicjiyec.

⁵ Salmonnér Rahap iwarunec Boasi mihicjiyec. Boasinér Rut iwarunec Yobedi mihicjiyec. Yobedinér Yesi mihicjiyec.

⁶ Yesinér ic kewu Dawidi mihicjiyec.

Wañu Dawidinér Uriawac iniña iwarunec Solomon mihicjiyec.

⁷ Solomonnér Rehoboam mihicjiyec. Rehoboamnér Abia mihicjiyec. Abiyanér Asafe‡ mihicjiyec.

⁸ Asafenér Yosafat mihicjiyec. Yosafatnér Yoram mihicjiyec. Yoramnér Uzia mihicjiyec.

⁹ Uzianér Yotam mihicjiyec. Yotamnér Ahazi mihicjiyec. Ahazinér Hezekia mihicjiyec.

¹⁰ Hezekianér Manase mihicjiyec. Manasenér Amosi§ mihicjiyec. Amosinér Yosia mihicjiyec.

¹¹ Wañu Babilon baeciguc onagicma kenkenja nalé imuaru Yosianér Yekonia zéma dac munahéra mihicji énécmiyec.

¹² Wañu Babilon baeciguc onagicma kenjiguc Yekonianér Salatiel mihicjiyec. Salatielnér 3orobabel mihicjiyec.

¹³ 3orobabelnér Abiut mihicjiyec. Abiutnér Eliakim mihicjiyec. Eliakimnér Azori mihicjiyec.

¹⁴ Azorinér Sadok mihicjiyec. Sadoknér Akim mihicjiyec. Akimnér Eliut mihicjiyec.

¹⁵ Eliutnér Eleazari mihicjiyec. Eleazarinér Matan mihicjiyec. Matannér Yakop mihicjiyec.

¹⁶ Yakopnér Mariawac euya Yosefe mihicjiyec. Wañu Maria iwarunec mia Yesu Kristo*** zémimia imi hicjiyec.

¹⁷ Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicjisaiaic qétégina imi 14 wanzac. Wañu Dawidi igucnec éréma Babiloniguc onagicma kenkenjawac naléiguc hayu hicjisaiaic qétégina imi 14 wanzac. Wañu Babiloniguc onagicma kenkenjawac nalé imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicjisaiaic qétégina imi 14 wanzac.

* **1:1:** Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, néj kembangan 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi téréya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owij zé 3ipilalec ac me Nei ac qahac, néj Girik ic me Hebraio ic ewagina méndacma ooyawac hezac. † **1:2:** Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, néj tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac. ‡ **1:7:** Kiwi méránér ooya tosaraiguc Asafeqac qara méj imi Asa. § **1:10:** Kiwi méránér ooya tosaraiguc Amosiac qara méj imi Amon. *** **1:16:** Hebraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéj météré mimia.

Halécnéñ météré mimia Yesuac hicñihicñiya imuac suruc.

¹⁸ Wañu Kristo Yesuac hicñihicñiya imi yomuhuc; Iwac nenñocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zééércmimía wañec, néñ ekawu momacnec ménda kerincnec Uña Téréyanéñ kiwi meyu hériyaguc wañu héñec.

¹⁹ Wañu iwac eu buña Yosefe imi ic dindiña kerec. Imuac niñ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niñac, éléñnec waimiyu kemmac zé nimma niñarenñegec.

²⁰ Imuhuc nimma keru Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Dawidiac qeli Yosefe, iniñ buñaga Maria wagicmañ zé zénéñga ménda hiriyu, tomenñaguc taczac imi Uña Téréyawac murunec.

²¹ Inéñ nañawac mihicñimac. Mihicñiyu inéñ kecma eneya ic embachéra késpedesgina igucnec anñéñgina timac, imuac niñac qara Yesu zéwéséman.

²² Haka hicñiyec imi Miñ Kewuninanéñ kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczoñ meselimañ zé imuhuc hicñiyec;*

²³ Niñzu, embac serañanéñ héri haima naña meyu iwac qara Immanuel zému (Hénia imi Anutunéñ nenñaguc keczac).

²⁴ Imuhuc zéyu Yosefenéñ gau igucnec yacma Miñ Kewuac kua meme uñanéñ zéyec séc wamma iniñ buñaya wagicma hayec.

²⁵ Wañu inéñ i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi mérec merac naña mihicñiyec. Mihicñiyu Yosefenéñ qara Yesu zéyec.

2

Niniñ ic ienenñ Yesu hémbiñ zé hagic.

¹ Ic kewu Herodeac héñgaleñ naléiguc Yesunéñ Yuda baec Betelehem ama areña yandaiguc hicñiyec. Gezac qema niñgic, hicñiyu Is igucnec niniñ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zégic;

² Merac Yuda ic onac ic kewu buña hicñiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi méñ hémma mepésimiwiñ zé haziñ.

³ Imuhuc zégic ic kewu Herodenéñ ac imi niñu ewayaiguc niñkéndéñaguc wañec. Imi mia inéñnec qahac, Yerusalem miñjina i guc kecgc ienenñ moczoñ imuhuc wañgic.

⁴ Wañu inéñ hofac oo ic kiwahécgina zéma hénaroiñ ionac hénac acac kiwi ic unuruma Kristo* dimuaru hicñima keczac imuac qesiénécmyec.

⁵ Qesiénécmyu yomuhuc ézégic; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tiliñ tiliñ ic méñnéñ yomuhuc oyecac hezac hénia yomuhuc niñac imuhuc zégic;

⁶ Betelehem ama areña, guac murunec galeñ méñnéñ hama nuac hénaroiñ Israel imi rama galeñ ésécnec galeñgé énécmimac. Imuac niñ gi imi Yuda baeciguc ama areña yanda kuney kuney hema kenzac imuac sugginaiguc komodia ménda wanzañ.

⁷ Imuhuc zégic nimma Herodenéñ niniñ ic éléñnec unuruyu hagic enacnec tacma widi hicñiyec imuac naléya dindiñanec qesiénécmmima niñec.

⁸ Qesiniñu tecgéyu Betelehem ama areña yandaiguc méli énécmima yomuhuc énézéyec; Kemma merac imuac dindiñanec qesinimmu. Wañu mihicñimuiguc liliñgéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimañ.

* 1:22: Yes 7:14 * 2:4: Hebraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéñ météré mimia.

⁹ Ic kewunéh imuhuc zéyu niŋgic tecgéyu, hénagina ménggucnec toroqema keŋgic. Waŋu gezac qema niŋgic, widi Is imuaru héngic iminéŋ muŋguc hiŋji énécmima walac walac kemma moczoŋ merac heyec ama imuaru kemma héiselima tarec.

¹⁰ Waŋu ieneŋ widi imi muŋguc hémma ségiségi kuneŋ yanda waŋgic.

¹¹ Waŋu ama imuaru haréma merac imi neŋgocya Mariaguc momacnec iricma simiŋ héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosi ic tutuha héméŋaguc zéma sacmasi haléc héméŋaguc imi sécgina séc haimigic.

¹² Waŋu gauiguc Herodeac muru ménda kemmu niŋ énézéyec. Énézéyu nimma héna méŋ igucnec ama baecginaiguc liliŋgéma keŋgic.

Yosefe iniŋ meracyaguc Izipte baeciguc néŋgacma keŋgic.

¹³ Liliŋgéma keŋgic, niŋzu, Anutuac kua meme uŋanéŋ gauiguc Yosefe hiŋjimima yomuhuc ézéyec; Herodenéŋ merac yomi qemaŋ zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma neŋgocya oragicma Izipte† baeciguc néŋgacma kemma kecna muŋguc gézémaŋ.

¹⁴ Imuhuc zéyu Yosefenéŋ siŋyaiguc yacma merac zéma neŋgocya oragicma Izipte baeciguc keŋec.

¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Miŋ Kewuni-nanéŋ eneya kua meme ic méŋac kuaya mema zéma yomuhuc zéyec ac yominéŋ héla héimac niŋ imuhuc hiŋjiyec; Izipte baec igucnec naŋna qac hérémizua.*

Yesu qewiŋ zé wamma namu nene tosara unuhumugic.

¹⁶ Waŋu Herode imi niniŋ ic ieneŋ ikoc wammigic imi niŋtegicma qeri biric kuneŋ yanda waŋec. Waŋu yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama areŋa yanda zéma ama areŋ yanda yanda hosuraiguc tacma keŋec imuac qeriaiguc merac kecgic imi niniŋ ic qesiéncmima naléya niŋec imi méndacma yawuŋgina éréhéc zéma bawaiguc moczoŋ unugic humudacgic.

¹⁷ Imuhuc waŋgic kua meme ic Yeremianéŋ yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec;

¹⁸ Ewa hétéŋ méŋ Rama ama areŋa yandaiguc hiŋjiyu niŋgic. Ewa biric yanda zéma zésiac yandanéŋ hiŋjiyu niŋgic. Rahelnéŋ merachéra ionac niŋ siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac niŋ mebélac gémuac séc qahac waŋec.

Izipte baec igucnec liliŋgéma hagic.

¹⁹ Waŋu Herode humuyu, niŋzu, Miŋ Kewuac kua meme uŋa méŋnéŋ Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hiŋjimima yomuhuc ézéyec;

²⁰ Meracac kekecyu qewiŋ zé hogcic ieneŋ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma neŋgocya oragicma Israel baeciguc liliŋgéma kenna.

²¹ Imuhuc zéyu Yosefenéŋ yacma merac neŋgocyaquc oragicma Israel baeciguc keŋec.

²² Néŋ Akelaonéŋ maŋgocya Herodeac tatac késama Yuda baec galeŋgézac imuhuc zégic nimma imuaru kemmaŋ zé zénéŋa hiriyec. Waŋu gauiguc kua meme uŋanéŋ ézéyu nimma Galilaia baeciguc keŋec.

† 2:13: Girik aciguc; Aigiptos. * 2:15: Hos 11:1

²³ Kemma tauṛ mēṅ Nazarete zéanṣu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niṅ imuhuc hicṅiyec; Nazarete ic zémimu.

3

Yohaneac héipuc ac.

¹ Nalé imuaru doku naec haka ic Yohananéṅ hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec;

² Kurumenṅac héṅgaleṅ ama areṅa yandanéṅ hosucninu hazac, imuac niṅ ewa qerigina melenṅic.

³ Waṅu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic mēṅ baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Miṅṅinawac hénaya zéréṅ qéréṅ wamma megic, iwac hénaya héimindiṅigic dindiṅa waṅu.

⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanéṅ memeya imi héima rikunṅa yaṅ séwélanéṅ memeya imi kembraṅiguc zikima kerec. Waṅu iwac neneya imi gaoc zéma haséṅ morombazecac dokuya.

⁵ Waṅu imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku nēwéc nēwéc ic embac moczoṅ iwac muru kendacṅic.

⁶ Kemma képésicṅina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷ Waṅu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokoleṅac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néṅgacmu niṅac méréneṅ goro ac énézéyec?

⁸ Ewa melenṅ melenṅac séciguc héla mihicṅigic.

⁹ Waṅu eṅaṅ qeriginanéṅ Abaraham imi neṅaṅ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niṅṅic, Anutunéṅ hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu.

¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haianzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiṅgacdacmac.

¹¹ Ni imi qerigina melemmu niṅac dokunéṅ naec énécmianzua, néṅ nuac andénaiguc hakeczac inéṅ kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanéṅ héná usuya metecgéma késamaṅac séc qahac. Inéṅ Uṅa Téréya zéma geric bélaṅanéṅ naec énécmimac.

¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminéṅ héla gocmia imi tocgéma hofiguc haimac, néṅ gorosoṅa imi héiusuṅ wamma geric bélaṅ tectecgia qahac imuaru giliyu zemac.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³ Waṅu nalé imuaru Yesunéṅ Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohananéṅ doku naecmimac niṅ ézéyec.

¹⁴ Ézéyu Yohananéṅ qetalimima yomuhuc zéyec; Geṅ ni doku naec némbésémaṅ niṅac wanṣua, néṅ geṅ nuac muru hazanṅ?

¹⁵ Yesunéṅ melemma zéyec; Deguc imi acna niṅnéṅna imuhuc wamma nekaṅ haka solaṅa moczoṅ meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec.

¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumenṅ aṅgéyu Anutuac Uṅa Téréya kembo nei éscnec mama hama iwac orucyaiguc naṅu héṅec.

¹⁷ Waṅu kurumenṅ igucnec ewa mēṅ yomuhuc hicṅiyec; Yomi imi nuac Naṅṅa. Iwac siṅ kuney yanda niṅanzua. Iwac niṅ ewa qerinanéṅ ségiségi yanda waṅanṅac.

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Waŋu Yesu Biria miŋinawac ala batuciguc emmac niŋ Uŋa Téréyanéŋ wagiru baec kisiaiguc keŋec.

² Kemma siŋi kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéwelecma kecma andi-aiguc yaka niŋ humuyec.

³ Ara batuc miŋinanéŋ Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Naŋa wanzanŋiguc zéna hoc sasala yominéŋ melemma saméŋ wammac.

⁴ Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnéŋ saméŋ sac qahac, néŋ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczoŋ nimma kekecyaguc kecma.

⁵ Imuhuc zéyu Biria miŋinanéŋ Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téreyaiiguc emma ama téréya imuac witiyaiguc oporu nanec.

⁶ Naŋu yomuhuc ézéyec; Inéŋ guac wamma kua meme uŋahéra énézéyu ieneŋ méraginanéŋ gi gépésima osogéŋgic hocnéŋ hénaga ménda nézéhégémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Naŋa wanzanŋiguc yomuacnec luma emu hiŋgacna.

⁷ Zéyu Yesunéŋ muŋguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néŋ Miŋ Anutuga ménda batucgé miwésémaŋ.

⁸ Imuhuc zéyu Biria miŋinanéŋ wagicma baec boŋa eŋeŋa yandaiguc emma héŋgaleŋ ama areŋa yanda sasala baec séc hema keŋkeŋa imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec.

⁹ Héŋu yomuhuc ézéyec; Gi simiŋ héima mepési némbésémaŋiguc iwawai imi moczoŋ guac géndacmaŋ.

¹⁰ Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Biria miŋina,* gi néŋgacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miŋ Anutuga simiŋga héimima mepési miwésémaŋ, waŋu iwacnec sac welen qemiwésémaŋ.

¹¹ Imuhuc zéyu Biria miŋinanéŋ Yesu waimima keŋec. Keŋu kua meme uŋa eneŋ haréma Yesu welen qemigic.

Yesunéŋ Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

¹² Waŋu Yesunéŋ Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buŋa suruc nimma Galilaia baeciguc keŋec.

¹³ Waŋu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi ŋabulon zéma Naftali baec suciguc zékéŋ yanda hezac imuac giŋgiŋaiguc taczac.

¹⁴ Imi mia Anutuac tiliŋtiliŋ ic Yesaiawac kuaya mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niŋac imuhuc hiŋjiyec;

¹⁵ ŋabulon baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeŋ konduŋ giŋgiŋawac héna zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru,

¹⁶ ic embac tunumaŋiguc taczu eneŋ asac mararaŋ yanda hiŋjiyu héŋgic. Waŋu humucac tunumaŋaiguc kecgcic ionac muru asac mararaŋ qetagali énécmizac.

¹⁷ Waŋu nalé imuaru mia Yesunéŋ aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina melenŋic.

Yesunéŋ hénima tohotoho ichéra unuruma énépésiyec.

* 4:10: Girik aciguc; Satana.

¹⁸ Waṅu Yesunéḡ Galilaia kondunḡ giṅgiṅaiguc keṅkecma héṅu Simon, Petero zémimia imi zéma iwac munaya Anderea ierenḡ kondunḡiguc ufcigira gilimanec naṅoc. Waṅu ierenḡ imi lambéc héréhéré ic keroc.

¹⁹ Waṅu iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéḡic, neḡ ai mén érécniwa iri ic embac héréhéré ic wammaoc.

²⁰ Imuhuc zéyuc focnec ufcigira waiyic taru Yesu méndaroc.

²¹ Waṅu imuacnec keṅkecma héṅu dac muna éréhéc Zebedaioac naṅ héréra, Yokobo zéma iwac munia Yohane ierenḡ maṅgocgira Zebedeguc eṅawu zéiciguc ufcigina qotoma tacḡic mihiḡi érécmima ururuyec.

²² Ururuyu focnec zéic zéma maṅgocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunéḡ ic embac tuṅaguc ackuazéic ku énécmiyec.

²³ Waṅu Yesunéḡ Galilaia baec séc kereḡ haré wamma tocgotocḡo amaginaiguc Anutuac héṅgaleḡ ama areṅa yandawac buṅa suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sugginaiguc ic embac tosara hafi zepaginaiguc hénia hénia imi moczoṅ mehiaru énécmiyec.

²⁴ Imuhuc waṅu iwac qac buṅaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ienenḡ hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaiguc, uṅa biriaginaiguc, humuc turucginaiguc, zéma hénia méragina séléc sélécḡia imi onagicma hagic mehiaru énécmiyec.

²⁵ Waṅu Galilaia, Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma Yodan doku néwéc igucnec ic embac tuṅa tuṅa hama méndacmicḡic.

5

Ic zézé ségiséḡiyaguc.

¹ Waṅu Yesunéḡ ic embac tuṅa tuṅa imi inicma baec boṅaiguc emma tarec. Taru tohotoho ichéra ienenḡ iwac muru hagic.

² Waṅu kuaya auma ku énécmima zéyec;

³ Uṅa qerigina maqeqeya kecanzu imi enenḡ ségiséḡi ginaguc, kurumenḡac héṅgaleḡ ama areṅa yanda imi ionac buṅa wanzac.

⁴ Zé siac wamma kecanzu imi enenḡ ségiséḡi ginaguc, Anutunéḡ ewa hia qeénécmimac.

⁵ Gumbénzénzénḡ kecanzu imi enenḡ ségiséḡi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc énécmiyu késamu.

⁶ Yaka zéma doku niḡ humuanzu éséc haka solanḡawac waṅanzu imi enenḡ ségiséḡi ginaguc, sécḡé énécmimia wammac.

⁷ Goi héihéi waṅ énécmianzu imi enenḡ ségiséḡi ginaguc, Anutunéḡ goigina héimac.

⁸ Ewa qerigina qala qala imi enenḡ ségiséḡi ginaguc, ienenḡ Anutu hémmu.

⁹ Luae qeqe ic imi enenḡ ségiséḡi ginaguc, Anutuac nambérac héra zéénécmimu.

¹⁰ Haka solanḡawac unuhéi waṅ énécmigic birizu imi enenḡ ségiséḡi ginaguc, kurumenḡac héṅgaleḡ ama areṅa yanda imi ionac buṅa wammac.

¹¹ Nuac niṅac zéma zébiri qébiri waṅ énécmima unuhéi waṅ énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaiguc haimu imi ségiséḡi ginaguc,

¹² Anutuac kua meme ic walac hama kecḡic imi imuhucyanec unuhéi waṅ énécmigic. Imuac niṅac ewa hia nimma ségiséḡi wammu. Imuac kitiwa kurumenḡiguc heheya imi kunenḡ yanda imuac niṅac imuhuc zézuac.

Sei zéma asac mararaḡ.

13 Ini imi baec ic ionac sei keczu. Wañu seinéñ siñá qahac wammaciguc némacyanéñ iwawai méñ hésiyu siñaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omaya wamma iwawai méñ ménda mehiarumac, néñ momacguc wañmimiawac séc imi giligic ic embac eneñ tizizamu.

14 Wañu ini imi baec ic ionac asac mararañ, ama areña yanda méñ baec boñaiguc imi musañgémacac séc qahac.

15 Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianza, qahac, imi mia tatarraiguc haigic taru asahanéñ ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac.

16 Imuac onac asac mararañ ginanéñ imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Wañu ieneñ onac wawañ meme hiabia imi héngic hiaruyu Mañgocgina kurumeñiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tiliñtily ic.

17 Niñgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomañ zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomañ zé ménda mayi, néñ meseligimañ niñac mayi.

18 Ni hélacnec énézézua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me bororoñadac méñ eñ hema ménda qahac wammac, néñ moczoñ hélacgucnec wandaruguc mia baec kurumeñ imi hia qahac wammac.

19 Imuac ic méñnéñ méñ héna ac imuarunec komocdiadac méñ logima tosara imuhucnec wammu niñ ku énécmimac imi, kurumeñac héngalen amaiguc ic mamaya zémimac. Wañu méñnéñ méñ wawañ memeyaiguc haima héna ac imi imuhucyanec tosara ku énécmimac imi, kurumeñac héngalen amaiguc ic eneña zémimac.

20 Imuac énézéwa niñgic, onac haka solañanéñ héna acac* kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogicmac imi, kurumeñac héngalen amaiguc keremmuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

21 Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Ic ménda qehumuwésémañ, wañu méñnéñ ic qehumumac imi acac buña wammacac hezac, ac imi ini niñgicac nindaczu.

22 Néñ neñ yomuhuc énézézua; Méñnéñ méñ hénia qahac alaya qeri biric niñmizac imi acac buña wammac. Méñnéñ méñ imi alayawac niñac, ic qelaja† zémizac imi kua meme ic ionac kaunsoł iguc onopocmu. Méñnéñ méñ alayawac moroc zémizac imi geric siawac buña wammac.

23 Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganéñ guac niñac hazéc ac méñ kesa keczac imi niñqelizañiguc

24 sesega imi zaki téréya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegéñuguc bec liliñgéma hama sesega imi haimiwésémañ.

25 Gi hazécgaguc hénaiguc kemmanec focdac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hazécganéñ gésigési icac muru goporu gésigési ic iminéñ téñgic ic kuneñginawac mériaiguc waigéñu hésa amaiguc gopocmac.

26 Goporu, ni hélacnec gézéwa niñña, alagawac kitic imi moczoñ ménda kudacma imuarunec mawésémañac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

* 5:20: Moseac héna ac. † 5:22: Girik aciguc; Raka.

27 Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Kaisero ai ménda mewéséman, ac imi ninjicac nindaczu.

28 Néh ni yomuhuc énézéza; Ic méhénéh embac méh hémma ewayaiguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianéh bec kaisero wanzac.

29 Kicga héiigucnéh biriawac simbaiguc goporu, imi néfindinégema gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac waju séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hingacbéseman iminéh hia wammac.

30 Méraga héiigucnéh biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac waju séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hingacbéseman iminéh hia wammac.

Eu inih waiwai haka.

31 Zézéya méh imi yomuhuc; Ic méhénéh méh iniya waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac.

32 Néh ni yomuhuc énézéza; Ic méhénéh méh iniya kaiseroac qahac, néh yéwéri tosara niyac waimizac imi, inéh embac imi kaiseroiguc opoczac. Waju ic méhénéh embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

Zézépan ac.

33 Waju munjuc, yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eh ménda zéseliwéséman, néh guac zézépan acga imi kewuac kiwaiguc wandacbéseman.

34 Waju ni yomuhuc énézéza; Anutuac kiwaiguc ac méh méndagucnec zéselimu. Kurumeh qacma ménda zéselimu. Kurumeh imi Iwac ic kewu tatac wanzac.

35 Waju baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac héna titiya wanzac. Waju Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu enjéwawac ama areña yanda wanzac.

36 Waju orucgaiguc acguc ménda koroma zéseliwéséman. Imi mia gi oruc zucga melenja méhac méh lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niyac imuhuc zéza.

37 Imuac bénzéh dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeqeya imi Biria mininawac murunec hahaya.

Bakia melenj énécmiawac haka.

38 Ac zézéya méh yomuhuc niyanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécyu.

39 Waju neh yomuhuc énézéza; Haka biria kétik imuac nuna guwa ménda wammu. Méhénéh hulunja otomac imi, néwécgenja hia melenj mina gemac.

40 Waju méhénéh genja maleku niyac aciguc guagicma kenju sanjena malekuga imi momacnec wai miwéséman.

41 Méhénéh héna hosuru guagicma kemmanjac zéyu horua méndacmima kembéséman.

42 Méhénéh iwawaiga méh guagicmanj zé me lagulawac késamanj niyac welecgenj enj dac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

43 Alaga sinj nimmima hazécga mézétiti wammiwésémanj ac zézéya méh imuhuc niyanzu,

⁴⁴ Nérj neŋ mia yomuhuc énézézua; hazéc hécgina siŋgina niŋénécmimu. Waŋu ununesi waŋ énécmianzŋ ionac niŋac wamma zéwelec wammigic goigina héimac.

⁴⁵ Imuhuc wamma kurumeŋ Maŋgoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kurumeŋ Maŋgocginanéŋ kaiwe zéyu ic hia biria momacnec asari énécmianzac. Waŋu kiaya imuhucyanec ic hia biria momacnec énécmianzac.

⁴⁶ Siŋ niŋénécmianzŋ ionacnec sac goigina héiéénécmimu imi, némac kitiwa hiabia he énécmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hia ménda waŋanzŋ me?

⁴⁷ Waŋu alahécgina ionacnec sac ac qacguc waŋ énécmimu imi, némac iwawai kuneŋ yanda wanzŋ wammac? Ic enia eneŋ haka imuhucya hia ménda waŋanzŋ me?

⁴⁸ Imuac mia kurumeŋ Maŋgocgina imi solanŋ keczac séc ini imuhucnec solanŋ kecmu.

6

Méra énécmiawac haka.

¹ Técgina nimma kecmu. Haka solanŋ imi ic ieneŋ hémmu niŋac zéma kicginaiguc wambu niŋac. Imuhuc wammuiguc kurumeŋ Maŋgoc ginanéŋ bakia hiabia ménda meleŋ énécmimac.

² Kiac welenŋ qeŋe imi ieneŋ tocgotocgo amaiguc zéma hena yanda séc kemma icnéŋ mepési énécmimu niŋac témuŋ hianzŋ. Néŋ hélacnec zéwa niŋgic; Ic imi eneŋ baec icnéŋ mepési énécmigic bakiagina bec medaczŋ. Gi imi geŋga wéségaiguc imuhuc ménda wambésémaŋ.

³ Néŋ maŋeŋgeya iwawai méŋ énécmiwésémaŋ nalé imuaru méra héiganéŋ némac haka wanzac imi méra kanaganéŋ ménda nimmac.

⁴ Imuac niŋ haleŋ haihaiga imi sasanŋgiaiguc wambésémaŋ. Waŋu Maŋgocga sasanŋgiaiguc géŋanzac inéŋ imuac bakia melenŋgémmac.

Zéwelec ai.

⁵ Waŋu zéwelec wambésémaŋ imuaru niŋzén niŋzén ic ikora ieneŋ waŋanzŋ ésécnec ménda wambésémaŋ. Ieneŋ mia inicmu niŋac tocgotocgo amaiguc zéma hena yanda séc namma zéwelec wawaŋa imuac siŋa niŋanzŋ. Ni hélacnec énézézua; Ieneŋ imi boŋa bec késagic tecgézac.

⁶ Gi zéwelecbésémaŋ imuaru amagaiguc emma naguga héima maŋgocga sasanŋgiaiguc keczanzac iwac muru zéwelec wambésémaŋ. Waŋu maŋgocga sasanŋgiaiguc hémma niŋanzac inéŋ bakia imi melenŋgémmac.

⁷ Ini zéwelecbiŋ zé ic enia ésécnec ac héla qahac sasala ménda olommu. Ieneŋ mia ac sasala zéniguc niŋnéncmimac imuhuc zéma niŋanzŋ.

⁸ Maŋgocgina imi zéwelec ménda waŋgicnec iwawai hocanzŋ imi bec nindaczac. Imuac ini ionac séc ménda wammu.

⁹ Imuac ini yomuhuc zéma zéwelec wammu; Kurumeŋ Maŋgocnina guac qacga mepésini téréya hemac.

¹⁰ Guac héŋgaleŋ ama areŋa yanda mama hamac; Kurumeŋgic hezac ésécnec baeciguc guac ewa siŋga wandac wandara wammac.

¹¹ Gi deguc kaiwe yomuac nene sécnina nénécmina.

¹² Nini ic ionac késpedescina wai énécmiziŋ, imuhucyanec késpedescina wai nénécmina.

¹³ Nini ménda wai nénécmína ala batuciguc kerembiñ niñac. Nén Biria miñinawac murunec metecgé nénécmína.

¹⁴ Ini ic ionac késpedes waimuiguc kurumenñ Mañgocginanéñ onac késpedes imuhucyanec waimac.

¹⁵ Wañu ini ic onac késpedes ménda waimuiguc mañgoc ginanéñ késpedescina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawaña.

¹⁶ Wañu nene zikima zéwelec wammuiguc ninzén ninzén ic ikora ieneñ wañanzu ésécneç ewa biric tanec ménda wammu. Némac niñ ieneñ imi tanecgina wininiyu inictegicmu niñac imuhuc wañanzu. Hélaçneç énézézu; Ieneñ imi bakiagina séha imi bec megic tecgézac.

¹⁷ Geñ mia nene zikima zéwelecbésémañ imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuacbésémañ.

¹⁸ Wañu nene zikima zéweleçma keczañ imi ic ionac muru qahac, néñ Mañgocga sasañgiaiguc kecaczac iwac muru sac wininiyu gèñtegicmac. Wañu Mañgocga sasañgiaiguc iwawai hicñiyu héñanzac inén bakia melen gémmac.

Iwawai eeyaguc kurumenjiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureñ zéma hufenanéñ mebiriwac niñac. Wañu imuaru imi kowu nene ieneñ hézénégéma hiñgacma kowu memu.

²⁰ Néñ hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumenjiguc qutulañgégic emmac. Imuaru imi gureñ zéma hufenanéñ ménda mebirimac. Wañu imuaru kowu nene ieneñ ménda hézénégéma hiñgacma kowu memu.

²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niñac imuhuc zézu.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanén séwiga moczoñ yanda sécgémac.

²³ Néñ kicga birizaciguc imi tunumañnéñ séwiga moczoñ yanda sécgémac. Wañu asac mararañ ewa qerigaiguc hezac iminén siñindénégzaciguc siñi tunumañ dimuhucyanén hicñigémmac?

Anutu iwacnec sac welen qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéñ ic kewu éréhéç welen qeéréçmimacac séc qahac. Méñac mézétiti wammima méñac siñ nimmimac, me méñac eeya héima méñac niñméimac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec welen qeçe wañ éréçmimuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéwa; Némac dokuac me neneac newiñ zéma kekeçginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekeçganén nenega ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganén malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me?

²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ieneñ héihimic ménda wañanzu. Wañu nene mequtulan me hofiñguc haihai ménda wañanzu. Wañu onac kurumenñ Mañgocnéñ gumu énéçmianzac. Wañu ini nei onogicma eeginaguc ménda wanzu me?

²⁷ Wanju onarunec mérénéj qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora méj hia mehorugimac?

²⁸ Wanju ini némac niñac malekugina niñac qeri réwéri wanjanzu? Sombenac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu? Ienenj malekugina niñac hésadac méj taraj ménda héianzu.

²⁹ Imau énézéwa niñgic; Solomonnej edamuyaguc mezeric amuma kerec, néj zuria yomi ionarunec méj ménda ogirec.

³⁰ Anutunéj baec kisiawac qézézac deguc you heyu oranjuc gericiguc giligic hiñgacmacac hezac zariñdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei ninzéh niñzéhgina komodia ini, Anutunéj ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me?

³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiñ me némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu.

³² Imi mia ic enia enej imuac wanjanzu. Wanju kurumenj Manjogocginanéj iwawai imuhucyawac hocanzu imi nindaczac.

³³ Imuac bec walac imi Anutuac héngalenj ama areña yanda zéma iwac haka solañ* niñac wamma zéwelectmu. Iwawai tosara imi moczonj momacnec toroqe énécmidacmac.

³⁴ Imuac ini oranjac qeri réwéri ménda wammu. Oranjac qeri réwéri imi orañ eneya buña. Ai meme enac enac imi eneya réwéria sécyá hemizac.

7

Niñgési énécmiawac haka.

¹ Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac.

² Imi mia gési énécmianzanj imuhucyanec gésigéñgéhja wammac. Wanju ac waj énécmianzanj imuhucyanec ac wanjéñgéhja wammac, hénia imuac niñac imuhuc zézuá.

³ Gi némac niñac alagawac kiwaiguc gocya hémma geñga kicgaiguc ic zékalaña imuac mia ménda niñtegicanzanj?

⁴ Geñgac kicgaiguc ic zékalaña heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézézésémanj?

⁵ Ninzéh ninzéh ic ikora gi, walac ic zékalaña geñga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémanj.

⁶ Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Wanju décnañ boña enejaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéh tizizama liliñgéma enañ kiricqiric waj énécmiwu niñac.

Zégesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷ Zéwelec wanjic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Qonqonj qegic nagu auénécmimac.

⁸ Mérénéj méj zéwelec wanjanzac séc, énécmiyu meanzac. Mérénéj méj hochoc ai meanzac séc, mihicñianzac. Wanju mérénéj méj qonqonj qeanzac séc, nagu aumimia wammac.

⁹ Onarunec mérénéh naña saméh niñac weleru hoc hia mema mimac me?

¹⁰ Lambéc niñac weleru qaté mokolenj hia mema mimac me?

* **6:33:** Anutunéj ewa qerigina manjoc waj énécmiyu iguc qéhéréñgéma kecmu niñac.

11 Ini imi ic birianéh iwawai hiabia nambérac hécgina énécmiawac hénia nindaczu. Wañu Mañgocgina kurumenjiguc keczac inéh welecmanzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me?

12 Némac haka wañgémmu niñ niñanzanj séc ionac muru imuhucyanec wañ énécmiina. Ac iminéh hénia ac zéma kua meme ic ionac ac imi moczoñ dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

13 Ini nagu géngéña imuaru keremma kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Nagu onagicma kisikiyoriñguc keñkeña imi kunerj yanda. Wañu hénaya imi lanjhahala yanda, imuac mia imuaru ic embac kileñnéñ kereñanzu.

14 Nagu zéma hénia kekeciguc nonagicma kenzac imi komora zéma géngéña. Imuac niñac ic embac éréhécdacnéñ imi miñicñianzu.

Ic hésa zéma imuac gocmia.

15 Kuameme ic ikora ionac galeñ mema kecmu. Ienerj imi rama séwi hamu, néñ qerigina imi haséñ kazu yaréya.

16 Héla gocmiagina hémma héniaquina inictegicmu. Ini imi hésa waiyagucnéñ waiñ gocmia haiyu meanzu me? Wañu qézézacnéñ fik ic gocmia haiyu meanzu me?

17 Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hiabianéh héla hiabia haianzac, néñ ic hésa birianéh héla biria haianzac.

18 Ic hésa hiabianéh héla biria ménda haianzac. Wañu ic hésa birianéh héla hiabia ménda haianzac.

19 Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qeriaiguc gilianzac.

20 Imuac niñ héalagina hémma héniaquina inictegicmu.

Ikoc wañamuma kekec.

21 Nuac niñac Miñ Kewuna, Miñ Kewuna zénéñanzu séc moczoñ kurumenjac héñgaleñ ama areña yandaiguc kereñdacmuac ménda hezac. Mañgocna kurumenjiguc kecancac iwac ewa siñ tohoanzac inéh sac keremmac.

22 Ic sasalanéh nalé yandaiguc yomuhuc zému; Miñ Kewuna, nini guac qacgaiguc bianjac ara ménda énézéyij me? Guac qacgaiguc tilinñtilin biria ménda nesí énécmiyij me? Guac qacgaiguc kiwi méréra yanda sasala ménda meyij me?

23 Imuhuc zégic ni yomuhuc zéasarimanj; Ni méndagucnec niñénécmiyi, hénia ac logima ai meanzu ini nuac muru néñgacgic!

Gezacnéñ sac niniña zéma niñ tohotoho haka.

24 Imuac méréénéñ méñ nuac acna yomi nimma tohoma wañanzac imi, niñtegic qinñtegic icnéñ amaya zamanziñ qahaiguc meyec tanec wanjac.

25 Kia kiyu doku luyu luhuc qema ama lukunziyec, néñ ménda hucgéyec. Ama séranj qambaña imi zamanziñ qahaiguc ésekumuyec imuac niñac imuhuc wañec.

26 Wañu méréénéñ méñ nuac acna yomi nimma ménda tohoma wañanzac imi ic niñtegic qinñtegicya qahac. Inéh amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanjac.

27 Kia mayu doku luyu luhucnéñ qema ama qeyu kunerj yandanec hézéh qézéngéma mayec.

28 (28a) Yesunéh ac imuhuc zédaru tegéyu ic embac tun yanda imi enen niŋgic

29 héna acac kiwi ic ésécnec qahac, néh ic kuc buŋaguc ésécnec ku énécmiyec imuac niŋac (28b) ku énécmima zézéya imuac welicgéjic.

8

Yesunéh lepra wizi selia mehiaryec.

1 Yesunéh baec boŋa igucnec mayu ic embac tun sasala yandanéh méndacmigic.

2 Waŋu ic méh wizi seliyagucnéh* hama sigémima yomuhuc ézéyec; Miŋ kewuna gi mehiaru némmaŋ zé wanŋaŋiguc imuhuc hia wambésémaŋac séc.

3 Imuhuc zéyu Yesunéh méria suluma séwélaiguc haima zéyec; Ni siŋna imuac wanŋac, hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec mia wizi seliaya imi solananiyec.

4 Waŋu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ic méhac méh ménda énézévésémaŋ, néh kemma hofac oo ic ézéna séwiga héŋu, Mosenéh énézéyec séc sese haina kicginaiguc héipuc acga ésécnec waŋu hémma niŋtegitmu.

Yesunéh yaré ic 100 ionac orucgina méhac welen qeqe icya mehiaryec.

5 Waŋu Yesunéh Kafanaum ama areŋa yandaiguc kereŋu yaré ic 100 ionac orucgina méhénéh iwac muru hama méra mimac niŋac zéwelec wammima yomuhuc zéyec;

6 Miŋ kewuna, welen qeqena méh imi séwiya humudaru amaiguc qenŋen manŋen réwéria qema hezac.

7 Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Neŋ kemma mehiaru mimanŋ.

8 Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeŋginanéh ac yomuhuc melemma zéyec; Miŋ kewuna gi hana nidac imuhucya nuac ama baenjanéh logigémmacac séc qahac, imuac acnec sac zéna, nuac welen qeqena imi hiarumac.

9 Ni acguc eŋeŋa hécna ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré ichécna keczu. Waŋu méhac niŋ kenna zéwa keŋanŋac. Waŋu méhac niŋ hana zéwa haanŋac. Waŋu welen qeqena méhac yomi wanna zéwa wanŋanŋac.

10 Yesunéh ac imi nimma welicgéyec. Waŋu méndacmima kecgic ionac yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua. Israel ic sugcinaiguc ic ninzéh ninzéh kuneh yanda imuhucyaguc méh ménda mihicŋjiyi.

11 Ni énézézua, Is igucnec zéma Wes igucnec ic embac sasalanéh haréma kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc Abaraham, Isaka zéma Yakop iniguc tacma momacnec nezéleléŋ wammu.

12 Néh becarunec kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuac buŋa kecanzu ienen imi séŋgaŋgeŋ siŋi tunumanŋiguc gliénécmiyu hiŋgacdacmu. Hiŋgacma imuaru mia zésiác yanda wamma zécgina aric aric kimu.

13 Waŋu Yesunéh yaré ic galeŋgina yomuhuc ézéyec; Amagaiguc kenna, ninzéhgezanŋ imuac séc hicŋigémmac. Waŋu welen qeqe imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunéh Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

* 8:2: Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara mutulangéma zéangic.

14 Yesunéh Peteroac amaiguc emma hénu Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma duñaiguc hekerec.

15 Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welen gemiyec.

16 Ama mari wanu uña birianéh énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagiu uña biria imi acyanéh zéma nesi énécmima hafiginaguc moczoñ mehiaru énécmiyec.

17 Imuhuc wanu kua meme ic Yesaianéh ac méñ yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inéh kucmama qeka mekanina nonagirec. Wanu yanjhafnina bisima keñec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

18 Yesu imi ic tunagucnéñ lelegémigic inicma tohotoho ichéra zékén yanda néwécgeñaiguc kemmu niñac énézéyec.

19 Wanu héna acac kiwi ic méñnéñ iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémañ imi ni méndac gémmañ.

20 Zéyu Yesunéh ac yomuhuc ézéyec; Haséh kazu imi tenjinaguc sawaiguc nei imuhucnec haecginaguc, néñ Icac Naña imi oruha haihaiyawac ama duña méñ ménda hemizac.

21 Wanu tohotoho icya méñnéñ yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna, waina walac kemma mañgocna téngémañguc hawa.

22 Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéna, humuc ic enjaocnec humuc ichécgina téngé énécmimu.

Yesunéh zéyu luhuc yandanéh niñtoho wammiyec.

23 Imuhuc zéma zéiciguc enu tohotoho ichéra méndacma emma keñgic.

24 Keñgic nalé sosola qahac luhuc yandanéh qeyu tembon yanda yacma zéic hoturumañ zé wañec. Wanu Yesu imi gau hekerec.

25 Wanu tohotoho ichéra eneñ kemma mindima ézégic; Miñ kewunina, anghéñnina tina, nini humuwíñ zé wanziñ.

26 Zégic acgina melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéngina komocdiadac. Némac niñac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma tembonja ac wañ érécmiyu moczoñ néñ qeyoc.

27 Wanu ic eneñ welicgéma yomuhuc eminiñgic; Imi némac ic méñ imuhucya? Luhuc zéma konduj acguc ara tohozaoc?

Yesunéh ic méñ mehiaruma kuwi nesiyu keñec.

28 Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ zékén qericma néwécgeñ Gadara baeciguc kereñgic ic éréhéc uña birianéh éréc érépésiya imi kicsuan igucnec hama Yesu miñicñiyoc. Ic éréhéc imi qeri yarégira eneña, imuac niñac méñnéñ imuacnec kemmuac séc qahac wañec.

29 Wanu ieneñ kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac méñ norac muru heyu hazañ? Anutuac naña, nalé ménda ducñiyunec zéra waiya nérécmimañ zé hazañ?

30 Wanu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tunjinaguc gumu énécmigic nañgic.

31 Imuac uña biria ieneñ Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimañac zé méli nénécmima beric ionac qeriginaiguc hiñgacbiñ.

32 Zégic yomuhuc zéyec; Keñgic! Wanu Yesunéh imuhuc énézéyu uña biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiñgacdacgic. Wanu,

ninzu, beric imi moczoŋ yanda siaiguc gindindingéma kemma zékéŋiguc hiŋgacma humudacgic.

³³ Beric galenǵé énécmigic imi eneŋ usuŋnec néŋgacma tauŋiguc keremca suruc imi moczoŋ zéma ic uŋa birianéŋ éréc érépésia iorac suruc momacnec waŋ énécmidacgic.

³⁴ Waŋu tauŋ imuac ic embac moczoŋ imi Yesu mihicŋiwŋ zé hadacgic. Hama hémmaǵuc baec imi waima kemmac niŋac welecmigic.

9

Yesunéŋ ic héna méria séléc sélécgia mén mehiaruyc.

¹ Waŋu Yesunéŋ zéiciguc emma kondun qerirma eŋeya tauŋiguc hayec.

² Haréyu ic mén héna méria humumia sasaŋiguc haima huama iwac muru hagic. Waŋu Yesunéŋ ninzéŋ ninzéŋgina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Naŋ, ewa qeriga déŋ, Képésicǵa waigéndac géndara wanzac.

³ Imuhuc zéyu, héna acac kiwi ic tosia ieneŋ qeriginaiguc yomuhuc niŋgic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac.

⁴ Waŋu Yesunéŋ qerigina niŋtegicma yomuhuc zéyec; Ini némac niŋac ewa qeriginaiguc ninŋ biria imuhucya niŋkeczu?

⁵ Ac diminéŋ efefia wanzac? Képésicǵa waigéndac géndara iminéŋ me Yacma kenna imi?

⁶ Waŋu Icac Naŋa imi baeciguc késpedesic waiwaiyawac kuc buŋa hemizac imi hémma niŋtegicmu. Imuhuc zéma ic hénia humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasaŋǵa mema amagaiguc kenna.

⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc keŋec.

⁸ Waŋu ic tuŋŋinaguc ieneŋ haka imi hémma welicǵégic. Waŋu kuc buŋa imuhucya baec ic énécmiyec imuac niŋac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹ Waŋu Yesunéŋ imuacnec kemma héŋu ic mén qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec.

¹⁰ Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasalanéŋ hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.*

¹¹ Imuhuc wanǵic Farisaio ic ieneŋ inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niŋac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac?

¹² Imuhuc zégic, Yesunéŋ nimma yomuhuc zéyec; Yaŋ hafigina qahac ieneŋ mehiahiaru ic ionac niŋ ménda wanǵanzu, néŋ hafiginaguc ieneŋ mia ionac niŋ wanǵanzu.

¹³ Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi niŋareŋǵému; Ni imi mulu meme imuac qahac, néŋ goi héihéi imuac wanǵanzua. Imuac ni ic embac solanǵa unurumanǵ zé ménda mayi, néŋ késpedesic ic unurumanǵ zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualefic ac hicŋiyec.

* 9:10: Yuda ic hakagina imi maréŋginanéŋ héima hema nene neanǵic.

14 Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ienen Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanziñ. Wañu guac tohotoho ichécga imi enen némac niñac nene zikima zéwelecwelec ai imi ménda wañanzu?

15 Zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Zammaréh ic buñawac méñac ic qañ ienen dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buña onagicma kenjicguc nene zikima zéwelecmu.

16 Ic méñnéñ méñ séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépaña ménda nékétama qotomac. Imuhuc wañu nékétatara iminéñ icgéma wahala imi héré muzucgéyu kunehñec tegicmac.

17 Waiñ qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanéh itiracgéyu téyu waiñ imi qocgéma madacmac. Wañu gésé acguc biridacmac. Imuac niñ waiñ qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiñgacanzac. Imuhuc wañu waiñ zéma gésé imi momacñec hiabianec hemaoc.

Embac seraña zéma embac neñgia méñ iorac hafigira mehiaruyec.

18 Yesu ac imi énézémanec nañu qerawac galen méñnéñ iwaru hama héñaiguc sigémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néñ gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac.

19 Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc kenoc. Kenjic tohotoho ichéra imuhucyanec wañgic.

20 Kenkecmá kecgic embac méñ yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecañec imi Yesuac andiaigua hama malekuya susuria osiyec.

21 Imuhuc wamma ewayanéh yomuhuc niñec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac.

22 Wañu Yesunéh lilingéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déñ. Ninzéhñ ninzéhñanéñ mehiaru géñzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec.

23 Wañu Yesu imi qerawac galen imuac amayaiguc kemma héñu kuña hihi ic zéma ic tuñginaguc enen héisiaç wamma hétéh yanda wamma tacgic.

24 Wañu énézéyec; Ini yacma hiñgacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, néñ eñ gau hezac. Wañu imuhuc zéyu desimigic.

25 Desimima hiñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec.

26 Wañu imuac buña surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

27 Wañu Yesu imi baec imi waima kenju ic kic hilic éréhéc ierenéñ méndacmima kucñec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna.

28 Wañu Yesu imi ama qeriaiguc enju kic hilic ic éréhéc imi iwac muru hayic qesiéércmiyec; Qesiéércmima yomuhuc érézéyec; Iri imi neñ ai imi hia memañ niñac ninzéhñgézaoc? Zéyu ierenéñ melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira.

29 Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzéhñgézaoc séc hicñi érécmiyu.

30 Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wañu Yesunéh zéseli érécmima zéyec; Ninzaoc, yomuac suruc imi ic méñac méñ ménda zéyic nimmu.

31 Wañu ierenéñ kemma kilen suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

Ic méñ ac zézéya qahac imi mehiaruyec.

³² Waṅu ic éréhéc imi sénganṅen keñic duṅa ic méṅ uṅa birianéṅ késayu ac ménda zéañec imi wagicma Yesuac éréḡic.

³³ Waṅu uṅa biria imi nesiyu néṅgaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuṅginaguc hémma naṅḡic imi eneṅ welicḡéma zéḡic; Haka imuhucya méṅ Israel baeciguc ménda hicṅiyu héṅiṅ.

³⁴ Waṅu Farisaio ic ieneṅ Yesuac yomuhuc zéḡic; Imi uṅa biria ionac kuneṅḡinanéṅ kuc buṅa miyu uṅa biria nesi énécmizac.†

Ai sasala hezac, néṅ ai ic sasala qahac.

³⁵ Yesu imuhuc imuhuc wamma ama areṅa yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma toctogotco amaginauc emma héṅgaleṅ ama areṅa yanda imuac buṅa suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yarṅ haḡiginaguc imi moczoṅ mehiaru énécmiyec.

³⁶ Waṅu ic embac tuṅginaguc imi iniru rama galṅḡina qahac kecanzu éscnec kucgina qahac tuima keḡḡic ewa biric waṅ énécmiyec.

³⁷ Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ai yawuṅ imuac héla imi sasala, waṅu imuac ai ic imi efefiadac.

³⁸ Imuac niṅ ai ic méli énécmiyu aiyaiḡuc kemmu niṅac metocgo toctgoac ai yawuṅ miṅjina zéwelec wammigic.

10

Yesuac tohotoho ichéra 12.

¹ Yesu imi tohotoho ichéra 12 eṅeya muru unuruyu haḡic uṅa biria nesi énécmima wizikuku zéma yarṅhafi moczoṅ mehiaru énécmimu niṅ imuac kuc buṅa énécmiyec.

² Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Petero zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebedaioc naṅa Yakobo zéma munia Yohane.

³ Waṅu Filipo zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac naṅa Yakobo, waṅu Tadaio,*

⁴ Kanaan ic Simon[☆] zéma Yuda Karioto, waṅu inéṅ mia kecma Yesu andé ḡemiyec.

12 ionac ai buṅagina qeénécmiyec.

⁵ Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima pakeṅ ac yomuhuc énézéyec; Ic enia ionac ménda kemmu. Waṅu Samaria ic ionac taunṅ imi imuaru me imuaru méṅ ménda keremmu.

⁶ Rama roucya Israel ic ionac sac kemmu.

⁷ Keṅkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumeṅac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi hosucḡ énécmizac.

⁸ Waṅu yarṅhafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meḡeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolaṅani énécmimu. Waṅu tilinṅtilinṅ biria nesi énécmimu. Waṅu boṅa qahac eṅ késazu imuac eṅ énécmimu.

⁹ Owo géséḡinaḡuc soukiwa haréṅa zéma gocmia lalaha me pésia méṅ ménda tima kemmu.

† 9:34: Kiwi méraginanéṅ ooya tosaraḡuc kembana 34 yomi ménda hezac. * 10:3: Kiwi méranéṅ ooya tosaraḡuc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia. ☆ 10:4: Luk 6:15, Mél 1:13

¹⁰ Hénawac gésé me maleku saméŋa me héná usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boŋa qahac énécmimuac hezac.

¹¹ Ama arenŋa yanda me ama arenŋa hocma keremma ama miŋina méŋac niŋgic sécgéyu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu.

¹² Wanju ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac.

¹³ Anutunéh ama imuac miŋinawac niŋu sécgéyu luae qeŋe acginawac héla imi ionac muru hama hemac. Néŋ ménda sécgéyu luae qeŋe acginawac hélanéŋ eŋaŋ muru liliŋgémac.

¹⁴ Méŋnéŋ méŋ ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaciguc imi ama me taun imi hénaginaiguc seitotoŋ qesagic mayu waima kemmu.

¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi taun yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niŋac ununesi waŋ énécmimu.

¹⁶ Ninzu, ni ini haséŋ kazu sugginaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac niŋtegic qinŋtegicgina mokoleŋac séc kecma kembo neiac séc kápésic solan kecmu.

¹⁷ Ic ionac niŋ, galeŋgina mema kecmu. Ieneŋ mia ac gésigési ic ionac muru onopocgic, tocgotocgo amaiguc kocbiŋnéŋ unumu.

¹⁸ Wanju nuac niŋac wamma ini baec galeŋ zéma ic kewu wéséginaiguc onagicma kemmu. Keŋgic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu.

¹⁹ Néŋ énépésimu imuaru némac ac zéwiŋ me dimuhuc zéwiŋ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac.

²⁰ Ac zézé ic imi eneŋ qahac, néŋ Maŋgoc ginawac Uŋanéŋ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému.

²¹ Wanju dac muna ekaocnec andé qeamuma méŋnéŋ méŋ késama humuciguc opocmac. Wanju maŋgoc méŋnéŋ naŋa imuhucyanec wammimac. Wanju nambérac eneŋ héná ac topec qema neŋgoc maŋgoc hécgina humuciguc onopocmu.

²² Nuac niŋac ic embac moczoŋ yanda ieneŋ ini mézétiti waŋ énécmimu, néŋ mérénéŋ méŋ deguc muacnec hénima emma nalé tetecgia hamac imuac séc nanŋseligima kecma imi késayu kekec hémbénaŋa kecma.

²³ Wanju unuhéi waŋ énécmigic taun imuarunec néŋgacma baec méŋguc kemmu. Ni hélacnec énézéwa. Israel ama arenŋa kunerŋ kunerŋ séc ménda kendacgicnec Icac Naŋa hamac.

²⁴ Kiwi merac méŋnéŋ kiwi icya ménda ogiczac. Wanju welenŋ qeŋe ic méŋnéŋ imuhucyanec miŋina ménda ogiczac.

²⁵ Kiwi meracnéŋ kiwi icya ésécnec waŋu sécgémac. Wanju welenŋ qeŋe icnéŋ miŋina séc waŋu sécgémac. Amawac galeŋa imi Beelzebub^a zémigiciguc tohotoho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac téŋgéŋ bac yandi yandi wamma kecbiŋ?

²⁶ Imuac ionac niŋac bacgina ménda yandimac. Iwawai méŋ musaŋ musaŋgia imi auyu winiŋu ménda hemacac séc méŋ ménda hezac.[†]

²⁷ Tunumaŋiguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Wanju gezacginaiguc zéwa niŋzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu.

☆ 10:25: Mat 12:24 † 10:26: Hénia imi; moczoŋ wininidacmac.

28 Séwígina qehumumu, nér qeri unágina hia ménda qemuac séc wanzu ionac niñac bac yandi yandi ménda wammu. Nér uná zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niñ mia bac yandi yandi wammu.

29 Sirikic nei dac éréhéc imi soukiwa momacgucnér boñ ménda meanzu me? Wanju Manjogocginanér ménda niñuguc baeciguc mér ménda mama qemac.

30 Onac imi oruc zucginawac qétéya acguc oloñ nindac nindara wanzac.

31 Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiginaguc wanju.

Luae qahac, nér sou zéra mihicjimuaac hezac.

32 Mér ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunérju ni acguc kurumen Manjocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumiman.

33 Nér mérnér mér ic onac kicginaiguc ni qaecgé néñju ni acguc kurumen Manjocnawac kiwaiguc i qaecgé miman.

34 Nuac niñ baeciguc luae qeman zé mayec gezan imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, nér sou énécmiman zé mayi.

35 Ni imi nanja mér eneya manjocyawac murunec, bérara mér eneya nenjocyawac murunec, wanju eranija mér eneya eranija wac murunec héric énécmiwa téamumu niñac mayi.

36 Wanju ic mérnac sac taséhéranér eneya hazéchera wammu.

37 Mérnér mér nenjocyawac me manjocyawac mia sécna ogicma ewa siña eneja niñérécmimac imi nuac ai ic buñawac séc qahac. Wanju mérnér mér nanjawac me bérarawac niñ sécna ogicma ewa siña eneja nimmimac imi acguc nuac ai ic buñawac séc qahac.

38 Wanju mérnér mér imi eneya ic héñgeña wéndara ménda huama méndac némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buñawac séc qahac.

39 Mérnér mér eneya kekecy añgétiyu kekecy imi sohomac. Wanju mérnér mér nuac niñac wamma kekecy waimac imi kekecy mihicjimac.

Bakia hiabia.

40 Ic mérnér ini héihéré énécmimac imi ni héihéré néñzac wammac. Wanju ni héihéré némmac imi méli néñec i héihéré mizac wammac.

41 Mérnér mér kua meme ic mér kua meme ic keczac imuac niñac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Wanju mérnér mér ic solanja mér ic solanja keczac imuac niñ héihéré mimac imi ic solanjawac séciguc bakia memac.

42 Wanju hélacnec énézéwa niñgic. Mérnér mér ic mamaya youmi ionarunec mér nuac tohotoho ic keczac imuac niñ doku dac sanjeña mér himimac imi boñtegic mér ménda heselimac.

11

1 Yesunér tohotoho ichéra 12 paken ac imuhuc énézéyu tecgéyec. Tecgéyu Galilaia baec ama arenja yanda yandaiguc ackuazéc zéau énécmima ku énécmiman zé imuacnec waima keñec.

Doku naec haka ic Yohanenér ac haiyu hayec.

2 Wanju Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunér ai meyec imuac buña nimma tohotoho ichéra méli énécmiyu keñgic.

3 Kemma yomuhuc zéma qesimigic; Hanénécmimac niñac zézéya imi gi mia me mérnac mambéc kecbiñ?

⁴ Imuhuc zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini lilingéma kemma iwawai hémma ninzu imuac buŋa surucya wamma Yohane yomuhuc ézému;

⁵ Kic hilicnéŋ kicgina hima hénzu. Héna méragina humumianéh héna kenzu. Wizi seliginaguc ieneŋ séwigina solanŋa wanzu. Gezacgina héhénŋianéh ac ninzu. Humuc icnéŋ qelima keczu. Wanu maqeqeya ionac buŋa suruc hiabia énéc énézéya wanzac.

⁶ Ic méŋ nuac niŋ nimma ménda maqeanzac imi ségiségiyaguc.

⁷ Wanu Yohaneac tohotoho ichéra ieneŋ lilingéma kenŋic imuaru Yesunéh Yohaneac niŋ ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbiŋ zéma kenŋic? Uŋ téfara luhucnéŋ mihilanŋéyu kenŋa wamma hezu imuac hémbiŋ zéma kenŋic?

⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiŋ zéma kenŋic? Ic méŋ séwi usuya hiabia hima nanu imuac hémbiŋ zéma kenŋic? Séwi usugina hiabia hianzu imi eneŋ ama kewuyaiguc tacyac wananzu.

⁹ Wanu némac iwawai hémbiŋ zéma kenŋic? Anutuac tilinŋ tilinŋ ic méŋac me? Iminéh mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc méŋ wanzac.

¹⁰ Iwac niŋac mia yomuhuc ogic hezac; Ninzanŋ, ni kua meme icna méŋ méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inéh mia guac hénaga héimindiŋi wamma zéréŋqéréŋ wammac.

¹¹ Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicŋihicŋiya ionarunec méŋnéŋ méŋ doku naec haka ic Yohane ménda ogiczac. Néŋ kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋ yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanéŋ i hia ogiczac.

¹² Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékecma deguc kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi seliseliŋic kereŋanŋicac keremanec nanzu. Wanu seliseli wamma kereŋanzu ieneŋ imi anŋétianzu.

¹³ Anutuac tilinŋ tilinŋ ic moczonŋ zéma Moseac héna ac moczonŋ yanda bianŋac ara zéanŋic imi Yohaneac muru hama tecgédarec.

¹⁴ Wanu ac yomi késawiŋ zé qeriginanéŋ wanzaciguc zéwa niŋŋic; Elia hama niŋ zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac.

¹⁵ Imuac gezawagucnéŋ ac imi nimmac.

¹⁶ Nalé yomuac hicŋisai imi némaciguc séc héiéncmimanŋ? Yomi eneŋ imi mia nambérac eneŋ nénnagémba sombenŋiguc tacma alahécgina unuruanzu ésécnec;

¹⁷ Nini onac kuŋa hihi wanni ini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiác ménda wanzu.

¹⁸ Séséc imuhucyanec Yohaneanéŋ hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uŋa biriayaguc zémigic.

¹⁹ Wanu Icac Nanŋa mama nene doku neyu hémma zucnuŋŋuŋ zéma miŋŋoŋ ic, wanu takis meme zéma kápésic ic ionac alagina zémianzu. Wanu nintegic qinŋtegic ac imi imuac wawanŋ memeyanéŋ * mesolanŋani mimac.

Ama areŋ yanda ewa meleŋ ménda wawanŋa imi saecyaguc.

²⁰ Wanu kiwi méréra sasala ama areŋ tosara onogicma meyec ama areŋa yanda yanda imuac miŋjina ieneŋ ewagina ménda meleŋŋic. Imuac Yesunéh ionac yomuhuc ac waŋ énécmiyec;

²¹ Korasin zéma Betsaida miŋjina ini imi saecginaguc. Kiwi méréra icnéŋ ménda memeya sasala onac muru meéncmimia imi Tiro zéma Sidoniguc

* 11:19: Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranéh.

mewa hicñiwacnec, ienen becarunec ewa biricac toma héigic qacginu enj siacma ewa biri wamma ewagina melembunec.

²² Énézéwa niñgic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammucac séc wammac.

²³ Wanju Kefanaum ama areña geñ meen amuma kurumenjguc embésémañ me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumunjaiguc hiñgacbéémañ.

Kiwi mérera guaru hicñiyec iminén Sodom ama areñguc hicñiwacnec ama areñ imi ménda qahac wamma deguc youmi tachacnec.

²⁴ Imuac zéwa niñgic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miñina ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammucac séc wammac.

Yesunéh Manjocya ewa hia ac ézéyec.

²⁵ Wanju nalé imuaru Yesunéh yomuhuc zéyec; Baec kurumenj miñina, gi ackuazécga imi niñtegic qññtegic ic zéma ninij ic ionac muru musañgé énécmianzan, néñ nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héñanzu. Manjoc, imuac mia gi mepésigénzua.

²⁶ Oo, Manjoc, yominén ewa siñga heyec imi mia wanzac.

²⁷ Manjocnanéh iwawai moczon méranaiguc haidarec. Ic méh Naña ménda niñmizac, néñ Manjocyanéh sac niñmizac. Wanju méñrén méh Manjoc ménda niñmizac, néñ Naña zéma Nanjanéh énézéyu hémmu imi enej sac nimmizu.

²⁸ Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatén wamma keczu imi moczon nuac muru hadacgic. Neñ tac ninij miñicñi énécmianñ.

²⁹ Ni imi ewa qerinanéh gum bénzénzérja zéma memaamu kekera, imuac nuac muru hacgic. Hama boj zurana mema qacginu haima nuac murunec niñarenj wanjic. Kekec unjaginánéh tacninij miñicñimac.

³⁰ Nuac boj zurana imi hanj qeqeya wanju nuac hinana imi efefia.

12

Yesu imi Sabata imuac miñina.

¹ Nalé imuaru Yesunéh Sabata naléiguc wit ai qericma keñec. Keñu tohotoho ichéra ienen yaka niñ humuma wit héla tosara kuma negic.

² Negic Farisaio ic enej inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga enej Sabataiguc haka ménda wawanjawac wanzu.

³ Zégic yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma méndacmimia ienen yaka niñac humuma némac haka wanjic imi ini méh ménda oloñanzu?

⁴ Inéh Anutuac ocmuñ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc saménj téréya imi negic. Haka hofac oo ic ienen sac wawanjawac séc imi wanjic.

⁵ Me Sabata séc hofac oo ic ienenj ocmuñ téréyaiguc héna ac logima ai mema kendonj qesaulianzu, néñ késpedes solañ keczu imi ini héna aciguc ménda oloñanzu?

⁶ Neñ imuac énézéwa niñgic, ocmuñ téréya ogicma eneña wanzac imi youmi nanzua.

⁷ Ac kiwi méh yomuhuc hezac; Ni mulumanañ qahac, néñ wésé ninijac ewa siñga heanzac. Ini ac imuac hénia nimbunec késpedes ginaguc ménda zénécmiwunec.

⁸ Imi mia Icac Nanja imi Sabata kendonj imuac miñina keczac imuac nijac imuhuc zézua.

Ic méria séléc sélécgia.

⁹ Imuhuc zéma baec imuacnec kemma tocgotocgo amaginaiguc eñec.

¹⁰ Wañu imuaru ic ménj méria séléc sélécgia tarec. Taru ic embac enen Yesu aciguc opocbiñ zé héná hocma qesimigic; Sabata kendonjiguc hafi mehiaru énécmiawac hezac me?

¹¹ Zégic Yesunénj yomuhuc énézýec; Onac murunec méñnéñ rama momacguc késakeru Sabata kendonjiguc baec sésénjiguc hiñgaru ménda késahéréyu érémac me?

¹² Icnénj rama ogicma kunenñec eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendonjiguc goi héihéi ai imi hia wammacac hezac.

¹³ Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczonj kecec tataru wamma néwécýawac séc wañec.

¹⁴ Imuhuc wañu Farisaio ic ienenj hiñgacma Yesu dimuhuc qewiñ zéma sasañgiaiguc zéarenj wañgic.

Anutuac welenqeçe ic.

¹⁵ Wañu Yesu imi niñtegicma ama baec imi waima baec méñu kenñec. Kenñu ic embac sasalanénj méndacmigic. Wañu yan hafiginaguc imi moczonj mehiaru énécmidarec.

¹⁶ Mehiaru énécmima eñeya hénia ménda zéaumu nijac neunj héiénécmiyec.

¹⁷ Imi mia Anutunénj Yesaiawac murunec bianac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac nijac imuhuc wañec;

¹⁸ Youmi imi welenj qeqena, neñ i gésimiyi. Nuac qeri uñanénj iwac siñ nimmima ségiségi yanda wanzua. Ni Uñana iwac muru haimiwa inénj ic enia kecec solañja zéau énécmimac.

¹⁹ Wañu inénj tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méñnéñ méñ héná yandaiguc ac ewaya ménda nimmac.

²⁰ Uñ kéténjaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kecma kecec solañja qindiñima kenñu ogicogira wandacmac.

²¹ Wañu ic enia ienenj ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

²² Wañu nalé imuaru ic ménj tilinñtiliñ birianénj késayu kic hilic wañu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic kenñgic. Wañu Yesunénj mehiaru miyu ac zéma kiwa hima kenñec.

²³ Wañu ic embac moczonj welicgéma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic?

²⁴ Zégic Farisaio ic enenj ac imi nimma yomuhuc zégic; Uñja biria ionac kunenñgina Beelzebul iminénj kuc ménda miyu uñja biria nesimacac séc qahac.

²⁵ Wañu Yesunénj niniñgina niñtegicma yomuhuc énézéma zéyec; Héñgaleñ ama arenja yanda méñac ic embachéranénj eñaoñec héndénj amugic héñgaleñ ama arenja yanda imi kisi wammac. Wañu ama arenja yanda me ama méñac ic embachéranénj eñaoñec héndénj amuma hia ménda nanñselimu.

²⁶ Biria miñinanénj Biria miñina elicgézaciguc ekaocñec téamuzaoc. Imuhuc wañu iwac héñgaleñ ama arenja yanda imi dimuhuc nanñselimac?

27 Wañu ni Beelzebulnéñ kuha néñu uña biria elicgé énécmianzuaiguc, nanhécginanéñ mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec eñaoc niñgésigési wammuac hezac.

28 Wañu Anutuac Uñanéñ kuha néñu uña biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi bec onac muru ha énécmizac.

29 Méñnéñ méñ walac ama miñina selia ménda késa qatémaquc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac?

30 Ic méñ niguc ménda kecanzac imi andianéñ nuanzac. Ic méñ niguc meqtulan ménda wañanzac imi héndéñ qéndéñanzac.

31 Imuac énézéwa niñgic, késpedesic hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, néñ Uña Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac.

32 Méñ Icac Naña zébiri mimaciguc késpedesicya imi waiwaiyawac séc. Wañu méñ Uña Téréya zésure wammimac imi késpedesicya imi deguc baeciguc me baec bianguc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héla gocmia.

33 Ini ic hésa méñac hiabia zéma hélaya niñac imuhucyanec hiabia zému. Wañu ic hésa méñac biria zéma hélaya niñac imuhucyanec biria zému. Ic hésawac hénia imi imuac hélanéñ zéauanzac.

34 Qerigina igucnec qesalecgéma mayu kuaginanéñ zéanzu imuac niñac qaté mokolenjac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia méñ hia zému?

35 Ic hiabianéñ qeriawac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Wañu ic birianéñ qeriawac hofiyaiguc iwawai biriawac wiriru éréanzac.

36 Zéwa niñgic gésigési nalé yandaiguc ac sicsaocya zéanzu imuac hénia moczon zéasaridacma.

37 Imuac niñac geñga acganéñnec mesolanani géñgéña wammac. Imuhucyanec geñga acganéñnec késpedesicgaguc zégéñgéña wammac.

Yonawac séséc.

38 Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic tosara ieneñ ac yomuhuc melenmigic; Kiwi ic nini guac murunec séséc méréra méñ hémbiñ zé wanziñ.

39 Imuhuc zégic melemma énézéyec; Hicñisai biria téngéñ zéma kaiseroac buña yominéñ séséc mérérawac hémbiñ zé zéwelec wanzu. Wañu asé kiwiac séséc tosara qahac, néñ kua meme ic Yonawac sésécya sac mihicñi énécmimia wammac.

40 Yona imi siñi kaiwe haréwéc konduj yañ tomenja qeriaiguc heyec, imuhucyanec icac naña imi siñi kaiwe haréwéc baec omoñaiñguc hemac.

41 Niniwe ic embac ieneñ Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenjgic, néñ méñ Yona ogicma eñeña wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niñac gésigési naléiguc Niniwe ic embac ieneñ hicñisai yomi iniguc namma hicñisai yomuac késpedesic ginaguc zéénécmimu.

42 Baec wañgoña Saut imuac embac garatanéñ Solomonac niñtegic qinñtegic ac nimman zé baec tetcgia igucnec hayec, néñ méñ Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda qeanzu. Imuac niñac gésigési naléiguc embac garata iminéñ hicñisai yomi iniguc namma késpedesic ginaguc zéénécmimac.

Uña biria lilingéma hahaya.

43 Uᅇa birianéᅇ ic méᅇᅇac qeria igucnec éréma tachiarumaᅇ zé baec kisiaiguc lelecgéma kemma hochbipiyec.

44 Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgeᅇ lilingéma kemmanᅇ. Imuhuc zéma lilingéma kemma héᅇu ama imi miᅇjina qahac qeusuᅇ wamma mezeriru eᅇ naᅇec.

45 Imuhuc hémma kemma uᅇa biria 7 eᅇeya ogicma moczoᅇ biriqiria wanᅇu imi onagiru hama ama imuaru hiᅇgacma tacyac waᅇgic. Imuhuc waᅇgic ic imuac kekecyawac tetecgia imi kekecy a walac kerec imi ogicma moczoᅇ biridaczac. Haka silic imuhucyanec hiᅇᅇisai biria yomi onac muru hiᅇᅇi énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

46 Yesunéᅇ ac imi ic embac tuᅇginaguc énézémanec naᅇu neᅇgoc mu-nahéra ieneᅇ ac ézéwiᅇ zé hama séᅇgaᅇgeᅇ naᅇkecgic.

47 Imuhuc waᅇkecgic ic méᅇᅇnéᅇ ézéma zéyec; Ninᅇzaᅇ, neᅇgoc munahécga ieneᅇ giᅇuc ac zéwiᅇ zé séᅇgaᅇgeᅇ nanzu.

48 Imuhuc zéyu Yesunéᅇ yomuhuc énézéyec; Méré méreᅇ eneᅇ nuac neᅇgoc munahécna wanᅇu?

49 Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru keᅇu zéyec; Inicᅇic, nuac neᅇgoc dac munahécna imi youmi taczu.

50 Méᅇᅇnéᅇ méᅇ Kurumeᅇ Maᅇgocna iwac ewa siᅇ tohoma wamma mezac imi mia nuac neᅇgoc nauᅇᅇa zéma dac muna wanᅇu.

13

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

1 Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékéᅇ zécgériaiguc kemma tarec.

2 Tackeru tocgéᅇic imi eneᅇ tuᅇ yanda imuac niᅇ Yesu eᅇeyaoc imi zéiciguc emma tarec, néᅇ ic embac tuᅇginaguc imi moczoᅇ zékéᅇ giᅇgiᅇa sakasaciguc naᅇgic.

3 Naᅇkecgic inéᅇ qeqaiᅇ aciguc ackuaᅇzéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héihimic ic méᅇᅇnéᅇ iwawai gocmia qesamaᅇ zé aiiguc keᅇec.

4 Qesamanec keᅇu tosara imi héna giᅇgiᅇaiguc mayec. Mayu nei eneᅇ hama héima qécgédacᅇic.

5 Waᅇu tosara imi hoc sisic, baera haᅇqeqeya imuaru mama héiyec. Waᅇu baec dépaᅇa imi komora waᅇu qérawia imi focdac nézéggéma éréyec.

6 Néᅇ zaligina ménda hiᅇgac yacgéyu kaiwenéᅇ éréma qeyu uririma humudarec.

7 Waᅇu tosara imi héféreᅇéc qeriaiguc mama héiyu héféreᅇécnéᅇ yandima hédacgéyec

8 Waᅇu tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura méᅇᅇnéᅇ 100, méᅇᅇnéᅇ 60, méᅇᅇnéᅇ 30 imuac séc héla sasala haidacᅇic.

9 Méᅇ geᅇawagucnéᅇ ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

10 Waᅇu tohotoho ichéra eneᅇ hosuraiguc kemma qesimigic; Némac niᅇac ac qeqaiᅇiguc haima énézékeczaiᅇ?

11 Zéᅇic melemma énézéyec; Kurumeᅇᅇac héᅇgaleᅇ amawac ninᅇ saᅇa imi onac muru énécmimia waᅇec, néᅇ ionac muru imi qahac.

12 Ic mérénérj hemizac imi toroqema miyu ogicma hemimac. Wañu ic mérénérj ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac.

13 Ienerj kicgina hibipima héjanzu, nérj ménda héjntegicanzu. Wañu gezacginanérj ac niñanzu, nérj ménda niñntegicanzu. Héniá imuac niñ qeqaiñ aciguc énézéanzua.

14 Yesaianérj bianjac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecnérj; Gezacginanérj nimmu, nérj méndadac niñntegicmu. Kic hima hémmu, nérj méndadac héjntegicmu.

15 Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehénggé énécmimia wañu, gezacginanérj niñbipima kicgina hémérjzagic. Imi mia kicginanérj héjntegicma gezacginanérj niñntegicma ewa qerigananérj niñasarima lilinggégic mehiaru énécmiwi niñac imuhuc wañgic.

16 Eneñ imi kicginanérj héjntegicma gezacginanérj nintegicanzu imuac kic gezacgina imi mérianjac.

17 Ni hélacnec énézéwa niñgic; Kuameme ic zéma ic embac solañ sasalanérj ini hénzu imuac hémbiñ zé mambéc kecañgic, nérj ménda héngic. Wañu ini niñzu imuac nimbiñ zé mambéc kecañgic, nérj ménda niñgic.

Gocmia qesaqesa imuac héniá.

18 Imuac bec héihimic icac muru qeqaiñ ac imuac héniá zéwa niñasarimu.

19 Méjnéñ mérj héngalenj ama arenja yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niñsariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biria miñjananérj hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia héna giñgiñgic mama héianzac éscéc.

20 Wañu gocmia hoc siraiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyananérj ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecañzac.

21 Wañu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotonanc nañselimac, nérj ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hicñiyu focdac maqeanzac.

22 Wañu qesayu héférérec qeriaiguc héiyec ic imuhucyananérj ackuazéc niñanzac, nérj baecac ewa goro zéma hinawac ikocnérj hézicgéyu gorosonja wañanzac.

23 Wañu qesayu baec halécyañguc mayec ic imuhucyananérj ackuazéc nimma héniá niñsariyu méñac héla 100, méñac 60, wañu méñac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit sucginaiguc hicñihicñiya imuac héniá.

24 Wañu Yesunérj qeqaiñ ac mérj yomuhuc énézéyec; Kurumenjac héngalenj ama arenja yanda imi ic méjnéñ aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec éscéc.

25 Wañu ic embac héra moczonj gaugina hedacgic hazéranérj hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néngacma keñec.

26 Wañu gocmia imi yandima héla haiyu duña qézézac imi acguc wininiyec.

27 Wañu ama miñinawac welenj qeqehéra enérj imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, nérj qézézac imi dimuacnec?

²⁸ Qesimigic melemma énézéyec; Hazécna méhénéh imuhuc wanec. Wanu welen qeqehéra ienen qesima zégic; Nini kemma qézima mutulanjéwih niñac wanjénzac?

²⁹ Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wankecma padi imi momacnec hérgic éréwac niñac.

³⁰ Imuac niñac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wanu héla meme naléyaguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niñac dérécgému. Wanu neneya imi tocgéma hama hofinaiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

³¹ Wanu qeqaih ac mén yomuhuc énézéma zéyec; Kurumenjac héngalen ama areña yanda imi ic méhénéh saiwa gocmia mén mema aiyaguc himirec éscnec.

³² Imi iwawai gocmia ionac komoragina téngéh. Wanu yandimac imuaru aiguc ichésa tosara onogicma kunen yanda wananzac. Wanu sawawac nei enej hama hawaiguc haecgina haima kecanzu.

Yis imuac qelumbec ac.

³³ Wanu qeqaih ac mén mujgucnec énézéma zéyec. Kurumenjac héngalen ama areña yanda imi yis embac méhénéh mema padi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelecgéyu tackecma moczon sécgédaru yandianzac éscnec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

³⁴ Yesunéh ackuazéc imi moczon qeqaih acguc qemanec ic embac tunaguc énézédarec. Qeqaih ac qahac mén ménda énézéyec.

³⁵ Imuhuc wanu Anutunéh kua meme icyawac* murunec ac mén yomuhuc zéyec imi, héla héiyec; Ni kuana auma qeqaih ac zémanj. Baec kurumenj zéyu hicnjyec imuarunec sasanjiaiguc hema éréyec imuac mia zéaumanj.

Yesunéh qézézac imuac hénia zéasariyec.

³⁶ Wanu Yesunéh ic embac tunaguc imi méli énécmima ama qeriaiguc enec. Enu tohotoho ichéra ienen iwac muru hama zégic; Qézézac aiguc éréyec qeqaih ac imuac hénia zéasarina ninni.

³⁷ Zégic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Nanja.

³⁸ Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kurumenjac héngalen ama areña yanda imuac nanjhéra. Wanu qézézac imi Biria miñinawac nanjhéra.

³⁹ Wanu iwawai biria qesayec imi Biria miñina imi mia. Hélawac ai yawuñ imi mia baec yomuac nalé tetcgia. Wanu héla meme ic imi kua meme unj enej.

⁴⁰ Wanu qézézac mutulanjéma gericiguc oanzu éscnec baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka imuhucya hicnjimac.

⁴¹ Icac Nanjanéh kua meme unjahéra méli énécmiyu hama héngalen ama areña yanda igucnec iwawai képésic mihicñianzu imi zéma ic hénia ac logianzu imi moczon gési énécmidacmu.

⁴² Gési énécmidacma geric yanda qeriaiguc giligic hiñgacdacmu. Hiñgacma imuaru zésiac wamma zécgina aric aric kimu.

* 13:35: Asafe (Leg 78:2).

43 Waṅu ic solarṅanéh Maṅgoc ginawac héngalen ama areṅa yandaiguc kaiwe ésécnecc asarima kecmac. Ic gezawagucnéṅ, ac yomi nimmac.

Qelumbec ac haréwéc.

44 Kurumeṅac héngalen ama areṅa yanda imi iwawai eeyaguc ai qe-riaiguc sangima heyu ic méṅnéṅ mihicṅjima muṅguc musaṅgéma ségiségi wamma kemma iwawai hemimia imi moczoṅ haidacma soukiwa mihicṅjima baec imi boṅa meyec ésécnecc.

45 Waṅu muṅguc méṅ imi yomuhuc; Kurumeṅac héngalen ama areṅa yanda imi nénnagémba ic méṅnéṅ hoc welic welicgiawac hohoc ai meanzac ésécnecc.

46 Keṅkecma méṅ boṅa eṅeṅa sécyā mihicṅjiyec imuaru kemma iwawai hemiyec séc moczoṅ haidacma soukiwa mihicṅjima iwawai imi boṅ meyec.

47 Waṅu muṅguc méṅ imi yomuhuc; Kurumeṅac héngalen ama areṅa yanda imi ufic kondunṅiguc giligic hiṅgacma lambéc hénia hénia énépésiyc ésécnecc.

48 Waṅu ufic imi kuaya qeyu hérégic kondunṅ élélahu eṅu mama tacma hiabia imi neṅṅeṅiguc tigic hiṅgarec, néṅ biria imi giligic keṅec ésécnecc.

49 Baec yomuac nalé tetecṅiaiguc haka silic imuhucyanéh hicṅjimaac. Kua meme uṅa ieneṅ hama biria meme ic imi ic solāṅa ionac sugcina igucnecc gési énécmimu.

50 Gésiénécmima geric yandaiguc giligic hiṅgacma imuaru mia zésiāc wamma zécgina aric aric kimu.

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

51 Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczoṅ niṅasaridaczu? Zéyu zégic; Oo Miṅ Kewunina.

52 Waṅu énézéma zéyec; Imuac bec hénā acac kiwi icya icya kurumeṅ amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma keczu imi ama miṅjina méṅ iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacnecc hofi amaya igucnecc mema maanzac ésécnecc.

Nazarete ama areṅa yanda imuac miṅjina eneṅ Yesuac héṅacya meṅic.

53 Yesunéh qeqaiṅ ac imuhuc zédaru tecgéyu imuacnecc waima keṅec.

54 Waṅu eṅeya tauṅiguc hama tocgotocgo amaginaiguc ackuažéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiamuma zégic; Ic imi niṅteṅic qinṅteṅic zéma kuc imuhucya yomi dimuacnecc meyec?

55 Waṅu ic yomuac hénia hiadac nindacziṅ. Imi kamundawac naṅa, neṅgocyawac qara Maria, waṅu munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda.

56 Nauṅhéra imi neṅaṅguc ménda kecanziṅ? Waṅu ic yomi niniṅ zéma kuc imuhucya dimuacnecc meyec?

57 Waṅu niniṅ imuhucyanéh batucgé énécmiyu ninzéhṅé mimuac séc qahac waṅec. Waṅu Yesunéh yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tilinṅ tilinṅ ic méṅnéṅ eṅeya ama areṅaiguc zéma taséhéra sugcinaiguc sac imi eebipiyaguc ménda waṅanzac.

58 Waṅu ninzéh ninzéhṅina qahac imuac niṅac ama areṅ imuaru kiwi méréra kuhaguc sasala ménda meénécmiyec.

1 Nalé imuaru baec galeŋ Herodenéŋ Yesuac buŋa suruc imi niŋec.

2 Nimma welen qegehéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka ic Yohane. Inéŋ mia humuc igucnec qelima yaczac! Imuac niŋac kuha sasala imuhucyanéŋ iwac muru ai mezac.

3 Becnec Herodenéŋ munaya Filipinoac iniŋa qawéra Herodiawac niŋac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec.

4 Hénia imi Yohanenéŋ, Gi embac qawécga menec imi hénia qahac, imuhuc zéma ac zémianŋec imuac niŋac imuhuc wammiyec.

5 Nalé imuaru Herodenéŋ Yohane qehumumanŋ zé waŋec, néŋ ic embac eneŋ iwac niŋgic Anutuac kua meme ic waŋu ionac niŋac niŋjéwérima waiyec.

6 Waŋu Herodeac hiŋhiŋiŋi naléya hayu nezéléléŋ aria mekecgic Herodiawac béranenéŋ suginaiguc legic hiriyu Herodenéŋ hémma ségiségi waŋec.

7 Ségiségi wamma némac iwawai niŋac qesiyu hia midacmanŋ zéma zéseliyec.

8 Waŋu neŋgocyanéŋ zéqindiŋi wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima némma.

9 Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric waŋec. Waŋu ic embac i guc momacnec tacgic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiyec séc wammimu niŋac énézéyec.

10 Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déméŋa qericgic.

11 Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac seranŋa iwac migic duŋa neŋgocyawac mekeŋ miyec.

12 Waŋu Yohaneac tohotoho ichéra eneŋ hama qamora mekeŋ téŋgéma kemma Yesu ézégic.

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

13 Zégic nimma eneŋyanec zéiciguc emma baec kisiaiguc keŋec. Waŋu ic embac tuŋagucnéŋ imuhuc nimma taunŋ igucnec séc méndacmima baec hénia keŋgic.

14 Waŋu Yesunéŋ hama ic embac tuŋaguc imi inicma ionac niŋ ewa biric wamma yanŋ hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec.

15 Ama mari waŋu tohotoho ichéra ienenŋ hama zégic; Yomi imi baec kisia, waŋu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama arenŋguc kemma enŋaoc nenegina boŋ memu.

16 Imuhuc zégic énézéyec; Kemmu niŋac ménda ninzua. Enŋaoc énécmigic negic.

17 Imuhuc énézéyu ézégic; Nini you imi saméŋ méra méŋ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac.

18 Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic.

19 Waŋu ic embac imi qézézaciguc mama tacmu niŋ énézéyec. Waŋu saméŋ méra méŋ imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumenŋguc hiyu enŋ mérianŋ ac zéyec. Zéyu tecgéyu saméŋ imi mésémma tohotoho ichéra énécmiyu duŋa ienenŋ mema ic embac énécmigic.

20 Waŋu ic embac moczoŋ yanda negic sécgé énécmidarec. Waŋu Yesuac tohotoho ichéra ienenŋ saméŋ bororoŋa waigic heyec imi tocgégic neŋneŋ 12 kuagina qedarec.

21 Saméŋ negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac olonŋic zanŋgéŋa 5,000 zézéya séc waŋec.

Yesu imi kondun doku qahaiguc tima kenec.

22 Imuhuc wanjic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéh ic embac onopocma nanunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékéh nénéwéc kemmu niñac énézéyec.

23 Wanju inéh ic embac onoporu kendacgicguc zéwelec wammañ zé eneyanec baec bonjayaiguc enec. Emma keru ama sinjiyu i eneyanec sac imuaru kerec.

24 Wanju zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemmu zékéh namunjaiguc kenkeru luhucnéñ wéségina igucnec hayu kondun tembonja yaru ai yanda mekecgic.

25 Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékéh qahaiguc tima tima ionac muru hayec.

26 Hayu tohotoho ichéra ienenéñ hénjic bacgina zazagiyu zénéngina hiriyu kucnec qacma zéigic; Kuwic erimi!

27 Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéngina ménda hiriyu.

28 Zéyu Peteronéh melemma zéyec; Minj kewuna genjgaoc wanzanjiguc zéna doku zékéh qahaiguc guac hawa.

29 Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronéh zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac murugenéñ kenec.

30 Kenju luhuc yandanéh hayu hémma bawa yandiyu hénima hinjacma qarec; Minj kewuna hama népésina!*

31 Zéyu Yesunéh focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninzéh ninzéhga komocdiadac! Némac niñac ewa éréhéc wanzanj?

32 Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc enjic luhuc imi néh qeyec.

33 Wanju zéiciguc tacgic enej sigémima zéigic; Gi hélacnec Anutuac Naja.

Genesarete ama areñiguc hafi ic mehiaru énécmiyc.

34 Wanju zékéh handi handi qericma Genesarete baeciguc keremmu zéic igucnec magic.

35 Magic ama areñ imuac minjina enej Yesu hértégicma ac haigic ama areñ lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac enej tosara yan hafiginaguc imi moczon onagicma iwac muru hagic.

36 Hama Yesunéh niñénécmiyu yan hafi ginaguc enej iwac malekuya susuriadac imi enjac osimu niñac zéwelec wammigic. Wanju késagic séc hiarudacgic.

15

Yanda onac haka silic.

1 Wanju dunja Yerusalemnec Farisaio ic zéma hena acac kiwi ic enej Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic;

2 Némac niñac tohotoho ichécga enej yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu?

3 Zéigic Yesunéh melemma énézéyec; Wanju ini acguc némac niñac enjan haka silic niñac wamma Anutuac hena ac logianzu?

4 Anutunéh yomuhuc zéyec;* Neñgoc manjocga eegira héiwésémañ. Wanju mérénéñ méñ neñgoc me manjocyawac zébiri mimac imi humucac bunja wammac.

* 14:30: Girik aciguc; anjéñna tina! * 15:4: Me zéseliyec.

⁵ Néh ini yomuhuc zéanzu; Ménéhénéh méné neŋgoc me maŋgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec naŋgé gémbacnec, néh imi Anutuac buŋa qemimia, imuhuc zémuiguc

⁶ iwawai iminéh neŋgoc maŋgocya eegira efima ménda héiyu hia wammac zéma eŋaŋ haka silic imuac mia wamma Anutuac ackuazéc† imi qizizŋgéig zécgériaiguc keŋanzac.

⁷ Ini ic ikora! Yesaianéh onac biaŋac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec;

⁸ Ic embac youmi kua taséginanéh sac mepési néhanzu. Waŋu qerigananéh néhŋac némma lakec hezac.

⁹ Ic eŋaŋ pakeŋ ac zéma héna ac ku énécmima ni imi héla qahac eŋ mepési néhanzu.

Iwawai mebirí hélacnec énécmimia.

¹⁰ Waŋu Yesunéh ic embac unuruyu hosuru haŋic énézéma zéyec; Gezaginanéh nimma niŋasarigic.

¹¹ Iwawai ic méhac kuaya igucnec hiŋgacanzac iminéh ménda mezapi qemianzac, néh iwawai kuaya igucnec maanzac iminéh mezapi qemianzac.

¹² Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ hosuru hama qesimigic; Acganéh Farisaio ic qeri yéwéc mihični énécmizac imi nintegiczán?

¹³ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumeŋ Maŋgocnanéh ménda himirec imi moczoŋ gété zaliginaguc qézidacmac.

¹⁴ Waigic sinŋinawac waŋgic. Ic imuhucya imi galeŋ kicgina hilic hilicgia. Ic méh kiwa hilic hilicgianéh kichilic méhac galeŋgéma wagiru kemmaoc imi, ekawu momacnec baec séséŋiguc hiŋgacmaoc.

¹⁵ Waŋu Peteronéh ara melemma zéyec; Qeqaiŋ ac imi nonac zéasari nénécmima ninni.

¹⁶ Zéyu Yesunéh yomuhuc zéyec; Ini niŋtegic qinŋtegicgina qahacnec keczu?

¹⁷ Iwawai ic kua igucnec tomeŋiguc hiŋgacanzac imi moczoŋ muŋguc hénaŋa igucnec maanzac imi ini ménda héŋtegiczu?

¹⁸ Waŋu iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Waŋu iminéh mia ic imi mezapi qemianzac.

¹⁹ Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Ninin biria, ic qeqe, kaisero, kaisero ewa ewa, seŋkoku, héipuc ac ikora, zébiri qébiri.

²⁰ Iwawai imuhucyanéh ic imi mezapi qemianzac. Waŋu méra ménda zuacma nene nenia iminéh ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaaŋ embac iwac ninzéŋ ninzéŋa.

²¹ Waŋu Yesunéh baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keŋec.

²² Gezac haigic, Kanaannec embac méh baec suc imuaru kecaŋec inéh Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Min Kewu, Dawidiac naŋa, nuac niŋ ewa biric wanna. Béracna imi uŋa birianéh gelec malec qahac lafeŋgé mianzac.

²³ Imuhuc zéyu, Yesunéh nimma ac méh ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ieneŋ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andéninaiguc qacmanec hazac imuac mélina keŋu.

²⁴ Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néhu hayi.

† 15:6: Kíwi méranéh ooya tosarraiguc; héna ac.

²⁵ Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc sicgémima zéyec; Miñ Kewu, méra néna.

²⁶ Wañu Yesunéj ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméj mema kazu énécmimia imi hiabia qahac.

²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéj yomuhuc zéyec; Oo, Miñ Kewu imi hélacnec, néj kazu acguc nene bororoña miñhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu.

²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéj ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzéj ninzégga kunerj yanda. Zéwelec wanzaj séc hicjigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiña bérara imi hiaruyec.

Yesunéj ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

²⁹ Yesunéj baec imi waima Galilaia zékéj giñgiñanec kemma baec boñaya méjiguc emma tarec.

³⁰ Taru ic embac tuñja tuñjanéj zeke puriña, kic hilic, acgina qahac, hén méragina biria, zéma tosara kilerj onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Wañu inéj mehiaru énécmiyec.

³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriña imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma kenja wañgic. Kic hilic imi kicgina hima héngic. Wañu ic embac tuñaguc enej haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéj tohotoho ichéra unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuñ yomi onac ewa biric wanzua. Ienen niguc toroqema kecgic bec ai meme haréwéc wañu iwawai neniawac méj ménda he énécmizac. Imuac yaka niñac humugicguc enjrec méli énécmiwa kemmu niñac ménda wanzua. Kenkecma hénaguc qiritic unuwac niñac.

³³ Zéyu tohotoho ichéra ienenj ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeñ saméj sasala imuhucya dimuacnec mihicñjima ic embac tuñ yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiñj?

³⁴ Zégic qesiénécmima zéyec; Onac muru saméj dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saméj 7 zéma lambéc éréhécdac sac he nénécmizac.

³⁵ Imuhuc zégic ic embac tuñja imi baeciguc mama tacmu niñac énézéyec.

³⁶ Imuhuc énézéma saméj 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tegéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duñja ienenj mema ic embac énécmigic.

³⁷ Ic embac moczoñ negic sécgé énécmidarec. Wañu nene bororoña waigic tarec imi tocgégic nenjenj yanda 7 kuagina qedarec.

³⁸ Ic nene negic ionac zañgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloñ énécmigic.

³⁹ Yesunéj ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc kenjrec.

16

Sésécac kiwi mérera méñ hémbiñ zé welecmigic.

¹ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ienenj hama Yesunéj séséc kurumenj igucnec hahaya méñ meyu hémbiñ zé batucgéma qesimigic.

² Qesigic melemma zéyec; Ama mari wañu kurumenj pésigiyu hémma kurumenj pésigizac imuac orañguc kaiwe qemac zéanzu.

³ Wanju sinjunc yacma héngic kurumén pésic pésic wamma hosusunén nezicgéyu, kia kimac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héntegicma hélacnec zétecgéanzu, nén nalé yomuac séséc imi hia ménda ninjegicanzu?

⁴ Hicnjsai biria zéma kaiseroya imuhucyanén séséc icnén ménda memeya imuhucyawac hémbin zé wananzu. Wanju ionac séséc imi tosara qahac, nén Anutuac tilin tilin ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima kejec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékén nécwéc kejec. Wanju tohotoho ichéra ienen eluj unuyu samén méné ménda mema kejec.

⁶ Wanju Yesunén yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis ninjac técgina nimma galej memu.

⁷ Imuhuc zéyu sugcinaiguc yomuhuc ningésima emininjic; Samén ménda mema hazin imuac nin imuhuc zézac.

⁸ Yesunén hénia ninjarima yomuhuc zéma énézéyec; Ninzén ninzégina komocdiadac, samén ménda mema hazu imuac némac ninjac zé eminin wankeczu?

⁹ Samén 5 imi ic 5,000 sécge énécmiyuguc nene bororona tocgégic nenjen dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec ninjarizu? Wanju némac ninjac méndadac ninqelizu?

¹⁰ Wanju samén 7 imi ic 4,000 sécge énécmiyuguc nenjen dahec metocgégic?

¹¹ Samén nin ménda zézua, nén Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis ninjac galej memu ninjac zézua imi némac nin ménda ninjarizu?

¹² Imuhuc zéyu yis saméniguc haianzu imuac galej memu nin ménda zéyec, nén Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac paken ac ninjac imuhuc zéyec imi ninjarigic.

Petero Yesuac héniaja ninzégéma zéauyec.

¹³ Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ienen Icac Nanawac méré zéanzu?

¹⁴ Qesiéncmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu, tosara imi Elia, Tosaranén Yeremia me Anutuac tilin tilin ic ionarunc méné zéanzu.

¹⁵ Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Wanju enaoc, nuac ninjac méré zénéhanzu?

¹⁶ Imuhuc qesiéncmiyu Simon Peteronén zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Nanja.

¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunén melemma zéyec; Yohaneac nanja * Simon, gi imi mérianaguc! Zézan imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, nén kurumén Mangocnanén zéhicni génzac.

¹⁸ Imuac gézéwa ninna, gi imi Petero† wanju zamanjin imuac qahaiguc hénarinja meyacgémán. Wanju humumia ionac baec dumunja imuac kuanén méndagucnec onogicmac.

¹⁹ Wanju ni kuruménac héngalej amawac nagu auayawac kuha imi gi gémma. Némac iwawai baeciguc zikina kuruméniguc momacnec zikizikia

* **16:17:** Girik aciguc; Bayohane. † **16:18:** Nejan aciguc zamanjin.

wammac. Wanju némac iwawai baeciguc hulacna kurumenjiguc momacnec hulachulara wammac.

²⁰ Imuhuc zéma eneyaoç Kristo‡ wanžac imi méñac méñ ménda énézému niñac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunéñ eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bian ac zéyec.

²¹ Nalé imuaru hénima i Yerusalem keñu ic kuney zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma hénac acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzerñ manzerñ sasala mihicñiyu qegic humuyu ai meme haréwéc wanju humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec.

²² Imuhuc énézéyu Peteronéñ wagicma qizizñgéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Miñ kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec hicñigémmac.

²³ Imuhuc zéyu Yesu imi lilingéma Petero ézéyec; Biriña miñina, andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qaméñ, nuac hénana hézicgé néñzanñ; Gi imi Anutuac ewa siñ ménda méndacma ic onac ewa siñ méndaczanñ.

²⁴ Imuhuc zéma duña tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmarñ zé eneya qaecgé amuma eneya ic héñgeña wénderaya huama méndac némmac.

²⁵ Ic méñ kekecyá anjétiyu sohomac, néñ nuac niñ wamma kekecyá waimac imi mihicñimac.

²⁶ Ic méñnéñ baecac iwawai momac yanda anjétiyuguc duña kekecyá sohomac imi némacnéñ iwac muru hiabia wammac? Me némacnéñ kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac?

²⁷ Icac Nanja imi Manjocyawac edamuiguc kua meme uñahéra iniguc hama wawanñ memeginawac séc kitic ku énécmimac.

²⁸ Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara eney ménda humugicnec Icac Nanja imi Ic Kewu qac buñayaguc hamac.

17

Yesuac kic tanera imi melemma tanera méñ wanjec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu Yesunéñ Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boñaguc enjacnec enjic.

² Wanju kicginaiguc tanera méñ wanjec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararanñ yanda ésécnec wanjec.

³ Wanju ninzu, Mose zéma Elia hicñi énécmima Yesuguc ac wanjic.

⁴ Peteronéñ haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, neñarñ you kecziñ imi nimba hiabia wanžac. Siñganéñ imuac wanju hali haréwéc meni, méñ guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac.

⁵ Imuhuc zémanec nanju, ninzu, hosusu asahagucnéñ hoturu énécmiyec. Wanju ninzu, ewa méñ hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Nan sorocna. Iwac niñ ségiségi yanda wanžua. Imuac ara niñtoho wammu.

⁶ Tohotoho ichéra ienenñ imuhuc nimma bacgina kuney yanda yandiyu baeciguc mama sicgéma kicgina musanjéma hegic.

⁷ Wanju Yesunéñ hosucginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu.

‡ 16:20: Me Hebiraio aciguc; Mesia.

⁸ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héngic méné qahac, néj Yesunéj sac nanj héngic.

⁹ Boña igucnec mawin zé mama Yesunéj zéseli énécmima zéyec; Haka deguc hénzu imi ménda énézégicnec kenjkecma Icac Nanja humuc igucnec yacmac.

¹⁰ Zéyu tohotoho ichéra ienen qesimima zégic; Imuhuc wanju némac ninjac hena acac kiwi ic ienenj Elianéj walac hamacac hezac zéanzu?

¹¹ Yesunéj acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczonj héiqeli wammac.

¹² Wanju énézéwa ninjic Elia imi bec hayec. Wanju ienenj ménda héntegicma sinjinawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyanec Icac Nanja imi acguc méraginaiguc emma qenzenj manzenj nimmac.

¹³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi ninjasarigic.

Yesunéj merac méné uña biriaguc mehiarumiyec.

¹⁴ Wanju ic embac tun ionac muru kenjic ic méhnéj Yesuac muru hama wésiaiguc siminj héimiyec.

¹⁵ Wanju yomuhuc zéyec; Minj Kewu, nuac nanjnawac nin ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hinjacanzac.

¹⁶ Tohotoho ichécga ionac muru wagicma hawa ienenj mehiaru mimuac séc qahac wanjec.

¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Oh! hicnjisai yomi ninzénj ninzénjgina qahac, kaijiliwenj ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqaténj wanj énécmimanj? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic.

¹⁸ Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunéj uña biria ac geriwaguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama kenjec. Wanju imuarunec mia merac imi hiaruyec.

¹⁹ Wanju tohotoho ichéra ienenj Yesu enjeyacneciguc élénj nec hicnjimima qesimigic; Némac ninjac nini uña biria nesimiwinjac séc ménda wanjec?

²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzénj ninzénjgina moczonj komocdiadac imuac ninjac nesimuac séc qahac wanjec. Ac hélawac zéwa ninjic, ini ninzénj ninzénjgina komocdiadac saiwa gocmia séc késa kecmu imi baec boña yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méné osiosiya ménda wammac.

²¹ Wanju imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuiguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi enjeya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac munjuc bianj ac zéyec.

²² Wanju Galilaia baeciguc enjawu haréma imuaru Yesunéj yomuhuc énézéyec; Icac Nanja imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac.

²³ Enju qegic humumac. Wanju ai meme haréwéc wanju humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj ewa biri kunenj yanda wanjic.

Yesu zéma ocmunj téréyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra enenj Kafanaum ama arenja yandaiguc harégic ocmunj téréyawac ai yawunjac takis meme ic ienenj Peteroac muru

hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuñ téreyawac takis* ménda haianzac me?

²⁵ Zéyu, Peteronéñ haianzac zéma ama qeriaiguc éréyu Yesunéñ bec niñtegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzan? Mérac murunec baecac ic kewu ienenéñ takis meanzu? Nanhéccgina ionac murunec me tosara ionac murunec?

²⁶ Qesiyu Peteronéñ melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunéñ zéyec; Imuhuc wanju nanhéccgina ienenéñ en kecmu.

²⁷ Wanju imuhuc wannu niñgic biriawac niñac, imuac zékéñgic kemma hawic gilina lambéc ménéñ walac kimac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma héna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc† heyu mema kemma genja zéma nuac buña haina hinjaru.

18

Ic eneña héla.

¹ Nalé imuaru tohotoho ic eneñ Yesuac hosucgéma zégic; Méréneñ kurumenac héngalenéñ ama areña yandaiguc kunéñgina wanzac?

² Imuhuc zégic merac komoc ménéñ qarú hayu oporu suginaiguc nanec.

³ Nanju yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kurumenac héngalenéñ amaiguc ménda keremmu.

⁴ Imuac bec méréneñ merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminénéñ mia kurumenéñ amaiguc kunéñgina wammac.

⁵ Wanju méréneñ ménéñ nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésic ewa ewa.

⁶ Wanju méréneñ ménéñ merac komoc komoc ni ninzéngé nénzú ionac sugina igucnec ménéñ hinocgémiyu késpedes wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déméñgic hoc yandanéñ qatémima konduniguc giligic dumuniguc hinjacmac imi bakia efea wanzac.

⁷ Yei ewa biric yandanéñ manam batuc ai niñac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac hezac, néñ ménéñ ménéñ manam batuc wan énécmimac iwac muru imi saec hemimac.

⁸ Imuac méraganéñ me hénaganéñ manam batuc wanjéñ hericma gilina kenju. Wanju purinénéñ kecec seliiguc kerembésémañ iminénéñ niñna efea wammac, néñ héna méraga éréhécnec geric hémbéñgic giligic hinjacbésémañ iminénéñ niñna réwéria wammac.

⁹ Imuac kicganéñ manam batuc wanjéñ késpedes wanjanjaniguc kicga néfindinéma gilina kemmac. Kicga momacgucnéñ kecec hémbéñgic kerembésémañ iminénéñ guac hia wammac. Wanju kicga éréhécnec geric siaiguc giligic hinjacbésémañ iminénéñ niñna réwéria wammac.

Rama rouc wawajawac qelumbec ac.

* **17:24:** 2 Dirakima; Ic ménac ai meme momacgucac ai boña imi 1 Dirakima, wanju Yuda ic imi miñ séc ocmuñac takis yawuñ séc 2 Dirakima haianjic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boñaiguc zangégina olongic nalé imuarunec héniama kekecgina anjéñ tiénémiyec Anutuac muru kekecginawac boña zéma haianjic. † **17:27:** Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinéñ memeya. Wanju 4 Dirakimawac séc wanju ic éréhécac ocmuñ takis imuac séha wanzac.

10 Tégina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niŋgic mamaya wambac niŋac. Zéwa niŋgic, ionac kua meme uŋagina imi kurumeniŋgic nalé séc kurumeni Manŋocnawac kic ségéria hémma kecanzu.

11 Icac Nanjanéh rouc wamma kekec kápésicgina igucnec metecgé énécmimaŋ zé hayec.

12 Deic niŋzu? Ic méŋ ramaya 100 hemizac zéwiŋ. Waŋu sugcinaiguc méŋnéŋ sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu nanŋic baec boŋaiguc kemma rama sohojec imi ménda mihicŋimaŋ?

13 Ni hélacnec énézézua sohojec imi mihicŋizaciguc imuac niŋ mia 99 ménda sohogic ionac niŋac ségiséŋi wanzac imuac séha ogicqogic wamma ségiséŋi yanda wammac.

14 Imuhucyanec Manŋocgina kurumeniŋgic keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec méŋnéŋ méŋ birima qahac wammac niŋac ewa sinja ménda hemizac.

Ic méŋac kápésic zégési mimia.

15 Hénaoriŋ ionarunec alaga méŋnéŋ kápésic waŋ gémmaciguc kemma ekacneciguc kápésicya imi ézéna hémmac. Waŋu acga niŋzaciguc imi alaga biria igucnec muŋguc wagiczaŋ wanzac.

16 Waŋu acga ménda niŋzaciguc, ic momacguc me éréhéc oragicna eŋawu kemma héipuc ic éréhéc iorac kuagiranéŋ alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qaecgémac.

17 Waŋu ewa seli wamma acgina ménda ménda nimmaciguc hénaoriŋ énézégic nimmu. Waŋu hénaoriŋ ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac waŋ énécmiwu ésécnec wammimu.

18 Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumeniŋgic zikizikia wammac. Waŋu némac iwawai baeciguc hulacmu imi kurumeniŋgic hulachulara wammac.

19 Waŋu muŋguc énézéwa niŋgic, baeciguc onarunec éréhécnéŋ iwawai méŋ niŋac ewa momac wamma qesimaoc imi Manŋocna kurumeniŋgic keczac inéŋ niŋu moczoŋ orac muru wandac wandara wammac.

20 Waŋu éréhécnéŋ me haréwécnéŋ nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru sugcinaiguc keczua.

Kápésic waiwaiyawac haka.

21 Waŋu Peteronéh Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miŋna, alananéŋ biria waŋnéŋu hatac dahec kápésicya waimimaŋ? Keŋkecma hatac 7 imuac séc waimimaŋ?

22 Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézéwa niŋna, hatac 7 sac qahac, néŋ tuŋ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémaŋac zézu.

23 Imuac kurumeniŋac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi ic kewu méŋ welen qegehéra iniguc taségina héimindiŋi wammaŋ zé waŋec ésécnec.

24 Ic kewu imi héimindiŋi ai imi héniyec. Héniyu ic méŋ iwac muru taséya 10 tauŋeŋ Talanti* hemiyec imi wagicma éréŋic.

25 Waŋu ic iwaru soukiwa méŋ ménda hemiyu kumacac séc qahac waŋec. Imuac niŋac ic kewunéŋ ic imi eŋeya zéma inin merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoŋ haigic boŋ megic soukiwa iminéŋ tasé imi kumac niŋ zéyec.

* **18:24:** 1 Talanti imi soukiwa golinéŋ memeya, ic méŋac ai meme momacgucac ai boŋa 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc waŋec.

26 Imuhuc zéyu welen qeqe ic imi wésiaiguc mama sigémima welecma zéyec; Bénzéh mambéc wajnéna ni taséna moczoj kugémmaj.

27 Imuhuc zéyu welen qeqe ic iwac miñinanéh ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keñec.

28 Wañu ic iminéh mama kemma ai ic momacya méné taséya 100 Denarion† hemiyec imi mihicñima déméñiaiguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néna.

29 Wañu ai momacya imi ic iwac héniaiguc mama simiñ héimima welecma zéyec; Bénzéh mambéc wajnéna kugémmaj.

30 Wañu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niñac hésa amaiguc oporec.

31 Wañu ai ic tosara ieneñ haka hicñiyec imi hémma niñgic biri qiria wañu kemma haka hicñiyec imi moczoj miñgina ézédacgic.

32 Imuhuc zégic miñginanéñ ic imi qaru eñu yomuhuc ézéyec; Gi welen qeqe biria kétic téngéñ! Welec néna guac tasé imi moczoj audari.

33 Neñ guac wañi ésécñec gi acguc ai momacga goiya héimiwésémañac ménda heyec me?

34 Imuhuc zéma hazéc yanda wamma taséya imi kudaru hulacmimu niñac hésa ama galeñ ionac méraginaiguc oporec.

35 Imuac niñac méñnéñ méné alaginawac képésic imi ewa qeriginanéñ ménda waimimuiguc kurumeñ Mañgocñanéñ imuhucyanec mia wañ énécmimac.

19

Eu iniñac hénia dindiña.

1 Yesu ac imi zéyu tecgéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuda baec suciguc keñec.

2 Keñu ic embac tuñ yandanéh méndacmima keñgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru énécmiyec.

3 Wañu Farisaio ic ieneñ hama batucgéma qesigic; Ic méñnéñ hénia imuac me imuac iniña hia waimimacac hénia méné hezac me?

4 Zégic melemma zéyec; Mihicñi mihicñi miñinanéh hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meéércmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloñniñanzu?

5 Hénia imuac niñac icnéñ neñgoc mañgocya wai éércmima kemma iniñawac muru qékétayu éréhécñéñ momacguc wammaoc.

6 Imuac iereñ imi éréhéc qahac, néñ séwi momacguc, imuac Anutunéh toroqe éércmiyec imi icnéñ ménda méndéñ éércmimu.

7 Imuhuc énézéyu ieneñ yomuhuc zégic; Wañu hénia némac niñac Mosenéh héric amuamuyawac kiwi omima mélina keñu zéyec?

8 Imuhuc zégic, Yesunéh melemma énézéyec; Mosenéh ewa qerigina selia imuac niñ wamma wai énécmiyec, néñ hénihénia igucñec imi imuhuc qahac.

9 Ni énézézu, mérenéh méné iniña sanjima haka biria ménda wañeciguc hénia tosara niñac waimima embac méné memac imi kaisero wanzac.*

† 18:28: 1 Denarion imi ic méñac ai meme momacgucac ai boña imuac séha.

* 19:9: Kiwi méranéh ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanzac.

10 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ yomuhuc ézégic; Ic méŋnéŋ iniŋaguc héna ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecmac iminéŋ hia wammac.

11 Zégic Yesunéŋ melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanéŋ niŋtohomuac séc qahac, néŋ imuhuc meénécmimia sac imuhuc wammu.

12 Ic tosia ieneŋ neŋgoc héri igucnec héfiŋ wamma hicŋianzu. Waŋu méŋ imi icnéŋ waŋ énécmigic héfiŋ wamma kecanzu. Waŋu tosia ieneŋ kurumeŋac héŋgaleŋ ama niŋac eŋaoc héfiŋ ic ésecnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac séc imi eneŋ hia tohomu.

Yesunéŋ nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

13 Waŋu Yesunéŋ méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niŋ ic embac tosara ieneŋ nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ieneŋ qetali énécmima ac waŋ énécmigic.

14 Imuhuc waŋgic Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neuŋ ménda héiénécmigic. Kurumeŋac héŋgaleŋ ama imi komoc komoc imuhucya ionac buŋa waŋzac.

15 Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima keŋec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

16 Waŋu niŋzu? Ic méŋnéŋ iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kecec hémbénaŋa imi memaŋ.

17 Zéyu Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Némac niŋ haka hiabiawac qesinéŋzaŋ? Hiabia waŋzac imi momacguc sac keczac. Waŋu gi kecec hémbénaŋaiguc keremmaŋ zé waŋzaŋiguc imi héna ac tohowésémaŋ.

18 Imuhuc zéyu zéyec; Némac héna ac niŋac zézaŋ? Zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Ic ménda qehumuwésémaŋ. Kaisero ménda wambésémaŋ. Kowu ménda mewésémaŋ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémaŋ.

19 Neŋgoc maŋgocga eegira héiwésémaŋ. Waŋu geŋga siŋ niŋamuanaŋa ésecnec alaga siŋ nimmiwésémaŋ.

20 Zéyu zéyec; Ni imi moczoŋ tohodacma kecanzua, imuac némacnéŋ méŋ nuac muru ménda sécgézac?

21 Imuhuc zéyu Yesunéŋ ézéma zéyec; Gi solaŋanimaŋ zé kemma hinac iwawaiga imi haina boŋa megic soukiwa iminéŋ maqeqeya énécmiwésémaŋ. Imuhuc wanna kurumeŋiguc iwawai eeyaguc hegémmac. Waŋu geŋga imi hama ni méndac némbésémaŋ.

22 Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niŋ ewaya biriyu keŋec.

23 Keŋu Yesunéŋ tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélacnec énézéza, ic hinac yanda ginaguc ieneŋ kurumeŋac héŋgaleŋ amaiguc kerembiŋ zé osimu.

24 Ni muŋguc énézéza, kamele yaŋnéŋ qodu kifanaiguc kereŋkereŋa imi bénzéŋadac, néŋ ic hinac yanda ginagucnéŋ Anutuac héŋgaleŋ amaiguc kereŋkereŋa imi osioŋiya.

25 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ nimma bacgina kuneynec yandiyu zégic; Imuhuc waŋu mérenéŋ aŋgéŋ timimiawac séc wammac?

26 Zégic Yesunéŋ inicma énézéyec; Imi ic eneŋ memuac séc qahac, néŋ Anutuŋguc imi iwawai moczoŋ yanda medac medara.

²⁷ Imuhuc zéyu Peteronéh melemma zéyec; Ninzañ, nini méndac gémbin zé iwawai moczoñ waidariñ, imuac némac iwawai késawiñ?

²⁸ Qesiyu Yesunéh énézéyec; Hélañec énézézua, baec yomuac hainetec wawaña naléiguc Icac Naña imi eñeya edamuya imuac ic kewu tataraiguc tacmac imuaru méndac néñanžu ini imi momacñec tatic 12 imuaru tacma Israelañ kisiñ 12 imi niñgésima galeñgé énécmimu.

²⁹ Wañu méréñéh méh nuac qacñawac wamma amaya me dara munia me nauña me neñgoc mañgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaña imi mératéc memu.

³⁰ Néñ walac wañžu ionarunec sasalanéh andia wammu. Wañu andia wañžu ionarunec sasalanéh walac wammu.

20

Waiñ aiiguc ai meme imuac qeqaiñ ac.

¹ Kurumeñac héñgaleñ ama areña yanda imi ai miñina méññéh waiñ aiyaiguc ai memu niñac ai ic énépésimañ zé siñunec yanda yacma keñec éscñec.

² Kemma ai meme momacñuc imuac boña Denarion* momacñuc eñac eñac énécmimañ zéyu ewa momac wañgic méli énécmiyu waiñ aiyaiguc kereñgic.

³ Wañu siñunec 9 kilok séc wañu néñnagémba sombeñgic kemma ic tosara iniru eñ nañgic

⁴ yomuhuc énézéyec; Ini acñuc nuac waiñ aiiguc kemma ai megic boña séhaiguc énécmimañ zéyu nimma kereñgic.

⁵ Wañu 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muñguc kemma imuhuyanec wañec.

⁶ Wañu maria 5 kilok séc wañu kemma iniru ic tosara muñguc ai qahac eñ nañgic yomuhuc énézéyec; Némac niñac kaiwe herec ai ménda mema eñ nañžu?

⁷ Zéyu melemma zégic; Méññéh méh ai icac ménda néñépésizac. Zégic ini acñuc nuac waiñ aiiguc kereñgic zéma énézéyu kereñdacñic.

⁸ Ama siñima hayu ai miñinanéh hama galeñgina ézéma zéyec; Ai ic unuruna tetcgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boña énécmina keñkecma walac hazu ionac énécmina tecgémac.

⁹ Zéyec séc wañu maria 5 kilok imuaru hagic ieneñ hama Denarion momacñuc momacñuc késagic.

¹⁰ Késagic walac walac hagic ieneñ hama hémma boñgina meemma néñcmiyu késawiñ zéma niñgic, néñ ini imuhucyanec Denarion momacñuc sac eñac eñac énécmiyu késagic.

¹¹ Imuhuc késama ai miñinawac ñindic ñunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic;

¹² Anduguc hagic ieneñ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Wañu neneñ mia ai yéwéria ai meme momacñucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziñ, néñ ionac aigina boña imi nonac séc énécmizañ.

¹³ Imuhuc zégic ai miñinanéh ionarunec méh yomuhuc ézéyec; Ala Denarion momacñuc niñac acñira ménda zikizic me? Ni késpedes méh ménda wañgénzua.

* **20:2:** Romawac soukiwa; ic méñac ai meme momacñucac ai boña imuac séha.

14 Imuac boŋgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boŋa onac séciguc énécmimaŋ iminénŋ ewa siŋna wanzac.

15 Nena iwawainanéŋ ewa siŋnawac wammaŋac héna ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicginanéŋ hémma nimbupuc wanŋzu?

16 Suruc imuac séc andianénŋ walac wammu, waŋu walacnéŋ andia wammu.†

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc waŋec.

17 Waŋu Yesu imi Yerusalem kemmanŋ zé kemma hénaiguc tohotoho ichéra 12 eŋacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec;

18 Niŋzu, neŋaŋ Yerusalem eŋziŋ. Imuaru Icac Naŋa imi hofac oo ichécgina zéma héna acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ieneŋ humucac buŋawac zéteccgé mimu.

19 Waŋu zédesi wammima hihilocnéŋ qericma qema ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humumac niŋ ic enia ionac muru meleŋmigic kemmac. Waŋu ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac iniŋanéŋ naŋhérawac niŋac Yesu zéwelecmiyec.

20 Nalé imuaru Sebedaioc iniŋanéŋ naŋhérawa iriguc hama Yesuac muru sigémima iwawai méŋ niŋac welecmiyec.

21 Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niŋac wanŋaŋ? Zéyu embac iminénŋ yomuhuc zéyec; Nuac naŋhércna yomi niŋércmina guac héŋgaleŋ ama areŋ yandaiguc méŋnéŋ héigaiguc méŋnéŋ kanagaiguc tacmaoc.

22 Imuhuc zéyu Yesunénŋ melemma zéyec; Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinénzu. Ni doku howuraguc nemanŋ zé wanŋzua imi iri hia nemaoc?‡ Zéyu zéyoc; Imi sécnira.

23 Zéyic Yesunénŋ zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemanŋ imi nemaoc, néŋ hénaiguc zéma kananaiguc tatara imi neŋ niŋérec mimi-awac ménda henénzac. Tatac imi mérac méré maŋgocnanénŋ mézézéŋgé érécmiyec iorac buŋa wammac.

24 Imuhuc waŋgic tohotoho ichéra 10 ieneŋ ac imi nimma dara munia iorac niŋgic biriyec.

25 Waŋu Yesunénŋ unuruyu hagic énézéyec; Ic enia ionac galeŋhécgina ieneŋ siŋginawac galeŋgé énécmianzu. Waŋu ic kuneŋ hécgina ieneŋ ic kewu waŋ énécmianzu imi ini hia niŋzu.

26 Néŋ sugcinaiguc imi imuhuc qahac, néŋ onarunec méŋnéŋ méŋ kuneŋgina wammaŋ zéma sugcinaiguc welenŋ qeŋe kecmac.

27 Waŋu mérénéŋ méŋ walac wammaŋ zé wanŋzagicuc welenŋ qeŋe icgina wammac.

28 Icac Naŋa imi welenŋ qemimu niŋac ménda mayec, néŋ welenŋ qeénécmimaŋ zé mayec. Waŋu eŋeya kekecyac ic embac sasala ionac énécmima doegina memaŋ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

29 Waŋu ieneŋ Yeriko ama areŋa yanda waima keŋgic imuaru tunŋ yanda Yesu méndacmima keŋgic.

† 20:16: Kiwi méranénŋ ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néŋ éréhécnénŋ méŋ aŋgé tiénécmiyec.

‡ 20:22: Kiwi méranénŋ ooya tosaraiguc; Doku naec haka waŋ némmu imi waŋ énécmigic hia naecmu?

³⁰ Kenjic, ninzu, kichilic ic éréhécnéhé héné giñgiñaguc tacma ninjic Yesu imi hama orogicma kenju qacma zéyoc; Miñ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga ninj nérécmína.

³¹ Imuhuc qaric, ic tunj ienen ac geriwaguc wanj érécmima qetali érécmima acgira qaimac niñac ac wanjéremigic, néñ ierenj muñguc yanda qacma zéyoc; Miñ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga ninj nérécmína!

³² Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac wanj érécmimanj niñac wanzaoc?

³³ Qesi érécmiyu zéyoc; Miñnira, niri kicnira hima hémbi niñac wanzic.

³⁴ Imuhuc zéyic Yesunéhé ewa biric wanj érécmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

21

Yesu Yerusalem enj hérianj memigic.

¹ Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj Yerusalem hosuraiguc kenjic nalé imuaru, Oliwa bonjaguc Betfage ama arenja taru imuaru keremma Yesunéhé tohotoho ichééra éréhécmé méli érécmima yomuhuc zéyec;

² Iri eri wéségiraiguc ama arenja taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec donjki ménj merawaguc qatégic nanjic iricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac muru hamaoc.

³ Wanju ménjnéñ ara ménj érézémuiguc Miñ Kewunéhé imuac niñac wanzac imuhuc zéyic imuarunec donjki éréhécmé imi méli érécmimac.

⁴ Wanju imi moczoñ kua meme ic ménjac ackuazéc yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñac imuhuc hicñiyec;

⁵ Béracna Zion yomuhuc ézégic; Héñna! Ic kewuganéhé guac hazac. Inéhé gum bénzénzéhé wamma donjki qahaiguc tacma hazac, donjki merawa qahaiguc.

⁶ Wanju tohotoho ic éréhécmé ierenj kemma Yesunéhé érézéyec séc wanjoc.

⁷ Wamma donjki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec.

⁸ Wanju ic embac tunj yandanéhé malekugina hetecgéma hénaguc lémbécgic kenjic. Wanju tosanéhé ic hawa haréhaguc imi kuma hénaguc témbécgic.

⁹ Wanju ic tunj yanda walac andu wammima kenjic imi enenj yomuhuc zéma hérianj haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mérianjaguc, Miñ Kewuninawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumenj ouac ouyaguc!

¹⁰ Wanju hama Yerusalem kereñu ama miñjina momac yanda ienenj aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi méréñéhé?

¹¹ Qesigic ic tunj yandanéhé énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama arenja igucnec.

Yesunéhé ocmuñiguc haka biria wanjic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunéhé ocmuñj téréyaiguc emma imuac sombenjiguc iwawai nénnagémba wamma nanjic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatic imi meleunj madarec.

¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néñ ini imuhuc wanjic kowu nene ionac banjic ésécnec wanzac.

14 Waŋu kic hilic zéma ic puriŋa ieneŋ ocmuŋ téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec.

15 Waŋu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ haka welic welicgia Yesunéŋ waŋec imi zéma nambérac ieneŋ ocmuŋ téréyaiguc gacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec.

16 Waŋu qesima zégic; Gi nambérac ieneŋ némac ac zézu imi hia ninzaŋ? Imuhuc zégic, Ninzua zéma énézéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi méŋ ménda oloŋgic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé gepési hai énécminec.

17 Imuhuc zémaguc wai énécmima ama areŋa yanda deminaŋuc imuacnec mama kemma Betania ama areŋaiguc kemma sinjya imuaru kerec.

Yesunéŋ fik ic saec ac wammiyu humuyec.

18 Siŋunec ama areŋa yanda imuaru liliŋgéma kemmanŋ zé kemma hénaiguc nene niŋac waŋec.

19 Imuhuc wamma héŋu héna giŋgiŋaiguc fik ic méŋ naŋu imuaru kemma hocma héla méŋ qahac, néŋ haréŋa sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé teteccgia qahac guarunec héla méŋ ménda hicŋjamac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec.

20 Tohotoho ichéra ieneŋ haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac?

21 Zégic Yesunéŋ acgina melemma énézéyec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzéŋgému imi haka fik ic imiguc hicŋjiyec imuhucya sac qahac, néŋ baec boŋa yomuac niŋ yacma kemma kondunŋiguc hiŋgacna zégic imi acguc hia hicŋi énécmimac.

22 Ini zéwelec aiiguc iwawai imuac me imuac ninzéŋgéma zéweleccgic imi moczoŋ niŋénécmiyu medacmu.

23 Waŋu keŋkecma Yesunéŋ ocmuŋ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galenŋ ieneŋ iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc buŋanéŋ ai imi meanzaŋ? Mérénéŋ kuc buŋa imi géŋec?

24 Zégic Yesunéŋ ac yomuhuc zéma melenŋ énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neŋ imuhucyanec némac kuc buŋaguc ai yomi meanzua imi énézémanŋ.

25 Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumeŋ igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ieneŋ eŋawu ac yomuhuc eminiŋgic; Kurumeŋ igunec hayec zéni némac niŋac ménda ninzéŋgé migic zémac.

26 Waŋu ic embac ieneŋ Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzéŋgéanzu imuac niŋ ic igucnec hayec zéwiŋ zéni ionac niŋac zénéŋnina hirizac.

27 Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziŋ. Imuhuc zégic duŋa Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buŋaguc iwawai yomi waŋanzua imi ménda énézémanŋ.

Niŋ tohotoho hakawac qeqaiŋ ac zéyec.

28 Ini dimuhuc ninzu? Ic méŋnéŋ naŋhéréra keric, naŋa walac iwac kemma ézéyec; Naŋna gi erac kemma waiŋ ai mena.

29 Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemmanŋ. Imuhuc zémaguc duŋa ewaya melemma keŋec.

³⁰ Wañu mañgoc imi naña méñac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu melemma zéyec; Mañgocna hia kemman. Wañu inéñ imuhuc zémağuc ménda keñec.

³¹ Sucgiraiguc mérénéñ mañgocac ewa siñ méndacma wañec? Zéyu melemma zégic naña walac. Zégic Yesunéñ énézézuec; Ni hélacnec énézézua, takis meme ic zéma héna yanda embac eneñ ini onogicma walac Anutuac héñgalen amaiguc keremmu.

³² Yohanenéñ haka solañawac héna énézéman zé hayec. Wañu ini ménda ninzégégic, néñ takis meme zéma héna yanda embac eneñ ninzégégic. Wañu ini haka imi hémmaguc kilenjac ewagina ménda melemma ménda ninzégégic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqañ ac méñ zéwa niñgic; Ai miñina méñnéñ baec méñiguc wain ai medacma demin meyu lelegéyec. Wañu wain héla dokuya memeyawac hogoc méñ meyacgéma imuaru galen meme ama héñgeña lesu herec méñ megic eneñ. Imuhuc wamma boñ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec méñu keñec.

³⁴ Kemma keru héla metocgémuac naléya ducñiyu welen qeqe ichéra ieneñ héla memu niñac boña meme ai ic ionac muru méli énécmiyu keñgic.

³⁵ Boña meme ai ic ieneñ welen qeqe ic énépésima méñ humumia qegic, méñ qehumugic, méñac hocnéñ héigic.

³⁶ Imuhuc wañgic muñguc welen qeqe ichéra zañgégina walac keñgic imi ogicma méli énécmiyu keñgic. Wañu séc imuhucyanec wañ énécmigic.

³⁷ Wañu tetcgiaiguc naña mélima yomuhuc zéyec; Ieneñ nañna imi eeya héimimu.

³⁸ Wañu boña meme ai ic ieneñ naña hémma yomuhuc zéma eminin wañgic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aiya yomi neñaoc mewin.

³⁹ Imuhuc zéma wain ai igucnec késama héréma séñganjen hiñgacma qehumugic.

⁴⁰ Imuac nalé méñac wain ai miñinanéñ lilingéma hamac imi boña meme ai ic imi dimuhuc wañ énécmimac?

⁴¹ Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra miñicñi énécmima wain ai imi ai ic qacguc ai yawuñ nalé séc héla hianec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niñac ai imi hai énécmimac.

⁴² Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ini kiwi téréyaguc ac méñ yomuhuc hezac imi ménda oloñanzu? Mericqe ic eneñ hoc méñ héñara mema gilicic keñkeña iminéñ ama imuac hoc oruha wañec. Haka imi Miñ Kewuac murunec hicñiyu kicninanéñ hénni welic welicgiaguc wanzac.

⁴³ Imuac niñac ni énézézua, Anutuac héñgalén ama areña yanda imi méragina igucnec onagicma baera méñac ic embac héla miñicñimu ionac méraginaiguc hai énécmiyu memu.

⁴⁴ Ic méñnéñ qeññ hoc imuac qahaiguc mayu zéñgédacmac. Wañu hoc iminéñ ic méñac qahaiguc mayu qéséñ bororoña wammac.*

⁴⁵ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ qeqañ ac imi eneñ niñ imuhuc zéyec imi niñtegicic.

* 21:44: Kiwi méranéñ ooya tosaraguc kembangan 44 yomi ménda hezac.

⁴⁶ Wañu ienenj imi héná mérih mihicñima Yesu késawij zé hochoc ai megic. Wañu ic embac ienenj Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niñac zénéngina hiriyec.

22

Zammaréñ memec qeqajñ ac.

¹ Yesunéñ acgina melemma muñguc qeqajñ ac wamma yomuhuc énézéyec;

² Kurumenjac héngalenj ama arenja yanda imi ic kewu méñnéñ nanawac zammaréñ aria wammizac ésécneç.

³ Zammaréñ ariacwac hamu niñac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niñac welenj qeqhéra méli énécmiyu kemma énézégic, néñ ienenj hawij zé ménda wanñic.

⁴ Wañu welenj qeqe tosara muñguc méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Niñzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yañ haléc yandaguc qe oma iwawai moczonj zéréñqéréñ wamma haidaczua imuac zammaréñ ariaciguc hagic.

⁵ Zéyu kemma énézégic, néñ gezac qeqe ménda wamma méñnéñ aiyaguc keñu, méñnéñ nénnagémba ai niñac keñec.

⁶ Wañu tosara enenj ic kewuac welenj qeqhéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic.

⁷ Imuhuc wanñic ic kewu iminéñ qeri biric nimma yaré ic tunja méñ méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama arengina kumugic zedarec.

⁸ Wañu welenj qeqhéra énézéma zéyec; Zammaréñ aria imi bec mézézéngéwa hezac, néñ ic unuruyi imi enenj eeginaguc ménda wanzu.

⁹ Imuac héná séraiguc kemma ic embac mihicñimu séc unurugic zammaréñ ariacwac hamu.

¹⁰ Imuhuc zéyu welenj qeqe ic enenj hénaguc séc kemma ic embac hia me biria mihicñi énécmigic séc onagicgic hagic. Hama tacma keñgic zammaréñ aria ama imi kuaya qeyec.

¹¹ Wañu ic kewunéñ ic embac hama tacgic imi inicmanj zé éréma héñu ic méñnéñ owo malekuya séha ménda haima hama tarec.

¹² Taru ézéyec; Ala gi némac niñac zammaréñ ariacwac maleku ménda héima hazañ? Imuhuc qesimiyu ic imi ac méñ zémanj zé osiyec.

¹³ Wañu ic kewu iminéñ welenj qeqe ic yomuhuc énézéyec; Héná méria dérécgéma séñganñenj sinj tunumanñiguc giligic, imuaru siacma zéra kima tacmac.

¹⁴ Sasala unurugic, néñ gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

¹⁵ Yesunéñ imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ienenj amaginaiguc kemma azoroma acnéñ simba méñ dimuhuc meni kimaç zéma niñarenñgégic.

¹⁶ Niñarenñ géma enañ tohotoho ichéçgina zéma Herodeac ichéra tosara momacnac méli énécmigic Yesuac hama zéyic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacneç ku nénécmianñanñ. Gi ic inicmanj zé séwiginawac ménda héñanñanñ imuac ic enenja me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhéç ménda wanñanñanñ.

17 Imuac efima zéna ninni. Geŋ niŋna Kisawac* takis haianzŋ imi héna ac logizac me qahac?

18 Zégic Yesunéh ionac qeri biric imi niŋtegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niŋac acnéŋ simba menéŋzu?

19 Takis buŋawac soukiwa méŋ nézéna hémba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic.

20 Waŋu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac?

21 Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buŋa imi Sisa mima, Anutuac buŋa imi Anutu mimu.

22 Imuhuc zéyu ieneŋ welicgéma waima keŋgic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesi qesi ac.

23 Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanzu imi eneŋ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic;

24 Kiwi ic, Mosenéh yomuhuc nénézéyec; Ic méŋ nambéracya qahac humumac imi munianéh qawéra mema darawac buŋa qeli mihicŋimac.

25 Waŋu sucninaiguc dac muna 7 kecgic dacŋinanéh embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniŋa muniawac mériaiguc opocma keŋec.

26 Andia zéma andiawac andia imuhucyanec waŋgic keŋu 7 moczoŋ imuhuc wandacgic.

27 Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec.

28 Waŋu ieneŋ momac yanda embac imi megic imuac niŋ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaguc 7 ionac murunec mérac iniŋa wammac?

29 Zégic Yesunéh yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda niŋasarima dindŋanec ménda niŋyacgézu.

30 Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammaréhac buŋa qeénécmimia imi ménda hemac, néŋ kurumeŋac Anutuac kua meme uŋa ésécnec kecmu.

31 Waŋu eneŋ humuc igucnec yacyarawac Anutunéh ac yomuhuc énézéyec imi ménda oloŋgic?

32 Ni Abaramac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloŋ héŋanzu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néŋ kic qeli ic ionac Anutu keczac.

33 Ic tuŋ yanda ieneŋ Yesunéh imuhuc ku énécmiyu nimma welicgéigic.

Héna ac eŋeŋa.

34 Yesunéh acnéŋ Sadukaio ic menéŋqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac waŋec. Waŋu imuac surucya imi Farisaio ic ieneŋ nimma azorogic.

35 Azoroma ionarunec héna acac kiwi ic méŋnéŋ Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec;

36 Kiwi ic, héna ac sugcinaiguc némac acnéŋ eŋeŋa wanzac?

37 Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoŋnec qeri uŋaga moczoŋnec zéma ninŋga moczoŋnec Miŋ Kewu Anutuga siŋa nimmiwésémaŋ.

38 Héna ac iminéŋ walac walac wanzac.

* 22:17: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

³⁹ Séha imuhucyanec méri hezac imi yomuhuc; Gi genjac niñac siñniñ wamuanzanñac sác alagawac siñniñ wammiwésémanñ.

⁴⁰ Héna ac éréhéac imuaru mia héna ac tosara moczonñ zéma kua meme ic ionac ac moczonñ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac nañña imuac qesiqesi ac.

⁴¹ Farisaio ic azoroma kecgic Yesunéri yomuhuc qesi énécmiyec;

⁴² Ini Kristoac† dimuhuc niñanñu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia.

⁴³ Zégic Yesunéri énézéyec; Imuhuc wañu Dawidi i Unñanéñ ézéyu dimuhuc niñac Kristoac, Miñ Kewuna zémima yomuhuc zéyec?

⁴⁴ Miñ Kewunéri‡ nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hazéchécga hénagawac duandiaiguc tocgo énécmidacba tecgémac nalé sura imuac sác gi hama hénaiguc tacbésémanñ.

⁴⁵ Dawidinéri Kristoac Miñ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac?

⁴⁶ Imuhuc zéyu ic méri ara méri ménda melenjec. Wañu nalé imuarunec éréma emma méñnéñ méri ac méri efima ménda qesimigic.

23

Yesunéri Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

¹ Wañu Yesunéri ic tunñ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec;

² Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac tataciguc tacanñu.

³ Imuac niñ ac zéanñu imi moczonñ nimma tohodacmu, néñ wawañ memegina imi ménda méndacma wammu. Héna imi yomuhuc; Ieneñ ackuazéc imi kuanéri sac zéma ménda tohoanñu.

⁴ Wañu ieneñ hinac réwéria bisiqatéri wawañawac sác qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc enaoc imi iwawai imuhucya meyachbiñ zé méragina merawa méri ménda haianñu.

⁵ Iwawai wañanñu imi moczonñ icnéñ inicsoromu niñac sac wañanñu. Pakaginaiguc kiwi téréyawac katapaya meyandima zéwelecac ninñ héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianñu.

⁶ Wañu ariaciguc azoroma tatac ou walac taczac imuac siña nimma tocgotocgo amaiguc ic kiwawac tatac imuaru tacbiñ zé wañanñu.

⁷ Nénnagémba sombenjiguc méra qeqe wañ énécmima kiwi ic zééncmimu niñac wañanñu.

⁸ Wañu ini imi kiwi ic zéénc mimuac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczonñ dacmuna wanñu.

⁹ Wañu baeciguc ic méñac niñ manñoc ménda zémimu. Onac manñocgina imi momacguc sac kurumenjiguc kecancac.

¹⁰ Wañu galen zééncmimu niñ ménda wammu. Galen momacguc sac keczac imi mia Kristo.

¹¹ Onarunec kunenñinanéri tosara ionac welenñ qeqe ic wammu.

¹² Méñnéñ méri eneya niñac niñu enu imi memamimac. Méñnéñ méri eneya niñac niñu mamac imi meemmimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumenñac héñgalenñ ama arenña yandawac naguya

† 22:42: Mesiawac. ‡ 22:44: Hebiriaio aciguc; Yawenéri.

imi hézicgéma namma enaη ménda keremma ic tosara kerembiη zé wanzu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereηanzu.

14 (Méndá hezac.)*

15 Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri melenj melenj ic momacguc mihiçiwijwíη zé baec zéma konduj tiricma keηanzu, néη méηnéη ewaya melenj wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buηa wanzac.

16 Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zéanzu; Ocmuηiguc koroma zéselimuiguc héla qahac wammac, néη soukiwa goli ocmuηiguc hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminéη sipacgé énécmimac.

17 Ic qelaηa zéma kic hilic ini! Némac iwawainéη kunerη wanzac? Goli me goli météré mianzac ocmuη imi mia?

18 Waηu méη yomuhuc zéanzu; Zaki téréyaiguc koroma zézé seli ac zéyu héla qahac wammac, néη zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zéseliyu ac iminéη sipacgé miamac.

19 Kic hilic ini, némac iwawainéη kunerη wanzac? Sese me sese météré mianzac zaki téréya imi mia?

20 Imuac méηnéη zaki téréyaiguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zéma iwawai moczoη imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac.

21 Waηu méηnéη ocmuηiguc koroma zéseliyec imi ocmuη zéma méη ocmuηiguc keczac iorac muru koroma zéseliyec wanzac.

22 Waηu méηnéη méη kurumenjiguc koroma zéselimac imi Anutuac tatac zéma imuac qahaiguc tacanzac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanzac.

23 Saecginaguc, ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini miηsupé zéma zuazua hénia hénia imi méndéηgic méra éréhéç waηu imuacnec momacguc Miη Kewuc buηa haianzu. Waηu néwécgeηa héna acac héla yéwéria tosara, kekec solana zéma goi héihéi zéma ninzérη ninzérη imi waidacgic. Waηu méη néwécgeηawac tohoma méη néwécgeηawac héηacya ménda memuac heyec.

24 Ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gésima gilicgic keηanzu, néη kamele yaη kunerη yanda imuhucya imi enaoc hémbaoc wamma qéçgé énécmianzu.

25 Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma séwíac siη imi tigic kuaya qeanzac.

26 Farisaio ic, kicgina hilichilicgia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac.

27 Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suaη mandéc ooya ésécnec séwéla imi héηsoroc sorocgia, néη qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zéma iwawai gizoη bazoηa hénia hénianéη kuaya qema hezac.

28 Ini imuhucyanec séwiginanéη ic kicginaiguc solanaηima keczu, néη qerigina imi ikoc zéma héna ac logilogi imi koya qema hezac.

* **23:14:** Kiwi méranéη ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic, kic welenj wawaηa ini! Ini malé ionac ama gericgina qéçgéma kic welenj wamma zéwelecgina mehorugima zéanzu. Imuac niηac ini saecginaguc! Képésic ginawac bakia kunerη yanda melenj énécmimac.

²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, hēna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suaṅ meyacgéma ic solaṅa niṅqeli énécmiawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nanṅazac.

³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanṅu; Yanda hécnina kecgcic nalé imuaru kecbiṅnec ienenṅ kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwijñec.

³¹ Ini haka imuhuc wamma eṅaoc kua meme ic unuaṅgic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu.

³² Yanda hécgina képésic waṅgic imuac séciguc waṅgic kuaya qeyu!

³³ Mokoleṅ, qaté mokoleṅ imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buṅa zéteccgé énécmimia imuacnec qizizijgéma ogicma kemmu?

³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma niṅtegic qinṅtegic ic zéma hēna acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbiṅnéṅ unuma tauṅ méṅ igucnec tauṅ méṅu ununesi waṅ énécmima kemmu.

³⁵ Imuac niṅac ic solaṅa Abelac sac igucnec hénima éréma ocmuṅ téréya zéma zaki téréya suggiraiguc qegic humuyec Bakaraiawac naṅa Zarakiawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solaṅa madarec imuac kitiwa moczoṅ onac muru liliṅgéma hamac.

³⁶ Ni hélacnec téṅgéh énézéwa, haka imuac bakia moczoṅ hicṅisai youmi onac muru liliṅgéma hamac.

³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéṅ énérianzaṅ. Kuruc nenṅianéh merachéra qeṅgaṅanéh tiṅzoṅo énécmianzac ésécnec neṅ hatac dahec guac qelihécgá tocgé énécmimaṅ zé waṅi? Waṅu ini imuac ewa siṅsiṅ ménda waṅaṅgic.

³⁸ Héṅgic imuac niṅ amagina imi kisia wandaczac.

³⁹ Zéwa niṅgic, ini hocnémma keṅkecma keṅkecgic naléya ducṅiyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Miṅṅinawac qaraiguc hahaya!

24

Ocmuṅ téréya imi kisi kiyon wandacmac zéyec.

¹ Yesunéh ocmuṅ téréya igucnec mama keṅu tohotoho ichéra ienenṅ ocmuṅ téréya ézégic hémmac niṅac iwaru hagic.

² Imuhuc waṅgic inéh ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélacnec énézéwa niṅgic; Ini iwawai imi moczoṅ hia hénṅu? Waṅu kecma imi moczoṅ hézéhégic madaru hoc méṅnéṅ hoc méṅac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetcgiawac asé kiwiya.

³ Waṅu Yesunéh Oliwa ic baec boṅaiguc emma taru tohotoho ichéra eṅacnec éléhñec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicṅimac. Waṅu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetcgiawac séséc imi dimuhuc hicṅiyu hémbiṅ?

⁴ Imuhuc zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Kecma méṅnéṅ ikoc ménda waṅ énécmimu niṅac galenṅ memu.

⁵ Ic sasalanéh nuac qacnaiguc hama Ni Kristo* mianéh zéma ic embac sasala ikoc waṅ énécmimu.

* **24:5:** Hebiraioc aciguc; Mesia imi halécnéh météré mimia.

6 Wañu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Wañu auriwu niñac galeñ mema kecmu. Iwawai imuhucya kilenñac hicñimacac hezac, néñ imi tetcgia qahacnec.

7 Baec méñac ic embac ieneñ yacma baec méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Héñgaleñ ama méñac ic embac ieneñ yacma héñgaleñ ama méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Wañu baera baeraiguc béti hicñiyu nañ memac.

8 Wañu haka imi moczoñ azi kikiyawac hénihénia.

9 Wañu nalé imuaru ic embac eneñ ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Wañu ini nuac qacna niñac wamma baec séc ic embac eneñ hazéc wañ énécmimu.

10 Wañu nalé imuaru ic embac sasalanéñ manam batuciguc mama unumac. Wañu eñaac hésa amaiguc opocamuma hazéc wañamumu.

11 Wañu kua meme ic ikora sasala hicñima ic embac sasala ikoc wañ énécmimu.

12 Wañu hénia ac logilogi haka imi saiyou ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéñ sanñeñ qedacmac.

13 Wañu méñnéñ méñ nañseligiyou tetcgia hayu késayu kekec hémbéñaña kecmac.

14 Wañu kurumeñac héñgaleñ amawac buña suruc hiabia iminéñ baec séc ic embac ionac muru zésaigic kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

15 Imuac niñ ini kua meme ic Danielnéñ zéyec séc Biria miñina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téréyaiguc nañu hémma niñtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niñ asarimu.)

16 Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi eneñ baec boñraiguc néñgacdacmu.

17 Méñnéñ méñ ama qahaiguc nañkecmac imi iwawai ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac.

18 Wañu méñnéñ méñ aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda lilinñgémac.

19 Nalé imuaru imi embac hériginaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicñi énécmima hemac.

20 Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicñiwac niñac.

21 Némac niñ nalé imuaru réwéri kuneñ yanda hicñimac. Réwéri imuhucya imi baec kurumeñ zéyou hicñiyec imuarunec éréma deguc méñ ménda hicñiyec. Wañu imuac andiaiguc kecmu muñguc méñ imuhucya ménda hicñimac.

22 Wañu nalé imi ménda mehotoñiwacnec séwiguc ic moczoñ humudacmunec. Wañu gési énécmimia ionac niñ wamma nalé imi meucñimac.

23 Wañu nalé imuaru méñnéñ méñ énézéma Héñgic, Kristo† i you, me Kristo i erimi zégic, ménda ninzéngeñu.

24 Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicñima séséc kuneñ yanda zéma haka méréra memu. Wañu wammuc séc wañu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiñ zé batucgé énécmimu.

25 Ninzu ni haka imi ménda hicñiyunec walac énézézua.

† 24:23: Mesia.

26 Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicijima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Wanu Kristo imi ama méñac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda ninzégému.

27 Piliticnéñ nówéc Is iguc hicijima nówécgeñ Wes iguc kerezac ésécneç Icac Nanawac hama hicijí énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac.

28 Qamoc hezac imuaru kunta nei enej tocgému.

Icac Nanawac hahaya.

29 Qenzenj manzej yanda imi tecgémac nalé idacmuaru imi kaiwe sinjidéngéyu maso acguc asaha qahac wammac. Wanu ménni sikilu kurumenj igucnec tecgéma madacgic kurumenjac kuhanéñ hirimac.

30 Nalé imuaru Icac Nanawac sésécnéñ kurumenjiguc wininiyu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac enej siacma qacma namma Icac Nananéñ kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu héndacmu.

31 Inéñ témuj hétéñ yandaguc kua meme uñahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumenj nówéc nówéc baec wanjoña kembonj qahac igucnec moczonj tocgé énécmimu.

Fik icac pakeñ ac.

32 Fik icac séséc imi niñarenjému. Hawanéñ dokuyaguc bébélacgia wanu haréña hicijiyu nalé geriwaguc ducñizac imi niñasarianzñj.

33 Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicijiyu héndacma Icac Naná hosucginu hama naguiguc nanzac imi ninjtegicmu.

34 Ni hélacnec énézézua. Hicñjsai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczonj hicñjadacmac.

35 Baec kurumenj qahac wammac, néñ nuac ackuazéc imi ménda qahac wammac.

Técnina nimma kecbijac hezac.

36 Wanu imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic méñnéñ ménda ninzac. Kurumenj kua meme uña me Naná acguc ménda ninzac, néñ Manjoc eñeyanec sac ninzac.

37 Icac Nanawac hahaya imi Noawac naléiguc hicñjyec ésécneç hicñjmac.

38 Ic embac enej nene zéma wainj doku nezéléléñ wamma ic embac meamumanec kecgic doku qaonj hicñjiyu Noanéñ zéiciguc eñec.

39 Ic embac enej ménda niñasarianec kecgic doku qaonj luma kisañénécmima keñec. Icac Nanawac hahaya imi acguc imuac séciguc hicñjmac.

40 Nalé imuaru ic éréhéc aiiguc keríc méñ wagicma méñ waiyu tacmac.

41 Embac éréhéc hoc hilañanéñ héla qéséma taric méñ wagicma méñ waiyu tacmac.

42 Minj Kewuginanéñ némac naléiguc[‡] hamac imi ini ménda ninzu imuac ini zenzej qeli qeli kecmu.

43 Ini hénia yomuhuc niñanzu; Ama méñac miñinanéñ némac naléiguc kowu nene enej hamu imi nimbacnec zenzej qeli qeli keru ama imi ménda hézégéwunec.

44 Wanu ini acguc zéréñ qéréñ wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Nananéñ hamac.

Welenj qeqe ic héla zéma ikora.

[‡] 24:42: Me nalé kiwaiguc.

⁴⁵ Méréneḡ welen qeḡe solaḡa zéma niḡtegic qinḡtegicyaguc waḡu gésimiyu miḡinawac murunec amayawac héna gésehéra énépésima naléya méndacma nene yaka méndéḡ énécmimac?

⁴⁶ Miḡinanéḡ hama welen qeḡe ic imi haka imuhuc wamma keru hémmaciguc welen qeḡe iwac muru mériaḡ hemimac.

⁴⁷ Ni hélacnec énézézua, imuhuc waḡu miḡinanéḡ iwawaiya moczoḡ welen qeḡe iwac mériaiguc haimidacmac.

⁴⁸ Néḡ welen qeḡe biria kecma qerianéḡ miḡna imi focdac ménda hamac zéma,

⁴⁹ ai momachéra unuhéi wamma alahéra iniguc doku seli nema kecmac imi

⁵⁰ nalé méḡ ménda nimma kekera imuaru, waḡu kaiwe kiwa méḡ ménda niḡtegirec imuaru welen qeḡe iwac miḡinanéḡ hamac.

⁵¹ Hama elicgéimima§ ikoc ic ionac séciguc bakia melenḡ miyu imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

25

Embac buḡa qeénécmimia.

¹ Kurumeḡac héḡgaleḡ ama imi embac seraḡa méra éréhécnéḡ eu buḡagina miḡicḡiwih zé kifagina késama keḡḡic éscnec.

² Waḡu ionac murunec embac seraḡa méra méḡ imi qelaḡa, waḡu embac seraḡa méra méḡ imi niḡtegic qinḡtegic ginaguc.

³ Qelaḡa ieneḡ kifagina meḡic, néḡ dokuya ménda mema keḡḡic.

⁴ Waḡu embac niḡtegic qinḡtegic ginaguc ieneḡ imi kiruḡiguc dokuya tima kifaginaguc momacnec késama keḡḡic.

⁵ Waḡu eu buḡagina imi naléya mehorugima éséḡ éséḡ hayu embac eneḡ moczoḡ gauneḡ qéléléḡgé énécmiyu mama heḡic.

⁶ Heḡic siḡi namuḡaiguc qac méḡ yomuhuc hiḡḡiyec; Héḡḡic, eu buḡagina hazac! Focdac mama hama héihérémiḡic.

⁷ Imuhuc zéḡic embac seraḡa eneḡ moczoḡ qelima yacma zéréḡ qéréḡ wamma kifagina mindiḡigic.

⁸ Waḡu qelaḡa ieneḡ niḡtegic qinḡtegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békémaḡ zé wanzac imuac dokugina kisima méndéḡ nénécmiḡic.

⁹ Imuhuc zéḡic embac niḡtegic qinḡtegic ginaguc eneḡ yomuhuc melemma énézégic; Méndéma haini ménda sécgé nénécmiyu neḡaḡ moczoḡ osiwih niḡac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boḡ meḡic.

¹⁰ Imuhuc zéḡic ieneḡ kifa dokuya boḡ mewih zéma kemma kecḡicnec suraiguc eu buḡa imi haréyu embac seraḡa zéréḡ qéréḡ wamma kecḡic ieneḡ eu buḡaginaguc momacnec zammaréḡ ariaciguc kereḡḡic naguya héiḡic.

¹¹ Imuac andiaiguc embac seraḡa tosara hama zéḡic; Miḡ Kewunina Miḡ Kewunina nagu imi aunénécmina.

¹² Zéḡic zéyec; Hélaḡnec énézéwa niḡḡic neḡ ini ménda niḡénécmizua.

¹³ Hénia imuac niḡ ini zenzenḡ qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac naḡa hamac imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda ninzu.

§ 24:51: Kiwi tosaraiguc; Heriru éréhécnec wammac.

Ai memeac sese Anutunéj ewa hiawac nénécmiyec.

14 Imi mia ic ménénj baec ménu kemmanj zé welenj qeqe ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécnec.

15 Ai memeac sécginawac énécmima ménjac imi goli soukiwa méra ménj, ménjac imi éréhéc, ménjac imi momacguc énécmima kenjec.

16 Méra ménj meyec inénj focdac kemma soukiwa iminénj iwawai boj mema nénnagémba ai mema méra ménjac séc mesaiyec.

17 Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec.

18 Wanju momacguc meyec inénj kemma baec éséma miñinawac soukiwa imi musañgéyu heyec.

19 Nalé horua tecgéyu welenj qeqe ionac miñinanénj lilingéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesininj wajec.

20 Méra ménj meyec inénj méra ménjac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra ménj nénnec, hénna nenj méra ménj muñguc mesaima mezua.

21 Imuhuc zéyu miñinanénj zéyec; Hiabia wajnec, welenj qeqe hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiguc toroqe nénná.

22 Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nénnec, hénna you muñguc éréhécac séc mesaizua.

23 Zéyu miñinanénj zéyec; Hiabianec wajnec welenj qeqe hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac nenj iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiguc toroqe nénná.

24 Wanju momacguc meyec inénj hama yomuhuc zéyec; Miñna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndénj énécmima toccoanzanj imi ni niñasariyi.

25 Imuac zénénj hiri wamma kemma guac soukiwa imi baec qeriaiguc musañgéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna.

26 Imuhuc zéyu miñinanénj melemma zéyec; Welenj qeqe biria mézézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndénj énécmima toccoanzua tanec wajec?

27 Imuhuc ninneciguc gi nuac soukiwa imi kilendac hofi amaiguc haiwajnec ni lilingéma hama soukiwa nenjocya zéma sisia momacnec mewinec.

28 Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Momacguc iwarunec wagicma méra éréhéc késa keczac iwac mina.

29 Iwawai hemimia inénj ménjac késayu kindindinja wammac. Wanju ménda hemimia inénj komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac.

30 Welenj qeqe enomia yomi sénganjenj sinj tunumaniguc nesigic hiñgacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

31 Icac Nanja enjeya kiwi asahaguc kua meme unja moczonj iniguc lilingéma hama enjeya tatac asahaguc imuaru tacmac.

32 Tacma baera baera ic embac hénia enjeya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galeñénj rama zéma noninj gési énécmianzu ésécnec gési énécmiyu enjac enjac nammu.

33 Gési énécmima rama imi héiyaguc noninj imi kanayaiguc onopocmac.

³⁴ Nalé imuaru ic kewunéh héiyaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Manḡocnawac mériaḡ énécmimia ini haréma héḡgaleḡ ama areḡa yanda baec kurumeḡ zéyu hicḡiyec nalé imuaru bec onac niḡ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu.

³⁵ Neḡ yaka niḡ humuwa gumu néḡgic. Waḡu doku niḡ humuwa doku hima néḡgic neyi. Waḡu ic kiaḡ kecha héihéré néḡgic.

³⁶ Maleku niḡac hocba maleku héinéḡgic. Hafi niyu néḡgaleḡ wannéḡgic. Hésa amaiguc kecha hama néḡgic.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac solaḡa eneḡ zégic; Miḡ Kewu nini némac naléiguc gi yaka niḡ humuna gémma gumugéḡiḡ? Némac naléiguc gi doku niḡ humuna gémma doku hima géḡiḡ.

³⁸ Némac naléiguc gi ic kiaḡ kecha gémma héihéré géḡiḡ? Némac naléiguc gi maleku niḡac hocna gémma maleku héigéḡiḡ?

³⁹ Némac naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagéḡiḡ?

⁴⁰ Imuhuc zégic ic kewunéh melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa niḡgic, ini ninzéḡ ninzéḡ dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina méḡac iwawai wammigic imi nuac waḡgic tanec waḡzac.

⁴¹ Waḡu inéḡ kanayaiguc naḡgic ionac yomuhuc énézémac; Saecginaguc, ini wainémma Biriḡ miḡjina zéma iwac kua meme uḡahéra ionac niḡac geric hémbénaḡa walac meyu heyecac hezac imuaru hiḡgacgic.

⁴² Ni yaka niḡ humuwa ini yaka méḡ ménda gumu néḡgic. Doku niḡ humuwa ini doku méḡ ménda hima néḡgic.

⁴³ Ic kiaḡ kecha ménda héihéré néḡgic. Maleku niḡac hocba maleku méḡ ménda héinéḡgic. Hafi niyec me hésa amaiguc tacba ménda hama néḡgic.

⁴⁴ Waḡu ieneḡ imuhucyanec melemma zému; Miḡ Kewu némac naléiguc génni yaka niḡ humunec me doku niḡ wannec me ic kiaḡ wamma hanec me séwi usu niḡac wannec me yaḡ hafi giyec me hésa amaiguc tacna méra ménda géḡiḡ?

⁴⁵ Imuhuc zégic Ic kewunéh yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac niḡ ménda waḡgic waḡzac.

⁴⁶ Ini zérabéra tetecgia qahaciguc kereḡgic, ic solaḡa yomi eneḡ kekec hémbénaḡaiguc keremmu.

26

Yesu qehumuwiḡ zé sasaḡgiaiguc eminimma niḡareḡgégic.

¹ Yesunéḡ ac imi moczoḡ zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec;

² Ini ninzu ésécnec ai meme éréhéc hama keḡu nagu sacyaguc ogicma keḡkeḡa imuac kendoḡ wammac. Waḡu Icac Naḡa ic héḡgeḡa wéndaraiguc gemu niḡac wamma wai énécmimu.

³ Waḡu nalé imuaru hofac oo ic eneḡa zéma ic embac ionac galeḡ hécgina ieneḡ hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic.

⁴ Tocgéma ikoc wammima Yesu imi éléḡnec késama qewiḡ zéma sasaḡgiaiguc eminiḡgic.

⁵ Eminimma yomuhuc zégic; Kendoḡ yandaiguc imuhuc ménda wambiḡ, ic embac ieneḡ qeweloḡ qema qetali nénécmiwu niḡac.

Yesu Betania amaiguc halécnéḡ naecmimia waḡec.

6 Waŋu Yesunéh Betania ama areŋaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec.

7 Tacma nene neyu embac méŋnéh iwac muru kemma haléc héméhja hiabia, boŋa yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecniyec.

8 Imuhuc waŋu tohotoho ichéra ieneŋ héŋgic qerigina biriyu zégic; Némac niŋac imi eŋ audaczac?

9 Iminéh boŋa eŋeŋa mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec.

10 Imuhuc zégic Yesunéh bec niŋtegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac niŋac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia waŋ nénzac.

11 Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecmu, néh ni mia nalé séc iniguc ménda kecmaŋ.

12 Embac imi haléc héméhja hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téŋgénemmu imuac mia zéréh qéréh waŋ nénzac.

13 Ni hélacnec énézézua, baecac qahaiguc imuac me imuac buŋa suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominéh wanzac imi acguc énézégic niŋqelimimu.

Yudanéh Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé ewa momac waŋec.

14 Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec méŋ qara Yuda Kariot inéh hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qesima énézéyec;

15 Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némmu. Imuhuc énézéyu ieneŋ soukiwa siliwa 30 miŋic.

16 Waŋu ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendorŋiguc momacnec tacgic.

17 Saméh yisya qahac imuac kendorŋ ducŋiyu tohotoho ichéra eneŋ Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa kendorŋ imuac yaka omézézéh wanŋémbiŋ?

18 Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec; Ini ama areŋ yandaiguc keremma ic méŋac yomuhuc ézému; Kiwi icninanéŋ yomuhuc zézac; Naléna ducŋizac imuac niŋ tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendorŋ imi guac amaiguc tacmaŋ.

19 Waŋu tohotoho ichéra eneŋ Yesu zéyec séc nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋawac kendorŋ imuac nene imi memézézéh wanŋic.

20 Ama siŋiyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newiŋ zé tacgic.

21 Nene nema tacma yomhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua, onac murunec méŋnéh andé numac.

22 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ewa biric kuneŋ yanda wamma eŋac eŋac qesimima kemma yomuhuc zégic; Miŋ Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me?

23 Waŋu inéh yomuhuc énézéyec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tinuŋgézic inéh mia andé numac.

24 Icac Naŋa imi kiwi téréyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, néh Icac Naŋa andé qemac inéh saecyaguc wammac. Ic imi ménda hicŋiwacnec hia wambacnec.

25 Imuhuc zéyu Yuda kecmu Yesu andé qeyec inéh yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Geŋgaoc imuhuc zézac.

Miñ Kewuac saméñ zéyu héniyec.

²⁶ Wañu yaka nema tacgic Yesu saméñ mema mozoc ac zéma méndémma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic, yomi imi nuac séwi busuna.

²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczoñ yomi negic.

²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmiman zé ic embac sasala onac niñac pocgé énécmimia.

²⁹ Zéwa niñgic, ni deguc muarunec wain ic hésawac gocmia yomi muñguc ménda nema kecma nalé imuhucgeñ Manjocnawac héngalen ama areña yandaiguc iniguc wain qeliawac neman.

³⁰ Wañu mepé qepési legic mén héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boñaguc keñgic.

Yesunéñ Petero bianac ara ézéma goro ac wammiyec.

³¹ Wañu imuaru kemmanec Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ac mén yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galengina imi qewa rama tunja imi qeqlalal qedacmu. Imuac niñ deguc sinija ini moczoñ wainémma kendacmu.

³² Wañu humuc igucnec yacmaguc neñ mia kiwa meénécmima Galilaia baeciguc walac kemman.

³³ Imuhuc zéyu Petoronéñ ara melemma zéyec; Tosara eneñ moczoñ waigémbu, néñ ni méndagucnec waigémman.

³⁴ Imuhuc zéyu Yesunéñ zéyec; Ni hélacnec gézézua, sinji yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbéséman.

³⁵ Imuhuc zéyu Petoronéñ zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémmann. Inéñ imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczoñ imuhuyanec zédacgic.

Yesunéñ Gesemane baec boñaguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi mén qara Gesemane imuaru keremma Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kechanec ini yomuaru tackecmu.

³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac nanhérera énépésima keñec. Kemma niñyéwérima ewa biric wañec.

³⁸ Wañu énézéma zéyec; Ewa qerinanéñ humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kuneñ yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu.

³⁹ Imuhuc zéma eneyaoc komodia mén kemma mama sigéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Manjocna, hia wawañawac séc waju qenzej manzej sokoc yomi ni nogicma kemmac. Wañu nuac siñnawac qahac, néñ geñga siñgawac séc wambéséman.

⁴⁰ Wañu imuacnec liliñgéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Peto qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc qenzej qeli qeli kecnuac séc qahac wañec?

⁴¹ Manambatuciguc maunuawac niñac, kic qeli kecma zéwelec wañgic. Ewa qerigananéñ efizac, néñ séwigananéñ kuha qahac wanzac.

⁴² Imuhuc zémaguc muñguc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc wañec; Manjocna, qenzej manzej sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa siñga seligimac.

⁴³ Wañu liliñgéma iniru kicgina yéwéria yanda waju gaugina hekecgic.

44 Imuhuc inicma onopocma munꝓuc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc wanꝓec.

45 Weleru tegéyu lilingéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héngic nalé bec ducꝓiyu Icac Nanꝓa imi andé qema képésic ic ionac méraginaiguc oporu emmac.

46 Yacgic kenni! Andé qeꝓe icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

47 Ac imuhuc énézémanec nanꝓu, tohotoho ichéra 12 ionarunec méꝓ, Yuda imi hayec. Wanꝓu i guc momacnec ic tunꝓ yanda, hofac oo ic kiwa zéma galenꝓ ienenꝓ méli énécmigic tewi luacginaguc hagic.

48 Wanꝓu andé qeꝓe ic iminénꝓ séséc arenꝓ mindinidacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic méꝓ kiric nemiwa imi mia zéma késamu.

49 Wanꝓu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyec.

50 Imuhuc wanꝓu Yesunénꝓ yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammanꝓ zé hazanꝓ haka imuac mia wambésémanꝓ. Imuhuc zéyu ic hagic imi enenꝓ hama Yesu késagic.

51 Imuhuc wanꝓic Yesuguc nanꝓic ionarunec méꝓnéꝓ méramma souya kupenꝓa igucnec héréma hofac oo ic kunenꝓac welenꝓ qeꝓeya méꝓac gezawa qeriru mayec.

52 Imuhuc wanꝓu Yesunénꝓ zéyec; Souga kupenꝓaiguc haina hinꝓaru. Méꝓnéꝓ méꝓ sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu.

53 Ini ningic nenꝓ Manꝓocna ézéwa degucdacmi kua meme unꝓahéra tunꝓ yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanꝓzac me?

54 Wanꝓu nenꝓ imuhuc wambinec, ackuaazéc téréyanénꝓ imuhuc hicꝓimac zézac iminénꝓ dimuhuc héla héiwacnec?

55 Imuhuc zéma ic tunꝓ ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac ninꝓac sac nene énépésianꝓu ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwinꝓ zé wanꝓzu? Ni kaiweya kaiweya ocmunꝓ téréyaiguc tacma ic embac ku énécmianꝓi, wanꝓu ini ménda népésigic.

56 Wanꝓu haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac ninꝓac yomuhuc hicꝓizac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenꝓ moczonꝓ Yesu waimima néngacdacgic.

Yesu hofac oo ic enenꝓaginawac wésiaiguc nanꝓec.

57 Yesu késagic ienenꝓ héréma hofac oo ic kunenꝓgina Kayafawac ama kewuyaiguc kenꝓic. Wanꝓu imuaru mia héna acac kiwi ic zéma galenꝓ enenꝓ tocgéma tacgic.

58 Wanꝓu Peteronénꝓ andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kunenꝓgina iwac deminꝓ qeriaiguc kereꝓec. Keremma deminꝓ galenꝓ ionac sugginaiguc tetecgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmaꝓ zé tarec.

59 Wanꝓu hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczonꝓ Yesu qehumuwinꝓ zé ikoc ac tosara qemuac séc méꝓ mihicꝓiwinꝓ zé hochoc ai megic.

60 Wanꝓu héipuc ic ikora sasala wéséginaiguc hama nanꝓic, néꝓ ara méꝓ ménda mihicꝓigic. Wanꝓu imuac andiaiguc ic éréhéc wéséginaiguc hama nanꝓoc.

61 Namma yomuhuc zéyoc; Ic yominénꝓ yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmunꝓ téréya héwuratima ai meme haréwéc imuac qeriaiguc munꝓuc memizicgémanꝓac séc.

62 Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kuney imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia méh ménda zéwéséman? Hazéc wanjémma zézaoc ac imi némac ac?

63 Qesiyu Yesu imi ara qaiyu nanu hofac oo ic kuneyginanéh ézéma zéyec; Anutu kerecac keczac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Nanu Kristo me qahac?

64 Qesiyu Yesunéh melemma zéyec; Geñ mia bec zézan, wanu zéwa niñgic andiaiguc Icac Nanu ni imi Kuc buñayaguc iwac méra héi igucnec tacma kuruménac hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu.

65 Imuhuc zéyu hofac oo ic kuneyginanéh malekuya muzuracgéma zéyec; Ic yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac niñac muñguc héipuc ic tosara miñicjiwiñ zé wambiñ? Ninzu, eñeyaac mia Anutu zébiri miyu nindaczu.

66 Imuac ini dimuhuc ninzu? Qesiyu ienen zégicnéh; Ic yomi humucac buña.

67 Wanu Yesuac kic ségériaiguc sépéccgé héima méragina misicgéma qegic. Wanu tosanénéh nekanaiaguc otoma zégic;

68 Gi Kristo wanzaniguc zéhicñina, mérénéh guzac?

Peteronéh Yesu qaecgé miyec.

69 Nalé imuaru Petero imi demin qeriaiguc tarec. Taru welen qeqe embac méñnéh iwac muru hama zéyec; Gi acguc Galilaia ic Yesuguc kecnc.

70 Wanu inéh tacgic moczon yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézan imi ni ménda niñacgézua.

71 Imuhuc zéma sanñulañaiaguc keñu embac méñnéh hémma ic embac imuaru nanñic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecañec.

72 Imuhuc zéyu Peteronéh muñguc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninzua.

73 Imuhuc zémaguc komora méh nanu tosara imuaru nanñic ienen hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac arené igucnec, némac niñ acgawac taneranénéh zéhicñi géncac.

74 Imuhuc zégic inéh hémma saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zéteccgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec.

75 Qaru Petero imi Yesunéh ac yomuhuc ézézec imi niñqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbéséman. Imuhuc niñqelima séñganñen hiñacma siac howuc siac siarec.

27

Yesu Pilatoac muru wagicma keñgic.

1 Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahéccgina zéma galeñ eney ewa momac wamma Yesu humuciguc opocbiñ zé toccgéma eminiñgic.

2 Wanu zéteccgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galeñ Pilatoac méraiguc opocgic.

3 Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inéh héñu Yesu imi késpedesiraguc zéma zéteccgémic niñu ewaya liliñgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahéccgina zéma galeñ ionac muru mema keñec.

4 Kemma yomuhuc énézézec; Ni ic késpedes qahac iwac sac haima boña mema késpedes wani. Imuhuc zéyu ienen imi nonac ai qahac geñgaoc mindiñina zégic.

5 Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuñ téréyaiguc enu kemma eneya ewa sac neyec.

6 Wanu hofac oo ic kiwa ienen soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boña, sokociguc haiwiñ imi héna ac sigimac.

7 Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminén kewuc meme ic méñac baec mén ic kian ionac kicsuan bujawac boñ megic.

8 Héña imuac niñac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanzu.

9 Haka imuhuc hicñiyu kua meme ic Yeremianén zéyec ac yominén hëlaguc wanec;✠ Israel ic eney boñawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema

10 Miñnanén nézéyec ésécnec kewuc meme ic méñac baec boña niñac haimigic.

Pilatonén Yesu qesimiyec.

11 Wanu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc nanu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunén melemma zéyec; Geñgaoc zézan.

12 Wanu hofac oo ichécgina zéma galeñ ienen ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda melenec.

13 Wanu Pilatonén qesimima zéyec; Gi hazéc wanjémma héipuc ac sasala zézu imi ménda ninzan?

14 Zéyu ara méñac mén, ac bakia mén ménda zéyec. Imuhuc wanu baec galeñ imi kileñ welicgéyec.

Baraba me Yesu?

15 Kendoñ séc baec galeñ iminén ic embac ionac ewa siñ tohoma hésa ic mén hulacmiyu hiñgacañec.

16 Wanu nalé imuaru hésa ic mén qara keñkeña kerec, iwac qara imi Baraba.

17 Wanu ic tocgodacma nanjic Pilatonén qesiénécmiyec; Mérac hulac énécmimanñ niñac wanzu, Baraba me Yesu Kristo zéanzu imi mia?

18 Ic imi Yuda ic ienen Yesu en nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi niñtegicma imuhuc qesiénécmiyec.

19 Wanu Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru iniñanén ac haima zéyec; Gi ic solaña iwac mia haka mén ménda wammiwésémañ, ni deguc siña gau hémma iwac niñac niñyéwéri kuney yanda mihicñizua.

20 Wanu hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ ienen Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac niñac ic embac tunaguc zéqafen wan énécmima zégic.

21 Wanu baec galeñnéñ munjuc qesiénécmima zéyec; Sugira igucnec mérac mia onac niñ wamma hulacmimanñ zé wanzu? Zéyu zégic; Baraba!

22 Zégic Pilatonén énezéyec; Wanu Yesu Kristo zémianzu i deic wammimanñ? Imuhuc zéyu moczoñ zégic; Imi iciguc biriñnéñ qegic.

23 Imuhuc zégic baec galeñnéñ munjuc qesiénécmiyec; Némac késpedes niñ? Imuhuc zéyu ienen munjuc yanda qac gigilañgéma zégic; Iciguc qegic!

24 Imuhuc wanjic Pilatonén mebélacgé énécmimanñ zé osiyec, néñ néwécgeña qeweloñnéñ hénima yacmañ zé wanu ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi enaoc huamu.

25 Imuhuc zéyu, ic embac moczoñ yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi melenña neñañ zéma qelihécnina qacninaiguc enu.

✠ 27:9: Yer 18:3, 32:6

26 Imuhuc wan̄gic Baraba imi ionac niñ wamma hulacmima Yesu likuñ zéragucnéñ qegic iciguc qemu niñac téñgij ic ionac méraginaiguc oporec.

Téñgij ic enej Yesu zédesi wammigic.

27 Imuhuc wan̄u baec galeñac téñgij ichéra ieneñ Yesu wagicma baec galeñac ama kewuya imuac demin̄ qeriaiguc emma zégic téñgij ic moczoñ iwac muru hama lelegéma nan̄gic.

28 Wan̄u séwi usuya moczoñ hetecgéma maleku pésianec mén̄ héimigic hiñgarec.

29 Hiñgaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hiñgarec. Wan̄u uñ qaulalea mén̄ miyu méra héiyanéñ késama nan̄ec. Imuhuc wammima wésiaiguc simin̄ héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu!

30 Imuhuc wamma sépécgé héimima uñ qaulalea imi wagicma iminéñ oruhaiguc qegic.

31 Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi hetecgéma eneya séwi usu imi héimima iciguc qewiñ zé wagicma ken̄gic.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic.

32 Wagicma kemma hénraiguc ic mén̄ mihicñgic qara Simon Kirene ama aren̄ igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic héngeña wéndara wagicma huayec.

33 Wan̄u kemma baec mén̄ qara Golgota (Neñan̄ aciguc oruc sic) imuaru ken̄gic.

34 Kemma imuaru waiñ doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwiñ zégic nenimma waiyec.

35 Wan̄u iciguc birin̄néñ qegic nan̄u malekuya imi sumbic néma méndemma késagic.

36 Wan̄u mama tacma galeñ memima kecnic.

37 Wan̄u oruha hanecgeñ héniaya yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu.

38 Wan̄u Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma mén̄ imi ic héngeña wéndara méria héiigucgeñ, mén̄ imi ic héngeña wéndara méria kanaiguc geñ urugic nan̄oc.

39 Wan̄u ic embac hén̄a imuaru ken̄ha wan̄gic imi enej orucgina gilima zébiri migic.

40 Geñ mia Anutuac ocmuñ téréya héwuratima muñguc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgéman̄ zénecc. Gi Anutuac Nan̄a wanzanjiguc metecgé amuma ic igucnec mana.

41 Wan̄u hofac oo ichécgina ieneñ acguc hén̄a acac kiwi ic zéma qeria galeñ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic.

42 Ic imi ic tosara an̄gégina tiénécman̄ec, néñ eneya an̄géña tiamumacac séc qahac wanzac. Inéñ mia Israel ionac Ic Kewu wanzac, imuac ic igucnec mayu hémma nin̄zéggé miwiñ.

43 Inéñ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Nan̄a zéañec imuac waini inéñ iwac ségiségi wanzaciguc metecgé mimac.

44 Wan̄u duñ̄a kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec birin̄néñ iciguc urugic imi eren̄ imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

45 Waṅu gau komoc waṅu baec yanda baec sinjidéngéma keṅkecma maria haréwéc waṅec.

46 Waṅu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéṅ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Héniá imi Anutuna Anutuna némac niṅ wainénzanṅ?

47 Waṅu imuaru naṅgic ionarunec tosananéṅ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac.

48 Waṅu ionarunec méṅnéṅ nimma usuṅnec kemma kondunṅ kagali méṅ mema waiṅ howuraiguc tindunṅéma uṅ tasiaiguc haima Yesu gumuyec.

49 Gumuyu tosananéṅ zégic waina Elianéṅ hama metecgémac me qahac imi hénni.

50 Waṅu Yesu muṅguc kucnec qarú uṅaya waimiyec.

51 Waímíyu ocmunṅiguc maleku nezic nezicgia yanda imi ounec zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec waṅoc. Waṅu naṅ meyu baec hiriyu hocnéṅ téma mayec.

52 Waṅu kic suaṅ hema keṅec imi kuaya aṅgéyu ic téréya becneṅc humugic ionarunec sasalanéṅ qelima yacgic.

53 Waṅu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ieneṅ kicsuaṅ igucnec éréma ama areṅa yanda téréyaiguc keremma ic sasala hicṅi énécmigic.

54 Téṅgiṅ ic galeṅgina zéma ichécgina Yesuac galeṅ naṅgic ieneṅ imi naṅ meyec imi zéma haka hicṅiyec imi hémma namma zénéṅgina kunéṅ yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac naṅa kerec.

55 Waṅu embac sasalanéṅ Galilainec Yesu welenṅ qemima méndacmima hagic imi eneṅ lakecaru hémma naṅgic.

56 Sucginaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria méṅ Yakobo Yosefe iorac neṅgocgira zéma embac méṅ Zebedaioac naṅhéréra iorac neṅgocgira momacnec kecgic.

Yesu kic suaṅiguc haigic.

57 Ama mari waṅu Arimataia ama igucnec ic méṅ Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, waṅu i acguc Yesuac tohotoho icya kerec. Qara imi Yosefe.

58 Inéṅ hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi nénná zéma qesimiyu Pilatonéṅ mimuac niṅ énézéyec.

59 Waṅu Yosefenéṅ qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianéṅ osoyec.

60 Osoma eṅeya kic suaṅa qelia hociguc kifanaṅ mihicṅjima mézézéṅgéyu heyec imuaru haima hoc yanda méṅ qililingéyu kic suaṅ kuaya nezicgéyu waima keṅec.

61 Waṅu Maria Makdalanec zéma Maria méṅ iereṅ kic suaṅ imuaru kemma imuac néwécgeṅaiguc tacma héṅoc.

Kic suaṅ imi awima naṅgic.

62 Sabata naléyawac zéréṅqéréṅ naléya imi sinjima gianjiyu ai meme méṅ waṅec. Nalé imuaru hofac oo ichécgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keṅgic.

63 Kemma zégic; Miṅ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niṅqelima niṅziṅ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc igucnec qelima yacmaṅ.

64 Imuac zéna, kic suaṅ imuac ai meme haréwéc séc galeṅ memu. Tohotoho ichéra ieneṅ kemma qamoc imi kowu mema kemma inéṅ

humuc igucnec qelima yarec zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiaiguc hicñimac iminénj becneç hicñiyec imi ogicbac niñac.

⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonénj melemma zéyec; Onac muru galeñ meme ic kecçu imuac kemma kucginawac séc galeñ mema nammu.

⁶⁶ Imuhuc zéyu ienenj eneñ galeñ meme icgina iniguc kemma hoc hilañ a sé kiwi haima galeñgéic.

28

Yesu imi humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata kendoñ tecgéyu Sondaiguc ama gianimañ zé wañu Maria Makdalanec zéma Maria ménj ierenj kicsuanj hémbic zéma keñoc.

² Keñic nanj yanda, nanj geriwaguc meyu Miñ Kewuninawac kua meme uñanéñ kurumenj igucnec mama kicsuanjiguc hoc yanda imi qililingéyu keñu imuac qahaiguc emma tarec.

³ Tanera imi qilitik asaha ésécneç, malekuya imi komboc ésécneç lalac lalac wañec.

⁴ Wañu galeñ meme ic galeñ mema nanjic imi zénéñgina hiriyu awacwal-ima ic humumia éséc wandacgic.

⁵ Wañu kua meme uñanéñ embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua.

⁶ I you qahac, énézéyec séc bec yaczac. Hama duña heyec imi héñic.

⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemma yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemma miñicñi mimu. Gezac qézéñ ac imuac mia érézéwa ninzuaoc.

⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéç imi zénéñgira hirima heyunec ségiséginénj sécgé éréçmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usuñneç keñoc.

⁹ Imuhuc wamma keñkeric Yesu eneñaoc hiçñi éréçmiyec. Luae orac muru zéma érézéyu ierenj iwac muru kemma hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc.

¹⁰ Imuhuc wañic Yesunénj érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahéçna Galilaia baeciguc kemmu niñ énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galeñ meme ic eneñ suruc wañ énéçmigic.

¹¹ Embac éréhéç imi hénaiçuc keñicneç galeñ meme ic tosaraneñ ama areña yandaiguc keremma haka hiçñiyec imi moczoñ hofac oo ic kiwa éréhéçgina érézédacgic.

¹² Héfac oo ic kiwa ierenj galeñ iniguc tocgéma eminimma galeñ meme ic soukiwa eneña énéçmima yomuhuc zégic;

¹³ Ini yomuhuc mia zému; Sinjiya gau heni tohotoho ichéra ienenj hama i kowu huama keñic.

¹⁴ Wañu ac suruc iminénj baec galeñac muru keñu nimmaciguc imi nenenj ewaya meni niñu sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu.

¹⁵ Imuhuc zégic galeñ meme ic imi soukiwa imi mema zéqindinj wañ énéçmigic séc zégic éréma deguc ac iminénj Yuda ic ionac muru saima hezacneç.

Tohotoho ichéra ai memu niñac méli énéçmiyec.

¹⁶ Wajū tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma baec boŋa mén Yesunéh énézéc imuaru eŋgic.

¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néŋ tosara imi niŋ éréhéc waŋgic.

¹⁸ Wajū Yesu hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumén imuac kuc buŋa imi moczoŋ néndac néndara wanzac.

¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Maŋgoc zéma Naŋa zéma Uŋa téréya qacninaiguc doku naec énécmima

²⁰ ackuazéc énézéyi imi moczoŋ ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Niŋzu, ni iniguc nalé séc kecba nalé tetecgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenéh Yesuac hénaya meyec.

¹ Anutuac Naŋa, Kristo Yesuac buŋa suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tilinŋ tilinŋ ic Yesaianéh yomuhuc oyec hezac; Ninna, neŋ ac welenŋ qeŋena méliwa, walac hama guac héná memac.

³ Ic méŋ baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya héimindiŋigic kondonŋa waŋu.

⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenéh baec kisiaiguc wininiyec. Wininima Anutunéh ic embac késpedesigina wai énécmimac niŋac ewa qeri meŋenŋ meŋenŋac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec.

⁵ Waŋu Yuda baec séc zéma Yerusalemiŋuc tunŋ yanda keŋcic ienenŋ moczonŋ iwaruŋ kemma késpedesigina zéauŋic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁶ Yohane i maleku kamele yaŋ zuacnénnec meyacgéŋic imi héima rikunŋa yaŋ séwéla néŋnec meyacgéŋic imi kembanaiguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecaŋec.

⁷ Waŋu inéh yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hama iwac kucyanéh ni nogiczac. Waŋu nidac imuhucyanéh sigéma iwac héná usuyawac hésaya hulacmaŋac séc qahac.

⁸ Ni dokunéh naec énécmizua waŋu inéh hama Uŋa Téréyanéh naec énécmimac.

Yohanenéh Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac méŋ mayec.

⁹ Waŋu nalé méŋ suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama arenŋa waima hayu, Yohanenéh Yodan dokuiguc doku naecmiyec.

¹⁰ Waŋu doku igucnec éréyu imuarunec kurumenŋ aŋgéyu Uŋa imi kembo nei ésécnec wamma iwaru mayu héŋec.

¹¹ Waŋu kurumenŋ igucnec ac méŋ yomuhuc mayec; Gi nuac Naŋna, guac muru ewana kunenŋ yanda hezac. Guac niŋ ewa qerinanéh ségiségi yanda wanzac.

Biria miŋinanéh Yesu batucgéyec.

¹² Waŋu nalé imuaru Uŋanéh Yesu wagiru baec kisiaiguc keŋec.

¹³ Waŋu baec kisiyaiguc siŋi kaiwe 40 keru Biria miŋinanéh batucgéyec. Waŋu haséh yaŋ iniguc keru kua meme uŋa enenŋ galenŋgé migic kerec.

Yesunéh aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Waŋu Yohane hésa amaiguc opocŋic kerec. Imuac andiaiguc Yesunéh Anutuac buŋa suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keŋec.

¹⁵ Waŋu inéh yomuhuc zéyec; Nalé imi ducŋiyu Anutuac héngalenŋ ama arenŋa yanda hosucŋinu hazac imuac ewa qerigina melemma buŋa suruc hiabia imi ninzéhégic.

¹⁶ Kecma Yesunéh Galilaia doku kondunŋ giŋgiŋa wagicma keŋec. Keŋu Simon zéma iwac munia Anderea ierenŋ uŋicgiriŋa kondunŋiguc gilima nanŋic irirec. Ic éréhéŋ dac muna imi lambéc héréhéré ic, imuac niŋac ai imi mema keroc.

¹⁷ Waŋu Yesunéh yomuhuc érézéma zéyec; Hama ni méndacnéŋic ic embac héréhéré ai érécmiwa.

18 Zéyu imuarunec ierenj ufigira waima méndacmiyoc.

19 Wañu baec imuarunec komora ménj kemma Zebedaioc nanhérera, Yakobo zéma munia Yohane iriru, ierenj zéiciguc ufigira qalicgéma taroc.

20 Taric nalé sosola qahac ururuyu, mañgocgira Zebedaioc zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéj uña biria ménj nesiyec.

21 Wañu ienenj Kafanaum ama arenja yandaiguc kenjic. Kemma Yesunéj Sabata nalé téréya bec hayu tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec.

22 Kuénécmiyu niñgic tanera imi héna acac kiwi ic ésécnec qahac, néj ic kuc buña yandayaguc ésécnec ku énécmiyec. Imuac niñ ic embac ienenj ac zézéyawac niñac welicgéjic.

23 Wañu nalé imuaru tocgotocgo amagina qeriaiguc ic uña biriaguc ménj kerec. Wañu inénj yomuhuc zéma qarec;

24 Yesu Nazarete ama arenja igucnec, gi niniguc némac wammañ zé wanžañ? Gi nini meberi nécnécmimañ zé hazañ? Ni niñzua gi méré, gi Anutuac ic téréya imi mia.

25 Imuhuc zéyu Yesunéj ac geriwaguc zémima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna.

26 Imuhuc zéyu uña birianénj ic hérékenj héréha wammima qac biricbiric qacma éréma kenjic.

27 Éréma kenju ic embac ienenj welicgéma eminiñ qeminiñ wamma zégic. Haka imi némac haka? Ku nénécmiyu ninni tanera ménj wanžac. Imi sac qahac, kuha eñeña, ic imi kuc buña yandayaguc. Uña biria ac énézéyu ienenj kuaya tohoanzu.

28 Wañu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéj ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

29 Wañu tocgotocgo amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc enjic.

30 Wañu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Wañu Yesu amaiguc enju foc ézégic.

31 Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec.

32 Wañu kaiwe kiwa sima hiñgaru ama siñiyec. Siñiyu ic hafiginaguc zéma ic uña biriaginaguc moczoñ onagicma iwaru hagic.

33 Wañu ama arenja yanda imuac hénaoñ moczoñ nagu kuayaiguc tocgedacgic.

34 Wañu inénj ic sasala hafi hénia héniaiguc mehiaru énécmiyec. Énécmima uña biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama kenjic. Wañu uña biria ienenj héniaya niñgic, imuac niñ héniaya ménda zéaumu niñac neuñ héiénécmiyec.

Yesunéj baec kisiaiguc welerec.

35 Siñunec yanda siñi bakia tarunec, Yesu imi yacma hiñgacma baec kisiaiguc kemma welerec.

36 Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgcic ienenj Yesu hocma kenjic.

37 Kemma mihicñima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoñnec guac hocgémma keczu.

³⁸ Imuhuc zégic énézéma zéyec; Neñan baec mérju kenni. Kemma tauñ tosara hosuc hosuc hezac séc lelecgéwiñ. Lelecgéma imuaru momacnec neñ ackuažéc zéaumañ. Ni imuac mia mayi.

³⁹ Wañu inéñ Galilaia ama séc lelecgéma tocgotocgo amaya amayaiguc ackuažéc énézéma ic embac tosara uña biriagina nesi énécmiyu mama kenjic.

Ic méñ wizi seliaguc mehiaruyec.

⁴⁰ Wañu ic méñ wizi seliagucnéñ* iwaru hama simiña héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia wañu, hia mehiaru némbésémañ.

⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ wésia kileñ wañu méria suluma ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanžua, hiaruna.

⁴² Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiya hia wañec.

⁴³ Wañu imuarunec Yesunéñ ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc wammima zéyec;

⁴⁴ Ninžan, gi imuac ac suruc ic méñ ménda énézewsémañ. Gi deguc hofac oo ic iwac muru kemma ézéna hémmac. Wañu Mosenéñ ackuažéc zéyec hezac ésécnec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneñ hafiga hiaruyec imi niñtegicmu.

⁴⁵ Wañu ic inéñ kemma efeñanec zéauyu suruc imi sécgédacma kenec. Wañu hénia imuac niñ Yesu imi tauñ séc winiñu ménda kemma kecma séñganñen baec kisiaiguc kerec. Keru kilenñdac ic embac ieneñ néwéc néwécnec iwac muru hagic.

2

Yesunéñ puriñ ic méñ mehiaruyec.

¹ Wañu ai meme tosara tecgéyu Yesunéñ muñguc Kafanaum ama areña yandaiguc kemma ama méñiguc emma taru surucya saima kenec.

² Wañu sasalanéñ tocgéma ama kuaya qema naguya momacnec hézicgéic titiña qahac wañec. Wañu inéñ ackuažéc énézéyec.

³ Wañu ic kembon qahac ieneñ ic hénia méria humumia méñ huama iwaru hagic.

⁴ Wañu ic embac sasalanéñ hézicgéic hosuraiguc kemmuac séc qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma Yesu oruha igucnec ama bauya augic kifaña hicñiyu, imuacnec hehe duña ic hénia méria humumia heyec imi haigic hiñgarec.

⁵ Hiñgaru Yesunéñ ninžéñ ninžéñgina hémma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, késpedesga waigénzua.

⁶ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic tosara imuaru tacgic ieneñ qeriginanéñ yomuhuc niñgic;

⁷ Ic imi dimuhuc niñac ac imuhuc zézac? Miñ Kewu zébiri qébiri wammizac! Anutu qahac wañu, ic mérénéñ mia késpedescniña hia waiwacnec?

⁸ Imuhuc eminimma kecgcic Yesunéñ qeri uñayaiguc focdac niñtegicma zéyec; Némac niñ qeriginaiguc ac imuhucya zéniñzu?

⁹ Ic hénia méria humumia ézémañ zéma, némac acnéñ efeña wammac? Késpedesga waigénzua ac iminéñ efeña wammac me, Yacma hehega mema kenna, ac iminéñ efeña wammac?

* 1:40: Kiwi tosaraiuguc; lepra wizi.

¹⁰ Icac Naŋa i baeciguc kápésicgina waimac niŋac kuc buŋaya yanda hemizac imi héŋtegitmu! Imuhuc zéma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec;

¹¹ Ni gézézua, yacma hehe duŋga mema amagaiguc kenna.

¹² Imuhuc zéyu i imuarunec kicginaiguc yacma hehe duŋga mema keŋu ic ieneŋ welicgéma Anutu mepé qepési wammima zégic; Nini haka imuhucya ménda héŋaŋiŋ.

Yesunéŋ soukiwa meme ic Lewi héihéré wammiyec.

¹³ Waŋu Yesunéŋ méŋgucnec konduŋ giŋgiŋanec kemma keŋec. Keŋu ic embac tuŋagucnéŋ iwaru hagic ackuazéc ku énécmiyec.

¹⁴ Waŋu inéŋ imuacnec kemma Alfaioac naŋa Lewi soukiwa meme amaiguc taru hémma ézéyec; Hama méndacnéna imuhuc zéyu, inéŋ yacma méndacmima keŋec.

¹⁵ Waŋu Yesunéŋ Lewiac amaiguc emma tarec. Waŋu soukiwa meme zéma biria meme sasalanéŋ Yesu méndacmima keŋgic imuac niŋ ieneŋ Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.

¹⁶ Waŋu Farisaio ic ionac héna acac kiwi ic tosara ieneŋ Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niŋac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac?

¹⁷ Imuhuc zégic nimma Yesunéŋ yomuhuc zéma énézéyec; Ic hafigina qahac ieneŋ mehiaharu ic niŋac ménda waŋaŋzu, néŋ hafiginaguc ieneŋ mia imuac waŋaŋzu. Ni ic hiabia unurumaŋ zéma ménda mayi, néŋ kápésic ic unurumaŋ zéma mayi.

Yesuguc kecgic ieneŋ nene waima siacma welecmuac séc qahac.

¹⁸ Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ieneŋ nene zikima zéwelecma kecgic. Waŋu ic tosara ieneŋ Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ieneŋ nene zikima Anutuaru welecma keczu. Waŋu hénia némac niŋac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda waŋzu?

¹⁹ Zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ic qaŋ tosara ic méŋ embac memaŋ zé waŋzac ic imiguc keczu ieneŋ dimuhuc nene zikima zéwelec wammu? Ieneŋ i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelec wammuc séc qahac.

²⁰ Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ieneŋ nene zikima zéwelec wammu.

²¹ Méŋnéŋ méŋ maleku walaha tegictegiraiguc maleku susuria qelia ménda haianzac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéŋ wahala héreyu tegicma titiŋa yanda hicjimac.

²² Waŋu méŋnéŋ méŋ waiŋ doku qelia yaŋ séwélanéŋ gésé memeya waha-laiguc ménda tianzac. Imuhuc wambacnec waiŋnéŋ gésé imi hézuracgéyu waiŋ zéma gésé momacnec birimaoc. Imuac waiŋ qelia imi gésé qeliaiguc tianzac.

Sabata nalé téréyawac Miŋina Yesu.

²³ Sabata nalé téréya méŋguc Yesu zéma tohotoho ichéra ieneŋ wit ai namuŋaiguc héna komora méŋ heyu imuacnec méndacma keŋgic. Kemma tohotoho ichéra ieneŋ héla momac momac méraginanéŋ mericgic.

²⁴ Imuhuc wanġic Farisaio ic ienej Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niġ Sabata nalé téréyaiguc héna ac logizu?

²⁵ Imuhuc zégic Yesunéj melemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ienej nene niġ humuma imuaru haka wanġic imi ini ménda olomma niġanzu?

²⁶ Inéj hofac oo ic ionac eġeġagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saméj téréya Anutuac buġa haihaiya imi mema neyec. Saméj imi hofac oo ic ienej sac nemuac niġ zéénécimimia. Wanġ inéj ichéra momacnec énécmiyu negic.

²⁷ Wanġ muġguc énézéyec; Sabata nalé téréya imi ic embac onac niġ wamma zéyu hiċġiyec. Wanġ Sabata nalé téréya niġac wamma ic embac ménda mihiċġi énécmiyec.

²⁸ Imuac niġ Icac Naġa imi Sabata imuac Miġina keczac.

3

Yesunéj Sabata nalé téréyaiguc ic méj mehiaruyec.

¹ Wanġ inéj muġguc toġotocġo ama qeriaiguc eġec. Eġu imuaru ic méria séléc sélécgia méj tarec.

² Wanġ ic tosanenéj Yesu aciguc opocbiġ zé késpedesira hocma kecaġgic imuac niġac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma hosuraiguc galej mema kecġic.

³ Kecġic inéj ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma sugġinaiguc nanna.

⁴ Imuhuc zéma qesiénécmyec; Némacnéj héna ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiġ me iwawai biria wambiġ? Kekec imi mehiaruwiġ me qehumuwiġ? Imuhuc zéyu acġina qaiyec.

⁵ Acġina qaiyu inéj qeria biriyu hima iniru qerí seligina niġac ewaya birima goro wanġ muġguc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Wanġ suluyu méria hiaruyec.

⁶ Wanġ Farisaio ic ienej sénganġen ħiġgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc toġéma dimuhuc wamma qehumuwiġ zéma sasaniġiaiguc emi-
niġgic.

Ic tuġ yanda Yesu méndacmiġic.

⁷ Imuhuc eminiġgic Yesunéj tohotoho ichéra iniguc waima konduġiguc keġgic. Wanġ Galilaia baec igucnec ic tuġ yanda hama méndac énécmiġic.

⁸ Wanġ Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan nówéc igucnec, wanġ Tiro zéma Sidon ġiġginiġira igucnec ic tuġ yanda ienej Yesu kiwi memeyawac buġa nimma iwaru harégic.

⁹ Wanġ ic tuġ yandanéj haréma épépéngéma elicġemiwu niġac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic komoc méj hosucnaiguc mambéc tacmac.

¹⁰ Imi mia inéj ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginagucnéj héfacġe amuma méragina suluma osiwiġ zé wanġgic imuac niġ imuhuc zéyec.

¹¹ Wanġ uġa biriaginaguc ienej i héġgic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéanġic; Ġi Anutuac Naġa.

¹² Wanġ inéj hénaiya ménda zéaumu niġac qetali énécmianġec.

Yesunéj tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Wanġ baec boġa méġiguc emma ichéra qerianéj énépésianġec ionac énézéyu iwaru hagiċ.

14 Hagic ic zaṅgégina 12 énépésima ai buṅa qeénécmyec. Imi mia i guc nalé séc kecgc méliénémíyu ackuazéç zéaumu niṅac énépésíyec.

15 Waṅu kuc buṅa qeénécmyu mema kuwi nesi énécmimu niṅac énépésíyec.

16 Ic 12 énépésíyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec),

17 Sebedaioc naṅa Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac qaçgira Boanege zéyec; Héña imi parandaṅ naṅ héréra.)

18 waṅu Anderea, Filipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naṅa Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon,*

19 zéma Yuda Karioto, waṅu inéṅ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuacnec?

20 Waṅu Yesunéṅ hama ama méṅac qeriaiguc eṅu ic tuṅ yandanéṅ méṅgucnec tocgégic. Imuac niṅac Yesu zéma tohotoho ichéra eṅacnec nene méṅ nemuac séc qahac waṅec.

21 Waṅu ic tosara ieneṅ Qeria sicsaoc wanzac imuhuc zégic sac taséhéra ieneṅ imi nimma késawih zéma keṅgic.

22 Waṅu héna acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ieneṅ iwac niṅ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunehgina Beelzebuhnéṅ iwac qahaiguc eṅu iwac kucyanéṅ kuwic nesi énécmianzac.

23 Imuhuc zégic Yesunéṅ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézézec; Biria miṅinanéṅ dimuhuc Biria miṅina nesimimac?

24 Ic kewu méṅac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi, imuac ichéranéṅ héndéṅ héndéṅ waṅ amuanzuiguc iwac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi hia ménda naṅselimac.

25 Waṅu ama méṅ imi imuac ic zéma iniṅ merahéra ieneṅ héndéṅ amuanzuiguc ama imi hia ménda naṅselimac.

26 Waṅu Biria miṅinanéṅ yacma hazéc waṅamuma héndéṅ amuanzuiguc hia ménda naṅselimu, néṅ bec qahac wammu.

27 Waṅu ic méṅnéṅ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac.

28 Ni hélacnec énézéwa, ic onaru késpedescina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac.

29 Waṅu ic méṅnéṅ Uṅa Téréyawac zésure mimaciguc iwac késpedes imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Késpedesiya imi tetecgiya qahac hemacac hema kecmac.

30 Imi mia Yesuac niṅ, Inéṅ Qeriaiguc kuwic biria kesa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézézec.

Yesuac neṅgoc munahéra.

31 Waṅu neṅgoc munahéra harédacma ama somberjiguc namma ic méṅ méligic emma qarec.

32 Qaru ic tuṅ yanda lelecgémima tacgic ieneṅ yomuhuc ézégic; Ninzaṅ, guac neṅgocga zéma munahécga ieneṅ gi gémbiṅ zé wanzu.

33 Imuhuc zégic inéṅ melemma yomuhuc énézézec; Mérenéṅ nuac neṅgoc munahécna wanzu?

34 Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac neṅgoc dac munahécna youmi taczu.

* 3:18: Qara méṅ imi Simon Zelote; Zeloteac héña imi seliseli.

³⁵ Méhnréh méh Anutuac ackuazéc tohoanzu imi eneh mia nuac nauy munana zéma nenhocna wanzu.

4

Anutuac héngalen ama arenja yanda imuac qelumbec ac.

¹ Wanu Yesunéh kondun ginjinaiguc munyuc ackuazéc ku énécmiman zé hénima zéyec. Zéyu ic tun yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac nin inéh zéc méhnguc emma konduniguc tarec. Taru ic tun yanda ienen moczon baeciguc tacgic.

² Wanu inéh qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Wanu ku énécmima yomuhuc zéyec;

³ Énézéwa ninjic, ai ic méhnréh iwawai gocmia himicman zé aiguc kehec.

⁴ Kemma qesayu, gocmia tosanéné hénéaiguc mama héiyu nei eneh haréma nedacgic.

⁵ Wanu gocmia tosanéné hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qérawia focdac qema éréyec. Wanu imuaru baec sasala ménda heyec.

⁶ Imuac ninjac zalianéh baec ménda késayacgéyu kaiwenéh éréma qeyu humuyec.

⁷ Wanu gocmia tosanéné ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu haséhnéh yandima nezicgéyu héla ménda haiyec.

⁸ Wanu gocmia tosanéné baec halécyaguc imuaru héiyu qérawia éréma nézéhéma héla haiyu yandiyec. Yandiyu méhac 30, méhac 60, zéma méhac 100 mesaiyec.

⁹ Wanu inéh toroqema zéyec; Ic méh gezawagucnéh ac imi ninjasarimac.

¹⁰ Wanu ic embac opocma kendacgic eneyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara lelecgémima tacgic ienen qelumbec ac imuac hénia qesimigic.

¹¹ Qesimigic inéh énézéyec; Onac imi Anutuac héngalen ama arenja yanda imuac ac sanja zéasari énécmianzua. Wanu ic embac demin sénganjeniguc keczu ionac imi iwawai moczon qelumbec aciguc énézéanzua.

¹² Imuhuc wamba, hémmu wanu hia ménda héhntegicmu. Nimmu wanu hia ménda ninhtegicmu. Qahac wanu ienen ewa qerigina melenjic Anutunéh képésicgina wai énécmiwacnec.

¹³ Wanu Yesunéh yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda ninzuiguc qelumbec ac sasala dimuhuc hia ninhtegicmu?

¹⁴ Ai icnéh gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc.

¹⁵ Gocmia tosara hénéaiguc héiyec sécy a imi yomuhuc; Ackuazéc ninjic Bira minjanéh foc haréma qerigina igucnec mema néhganazac.

¹⁶ Wanu gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécy a imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac késaanzu.

¹⁷ Wanu qeriginaiguc zalia ménda hinjac kesa yacgéyu nalé hotoha dac mema kecma ackuazéc imuac ninjac manam batuc me hazéc mihicnima focdac bélacgéma waianzu.

¹⁸ Wanu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyec imuhucyanéh ackuazéc ninzu,

¹⁹ néh baecac ninjéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia hénawac sinjanénéh qeriginaiguc hinjacma ackuazéc imi héihumuyu héla ménda haianzac.

²⁰ Wanju gocmia baec halécyaiugc héiyec imuhucyanéj ackuazéc nimma késama héla 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

²¹ Inéj muṅguc énézéma zéyec; Kifa imi kuži me tatac duandiaiguc haiwiṅ zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me?

²² Iwawai sasaṅgiaiguc hezac imi augic wininimacac musaṅgéyec. Wanju iwawai sasaṅgiaiguc hezac imi augic hémmuac musaṅgéyec.

²³ Ic méj gezawagucnéj ac imi niṅasarimac.

²⁴ Wanju inéj ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac niṅanzu imi niṅésimu. Eṅaoc ic embac ac néndéjgé énécmima zéanzu imuac bakia sécy a liliṅgéyu nimmu. Wanju imi sac qahac muṅguc toroqema énécmimac.

²⁵ Méj iwawai hemizac inéj méj muṅguc memac. Wanju méj ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶ Inéj muṅguc toroqema zéyec; Anutuac héṅgalej ama areṅa yanda imi yomuhuc; Ic méjnéj baec aiiguc iwawai gocmia qesaanzac.

²⁷ Qesama siṅj kaiwe heyac wanju gocmia imi nézéhéma éréanzac. Wanju imuac hénia imi ménda niṅanzac.

²⁸ Baec i eṅeyaocnec héla mihiṅṅianzac. Wanju walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac.

²⁹ Wanju kecma héla waziyu imuarunec kuma héla meanzac. Imi mia héla memeyawac naléya ducṅiyu imuhuc waianzac.

³⁰ Wanju muṅguc toroqema zéyec; Anutuac héṅgalej ama areṅa yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasarimaṅ zé qelumbec ac dimuhucya zémaṅ?

³¹ Anutuac héṅgalej ama areṅa yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina.

³² Wanju baeciguc haini, hiṅji yandima icya icya hezu imi moczoṅ onogicma ic yanda wammac. Wanju nei sawaiguc keczu ienej haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunéj hia niṅasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuazéc énézéyec.

³⁴ Wanju inéj ic embac ackuazéc énézémaṅ zé qelumbec aciguc sac zéma énézéaṅec. Wanju tohotoho ichéra iniguc sac eṅacnec kecma qelumbec ac imuac héniaṅa moczoṅ zéasari énécmiaṅec.

Luhuc yandanéj Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵ Wanju kaiwe imuarunec ama mari wanju, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neṅaṅ konduṅ néwécgeṅiguc kerenni.

³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ienej ic tuṅ yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma keṅgic. Keṅgic zéic tosara momacnec i guc keṅgic.

³⁷ Keṅkecgic, luhuc kunej yanda méjnéj haréma qeyu, sirinéj zéic geriaiguc hiṅgacma kuaya qemaṅ zé waṅec.

³⁸ Wanju Yesu eṅeya imi zéic andiaiguc gau heyec. Wanju tohotoho ichéra ienej mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwiṅ zé wanzṅiṅ imuac gi ewa éréhéc ménda wanzṅaṅ?

³⁹ Imuhuc zégic inéj yacma luhuc ac zémima konduṅ yomuhuc ézéyec; Gi néj qema hena. Imuhuc zéyu luhucnéj tecgéyu sirinéj néj qeyec.

40 Waŋu inéŋ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niŋac zénéŋgina imuhuc hirizac? Ini ninzéŋ ninzéŋgina méŋ ménda késa keczu?

41 Waŋu ieneŋ zénéŋgina kileŋ hiriyu eminiŋ qeminiŋ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic waŋu luhuc zéma konduŋ iereŋ kuaya tohozaoc?

5

Yesunéŋ ic uŋa biriayaguc méŋ mehiaruyec.

1 Waŋu ieneŋ konduŋ qericma néwécgeŋ Gerasa* baeciguc kereŋgic.

2 Keremma Yesunéŋ zéic igucnec mayu, imuaru ic méŋ uŋa biriayagucnéŋ kic suaŋ namuŋa igucnec haréyu mihicŋiyec.

3 Ic iminéŋ kic suaŋ namuŋaiguc heyac wamma kecaŋec. Waŋu méŋnéŋ méŋ zikimimacac séc ménda waŋec. Waŋu inéŋ seŋ hésa momacnec kileŋdac metecgéaŋec.

4 Hatac sasala seŋ hésanéŋ dérécgéma iwawai yéwéria héna mériaiguc zikigic qeriaŋec. Waŋu méŋnéŋ hia meselimiyu bénzéŋ tacmacac séc qahac waŋaŋec.

5 Waŋu siŋi kaiwe séc kic suaŋ namuŋaiguc me baec tewac tewaraiguc kecma qacma hocnéŋ héricamuŋaŋec.

6 Waŋu ic inéŋ Yesu lakecnec hémma usuŋnec hama wéséyaiguc simiŋ héimiyec.

7 Imuhuc wamma inéŋ selianec qacma zéyec; Anutu, Eŋeŋa yandawac Naŋa Yesu, gi zéma ni imi nekac nekac, Anutuac qaraiguc meseli gémba ménda mebiri némbésémaŋ.

8 Imi mia Yesunéŋ bec, Uŋa biria, gi ic iwarunec éréma kenna, imuhuc ézéma zéyec imuac niŋac imuhuc welerec.

9 Weleru qesimiyec, Qacga méré? Qesiyu melemma zéyec; Nini sasalanéŋ kecziŋ imuac niŋac qacna imi yaré ic tuŋa zéanzua.

10 Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyu kemmu niŋ zéwelerec.

11 Waŋu tewac tewara maréŋaiguc beric sasala yanda hosuru kecgcic.

12 Waŋu kuwic ieneŋ seli seli wamma Yesu welec migic, Beric ionaru méli nénécmina kembij, wai nénécmina kemma ionac qeriginaiguc hiŋgacbiŋ.

13 Zégic inéŋ hia zéma wai énécmiyu uŋa biria ieneŋ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiŋgacgcic. Hiŋgacgcic beric ieneŋ usuŋnec kemma siaiguc hiŋgacma konduŋ qeriaiguc hiŋgacdagic. Beric tuŋaguc qétégina 2,000 ieneŋ konduŋ dokunéŋ hoturu énécmiyu wésésé unudarec.

14 Unudaru beric galeŋ ieneŋ néŋgacma kemma ic tosara ama areŋa yanda me ama areŋa komoraiguc kecgcic ionac suruc waŋ énécmigic ic ieneŋ haka hicŋiyec imi hémbij zéma hagic.

15 Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tuŋanéŋ késa kerec imi héŋgic hiaruma malekuya héima taru zénéŋgina hiriyec.

16 Waŋu haka héŋgic ieneŋ ic uŋa biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hicŋiyec imuac ac suruc énézéma bericac ac suruc imi momacnec énézégic.

17 Zégic ic eneŋ Yesu baecgina waima kemmac niŋac hénima welecmigic.

18 Welecmigic Yesu zéiciguc eŋu ic uŋa biriayaguc kerec inéŋ méndacmima kemmaŋ zé welecmiyec.

* 5:1: Qara méŋ; Gadara (Mat 8:28)

19 Weleru inéj qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécga ionac niñac wamma amagaiguc kemma Anutu Eñeñanéh goi héihéi dimuhuc wañgemma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézésémanj.

20 Imuhuc zéyu ic imi waima kemma Yesunéh dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma kenju nimma welicgégic.

Embac méñnéj ninzéhngéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

21 Wañu Yesu imi zéic komoraiguc konduj qericma muñguc néwéciguc kemma doku giñgiñgic taru ic sasalanéh iwaru tocgégic.

22 Wañu tocgotocgo ama galeñ méñ qara Yairo inéh hama i hémma héniaiguc siggémeyec.

23 Siggémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humumañ zé wanzac. Hama méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac.

24 Imuhuc weleru Yesunéh i guc kenjic ic sasala yanda ienenj méndacma hofac hofac amuma kemma osigic.

25 Wañu embac méñ sacya mayecac mama keru hafiyawac yawuñja imi 12 wañec.

26 Wañu mehiahiaru ic sasalanéh mebiñgic qenzej manzej qema kecañec. Keru imuac boñawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoñ énécmiyu qahac wandarec. Wañu hafiya ménda efíyec, néñ muñguc yéwériyec.

27 Wañu embac inéh Yesuac suruc nimma imuarunec sugginaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec.

28 Osima yomuhuc zéma niñec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac.

29 Imuhuc wañu imuarunec sacya focdac ziggéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niñec.

30 Wañu Yesunéh kuhanéh ai meyu ewa qerianéh focdac nimma suggina igucnec liliñgéma zéyec; Mérenéh malekuna osizac?

31 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra enej yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda enej lelecgé gémma nañgic hénzanj, wañu némac niñac Mérenéh nosizac zézanj?

32 Wañu Yesunéh ic méñ haka imuhuc wañec i hémmañ zé kic hiyu kenja wañunec nañec.

33 Imuhuc qesimanec nañu embac imi séwiyaguc haka hicñiyec imi nimma zénéña hiriyu iwaru hama héniaiguc siggéma ac suruc moczoñ hélacnec zéauyec.

34 Zéauyu inéh yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzéh ninzéhganéh mehiaru géñzac. Ewa bénzéh nimma kenna, qenzej manzejga igucnec hulacgénzua.

Yesunéh embac komoc méñ humuc igucnec meqeliyec.

35 Embac ac imuhuc ézéma nañunec tocgotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracga bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri muñguc mikecbésémanj?

36 Zégic Yesunéh acgina gezacnec sac eñ nimma tocgotocgo ama galeñ yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hiriyu, eñ ninzéhngéma.

37 Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niñac neuj héiéncmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru kenjic.

38 Kemma tocgotocgo ama galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ienenj gewelonj yanda wamma zésiñac wamma kecgic.

³⁹ Siacma kecgic sugcinaiguc kemma énézéyec; Ini némac niñ zésiac yanda wañkeczu? Embac merac imi ménda humuzac, néñ gauya hezac.

⁴⁰ Imuhuc zéyu ieneñ desimigic. Wañu énézéyu hiñgadacgic neñgoc mañgocya zéma tosara i guc kecgic imi onagiru embac merac heyec imuaru kereñgic.

⁴¹ Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.)

⁴² Zéyu imuarunec embac merac yacma keñken haha wañec. (Embac merac iwac yawuñña imi 12 wañec.) Wañu ieneñ kileñ yanda welicgégic.

⁴³ Welicgégic Yesunéñ ic ménda énézému niñac neunñ héiénécmyec. Wañu embac merac nene migic nemacac niñac énézéyec.

6

Nazarete ic embac ieneñ Yesu eeya ménda héigic.

¹ Wañu inéñ baec imi waima eñeya tauñaguc keñec. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima keñgic.

² Kemma keru Sabata nalé téréya wañu tocgotocgo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Wañu ic sasala ieneñ iwac ackuažéc nimma welicgéma zégic; Nininñ imi dimuacnec meyec? Nininñ hemizac imi némac nininñ? Wañu mérianéñ haka méréra icnéñ ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka?

³ Ic imi mericqe ic, Mariawac naña, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac mé? Wañu iwac nauñhéra you neñañguc ménda kecziñ? Imuhuc zéma niñgic biriyec.

⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ imi eñeya tauñ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianéñ ménda mepési mianzu.

⁵ Wañu imuaru haka icnéñ ménda memeya méñ ménda meyec, néñ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanéñ haima mehiaru énécmiyec.

⁶ Wañu ionac ninzénñ ninzénñgina qahac imuac niñac welicgégic.

Yesunéñ tohotoho ichéra 12 méli énécmiyec.

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec.

⁷ Yesunéñ tohotoho ichéra 12 unuruma éréhéc éréhéc méli énécmima uña biria nesi énécmimu niñac kuc buña énécmiyec.

⁸ Wañu Yesunéñ zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Keñha wambiñ zéma taggina sac mema kemmu. Héna maunñ me gésé me konoñgic soukiwa imi ménda mema kemmu.

⁹ Wañu héna usugina imi hia haima zikimu. Wañu maleku saméña méñ ménda mema kemmu.

¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec méñguc keremma ama geric méñguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kembinñ zémaguc ama geric imi waimu.

¹¹ Ama méñ ala ménda wañ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usugina tawéyaguc seitoñ tacmac imi qegic mayu kemmu. Wañu ieneñ onac hakagina imi hémma niñasarimu.

¹² Zéyu tecgéyu ieneñ kemma ic embac qerigina melemmu niñac ackuažéc zéau énécmigic.

13 Wanju ienenj uña biria sasala nesi énécmima ic embac hafaginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

Yesunéj kuha yandaguc ai meyu surucya saima keñec.

14 Yesuac qac buña imi saima keñkecma ic kewu Herodearu haréyu niñec. Wanju ic tosananéj yomuhuc zégic; Yohane doku naec énécmiyec i Anutunéj humuc igucnec meqelimiyu yarec imuac niñ i Kuha yandanéj ai imuhucya meanzac.

15 Ic tosananéj zégic; Ic imi Elia. Wanju tosananéj yomuhuc zégic; Imi Anutuac kua meme ic becnecc kecgic imuhucya.

16 Wanju Herodenéj nimma yomuhuc zéyec; Yohane déménja qeriri i humuc igucnec meqelimiyu yacma keczac.

17 (17a) Becnec Herodenéj munaya Filipo iwac iniña Herodia wagirec.

18 Wagiru Yohanenéj Herode yomuhuc ézéyec; Gi munagawac iniña menec imi héna ac logi logiya wanzac. (17b) Imuhuc zéyu Herode eneyaac embac iwac niñac wamma téngij ichéra énézéyu Yohane késama déréccgéma hésa amaiguc opocgic.

19 Opocgic Herodianéj Yohaneac qeri biric nimma qehumumanj zéma zéniñec, néj osiyec.

20 Imi mia Herodenéj Yohaneac ic solaña, ic téréya imuhuc zéma zénéña hiriyu galenjë mianjec. Wanju kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwériñec. Wanju iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec hénia imuac niñac osiyec.

21 Wanju kecma nalé hia méné hayec. Herode inéj eneya hicñi hicñi naléya hayu ic kewuhéra zéma yaré ic ionac galenjhéra zéma Galilaia baec igucnec ic eneyña qutulanjë énécmidaru welenj qeqe ichéra eney nene doku oma gumu énécmigic.

22 Énécmiyu Herodiawac béracyanéj ionac muru emma wéséginaiguc legic hiriyec. Hiriyu Herode zéma ichéra ienenj hémma ségiségi wanjic. Wanju Herodenéj embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Siñgawac iwawai méné niñac zéma qesina nej hia gémmañ.

23 Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec; Iwawai ménjac méné qesina nuac héngalenj ama arenja yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmañac séc.

24 Imuhuc zéyu inéj kemma neñgocya qesimiyec; Ni némac iwawai niñac qesimianj? Zéyu neñgocyanéj ézéyec; Doku naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna.

25 Imuhuc zéyu embac merac inéj ara mema focdac ic kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima néna.

26 Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria muñguc yanda yéwériyec. Wanju eneya zézé seliseliawac zéma ichéra i guc momacnec tacgic ionac niñac qahac zémanj zé osiyec.

27 Wanju inéj focdac yaré ic méné keñ Yohaneac oruha mehamac niñac ézéna méliyu inéj kemma hésa ama qeriaiguc Yohaneac déménja qerirec.

28 Qericma orucya zéiciguc haima mema hama embac merac miyu embac meracnéj neñgocya miyec.

29 Wanju Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama qamocya mema kemma hoc kifañaguc haigic.

Yesunéj ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

³⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ienen lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawan memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic.

³¹ Wañu ic embac sasalanéh kenha wanjic nene nemuac séc qahac wanec imuac niñ inéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini enjacnec éléh hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzéh tachiarugic.

³² Wañu enjacnec éléh zéiciguc emma baec kisiaiguc kenjic.

³³ Kenjic sasalanéh inictegicma ama areña kuney kuney séc unuruma baec héna usuñec kemma imuaru walac kereñdacgic.

³⁴ Kereñdacgic Yesunéh hama ic embac sasala yanda iniru rama galengina qahac tanec kecgc ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec.

³⁵ Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hiñgacmañ zé wanec. Wañu tohotoho ichéra ienen iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hiñgacmañ zé wanzac.

³⁶ Imuac méli énécmina ama kocmoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma enjaoc nenegina mihicñima boña mema nemu.

³⁷ Zégic yomuhuc énézéyec; Enjaoc gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zégic; Nini kemma saméh 200 Denarionac* sécya boña mema hama gumu énécmiwiñ niñac zézan?

³⁸ Zégic inéh énézéyec; Saméh dahec késa keczu imuac ken héngic. Zéyu ienen ken hémma ézégic; Saméh méra méné zéma kondun yan éréhéc he nénécmizac.

³⁹ Zégic Yesunéh luluc téngin ténginaiguc tunja tunja tacmu niñac arengé énécmiyec.

⁴⁰ Arengé énécmiyu tunj méné 100, tunj méné 50 imuhuc imuhuc tacma kenjic.

⁴¹ Wañu saméh méra méné zéma lambéc éréhéc mema kurumenjiguc hiyu enu Anutuac mériañ niñac welerec. Welecma saméh kuma tohotoho ichéra énécmiyu ienen méndemma énécmigic. Wañu imuhucyanec kondun yan momacnec méndemma énécmigic.

⁴² Énécmigic ienen moczor negic sécgc énécmiyec.

⁴³ Wañu saméh bororoña zéma kondun yan tasia tac kenec imi mema nenjen yanda 12iguc tigic kuagina qedarec.

⁴⁴ Wañu saméh negic imi ic ionacnec sac qétégina oloñgic 5,000 wanec.

Yesunéh kondun qahaiguc tima tima kenec.

⁴⁵ Wañu Yesunéh tohotoho ichéra zéiciguc emma nénéwécgen Betsaida baec kisiaiguc walac hénima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgc eneya imi ic embac onopocma nanjkerec.

⁴⁶ Nanjkecma onopodaru kendacgic inéh zéwelecmañ zé baec boñaiguc eneyanec enec.

⁴⁷ Wañu ama hénima sinjiyu zéic imi kondun doku namuñaguc kereñu i eneyanec baeciguc kerec.

⁴⁸ Wañu luhuc yandanéh qeyu Yesu tohotoho ichéra ienen zéic puli qema ai yanda mema tacgic niñtegirec. Wañu ama gñañimañ zé wañu Yesunéh doku qahaiguc tima tima kenjkecma ic hosucgé énécmima onogicmañ zé wanec.

* **6:37:** Denarion momacguc imi ic ménéac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécya wanzac.

⁴⁹ Wañu doku qahaiguc kenju ienenj hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic.

⁵⁰ (Ienenj momac yanda i hémma zénéngina hiriyec imuac niñac imuhuc wañgic.) Qacgic inéñ focdac ac hénima énézýec; Qerigina bénzénj heyu, yomi nenj mia. Zénéngina ménda hiriyu.

⁵¹ Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru enju luhucnéñ néñ qema qahac wañec. Wañu ienenj kilenj yanda aurima welicégic.

⁵² Imi mia nene gumu énécmiyec imuac hénia ménda niñasarigic ewa qerigina sipacgémanec heyu imuhuc aurigic.

⁵³ Wañu kondunj qericma ogicdacma Genesarete baeciguc harédacma zéic zikigic tarec.

⁵⁴ Taru zéic igucnec magic ic embac ienenj focdac Yesu héñtegicgic.

⁵⁵ Héñtegicma ama séc usunñec kemma ic hafiginaguc taticiguc haima hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma kenjic.

⁵⁶ Wañu inéñ ama arenja yanda me ama arenja yandaiguc kereñdaru ic hafiginaguc nénnagémba sombenjiguc haigic hegic, malekuya susuria késamu niñac qesimigic. Wañu késagic séc hiarudacgic.

7

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

¹ Wañu Farisaio zéma hénia acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ienenj Yesuaru tocgégic.

² Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ienenj méragina ménda zuacma saménj negic inicgic.

³ (Farisaio ic zéma Yuda ic ienenj moczonj yandahécgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic.)

⁴ Wañu nénnagémba sombenj igucnec lilingéma hama méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic. Wañu yandahécgina ionac haka tosara momacnec késakecma méndacañgic imi yomuhuc; Sokoc, kasonj, kewuc nomunj, zéic, zéma hehe tatic me zae zuaczuaru.)

⁵ Wañu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic ienenj Yesu yomuhuc qesimigic; Némac niñ tohotoho ichécgá ienenj yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma méragina ménda zuacma saménj imi nezu?

⁶ Zéigic inéñ yomuhuc énézýec; Yesaianénj ikoc ic onac niñ mia ac sécyá imi yomuhuc andiawac zéyec; Hénia oriñ yomi kua taséginanéñ sac mepési nenñanzu, néñ qeriginanéñ lakec heanzac.

⁷ Wañu ic enñaj hénia acac kuamuma ni imi enj mepési néñanzu.

⁸ Ini Anutuac hénia ac waigic mayu ic enñaj haka silic késakeczanzu.

⁹ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Enñaj haka silicgina imi tohoma kecmu niñac Anutuac hénia ac imi hiabianec andé qeanzu.

¹⁰ Mosenénj ac yomuhuc zéyec; Gi nenjoc manjoc éréhécgá eegira héiwésémañ. Wañu ménj i nenjoc manjoc éréhécyá zébiri érécmimac imi gegic humumac.

¹¹ Wañu ini yomuhuc zéanzu; Ic ménj nenjoc manjocya iorac iwawai ménj érécmimanj zé osizaciguc Anutuac buñja zéma érézémac.

¹² Wañu ac imi meselima nenjoc manjoc haleñ hai érécmimia imuac neunj héiéncmianzu.

13 Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétécgéma Anutuac ackuazéc héfacgéanzu. Waŋu ini haka imuhucya sasala waŋanzu.

14 Imuhuc zéma muŋguc ic embac tuŋginaguc imi unuruma énézéyec; Ini moczoŋ énézéwa niŋgic. Nimma ac yomi niŋtegicmu.

15 Iwawai méŋ negic hiŋgacanzac iminéŋ ménda mebirí énécmianzac, néŋ qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéŋ mebirí énécmianzac.

16 Méŋnéŋ méŋ gezacginaguc eneŋ ac imi niŋtegicmu.

17 Waŋu inéŋ ic embac wai énécmima imuac andiaiguc ama méŋiguc eŋec. Eŋu tohotoho íchéra ieneŋ qelumbec ac imuac qesimigic.

18 Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niŋasarizu? Iwawai negic tomeŋginaiguc hiŋgacanzac iminéŋ ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niŋasarizu?

19 Waŋu iminéŋ ewa qeriginaiguc ménda hiŋgacanzac, néŋ tomeŋginaiguc hiŋgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunéŋ nene hénia hénia imi moczoŋ hia newiŋac séc zéma hénia imi zéseliyec.

20 Waŋu méŋ yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéŋ mebirí énécmianzac.

21 Ic qerigina igucnec niníŋ biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, euqeŋe,

22 embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siŋ biria, kic séséc, andé ac, séwi eŋeŋ, kaižiliweŋ.

23 Iwawai biria imi moczoŋ ic qerigina igucnec éréma ic mebirí énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzéh ninzéhja.

24 Waŋu inéŋ yacma ama baec imi waima Tiro ama areŋa yandaiguc kemma ama méŋac qeriaiguc eŋec. Emma imuhucgeŋ taczac imi ic méŋnéŋ méŋ ménda nimmacac niŋec, néŋ sasaŋgia kekerawac séc ménda waŋec.

25 Eŋu imuarunec embac méŋ bérara uŋa birianéŋ késayec iminéŋ surucya nimma focdac haréma iwac muru simiŋ héimiyec.

26 Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Waŋu bérara uŋa biria nesimimac niŋac welecmiyec.

27 Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécna ieneŋ walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimaŋ iminéŋ hiabia qahac.

28 Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Miŋ Kewuna, imi hélacnec! Waŋu kazu ieneŋ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneŋ nene negic bororoŋa mayu neanzu.

29 Imuhuc zéyu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézaŋ imuac niŋ hia liliŋgéma kenna, uŋa birianéŋ béracga bec waimizac.

30 Zéyu embac imi liliŋgéma kemma héŋu uŋa birianéŋ bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzéh heyec.

Ic gezac héhéŋa méŋ mehiaruyec.

31 Waŋu Yesu i Tiro ama areŋa yanda imi waima Sidon ama areŋa yanda namuŋanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia konduniguc keŋec.

32 Imuaru kereŋu ic tosara ieneŋ ic méŋ gezawa héhéŋgia zéma ara hia ménda zéaŋec imi Yesuac muru wagicma hama mérianéŋ haimimac niŋac welecmiŋic.

³³ Welec migic ic imi waɣicma wai énécmima ekacnec sura méñu kemma méria merawanéñ gezawaiguc nówéc nówéc haimaguc sépécgéma ezelaña osiyec.

³⁴ Osima kurumeniguc hiyu enju wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Béréngéna!'.

³⁵ Zéyu gezawa béréngéyec, wañu ezelaña hularu ac didiñanec zéyec.

³⁶ Wañu Yesunéñ suruc imi ménda zéaumu niñac neuñ héiéncmiyec. Wañu muñguc muñguc qetali énécmiyec, néñ ieneñ muñguc muñguc kileñdac zéau énécmigic keñec.

³⁷ Ieneñ kileñ welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoñ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéñ meyu ac niñanzu, wañu acgina qahac meyu ac zéanzu.

8

Yesunéñ ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuaru muñguc ic tuñ yanda iwaru tocgéma nene qahac kegcic. Yesunéñ tohotoho ichéra unuruma énézéyec;

² Ic embac ieneñ ai meme haréwéc niguc keczu. Wañu nene mén ménda he énécmizac. Imuac niñ ni ic ionac wéséna wanzac.

³ Wañu tosara ieneñ lakecnec hagic imuac niñ yaka niñ humugicguc eñ amaginaiguc méli énécmiwa hénaiɣuc kemma qiritic unuwac niñac.

⁴ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ melemma zégic; Baec kisia yomuaru méréneñ dimuacnec nene saméñ sécgina hia mihicñima gumu énécmimac?

⁵ Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Onaru héná mauñ dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic.

⁶ Zégic nimma areñgé énécmiyu baeciguc mama tacgic mauñ qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niñac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ieneñ welen qema énécmigic.

⁷ Wañu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mériañ niñac welecmaɣuc méndémma énécmimu niñac énézéyec.

⁸ Wañu ic embac ieneñ nene imi negic sécgé énécmidarec. Wañu nene bakia waigic tarec imi mutulañgéma nenñeñ yanda 7iguc tigic kuagina gedarec.

⁹ Wañu ic imuaru kegcic ionac qétégina imi 4,000. Wañu inéñ méli énécmiyu kendacgic.

¹⁰ Kendacgic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma keñkecma Dalmanuta baeciguc* kereñgic.

¹¹ Kereñgic Farisaio ic ieneñ Yesuguc eminimbiñ zé haréma séséc kurunenñ igucnec mén meyu hémmu niñac wamma batucgé migic.

¹² Batucgé migic qeriaiguc wésésé héima zéyec; Némac niñ ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréña hémbiñ zé hocanzu? Ni hélacnec énézéwa niñgic; Onaru kiwi mén ménda mewa hémmuac séc.

¹³ Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muñguc zéiciguc emma kondunéñ nówécgeñaiɣuc kereñgic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

* **8:10:** Romawac héñgaleñ baec yanda imuac distrik méñac qara, Aderia kondunéñ imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

14 Wañu tohotoho ichéra ieney eluy unuyu héna mauñ sécgina ménda mema hagic. Wañu zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec.

15 Wañu Yesunéh yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis niñac héngalen qacguc wammu.

16 Énézéyu enjaocnec eminiñ wamma zégic; Imi nini héna mauñ qahac imuac niñ nénézézac gezan.

17 Zégic inéh niñasarima énézéyec; Héna mauñ ménda he énécmizac imuac niñ némac niñ eminiñ qeminiñ wañkeczu? Ini méndagucnec niñtegiczu me wañu méndagucnec niñasarizu? Qeriginanéh seligizac me?

18 Ini kic ginagucnéh iwawai imi ménda héñanžu? Ini gezac ginagucnéh kilenjac ac ménda niñzu me? Wañu ini ménda niñqelizu me?

19 Ni mauñ méra méh méndemma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororona neñgeñ yanda dahecac séc hiñgacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiéncmiyu, neñgeñ 12, zégic.

20 Wañu mauñ 7 imi méndemma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororona heyu neñgeñ yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic.

21 Zégic énézéyec; Ini kilenjac ménda niñasarizu?

Yesunéh kic hilic méh mehiaruyec.

22 Wañu kenkecma Betsaida ama areña yandaiguc[†] kereñgic ic ieney ic kic hilic méh Yesuaru wagicma hama mérianéh haimimac niñac welecgic.

23 Welecgic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima séñganñgeñguc hiñgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima yomuhuc qesimiyec; Iwawai méh héñzan?

24 Qesimiyu kic hilic inéh hima yacma zéyec; Ni ic embac inicha ic hésa tanec wamma kenha wanzu.

25 Zéyu inéh muñguc mérianéh kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima héñu hiaruyu iwawai moczon dindiñanec héñtegidarec.

26 Wañu Yesunéh amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelegéma kembésemañ.

Peteroac niñzéh niñzéh ac.

27 Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama areña yanda yanda séc kembiñ zéma kenjic. Kenkecma hénaiguc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieney nuac niñ méré zéanžu?

28 Qesiyu zégic; Ic embac tosara ieney doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanžu, wañu tosara ieney Elia, tosara ieney mia Anutuac kua meme ic ionarunec méh zéanžu.[✧]

29 Zégic muñguc qesiéncmiyc; Wañu enjaoc nuac niñ méré zéanžu? Zéyu Peteronéh yomuhuc ézéyec; Gi Kristo.[‡]

30 Imuhuc zéyu inéh ic tosara ménda énézému niñac neuñ héiéncmiyec.

Yesunéh dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

31 Wañu inéh yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naña imi kecma qenzen manzen kilen nimmac. Niñu ic galen zéma hofac oo ic kuneñ éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieney andé qemigic

[†] 8:22: Yodan doku imuac Is iguc geñ taczac. [✧] 8:28: Mrk 6:14,15 [‡] 8:29: Halécnéñ météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiñ zé imuhuc wangic. Yesu imi neñan hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac.

³² Inéh ac imuhuc zéauyu Peteronéh Yesu késama qetalimima ac wammiyec.

³³ Wañu inéh melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biria miñina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niñac ménda wamma ic onac iwawai niñac wamma keczañ.

³⁴ Wañu Yesunéh ic tuñ yanda kegcic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zémaciguc andé qeamuma eneya ic héñgeña wéndara huama méndac némmac.

³⁵ Ic méñnéñ méñ kekecy añaé timañ zé wañu kekecy imi sohomac. Wañu ic méñnéñ méñ nuac zéma boña suruc hiabia imuac niñ wamma kekecy waiyu kekecy imi ménda sohomac.

³⁶ Ic méñnéñ baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminéh dimuhuc nañgé mimac?

³⁷ Ic méñnéñ némac iwawaiyanéh uñayaguc amuwagic wañu sécgémac?

³⁸ Ic méñnéñ qeli yackumu kaiseroya zéma képésic ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya ninzaciguc imuhucyanec Icac Naña iminéh Mañgocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéracug liliñgéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

9

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyec.

¹ Wañu inéh yomuhuc énézéyec; Ni hélanec énézéwa niñgic; You nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyunec Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Wañu ai meme 6 tecgéyu Yesunéh Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc enjic. Emma imuaru enjacnec kegcic. Wañu inéh imuaru kicginaiguc melemma tanera méñ wañec.

³ Wañu iwac malekuya imi lalac koñac koñac wañec. Baeciguc ic méñ iwawai méñnéñ zuaru imuhucya wammacac séc qahac.

⁴ Wañu baec imuaru Mose zéma Elia ieren ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac wañgic.

⁵ Imuhuc wañgic Peteronéh Yesu ézéyec; Kiwi ic you kecziñ imi hiabia soroc. Nénezéna hali haréwéc meénécmini méñ guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac.

⁶ Merac ienen bacgina yandiyec imuac niñac Peteronéh némac ac zémañ zéma hocma imuhuc zéyec.

⁷ Wañu hosusunéh mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac méñ yomuhuc mayec; Yomi imi naña, héñsorocanzua, iwac ara nimmu.

⁸ Wañu liliñgéma héngic élanzañnec aulanjéyic Yesunéh sac nañec.

⁹ Wañu boña igucnec mama hama Yesunéh ac yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai héñzu imuac ac suruc imi méñ ménda énézému, kecma bíañ Icac Naña humuc igucnec yaruguc.

¹⁰ Imuhuc énézéyu merac ienen ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma enjacnec eminiñ qeminiñ wañgic.

¹¹ Wañu ienen Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niñ hénia acac kiwi ic ienen Elia walac hamac imuhuc zéanzu?

12 Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélaacnec Elia i walac hama iwawai moczon meqeliyuguc. Waŋu némac niŋ Icac Naŋa i andé qemigic qenzen manzen kileŋ nimmac imuhuc ogic hezac me?”

13 Waŋu énézéwa niŋgic; Elia i hélaacnec hama keru iwawai iwac niŋ kiwiiguc ogic hezac imuac sécyā ieneŋ ewa siŋginawac wammigic.”

Yesunéh merac méŋ uŋa biriayaguc mehiaruyec.

14 Waŋu merac tosara wai énécmigic kecgcic ionac muru haréma inigic ic embac sasala oso énécmima naŋgic héna acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic.

15 Waŋu ic embac ieneŋ nalé qahacgucnec Yesu hémma kileŋ welicgéma usuŋnec kemma ewa hia ac zémigic.

16 Zémigic inéh qesiéncmiyec; Ini némac niŋac tualefic emikeczu?

17 Zéyu sugina igucnec ménéhéŋ melemma ézéyec; Kiwi ic meracna uŋa birianéh késayu ara qahac keczac imuac niŋac wagicba guaru hazic.

18 Merac imi dimucgeŋ dimucgeŋ uŋa birianéh késama hérékeŋ héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoŋa mayu zéra aric aric kiyu héna méria séréŋgéanzac. Waŋu tohotoho ichécga ieneŋ nesimu niŋac énézéwa nesimuac séc qahac waŋec.

19 Zéyu Yesunéh yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicŋjsaiya ini ninzéh ninzéhgina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecmaŋ? Nalé dahecac séc ini bisiqatéh waŋ énécmimaŋ? Merac imi nuaru wagicma hagic.

20 Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uŋa biria inéh Yesu hémma merac hérékeŋ héréha yanda wammiyu tétéhgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoŋa mayec.

21 Waŋu Yesunéh merac maŋgocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicŋimiyecac keczac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicŋimiyecac keczac.

22 Inéh merac imi nalé momac momac mebirimaŋ zéma geric bélaŋaiguc me dokuiguc gilanzac. Iwawai méŋ wambésémaŋac séciguc ewa biric wamma méra nérécmima.

23 Imuhuc zéyu Yesunéh ac yomuhuc melemma ézéyec; Hénia némac niŋac wambésémaŋac séciguc imuhuc zézaŋ? Ic méŋ ninzéh ninzéhagucnéŋ iwawai moczon hia wandacmac.

24 Zéyu imuarunec mia merac maŋgocyanéh ac qacma yomuhuc zéyec; Ni ninzéhgézua, geŋgaoc ninzéh ninzéhna bébélaacia imi meseli néna.

25 Waŋu ic embac ieneŋ usuŋnec tocgéma hagic inicma uŋa biriawac yomuhuc ézéyec; Ac qahac kekerawac uŋaya zéma gezac héhéŋac uŋaya, ni gézézua, iwarunec éréma imuaru muŋguc ménda hiŋgacbésémaŋ.

26 Zéyu uŋa birianéh qacsilacma selianec héréma qéfacgé mima éréma keŋu merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanéh hémma, Humuzac, zégic.

27 Waŋu Yesunéh iwac mériaiguc késama héréyu yacma naŋec.

28 Waŋu Yesu imi ama qeriaiguc eŋu tohotoho ichéra ieneŋ sasaŋgiaiguc qesima zégic; Nini némac niŋac nesiwiŋac séc qahac waŋec?

29 Imuhuc zégic melemma énézéyec; Imuhucya imi iwawai tosara ménéhéŋ nesi énécmiwiŋac séc qahac, néŋ zéwelecginanéh* sac hia nesi énécmimu.

* 9:29: Kiwi wahala qac buŋaginauc tosaraiguc; Nene zikima zéwelec wawaŋaiguc.

Yesuněj humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéc wañec.

30 (30a) Wañu ieneñ ama imi waima kemma Galilaia baec qericma kenjic.

31 (31a) Wañu Yesuněj tohotoho ichéra ku énécmimanñ zéma (30b) i zéma tohotoho ichéra dimuaru keczu imi méñnéñ méñ ménda nimmu niñac wañec. (31b) Wañu yomuhuc ku énécmiyec; Icac Naña i ic ionac méraiguc eñu qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc wañu yacmac.

32 Wañu ac imuac hénia ménda niñasarima qesimiwiñ zé niñjic yéwériyec.

Yesuněj ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

33 Wañu kenkecma Kafanaum ama areña yandaiguc haréma ama méñ qeriaiguc emma tacma imuaru tohotoho ichéra qesiénécmiyec; Hénaiguc némac iwawai niñac tualefic emikeczu?

34 Imuhuc qesiénécmiyu ieneñ neñañ murunec mérénéñ kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac niñac ara hia ménda melenjic.

35 Wañu mama tacma 12 ini unuruma énézéyec; Méñ i kiwagina kecmañ zémaciguc, tosara ionac mamayagina kecma welenñ qeqegina wammac.

36 Imuhuc zéma merac komora méñ wagicma sugcinaiguc haiyu nañu tétécgé mima énézéyec;

37 Méñnéñ merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannénzac wanzac. Méñnéñ ni ewa hia wannénzac imi nuac qahac, néñ méli néñec i ewa hia wammizac wanzac.

Ic méñ neñañ hazéc ménda wanzac imi neñañ alanina.

38 Wañu Yohanenéñ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méñnéñ guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neñ héimiyiñ.

39 Zéyu Yesuněj yomuhuc énézéyec; Ménda qetali mimu. Méñ i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanéñ nalé hotoña imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac.

40 Némac niñac? Méñ neñañ andé ménda nunuanzac iminéñ hazécnina qahac.

41 Ni hélacnec énézéwa; Ic méñnéñ ini Kristoac ichéra keczu imuac niñ nuac qacnaiguc doku méñ hima gumu énécmimac imi iwac boña imi kilendac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

42 Wañu méñnéñ nambérac komoc komoc ni ninzénjé néñanžu ionarunec méñ manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déméñaiguc zikimima kondunjiguc nañgéic hiñgacmac iminéñ hia wammac.

43 Wañu méraganéñ biriaiguc goporu méraga imi héricbésémañ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetcgia qahaciguc hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kecec hémbéñañaguc kerembésémañ iminéñ hia.

44 (Ménda hezac.)

45 Wañu hénaganéñ biriaiguc goporu héricbésémañ. Héna éréhécgaguc kecma geric siaiguc gilic hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kecec hémbéñañaguc kerembésémañ iminéñ hia.

46 (Ménda hezac.)

47 Wañu kicganéñ biriaiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc gilic hiñgacbañ niñac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héngalenñ ama areña yandaiguc kerembésémañ iminéñ hia.

48 Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélanja imi ménda békémac.

49 Mulu memec buña mesolanjaniwij zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélanjanéh mezeric énécmimac.

50 Sei imi qacguc, néh siña qahac wañu némacnéh mindinjigic siñaguc wammac. Sucginaiguc sei hésigic luac heyu enjauw kecmu.

10

Eu inij waiwai imuac ara.

1 Yesunéh imuarunec yacma Yodan néwécgeñ Yuda baeciguc haréyu ic sasala yandanéh muñguc iwaru tocgégic. Wañu wañajec imuhucyanec muñguc ackuazéc ku énécmiyec.

2 Wañu Farisaio ic ieneñ hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic méñnéñ iniña waimimac imi héna acac sécyá me qahac?

3 Zégic melemma énézéyec; Mosenéh deic zéma énézéyec?

4 Énézéyu zégic; Mosenéh yomuhuc oaec zénénécmiyec; Embac waimañ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac.

5 Imuhuc zégic Yesunéh énézéyec; Mose i ewa seligina niñac wamma héna ac imi oma énécmiyec.

6 Néñ hénihéniaiguc imi Anutunéh ic zéma embac meéércmiyec.

7 Imuac niñac ic méñnéñ neñgoc zéma mañgocya wai érécmima iniñawac muru héiselimac.

8 Héiseliyu éréhécnéh séwi momacguc wammaoc, wañu bec iereñ éréhéc qahac, néñ momacguc.

9 Imuac niñac iwawai méñ Anutunéh dérécgéyec imi ic méñnéñ ménda méndéh érécmimac.

10 Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ieneñ ac imuac niñac muñguc qesimigic.

11 Qesimigic inéh melemma énézéyec; Ic méñnéñ iniña waima méñ memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac.

12 Wañu embac méñnéñ euya waimima ic méñ memac imi imuhucyanec kaisero wanzac wammac.

Yesunéh nambérac ionac mériañ ac énézéyec.

13 Wañu ic embac ieneñ Yesunéh mérianéh osiéncmimac niñac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagic. Wañu tohotoho ichéra ieneñ ac zéénécmima zéqeqetali wañ énécmigic.

14 Wañu Yesunéh héñu qeria biriyu énézéyec; Waigic nambérac nuaru hagic. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi nambérac imuhucya ionac buña.

15 Hélacnec énézéwa; Méñnéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc emmañ zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inéh imuac qeriaiguc kilenđac ménda keremmac.

16 Imuhuc zéma tétécgé énécmima méria ionac qacginaiguc haima mériañ ac zéma énézéyec.

Ic hina yandayaguc.

17 Wañu Yesunéh hénaiguc kemma keru ic méñnéñ usurñec iwaru hama iwac muru simiñ héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénañ imi késamañ.

18 Zéyu Yesunéh ézéyec; Némac niñ ic hiabia zénénzan? Ic méñnéñ hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia.

19 Gi hénac ac yomuhuc niñanzan; Kaisero ménda wambéséman. Eu qeçe ménda wambéséman. Kowu ménda newéséman. Héipuc ac zéman zé ikoc ac ménda zéwéséman. Ikoc wan énécmima iwawai méñ ménda onagicbéséman. Neñgoc manñgoc éréhéçga eegira héiwéséman.

20 Zéyu melemma yomuhuc ézéyec; Kiwi ic ni imi moczon komocna igucnec tohoma keriac kecua.

21 Wanu Yesunéh hémma iwac siñ nimmima yomuhuc zéma ézéyec; Haka hiabia momacgucnéñ guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina boña géñgic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumenñguc héla hegémnac. Wanu hama ic héñgeña wéndara imi huama ni méndac némbéséman.

22 Wanu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niñ, niñ yéwériyu tanera méñ wanu waima keñec.

23 Keñu Yesunéh kiwa hiyu leleçgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéyec; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc kerembiñ zégic yéwériyu hia ménda efima keremmu.

24 Wanu tohotoho ichéra ara imi nimma welicgéçic. Wanu inéñ muñguc toroqema énézéyec; Merachéçna, Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc eñeña imi yéwéria yanda.

25 Yan yanda kamelenéh qodu kifaña komoraiguc keremnac imi efefia, néñ soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc keremnac iminéñ yéwéria yanda.

26 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ nimma kileñ yanda aurima eñaoc eminiñ geminiñ wanamuma zégic; Imuhuc wanu, mérac késayu kekec hémbénaña hia memac?

27 Yesunéh inicma zéyec; Ic eneñ imi meselimuac séc qahac, wanu Anutunéh hia, Anutunéh iwawai moczon imi hia memac.

28 Zéyu, Peteronéh hénima ézéyec; Ninna, nini iwawainina moczon waima gi méndac géñanzin.

29 Zéyu, Yesunéh melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa, méñnéñ nuac niñ zéma buña suruc hiabia niñac wamma ama geric me dac muna me neñgoc manñgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi,

30 you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc manñgochéra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qété 100 imuac séc ogicma memac. Wanu hazéc ac me yaré momacnec miñicñimac. Wanu bianñguc kurumeñ amaiguc kekec seli memac.

31 Wanu walac walac ionac murunec sasalanéh andia wammu. Wanu andia ionac murunec sasalanéh walac walac wammu.

Yesunéh humuma yacmac imuac ara zéyu hatac haréwéc wanec.

32 Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéh walac walac kemma keru tohotoho ichéra ieneñ bacgina yandiyec. Wanu nesi énécmigic ieneñ zénéñgina hiriyec. Wanu Yesunéh tohotoho ichéra 12 qutulañgé énécmima iwawai hiñjimimac imuac ac énézéma zéyec;

33 Héñgic, neñañ Yerusalem eñzin. Enni imuaru Icac Naña imi andé gemiyu hofac oo ic kiwa zéma hénac acac kiwi ic ionac méraginaiguc eñu, képésiraguc zéma humucac buña zéteçgéma ic enia ionac muru haimu.

34 Haigic ienenj zéбири mima sépéccgé mima rikuj zérágucnéj héimağuc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéj humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

35 Zéyu Zebedaioac nanhéréra Yakobo zéma Yohane ienenj Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qesigémbic imi geñ hia menérc miwésémañ niñac zéma ninzic.

36 Zéyic érézéyec; Néma iwawai meéércmimañ niñac wanzaoc?

37 Wañu ienenj zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, méj héigaiguc méj kanagaiguc tacbic.

38 Zéyic Yesunéj érézéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc?

39 Zéyu, ienenj zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéj yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc.

40 Wañu nuac héinaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi méñac méj zéénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu.

41 Tohotoho ichéra 10 ienenj ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac niñgic ewagina biriyec.

42 Wañu Yesunéj unuruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ienenj ic embac énépésigic, ic embac ienenj welenj qeéncmianzu. Wañu eñeña ienenj mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wañ énécmianzu imi ini ninzu.

43 Wañu onaru imi hénia imuhuc ménda hezac. Onarunec méñnéj kunenjinga wammañ zéma alahéra ionac welenj qeqe kecmac.

44 Onarunec méñnéj walac walac kecmañ zéma alahéra ionac ai merac kecmac.

45 Icac Naña i welenj qemimu niñac ménda mayec. I eñeyaoc welenj qeqe ai mema ic sasala onac niñ mulu memec iwawai ésécnec kekecyá énécmimañ zé mayec.

Yesunéj kic hilic méj mehiaruyec.

46 Wañu ienenj hakecma Yeriko taunjuguc harégic. Wañu inéj tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areña yanda imi waima keñkegcic, ic kic hilic méj qara Batimaio, Timaiuac naña inéj hénia ginjingaiguc iwawai niñac welecma tarec.

47 Wañu inéj ic imi Yesu Nazarete ama areña igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wañ néna!

48 Zéyu ic sasalanéj ac waima tacmac niñac zéqeqetali wammigic. Wañu inéj seli seli wamma selianec qacsilarec; Dawidiac naña, gi nuac niñ ewa biric wañ néna!

49 Qac keru, Yesunéj héniaiguc namma zéyec; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ienenj kic hilic ézégic; Efima yacma hana! Inéj héihéré géncac.

50 Wañu kic hilicnéj malekuya gilima téccgéma yacma Yesuac muru hayec.

51 Wañu, Yesunéj ac bakia zéma qesimiyec; Némac wanğemmañ niñac wanzań? Zéyu, kic hilicnéj ézéyec; Kiwi ic, ni kicna hima hémmañ niñac wanżua.

⁵² Zéyu, Yesunéh ézéyec; Gi kenna, ninzéh ninzéhganéh mehiaru génzac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréngéyu hima héjec. Wañu hénaiçuc Yesu méndac mima keñec.

11

Yesunéh donki qahaiguc tacma Yerusalem eñec.

¹ Wañu Yerusalem hosuraiguc hama Oliwa baec boñaiçuc Betfage ama arenja yanda zéma Betania ama arenja taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéh tohotoho ichééra méli érécmiyec.

² Wañu méli érécmima yomuhuc érézéyec; Ama wéségiraiguc taczac imuaru keñic, donki merawa mén icnéh qahaiguc ménda tacanzu imi qatégic nanju focdac mihicñjimaoc. Mihicñjima imi hulacma késama hamaoc.

³ Hularic ic méñnéh, Némac niñ imuhuc wanzaoc? Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémaoc; Miñ Kewuniranéh imuac wanzac. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hamac.

⁴ Zéyu tecgéyu, iereñ kemma donki merawa ama deminawac sançulan séngançer hénaiçuc qatégic nanju mihicñjima hularoc.

⁵ Hularic ic nançic ionarunec tosananéh yomuhuc érézégic; Iri donki merawa imi némac niñac hulaczaoc?

⁶ Imuhuc zéyu Yesu ac érézéyec imuhucyanec melemma énézéyoc. Énézéyic wai érécmigic hayoc.

⁷ Wañu iereñ Yesuaru donki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inéh emma tarec.

⁸ Wañu ic sasalanéh malekugina hénaiçuc témbéçgic. Wañu tosananéh ai igucnec ic hawa haréña zéma zuriaguc mericma hénaiçuc lémbéçgic.

⁹ Wañu ic tunj yanda ieneñ walac andu wamma qacçic; Hosanna, ohec wahec!* Miñ Kewuac qac buñaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc.

¹⁰ Ambéc sakoñnina Dawidiac héngaleñ ama arenja yanda imi Miñ Kewuac qac buñaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahec! Anutu ou kurumerñiguc eñeña keczac.

¹¹ Wañu Yesunéh Yerusalem keremma ocmuñ téréyaiguc eñec. Emma iwawai moczoñ leleçgéma héñu, bec ama mari mari wañu, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama arenjaiguc keñçic.

Yesunéh fik ic mén zébiri miyec.

¹² Ama gianjiyu ieneñ Betania ama arenja waima keñçic. Keñkecma Yesu nene niñac wañec.

¹³ Wañu fik ic mén haréñaguc lakec nanju hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Wañu fik ic imuac naléya qahac imuac niñac haréñanec nañec.

¹⁴ Wañu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec hénima hélaga ic méñnéh muñçuc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ ac imi niñçic.

Yesunéh ocmuñ téréya mehiaruyec.

¹⁵ Wañu Yerusalem kereñçic, Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai néña gémba zéma nançic, imi nesi énécmima ic tosara zae

* **11:9:** Ac yomuac hénia imi; Ançéñnina tina!

haima tacma soukiwa gocmianéh soukiwa haréhja amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac boŋa meanzu ionac tatic imi melenj daru hinjarec.

16 Waŋu ocmuŋ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa kenja wammu niŋac qegetali ac waŋ énécmiyec.

17 Waŋu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niŋac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Waŋu ini imuhuc waŋgic kowu nene ionac baŋec tanec wanzac.

18 Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ienenj niŋgic. Waŋu ic embac sasalanéh ackuazécya niŋac welicgémigic enenja waŋec. Imuac niŋac zénéngina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hogcic.

19 Waŋu ama mari waŋu Yesu zéma ichéra ienenj ama arenja yanda imi waima kenjgic.

Fik ic imi humuyec.

20 Waŋu ama muŋguc gianiyyu ienenj muŋguc yacma kenjgic. Kenjekma fik ic imi héngic hénia igucnec humuma naŋec.

21 Waŋu Peteronéh niŋqelima ézéyec; Kiwi ic, héna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac.

22 Imuhuc zéyu Yesunéh melemma énézéyec; Anutu niŋzéhégic.

23 Hélacnec énézéwa, mén i boŋa youmi bacgéma konduniguc hinjacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicŋimac zéma niŋzéhégéyu imi hicŋimac.

24 Imuac niŋac énézéwa niŋgic, ini iwawai imuac me imuac niŋac welecmu imi bec meziŋ zéma niŋzéhégému. Imuhuc waŋgic zézu imuac séya hicŋi énécmimac.

25 Waŋu yacma welecmu nalé imuaru ic ménac niniŋ biria mén késa kecziuguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc waŋgic Maŋgocgina kurumenjguc keczac inéh imuhucyanec onac késpedesicgina wai énécmimac.

26 (Waŋu ini késpedesicya imi ménda waimimuiguc onac Maŋgocgina kurumenjguc keczac inéh imuhucyanec onac késpedesicgina ménda wai énécmimac.)†

Yesu imi qac buŋaya dimuacnec meyec?

27 Waŋu ienenj muŋguc Yerusalem lilingéma hagic. Hama Yesunéh ocmuŋ téréyaiguc emma lelegéma keru hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ienenj iwac muru hagic.

28 Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma qac buŋagaguc ai imi meanzanj? Méréneh gézéyu ai imi meanzanj?

29 Imuhuc zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac mén yomi qesiénécmiwa melemmu. Melenjgicguc nenj néma qac buŋanaquc ai imi meanzua imi zéaumaŋ.

30 Imuhuc zéma yomuhuc qesiénécmiyec; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumenj igucnec me ic onarunec?

31 Imuhuc énézéyu enjaocnec eminiŋ qeminiŋ wamma zégic; Neŋaoc kurumenj igucnec zéni, Némac niŋ i ménda niŋzéhégé migic? Imuhuc zémac.

32 Waŋu ic igucnec zéwiŋ zéma niŋgic, ic embac moczoŋ Yohaneac niŋac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niŋac ic embac ionac niŋ bacgina yandiyc.

† 11:26: Kiwi tosaŋaiguc kemaŋa yomi ménda hezac.

33 Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda ninziñ. Imuhuc zégic Yesunéh énézéyec; Imuhucyanec néma qac buñanaguc ai imi meanzua imi ménda énézémanj.

12

Ai ic biria.

1 Yesunéh hénima qelumbec ac méñ yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ baec méñjiguc wainj ic himicma lelecgéma imuac deminja meyec. Mema wainj gocmiawac dokuya gésiwijnac zéma baec éséma kifañja yanda meyec. Mema imuaru galeñ meme ama lesu herec méñ meyu eñec. Eñu ai imi ai ic ionac méraginaiguc haima baec méñjiguc keñec.

2 Kemma keru yawuñja ducñiyu héla memac niñac welenj qeque ic méñ mélimiyec.

3 Mélimiyu, i késama qema nesigic eñnec liliñgéyec.

4 Liliñgéyu minjananéh welenj qeque merac méñ munçuc méliyu keñec. Keñu oruha hocnéñ qésémma gamu qeque wammima nesigic keñec.

5 Wañu méñ méñgucnec mélimiyu keñu ic imi qegic humuyec. Wañu imuhucyanec welenj qeque ic sasala méli énécmiyu ai ic ienenj tosara zépé unugic tosara humumia unugic.

6 Wañu momecaguc kecmeñec imi eñeya nañ sorocya ewayanéh angé tima kerec imi. Tetecgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac nañna imi eeya héimu.

7 Wañu ai ic ienenj eñaoç yomuhuc eminiñgic; Inéh mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niñ neñañ qeni humuyu ai youmi neñañ buñja wammac.

8 Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac deminj séñganñenñiguc gilicic.

9 Wañu ai minja imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic méñ énécmimac.

10 Ini kiwi téryaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloñanzu? Mericqe ic ienenj hoc méñ héñara mema gilicic keñkeña iminéh ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec.

11 Iwawai imi Minj Kewunéh wañu imuhuc hicñiyu, kicinananéh haka imi hénni, hiabia soroc wañzac.

12 Imuhuc zéyu ienenj qelumbec ac imi ionac niñ zéyec imi niñasarima késawijnac zéma hénaya hocgic. Wañu ic tunj yanda ionac niñac bacgina yandiyu waimima keñec.

Takis haimiwijn me qahac zéma Yesu batucgé migic.

13 Kemma ienenj Yesunéh ac zébiriyu hémmu niñac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénaorijn héra méli énécmigic hagic.

14 Ienenj Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninziñ séwi tanecginawac ménda héñanzañ, imuac niñ ic méñac niñac bacga ménda yandianzac. Wañu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzañ. Wañu Kaisawac soukiwa mimia imi hénac ac séciguc me qahac?

15 Nini iwac miwijn me ménda miwijn? Zégic Yesunéh ikocgina hoturu amuma kecmeñec imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Némac niñ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia méñ mema hagic hémba.

16 Yesunéh zéyu mema hama ézégic héjec. Hémma yomuhuc qe-siénécmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic.

17 Imuhuc zégic énézéyec; Kaisawac buña imi Sisa mimu. Wañu Anutuac buña imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicégic.

Humuc igucnec yacyarawac hénia zéasariyec.

18 Wañu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéangic ienen Yesuaru hama yomuhuc zégic;

19 Kiwi ic, Mosenéh nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic méñnéñ embac mema qeli ménda mihicñima humuyu munyanéh qawéra imi mema qeli mihicñiyu darawac qac mema yacma kecmac.

20 Wañu nalé méñu dac muna 7 kecgic, dac walacginanéñ embac mema qeli qahac kecma humuyec.

21 Humuyu andianéh qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia méñnéñ imuhucnec wañec.

22 Imuhucnéñ imuhuc dac muna 7 ienen embac imi mema qeli qahac kecma humudacgic. Humudacgic tetecgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec.

23 Wañu ic 7 ienen momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaguc embac imi mérac iniña wammac?

24 Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéanzu.

25 Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ienen kua meme uña kurumerjiguc kecanzu imuhucya wamma kecmu.

26 Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunéh ic waiyaguc imuac bélaña qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézéyec. Ini ac imi ménda oloñanzu?

27 Inéh ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kekec ionac Anutu.* Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

28 Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, hénia acac kiwi ic onarunec méñnéñ hama nimma Yesunéh ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac hénia acnéñ walac walac wanzac?

29 Imuhuc qesiyu Yesunéh melemma ézéyec; Oo, Israel! Ini niñgic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc.

30 Imuac ewa qeriga moczoñnec, qeri uñaga moczoñnec, niniña moczoñnec, kucga moczoñnec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ.

31 Héna ac éréhéc imi yomuhuc; Gi genya siñ niñamuanzanñ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méñnéñ ac zézua imi orogicmacac séc qahac.

32 Zéyu hénia acac kiwi ic inéh yomuhuc ézéyec; Anutu imi momacguc, wañu méñ ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic, acga zézanñ imi hélacnec wanzac.

* **12:27:** Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéh Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboac Anutu zéyec. Imuac niñac imi enenñ humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu.

³³ Ewa qeriga moczoñec, niniñga moczoñec zéma kucga moczoñec Miñ Kewugawac siñ niñmiwéséman imi zéma geñga siñ niñamuanzan imuac séciguc alagawac siñ niñmiwéséman iminén hofac oo ai me mulu meme ai tobara imi onogiczaoc.

³⁴ Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunérj nimma yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac héñgaleñ ama areña yanda lakeciguc ménda keczañ. Imuhuc zéyu qesiqesi munçuc méñ ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵ Wañu Yesunérj ocmuñ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ héna acac kiwi ic ieneñ Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéañzu?

³⁶ Dawidi i eñeyaoc Uña Téréyanérj hinocgémiyu yomuhuc zéyec;† Miñ Kewunanérj nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénağawac duandiaiguc qutulañgé énécmiman.

³⁷ Dawidi inérj Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inérj dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ieneñ siña nimma niñgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸ Wañu Yesunérj toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ieneñ maleku horua héima keñha wambin zé wañañzu. Wañu nénnagémba sombeniguc inicma mepési énécmimu niñac wañañzu.

³⁹ Wañu toçgotocgo amaiguc me nezéleléñ aria amaiguc ic kuneñ tataguc tacmu niñac wañañzu.

⁴⁰ Ic imuhucya ieneñ embac malé ionac ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neañzu. Wañu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wañañzu. Wañu ieneñ kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé méñac hakaya hiabia.

⁴¹ Yesu inérj soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ieneñ soukiwa haigic hiñgarec. Wañu ic soukiwa yanda ginaguc ieneñ soukiwa yéwéria haigic hiñgarec.

⁴² Wañu embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hiñgarec.

⁴³ Wañu Yesunérj tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominén soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac.

⁴⁴ Tosia ieneñ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wañu embac malé inérj qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

13

Yesunérj nalé tetecgiawac séséc zéasariyec.

¹ Wañu Yesunérj ocmuñ téréya igucnec mama keñu tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ ocmuñ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuneñ kuneñ imi dimuhucya!

† 12:36: Hebiraioc aciguc; Yawenérj Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec.

2 Zéyu Yesunéh melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kuney kuney imi hénzan? Hoc imi moczon netec qetecgégic madaru hoc méhénéj hoc méhac qahaiguc ménda hemac.

3 Wanju Yesu ocmuñ téréya nówécgeñ Oliwa boñaiguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ieneñ eñawunec qesimigic.

4 Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wanju ac imi seligimanj zéyu haka dimuhucya dimuhucyanéhñ hicñimac?

5 Wanju Yesunéh yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho waj énécmiwu niñac.

6 Ic sasalanéh nuac qacnaiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu.

7 Wanju yaré héla me imuac luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kilenñdac hicñimac. Wanju imi nalé tetcgia qahacnec.

8 Baera baera ic embac ieneñ euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosaraneñ baec tosara unuwiñ zé yacmu. Wanju baera baera nanj memac. Wanju béti saec hicñimac. Wanju imi azi kiki imuac hénihéniya.

9 Ini eñaoecnec héngaleñ wañamuma kecmu. Ieneñ ini aciguc onopocmu. Wanju tocgotocgo amaiguc hihilocnéñ unumu. Wanju imi sac qahac, onagicma keñgic baec galeñ tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému.

10 Wanju walac imi bunja suruc hiabia zéaiguc baec séc ic embac nindacmu.

11 Wanju onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néñ Uña Téréya.

12 Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wanju manjocnéñ nanja imuhucnec wammimac. Wanju nambérac ieneñ neñgoc manjoc hécgina hazéc waj énécmima humumu niñac onopocmu.

13 Wanju nuac qacna niñac ic moczon yanda hazéc waj énécmimu. Wanju méhénéñ selima nanjkeru tetcgia wanju Miñ Kewunéh késama kekec hémbénañajac opocmac.

Zébiri qébiri icnéñ hama kisikiyon mihicñimac.

14 Kecma Biri miñjina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téréyaiguc nanju, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ieneñ néngacma baec boñaiguc kemmu.

15 Wanju ic méñ ama qahaiguc taczac inéh mama iwawai méñ ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac.

16 Ic méñ aiguc keczac inéh malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac.

17 Nalé imuaru embac tosara hériginaguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ieneñ qenzen manzen yanda mihicñimu!

18 Yéwéri imi kia naléyaiguc ménda hicñimac niñac welecmmu.

19 Nalé imuaru qenzen manzen mérera méñ hicñimac imuac niñac imuhuc zézua. Qenzéh manzen imuhucya imi Anutunéh baec kurumeñ zéyu hicñiyecac hezac imuac suraiguc méñ ménda hicñiyec. Wanju kecma imuac andiaiguc imuhucya imi muñguc ménda hicñimac.

²⁰ Nalé imi becneç Miñ Kewunéñ focdac ménda metecgêwacneç imi ic méñnéñ selima nanjeru késamacac séc qahac wambacneç. Ichéra gési énécmiyec ionac niñjac wamma nalé imi meducñiyu hotoña wajec.

²¹ Wanju nalé imuaru méñnéñ Kristo you nonac muru hicñizac me Kristo eri ionac muru hicñizac imuhuc zéyu ménda ninzéñgému.

²² Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicñjima hia wammucac séc wanju gési énécmimia imi ikoc wañ énécmiwññ zé sésec zéma haka méréra baec ic eneñ memucac séc qahac imuhucya memu imucac niñjac imuhuc zézua.

²³ Ac imi walac walac énézézua imucac héñgaleñ wamma kecmu.

²⁴ Wanju nalé imuaru, qeñzeñ manzeñ yanda imucac andiaiguc kaiwe asac mararaña békéma sinjidéñgému maso asaha qahac wammac.

²⁵ Wanju méñni sikiluc imi kurumeñ igucneç madaru kuc yanda yanda kurumeñiguc hezac iminéñ hirimac.

²⁶ Wanju duña Icac Naña hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ieneñ héndacmu.

²⁷ Wanju nalé imuaru inéñ kua meme uñahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kemboñ qahac igucneç zéma baec kurumeñ néwec néwec igucneç qutulañgé énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc niñareñ gému; Imucac hawa bébélacgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéañziñ.

²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicñjiyu hémma inéñ hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc niñtegiçmu.

³⁰ Ni hélacneç énézéwa baeciguc hicñjisaia ya kecçu ini ménda qahac wangicneç ac imucac héla hicñjacmac.

³¹ Baec kurumeñ imi qahac wammac, néñ nuac acna imi ménda qahac wammac.

Zégésigési yanda imucac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méñnéñ ménda niñjac.

³² Wanju imucac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méñnéñ ménda niñjac. Kurumeñac kua meme uña imi eneñ ménda niñzu. Naña acguc ménda niñjac. Mañgoc eñeyaneç téñgéñ niñjac.

³³ Nalé ménda niñzu imucac niñ técgina nimma kecmu.

³⁴ Ic méñnéñ amaya waima baec horu kemmac niñac welen qeqehéra iwawai galeñgému niñac énézéma aigna méndéñ énécmima nagu galeña i kawaliya mema kecmac niñac ai buña énécmiyec éséneç.

³⁵ Ama miñina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me siñi yanda me kuruc qacanzac imuaru me siñunec imi ini ménda niñzu. Imucac niñ ini técgina nimma kecmu.

³⁶ Wanju gau yanda hekecgic élanzañneç hama inicbac niñac.

³⁷ Ewa qeli qelineç kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacneç.

14

Yesu qewiñ zéma hénaya hocgic.

¹ Nagu sacyaguc ogicma keñgic imucac tac niniñ zéma saméñ yisya qahac imucac tacniniñ imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo

ic ionac kiwa zéma héna acac kiwi ic ieneŋ Yesu dimuhuc ikoc wammima késama qemu niŋac hochoc ai megic.

² Mema yomuhuc zégic; Tac nininŋ naléyaiguc qahac, ic tosara ieneŋ qeweloneŋ qewu niŋac.

Embac méhénéŋ Yesu haléc naecmiyec.

³ Waŋu Yesunéŋ Betania ama arenjaiguc kemma ic ménŋ qara Simon becneŋ wizi seliayaguc* kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac méhénéŋ nadaac halécya héménéŋ hiabia boŋa eneŋa imi kiruŋaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc moczoneŋ qocgémiyec.

⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ieneŋ ninjic biriyu enjaocneŋ eminiŋ wamma yomuhuc zégic; Némac niŋ haléc imi enŋdac audaczac?

⁵ Iminéŋ kiriru soukiwa ic ménŋac yawuŋac ai boŋa ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacneŋ! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic.

⁶ Waŋu Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac niŋ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac.

⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kegcic méra énéncmiwiŋ zéma nalé tosia hia méra énécmimu. Waŋu ni mia iniguc nalé séc ménda kecmanŋ.

⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa ténggé némmu imuac wamma haléc héméŋagucnéŋ walac naecnénzac.

⁹ Ni hélacneŋ énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buŋa suruc hiabia imi zéau énécmiuiguc embac yomi niŋqeli mima haka waŋec imuac surucya imi momacneŋ zéau énécmimu.

Yudanéŋ Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocmanŋ zé ac zikiyec.

¹⁰ Waŋu tohotoho ic ionarunec ménŋ, Yuda Karioto, inéŋ Yesu ic onac méraginaiguc opocmanŋ zéma hofac oo ic kuaya ionac muru keŋec.

¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbiŋ zéma zéseligic. Waŋu inéŋ Yesu méraginaiguc opocmanŋ zéma imuac naléyawac mambéc waŋec.

Nagu sacyaguc ogicma keŋjic imuac kendonŋ hayec.

¹² Saméŋ yisya qahac imuac kendonŋ hénihéniaiguc nagu sacyaguc ogicma keŋjic imuac kendonŋ niŋac rama unuangjic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ieneŋ Yesu qesimima zégic; Siŋga dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma keŋjic imuac kendonŋ niŋac rama imi oma haigénni newésémanŋ?

¹³ Imuhuc zégic merac éréchéŋ méli érécmima zéyec; Iri ama arenja yandaiguc keŋjic ic ménŋ kewuciguc doku hima huama keŋu mihicŋjima méndac mimaoc.

¹⁴ Méndac miyic ama ménjiguc enu imuaru emma ama miŋjina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéŋ yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichéna iniguc nagu sacyaguc ogicma keŋjic imuac kendonŋ niŋac rama imi newiŋ?

¹⁵ Imuhuc ézéyic ama qeria kuneŋ yanda ménŋ qacyaiguc hezac imuaru oragicma keŋu duŋ tatac iwawai imi lémbécma arenjégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindiŋjimaoc.

¹⁶ Imuhuc zéyu merac éréhéŋ iereŋ ama arenja yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicŋjima nagu sacyaguc ogicma keŋjic imuac kendonŋ niŋac iwawai mézézéŋgyoc.

* 14:3: Kiwi tosaraiŋ; lepra wizi.

17 Wañu maria wañu kaiwe kiwa hiñgaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic.

18 Wañu nene nema tacma Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, onarunec mériñ niguc nene nema taczac iminériñ andé numac.

19 Imuhuc zéyu ieneri ewagina goro wañu eñac eñac qesimima yomuhuc ézégic; Hélaçnec, ni qahac! Gi nuac zézan?

20 Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic 12 onarunec mériñ niguc zéic momacguciguc samériñ quduñgema nezac imi mia.

21 Icac Naña i iwac niñ ogic hezac imuhucnec kemmac. Wañu ic mériñ andé gemimac iminériñ bakia yéwéria memac! Ic imi nenjoc héri qeri igucnec ménda hicñiwacnec iminériñ hia wambacnec.

Yesunéh sisipac ac qelia zénéncmiyec.

22 Wañu nene nema tacma Yesunéh samériñ mema ewa hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna.

23 Imuhuc zéma waiñ sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczoñ nedacgic.

24 Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niñ wamma qocgéyi.

25 Ni hélacnec énézéwa, Ni waiñ mériñ muñguc ménda nema kecma Anutuac héñgaleriñ ama areña yanda qeriaiguc mériñ qeliawac nemañ.

26 Wañu ieneri legic mériñ héima ama imi waima Oliwa baec boñaiguc eñgic.

Peteronériñ Yesu ñimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

27 Wañu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni rama galeñ qehumuwa rama héndémma keñha wammu.

Ac imi ackuazéciguc oyec hezac. Imuac niñ deguc siñiya ini momac yanda wainémma néñgacdacmu.

28 Wañu humuc igucnec yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemman.

29 Imuhuc zéyu Peteronériñ yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémmu gezan. Wañu ni qahac.

30 Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ni hélacnec gézéwa, deguc siñiya kuruçneriñ hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémañ.

31 Zéyu Peteronériñ seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémman. Giguc humumañ zé humumañ. Wañu kilendac ménda qaecgé gémmañ. Imuhuc zéyu tosara moczoñ imuhucnec zédacgic.

Yesunéh Gesemane baec boñaiguc zéwelerec.

32 Wañu ieneri baec mériñ qara Gesemane imuaru hagic. Hama Yesunéh tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéweleçba.

33 Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru keñgic qeria yéwériyu ewaya goro wañec.

34 Wañu énézéma zéyec; Ni humumañac séc ewananériñ ewa biric yanda wañzua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzeriñ qeli qeli kecmu.

35 Imuhuc zéma komora mériñ kemma baeciguc mama sicgéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niñ zéwelerec.

36 Wañu yomuhuc zéyec; Aba Mañgocna, gi iwawai moczoñ hia medacanzan. Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicna, wañu nuac siñna qahac guac siñganériñ seligimac.

37 Wañu inéj lilingéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezan? Nalédac hotoña imi zenzen qeli qeli hia ménda keczan?

38 Kic qeli kecma zéwelecgcic, qahac wañu manam batuciguc mama unuwac niñac. Qeriginanéj imuac wanzac, néj séwiginanéj bébélacgia.

39 Imuhuc énézéma muñguc lilingéma walac zéyec éséc nec zéma zéwelerc.

40 Ménguc lilingéma hama iniru gaunec hegic. Wañu ienej gau iguc nec yagcic, néj kicgina yéwéria wañec. Wañu néma ac zéwiñ zéma osigic.

41 Wañu muñguc lilingéma hayu hatac haréwéc wañu énézéyec; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgézac, nalé imi ducñzac. Héngic Icac Naña andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac.

42 Yacgic kenni. Héngic, andé qeqe icnéj hosucninu hazac.

Hazéc ienej Yesu késagic.

43 Imuhuc énézémanec nañu tohotoho ichéra ionarunec méj, Yudanéj wininiyec. Wañu inéj sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma héna acac kiwi ic zéma galeñ ienej ic tuñ méj méli énécmigic sou legicginaguc hagic.

44 Andé qeqe ic inéj bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma areñgéyec; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galeñgéma kemmu.

45 Wañu inéj haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyc.

46 Nemiyu méragina suluma késagic.

47 Késagic maréñaiguc nañgic ionac murunec méñnéj souya héréma hofac oo ic kiwawac welen qeqe ic méñac gezawa qeriru mayec.

48 Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Nuac niñgic kowu nene ic wañu népésiwiñ zéma sou legicginaguc hazu?

49 Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuñ téréyaiguc ku énécmiwa ménda népésigic. Wañu ackuazéc kiwi téréyaiguc hezac imuac héla hémac.

50 Wañu tohotoho ichéra moczoñ waimima néngacgic.

51 Wañu sac qeli méj gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic

52 gau hehe maleku imi hetecgé gilima katanec néngarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocgic.

53 Wañu ienej Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc kenjic. Wañu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoñ zéma galeñhécgina zéma héna acac kiwi ic ienej tocgégic.

54 Wañu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama demñ qeriaiguc keremma welen qeqe ionac sugcinaiguc geric zonemma tarec.

55 (55a) Wañu hofac oo ic kiwa moczoñ zéma kua meme ic ienej Yesu opocgic qemu niñac héipuc ac niñac hocgic.

56 Wañu ic sasalanéj ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda wañu (55b) méj ménda mihicñgic.

57 Tosaranéj namma ac ikoc yomuhuc zégic;

58 Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni ocmuñ téréya méranéj memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc méj memañ. Wañu imi méranéj memeya qahac.

59 Wañu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda wañec.

⁶⁰ Wanju hofac oo ic enejaginanéñ suggina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémañ? Ic enej héipuc wanjamuma guac ac zézu. Imi némac ac?

⁶¹ Wanju inéñ ej namma ac ménñ ménda zéyu hofac oo ic enejanéñ munjuc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziñ iwac Nanja Kristo me qahac?

⁶² Wanju Yesunéñ zéyec; Ni imi mia, wanju ini Icac Nanja i Kuc Minjina iwac héiyaiguc tackecma kurumenjac hosusuiguc hayu hémmu.

⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic enejaginanéñ eneya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niñac héipuc ic ménñ niñac hoc kecbiñ?

⁶⁴ I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindacziñ. Wanju dimuhuc niñzu? Imuhuc qesiéncmiyu ic enej kua séc zétecgégic humucac bunja wanjec.

⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ienenj sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczanjiguc méréneñ guzac imi zéna. Wanju welenj qeqe ienenj méra tawé tawéneñ otogic.

Peteronéñ Yesu zéqaec wammiyec.

⁶⁶ Wanju Petero i emu sombenjiguc keru hofac oo ic enejaginawac welenj qeqe embac ménneñ hosuru hayec.

⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazareteneñ i guc momacnec kecneñ.

⁶⁸ Zéyu Peteronéñ qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézanñ imi ni ménda ninzua. Wanju imuac hénia imi ménda niñasarizua. Imuhuc zéma néngacma sombenj ménñ ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiñgarec.

⁶⁹ Wanju welenj qeqe embac inéñ imuaru i munjuc hémma ic embac lelecgéma nanjic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec.

⁷⁰ Wanju inéñ munjuc qaecgéyec. Wanju nalé ménda horugiyu ic embac hosuru nanjic ienenj munjuc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic.

⁷¹ Zégic i eneyaac zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niñ zézu imi ni ménda ninzua.

⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac éréhéc wanjec. Wanju Yesunéñ Kurucnéñ hatac éréhéc ménda qaru geñ haréwéc qaecgé némbésémañ imuhuc ézéyec imi Peteronéñ niñqelima siarec.

15

Yesu Pilatoac muru wagicma keñjic.

¹ Ama gianjiyu imucgeñjic hofac oo ic kiwahécgina ienenj galenj tosara zéma hénia acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoñ iniguc focdac tocgéma ewa momacguc wamma zéarenj wandacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocgic.

² Opocgic Pilatonéñ qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inéñ melemma zéyec; Geñgaoc zézanñ.

³ Wanju hofac oo ic kiwa ienenj késpedesira sasala zémigic.

⁴ Pilatonéñ munjuc qesimima zéyec; Niñzanñ? Ienenj guac késpedesic sasala zézu. Némac niñac kitiwa ménñ ménda zézanñ?

⁵ Zéyu Yesunéñ ac ménñ munjuc ménda melenju Pilatonéñ welicgéyec.

⁶ Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac Kendonj séc Yuda ic ienenj hésa ama ic ménjac qara qacma hulacmimac niñac Pilato welecmingic inénj ionac niñ wamma ménj hulacmiañec.

⁷ Wañu nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawanj meme imuac suraiguc ic ménj qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kegic, ionac sugcinaiguc ic ménj kerec, iwac qara imi Baraba.

⁸ Wañu ic embac tunj yanda ienenj haréma Pilatonénj haka wañañec séciguc munjuc wañ énécmimacac niñac qesimigic.

⁹ Qesimigic Pilatonénj melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimanj niñac wanzu?

¹⁰ Inénj hofac oo ic kiwa ienenj Yesu enj nimbupuc nimmima iwaru haigic imi niñasaridarec. Imuac imuhuc qesiénécmiyec.

¹¹ Wañu hofac oo ic kiwa ienenj ic embac qeri kumu wañ énécmigic ienenj yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu!

¹² Wañu Pilatonénj munjuc qesiénécmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimanj?

¹³ Zéyu ienenj munjuc qacma zégic; Ic imi ic héngenja wéndaraiguc qena!

¹⁴ Zégic Pilatonénj melemma énézéyec; Némac niñac? Némac képésicac wañec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héngenja wéndaraiguc qena!

¹⁵ Wañu Pilatonénj ic embac niñgic sécgémac niñac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnéñ qema ic héngenja wéndaraiguc qemu niñac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ienenj Yesu zédési wammigic.

¹⁶ Wañu yaré ic ienenj Yesu wagicma baec galenac ama kewuya imuac demin qeriaiguc keremma yaré ic tunj ménj énézégic moczonj hama qutulangégic.

¹⁷ Wañu yaréac maleku qouc qoucgia Yesu héimima hésa waiyagucnéñ ic kewuac opoc ménj mizima orucyaiguc héimigic.

¹⁸ Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu!

¹⁹ Imuhuc zéma unj qaulaleanéñ orucyaiguc qema sépéccgé mima simin héima tacma sicgémigic.

²⁰ Zézerec wammidacma yaréac maleku qouc qoucgia imi hetecgéma eneya malekuya héigic hiñgacmiyu ic héngenja wéndaraiguc qemu niñac wagicma sénğanñen mama kenjic.

Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic.

²¹ Kemma hénaiguc ic ménj ama areña ménj komora igucnec haréyu mihicnjigic. Iwac qara imi Simon, Kirene tauñ igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac manjocgira. Wañu yaré ic enenj ic héngenja wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec.

²² Huayu Yesu wagicma baec ménj qara Golgota (Nenñañ aciguc; Oruc sic) imuaru kereñgic.

²³ Wañu baec imuaru wainj dokuiguc sacmasi qara mér imi haima lelcgéma Yesu migic inénj waiyec.

²⁴ Wañu ienenj i ic héngenja wéndaraiguc qedacma malekuya mérénenj méré késamu imi hémma nimbinj zéma sumbic néma sécgina méndémma késagic.

²⁵ Wañu kaiwe kiwa 9 kilok wañu qegic.

26 Qema ou iwac oruha hanecgeña iguc ic kitiwa emma nanju imuaru ac wammigic sécyá yomuhuc oma qegic nanjec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu.

27 Wanju kowu nene ic éréchéc momacnec ic hénggeña wéndaraiguc urugic méné héyaiguc méné kanayaiguc nanjoc.

28 Wanju kiwi téréyaiguc ackuazéc heyu héla héiyec iminéñ yomuhuc; Biria meme ic qétégina oloñgic imuaru i momacnec olommigic.

29 Wanju ic embac baec imi ogicma kenha wanjic ienenj orucgina gilima yomuhuc zébiri mima zégic; Aaha, gi ocmuñ téréya héndemma kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekizicgémanj zéanzan imi mia.

30 Deguc geñgaocnec ic hénggeña wéndara igucnec metecgé amuma manal

31 Wanju hofac oo ic kiwa zéma héná acac kiwi ic ienenj imuhucnec zédesi wammima enjawunec eminimma zégic; Ic tosara anjénggina tiénécmiyec, néñ eñeya anjéña hia ménda tiamuzac.

32 Kristo Israel ic onac ic kewu inénj ic hénggeña wéndara igucnec mayu hémmaquc ninzéhégéwinj. Ic urugic iguc momacnec nanjic ienenj imuhucnec ac imuhuc zéma zébiri miyoc.

Yesu unjaya waimiyec.

33 Kecma kaiwe kiwa 12 kilok wanju sinjinénj baec sécgéma heyu kenkecma maria 3 kilok wanju tecgéyec.

34 Mariya 3 kilok imuaru Yesunénj selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac ninjac wainénzanj?

35 Wanju ic hosuru nanjic ionarunec tosanánéh nimma zégic; Ninjic, Elia héhére mizac.

36 Wanju ic méñnéñ foc kemma kondunj kagalic méné doku howura winigaiguc qundunjgéma ic sunj susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc hénni, Elianénj hama wagicma mamac me qahac.

37 Wanju Yesu i munjuc kucnec qarú unjaya waimiyec.

38 Waimiyu maleku horua yanda zaki téréya nezicgéma nanjanjec imi namunja igucnec ounec zuracgéma emu héniaiguc tecgéyu éréhéc wanjec.

39 Wanju yaré ic qété 100 ionac galeñgina méné Yesuac wésiaiguc namma héñu humuyu yomuhuc zéyec; Hélacnec, ic yomi Anutuac Nanja kerec.

40 Embac tosara enenj momacnec lakec namma héngic. Wanju ionac sugcinaiguc Maria Makdalanec* zéma Yakobo komora zéma Yose iorac nenjogcira Maria zéma Salome i momacnec nanjic.

41 Ienenj Galilaia baeciguc Yesu méndacmima welenj qemima kecanjic. Wanju embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ienenj momacnec imuaru nanjic.

Yesu hoc kifanjaiguc haigic.

42 Orañ imi Sabata tac nininj, deguc imi imuac zéréñ qéréñ naléya, imuac ninj ama sinjimanj zé wanju,

43 ic méné qara Yosefe Arimataia ama arenja yanda igucnec inénj bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya ninjac qesiyec. Wanju ic imi kua meme tunj ionac kiwa eñeya kecma Anutuac héñgaleñ ama arenja yanda imuac mambéc kecanjec.

* 15:40: Aram ac Migdala; Nenjanj aciguc neunj kiropo ama lesu herec eñeya.

⁴⁴ Waṅu Pilatonéṅ Hélaṅnec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétégina 100 ionac galeṅgina zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac?

⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galeṅginanéṅ ézéyu niṅasarima Yosefenéṅ qamoc imi hia mema kemmac niṅac zéyec.

⁴⁶ Waṅu Yosefenéṅ kemma maleku qara linen imi boṅa mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminéṅ osoma mema kemma kic suaṅ hoc yanda qésémma kifaṅa yanda meyacgéic imuaru haima hoc mén qililiṅéyu kemma kuaya nézicgéyec.

⁴⁷ Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac neṅgocya ierenṅ Yesu qamora dimucgeṅ haigic heyec imi hima héṅoc.

16

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé téréya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo neṅgocya zéma Salome i Yesu qamora naecmima niṅac haléc héméṅaguc boṅa medacgic.

² Waṅu Sondaiguc ama gĩaṅima kaiwe kiwa éréyu kic suaṅiguc kereṅgic.

³ Waṅu keṅkecma yomuhuc eminiṅgic; Kicsuaṅ kuaya igucnec mérénéṅ hoc imi qililiṅgé nénécmimac?

⁴ Imuhuc zéma kic hima héṅgic hoc imi qililiṅ gégyawac heyec, waṅu hoc imi kunéṅ yanda.

⁵ Waṅu kic suaṅ qeriaiguc keremna héiginaiguc geṅ ic merac mén maleku horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic.

⁶ Waṅu inéṅ énézéyec; Zénéṅgina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazareteneṅ, ic héṅgeṅa wéndaraiguc qegic i hémbiṅac zéma hazu imi ni ninzua. Inéṅ bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duṅa haigic yomi héṅgic.

⁷ Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéṅ énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu.

⁸ Zéyu embac ieneṅ zénéṅgina hiriyu welicgéma kic suaṅ qeria igucnec focdac mama néṅgacma keṅgic. Waṅu bacgina yandiyu ac imi ic mén ménda énézéyic.

Yesunéṅ hicṅi énécmima ai memu niṅac meseli énécmiyec.

⁹ Yesunéṅ Sonda gĩaṅ gĩaṅacnec qelima yacma Maria Makdalanec, becneṅ uṅa biria 7 nesi énécmiyec embac imi walac hicṅimiyec.

¹⁰ Hicṅimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecaṅgic ieneṅ siacma kecgic suruc waṅ énécmiyec.

¹¹ Waṅu ieneṅ Yesu qelima yacma embac hicṅimiyec suruc imi nimma ménda ninzéṅgic.

¹² Waṅu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama méniguc keṅoc. Hénaiguc Yesunéṅ kic tanera melemma hicṅi érécmiyec.

¹³ Hicṅi érécmiyu kemma tosara énézéyic imi imuhucnec ménda ninzéṅgic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene nema tacgic hicṅi énécmiyec. Waṅu Yesu qelima yaru héṅgic ieneṅ imuac ac suruc énézéyic. Waṅu qerigina seligiyyu ménda ninzéṅgic niṅu ménda sécgéyu ac waṅ énécmiyec.

¹⁵ Waŋu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buŋa suruc hiabia imi énézému.

¹⁶ Ninzénégéma doku naecmac imi Anutunénj késayu kekec hémbénaŋa kecmac. Waŋu ménda ninzénégému imi késpedesgina niŋac zétecgé énécmimac.

¹⁷ Ninzénégému i haka icnéŋ ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uŋa biria nesi énécmimu, waŋu ac méréra zému.

¹⁸ Mokoleŋ késama doku kumiŋaguc negic ménda mebiri énécmimac, ic hafiginaguc ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunénj Yesu wagicma eŋec.

¹⁹ Miŋ Kewu Yesunénj ac énézédaru Anutunénj i wagiru kurumenjiguc emma Anutuac héiyaiguc tarec.

²⁰ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ kemma ama baec séc ackuažéc imi zéaugic Miŋ Kewunénj iniguc momacnec ai meyu haka icnéŋ ménda memeyanéŋ hiŋi énécmima ackuažéc imi meseliyec.

²¹ (Ménda hezac)*

²² (Ménda hezac)

---

* **16:21:** Kiwi tosaraiŋuc kiwi yomuac tetecgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hiŋijyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunénj ic embac dimuhuc aŋgégé tiénécmimac buŋa suruc téréya zéma hémbénaŋa imi énézému niŋac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec nówéc nówéc kenjic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanéj Tiofiluac oma miyec.

¹ Neŋaŋ sucninaiguc haka hélacnec hicŋi nénécmiyec imuac ac suruc imi areŋgéma owiŋ zé sasalanéŋ batucgéma aigina hénigic.

² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanéŋ hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienenéŋ nénézéŋic séc dindinaneŋ ogic.

³ Ni acguc haka imi moczoŋ hénihéniya igucnec dindinaneŋ niŋgésima hicŋi hicŋima éréyec séc areŋgéma oma ic kewu eŋeŋana Tiofilus guac haiwa hamac iminéŋ hia wammac zéma niŋi.

⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézéŋic imi hélacnec zéma nimbésémaŋ.

⁵ Herodenéŋ Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic ménŋ kerec, qara imi Zakaraia. Inéŋ hofac ooic ménŋ qara Abiya iwac ai areŋ igucnec. Waŋu Zakaraiaiwac iniŋa imi Aronac sac kitic igucnec. Waŋu iwac qara imi Elisabete.

⁶ Ierenŋ imi Anutuac kiwaiguc solananeŋ kecaŋoc. Kecma Miŋ Kewuac zézé seli zéma hénna ac moczoŋ képésic qahac tohoma kecaŋoc.

⁷ Waŋu Elisabete imi héfiŋac kecaŋec imuac niŋ ierenŋ qeligira qahac kecma ic embac yanda waŋoc.

⁸ Nalé sura ménŋu Zakariaianéŋ eŋeya ai ic tuŋa ionac ai nalégina ducŋiyu hofac oo ai imuac galeŋ wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec.

⁹ Waŋu hofac oo ic eŋaŋ hakagina tohoma sumbic néŋic Zakaraiaiwac ai bunŋa waŋu Miŋ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héméŋaguc hémiyec.

¹⁰ Hémiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczoŋ yanda ienenéŋ séŋgaŋgeŋiguc zéwelec welec ai mema naŋgic.

¹¹ Waŋu Miŋ Kewuac kua meme uŋa ménŋnéŋ iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc naŋec.

¹² Naŋu Zakarianéŋ héŋu qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinéŋ sécgémiyec.

¹³ Imuhuc waŋu kua meme uŋanéŋ yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niŋgéŋgéŋa waŋec. Imuac iniŋga Elisabetenéŋ héri haima merac ménŋ megémmac. Megéŋu iwac qara Yohane zéwésémaŋ.

¹⁴ Waŋu guaru ségiségi yanda hicŋimac. Hicŋiyu ic embac sasala ienenéŋ iwac hicŋi hicŋiya niŋac ségiségi wammu.

¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niŋac; Inéŋ Miŋ Kewuac kiwaiguc kunenŋina wamma kecmac. Waŋu inéŋ waiŋ zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, néŋ neŋgocyawac héri qeriiguc heyunec Uŋa Téréyanéŋ ewa qeria sécgémima hemac.

¹⁶ Sécgémiyu Israelaŋ qelihéra sasala melenŋ énécmiyu Miŋ Kewugina Anutuac muru liliŋgéma hamu.

¹⁷ Qeri uŋa zéma kuhanéŋ Eliawac séc hemiyu, Miŋ Kewu ménda hayunec miha mema hama maŋgoc ionac qerigina melenŋu nambérac ionac liliŋgémac. Ewa seli ic melenŋ énécmiyu ic solanŋa ionac nininŋ areŋ imuac wamma liliŋgému. Imuhuc wamma Miŋ Kewuac hénnaorinŋ sécyá zémindinŋ énécmiyu iwac mambéc kecmu.

18 Kua meme uñanéñ imuhuc ézéyu nimma Zakaraianéñ ac kitiwa yomuhuc melenec; Ni imi ic yanda, wañu iniñña acguc yawuñña sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi niñasarimañ?

19 Zéyu kua meme uñanéñ yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunéñ buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmañ zé méli néñu mazua.

20 Ninzañ, acna zéwa ménda ninzéggézañ, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñjimaç. Naléya ducñiyu acna imuac héla hicñjimaç.

21 Wañu Zakaraianéñ Anutuac ocmuñ téréya qeriaiguc nalé ogicma keru, ic embac ieneñ iwac mambéc kecma welicgégic.

22 Imuhuc wañkegcic inéñ ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ieneñ imi inéñ ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec méñ héñec imi niñtegicgic. Wañu inéñ méranéñ séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec.

23 Wañu welenj qeqeyawac ai meme sasala imi welenj qeyu tecgédaru amayaiguc liliñgéma keñec.

24 Kemma keru ai meme tosara hama keñu iniña Elisabetenéñ hériyaguc wamma maso méra méñ sañjima kerec.

25 Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéñ nuac wannémma ic embac sugcnaiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéñec.

Kua meme uñanéñ Maria hicñjimiyc.

26 Maso 6 wañu Anutunéñ kua meme uña Gabiriel Galilaia baec Nazarete tañjiguc mélimiyc.

27 Mélimiyu embac seraña méñ qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic méñ qara Yosefe Dawidiac hicñjsai areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec.

28 Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunéñ gíguc keczac.

29 Imuhuc zéyu Marianéñ kuney yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac?

30 Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéñ ewa hia wañgéñu héñzañ imuac niñ gi bacga ménda yandiyu.

31 Ninzañ, gi héri haima nañña mewésémañ. Wañu qara imi Yesu zéwésémañ.

32 Inéñ Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña miñinawac Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunéñ iwac sakoña Dawidiac tatac edamuyaguc imi iwac miyu tacmac.

33 Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac héñgaleñ ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetcgia qahac hema emma kecmac.

34 Imuhuc zéma zéyu, Marianéñ kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec seraña keczua, imuac niñac haka imuhucyanéñ dimuhuc hicñi némmac?

35 Zéyu kua meme uñanéñ ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanéñ guaru mayu Eñeña miñinawac kuhanéñ hoturu gémmaç. Imuac

niñac merac mewéséman imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu.*

³⁶ Ninzañ, sac kiticga Elisabete héfiña zémimianéñ yawuña sasala yanda wammaguc merac méñ héri haima keru, bec maso 6 wanzac.

³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya méñnéñ méñ ménda hezac.

³⁸ Imuhuc zéyu, Marianéñ yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welen qeçe embac, imuac zézañ imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminéñ waima keñec.

Marianéñ Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Keñu sura méñ imuaru, Marianéñ yacma kemma Yuda baec boña méñu Yuda tauñiguc focdac ekeñec.

⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac amaiguc emma Elisabete yaizézé ac wammiyec.

⁴¹ Wammiyu Elisabetenéñ Mariawac yaizézé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc heyec iminéñ qitic qeyec. Wañu Uña téréyanéñ Elisabeteac ewa qeriaiguc sécgé miyec.

⁴² Sécgé miyu ewayu meyu eñu kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucninaiguc guagiru mérianñ yandagaguc wanzañ. Wañu héri qerigawac héla gocmia imi acguc mérianñ yandayaguc wanzañ.

⁴³ Miñ Kewunawac neñgocyanéñ nuaru hazac. Haka yomi némac hiana niñac wamma hicñinénzac me?

⁴⁴ Zéwa ninna, yaizézéganéñ gezacnaiguc hiñgaru, kokocnanéñ qerinaiguc qitic qema ségiségi wanzañ.

⁴⁵ Ackuazéç ézéyec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niñac ninzéñgéyec embac imi mérianñaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ (46a) Wañu Marianéñ yomuhuc zéyec; (48a) Inéñ eñeya welen qeçe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéñec. (46b) Imuac niñ qeri uñananéñ Miñ Kewu mepésizac.

⁴⁷ Qeri uñananéñ Anutu nuac añgéñ titi miñina iwac niñ wamma ségiségi wanzañ.

⁴⁸ (48b) Zéwa niñgic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hicñisaiya moczoñ yanda imi nuac niñ mérianñaguc zénémmu.

⁴⁹ Kuc miñinanéñ nuaru kiwi yanda mezac, wañu iwac qara imi Téréya!

⁵⁰ Anutu sigémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanéñ qeli yackumu emma emma he énécmimac.

⁵¹ Inéñ méria suluma wawañ meme kuhaguc yanda wañanzac. Inéñ ewa ninñinginaiguc séwi eñeñ niñanzu ic imuhucya héndéñ énécmianzac.

⁵² Inéñ ic kewu tatac igucnec ic kuc buñaginaguc imi memaénéc mianzac, qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianzac.

⁵³ Ic yaka niñ humuanzu ionac imi iwawai hia bia tiénécmianzac, néñ iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu eñ keñanzu.

⁵⁴ (54a) Inéñ eñeya wésé nininañ niñqelima

⁵⁵ (55a) yanda hécnina zikiziki ac énézéyec séc (54b) welen qeçe ichéra Israel imi méra énécmiyec. (55b) Wañu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac wañ énécmianzac.

* 1:35: Me Merac mewéséman. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

56 Wañu Maria imi Elisabeteguc keríc, maso haréwéc tegéyu, lilingéma amayaiguc keñec.

Yohane hicñiyec.

57 Wañu bec Elisabetenéñ naléya hayu nañja meyec.

58 Wañu ama momachéra zéma eñeya sac kitichéra ieneñ Miñ Kewunéñ goiya kuneñ yanda héimiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi wañgic.

59 Ai meme 8 wañu meracac séwi taséya hericbiñ zé hama mañgocyawac qac imi mema Zakaraia zéwiñ zé wañgic.

60 Wañu neñgocyanéñ qetali énécmima zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwiñ.

61 Zéyu zégic; Ee, sac kitichécgina sugginaiguc qac imuhuc zémimia mén ménda keczac.

62 Zégic ménda sécgéyu mañgocyanéñ méré zémimia wammac zé ninzac? Imuhuc zéma nimma qesinimbiñ zé, méranéñ séséc wammigic.

63 Imuhuc wañgic inéñ hilañeñ zéma zékalaña niñac wañec. Wañu keñ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgégic.

64 Wañu duña kuaya zéma ezelaña momacnec hulacmimia wañu, acac wamma Anutu mepési miyec.

65 Wañu ic ama lelec lelec kecgic imi eneñ ac imi nimma zénéñgina hiriyec. Wañu Yuda baec boña séc haka imuac eminimma kecgic.

66 Wañu Miñ Kewuac mérianéñ iwaru imuhuc heyec imuac niñac, suruc imi niñgic séc ac imi qeriginaiguc késa kecma yomuhuc zéañgic; Merac imuhucyanéñ yandima ic dimuhucya wammac me?

Zakarianéñ bianñac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

67 Wañu mañgocya Zakarianéñ Uña téréyanéñ qeria sécgéyu bianñac ara yomuhuc zéyec;

68 Anutu i mama hama ic embachéra neñañ doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñañ Miñ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac.

69 Wañu nonac niñ wamma welen qeqeya Dawidi iwac ama arenhéra neñañ muru añgéñ titiac ilicya† meyac kumu nénécmiyec.

70 Imi mia baec yomuac nalé hama keñec sura imuaru eñeya ichéra téréya Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc

71 hazécnina ionac murunec zéma nimbiri wañ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima añgéñnina tiyec.

72 Inéñ yanda hécnina goi héihéi wañ énécmimañ zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niñqeliyec.

73 Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyec imi mia.

74 Bac yandi ménda wamma eñeya mepésimiwiñ niñac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu,

75 Miñ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma késpedes solañ kecma kekecnina séc welen qemiwiñ niñac zéseliyec.

76 Merac gi Eñeña yandawac kua meme ic zégéñgéña wammac. Miñ Kewuac wésiaiguc miha mema kemma iwac hena nézézéñ géwésémañ.

77 Imuhuc wamma añgéñ titiac niniña késpedes waiwai igucnec hahaya imi Miñ Kewuac ic embachéra énézéna niñasarimu.

78 Anutuninawac wésé niniñ imi bénzéña, imuac niñac ou kurumeñ igucnec kaiwe éscnec neñañ muru éréma ha nénécmimac.

† 1:69: Hénia imi kucya.

⁷⁹ Mama hama sinji zéma humucac tunumanjiguc tatara neňañ measari nénécmima hénanina luaeac hénaiğuc qindiňi nénécmimac. (Zakaraiianéñ imuhuc zéyu tegyéec.)

⁸⁰ Waňu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia waňec. Waňu baec kisiağuc kerecac Israel ic onacmuru wininiyec.

2

Yesuac hicñihicñiya.

¹ Nalé imuaru Roma ic* eňeňagina Kaisa Augusitonéñ ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niňac zézé seli ac oma haiyu eňeya héngalenj baera séc kendarec.

² Waňu ic kewu Kirinionéñ méra bawu kecma Siria baec yanda imi galenğéyec. Waňu nalé imuac surağuc ic embac qac arenğina megic hatac momacğuc waňec.

³ Waňu ic embac ieneň moczorñ qacgina zéğic oénécmimu niňac eňañ taunğina séc liliğéma kendacğic.

⁴ Yosefe imi Dawidiac sac kitiç igucnec imuac niň, i acğuc imuhucyanec Galilaia baec Nazarete tauj imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama arenj yanda qara Betelehem imuaru

⁵ eňeya qara zéyu omimu niňac iniň buňa qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekeňoc.

⁶ Ekemma keric Maria merac meme naléya imi waňec.

⁷ Waňu embac iminéñ naňa méréç merac meyec. Waňu ic kian amağuc iorac ama duň méň ménda he érécmiyu, merac imi malekunéñ osoma burumakao wedeyağuc haiyu heyec.

Rama galenğhéra zéma Anutuac kua meme uňahéra.

⁸ Waňu nalé imuhucgeň baec imuhucgeň rama galenj tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma sinji imuaru ramahécgina héngalenj wamma kecğic.

⁹ Waňu Miň Kewuac kua meme uňa méñnéñ wininima hosucginu naňu Miň Kewuac edamuyanéñ asac mararaň éscnec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kuneň yanda waňğic.

¹⁰ Waňu kua meme uňanéñ yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Niňzu, ni séğiséğiac buňa suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Waňu ac yomi baec séc ic embac moczorñ eňañ buňa wammac.

¹¹ Erac Dawidiac ama arenj yandağuc aňğéñ titi miňina hicñi énécmizac. Imi mia Miň Kewu Kristo.

¹² Ini kemma burumakao wedeyağuc merac saccac méň malekunéñ oso osoya hezac imi mihicñimu. Waňu haka iminéñ ac imuac asé kiwiya waň énécmimac.

¹³ Imuhuc zéyu imuaru kurumeň miňina kua meme uňa tuň yandanéñ kua meme uňa iwac muru élanzañnec wininima Miň Kewu mepésima yomuhuc zéğic;

¹⁴ Ou kurumeňiguc Miň Kewuac muru mepé qepési hezac. Waňu you baeciguc, ic embac Anutunéñ inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

---

* 2:1: Girik aciguc; Kaisa.

15 Imuhuc zémaguc kua meme uña ienen wai énécmima kurumenjiguc enjic. Wañu nalé imuaru rama galeñ ienen eñaoc yomuhuc emi-ninjic; Betlehem ama arenjaiguc haka ménñ hicñjyu Miñ Kewunénñ zéau néncmizac, kemma hénni.

16 Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicñj énécmigic.

17 Wañu inícma ackuazác merac iwac niñac zéyu ninjic imi zésaigic kenju nindacgic.

18 Wañu ic embac suruc imi ninjic séc haka rama galeñnéñ énézégic imuac nimma welicégic.

19 Wañu Maria enjyaoc imi haka imi moczoñ qerianénñ dongé nimma kerec.

20 Rama galeñ ienen ac zéyu ninjic imuac séc hicñj énécmiyu héla hémma ninjic imuac niñac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima lilinjéma kenjic.

Yesu wagicma ocmuñ téréyaiguc enjoc.

21 Wañu séwi tasé hericheric memeac naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Wañu qac imi merac imuac hériyaguc ménda wañunec kua meme uñanénñ zémiyec imi mia.

22 Wañu Moseac héna ac heyec séciguc météré amuma kecgcic naléya sécgéyu, ieren merac imi wagicma Miñ Kewuac buña qemiwic zéma Yerusalem ekenjoc.

23 Imi mia Miñ Kewuac héna aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc wañoc; Embac méñnéñ héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miñ Kewuac buña téréya qemimu.*

24 Wañu Miñ Kewuac héna aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc* mulu manañ omiwic zéma ekenjoc.

25 Wañu Yerusalem imuhucgen ic ménñ kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solaña wañu Anutuac ewa siñsiñ wammanec kecañec. Wañu Israel ionac héibélaç qéibélaç niñac mambéc keru, Uña Téréyanénñ i guc kecañec.

26 Wañu Uña téréyanénñ i ménda humuyunec Miñ Kewuac Kristo hicñjyu hémmac zéma zéauyu niñec.

27 Wañu ic imi Uñanénñ tilingémiyu ocmuñ téréyaiguc enjoc. Enju imuaru mia merac Yesu iwac neñgoc manjocya ieren merac imuac niñac wamma héna acac haka tohoma éréyoc.

28 Éréyic Simeonnénñ merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miñ Kewu mepésiyec;

29 (29a) Miñ Kewuna, gi deguc welenj qeçe icga ni ackuazácga nézénec séciguc

30 nena kic éréhécnanénñ añgénñ titiga hénzua, (29b) imuac niñac, deguc hia waina luaeiguc guac hamañ.

31 Añgénñ titiga imi baec séc ic embac neñañ kicninaiguc nénézéna hénziñ.

32 Merac yominénñ ic enia ionac muru héniaga zéau énécmimiawac asac-mararaña wanzac. Wañu guac Israel nonac edamunina wanzac.

33 Imuhuc zéyu Yosefe zéma neñgocya ieren merac iwac niñac zézéya wañec ac imuac mia welicégéyoc.

³⁴ Wañu Simeonnéñ mozoc ac zéénécñmima neñgocya yomuhuc ézézec; Héñna, merac yomi Israel sucninaiguc ic embac sasalanéñ yacmu me mama unumac niñac Anutunéñ kumuyu asé kiwi ésécñec nañu, hazéc ac wammimucac niñu hezac.

³⁵ (Imuhuc wañgic sounéñ geñga ewa qeriga nézégémac tanec wammac.) Wañu inéñ ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniñgina hezac imi usuya auyu hémma nindacmu.

³⁶ Wañu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méñnéñ embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inéñ Banuelac bérara, wañu Aseriac areñ igucñec. Inéñ icya mema yawuñ 7 imuac séc euyaguc keroc.

³⁷ Wañu euya humuya malé wamma keru yawuñ 84 wañec.† Inéñ nalé séc ocmuñ téréya ménda waima sinji kaiwe séc nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecañec.

³⁸ Wañu nalé imuaru embac iminéñ éréma Anutuac ewa hia ac ézézec. Ézéma ic embac tosara Anutunéñ Yerusalem ic embac doegina memac niñac mambécma kecgic imi onac muru merac iwac héña zéasari énécmiyu nindacgic.

Yesuguc Nazarete ama areñaiguc lilingéma keñgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria ieren Miñ Kewuac héna ac tohoma ai imi moczorñ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc lilingéma mekemma ekanñ tauñgina Nazarete keñoc.

⁴⁰ Wañu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia wañu niñtegic qinñtegicyanéñ sécgémeyec. Wañu Anutuac goi héhíéñanéñ iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuñ qeriaiguc eñec.

⁴¹ Wañu Yesuac neñgoc mañgocya ieren imi yawuñ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoña ducñiyu, Yerusalem ekeñañoc.

⁴² Wañu keñkecma Yesuac yawuñ 12 wañec nalé imuaru imuhucyanec kendoñ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeñgic.

⁴³ Ekemma ai meme sécyá kecgic tecgédaru lilingéma ama areña yandagi-raiguc mekeñoc. Wañu merac Yesu inéñ Yerusalemiñguc waima kerec. Wañu Yosefe zéma neñgocya ieren imi ménda niñtegiroc.

⁴⁴ Imuac niñ ic kian sugcinaiguc kenzac zéma nimma héña imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sugcinaiguc horoc.

⁴⁵ Wañu ménda miñicñjima miñicñjiwi zé hocmanec Yerusalem ekeñoc.

⁴⁶ Imuhuc hocma keric ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuñ téréyaiguc emma imuaru mia miñicñjiyoc. Miñicñjima héñic héña acac kiwi ic ionac sugcinaiguc tacma acgina nimma qesiéñécñmima tarec.

⁴⁷ Wañu iwac ara niñgic séc niñ asac asaria niñac zéma zéqesiqesi ginawac héla énézéyu nimma welicgégic.

⁴⁸ Wañu neñgoc mañgocya ieren imi hémma auriyoc. Wañu neñgocyanéñ yomuhuc ézézec; Nañna, gi némac niñac haka imuhucya wañ nérécmizañ? Niñicna, mañgocga zéma ni nekawu kuneñ yanda niñyéwérima hocgémma kecgic.

⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunéñ ac bakia yomuhuc melenéñ ércémeyec; Iri némac niñac ni hoc néñzaoc? Ni Mañgocnawac amaiguc kecmañac hezac héña imi ménda niñtegiroc?

† 2:37: Kiwi tosaraiguc; yawuñ 84 imuac séc malé wamma kerec.

⁵⁰ Imuhuc zéyec, nêj ierenj ac érézêyec imuac hénia imi ménda nijasariyoc.

⁵¹ Wañu Yesunéj yacma iriguc mekemma Nazarete ama arenjaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Wañu nenjocyanéj Yesuac ara imi moczoj qerianéj eeya héima késakerec.

⁵² Yesu imi niniña zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ienenj hémma héjisorocgic.

3

Yesuac hénia meme ic Yohane.

¹ Ic kewu enenjagina Kaisa Tiberionéj Roma galejgéma keru yawuñ 15 wañec. Wañu nalé imuaru Pontio Pilatonéj Yuda baec galej keru, Herodenéj Galilaia baec galej kerec. Wañu munia Filiponéj Iturea zéma Trakoniti baec galej kerec. Wañu Lisanianéj Abilene baec galej kerec.

² Wañu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa ierenj hofac oo ic kiwa keroc. Wañu nalé imuaru Anutuac ackuazéc méjnénj baec zéléjaiguc Zakariawac naña Yohane iwac muru mayec.

³ Mayu Yohanenéj Yodan doku téfara nêwéc nêwéc ama séc hama késpedescina qahac wammacac nij ewa qeri melenj melenjac doku naec imuac hénia zéau énécmiyec.

⁴ Anutuac tilij tilij ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléjaiguc ic méjnénj qarú ac ewaya yomuhuc hicñizac; Minj Kewuac hénia héimindiñi wañgicguc. Iwac nij wamma hénaya mindijigic didiña wañu.

⁵ Baec wéñwéñgia séc tilogi éredaru. Baec boña zéma baec héjgeñ héjgeña imi moczoj madaru. Wañu hénia kukeñ kuha imi didiña wandaru, wañu hénia eñej mamaya imi solaña wandaru.

⁶ Wañu baec ic embac momac yanda Anutuac anjéñ titi imi hémmu.*

⁷ Yohanenéj ic embac tuñ yandanéj doku naec énécmimac nijac harégic, inícma yomuhuc énézêyec; Qaté mokolenj ionac qelihécgina Anutuac qeri geric hahaya imuacnec néjgacmu nijac mérénénj goro ac wañ énécmiyec?

⁸ Néjgacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanéj Abaraham imi nenjañ yandanina imuhuc ménda zému. Ni énézéwa ningic, Anutunéj hoc yomuac zéyu melenj dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu.

⁹ Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic méñac méñ héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélanjiguc giliyu hiñgacdacmac.

¹⁰ Imuhuc zéyu, ic tuñ enej qesima zégic; Imuhuc zéna duña nenenj dimuhuc wañniguc sécgémac?

¹¹ Zégic yomuhuc melemma énézêyec; Ic méñ malekuya éréhéc késama keczac inéj méndémma ic méñ malekuya qahac keczac iwac méñ mimac. Wañu neneyagucnéj imuhucyanec wañ énécmimac.

¹² Takis meme enej acguc doku naec énécmimac nijac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambij?

¹³ Zégic zéyec; Ini soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu.

¹⁴ Téñginj ic enej imuhucyanec haréma zégic; Wañu nini dimuhuc wambij? Zégic yomuhuc énézêyec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai boñgina imuac ninjic sécgémac.

* 3:6: Yes 40:3-5

15 Waŋu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanéŋ Yohaneac nimma ic imi Kristo* gezaŋ zéma niŋgumbi niŋguŋ waŋaŋgic.

16 Waŋu Yohaneanéŋ acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézéyec; Ni dokunéh naec énécmianzua, néŋ ic méŋ ni nogicma kuc yanda késa keczac iminéŋ hamac. Nidac imuhucyanéh iwac héna usuyawac hésiya imi hulacmaŋac séc qahac. Inéh mia Uŋa Téréya zéma geric bélaŋanéŋ képésicgina zuac énécmimac.

17 Inéh mériaiguc sarac yanda késama keczac. Waŋu somberŋa imi moczoŋ usuh héréracgéma héla gocmia imi qutulangéma hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inéh gorosonŋa imi geric bélaŋa méwécgéwiŋac séc qahac imuaru giliyu zemac.

18 Inéh toroqema ac sasala imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buŋa suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec.

19 Waŋu nalé imuaru baec galen Herodenéh muniawac iniŋa Herodia meyec. Waŋu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec waŋec. Imuac niŋac, Yohaneanéŋ ac geriwaŋguc zémiyu niŋec.

20 Nimma toroqema haka biria méŋ wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohaneanéŋ Yesu doku naec haka wammiyec.

21 Hésa amaiguc ménda kerecneq Yohaneanéŋ ic embac moczoŋ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma naŋu imuarunec kurumeŋ naguya aŋgéyec.

22 Aŋgéyu Uŋa Téréyanéh kembo nei éscnec héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumeŋ igucnec ewa méŋ yomuhuc mayec; Gi nena naŋ sorocna ni guac niŋ ségiségi waŋaŋzua.

23 Waŋu Yesunéh yawuŋa 30 imuac séc waŋu aiya hénima meyec. Waŋu ic embac ieneŋ iwac niŋgic Yosefeac naŋa waŋec. Waŋu Yosefeac maŋgocya imi Eli.

24 Eliac maŋgocya Matata, Matataac maŋgocya Lewi, Lewiac maŋgocya Melki, Melkiac maŋgocya Yannai, Yannaiaac maŋgocya Yosefe,

25 Yosefeac maŋgocya Matadia, Matatiawac maŋgocya Amosi, Amosiac maŋgocya Nahum, Nahumac maŋgocya Esili, Esiliac maŋgocya Naŋgai,

26 Naŋgaiac maŋgocya Maati, Maatiac maŋgocya Matadia, Matatiawac maŋgocya Semein, Semeinac maŋgocya Yosek, Yosekac maŋgocya Yoda,

27 Yodawac maŋgocya Yoanan, Yoananac maŋgocya Resa, Resawac maŋgocya 3orobabel, 3orobabelac maŋgocya Salatiel, Salatielac maŋgocya Neri,

28 Neriac maŋgocya Melki, Melkiac maŋgocya Adi, Adiac maŋgocya Kosam, Kosamac maŋgocya Elmadam, Elmadamac maŋgocya Eri,

29 Eriac maŋgocya Yesua,† Yesuawac maŋgocya Eliezere, Eliezereac maŋgocya Yorim, Yorimac maŋgocya Matata, Matatawac maŋgocya Lewi.

30 Lewiac maŋgocya Simeon, Simeonac maŋgocya Yuda, Yudawac maŋgocya Yosefe, Yosefeac maŋgocya Yonam, Yonamac maŋgocya Eliakim,

31 Eliakimac maŋgocya Melea, Meleawac maŋgocya Menna, Mennawac maŋgocya Matata, Matadawac maŋgocya Natan, Natanac maŋgocya Dawidi,

* 3:15: Me Mesia. † 3:29: Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qeliaiguc Yesu imi Hebraio ac zéma Girik aciguc momacguc, néŋ Nei ac me 3ipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac waŋzac.

³² Dawidiac manꝓocya Yesi, Yesaiac manꝓocya Obedi, Obedac manꝓocya Boasi, Boasiac manꝓocya Salmon, Salmonac manꝓocya Nason,

³³ Nasonac manꝓocya Aminadap, Aminadapac manꝓocya Adimin, Adiminac manꝓocya Arini, Ariniac manꝓocya Hesiron, Hesironac manꝓocya Feresi, Feresiac manꝓocya Yuda,

³⁴ Yudawac manꝓocya Yakobo, Yakopac manꝓocya Isaka, Isakawac manꝓocya Abaraham, Abarahamac manꝓocya Tara, Tarawac manꝓocya Nahori,

³⁵ Nahoriac manꝓocya Serugu, Serukac manꝓocya Ragau, Ragauac manꝓocya Pelek, Pelek iwac manꝓocya Eberi, Eberiac manꝓocya Sala,

³⁶ Selawac manꝓocya Kainan, Kainanwac manꝓocya Arafaksat, Arafaksat manꝓocya Sem, Sem wac manꝓocya Noa, Noawac manꝓocya Lamek,

³⁷ Lamekac manꝓocya Metusela, Metuselalac manꝓocya Enoko, Enokoac manꝓocya Yaret, Yaretac manꝓocya Mahalale, Mahalaleac manꝓocya Kainan,

³⁸ Kainamac manꝓocya Enosi, Enosiac manꝓocya Set, Setac manꝓocya Adam, Adamwac manꝓocya Anutu,

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Waꝓu Uꝓa Téréyanéꝓ Yesu sécgémiyu, Yodan doku igucnec liliꝓgéma hama baec kisiaiguc sinꝓi kaiwe 40 keru, Uꝓa Téréyanéꝓ wagiru kenꝓa waꝓoc.

² Waꝓu ai meme 40 imuac séc Biria miꝓinanéꝓ ala batuc wammiyec. Waꝓu iwawai méꝓ ménda nema keru nalé imi moczoꝓ tegéyu yaka niꝓ humuyec.

³ Yaka niꝓac humuma keru, Biria miꝓinanéꝓ hama ézéyec; Gi Anutuac Naꝓa wanꝓaꝓiguc zéna hoc yominéꝓ melemma nene waꝓu.

⁴ Zéyu melemma zéyec; Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Ic méꝓnéꝓ séwiac nene sac nema ménda kecaꝓzac.*

⁵ Imuhuc melenꝓu Biria miꝓinanéꝓ Yesu wagicma ou emma héꝓgaleꝓ ama areꝓa yanda baec séc hema kenꝓac imi moczoꝓ focnec ézéyu héndarec.

⁶ Waꝓu ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai moczoꝓ yanda imuac kuc buꝓa yanda zéma edamuya imi neꝓ guac waigémmaꝓ zé wanꝓua. Imi mia nuac méꝓranaiguc haihaiya imuac neꝓ méꝓac méꝓ mimarꝓ zé hia mimarꝓac séc.

⁷ Imuac gi simiꝓ héima mepési némbésémaꝓiguc iwawai imi moczoꝓ guac buꝓa wandacmac.

⁸ Imuhuc zéyu Yesunéꝓ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Miꝓ Kewu Anutuga mepésima iwacnec sac welerꝓ ꝓemiwésémaꝓ.*

⁹ Imuhuc zéyu Biria miꝓinanéꝓ i muꝓuc wagicma Yerusalem kenꝓoc. Kemma ama téréya imuac witiyaiguc ou oporu naꝓu yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac Naꝓa wanꝓaꝓiguc yomuarunec luma emu hiꝓgacbémaꝓ.

¹⁰ Zéyu zéyec; Ac méꝓ yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéꝓ guac wamma galeꝓgé gémmu niꝓac kua meme uꝓahéra énézémac.

¹¹ Waꝓu kua meme uꝓa enerꝓ gi ménda mama gumac niꝓac méraginanéꝓ lolongéma gépésigic hénaga hocnéꝓ ménda héimac.*

¹² Imuhuc zéyu Yesunéꝓ muꝓuc melemma zéyec; Yomuhuc ooyawac hezac; Miꝓ Kewu guac Anutuga ménda batucgé miwésémaꝓ.*

13 Imuhuc zéyu Biria minjananéŋ manam batuc ai imi metecgéma waimima kemma nalé ménjac mambéc kerec.

Yesunéŋ Galilaia baeciguc welenŋ qeénécmima ai hénima meyec.

14 Waŋu Yesunéŋ Uŋa Téréyawac kuciguc Galilaia baeciguc lilingéma keŋu iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keŋec séc saima kendarec.

15 Waŋu Yesu eŋeyaoc tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ieneŋ mepésimigic.

16 Waŋu Yesunéŋ Nazarete ama arenajac kereŋec. Inéŋ ama arenja yanda imuaru mia yandiyec. Waŋu Sabata nalé ménju haka waŋaŋec éscéc nec tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommaŋ zé naŋec.

17 Anutuac tilinŋ tilinŋ ic Yesaiawac kiwi limbi limbiŋa miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mihicŋiyec;

18 Ic maŋeŋeŋeŋ ionac buŋa suruc hiabia imi énézémanŋ niŋjac Anutuac Uŋa téréyanéŋ ni halécnéŋ naecnéma météré néŋec. Waŋu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihi meénécmima welenŋ qeŋe ic ionac yéwérigina metecgé énécmimaŋ niŋjac inéŋ ni méli néŋec.

19 Waŋu Miŋ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuŋa hazac zéma zéau énécmimaŋ niŋjac méli néŋec.*

20 Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galeŋa mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ieneŋ héŋsosomaligic.

21 Waŋu Yesunéŋ hénima ac yomuhuc énézéyec; Deguc kiwi ooya olomba gezacŋinanéŋ niŋgic imi hélaŋuc wanzac.

22 Ieneŋ moczoŋ héipuc ac zémima kuaya igucnec ackuazéc hiabia zéhicŋiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naŋa ménda wanzac?

23 Waŋu Yesunéŋ énézéyec; Niŋteŋic qinŋteŋic ac ménŋ yomuhuc hezac; Mehiahiaru ic gi geŋjac séwiga mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niŋinŋ. Waŋu haka imuhucya you geŋga tauŋgaiguc mena hénni.

24 Imuhuc zéma toroŋema yomuhuc zéyec; Hélaéc nec énézéwa niŋgic, Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ménjac ménŋ eŋeya tauŋgaiguc imi zézé ségiségi wammimia ménŋ ménda hezac.

25 Hélaéc nec énézéwa niŋgic, Elia kerec imuaru yawuŋ haréwéc zéma maso 6 séc kurumenŋ zikiyu, baec séc béti yanda hicŋiyec. Waŋu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kecgic.

26 Waŋu Anutunéŋ Elia imi ménjac ménŋ ménda mélimiyec, néŋ Sidon baec Sarepta ama arenja yandaiguc embac malé ménŋ kerec iwac sac mélimiyu keŋec.

27 Waŋu Anutuac tilinŋ tilinŋ ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, néŋ sugcinaiguc ménjac ménŋ ménda mehiaruyec, néŋ Siria ic Naman sac mehiaruyec.

28 Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tuŋaguc tacgic eneŋ ac imi niŋgic qeri biricnéŋ sécgé énécmiyec.

29 Waŋu ieneŋ yacma tauŋ heyec baec imuac tetecgiaiguc sia yanda naŋec imuaru Yesu naŋgéŋic hiŋgacmac niŋ nesimima tauŋ imuac séŋgaŋgeŋiguc héréma keŋgic.

30 Waŋu inéŋ sugcinaiguc qeric énécmima keŋec.

* 4:19: Yes 61:1-2

Yesunéh Kuwic méj nesiyu éréma keñec.

31 Wañu Yesunéh Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima kerec.

32 Wañu ningic ara imi qac bunayaguc wañu welicgégic.

33 Wañu tocgotocgo ama imuaru ic méj kuwic zapi qeqeyaguc* méñnéñ tacma qac geñgelañgéma qarec.

34 Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neñac neñac. Wañu gi mebiri nénécmimané zé hazañ? Ni ninzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya.

35 Imuhuc zéyu Yesunéh qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminéñ ic imi ic tun imuac sugcinaiguc héréken héréha wammima éréyu ic iminéñ mama qeyec, néñ séwiya méñ ménda biriyec.

36 Wañu haka imi hémma ic embac moczon welicgéma eminimma zégic; Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buná zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeqeya ézéyu ara tohoma érezac!

37 Wañu Yesuac surucya imi ama areñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunéh ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

38 Wañu Yesunéh yacma tocgotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc eñec. Eñu Simonac howuhaya imi séwi geric yandanéh késayu heyu, ic embac eneñ iwac niñ wamma Yesu welecmingic.

39 Welecgic Yesunéh hosuraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminéñ nalé sosola qahac yacma welen qeénécmiyec.

40 Kaiwe hiñgacmañ zé wañu ic embac ieneñ ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi onagicma harégic. Wañu harégic séc Yesunéh méria hai énécmima mehiaru énécmiyec.

41 Wañu uña birianéh momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naña. Imuhuc zégic uña biria ieneñ Yesu imi Kristo wanzac hénia imi niñgic imuac niñac Yesunéh qetali énécmima ac ménda zému niñac neun héiéncmiyec.

42 Wañu ama gianiyu Yesunéh sénganñen mama baec kisia méñ hétéña qahac imuaru kemma tackeru, ic tun eneñ hocma mihicñima ménda wai énécmima kemmac niñac zéqetali wammigic.

43 Imuhuc wanñic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac buná suruc hiabia imi énézémanac hezac. Ni imi ai imuac mia méli néñu mayi.

44 Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc† tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéyec.

5

Yesunéh hénima ai ichéra énépésiyec.

1 Yesunéh Genesarete zékéñ yanda* giñgijaiguc nankeru tun yandanéh Anutuac ackuazéc nimbiñ zé héfacgé amuma hosuraiguc leleccgé migic.

* 4:33: Girik ic ionac niniñgijaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicñi énécmima ic mebiri énécmianñec. Kembraña 36 imuaru aguc ac imi hezac. † 4:44: Yuda ic ionac baec; kiwi méranéh ooya tosaraiguc Galilaia. * 5:1: Imi mia, Galilaia kondun.

² Wañu Yesunéh hénju zékéh giñgiña imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc hérehéré ic ieneñ imuacnec mama ufcgina zuacma kegcic.

³ Wañu Yesunéh zéic ménjiguc enec. Wañu zéic imi ic ménj qara Simon iwac zéic. Yesunéh Simon ézéyu zéic imi nangéyu élélahunec[†] komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuñ yanda imi ku énécmiyec.

⁴ Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi doku hiñgac hiñgaraiguc kemma ufciga haima lambéc héréna.

⁵ Zéyu Simonnéh melemma zéyec; Kiwi ic nini siñiyaiguc ai yanda meni ama gianjac, néñ ménj ménda miñicñizij. Wañu zézan imuac wamma ufcina moczoñ muñguc haiwa hiñgacdacmu.

⁶ Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufcgina hénima tegirec.

⁷ Wañu alahéçgina zéic ménjiguc kegcic eney hama méra énécmimu niñac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Wañu ieneñ hama zéic éréhécneç tigiç kuagira çeyu zéic éréhéc imi doku çeriaiguc hiñgacbi zé wañoc.

⁸ Wañu Simon Peteronéh haka imi hémma Yesuac simiña iguçen sigéma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu ni imi képésic ic, imuac wainémma kembésémañ.

⁹ Imi mia eneya zéma ic tosara i guc kegcic eney moczoñ lambéc hérégic imi hémma welicégic hénia imuac niñ imuhuc zéyec.

¹⁰ Wañu Zebedaioc nanhéréra Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicégéyoc.

Wañu Yesunéh Simon yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémañ.

¹¹ Wañu ieneñ zéic héréma élélahu[‡] haima iwawai moczoñ imuaru waidacma Yesu méndacma keñgic.

Yesunéh ic ménj wizi selia warihaguc mehiaruyec.

¹² Yesunéh ama areña yanda ménjiguc kerec. Keru ic ménj wizi seli séwiyas séçgémiyu kerec inéh Yesu hémma sigéma welecma zéyec; Miñ Kewu, nuac ewa siñga hegéñu ni hia mesolañi némbésémañac séc.

¹³ Zéyu Yesunéh méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanzua, solaña wanna. Imuhuc zéyu wiziya imi bec çahac wañec.

¹⁴ Wañu Yesunéh ic imi neunj héimima yomuhuc ézéyec; Ic ménjac ménj ménda zéwésémañ, néñ kemma hofac oo ic séwiga ézéna hémma solaña wañzan imi hénju Mosenéh zéyec séc Anutuac buña haina ogéñu haka iminéh héipuc wañ énécmiyu niñzéngému.

¹⁵ Wañu Yesuac çac buñanéh muñguc yanda saima keñu ackuazéçya nimma hafigina mehiaru énécmimac niñ ic embac tuñaguc sasala toçéma hamaneç hagic.

¹⁶ Wañu Yesunéh elinçgé amuma eneyaneç baec kisiaiguc kemma zéwelerec.

Yesunéh ic puriñ ménj mehiarumiyec.

¹⁷ Kaiwe ménju Yesunéh ic embac ac ku énécmimaneç nanju Galilaia ama areña areña zéma Yuda baec zéma Yerusalemneç Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic enéh hama momaneç taçgic, Anutuac hafi mehiahiaruac kuhanéh iwaru hemiyec.

[†] 5:3: Baec igucnec. [‡] 5:11: Girik aciguc; baeciguc. [§] 5:12: Girik aciguc séwi wizi hénia hénia imuac lepra zéançgic.

18 Wanju ic tosaraneŋ ic puriŋ meŋ sasaŋguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiŋ zé wagicma embiŋ zé wanjic.

19 Néŋ tun yanda tacma hénaŋa hézicgéŋic titiŋa qahac wanjec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifaŋa hiŋŋiyu ic puriŋa imi sasaŋguc ic embac sugcinaiguc Yesuac wésiaiguc haigic hiŋgarec.

20 Yesunéŋ ionac niŋzérŋ niŋzérŋgina imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac késpedesca waiwaiya wanzac.

21 Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic eneŋ qeriginanéŋ yomuhuc niŋjic; Ic yomi mérénéŋ Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic méŋnéŋ méŋ neŋaŋ késpedescina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéŋ sac wammacac séc.

22 Imuhuc eminiŋic Yesunéŋ imi niŋtegicma melemma zéyec; Ini qeriginaiguc némac ac eminiŋzu?

23 Ic héna méria humumia ézémaŋ zéma ac diminéŋ efefia wammac? Késpedesca waizua iminéŋ efefia me yacma hehega mema kembésémaŋ imi?

24 Icac Naŋa ni imi baeciguc késpedescina wai énéc mimiawac kuc buŋana henézac imi héŋtegicmu. Imuhuc zéma ic héna méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni gézézua, yacma sasaŋga mema amagaiguc kembésémaŋ.

25 Imuhuc zéyu ic imi zélandac kicginaiguc yacma iwawai heaŋec imi mema Anutu mepésima eneŋa amaiguc lilingéma keŋec.

26 Keŋu ic embac moczoŋ kileŋ yanda welicgéma Anutu mepésigic. Wanju zénéŋgina hiriŋu zégic; Deguc nini haka méréra héŋziŋ.

Yesunéŋ Lewi qaru méndacmiyec.

27 Imuac andiaiguc Yeusunéŋ hiŋgacma kemma héŋu takis meme ic méŋ gara Lewi** inéŋ ai amayaiguc taru hama ni méndac néŋna zéma ézéyec.

28 Zéyu inéŋ yacma iwawai moczoŋ andé qedacma méndac miyec.

29 Lewinéŋ Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda wanju takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacnec hama nene newiŋ zé tacgic.

30 Wanju Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic eneŋ Yesuac tohotoho ichéra ŋidic ŋuduc ac waŋ énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma késpedes ic iniguc nene doku nema taczu?

31 Zégic Yesunéŋ melemma zéyec; Ic hafigina qahac ieneŋ dokta niŋac ménda wanjanzu, néŋ hafiginaguc ieneŋ mia imuac wanjanzu.

32 Ni mia ic solaŋa unurumaŋ zéma ménda mayi, néŋ biria meme ic ewa qerigina melemmu niŋac unurumaŋ zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

33 Imuhuc zéyu ieneŋ Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ieneŋ hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Wanju Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec wanjanzu. Wanju guac tohotoho ichécgina imi eneŋ nalé séc nene doku neanzu.

34 Zégic Yesunéŋ melemma énézéyec; Ic qaŋ tosara ic méŋ embac memaŋ zé wanzac i guc kecziuguc nene zikima zéwelec ai memu niŋac hia énézémuac séc me?

35 Imi qahac, néŋ kecma nalé imi ducŋiyu euya imi wagicma keŋjic qahac wanjuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

36 Imuhuc zéma toro qema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Méŋnéŋ méŋ maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc

** 5:27: Mataio zémimia.

wammaciguc maleku qelia imi mebirimac, nérj susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac.

³⁷ Wañu mérjnéj mérj waiñ doku qelia yañ séwélanérj gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc waiñ qelianérj melemma waiñ selia wammañ zé wéséséya mihicñjima gésé imi épépénggéyu tegiru waiñ imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac.

³⁸ Imuac waiñ doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac.

³⁹ Waiñ imi nalé horua heheyawac waiñ qacguc zéanzac imuac niñac mérjnéj waiñ wahala kuhaguc imi nemaguc waiñ qelia kuha qahac mérj niñac ménda wañanzac.

6

Sabata nalé miñjina Yesu.

¹ Sabata nalé mérj Yesunérj padi ai namuñgina igucnec qericma kenec. Kenju tohotoho ichéra ienenj méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginanérj asasañgéma negic.

² Imuhuc wañgic Farisaio ic tosara enenj yomuhuc zégic; Némac niñ haka Sabata naléyaiguc ménda wawaña imuhucya wanzu?*

³ Zégic Yesunérj acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ienenj yaka niñ humugic nalé imuaru, néma haka wañec imi ménda oloñ niñanzu?

⁴ Inérj Anutuac ama qeriaiguc emma samérj haimimia, tosara qahac, nérj hofac oo ic ienenj sac nemuac héna aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecic imi acguc énécmiyu nedacgic.

⁵ Yesunérj imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Naña imi Sabata naléyawac miñjina wanzac.

⁶ Wañu Sabata nalé mérj Yesunérj togotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Wañu imuaru ic mérj tarec. Wañu iwac méra héiya imi sélc sélcgia.

⁷ Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ienenj Yesu aciguc opocbiñ zé késpedesira mérj mihicñjiwiñ zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecic.

⁸ Wañu Yesunérj ewa qerigina niñtegicma ic méraya sélc sélcgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inérj yacma nañec.

⁹ Nañu Yesunérj yomuhuc énézéyec; Qesiénécmizua. Diminérj héna acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambiñ me haka biria wambiñ? Kekéc imi mehiaruwiñ me qehumuwiñ?

¹⁰ Imuhuc zéma hénaorij lelegéma inicmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec.

¹¹ Imuhuc wañu ienenj qerigina geric bélañanéj sécgé énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwiñ zéma eminñgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Wañu nalé imuaru Yesunérj zéwelec wammañ zéma baec boñaguc keremma siñi heréc séc tacma Anutu zéwelecmyec.

¹³ Wañu ama gianjiyu tohotoho ichéra unuruma sugcinaiguc 12 énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec.

* **6:2:** Niñgic ai tanec wañu imuhuc zégic.

14 Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Petero zémimia, hénia imi zamanjin.) zéma iwac munia Anderea, wanu Yakobo, Yohane, Filipino, Batolomaio,

15 Mataio (qara ménj Lewi), zéma Toma, Alfaioac nanu Yakobo, Simon Zelote zémimia,

16 Wanu Yakoboac nanu Yuda, zéma Yuda Karioto, wanu ic yominénj mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

17 Wanu Yesunénj tohotoho ichéra iniguc baec bonu igucnec mama baec kondonjaguc nanec. Nanu tohotoho ic tosara tunjaguc zéma ic tunj kunenj yandanénj Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékénj yanda ginjinu igucnec

18 ackuazéc nimbij zé me hafigina mehiaru énécmimac nijac hagic. Wanu Yesunénj ic tosara unu zapu qeqeyanénj mehiri énécmiyu qenzénj manzenj qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec.

19 Wanu Yesuarunec kuc yandanénj éréma icya moczonj mehiaru énécmidarec. Wanu imuac nij ic embac moczonj méraginanénj Yesu osiwij zé wanjic.

20 Yesunénj kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalej ama arenu yanda imi ic maqeqeya onac bunu, imuac nij, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc.

21 Sécgé énécmimac, imuac nij deguc yaka nij humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac nij deguc siacma keczu ini imi ségiségi ginaguc.

22 Icac Nanu iwac nijac ic embac ienenj hazéc wanj énécmima elicgé énécmima zébiri énécmima onac qac bunu imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

23 Nalé imuaru imi ini ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héngic! Kurumenj amaiguc onaru bakia hiabia imi kunenj yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina enenj Anutuac tilinj tilinj ic ionac acguc imuhuc wanj énécmianjic hénia imuac nijac ini imuhuc wammuc hezac.

24 Saecginaguc, iwawai saménu heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgézac.

25 Saecginaguc, deguc tomenjina qeanzac ini. Ini imi Kecma yaka nij humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda wananzu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu.

26 Ic embac moczonj ienenj onac zézé ségiségi wanj énécmianzu iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ienenj Anutuac tilinj tilinj ic ikora ionac mia imuhuc wanj énécmianjic.

Hazéchécgina goigina héimu.

27 Wanu gezacgina haima ninzu onac zézua; Hazécgina ala wanj énécmigic. Wanu ic tosara nimbiri énécmianzu ionac haka hiabia wanj énécmimu.

28 Saecgé énécmianzu imi onac mia mozocgé énécmimu. Wanu gamu qeqe ac wanj énécmianzu ionac nijac wamma zéwelec wammu.

29 Méjnénj nekanu qeyu nekanu néwécgeru imi imuhucnec melejnu gemac. Méjnénj guac sanjenu malekuga guagiru maleku qeriaiguc héhiéya imi acguc waimina.

³⁰ Méhnréh méh iwawai méh niñac welec génu hia miwéséman. Méhnréh guac iwawaiga mema kenju melen néna ménda zéwéséman.

³¹ Wanju haka hiabia méñac méh alahécginanéh wanj énécmimuac wanjuiguc haka imuhucya imi enjaoc walac wanj énécmimu.

³² Ini ic tosara ala wanj énécmianzu ionac sac ala wanj énécmianzu iguc imi némac hiabianéh he énécmiwacnec? Képésic ic ieney acguc ic tosara ala siñ wanj énécmianzu ionac ala siñ wanj énécmianzu.

³³ Ic méhnréh méh haka hiabia wanj énécmianzu ionac mia haka hiabia wanj énécmianzu iguc imi némac hiabianéh he énécmiwacnec? Képésic ic eney acguc imuhuc wanjanzu.

³⁴ Ini bakia mewinj zé iwawai méh alahécgina méra mizuiguc imi némac hiabianéh he énécmiwacnec? Képésic ic ieney acguc bakia séha mewinj zé niñkumuma képésic ic méñac méh méra énécmianzu.

³⁵ Imuac ini hazéc hécgina ala wanj énécmima goi héihéi wanj énécmiwinj zé bakia niñac ménda wamma enjdac méra énécmimu. Imuhuc wanjanjuiguc imi bakia héla yanda he énécmiyu, Eñeña miñinawac nambérac héra wammu. Inéh mia ewa hiawac énécmimia imi ménda niñtegicanzu ionac zéma kaiziliwenj ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi wanj énécmianzac.

³⁶ Onac kurumenj Manjocnéh wéséséya niñénécmianzac imuac séciguc ini imuhucyanec wéségina niñénécmimu.

Niñ gésigésiac haka.

³⁷ Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, képésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Wanju alahécgina ionac képésicgina wai énécmigic, enjñ képésicgina imuhucyanec wai énécmimia wammac.

³⁸ Eñ énécmigic, eñ énécmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hiñgacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéñu kenja wanju hiñgaru, muñguc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécgéma memu. Eñé géségina tima énécmigic imuac sécyaiiguc tima melenj énécmiyu memu.

³⁹ Wanju inéh muñguc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéh kic hilic méh hia hérémimac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséñjiguc ménda hiñgacmaoc me?

⁴⁰ Tohotoho icnéh kiwi icya ménda ogicma keczac, néh méñac méh kiwi icyanéñ niniña moczonj didiñanec kumiyu niñarenj gédacmaciguc, inéh mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac.

⁴¹ Némac niñac alagawa kiwaiguc goc héñtegicma genjgac kicgaiguc ic kembraña hezac imi ménda niñtegicanzanj me?

⁴² Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kembraña hezac imi ménda héñtegicma dimuhuc guac alagawac zéma Alana wainénna nenj guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memanj zéwésémanj me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kembraña hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémanj.

⁴³ Némac niñ? Ic hésa hiabia méhnréh héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wanju ic hésa biria méhnréh héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zéua.

⁴⁴ Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héñtegicanzñj. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda miñicñianzñj. Wanju sanjanjiguc wainj gocmia ménda miñicñianzñj.

⁴⁵ Ic embac enej iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéh ac zéanzu, imuac niñac ic hiabianéh ewa qeriaiguc ninij hiabia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhicñianzac. Wañu ic birianéh ninij biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhicñianzac.

⁴⁶ Ini imi nuac niñ Miñ Kewu, Miñ Kewu zénémmanec dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wañanzu?

⁴⁷ Méñnéñ méñ nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ienenj ic dimuhucya wanzu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu.

⁴⁸ Ic imuhucya imi ama memañ zé baec hiñgac hiñgarawac éséma baña mihicñima imuac qahaiguc simeñ haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néñ hiabianec seligima nañec imuac niñ ménda mehiriyc.

⁴⁹ Wañu nimma ménda tohoanzac inéh baec bébélacgia baña qahac imuaru amaya meyc ésécnec. Doku yandanéh luma qeyu ama imi focdac zéñgéma kunenj yanda biriyc.

7

Téñginj ic galeñ méñac ninzéh ninzéh.

¹ Yesunéh ackuazéc imuhuc moczonj énézéyu gezacginanéñ niñgic tecgéyu, Kafanaum ama areña yandaiguc kereñec.

² Imuaru téñginj ic 100 ionac galeñgina méñac welenj qeqe ic héñ soroc wammimía méñnéñ hafi kiyu humumañ zé wañec.

³ Wañu galeñ iminéh Yesuac suruc nimma Yesunéh hama welenj qeqe icya imi mehiaru mimac niñ qesimimu niñac Yuda ic ionac galeñ tosara méli énécmiyec.

⁴ Méli énécmiyu kemma Yesuaru qeriginanéh moczonj yomuhuc welecñgic; Galeñ imi ara niñmiwésémañac séc ic héla kecañzac.

⁵ Inéh Yuda ic nonac ala sij wañ nénécmima tocgotcgo amanina menénécmiyec.

⁶ Imuhuc zégic Yesunéh iniguc momacnec keñec. Kemma ama imi lakec qahac zézéyawac séc keñkeru, téñginj ic 100 ionac galeñginanéñ alahéra Yesuaru méli énécmima ac yomuhuc haiyec; Miñ Kewu, gi ai yanda ménda mewésémañ. Ni dac imuhucya nuac ama baenanéñ logi gémmacac séc qahac.

⁷ Ni nena niñ nimba ménda sécgéyu guaru hamañ zé osizua. Imuac niñ gi imuaru kecma enj zéna welenj qeqe icna imi hiarumac.

⁸ Ni ic eñeñana ionac méra bacginaiguc kecañzua. Wañu nuac bacnaiguc imuhucyanec téñginj ic hécna kecañzu. Wañu neñ méñac kenna zéwa keñu, méñac hana zéwa haanzac. Wañu welenj qeqe icnawac, ai yomi mena zéwa meañzac.

⁹ Ara imuhuc zégic nimma Yesunéh welicgéma ic tunj méndacñgic ionac muru liliñgéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niñgic, Israel ic onarunec ninzéh ninzéh séha imuhucya méñ ménda mihicñiyi.

¹⁰ Wañu méli énécmiyu hagic ienenj liliñgéma amaiguc kemma héñgic welenj qeqe ic inéh hiaruma séwiya hia kerec.

Yesunéh embac malé méñac naña humuc igucnec meqelimiyc.

¹¹ Kecma Yesunéh tauñ méñ qara Nain imuaru keñu tohotoho ichéra zéma ic tunj yandanéh méndacñmima keñgic.

12 Waṅu taun imuac sanḡulaṅa hosuraiguc kereṅu qamoc méṅ huama magic. Waṅu humuyec imi embac malé méṅac naṅa. Naṅa imi momacguc sac kerec. Waṅu taun imuac ic embac sasalanéṅ embac malé i guc momacnec magic.

13 Waṅu Miṅ Kewunéṅ embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna.

14 Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keṅkecgic ienen bénzéṅ zikima naṅgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua, yacna.

15 Imuhuc ézéyu humuc ic iminéṅ yacma acac hénima zéyec. Waṅu Yesunéṅ i neṅgocya miyec.

16 Waṅu ic eneṅ moczonṅ imi hémma zénéṅgina hiriyu Anutu mepésima yomuhuc zégic; Anutuac tilinṅ tilinṅ ic kunenṅ yanda méṅnéṅ sucninaiguc hiṅhiyecac keczac. Tosara eneṅ zégic; Anutunéṅ ichéra niṅnéncmima hazac.

17 Waṅu Yesuac surucya iminéṅ Yuda baec séc zéma baec néwéc néwéc saima kendarec.

Yesunéṅ Yohaneac hénia zéyec.

18 Yohanenéṅ hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra eneṅ haka hiṅhiyec imi moczonṅ ézédacgic. Waṅu ac imi nimma tohotoho ic éréhéç héihéré érécmima

19 Miṅ Kewu yomuhuc zéma qesimima niṅ méli érécmiyec; Ha nénécmimac niṅ zézéya imi gi mia me méṅac mambéc kecbiṅ?

20 Waṅu iereṅ Yesuaru kemma zéyoç; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli nérécmizac; Hanénécmimac niṅ zézéya imi gi mia me méṅac mambéc kecbiṅ?

21 Waṅu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uṅa biriaguc imi sasala mehiaru énécmima kic hilic sasala imi kichihi meénécmiyec.

22 Waṅu imuhuc qesiyic yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma niṅanzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéṅ kicgina hima héṅanṅu, purinṅ eneṅ hena keṅzu, wizi seliginaguc imi solanṅanima keczu, gezacgina héhéṅgia ienen gezacginanéṅ niṅzu, humuc ic eneṅ qelima yaczu, waṅu maqeqeya ionac buṅa suruc hiabia imi énézézac.

23 Waṅu méṅnéṅ méṅ nuac niṅ niṅ éréhéçguc ménda qonzonṅ toṅgézac imi ségiségyaguc.

24 Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichééra iereṅ lilingéma keṅoc. Keṅic Yesunéṅ Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbiṅ zé keṅgic? Uṅ méṅ luhucnéṅ qeyu hirima naṅu hémmu niṅac keṅgic?

25 Imi qahac waṅu némac iwawai hémbiṅ zé keṅgic? Ic méṅ malekuya hiabia héima keczac imuac hémbiṅ zé keṅgic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala késa kecanṅu imi eneṅ ama kewuyaiguc kecanṅu.

26 Waṅu imi qahac waṅu, némac iwawai hémbiṅ zé keṅgic? Anutuac tilinṅ tilinṅ ic méṅac me? O, imi hélacnec! Énézéwa niṅgic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc méṅ waṅzac.

27 Iwac mia ac kiwi méṅ yomuhuc oyec hezac; Héṅgic, ni kua meme icna méṅ méliwa walac kemma hénaga mindinimac.

28 Énézéwa niŋgic; Embac igucnec hicŋihicŋiya tosara yanda ionarunec méhŋnéŋ méŋ Yohane ménda ogiczac, néŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda qeriaiguc mamayagina méhŋnéŋ Yohane i hia ogiczac.

29 Ic momac yanda zéma takis meme ic ieneŋ Yohaneac doku naecgic imuac niŋac ackuazéc imi nimma Anutu imi solanŋa zéma zéaugic.

30 Waŋu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ieneŋ sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa siŋ enŋaŋ niŋac heyec imuac héŋara megic.

31 Yesunéŋ toroqema zéyec; Nalé yomuac hicŋisai imi iwawai némaciguc séc héimanŋ? Ieneŋ dimuhucya ésécnec zémanŋ?

32 Imi nambérac tosara nénnagémba sombenjiguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ieneŋ sombenj imuaru tacma ac yomuhuc zékeŋ zéha wanŋanŋu. Nini onac niŋac kuŋa héiéncmini ini legic ménda hirizu, nini sonŋoŋac legic héini ini ménda zésiŋac wanŋu!

33 Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohaneŋ hama nene ménda nema zéwelectma waiŋ doku ménda neyu, eneŋ hémma uŋa birianeŋ késazac zégic.

34 Waŋu Icac Nanŋanéŋ hama nene nema waiŋ doku neyu, eneŋ yomuhuc zéanŋu; Héŋgic inéŋ hémbaoc wamma nene nema doku selia siŋa nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac.

35 Waŋu niŋtegic qiŋtegic imi imuac nambérac héra ieneŋ méndacma wamma hénia solanŋa mewinianŋu.

Embac méhŋnéŋ siacma Yesuac héniya halécnéŋ naecmiyec.

36 Farisaio ic méhŋnéŋ eŋeyaguc nene nemac niŋac Yesu héihéré miyu Yesunéŋ iwac amaiguc emma nene nema tarec.

37 Tackeru ama areŋa yanda imuaru biria meme embac méŋ kerec inéŋ Yesunéŋ Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruŋ halécyaŋuc imi mema hama éréyec.

38 Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréŋaiguc hénaya haiyec imuhucgeŋ namma siarec. Siacma tacma eŋeya kic masineŋ hénaya naecmima oruc zucyanéŋ kereŋ meyu zicgéyu kuayanéŋ hénaya kiricne mima haléc héméŋa hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec.

39 Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéŋ hémma qerianeŋ yomuhuc niŋec; Ic yominéŋ Anutuac tilij tilij ic kecbacnec eŋeya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac niŋ embac imi méréneŋ me dimuhucya imi niŋ tegicbacnec.

40 Imuhuc niŋu, Yesunéŋ imi niŋtegicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neŋ ac méŋ zémanŋac niŋzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba.

41 Zéyu Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Ic éréhécnéŋ soukiwa ic méŋac murunec soukiwa meyc méŋac muru tasia yawuŋ momacguc zéma maso éréhéc imuac ai boŋa séc hemiyu, méŋac muru tasia maso éréhéc imuac ai boŋa séc hemiyec.

42 Waŋu ic éréhéc ekaoc taségira melenj mimaoac séc qahac waŋu soukiwa ic iminéŋ tasé iorac muru hezac imi moczoŋ auérécmiyec. Waŋu sucgiraiguc méréneŋ iwac siŋ kuneŋnec ogicma nimmimac?

43 Imuhuc qesiyu Simonnéŋ melemma yomuhuc zéyec; Neŋ nimba taséya kuneŋnec aumimia wanŋec inéŋ mia siŋ kuneŋnec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindjanec niŋgésizaŋ.

⁴⁴ Imuhuc zéma embac muru lilingéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzan? Neŋ amagaiguc éréwa geŋ hénana zuacmaŋac doku mén ménda nénzan. Néŋ embac yominéŋ eneya kic masinéŋ hénana naecnéma oruc zucyanéŋ kereŋ menénzac.

⁴⁵ Geŋ ménda kiricne menénzan, néŋ embac yominéŋ éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac.

⁴⁶ Geŋ orucnaiguc oliwa halécdac mén ménda naecnénzan, néŋ embac yominéŋ haléc héméŋaguc alabasanéŋ hénanaiguc naecnénzac.

⁴⁷ Hénia imuac niŋ neŋ gézéwa ninna; Embac yominéŋ siŋ kuneŋ yanda hemizac imuac niŋ késpedesya kuneŋ yanda aumimia wanzac, néŋ késpedes komodia dac aumimia wanzac inéŋ siŋ komodia hemizac.

⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, késpedesga waigéŋgəŋa wanzac.

⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic eneŋ qeriginaiguc yomuhuc niŋgic; Yomi némac icnéŋ késpedesya waizac?

⁵⁰ Waŋu Yesunéŋ embac yomuhuc ézéyec; Ninzéŋ niŋzéŋ guac muru hezac iminéŋ gi angéŋga tigénzac imuac luaeiguc kembésəŋaŋ.

8

Gocmiawac séséc ac.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéŋ ama areŋ yanda yanda zéma ama areŋa areŋa lelecgéma Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac buŋa suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra 12 ieneŋ momacnec keŋgic.

² (2a) Waŋu embac tosara Yesunéŋ uŋa biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec

³ (3a) imi eneŋ iniguc momacnec kemma enəŋ iwawaigina mema welen qéénécmigic. (2b) Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéŋ becneŋ iwac murunec uŋa biria 7 nesi énécmiyec imi zéma (3b) Herodeac soukiwa galen ic Kuza iwac iniŋa Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

⁴ Ama areŋa yanda igucnec séc ic embac eneŋ tocgéma Yesuac muru hagic tuŋ yanda waŋu, Yesunéŋ séséc ac yomuhuc énézéyec;

⁵ Ai ic ménéŋ iwawai gocmia qesamaŋ zé keŋec. Kemma qesayu gocmia tosara imi hén zécgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ieneŋ tигic biriyc. Tosara nei ieneŋ hama nedacgic

⁶ Tosaranéŋ baŋa qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éréyec, néŋ dokuya qahac waŋu sélécgédarec.

⁷ Waŋu gocmia tosananéŋ hésa waiyaguc sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu hésa waiyagucnéŋ momacnec yandima hézicgégic.

⁸ Waŋu gocmia tosananéŋ baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 mesaiyec. Yesunéŋ ac imi zémaguc qacma yomuhuc zéyec; Gezacginaguc ieneŋ nimmu.

⁹ Tohotoho ichéra eneŋ sésécac imuac hénia imi dimuhuc wammac zéma qesimigic.

¹⁰ Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac hénia sasəŋgia imi hia niŋasarimuac hezac. Waŋu tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néŋ hia ménda héŋtegicmu. Waŋu nimmu, néŋ hia ménda niŋtegicmuac niŋ qeqaiŋ aciguc énézéanəŋa.*

* 8:10: Yes 6:9

Yesunéj séséc acwac hénia zéasari énécmiyec.

¹¹ Séséc ac imuac hénia imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc.

¹² Gocmia héna zécgériaiguc mama héiyec imi ic embac tosara ackuazéc ninjic Biria minjanerj hama ic imi enerj ninzégégic anjéj tiénécmiwac ninjac ackuazéc imi qerigina igucnec onagicanzac imuac sécyá.

¹³ Gocmia tosara banja qahaiguc héizac imi ic embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagíc. Wanju zalia ménda hingac késayacgéyu nalé dahecac séc ninzéhégéma kecgic manam batuciguc onoporu waima kenjanzu imuac sécyá.

¹⁴ Gocmia tosara hésa waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanérj ackuazéc ninzu wanju baecac niyewéria me hinac yanda me séwíac sinjanérj hézicgéyu ninzérj ninzéhégina séha ménda yandianzac imuac sécyá.

¹⁵ Wanju gocmia tosara baec halécyaguc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa héla zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma héla haianzu imuac sécyá.

Lambe zae qahaiguc haihaiya.

¹⁶ Méhnérj ménj lambe otorima kewucnéj ménda hoturumac me duj tatic bawu ménda haimac, néj ic embac ama qeriaiguc érému enerj asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac.

¹⁷ Iwawai sanja imi moczonj auyu hémmacac séc wanju iwawai sasangiaiguc hezac imi moczonj meyu wininimacac séc.

¹⁸ Imuac ini gezacginanéj dimuhuc ninjanzu haka imuac héngésimu. Méhnérj ménj ackuazéc késakeczac imi toroqemimia wammac. Wanju méhnérj ménj ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma ninzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra héla.

¹⁹ Yesuac nenjoc munahéra ienerj hagic. Wanju ic embac tunj yanda ninjac hosuraiguc kembijnac séc qahac wanjec.

²⁰ Wanju ic méhnérj Yesu yomuhuc ézéyec; Guac nenjoc munahécga ienerj gémbijn zé hama sénganjerj nanzu.

²¹ Zéyu Yesunérj melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi enerj mia nuac nenjoc muna hécna wanju.

Yesunérj luhuc yanda ézéyu néj qeyec.

²² Kaiwe ménju Yesunérj tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékérj nówécgerjacc kenni. Zéyu ienerj enawu zéic nesima hénima kenjic.

²³ Kemma kecgic Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanérj kondunj imuaru mama qeyu doku tembonérj éréma zéic qeriaiguc hingaru zéicnéj kondunjiguc hingacmanj zé wanjec.

²⁴ Yesuac tohotoho ic tosanérj Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galejnina, galejnina, nini humuqai wambijn ninjac.

Zéigc Yesunérj gau igucnec yacma luhuc zéma kondunj tembonj zéqetali érécmiyu néj qema heyoc.

²⁵ Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéyec; Ninzérj ninzéhégina dimia?

Imuhuc zéyu zénéngina hiriyu welicgéma enaocnec eminimma zéigc; Ic yomi méré wanju, luhuc zéma doku ac érézéyu ara tohozaoc?

Yesunéh uña biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hingacdacgic.

26 Ienen nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgeñaciguc Gerasa baeciguc kerengic.

27 Keremma Yesunéh imuacnec mama élélahu* erju ama areña yanda imuac miñina ic kuwiraguc méñnéñ hama Yesu miñicñiyec. Wañu ic iminéñ nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suañ sugcinaiguc heañec.

28 Inéh Yesu hémma qacma iwac wésiaiguc mama siggéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eñeña miñina Anutuac Naña Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua, yéwéri ménda menémbésémañ.

29 Ac imi mia Yesunéh i hémma uña birianéh iwarunec éréma kemmac niñac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uña zapi qeçeyanéñ hatac sasala késayu señ hésanéh hénia qatémima galeñgéigic, néñ qericma uña birianéh hérémigic séc baec kisiaiguc kemma lelecgéañec.

30 Imuhuc zéyu Yesunéh qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tunj yanda.

Imi mia iwac qeriaiguc uña biria sasalanéh hingacma kecgic imuac niñ imuhuc zéyec.

31 Imuhuc zéma Yesunéh uña biria ionac baec dumuñaguc ménda nesi énécmiyu hingacmu niñac welecmigic.

32 Wañu baec boña imuaru beric sasalanéh gété kulumma kecgic uña biria eneñ wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hingacmu niñac welecmigic niñénécmiyec.

33 Niñénécmiyu uña biria ieneñ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hingacgic beric tunj yanda ieneñ usuñnec kemma sia yanda igucnec hingacma dokuiguc hingacgic dokunéh hoturu énécmiyec.

34 Ic tosara beric galeñgéma kecgic ieneñ haka hicñiyec imi hémma focdac néñgacma ama areña yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézégic.

35 Zégic nimma ic embac ieneñ haka hicñiyec imi hémbiñ zéma Yesuac muru hagic. Hama héngic ic uña biria ieneñ éréma kendacgic ic iminéñ Yesuac héniaiguc malekuya héima solañanec wamma bénzén tackeru zénéngina hiriyec.

36 Ic uña biriaguc kerec iminéñ dimuhuc hiaruyec imi héngic imi eneñ tosara suruc énézégic niñgic.

37 Énézégic nimma Gerasa baec imuac miñina ieneñ zénéngina kuneñ yanda hiriyu wai énécmima kemmac niñac Yesu welecmigic. Inéh zéiciguc emma baec imi waima keñec.

38 Wañu ic uña biria waimima keñec inéh Yesuguc kecmañ zé welecmiyec, néñ Yesu imi yomuhuc ézéma mélimiyec;

39 Gi amagaiguc liliñgéma kemma Anutunéh guac muru haka kuneñ yanda dimuhucya wañgénzac imuac suruc imi énézézésémañ. Imuhuc zéyu ic iminéñ waima kemma Yesunéh némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areña yanda séc lelecgéma énézédarec.

Yesunéh embac serañ méné humuc igucnec meqeliyec.

40 Wañu Yesunéh doku néwéc liliñgéma hayu ic embac tunj yandanéh Yesuac mambéc kecgic imuac niñac zézé ségiségi wammima hérémigic.

* 8:27: Girik aciguc; baeciguc.

41 (41a) Wañu héngic, ic mén̄ qara Yairo zémimia inéh hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama mén̄ac galen̄ kerec.

42 (42a) Wañu iwac muru bérara embac serañ̄a momacguc sac kerec. Embac imi yawuñ̄a 12 wañec. Wañu inéh hafi kiyu humumañ̄ zé wañec. (41b) Imuac niñac ic iminéh̄ hama Yesuac hén̄iaiguc sigémima eñ̄eya amaiguc hamañ̄ niñac welecmiyec. (42b) Weleru Yesunéh̄ amayaiguc ken̄u ic embac tun̄ yandanéh̄ lelecémima momacnec ken̄gic.

Hafi embac méñ̄néh̄ ninzéh̄ngéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

43 Ken̄kecgic suginaiguc embac mén̄ kerec inéh̄ yawuñ̄ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecañec. Wañu inéh̄ soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoñ̄ séwi galen̄ ic énécmima audarec, néh̄ méñ̄néh̄ mén̄ mehiaru mimacac séc qahac wañec.

44 Wañu inéh̄ Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maañec imi zicgýec.

45 Wañu Yesunéh̄ qesima mérénéh̄ nosizac zéma zéyec. Wañu moczoñ̄ qaecgégic, Peteronéh̄ yomuhuc ézýec; Miñ̄ Kewunina, tun̄ yandanéh̄ lelecgéma qéfacgé gén̄zu.

46 Zégc̄ Yesunéh̄ melemma zéyec; Méñ̄néh̄ nosiyu kucnanéh̄ éréma ai meyu nin̄zua.

47 Imuhuc zéyu embacnéh̄ qaecgémacac séc qahac wañec imi niñ̄asarima bac yandi yandi wamma hama mama sigéma hén̄ia némac niñ̄ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec tecgéyc̄ imi ic embac moczoñ̄ kicginaiguc ézédarec.

48 Imuhuc zéyu Yesunéh̄ ézýec; Béracna, geñ̄ga ninzéh̄ ninzéh̄nganéh̄ mehiaru gén̄zac. Imuac gi ewaga luae wañu bénzéh̄ kembésémañ̄.

49 Imuhuc zémanec nan̄u tocgotocgo amawac galen̄ iwac amaya igucnec ic méñ̄néh̄ hama Yairo yomuhuc ézýec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ̄ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ̄.

50 Imuhuc zéyu Yesunéh̄ nimma yomuhuc ézýec; Zénéh̄nga ménda hiri-mac. Wañu ninzéh̄ngéna béracga imi hiarumac.

51 Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac serañ̄a iwac neñ̄goc mañ̄gocya sac onagiru eñ̄gic.

52 Eñ̄gic ic embac ieneñ̄ embac merac iwac niñ̄ wamma zésiac yanda wamma qeweloñ̄ wañ̄gic Yesunéh̄ énézýec; Ménda siacgic embac merac yomi ménda humuzac, néh̄ gauya hezac.

53 Imuhuc zéyu bec humuzac imi niñ̄teggic̄ imuac niñ̄ zédesi wammigic.

54 Wañu Yesunéh̄ embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meracna yacma nanna.

55 Imuhuc zéyu uñ̄ayanéh̄ liliñ̄géyu imuarunec yacma nañec. Nan̄u nene mimu niñ̄ac énézýec.

56 Wañu neñ̄goc mañ̄gocyanéh̄ hém̄ma welicgéyc̄. Welicgéyc̄ Yesunéh̄ haka hicñ̄iyec imi mén̄ac mén̄ ménda zému niñ̄ac neuñ̄ héiérécmiyec.

9

Yesunéh̄ tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

1 Yesunéh̄ tohotoho ichéra 12 unuruma uñ̄a biria moczoñ̄ nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñ̄ac kuc buñ̄a zéma qac buñ̄a énécmiyec.

² Anutuac héngalenj ama arenja yanda imuac énézéma hafi zepa wanju imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec.

³ Wanju méli énécmima yomuhuc énézéyec; Ini kenja wambinj zéma iwawai yomuhucya méj ménda mema enjac kemmu, tac me gésé me héna mauj me soukiwa me maleku saméja imuhucya.

⁴ Kemma ama geric ménjiguc emmuiguc imuaru tacyac wankecmu, wanju baec méru kembinj zémaguc ama geric imi waimu.

⁵ Ic embac enej ménda héihéré énécmimuiguc tauj imi waima kemmu. Wanju waima kembinj zé imuaru héna usuginaiguc seitotoj tacmac imi qegic mamac. Wanju ienej hakagina imi hémma imuac hénia imi niñasarimu.

⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ic ienej kemma ama arenj yanda yanda lelecgéma ama arenj séc buja suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéj Yesuac hénia niñasarimaj zé wajec.

⁷ Wanju haka méréra imi hémma ic embac tosaranej Yohanenej humuc igucnec qelima yarec, imuac niñ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niñ Perea baec galej Herodenéj iwawai imi moczoj nimma nimbipiyec.

⁸ Wanju tosara imi Elianej muñguc wininima keczac zégic, néj tosara imi Anutuac tiliñ tiliñ ic walaha ionarunec méjnénj humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic.

⁹ Herodenéj zéyec; Yohane imi becnece neñ déméja qeriri. Wanju suruc imuhucya imuhucya imi mérac niñac zéma imuhuc zéanzu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmañ zé wajec.

Yesunéj ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹⁰ Wanju Yesuac Méliméli ic ienej liliñgéma hama ai megic imuac suruc moczoj Yesu ézégic. Yesunéj suruc imi nimma onagicma enjauw baec imi waima Betsaida ama arenja yandaiguc kenjic.

¹¹ Wanju ic embac ienej niñtegicma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéj unuruma Anutuac héngalenj ama arenja yandawac ackuazéc énézéyec. Wanju hafigina qahac wammac niñac wanjic mehiaru énécmiyec.

¹² Kaiwe kiwa hiñgacmaj zé wanju Yesuac Méliméli ic 12 ienej Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc kecziñ imuac niñ ic embac méli énécmima ama arenja me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duñ tatacgina mihiçnimu.

¹³ Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Enjaoc nene gumu énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boj ménda mewijiguc nonaru imi saméj méra méj zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac.

¹⁴ Imi mia suginaiguc ic ionacnec zañgégina olongic 5,000 imuac séc wajec imuac niñ imuhuc zégic. Wanju Yesunéj 50 imuac séc tunja tunja nene newiñ zé tacmu niñac tohotoho ichéra énézéyec.

¹⁵ Énézéyu zéyec séc wanjic ic embac moczoj nene newiñ zé tacdacgic.

¹⁶ Wanju Yesunéj saméj méra méj zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu enu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niñac tohotoho ichéra énécmiyec.

¹⁷ Wanju hai énécmigic moczoj negic sécgé énécmiyec. Wanju tohotoho ic ienej bororoña waigic heyec imi tocgégic nerjenj yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéh Yesu niñac Kristo zéma ninzéh ninzéhna zéauyec.

18 Nalé méngiguc Yesunéh sasanñaiguc kecma zéwelec wañu tohotoho ichéra i guc momacnec kecgcic. Wañu inéh yomuhuc qesiénécmyec; Ic embac ienen nuac niñ méré zéanzu?

19 Zéyu melemma zégic; Tosaranéh doku naec haka ic Yohane zéanzu, wañu tosanaréh Elia zéanzu, wañu tosanaréh Anutuac tilij tilij ic wahala becnecc kecgcic sugcina igucnec méñnéñ lilingéma hicñjac imuhuc zéanzu.

20 Zégic zéyec; Wañu eñaoç imi nuac niñ méré zéanzu? Zéyu Peteronéh ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

Yesunéh humuma yacmac imuac ara zéyec.

21 Imuhuc zéyu ac imi ic méñac méñ ménda énézému niñac neuñ héiéncmyec.

22 Wañu toroqema zéyec; Icac Nanñaréh qenzerñ manzerñ sasala nimma qerawac galeñ zéma hofac oo ic kiwa héccgina zéma héna acac kiwi ic ienen waimigic qegic humumac. Wañu ai meme haréwéc wañu tinduc qelima yacmacac hezac.

23 Imuhuc zémaguc Yesunéh ic embac moczoñ ionac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zémaciguc eñeya memaamuma naléya naléya eñeya ic héñgeña wéndara imi huama méndac némmac.

24 Ic méñnéñ méñ kekecy añaé timañ zé wañu kekecy imi sohomac. Wañu ic méñnéñ méñ nuac niñ wamma kekecy waimaciguc kekecy añaé timac.

25 Ic méñnéñ baec imi moczoñ añaé timaguc eñeya kekecy sohomac me wagiru qahac wañu, iwawai iminéh dimuhuc nanñémimac?

26 Méñnéñ méñ ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Nanña imi Manñoc zéma kua meme unñhéra téréya zéma eñeya edamuyaiguc lilingéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac.

27 Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyu Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéñ melemma tanera méñ wañec.

28 Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wañu Yesunéh Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecmañ zé baec boñaguc eñec.

29 Inéh zéwelecma kerunec séwiyanéñ melemma tanera méñ wañu malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec.

30 Imuaru mia ic éréhécnéh Yesuguc ac eminimma nanñgic. Imi mia Mose zéma Elia.

31 Asac mararanjuc hicñjiyc eñawu kecma Yesunéh Yerusalemiguc humumac imuac ara eminññgic.

32 Wañu Petero zéma i guc momacnec kecgcic ienen gau réwéria niñ qeka meka wamma tacgicac moczoñnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéh i guc nanñgic imi inicgic.

33 Wañu ic éréhécnéh waima keñic Peteronéh Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meénécmini, méñ Miñ Kewu guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. Wañu ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec.

* 9:20: Me Mesia.

³⁴ Waṇu ac imi zémanec naṇu hosusunéṇ mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgic zénéngina hiriyec.

³⁵ Waṇu hosusu qeriaiguc ewa ménḥ hicṇjima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena naṇna imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niṇtohomu.

³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héngic Yesu eṇeyanec naṇec. Waṇu tohotoho ic ieneṇ iwawai héngic imi nalé imuac suraiguc ménḥac ménḥ ménda énézégic.

Yesunéṇ uṇa biria nesima merac ménḥ mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjiyu Yesunéṇ baec boṇa imuarunec mama hayu ic embac tuṇ yandanéṇ mihicṇi migic.

³⁸ Tuṇ imuac sugcinaiguc ic ménḥnéṇ qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac naṇnawac hama hénna. Imi mia nuac merac momaguc téngéṇ.

³⁹ Waṇu uṇa birianéṇ élanzaṇnec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololoṇa mayu séwiya mebiru qebiru wammima waimaṇ zé waibip-ianzac.

⁴⁰ Waṇu nesigic kemmac niṇ tohotoho ichécga welec énécmiwa ieneṇ batucgéhic ménda sécgéyec.

⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéṇ melemma zéyec; Yai hicṇjsai ninzéh ninzéhina qahac qarṇ qarṇgia yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqatéh waṇ énécmimaṇ? Guac naṇga you wagicma hana.

⁴² Waṇu merac imi wagicma hamaneṇ naṇu imuarunec uṇa birianéṇ mema baeciguc giliyu hiṇgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunéṇ uṇa zaṇi qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma maṇgocya miyec.

⁴³ Waṇu ic embac moczoṇ Anutuac kuha niṇac welicgéhic.

Ieneṇ moczoṇ iwawai Yesunéṇ mema waṇec imuac welicgéma naṇgic Yesunéṇ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec;

⁴⁴ Ac yomi zémaṇ imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Naṇa imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac.

⁴⁵ Waṇu ieneṇ ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niṇtegicgic. Imi mia hénia ménda niṇtegicmu niṇac musaṇgé énécmiyec imuac niṇ hénia ménda niṇsarigic. Waṇu bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunéṇ ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

⁴⁶ Waṇu tohotoho ic ionac sugcinaiguc mérénéṇ kunéngina wanzac me zéma tualefic hénima emigic.

⁴⁷ Emigic Yesunéṇ qerianéṇ niniṇgina niṇtegicma merac komoc ménḥ wagicma qéhéréṇaiguc haiyu naṇec.

⁴⁸ Naṇu yomuhuc énézéyec; Ménḥnéṇ ménḥ qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni héihéré nénzac wanzac. Ménḥnéṇ ménḥ ni héihéré nénzac imi méli néṇec i héihéré mizac wanzac. Sugcinaiguc mamayagina keczac iminéṇ mia eṇeṇagina wammac.

Ménḥnéṇ ménḥ hazéc ménda waṇ énécmizac iminéṇ alagina wanzac.

⁴⁹ Waṇu Yohanenéṇ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic ménḥnéṇ guac qacga qacma uṇa biria nesi énécmiyu hémma ménda méndac nénécmianzac imuac niṇ neuṇ héimiyiṇ.

⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunéṇ yomuhuc zéyec; Ménda qetalimimu ménḥnéṇ ménḥ hazéc ménda waṇ nénécmizac inéṇ nonac wamma keczac.

Samaria ic ieneṇ qeqetali wammigic.

51 Yesunéh enjyaoc kurumenjiguc emmac imuac naléya hosuru ducnjyu Yerusalem emmanj zé nijseliyec.

52 Nimma kua meme ichéra walac méli énécmiyu kenjic. Kemma iwawai mézézén géwiñ zé Samaria ic ionac ama arenj komora ménjiguc kerenjic.

53 Néh Yesunéh Yerusalem kemmanj zé wajec hénia imuac niñ ama miñina enej ménda héihérem énécmigic.

54 Imuhuc wanjic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane ierenj haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miñ Kewu nini geric bélaña kurumenj igucnec mama onomac niñ zéwelecbiñ niñac wanzań me qahac?†

55 Imuhuc zéyic Yesunéh lilingéma iricma ac geriwiguc wanj érécmiyec.

56 ‡ Wanju ienenj ama arenj ménjiguc kenjic.

Yesunéh tohotoho ic ionac pakenj ac énézéyec.

57 Héna kenjkecgic ic mérnénj Yesuac yomuhuc ézéyec; Gi dimia me dimia kembésémanj imi ni kilenj méndac gémma kemmanj.

58 Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Hasén kazu ienenj tenjinaguc. Sawa nei ienenj haecginaguc, néñ Icac Naña imi oruc qeheheac ama dunja ménj ménda hemizac.

59 Wanju Yesunéh ic méñac yomuhuc zéyec; Gi hama méndac néna. Wanju inénj ara yomuhuc melemma zéyec; Waina ni walac kemma manjocna téngémaguc.

60 Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Waina humumia ienenj gamocgina imi téngégic, néñ genj imi kemma Anutuac héngalenj ama arenja yandawac énézézésémanj.

61 Wanju ic mérnénj munjuc ézéyec; Miñ Kewu, neñ gi méndac gémma kemmanj, néñ waina walac lilingéma kemma sac kitichéna ewa gezacgina énézé qemaguc hawa.

62 Imuhuc zéyu Yesunéh énézéyec; Mérnénj ménj baec mésénj mésénjac kinoñ§ mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc hénzac imuhucyanénj Anutuac héngalenj ama arenja yandawac ai ménj memacac séc qahac.

10

Yesunéh tohotoho ic 70 buña suruc hiabia énézému niñac méli énécmiyec.

1 Imuac andiaiguc Miñ Kewunénj tohotoho ic tosara 70* kumu énécmima baera baera, ama arenja kunenj kunenj séc enjyaoc kemmanjac niñec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec.

2 Méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héla memeyawac séc imi sasala wazima hezac, néñ ai ic sasala qahac imuac ini ai miñina Anutunénj ai ic méli énécmimac niñac zéwelec wammimu.

3 Zéwa niñjic, neñ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc hasénj kazu suginaiguc méli énécmimawac tanec wanzac. Bec yacma kenjic.

4 Ini soukiwa konoñ me gésé me héna usu imi ménda mema kemmu. Kemma héniaiguc ic embac mihicñi énécmimuijuc yaizézé ac ménda wamma kemmu.

† 9:54: Kiwi méranénj ooya tosaraiguc; Elia wajec ésécnec. ‡ 9:56: Kiwi méranénj ooya tosaraiguc, inénj zéyec; Icac Naña imi ic onac kekecgina mebirimanj zé qahac, néñ mehiaru énécmimanj zé mayi. Imuac nimba, ini Uña dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niñtegiczu.

§ 9:62: Yuda ic enej kinoñ imi burumakaoguc qatégic héréyu méraginanénj késa nesima baec patoanjic. * 10:1: Kiwi tosaraiguc; 72.

⁵ Kemma ama ménéjguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac.

⁶ Imuaru luae ic ménéj keczaciguc luae qeénécmizu imi iwac muru hemac. Wañu qahac wañu onac muru lilingéma hamac.

⁷ Wañu ama imuaru tacyac wañgic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéj ai boña memuac hezac. Wañu ama areñj méñac qeriaiguc amaya amaya lelecgéma tacyac ménda wammu.

⁸ Ama areña yanda ménéjguc kereñgic héihéré énécmimuiguc wéséginaiguc nene haigic hemac imi efima nemu.

⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac héngalenj ama areña yanda hosucginu hazac imuhuc énézému.

¹⁰ Ama areña yanda ménéjguc kereñgic ménda héihéré énécmimuiguc imuac hena yanda séc keremma yomuhuc énézému;

¹¹ Onac tauniguc sei totoñ nonac henaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Wañu ini Anutuac héngalenj ama areña yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu.

¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetecgiaiguc ama areña imi bakia yéwéria yanda Sodom taunj meyec imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama areña miñina. O, ewa biric! Betsaida taunj yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéj ménda memeya measariyi imi moczoñ Tiro zéma Sidon ama areña yandaiguc wambinec imuac ama miñina ieneñ becneç soñgoñac maleku héima toma qahaiguc tacma siacma ewagina bec melembunec.

¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areña yanda miñinanéñ onogicma képésic ginawac bakia efeaia memu.

¹⁵ Kafanaum ama areña yanda miñina ini enañac niñgic emma kurumenj késamañ zé wanñac me? Anutunéñ memaénéc miyu humumia ionac baec dumuñaguc emu hiñgacmu.

¹⁶ Tohotoho ichéçna zéwa niñgic; Méñnéñ méné onac ackuažéc niñzac imi nuac ackuažéc niñzac wanñac. Wañu méñnéñ méné onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanñac. Wañu méñnéñ méné andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanñac.

Tohotoho ic 70 ieneñ lilingéma hagic.

¹⁷ Tohotoho ic 70[†] ieneñ ségiségi wamma lilingéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria eneñ acniña tohogic.

¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanéñ kurumenj igucnec pilitic ésécneç baeciguc mama qeyec.

¹⁹ Neñ ini mokolenj zéma girisoñañ tima hazéc ionac kucgina moczoñ onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai méñnéñ méné hia ménda mebirí énécmimac.

²⁰ Néñ uña biria ieneñ acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, néñ qacgina kurumenjguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunéñ ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunéñ Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Mañgoc, baec kurumenjac miñina, iwawai imi musañgéna ninij zéma niñtegitic qinñtegitic kuha ginaguc eneñ ménda hénzu, néñ nambérac

[†] 10:17: 10:1 Imuac héngic.

ionac auénécmína héñanžu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Manjoc, guac ewa sinjanéñ imuac mia heyec.

²² Manjocna geñgaoc mia iwawai moczoñ nuac nénnec. Wanju gi qahac wanju, méñnéñ méñ méréñéñ Nanja wanzac imi ménda ninzac. Wanju méñnéñ méñ qahac, néñ Nanjanéñ eñeya ewa sinjiguc auénécmiyu hénzu ieneñ sac Manjoc gi méré imi ninzu.

²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru lilingéma inicma ionacnec sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézéyec; Iwawai ini hénzu imi momacnec hénzu ionac kicginanéñ mérianaguc wanzac.

²⁴ Énézéwa ninjic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ieneñ iwawai ini hénzu imi hémbiñ zé wanjic, néñ ménda héñjic. Wanju iwawai ini ninzu imi nimbiñ zé wanjic, néñ ménda ninjic.

Dac muna héla ionac ala kekec.

²⁵ Héna acac kiwi ic méñnéñ yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekec hémbénaña imi mihicñimanñ?

²⁶ Zéyu Yesunéñ ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloñ ninjanzanñ?

²⁷ Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczoñnec, kekecga moczoñnec, kucga moczoñnec zéma ewa sinja moczoñnec Miñ Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwésémañ. Wanju gi geñga siñ ninjamuanzanñ ésécnec alagawac siñ nimmiwésémañ.*

²⁸ Imuhuc zéyu Yesunéñ ara melemma zéyec; Ac bakia melenzanñ imi dindiña. Imuhuc tohoma kekec hémbénaña mewésémañ.

²⁹ Imuhuc zéyu ic imi Yesunéñ iwac niñ niñu hiarumac niñac yomuhuc qesimiyec; Wanju, méréñéñ nuac alana wanzac?

³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéñ séséc ac méñ yomuhuc zéyec; Ic méñ Yerusalemnec yacma Yeriko kemmanñ zé hiñgarec. Hiñgacma hénaiguc kowu nene ic mihicñi énécmiyu kowu nene ic ieneñ malekuya hetecgéma humumianec qema waima kenjic.

³¹ Nalé imuhucgeñ hofac oo ic méñnéñ héna imuacnec hiñgacma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizñ géma kenjec.

³² Wanju Lewi ic méñnéñ imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qizizñ géma ogicma kenjec.

³³ Wanju Samaria ic méñnéñ ic kian wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniñ wammiyec.

³⁴ Wanju hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaiguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima donkiya qahaiguc haima ic kian ama méñjiguc wagicma kemma galenjë miyec.

³⁵ Ama gianjiyu Romawac soukiwa Denarion[‡] éréhéc ic kian ama imuac miñina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galenjë miwésémañ. Imuac me imuac wammimanñ zé soukiwa imi ogicma kiriwésémañ imi lilingéma hamañ imuaru taséga melen gemmanñ.

³⁶ Imuhuc suruc wandacma Yesunéñ yomuhuc qesimiyec; Geñ ninna ic haréwéc ionac sugcinaiguc méréñéñ mia kowu nene méraginaiguc eñec iwac ala wanzac mé?

³⁷ Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambésémañ.

* 10:27: Hén 6:5, Lew 19:18 † 10:35: 1 Denarion imi ic méñac ai meme méñac ai boña.

Yesunéh Mata zéma Maria iorac amaiguc keñec.

³⁸ Héna keñkecma Yesunéh ama areñ komora méñiguc kereñec. Kereñu embac méñ qara Matanéñ héihéré miyu iwac amaiguc eñec.

³⁹ Wañu iwaru munia kerec, qara imi Maria. Inéh Yesuac héniaiguc tacma iwac ackuazéc niñec.

⁴⁰ Wañu Mata imi ai yanda meyu ai yandanéh ewaya mesohoyec. Wañu Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu nuac munananéh wainéñu ni nenacnec ai mema nanzua. Wañu gi imuac ewa biric ménda wañ nénzai? Ézéna hama méra némmac.

⁴¹ Zéyu Miñ Kewunéh ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai hénia hénia niñac niñyéwéri wanna ewaga goro wanzac.

⁴² Néñ éréhéc dac sac mewésémañ, qahac wañu momacdac imi sécgémac. Marianéh héna hiabia gésima anjéztizac imuac imi iwarunec wagicmañac séc qahac wanzac.

11

Yesunéh zéwelec welecac hénia ku énécmiyec.

¹ Yesunéh baec méñiguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu doku naec ic Yohanenéh tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac hénia ku énécmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac hénia ku nénécmína.

² Zéyu zéyec; Ini zéwelecbiñ zéma yomuhuc zéwelecmu; Mañgocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héngaleñ ama areña yanda imi mama hamac.

³ Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwésémañ.

⁴ Nini ic tosara biria wañ nénécmigic séc késpedescina wai énécmizñ, imuac gi imuhucyanec késpedescina wai nénécmína. Wañu manam batuciguc ménda nonopobésémañ.

⁵ Imuhuc zéma inéh yomuhuc toroqema zéyec; Sugina igucnec méñnéñ alayaguc wañu alaya iminéñ siñi yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmmac; Alana, saméh haréwéc néna bianñguc melemmañ.

⁶ Ic kian alana méñnéñ nuaru hazac. Wañu nene méñ gumu mimañ zéma hoczua.

⁷ Imuhuc zéyu alayanéh ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzai, ni ama naguya bec héima nambérac hécna iniguc gau niñac wamma heziñ imuac niñ yacma yaka gémmañac séc qahac.

⁸ Wañu zéwa niñgic, ama miñinanéh ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimmimac, néñ ic imi seliseli wamma welecma nañu imuac niñac mia yacma iwawai méñ niñac wawaña imuac sécyá mimac.

⁹⁻¹⁰ Méñnéñ méñ weleru miyu meanzac. Wañu méñnéñ méñ hochoc ai mema miñicñianzac. Wañu méñnéñ méñ nagu qeyu aumimia wañanzac. Imuac niñac zéwa niñgic; Welecgic énécmimac. Hochoc ai mema miñicñimu. Naguya qegic auénécmimac.

¹¹ Guac nañganéh lambéc niñac qesigéñu mañgoc onac sugina igucnec mérénéñ lambécac tasia qaté mokoleñ mimac?

¹² Wañu kuruc gocmia niñac welecgéñu mérénéñ tasia girisonañ mimac?

13 Ini ic biria, nêj kilej iwawai hiabia nambêrac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kurumêj Maṅgocginanêj welecmianzu onac Uṅa Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

14 Waṅu Yesunêj uṅa biria ara qahac imi nesimiyu éréma keṅu merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuṅ ienej imi hémma welicgégic.

15 Waṅu sugginaiguc tosanarêj yomuhuc zégic; Inêj kuwic ionac ic kewugina Beelzebulac kuha mema uṅa biria nesi énécmianzac.

16 Waṅu ic tosanarêj Yesu batucgémima séséc baec icnêj ménda memeya kurumêj igucnec mamaya méṅac meyu hémbij niṅac welecmigic.

17 Welecmigic Yesunêj ionac niniṅgina niṅtegicma yomuhuc zéyec; Héṅgalej ama yandawac miṅinanêj eṅaocnec euhéndêj waṅamuzu séc kisi waṅanzac. Waṅu ama méṅac miṅinanêj eṅaocnec euhési waṅamuanzu imi mama birianzac.

18 Neṅ Beelzebulac kuha mema uṅa biria nesi énécmianzua imuhuc zénénzu, nêj Biri miṅinanêj eṅaocnec héndêj amuanzuiguc ionac héṅgalej ama areṅa yandanêj dimuhuc naṅselimac?

19 Neṅ Beelzebulac kuha mema uṅa biria nesi énécmizuaiguc imi naṅhécgina ienej mérac kuha mema uṅa biria nesi énécmianzu? Imuac naṅhécgina eṅaoc mia zégési énécmimu.

20 Nêj neṅ Anutuac méria merawanêj uṅa biria nesi énécmianzuaiguc Anutuac héṅgalej ama areṅa yandanêj bec onacmuru mama hazac.

21 Ic kawalinêj tewi maleku séha meyu kiyunec amaya galengéyu ama imi luaeiguc hia heanzac.

22 Waṅu ic kawali kuha eṅeṅa méṅnêj hama ic imi ogiczaciguc tewi maleku selia niṅkumuma mekeczac imi moczoṅ wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndemma énécmianzac.

23 Méṅnêj méj niguc ménda keczac inêj andé nuzac. Waṅu iwawaina niguc ménda tocgézac inêj iwawaina héndénzac.

24 Uṅa biria méṅnêj ic méṅac murunec éréma kemma baec kisiaiguc keṅha wamma tachiarumaṅ zé waṅu ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inêj yomuhuc zézac; Ni amana éréma hazua imuaru liliṅgemaṅ.

25 Imuhuc zéma liliṅgéma hama héṅu ama imi usuṅma mindiṅiyecac hiabia hezac.

26 Heyu kemma uṅa biria kawalihéra 7 onagiru hama hiṅgacma kecgic walac birima kerec imi muṅguc yanda ogicqogic wamma kunêṅnec birima keczac.

27 Ac imuhuc zémanec naṅu tuṅ yanda imuac suggina igucnec embac méṅnêj qacma zéyec; Gi héri haima megémma namu gumugéṅec neṅgoc iminêj ségiségiyaguc!

28 Imuhuc zéyu Yesunêj melemma zéyec; Ic méj Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminêj mia ségiségiyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héyec imuac hénia.

29 Ic tuṅ muṅguc yanda toroqe énécmima naṅgic Yesunêj hénima yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicṅisai imi hicṅisai biria, séséc mérérawac hémbij zé waṅanzu, nêj séséc méj qahac, nêj Yonawac muru haka hicṅiyec imi sac hicṅi énécmimac.

³⁰ Yonanéh Niniwe ama arenja yanda imuac miñhéra ionac muru séséc wanec ésécnec, Icac Nanja imuhucyanec nalé yomuac hicñisai onac muru imuhuc wammac.

³¹ Héngalenj ama yanda ménj baec wanjoña Saut iguc hezac imuac embac garata méñnéj Solomonac niñtegic qñtegitac kuha nimmanj zé baec tetegia igucnec hayec, néj nalé yomuac hicñisai enej Solomonac Kuneja neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu. Imuac zégésigési naléya ducñiyu embac garata iminéñ ini zégési énécmimac.

³² Niniwe ic enej Yonawac ackuazéc nimma ewagina meñegic, néj nalé yomuac hicñisai enej Yonawac Kuneja neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu imuac niñ zégésigési naléyaiguc Niniwe ic ieneñ ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Méñnéñ ménj lambegina otorima sasanjaiguc me kewuc bawaguc ménda haianzu, néj qémbéñ qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému enej asaha hémmu niñac imuhuc wanjanzu.

³⁴ Wanju néwécgeñac zéwa niñgic; Guac kicganéh séwigawac lambe wanzac. Kicganéh hia keczaciguc séwiga moczoñ asahanéh sécgémimia wanzac. Wanju kicganéh birizaciguc séwiga moczoñ siñinéñ sécgémimia wanzac.

³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararanj hezac imi ménda siñidéñgézac me qahac imi niñgésina.

³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi ménj ménda hegéñu lambeac asahanéh asarigéñanzac ésécnec kekecgca moczoñ asahaguc wammac.

Saec 6.

³⁷ Yesunéh ac imuhuc zémanec nanju Farisaio ic méñnéñ eneyaguc momacnec tacma nene nemac niñac Yesu welecniyu emma tarec.

³⁸ Néj nene nemanj zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminéñ hémma ewa éréhéc wanec.

³⁹ Wanju Yesunéh yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacanzu, néj ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiziliwenj hakanéh kuaya qema hezac.

⁴⁰ Niniñgina qahac ini, séwéla miñicñiyec inéh qeria momacnec miñicñiyec imi ménda niñtegitcu?

⁴¹ Wanju qerigaiguc hegénzac séciguc halenj énécmina iwawai moczoñ solanja wanjémmac.

⁴² Néj saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupé zéma zuazua héméña hiabia tosara imi méndéñgic méra éréhéc wanju momacguc mema Anutuac buña haianzu. Néj haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi giligic qahac wanzac. Méñ ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéñ hia wammac.

⁴³ Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatic ou eneña hezac imuaru tacbiñ niñac wanjanzu. Wanju nénnagémba sombenjiguc zézé ségiségi waj énécmimu niñac wanjanzu.

⁴⁴ Saecginaguc ini imi kicsuanj suanja qahac kondonja heheya ésécnec wanju, ic embac ieneñ imuac qahaiguc tima namma héniagina ménda niñtegcicanzu.

⁴⁵ Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic méñnéñ Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulanjéma zébiri nénécmizañ.

⁴⁶ Saecginaguc héna acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisianzu, néj ini enaoc imi méragina merawa méj ménda suluma osianzu.

⁴⁷ Saecginaguc ini, enej Anutuac tilij tilij ic becneq yanda hécgina ienej unugic ionac kicsuanj imi meyacgéanzu, néj ackuazéc imi ménda tohoanzu.

⁴⁸ Yandahécgina Ienej Anutuac tilij tilij ic unugic Fariisaio ic enej imi kua meme ic ionac kicsuanj meyacgézu. Imuhuc wamma ini yanda hécginawac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauzu.

⁴⁹ Imuac nij Anutunéj ninjtegic qinjtegicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Nej ionac muru walac zézé ichécna zéma méliméli ic méli énécmimanj, wanju ionarunec tosara unuhumumu, wanju tosara ununesi wanj énécmimu.

⁵⁰ Baec kurumej zéyu hicnjyec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tilij tilij ic unugic sacgina mayec imuac bakia moczonj nalé yomuac hicnjisai ionac qacginaiguc emmac.

⁵¹ Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombenjiguc nanec imi zéma ama téréya imuac géngéjaiguc qegic humuyec Zakaria iwac sacya imuac bakia moczonj nalé yomuac hicnjisai enej mia bisidacmu.

⁵² Saecginaguc héna acac kiwi ic ini, ini imi ninijac nagu wétéya késa kecma enaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nanjic ic embac embij zé wanzu imi enej momacnec emmuac séc qahac wanzac.

⁵³ Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemmanj zé mayu Fariisaio ic zéma héna acac kiwi ic ienej hénima hazéc geriwaguc wammima acgina melemmac ninjac selianec hinocgémima zéqesiqesi sasala wammigic.

⁵⁴ Imuhuc wamma ac késpedesira méj zéyu késawij zéma galenj megic.

12

Yesunéj qeqajj ac zéma meme seli ac énézéyec.

¹ Suraiguc ic embac tunj yanda tausenja tausenja tocgéma hénagina tiloc paloc tima nanjic. Yesunéj walac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Fariisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galenj memu.

² Iwawai méjnénj méj, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasangjaiguc hezac imi ménda ninjmimiawac séc qahac.

³ Imuac nij iwawai sinjiiguc zégic imi moczonj kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wanju iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczonj ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

⁴ Alahécna onac énézézua, séwigina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai méj toroqema wanj énécmimuac séc qahac ionac nij zénéngina ménda hirimac.

⁵ Mérac kilej zénéngina hirimac imi zéasariwa ninjic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc bunaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia zénéngina hirimac.

⁶ Sirikic méra méjac boja soukiwa Toya* éréhécdac ménda haianzu? Wanju Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec méjac nij eluj ménda qeanzac.

* 12:6: Girik aciguc; Asarion.

⁷ Ini imi Anutunéh oruc zucgina zanǵéya acguc moczon oloŋ nindaczac, imuac zénéŋgina ménda hirimac. Eŋac eŋac kekecgina imi sirikic nei sasala onogcma eŋeja wanzac.

⁸ Waŋu ni énézéwa niŋgic; Méŋnéŋ méŋ ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzéŋgé némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme uŋa kicginaiguc zéauma i ninzéŋgé mimaŋ.

⁹ Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nénzac imi ni Anutuac kua meme uŋahéra kicginaiguc qaecgémanaŋ.

¹⁰ Méŋnéŋ méŋ Icac Naŋa zébiri mizaciguc késpedes imi waimimacac hezac, néŋ Uŋa Téréyawac zébiri wammizaciguc késpedes imi ménda waimimac.

¹¹ Ic embac tosaraneŋ ini tocgotocgo amaiguc me galen zéma ic kewu tosara qac buŋaginaguc ionac muru onagicma keŋgic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwiŋ zéma ewa goro ménda wammu.

¹² Nalé imuaru mia Uŋa Téréyanéh némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³ Waŋu tuŋ imuarunec ic méŋnéŋ yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézéna maŋgoc niranéh iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic.

¹⁴ Zéyu Yesunéh ézéyec; Ic méréneŋ ni iwawaigira méndéh érécmimaŋ niŋac zégésigési ai icgirawac kumunéhac?

¹⁵ Imuhuc zémaguc inéh ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai méŋac mén hémbaoc ménda wamma niniŋ biria imuac galen memu. Ic méŋac kekecyia imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac.

¹⁶ Imuhuc zéma inéh qelumbec ac mén yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic mén kerec. Keru iwac aiiguc héla gocmia kindindiŋa hicŋjimiyeŋ.

¹⁷ Hicŋjimiya ewa qeriaiguc yomuhuc niŋec; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titiŋa mén ménda hezac. Imuac dimuhuc wammaŋ?

¹⁸ Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wammaŋ, nuac hofi ama komora imi hericma kuneŋ yanda qelia mén meyacgéma nuac ai yawuŋac héla zéma iwawai hiabia imi moczon imuaru haiwa hemac.

¹⁹ Imuhuc wamma nuac uŋanawac yomuhuc zémaŋ; Nuac qeri uŋana, iwawai ai yawuŋ asalawac sécyia qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bénzéh tacnimma nene kulŋ nema ségiségi wamma kecbésémaŋ.

²⁰ Néŋ Anutunéh yomuhuc ézémac; Ic, gi imi niŋtegic qinŋtegicga qahac, deguc siŋiya guac qeri uŋaga guagicba iwawai qutulangéma haina hezac imi moczon mérac wammac me?

²¹ Ic imuhucya imi eŋeyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, néŋ Anutuac muru imi saméh bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémaŋ.

²² Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézéyec; Imuac néwécgeŋac yomuhuc énézéwa niŋgic; Kekecgina niŋac némac iwawai nemu, séwigina niŋac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu.

²³ Kekec imi nene ogiczac. Waŋu séwigina imi malekugina ogiczac.

²⁴ Koeckoec nei imuac niŋgic, iwawai mén ménda héhimic wamma meanzu. Waŋu ama saméŋa me hofi amaya mén ménda he énécmizac, néŋ kilen Anutunéh gumu énécmianzac. Ini imi nei kuneŋ yanda ogicma eeginaguc wanzu.

25 Sucginaiguc mérénéj ewa goro wamma kekecyá† komodia méj mehogimacac séc wanzac me?

26 Iwawai komodia méj imuhucya hia mindinjíwésémañac séc qahac wañu dimuhuc méñac méj ewa goro wambésémañ?

27 Baorac zariñac niñgic, imi dimuhuc yandianzu? Ienej ai ménda meanzu wañu hésa méj ménda meycagéanzu wañu énézéwa niñgic, Ic kewu Solomonnéj maleku héiyec imuac edamuya moczoñ imi zariñ méñac asaha ogicmacac séc qahac wañec.

28 Deguc keru orañguc qema oanzu zariñdac imuhucyawac Anutunéj imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, ninzéñ ninzéñgina imi komocdia dac.

29 Ini némac iwawai newiñ zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelectmu.

30 Baecac ic enia ienej mia iwawai moczoñ imuhucya niñac wamma welecanzu. Onac Mañgocñinanéñ ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec niñdacañac.

31 Ini mia iwac héñgaleñ ama areña yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañgic iwawai tosara imi toroqema énécmimac.

32 Ic tuñ komora ini zénéñgina ménda hiriyu, Mañgocnéñ héñgaleñ ama areña yanda imi énécmimañ zé ewa hia niñzac.

33 Iwawaigina haima soukiwa mihicñima maqeqeya ionac énécmigic. Gésé tegictegira qahac kurumeñac buña mihicñima imuaru mia iwawai boña eñeña imi tigic hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru kerñeñawac séc qahac, wañu gisic zinañgoc nemuac séc qahac.

34 Iwawaigina boña eñeña hezac imuaru onac ewa siñgina heanzac imuac niñac imuhuc zézu.

Técgina nimma kecmu.

35 Kembrañ ginaiguc rikuñgina zikima kifagina otorigic zeyunec nañkecmu.

36 Ini imi ic tosara miñginanéñ zammaréñ meme ariac igucnec liliñgéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwiñ zé mambéc kecanzu ésécnec wamma kecmu.

37 Miñginanéñ hama kic hihi kecgic inicmaciguc welen qeqehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélacnec énézéwa niñgic, miñginanéñ rikuña zikima namma énézéyu tacgic hosucginu hama welen qeéncmimac.

38 Inéñ siñiyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc wamma kecmuiguc imi ségiségi ginaguc wammu.

39 Ini ninzu ésécnec ama miñginanéñ némac naléiguc kowu nene hamu imi niñañegicuc awima taru amaya imi ménda hésémma embunec.

40 Imuac niñ ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda nimma kecmu nalé imuaru Icac Nañ imi hamac.

41 Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc qesimiyec; Gi séséc ac imi nonac niñ sac zézan me nini moczoñ niñac zézan?

42 Zéyu Miñ Kewunéñ melemma zéyec; Wañu mérénéñ ai ic niñkumu mimia zéma niñtegic qinñtegicyaguc wamma miñinawac welenqeqe ichéra

† 12:25: Séwiga witiya.

galeŋgé énécmima naléya ducŋiyu séc nene yakaginawac buŋa méndéŋ énécmiammac?

⁴³ Waŋu miŋinanéŋ hama héŋu imuhuc wamma keru, welenŋ qeŋe imuhucya imi ségiséŋiyaguc wammac.

⁴⁴ Ni hélacnec énézéwa niŋgic; Miŋinanéŋ ic imuhucya imi iwawaiya moczoŋ galeŋgémac niŋac opocmac.

⁴⁵ Waŋu welenŋ qeŋe icnéŋ imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eŋeya miŋinanéŋ bénzéŋ bénzéŋ hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema doku selia nema niŋgoŋ wamma welenŋ qeŋe ichéra zéma embachéra héniŋa unumac imi

⁴⁶ nalé méŋ kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, waŋu kaiwe kiwa méŋ ménda nimma kecmac imuaru mia miŋinanéŋ hama bakia réwéria melenŋ mima ic niŋzéŋ niŋzéŋgina qahac iniguc momacnec onopocmac.

⁴⁷ Miŋinawac ewa siŋ imi dimuhuc hezac imi niŋteŋgicmaguc kilenŋ técyá ménda nimma iwac ewa siŋa tohotoho ménda wammac imi sasalanec qemac.

⁴⁸ Ménda niŋteŋgicma haka biria wanzac imi eŋefia qemac. Iwawai sasala meyc iwac muru sasala memaŋ zé hocmac. Waŋu ai buŋa sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala miŋicŋimaŋ zé qesimimac.

⁴⁹ Ni baeciguc geric zéc gilimaŋ zé mayi. Waŋu bec zezaciguc némac iwawai méŋ niŋac wammaŋ?

⁵⁰ Ni météré naec ai‡ méŋ waŋ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanéŋ kilanzi némma keŋkeruguc yéwéri imi moczoŋ tecgénémmac!

⁵¹ Ini niŋgic ni baeciguc luae qeénécmimaŋ zé hayi tanec wanzac me? Énézéwa niŋgic; Imi qahac, méndéŋ énécmimaŋ zé hayi.

⁵² Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra méŋ kecma haréwécnéŋ éréhéŋ hazéc waŋ érécmigic éréhécnéŋ haréwéc hazéc waŋ énécmiyic méndéŋ amuma kecmu.

⁵³ Maŋgocnéŋ naŋaguc, naŋanéŋ maŋgocyaguc, neŋgocnéŋ béraraguc, béraranéŋ neŋgocyaguc, eraŋiyanéŋ eraŋiyaguc héndéŋ amuma aŋaŋ qacgé amumu.

⁵⁴ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunéŋ kondunŋ igucnec hayu hémma kia focdac hamac zéŋic imuhuc waŋaŋzac.

⁵⁵ Waŋu Saut baec kisia igucnec luhucnéŋ éréyu hémma geriwaguc wammac zéŋic imuhuc waŋaŋzac.

⁵⁶ Ic ikocŋinaguc ini baec kurumeŋac tanera imi héŋteŋgicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda niŋteŋgicanzu?

⁵⁷ Waŋu némac niŋac némac hakanéŋ solanŋ wanzac imi moacnec ménda niŋgéŋianzu?

⁵⁸ Gi ic hazécgaguc zégésigési icac muru kemmaoc imuaru hénaiguc ara mindiŋimaŋ zé meefima luae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inéŋ gésigési ic iwac muru hérégemma keŋu géŋigési icnéŋ téŋgiŋ ic ionac méraginaiguc goporu téŋgiŋ ic ieneŋ hésa amaiguc giligémma gopocbu niŋac.

⁵⁹ Gézéwa ninna, kitiwa melemma Toya§ tetecgiawac méŋ acguc moczoŋ ménda melenŋa tecgéyu hia ménda mama hawaŋ niŋac.

‡ 12:50: Météré naec ai; Ic héŋgeŋa wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wanzac. § 12:59: Girik aciguc; Lepton.

13

Ewa qerigina melemmu me humumu?

¹ Nalé imuaru tosanenê Yesuac muru hama Pilatonenê Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginanênê mama ionac zucmananê ginawac sacguc momacnec sicsaoc wamma keñec.*

² Zégic Yesunenê acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ienenê haka imuhucya mihicñigic inicma niñgic ienenê Galilaia ic tosara onogicma képésic yanda wanjic ésécnec wanzac me?

³ Ni énézêwa niñgic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczonê yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu.

⁴ Wanju ic embac 18 Siloam ama arenaiugic awiawi ama héñgeña horua herec imi mama qeyu imuac bawaiugic humugic. Wanju enenê ionac niñgic képésicgina imi Yerusalem imuac miñhéra tosara ionac képésicgina ogiczac ésécnec wanzac me?

⁵ Ni énézêwa niñgic, imi qahac, moczonê yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenjic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

⁶ Imuhuc zéma séséc ac ménê yomuhuc zéyec; Ic ménênê wainê aiugic fik ic ménê himiru heyu hama imuac gocmia niñac horec, nêñ ménê ménda miñicñiyec.

⁷ Wanju inênê imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuñ haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niñac hocma héla ménda mihicñianzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niñac baec imi enñac késama nammac?

⁸ Zéyu zéyec; Miñ kewuna waina ai yawuñ momacguc ménê nanju nenê giñgijaiugic baec imi éséma guwec haima héwiña héimanê.

⁹ Héiwa kecma bianjuc héla haimac niñac, kilenñac héla ménda haimaciguc nalé imuhucgenê zéna héiwa qahac wammac.

¹⁰ Wanju Yesunenê Sabata naléiguc tocgotocgo ama ménêiguc emma ackuazéc ku énécmima nanjec.

¹¹ Wanju ninzu, embac ménê yawuñ 18 imuac séc hafi unanênê késayu gemara momacnec licgémeyecac dindinanec nammacac séc qahac kecañec.

¹² Wanju Yesunenê hémma zéyu hama kicginaiguc nanju ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé gèñgèña wanzac.

¹³ Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminênê imuarunec gemara mindinêma dindinanec namma Anutu mepésiyec.

¹⁴ Tocgotocgo amawac galeñnênê Yesunenê Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tunê yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac niñê imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, nêñ Sabataiguc imi qahac.

¹⁵ Imuhuc zéyu Miñ Kewunenê melemma zéyec; Ic onac kiciguc welenê qeçe ic ini sugina igucnec ménênê ménê Sabata naléiguc eneya burumakao me donki héréma kemma doku ménda gumuanzac me?

¹⁶ Abarahamac bérara embac yomi Biria miñinanênê késayu yawuñ 18 ziki sipacyaguc kecañec. Wanju Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac?

¹⁷ Yesunenê imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi enenê moczonê niñgic gamuginaguc wanjec, nêñ ic tunê yanda tosanenê haka moczonê kuc buñayaguc imi meyu hémma ségiségi wanjic.

* **13:1:** Galilaia ic ienenê mulu ai mema nanjic Pilatoac téñginê ichéra ienenê hama unuhumugic ic zéma mulu yanac sacginanênê momacnec sicsaoc wamma keñec.

Héngaleŋ ama yandawac séséc ac.

18 Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda imi némac iwawai éséc nec wanzac? Neŋ dimuhuciguc séc héima zémaŋ?

19 Imi mia, ic hésa méŋ qara zunŋaŋ imuac gocmia éséc nec, ic méŋnéŋ gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma nanu nei sawaiguc kecanzu imi eneŋ imuaru haecgina haigic.

20 Inéŋ muŋguu toroqema zéyec; Ni Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda imi némac iwawaiiguc séc héimaŋ?

21 Imi mia embac méŋnéŋ saméŋ oman zéma fulawa uha sasala† imuac qeriaiguc yis haiyu moczoŋ sécgémiyec éséc nec.

22 Waŋu Yesunéŋ Yerusalem kemman zé kemma hénaiguc ama areŋa areŋa, ama areŋa kuner kuner séc lelecgéma ackuazéc ku énécmimanec keŋec.

23 Waŋu ic méŋnéŋ yomuhuc qesimiyec; Miŋ Kewu, ic embac efefia dac humucac buŋa iguc nec aŋgéŋ tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec;

24 Énézéwa niŋgic, embiŋ zé waŋgic ionac murunec sasalanéŋ mese-limuac séc qahac wammac, imuac niŋac nagu komoraiguc embiŋ zé seliseli wammu.

25 Ama miŋinanéŋ yacma nagu héiyuguc ini séŋgaŋgeŋ namma nagu imi qema Miŋ Kewu nagu aunénécmina zégic, inéŋ melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuac nec imi ni ménda niŋénécmizua.

26 Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kulun neyiŋ. Waŋu gi nonac ama areŋ imuac héna yandaiguc ackuazéc ku nénécminec.

27 Zégic inéŋ yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuac nec imi ménda niŋénécmizua. Biria meme ic ini moczoŋ néŋgacgic.

28 Yesunéŋ toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic moczoŋ Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda imuaru kecgic inicmu, inicma duŋa liliŋgéma héngic ini eŋaoc imi nesi énécmimia waŋu séŋgaŋgeŋ hiŋgacma imuaru zési ac yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu.

29 Waŋu ic embac eneŋ baec waŋgoŋa kemboŋ qahac imuac nec hama Anutuac héngaleŋ ama areŋa yandaiguc tacma nene nemu.

30 Niŋzu, andu tosanéŋ walac wammu, waŋu walac tosanéŋ andu wammu.

31 Waŋu nalé imuaru Farisaio ic tosanéŋ hama Yesu ézégic; Hiŋgacma ama areŋ yomi waima kembésémaŋ. Herodenéŋ gi gumaŋac zé wanzac.

32 Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma haséŋ kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma oraŋ uŋa biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmimaguc weruguc‡ imi aina moczoŋ metecgémaŋ.

33 Néŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ icnéŋ Yerusalem imuac séŋgaŋgeŋiguc humu-macac séc qahac. Imuac ni deguc, oraŋ zéma weru imi hénana zénéŋec imi kilen dac tima kemmanac hezac.

34 Yerusalem, Yerusalem, Anutuac tiliŋ tiliŋ ic unuma onac muru méli énécmimia hocnéŋ unuanzaŋ. Kuruc neŋgocyanéŋ qeŋgaŋa bawaiguc eŋeya merachéra tizozo énécmianzac éséc nec ni guac nambérac hécgá tocgé

† 13:21: Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya. ‡ 13:32: Ac yomuac hénia méŋ imi nalé ménda horugiŋu.

énécmiman̄ zé aina mewa hatac dahec wan̄zac? Néj ini imuac ménda wan̄aj̄gic.

³⁵ Héngic amagina imi kisi wammac. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kec̄gicnec nalé mén̄ hayu ini yomuhuc zéma legic héinému; Mij̄ Kewuac qaraiguc hahaya imi mériañaguc.*

14

Yesunéj̄ Farisaio ic méñac amaiguc emma tarec.

¹ Yesunéj̄ Sabata mén̄j̄guc Farisaio ic galengina mén̄ac amayaiguc nene neman̄ zéma en̄ec. En̄j̄ tosanen̄éj̄ Yesuac awima nan̄gic.

² Wan̄j̄ niñzu, imuaru iwac wésiaiguc ic mén̄ nénémeriñ hicñimimia mén̄ tarec.

³ Yesunéj̄ Farisaio ic qesiénécmima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru énécmimia imi niñgic hia wan̄zac me qahac?

⁴ Imuhuc zéyu ienen̄ acgina qaiyu tackecgic, Yesunéj̄ ic imi késa osimima mehiaruma méliyu keñec.

⁵ Keñj̄ Yesunéj̄ ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Sucginaiguc méñnéj̄ Sabataiguc nan̄a me burumakaoyanén̄ baec séséñj̄guc hiñgaczaciguc ménda héreyu érémac me?

⁶ Imuhuc qesiyu ienen̄ ac bakia melemmuac séc qahac wan̄ec.

⁷ Héihéré énécmimia enen̄ tatac en̄eñj̄a késa tagcic inicma séséc ac yomuhuc énézéyec;

⁸ Méñnéj̄ zammarén̄ac ségiségiiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatac en̄eñj̄aiguc ménda tacmu. Ic kunen̄ gi gogiczac mén̄ héihéré miyu hawac niñac.

⁹ Hamaciguc miñjina gi zéma i héihéré érécmiyec iminén̄ hama tatacga imi ic yomuac wai miwésémañ zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatac tetcgia hezac imuaru kemma tacban̄ niñac.

¹⁰ Imuac héihéré géñj̄ kemma tatac tetcgiaiguc hezac imuaru tacbésémañ. Imuhuc wanna ic héihéré géñec iminén̄ hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tagcic ionac kicginaiguc eebipigaguc wambésémañ.

¹¹ Méñnéj̄ mén̄ en̄eyaoc mepési amuyu memamimac. Wan̄j̄ méñnéj̄ mén̄ en̄eyaoc memaamuyu meemmimac.

¹² Wan̄j̄ miñjina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézéyec; Gi gau komoc me mariaiguc nene gumu énécmiman̄ zé alahécga, dac munahécga, sac kitichécga, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwésémañ. Imuhuc wambañnec ienen̄ imuhucyanec héihéré géñgic bakia guac liliñgéyu késawan̄ niñac.

¹³ Imuac ségiségi hai énécmiman̄ zé maqeqeya, hena méria séléc sélécgia, puriñ zéma kichilic ionac héihéré énécmiwésémañ.

¹⁴ Imuhuc wambésémañj̄guc ienen̄ bakia melen̄ gémmuac séc qahac wammac. Imuac niñ gi zézé ségiségigaguc wambésémañ. Wan̄j̄ kecma ic solañj̄a ionac yacyac naléiguc bakia melen̄géñj̄u mewésémañ.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

* 13:35: Leg 118:26

15 Imuhuc zéyu momacnec tacgic sugcina igucnec méjnéj ac imi nimma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalenj ama arenja yandaiguc nene nemu imi enej ségiségi mihicji énécmimia wammac.

16 Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ic méjnéj nene yanda gumu énécmimanj zé ic embac sasala héihéré énécmiyec.

17 Wanju imuac naléya ducnyu héihéré énécmimia ionac muru welenj qeje icya mélimiyu kemma yomuhuc énézéyec; Hagic iwawai moczoj mézézén gédacziñ.

18 Wanju ic embac moczoj yomuhucyanec hénima héikenjzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéj yomuhuc zéyec; Ni erac héihimic baec mén boj mezua. Zéwelec énécmizua, waina kemma ai imi hémmanj zé wanjua.

19 Wanju méjnéj yomuhuc zéyec; Ni imi ai memeac burumakao iwa 10 boj mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé énécmimanj zé wanjua. Imuac bénzédac ninjénna.

20 Wanju ic méjnéj yomuhuc zéyec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamanjac séc qahac wanjac.

21 Imuhuc zégic welenj qeje icnéj lilingéma hama mingina ézéma hicnyiec séc ézéyu nimma qeri biric nimma welenj qeje icya yomuhuc ézéyec; Focdac tauñ imuac héna yanda zéma héna komora séc kemma ic maqeqeya zéma héna méragina séléc sélécgia zéma kichilic zéma purinj keczu séc onagicma hamu.

22 Wanju welenj qeje ic inéj zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Minja zézanj éséc wandaczua wanju tatac imi sasala hezacnec.

23 Zéyu ézéyec; Héna séra tosara zéma deminj giñgiñja séc kemma ic embac qeriganéj moczoj héihéré énécmima amana imi kuaya qemu.

24 Ni gézéwa ninna, becnecc héihéré énécmiyi ionarunec méjnéj mén nuac ohaihaina imi mén ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

25 Ic tunj yandanéj Yesu méndacmima kenjic Yesunéj ionac lilingéma yomuhuc énézéyec;

26 Méjnéj mén nuac muru hama imi enjeya nenjoc manjocya, ininj merachéra, dac munahéra, nauñhéra zéma enjeya kekec imi momacnec hazéc ménda wanj énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac.

27 Méjnéj mén enjeya ic héngenja wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac.

28 Onarunec méjnéj galenj meme ama héngenja horua ménj memanjac zé ninjaciguc inéj iwawai késakeczac iminéj ai imi moczoj metecgémacac sécyá wanjac me qahac imi ninjésimanj zé walac soukiwa ménda tacma oloñnimmac me?

29 Imuhuc ninjési ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac wanju ic embac enej hémma yomuhuc zédesi wammiwu ninjac;

30 Ic yomi amaya meyacgémanj zé aiya héniyec, néj metecgémacac séc qahac wanjec.

31 Wanju ic kewu méjnéj ic kewu ménj qemanj zé yaréiguc kemmanj zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausenj iminéj hazécya yaré ichéra 20 tausenjaguc hazac imi hia qemanjac séc me qahac zéma ménda ninjésimac me?

³² Wanju niŋu ménda sécgéyu hažécya lakec hamanec naŋu kua meme ic mélimima luae qemaoc niŋac welecmimac.

³³ Imuhucyanec onarunec méhénéj iwawaiya moczoŋ ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, néj siŋa qahac waŋu némacnéj mindiŋigic siŋaguc wammac?

³⁵ Imi mia baec aiiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac waŋu giligic kendacmac. Gezacŋinaguc ienej ac imi nimmu.

15

Rama sohosohoya imuac qepaiŋ acya.

¹ Takis meme ic zéma biria meme ic enej moczoŋ ackuažéc nimbiŋ zéma hocugémigic.

² Wanju Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic enej andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biria meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac.

³ Zégic Yesunéj qepaiŋ ac yomuhuc énéžéyec;

⁴ Onarunec mérénéj rama 100 késa keru sugcina igucnec méhénéj sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihičŋimacac séc ménda kemma hocmac me?

⁵ Wanju mihičŋimaciguc ségiségi wamma huama hamac.

⁶ Wanju amaiguc hama alahéra zéma ama areŋ momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana méj sohoju mihičŋizua. Imuac niguc ségiségi wanni.

⁷ Énéžéwa niŋgic, imuhucyanec biria meme ic méhénéj ewaya melenju kurumeniguc ségiségi kunej yanda hičŋimac. Wanju ségiségi iminéj ic solaŋa 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niŋ ségiségi waŋaŋzu imi ogicmac.

⁸ Embac méhac muru soukiwa 10* hemiyu sugcina igucnec méj sohozaciguc mihičŋimaŋac zéma kifa otorima ama usuŋma ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma keŋkecma mihičŋimaguc hochoc ai imi waimac.

⁹ Mihičŋizaciguc alahéra zéma ama areŋ momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wanni, ni siliwa soukiwa momacguc sohoju hocma mihičŋizua, zéma énéžémac.

¹⁰ Énéžéwa niŋgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méhénéj ewaya melenju Anutuac kua meme uŋa ionaru ségiségi yanda hičŋi énécmimac.

¹¹ Imuhuc zéma Yesunéj muŋguc toroqema zéyec; Ic méŋaru nanjhérera keroc.

¹² Keric munianéj maŋgocya yomuhuc éžéyec; Maŋgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buŋa hezac imi néna. Imuhuc zéyu maŋgocyanéj iwawai imi méndemma érécmiyec.

¹³ Wanju ai meme sasala ménda keŋu munayanéj iwawai moczoŋ haima soukiwaya mema baec méjiguc lakec kemma imuaru kaižiliweŋ wamma iwawaiya imi moczoŋ eŋdac sicsaoc gilidarec.

¹⁴ Gilidaru qahac waŋu baec imuaru béti yanda hičŋiyec. Hičŋiyu inéj maqeqeya wamma iwawai niŋac wamma horec.

* **15:8:** Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méhac ai meme méhac ai boŋawac séha, néj ic méhénéj embacya memaŋac žé 10 Dirakima hésaiguc qererema miangic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa eŋomia qahac.

15 Hocma ama areña yanda imuac miñina ionarunec méñac muru qékétama keru inéñ ic imi beric galeñgé énécmimac niñac baec kisiaiguc mélimiyu keñec.

16 Kemma nene beric eneñ neañgic† imi neyu tomeña hélaguc wammac niñac niñec. Wañu méñnéñ méñ iwawai méñ ménda miyec.

17 Imuac ewaya melemma yomuhuc niñec; Mañgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecma nene negic sécgé énécmiyu saméñaguc heanzac, wañu ni you béti wamma humumañ zé wanzua.

18 Ni yacma mañgocnawac kemma yomuhuc ézémañ; Mañgoc ni kurumeñ‡ zéma guac kicgaiguc haka biria wañi.

19 Degucmuacnec hénima guac nañga zénémuaac séc ménda wanzua, imuac nuac niñ ninna soukiwa ai icga wammañ.

20 Imuhuc zéma nimma inéñ yacma mañgocyawac muru liliñgéma keñec. Kemma lakec hama nañunec mañgocyanéñ i héñtegicma wéséniniñ wamma usuñec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec.

21 Kiric nemiyu nañanéñ yomuhuc Mañgoc ézéyec; Ni kurumeñ zéma mañgocna guac muru késpedes mihicñiyi. Deguc muacnec nuac niñ guac nañga zénémbésémañac séc ménda wanzac.

22 Imuhuc ac zéyec. Wañu mañgocyanéñ welen qeqe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc bineñ haimima héna usuya héimigic.

23 Wañu kemma burumakao merawa halécyaiguc méñ héréma hama qegic oma nema ségiségi wanní.

24 Nañna yomi humuyec, néñ qelizac, wañu sohoynec, néñ hicñinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi wañgic.

25 Wañu mérec merac nañanéñ aiguc kecma liliñgéma hama ama ho-suraiguc hama legic hirigic imuac hétéña niñec.

26 Nimma welen qeqe ic méñac qarú hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niñ?

27 Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganéñ yar hafi qahac, néñ hía liliñgéma hayu mañgocganéñ burumakao merawa halécyaiguc méñ qezac.

28 Imuhuc zéyu inéñ qeri biric wamma ménda emmañ zé wañu mañgocyanéñ mama zéwelecmiyec.

29 Wañu inéñ melemma mañgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuñ sasala welen qegéma guac kuaga tohoma kecanzua, néñ nuac imi ala hécna iniguc aria mewiñ niñac noniñ merawa méñ méndadac nénnec.

30 Wañu nañga yomi guac iwawaiga mema kemma héna yanda embac iniguc nedacma liliñgéyu iwac niñ wamma burumakao merawa halécyaiguc méñ qezañ.

31 Imuhuc zéyu mañgocyanéñ yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzañ imuac nuac iwawai imi moczoñ guac wanzac.

32 Wañu guac munaga yominéñ humuyec, néñ qelizac. Sohoynec, néñ hicñi nénzac. Imuac neñañ zézé ségiségi wamma ariac wambiñac hezac.

16

Ama galeñ biriawac qepañ acya.

† 15:16: Zipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec. ‡ 15:18: Anutu kurumeñiguc kecanzac iwac mia imuhuc zéanzu.

1 Yesunérj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc méñac ama galeñ méñ kerec. Wañu ai ic iminéñ miñinawac iwawaiya eñ auanzac zégic miñinanénñ niñec.

2 Nímma miñinanénñ ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galeñ ai imi muñguc ménda mewésémañ, imuac ai dimuhuc galeñ menez imuac hénia imi oma néna.

3 Imuhuc zéyu ama galeña imi qerianénñ yomuhuc niñec; Miñinanénñ ama galeñ ai imi nuagiru dimuhuc wammañ? Usunña qahac imuac baec ésémañac séc qahac. Wañu iwawai niñac welecmañ zé gamuna ninzua.

4 Owec! Némacac wammañ imi niñasarizua. Imuhuc wamba aina nuagicmac imuac andiaiguc ieneñ eñañ amaginaiguc ni héihéré némmu.

5 Inénñ imuhuc zéma ic embac miñinawac taséya he énécmizac séc unuruuyu ic méñ walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru miñinawac taséya dahec hegénzac me?

6 Qesiyu zéyec; Oliwa hénéñ baña yanda 100* meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu.

7 Zéyu tecgéyu ic méñac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac.

8 Miñinanénñ ama galeñ biria iminéñ ai imi imuhuc niñtegic qinñtegicyaguc meyu mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra eneñ baec yomuac asac mararañac nambérac héra onogicma eñañ hicñisai sugcnaiguc niñtegic qinñtegic ginaguc ai meanzu.

9 Imuac yomuhuc zéwa niñgic; Baecac soukiwa iminéñ alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kecec hémbénaña ama imuaru héihéré énécmimu.

10 Méñnéñ méñ ai komodiawac hélanec meanzac iminéñ ai kuney yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wañanzac iminéñ ai kuney yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac.

11 Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanec ménda galeñ géanzuiguc mérénéñ iwawai héla méraginaiguc hai énécmimac?

12 Ini ic tosara ionac iwawai hélanec ménda galeñ géanzuiguc mérénéñ eñañ buña énécmimac.

13 Welenqeqe momacnéñ miñ kewu éréhéc welen qeérécmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc méñac hazéc wammima méñac eeya héimimac. Wañu méñac niñu eñaña wañu méñac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési érécmimuac séc qahac.

14 Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña, ieneñ imi moczoñ nindacma desimigic.

15 Desimigic Yesunérj yomuhuc énézéyec; Ini eñaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wañu Anutunénñ ewa qerigina ninzac. Wañu ic embac sugcnaiguc mepési énécmiyu eñaña wanzu, néñ Anutuac kiwaiguc imi ewa loloñaguc wammac.

16 Héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac naléya imi éréma Yohane hicñiyu tecgéyec. Imuac andiaiguc éréma deguc Anutuac héngaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu.

* 16:6: 800 galon (3,000 lita) imuac séc.

17 Baec kurumenj imi hia aulangémac, nérj héna ac imi kiwi kiticya méné ménda qahac wamma hélaguc wandacmac.

18 Mérénenj inija waima embac méné mezac imi kaisero wanzac. Mérénenj embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

19 Baec mérju soukiwa ic méné kerec. Inéj maleku qouc qoucgia zéma maleku qara linerj hiabia imi héima naléya kekec qaqla kecajec.

20 Wanju soukiwa ic iwac deminjac nagu andiaiguc welec welec ic méné kerec. Qara imi Lazaro. Wanju inéj wizi selianéj kima hoturumiyu imuaru heajec.

21 hema soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporona mayu nemanj zé wamma heajec. Imuacnec sac qahac, kazu enej acguc hama wiziya bézéanjic.

22 Wanju kenkecma welec welec ic imi humuyu kua meme uja enej wagicma emma Abarahamac qéhérénaiguc opocgic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu ténggic.

23 Inéj humumia ionac baec dumunajiguc qenzenj manzenj nimma kiwa hima hénu ou lakecnec Abaraham taru iwac qéhérénaiguc Lazaro taru irirec.

24 Iricma yomuhuc zéyec; Manjocna Abaraham wéséga ninnémma Lazaro mélina méria susurianéj dokuiguc tindungéma hama ezelaajiguc héiyu sanjerj qeyu. Ni you geric bélanj qeriaiguc qenzenj manzenj yanda qezua.

25 Imuhuc zéyu Abarahamnénj ézéyec; Merac, gi imi baeciguc kecnec imuaru iwawai hiabia génu késa kecna, Lazaronénj qenzenj manzenj qeriaiguc kerec imi ninjacgéwésémanj. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzenj manzenj qema keczañ.

26 Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac ninjac yomuacnec imuaru kembinj zé wanzu enej kemmuac séc qahac. Wanju imuacnec you hawinj zé wanzu ienenj acguc hamuac séc qahac.

27 Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wanju manjoc welecgémba ninnémma, Lazaro mélimina nena manjocnawac amaiguc kemmac.

28 Ni dacmuna hécna méra méné keczu imi énézémac. Qahac wanju kecma qenzenj manzenjac geric sia yomuaru ienenj acguc hawu ninjac.

29 Imuhuc zéyu Abarahamnénj zéyec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tilinj tilinj ic ionac kiwi téréya he énécmizac, waina imuac olongic nimmu.

30 Zéyu ara melemma zéyec; Imi qahac, manjoc Abaraham, humuc ic ionarunec méjnénj lilingéma kemma énézémaciguc kilenjadac nimma ewagina melemmu.

31 Imuhuc zéyu melemma zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec méjnénj qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda ninzénjému.

17

Haka birianéj ainina mebirianzac.

1 Imuhuc zémaguc Yesunénj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wanju méjnénj méné manam batuc mihicnji énécmianzac imi saecyaguc.

2 Nambérac komoc komoc yomuhucya sugina igucnec méné manam batuc wammima mebirimacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc

yanda démértaiguc zikimima nanjémigic kondunjuguc hinjagamac iminéj séc méj efea wammac.

³ Imuac enaoc galej meamumu. Guac ninzéh ninzéh dac munahéca ionarunec méjnéh képésic wañu ac zémimu. Wañu ewaya melemmaciguc képésicya imi waiwésémañ.

⁴ Kaiwe momacgucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 mujuc mujuc hama ewa qerina melenzua zéyu kilenjac képésicya imi waidachésémañ.

⁵ Wañu Yesunéh imuhuc zéyu, Yesuac Méliméli ic ienej Miñ Kewu yomuhuc ézégic; Ninzéh ninzéhina meyandi nénécmiwésémañ.

⁶ Imuhuc zégic melemma zéyec; Ninzéh ninzéhina imi delañ gocmiawac sécyá komodia he énécmiyu, sañsañ ic yomuac hérama kemma kondunjuguc hinjagac nañna zéna iminéj guac ac imuhuc bec tohowacnec.

⁷ Welen qeçe icga méj kinoñnéj baec ai ésaanzac me rama galejgáanzac imuhucya késa kecziuguc onarunec méréñéh ic imi ai igucnec lilingéma hayu hama hosucnu tacma nene newésémañ zéma ézémac me?

⁸ Qahac, imuhuc ménda zéma néwécgeñac yomuhuc ézémac; Rikuñga zikima nenena ohaima welen qenénna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newésémañ.

⁹ Wañu welen qeçe icnéj zézac séc tohoma wañu, miñinanéh ewa hia ac wammimac me? Qahac imuhuc ménda wammac.

¹⁰ Imuhucyanec ini acguc ai zéénécmimia imi moczoñ wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi welen qeçe enomia. Nonac ai bunja mewinac zézéya hezac imi mia meziñ.

¹¹ Yesunéh Yerusalem kemmañ zé Galilaia zéma Samaria baec sugiraiguc keñec.

¹² Keñkecma ama arenj komora méjiguc kererñu wizi selia warihaguc ic méra éréhécnéh Yesu mihicñjima lakec nanjic.

¹³ Namma ewagina megic enu yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac niñ wéséga wañu!

¹⁴ Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwigina hofac oo ic énézégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénraiguc solañja wandacgic.

¹⁵ Wañu ionarunec méjnéh hiaruyec imi hémma lilingéma ewaya kunerj yandanec meyacma Anutu mepé qepési wañ mimanec hayec.

¹⁶ Hama Yesuac hénayaiguc mama sigéma pakaya baeciguc héima ewa hia ac ézéyec. Wañu ic imi Samaria ic.

¹⁷ Wañu Yesunéh qesimima zéyec; Ic 10 moczoñ hiaruzu, néj ic 9 imi dimia?

¹⁸ Ic enia yomi qahac wañu Anutu mepésimañ zé méjnéh méj ménda hayu hénzua.

¹⁹ Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzéh ninzéhganéh anjénga tizac.

²⁰ Farisaio ic tosanerj Anutuac héngalerj ama arenja yanda imi némac naléiguc hamac niñac Yesu qesimigic, inéh yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héngalerj ama arenja yanda imi héhéñac séc ménda hamac.

²¹ Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwinac séc qahac. Anutuac héngalerj ama arenja yanda imi suginaiguc* taczac.

* 17:21: Me; qeriginaiguc.

²² Imuhuc zéma toroqema tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Nalé méri hayu ini Icac Naŋa iwac naléya momacgucdac hémbiŋ zé ewa ewa wammu, waŋu ménda hémmu.

²³ Nalé imuaru ic embac eneŋ, Héŋgic you taczac. Héŋgic, eri taczac zému, néŋ ini ménda keŋ icnimu me ménda méndac énécmimu.

²⁴ Piliticnéŋ asariyu kurumeŋac bawaiŋuc énéwéc neczoiŋ asarianzac éséc nec Icac Naŋanéŋ naléyaiguc† imuhucyanec hayu héndacmu.

²⁵ Waŋu inéŋ walac walac qeŋzeŋ manzeŋ sasala hicŋimiyu niŋu nalé yomuac hicŋisainéŋ andé qemimu.

²⁶ Icac Naŋa iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicŋiyec imuhucyanéŋ hicŋimac.

²⁷ Ic embac ieneŋ nene zéma doku selia siŋa nimma nema icnéŋ embac meyu embacnéŋ ic mema kegcic Noanéŋ zéic yanda qeriaiguc eŋec. Eŋu doku luma unuma hoturu énécmidarec.

²⁸ Waŋu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya éséc nec wammac. Lot kerec imuaru ic embac eneŋ nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina megic.

²⁹ Imuhuc memanec naŋgic, Lot inéŋ Sodom ama areŋa imi waima keŋec kaiwe imuaru, kurumeŋ iguc nec geric zéma salfanéŋ kia yanda éséc nec mama unuyu qahac wandacgic.

³⁰ Icac Naŋa hicŋimac nalé imuaru haka imuhucya hicŋimac.

³¹ Nalé imuaru ic méŋnéŋ ama qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaŋ zé ménda mama emmac. Ic méŋ aiiguc nanzac imi acguc iwawai méŋ niŋac ménda liliŋgéma kemmac.

³² Ini haka Lot iniŋawac muru hicŋiyec imi niŋyacgému.

³³ Méŋnéŋ méŋ eŋeya kekecya aŋgé timaŋ zé waŋu kekecya imi sohomac, néŋ méŋnéŋ kekecya waimac iminéŋ kekecya aŋgé timac.

³⁴ Énézéwa niŋgic, siŋi imuaru ic éréhé c ekawu gau heyic méŋ késama méŋ waimac.

³⁵ Embac éréhécnéŋ hoc hilaŋanéŋ wit gocmia hézézama taric méŋ késama méŋ waimac.

³⁶ Ic éréhécnéŋ baec aiiguc keric méŋ késama méŋ waimac.

³⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Miŋ Kewunina, imi baec dimuaru hicŋimac? Waŋu Yesunéŋ melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgeŋ mia kunta tocgému.

18

3éwelecac qepaiŋ ac.

¹ Nalé séc zéwelecma kucmama ménda wammu niŋac Yesunéŋ qepaiŋ ac yomuhuc zéma énézéyec;

² Ama areŋa yanda méŋgic zégésigési ic méŋ kerec. Inéŋ Anutu ehéihéi ménda wammianec. Waŋu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héiaŋec.

³ Waŋu ama areŋa yanda imuaru embac malé méŋ kerec. Inéŋ hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmanec; Héna aciguc zésolaŋima nuac hazécna kitiwa wammiwésémaŋ.

† 17:24: Kiwi méranéŋ ooya tosaraiŋuc; naléyaiguc imi ménda hezac.

4 Imuhuc weleru suraiguc inéj ara nimmimanj niñ ménda wanec, néj imuac tetcgiaiguc i eñeyaoc yomuhuc zéma niñec; Hélaacnec, ni Anutuac niñac zénéñna ménda hirianzac. Wanju ic embac ionac ehéihéi ménda wan énécmianzua.

5 Néj embac malé yomi zézé meme wan néñanzac imuac hazécyawac kitíwa memíwa muñguc ménda hama pipinémac.

6 Séséc ac imuhuc zéma Miñ Kewunéñ énézýec; Gésigési ic birianéñ ac zézac imuac gezac qema niñgic.

7 Wanju Anutunina hiabianéñ eñeya gési énécmimia enej sinjya sinjya kaiweya kaiweya qacma welecmitic ménda niñénécmimac me? Inéj seli seli wamma hia qegetali wan énécmimac me?

8 Énézéwa niñgic, inéj acgina focdac niñénécmimac. Wanju Icac Naña hamac imuaru inéñ baeciguc ninzénj ninzénj komodia méñ he énécmiyu hia inicmac me?

9 Wanju ic embac eñañ haka niñac nimma dindiña zéma ninzénjgéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac niñ Yesunéñ séséc ac yomuhuc énézýec;

10 Ic éréhécnéñ zéwelecbic zé ocmuñ téréyaiguc eñoc. Iorarunec méñnéñ Farisaio ic, wanju méñnéñ takis meme ic.

11 Farisaio ic iminéñ namma eñeyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc wan énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya ésécnec qahac imuac niñ guac ewa hia ac gézézua.

12 Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Wanju imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 wanju sugcinaiguc momacguc imi guac buña zéma haigéñanzua.

13 Wanju takis meme ic iminéñ lakecnec namma kiwa hima Anutu hémmañ zé osima eñeya tétécyá qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséniniñ wan néñna ni imi késpedes ic.

14 Zéwa niñgic, méñ eñeyawac mema eñu Anutunéñ memamimac. Wanju méñ eñeyawac mema mayu Anutunéñ meemmimac. Hénia imuac niñ Farisaio ic qahac, néñ takis meme ic iwac mia Anutunéñ wésia nimmima solaña zéyu nimma liliñgéma keñec.

15 Ic embac enej Yesunéñ mérianéñ osiénécmimac niñac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra enej zéqetali wan énécmigic.

16 Wanju Yesunéñ merac komoc komoc imi unuruyu hosuru hagic yomuhuc énézýec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héñgaleñ ama arenja yanda imi imuhucya ionac buña wanzac.

17 Ni hélaacnec énézéwa niñgic, méñnéñ Anutuac héñgaleñ ama arenja yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

18 Imuhuc zéyu galeñ méñnéñ yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbéñaña imi mératéc késamanj?

19 Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac niñ hiabia zénéñzanj? Tosara qahac, néñ Anutu momacgucnéñ sac hiabia wanzac.

²⁰ Gi héná ac imi ninzaj, kaisero ménda wambéséman, ic kekecya ménda qehumuwéséman, kowu ménda mewéséman, héipuc ac zéman zé ikoc ac ménda zéwéséman, nenjoc manjocga eegira héiwiwéséman.* Imuhuc hezac.

²¹ Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna igucnec tohoanzua.

²² Imuhuc zéyu nimma Yesunéh yomuhuc zéyec; Haka hiabia mo-macgucnéj guaru ménda hezac. Kemma iwawai hegénzac imi moczorej haina boja géngic mema ic maqeqeya méndéj énécmína. Imuhuc wanna kurumén amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hegémmac. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna.

²³ Wañu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuaazéc imi nimma ewa biric enéja wañec.

²⁴ Imuhuc wañu Yesunéh hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac yanda ginaguc enej Anutuac héngalenj ama areña yandaiguc kerembiñ zé niñyéwéríma osimu.

²⁵ Yañ yanda kamelenéh qodu kifañaguc ogicma kemmac imuac nimba bénzéhá wanzac. Wañu ic soukiwa yandayagucnéj Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc méñ ogicma yéwéria wanzac.

²⁶ Wañu ac imi ninjic enej yomuhuc melemma zégic; Imuhuc wañu mérac késayu anjéñ titi hia mihicñimac?

²⁷ Zégic zéyec; Haihaka ic enej wamma memuac séc qahac imi Anutunéh hia wamma memacac séc.

²⁸ Imuhuc zéyu Peteronéh yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczorej waima Minj Kewu gi méndac géñanzinj.

²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa ninjic; Anutuac héngalenj ama areña yanda niñac ama geric, me iniña, me dac muna, me nenjoc manjocgya, me nambérac héra wai énécmiyec imi

³⁰ Baec yomuac naléyaiguc sasala mesaima miyu memac. Wañu kecma ama baec hémbénaña hahaya imuaru kecec hémbénaña imi késamac.

³¹ Yesunéh tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninzu, nini Yerusalem kembin. Kenni iwawai Anutuac tilinj tilinj ic enej Icac Naña niñac ogic hezac imi moczorej hélaguc wandacmac.

³² Icac Naña ic enia ionac méraginaiguc opocgic gamu qeqe wammima zébirimima sépécgémimu.

³³ Imuhuc wamma hihilocnéj qemaguc qehumugic ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac.

³⁴ Imuhuc zéyu ninjic, néñ tohotoho ichéra enej ac imuac hénia imi komodia méñ ménda niñasarigic. Imi mia musanjé énécmimia wañu ac zéyec imi ménda niñasarigic.

³⁵ Yesunéh Yeriko ama hosuraiguc hayu kic hilic méñnéñ héniaiguc iwawai niñac welecma tarec.

³⁶ Inéh ic tunj méñ ogicma kenjic hétérj nimma hénia qesiénécmiyec.

³⁷ Qesiyu Nazarete Yesunéh hama kenzac imuhuc zégic niñec.

³⁸ Imuhuc zégic kic hilicnéñ qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wanna.

³⁹ Imuhuc wañu, ic tosara walac walac kenjic enej ic imi qetalimima ac waima tacmac niñac ézégic. Wañu inéh munjuc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niñ ewa biric wanna! zéyec.

* 18:20: Mmh 20:12, Hén 5:16-20

⁴⁰ Qaru Yesunéh namma wagicma hamu niḡac énézéyec. Waḡu inéh hosuraiguc hayu qesimiyec.

⁴¹ Némac iwawai waḡgemmaḡ niḡac wanḡaḡ? Zéyu zéyec; Miḡ Kewu ni kicna hima hémmaḡ zé wanḡua.

⁴² Zéyu Yesunéh ézéyec; Hémma, guac ninzéh ninzéhḡanéḡ gi mehiaru gézac.

⁴³ Imuhuc zéyu focnec kiwa hima héḡec. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczoḡ haka imi hémma Anutu mepésimigic.

19

Takis meme ic Zakaio.

¹ Yesunéh Yeriko ama areḡa keremma ogicma keḡec.

² Waḡu imuaru ic méḡ kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Waḡu ic imi hinac yandayaguc.

³ Inéh Yesu imi méré zéma kic tanera hémmaḡ zé waḡec. Waḡu ic imi ic hotoḡadac, imuac niḡac ic embac sasala naḡgic hémmaḡac séc qahac waḡec.

⁴ Waḡu inéh hémmaḡ zéma usuḡnec kemma héná Yesu hama kemmac imuaru saḡsaḡ ic méḡ naḡu imuac qahaiguc eḡec.

⁵ Eḡu Yesunéh imuaru hama kiwa hiyu eḡu hémma ézéyec; Zakaio, focdac mama hana ni deguc guac amagaiguc giguc tacbic.

⁶ Imuhuc zéyu inéh focdac mama hama ségiségi wamma wagiru keḡoc.

⁷ Ic embac tosaraneḡ iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéh biria meme ic iwac amaiguc tachiaramaḡ zé enzac.

⁸ Waḡu Zakaionéh namma Miḡ Kewu yomuhuc ézéyec; Miḡ Kewu ninḡaḡ, nuac iwawaina imi sura igucnec héséma bakia imi ic maqeqeya énécmimaḡ. Ni méḡac muru iwawai méḡ ikoc waḡ énécmima wagiriiguc iwawai wagicma késayi imuac sécyá kembon qahac mesaima melenḡ mi-maḡ.

⁹ Zéyu nimma Yesunéh yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli waḡzac imuac niḡ deguc aḡgéh tiénécmimia imi ama yomuaru hicḡzac.

¹⁰ Icac Naḡa imi ic soho sohoya hocma mihicḡjima mehiarumaḡ zé hayi.

¹¹ Ic embac ieneḡ ac imi nimma yomuhuc zéma niḡgic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yanda deguc mihicḡj nénécmimac. Waḡu imuhuc niḡgic, sésec ac yomuhuc toroqema énézéyec;

¹² Ic eḡeḡa méḡnéḡ ic kewuac qac buḡa mema hamaḡ zéma buḡa memaac baec lakec heyec imuaru keḡec.

¹³ Nalé imuaru welen qeḡe ichéra méra éréhéç unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomhuc zéyec; Soukiwa yominéh nénnagéma ai galeḡgéma memanec keḡc ni liliḡgéma hamaḡ.

¹⁴ Waḡu ic embachéra ieneḡ hazéc wammima kua meme ic méḡ mélimigic andiaiguc méndacmima kemma yomuhuc ézéyec; Nini imi ic yominéh ic kewu waḡ nénécmimac niḡac ménda waḡziḡ.

¹⁵ Waḡu tinduc ic eḡeḡa imi ic kewu kumumigic kuc buḡa mema liliḡgéma hama siliwa énécmiyu kézagic imi eneḡ mesaisai ai dimuhuc meḡic imi hémmaḡ zéma unuruyec.

¹⁶ Héihéré énécmiyu ic méḡ walac hayec iminéḡ yomuhuc zéyec; Miḡ Kewu guac siliwa momacguc iminéḡ mesaiwa 10 waḡzac.

17 Zéyu miñinanéñ zéyec; Hia wannec! Welen qeqe hiabia, geñ ai komodia imi ewaga hélanéñ menec imuac ai memec qac buñaga gémba ama areña yanda 10 galenjëwéséman.

18 Zéyu tecgéyu andunéñ hama zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacgucnéñ mesaiwa 5 wanžac.

19 Imuhuc zéyu miñinanéñ iwac imuhucyanec, Ama areña yanda 5 galenjëna zéma ézézec.

20 Wanju ic ménéñ hama yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunéñ osowa heyec.

21 Imi mia gi ic qeri gericgaguc imuac niñ ni zénénna hiriyu imuhuc waji. Gi imi ménda hainecac meanžan. Wanju ménda himicnecac metocgo wanžanžan.

22 Imuhuc zéyu miñinanéñ zéyec; Welen qeqe biria ni geñga acga iminénec ac wanžemmañ. Gi imi nuac ninna neñ ménda haima mema ménda himicma metocgoanžua me?

23 Imuhuc ninneciguc némac niñac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambañnec ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec.

24 Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréñaguc nanjic ionac yomuhuc énézézec; Siliwa momacguc imi wagicma ic siliwa 10 késa kecžac iwac migic késamac.

25 Imuhuc zéyu melemma zégic; Miñ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac.

26 Ni énézéwa niñjic, iwawai késa kecžac iwac imi muñguc yanda miyu késamac. Wanju iwawai ménda késa kecžac iwac imi komocdia késa kecžac imi acguc wagiru qahac wammac.

27 Imuhuc zéma énézézec; Wanju hazéchécna ni ic kewuac buña memañ niñac ménda wanjic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunéñ doñkiiguc Yerusalem ekeñec.

28 Yesunéñ ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmanjac zé walac mema ekeñec.

29 Yesunéñ baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sucginaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érezézec;

30 Ama areñ wéségiraiguc tacžac imuaru keñic. Kemma kereñic doñki merawa ic ménéñ qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nanju hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc.

31 Ic ménéñ némac niñ hulacžaoac zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miñ Kewunéñ imuac wanžac.

32 Wanju méli érécmimia ieren kemma zéyec séc mihicñjyoc.

33 Mihicñjima doñki merawa imi hularic imuac miñhéra ienen zégic; Némac niñ doñki merawa imi hulacžaoac?

34 Zégic melemma zéyoc; Miñ Kewunéñ imuac niñ wanžac.

35 Imuhuc zéma doñki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézézec emma tarec.

36 Tacma keñu tohotoho ichéra eneñ walac andu kemma malekugina hetecgéma hena yandaiguc lémbécgic keñec.

37 Oliwa bonjaiguc haréma héna hingac hinggara imuac hosuraiguc keñu tohotoho ichéra ienenj moczonj kiwi baec icnéj ménda memeya sasala meyu héngic imuac ninjac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic.

38 Mepésima yomuhuc zégic; Mij Kewuac qac buña mema hazac.* ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumenjiguc luae hezac, ou enenjaiguc edamuya hezac.

39 Imuhuc zégic tunj ionarunec Farisaio ic tosaraneñ Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichéçga qetali énécmína.

40 Zégic melemma zéyec; Ic embac imi enenj acgina qaiyu kecgic, hoc sasala yominénj imuhuc qacmu.

41 Wanju Yesunénj Yerusalem hosuru hama ama areña yanda imi hémma siarec.

42 Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai héñ tegicbanñec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musañgé géngéñawac hezac.

43 Nalé ducñiyu guac hazéchéçga ienenj hama deminj mema lelecgé géngic imuac me imuac séc kembinñ zé osimu.

44 Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda ninjtegiczanj, imuac gi zéma guac nambérac héçga deminña qeriaiguc keczu imi gilicic mama unuyu hoc méñnéñj hoc méñjac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunénj ocmuñ téréyawac héña zéau énécmiyec.

45 Yesunénj ocmuñ téréyaguc emma nénnagémba ic imi moczonj nesi énécmiyec.

46 Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Nuac amana imi zéweleçac amaya wammac.* *

47 Yesunénj kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ienenj zéma héna acac kiwi ic ienenj zéma ic embac ionac galeñ héçgina ienenj Yesu imi qehumuwinñ zé héna ninjac hohoc ai megic.

48 Wanju ic embac moczonj leleçgémima gezacgina haima ninjic imuac ninj héna méñ ménda mihicñjima osigic.

20

Yesuac qac buñaya imi dimuacnec zéma qesimigic.

1 Kaiwe méñjiguc Yesunénj ocmuñ téréyaguc ic embac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma héna acac kiwi ic ienenj qeriaiwac galeñ iniguc hosuru hagic.

2 Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buñaguc meanzanñ? Méréñéñ qac buña imi géñec?

3 Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi méñ qesiwa ini walac melenj néngicguc.

4 Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenj igucnec me baec ic ionarunec?

5 Zéyu ienenj enaocnec eminimma zégic; Kurumenj igucnec zéwinjiguc yomuhuc zémac; Imuhuc wanju némac ninj ic imi ménda ninzénjgé migic?

6 Ic embac moczonj Yohaneac ninj Anutuac kua meme ic zéma ninzénjgézu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwinjiguc ienenj hocnéñj nénérimu.

* 19:38: Leg 118:26   * 19:46: Yes 56:7   * 19:46: Yer 7:11 Wanju ini imuhuc wanjic kowu nene ionac bajec ésecnec wanjac.

7 Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninziñ.

8 Imuhuc zégic Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buñaguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézéman.

Ai miñina zéma soukiwa ai ic.

9 Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ waiñ ai mema ai ic tosara soukiwa ai memu niñac ac zíkima ai buña qeéncmima baec méñguc kemma nalé horua kerec.

10 Nalé ducñiyu waiñ ai imuac héla bakia migic memac niñac welen qeçe icya ai ic ionac muru mélimiyec. Wañu ai ic eney welen qeçe ic imi yéwéria qema eñ mélimigic lilingéyec.

11 Lilingéyu muñguc welen qeçe méñ mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qeçe wammima eñ mélimigic lilingéyec.

12 Lilingéyu muñguc welen qeçe méñ mélimiyu hatac haréwéc wañec. Wañu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebirima sénganñen nesigic kenec.

13 Imuhuc wañgic waiñ ai miñinanéh yomuhuc zéma niñec; Dimuhuc wamman? Nuac nañ sorocna yomi mélimañ. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezañ.

14 Wañu ai ic ieneñ ic imi hémma eñacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominéh mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi neñañ mératécnina wammac.

15 Imuhuc zéma nesimigic waiñ ai imuac sénganñenñguc kenñ imuaru qegic humuyec. Wañu waiñ ai imuac miñinanéh dimuhuc wañ énécmimac me?

16 Inéh hama ai ic imi moczoñ unuhumuma waiñ ai imi ai ic méñ énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ieneñ nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicñiyu.

17 Yesunéh ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc wañu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ieneñ hoc méñ héñara mema giligic kenkeña iminéñ ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec.*

18 Méñnéñ méñ hoc imuac qahaiguc maqeyu zéñgédacmac. Wañu hoc iminéñ ic méñac qahaiguc mamac imi qototoriyu toma ésécnec wandacmac.

19 Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa eney ac imi eñañ niñac zéyec imi niñasarima focdac késawin zé wañgic, néñ ic embac ionac niñac zénéñgina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

20 Imuac ieneñ hosuraiguc galen mema baec galenñéñ galenñgémac niñac iwac méra bawaiguc Yesu opocbiñ zéma kic galenñ meme ic méli énécmigic kemma ac késpedesraguc méñ zéyu mihicñiwiñ zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galenñ megic.

21 Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda héñanzañ, wañu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzañ.

22 Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawañawac séc me qahac?

23 Imuhuc zégic Yesunéh diwi qiwilingina imi niñtegicma yomuhuc zéyec;

24 Soukiwa momacguc nézégic hémma, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac.

* 20:17: Leg 118:22

²⁵ Zégic zéyec; Kaisawac buña imi Kaisawac mimu. Anutuac buña imi Anutuac haimimu.

²⁶ Imuhuc zéyu ienerj ic embac kicginaiguc iwac késpedesira ménj mi-hicjimuac séc qahac wañec. Wañu iwac ac bakia niñac acgina qaiyu welicgéjic.

Humuc igucnec qelima yacbiñ.

²⁷ Sadukaio ic ienerj humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzénj géanjic. Wañu ionarunec tosranéj Yesuaru hagic.

²⁸ Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenéj kiwi yomuhuc oma nénécmiyc; Ic ménjac daranéj embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminéj* iwac qawéra† imi mema merac ic ménj mihicniju darawac buña wammac.

²⁹ Wañu ama areña ménjiguc dac muna 7 kecgic. Kecma walacginanéj embac ménj mema qeli qahac kecma humuyec.

³⁰ Humuyu iwac andia zéma

³¹ andiawac andianéj embac imi meyec. Wañu imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczoñ qeligina qahac kecma humudacgic.

³² Wañu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec.

³³ Imuac 7 imi moczoñ embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi suggina igucnec mérac iniña wammac?

³⁴ Imuhuc zégic Yesunéj zéyec; Baecac hicñisai enej ic embac meamuanzu.

³⁵ Wañu ic embac ama baec hémbénaña hahayawac buñahéra zéma humumia suggina igucnec yacyawac buña qeénécmimia ienerj imi ic embac ménda meamumu.

³⁶ Ienerj imi yacyarawac buña wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uña ésécnec kecmu imuac muñguc humumuac séc qahac.

³⁷ Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Miñ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyec.*

³⁸ Héña imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczoñ kekecginaguc. Imuac niñ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, néj ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac.

³⁹ Héna acac kiwi ic ionarunec tosranéj yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézanj imi hélacnec!

⁴⁰ Wañu ienerj iwawai ménjac ménj muñguc qesimiwiñ zé niñyéwérigic.

⁴¹ Wañu Yesunéj ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac enej Kristoac niñac Dawidiac qeli zéanzu?

⁴² Legiciguc Dawidi eneyaoc yomuhuc zéyec; Miñ Kewunéj nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec;

⁴³ Gi nuac hénaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutu-lanagé énécmiwa guac héna titiya wammu.*

⁴⁴ Dawidinéj Kristoac niñ Miñ Kewuna zéyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵ Imuhuc zémaguc ic embac moczoñ nimma kecgic kicginaiguc Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec;

* **20:28:** Munianéj. † **20:28:** Embac malé. ☆ **20:37:** Mmh 3:6 ☆ **20:43:** Leg 110:1

46 Héna acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ieneñ imi maleku horua héima kenha wammu niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc yaizézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanzu. Wañu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatac enjeñaguc tacmu niñac wañanzu.

47 Ieneñ embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina horuru amuna zéwelecma ac horuanec zéanzu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

21

Embac malé méñac seseyawac ara zéyec.

1 Yesunéñ kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese sokociguc sesegina haigic hiñgarec.

2 Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésiha éréhéc haiyu hiñgaru héñec.

3 Hémma yomuhuc énézéyec; Hélañec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominéñ ic tosara onogicma kunéñ yanda haizac.

4 Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominéñ mia kekecyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

Ocmuñ téréyawac ara.

5 Ic tosaraneñ ocmuñ téréya imi hémma baña howi howia kunéñ yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic.

6 Wañu Yesunéñ nimma yomuhuc zéyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téréya héñzu imi moczoñ netec qetecgéñic hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

7 Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézan duña némac naléiguc haka imuhucya hicñjmac? Wañu haka imuhucya hicñjmañ zé néma séséc walac hicñjiyu hémma niñtegicbiñ?

8 Zégic zéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéñ nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néñ ménda tohomu.

9 Yaré me qeweloñ yanda hicñjizac zéma suruc zégic nimma zénéñgina ménda hirimac. Haka imuhucya walac hicñjmacac hezac, néñ nalé tetecgia imi focdac ménda hamac.

10 Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda méñac ic embacnéñ baec yanda méñac ic embac ionac, héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embacnéñ héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embac ionac unuwñ zéma yacmu.

11 Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hicñjmac. Wañu haka tosara zénéñ hirihiriya zéma séséc yanda kurumenjiguc hicñjmac.

12 Iwawai imi moczoñ ménda hicñjiyunec nuac qacna niñac méraginanéñ énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu.

13 Waṅu haka imi mia ninzérj ninzérjgina zéau énécmimu niṅac hiçnj énécmimac.

14 Imuac ini némac acnéj nezicgé amuwijj zéma ewa qeriginanéj walac ménda niṅareṅgému.

15 Hénia imi mia neṅ kuaginaiguc ac hai énécmima niṅtegic qijtegic mihicnj énécmiwa onac hazécgina moczoṅ ac melenj énécmima iniguc tualefic wammuac séc qahac wammac.

16 Waṅu neṅgoc maṅgocgina zéma dac munahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ienenj ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu.

17 Waṅu ic embac moczoṅ ienenj nuac qacna niṅac hazéc waṅ énécmimu.

18 Waṅu onac oruc zucgina méj ménda birimac.*

19 Waṅu nanjselimanec kecma kekec urjagina memu.

Yerusalem kisi wawaṅawac ara.

20 Waṅu yaré ic ienenj Yerusalem lelegémigic hémmu imuaru ama arenja yanda kisikiyoṅ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niṅtegicmu.

21 Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi enenj baec boṅaiguc néngacdacmu. Ic embac ama arenja yandaiguc kecanzu imi enenj waima kemmu. Ama arenj komoraiguc kecanzu imi enenj ama imuaru ménda keremmu.

22 Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niṅ ogic hezac imi moczoṅ nalé imuaru hélaguc wandacmac.

23 Nalé imuaru baeciguc qenzenj manzenj yanda hiçnjimac. Waṅu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hiçnj énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kunenj yanda hiçnj énécmimac.

24 Imi sou zéranéj unugic humumu. Waṅu énépésima kemma baera baera séc onopocgic welenj qeénécmimu. Waṅu Yerusalem imi ic enia ienenj tizizama kecgic ic enia ionac nalé zézéya imi waṅuguc tecgedacmac.

Icac Naṅa hamac.

25 Waṅu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hiçnjimac. Waṅu baeciguc imi ic enia ienenj kondujac erenj mamaya zéma imuac temboṅanéj qarú aurima sicsaoc wammu.

26 Kurumeṅac kuhanéj hirimac,† imuac niṅ ic ienenj iwawai baeciguc hiçnjimac imi walac niṅtegicgic qiritic unumac.

27 Nalé imuaru mia Icac Naṅanéj kuha zéma edamuya yandaguc hosusuguc mama hayu hémmu.

28 Haka imuhucyanéj hénima hiçnyu onac aṅgérj tiénécmimiawac nalé imi bec hosuru ducṅzac imuac niṅ yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

29 Imuhuc zéma Yesunéj séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma ic hésa tosara hémmu.

30 Imuac hawa bébélacgia bec éréma séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducṅzac imi niṅteganzu.

31 Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hiçnjima keṅu hémmuiguc Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi hosuru hazac imi niṅtegicmu.

* 21:18: Hénia imi; Ewa goro ménda wammu. † 21:26: Becnec ic embac enenj ménisikilu imi urjaginauc zéma ninzérjégic.

³² Ni hélacnec énézéwa ninjic; Nalé yomuac hicnjisai imi ménda qahac wanjicnec iwawai imi moczoj hélaguc wandacmac.

³³ Baec kurumenj imi aulanjéma qahac wammac. Wanju nuac ackuazéčna imi ménda qahac wammac.

³⁴ Ini enjaoc técgina nimma kecmu. Qahac wanju iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecgic kekecac ewa goronéj hélanzj énécmiyu ménda nimmanec kecgic nalé imi élanzanjnc haénécmimac.

³⁵ Nalé imi mia baec séc ic embac moczoj yanda ionac muru bétac éscnec ménda ninjicnec ha énépésimac.

³⁶ Imuac ini imi haka focdac hicnj énécmimac moczoj yanda imuarunec efianec qizizinjéma kemma Icac Nanja iwac kiwaiguc nammuc séc nalé séc zéwelecma zenzenj qeli qeli kecmu.

³⁷ Wanju Yesunéj kaiwe séc ocmuj téréyaiguc emma ackuazéč ku énécmima sinjya séc Oliwa baec bojaiguc emma kecajnc.

³⁸ Imuhuc wanju ic embac moczoj yanda ackuazéčya nimbinj zé sinjunc focdac ocmuj téréyaiguc emma iwac muru haréanjic.

22

Yudanéj Yesu qehumuwiñ zé ac sanja zéyec.

¹ Saméj yisya qahac imuac kendoj, qara méj nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoj zéanzu imi hosuru hayec.

² Hofac oo ic kiwa éréhécgina* zéma héna acac kiwi ic ienenj ic embac ionac zénéngina hiriyec imuac héna dimuhuciguc Yesu qewiñ zéma eminjinjic.

³ Wanju Biriya minjanénéj tohotoho ic 12 ionarunec méj qara Yuda Karioto iwac qeriaiguc hinjarec.

⁴ Hinjgaru Yudanéj hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuj téréyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu opocmanj zéma eminjinjic.

⁵ Wanju ienenj ségiségi wamma soukiwa mimu ninjac acgina zikigic.

⁶ Zikigic Yudanéj ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmanj zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéj tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

⁷ Wanju saméj yisya qahac imuac kendoj hayec. Hayu kendoj imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoj ninjac rama qemuac heyec.

⁸ Yesunéj Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéyec; Kemma nenjanj niñ nagu sacyaguc ogicogira kendoj imuac nene ohaihai wanjic newiñ.

⁹ Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzanj?

¹⁰ Qesiyic zéyec; Ninzaoc, iri ama areña yanda kereñic ic méhñéj kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc.

¹¹ Emma ama minjina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéj guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic héčna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiñ?

* **22:2:** Méj imi Roma ic kewunéj zéyu nanju, méj imi hofac oo ic enej hakagina méndacma sumbic néma kumugic najec.

12 Imuhuc zéyic inéh ama qeria kuney yanda mén qacyaiguc tatara imi lémbécma arenégégic hezac imi érézéyu hémma imuaru ohaihai wammaoc.

13 Imuhuc zéyu ierené waima kemma zéyec séc mihicnima nagu sacyaguc ogicogira kendonj imuac nene ohaihai wanjoc.

Mij Kewuac saméh téréya.

14 Nalé wanju Yesu imi imuaru emma nene newinj zé taru Yesuac Mélémiélic 12 ienenj i guc momacnec tacgic.

15 Tacgic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni qenzen manzenj imi ménda mihicnimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendonj yomuac nene iniguc momacnec nemanj zé imuac ewa ewa wamma keru.

16 Zéwa ninjgic; Ni nene yomi munjguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonj imi ou Anutuac héngalenj ama arenja yandaiguc hélaguc wammac.

17 Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéyec; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic.

18 Ni énézéwa ninjgic; Degucmuacnec ni iwawai wainj ic imuarunec hicnjihicniya imi munjguc ménda nemanec kecba Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi hamac.

19 Imuhuc zéma munjguc saméh mema ewa hia ac zéma méndémma énécmima yomuhuc énézéyec; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni ninjqeli némma haka yomi wammu.

20 Saméh imi nemaguc imuac andiaiguc inéh sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisipac ac qelia nuac sacnéj memeya, onac qocgé énécmimia.

21 Wanju héngic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac.

22 Icac Nanja imi héna zétecgéyec séc kemmac, néj ni andé numac ic imi saecyaguc.

23 Imuhuc zéyu ienenj enjocnec qesiamugic; Mérénéj haka imuhucya wammac?

Séwi enjenc tualefic ac.

24 Ac imuhuc zéma sugcina igucnec mérénéj kunenjgina keczac zéma tualefic emigic.

25 Imuhuc wanjgic Yesunéh zéyec; Ic enia ionac ic kewu ienenj ic embac hécgina énépésima kewu wanj énécmianzu. Wanju ic tosara ai memeac qac bunja ginagucnéj sinjinawac galenagé énécmima enjan méra énécmiawac ic zéamuanzu.

26 Wanju ini imi imuhuc qahac. Kuney ginanéj ai merac ésécnec kecmu. Galenjanénéj welenj qeje ic ésécnec wamma kecmu.

27 Mérénéj kuney wanzac? Tacma nene nezac imi me namma welenj qeénécmizac imi? Tacma nezac iminéj kuney wanzac. Néj ni you sugcinaiguc nammanec welenj qeénécmizua.

28 Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séc ménda wainémma niguc kecanzu.

29 Nuac Manjocnanéh héngalenj ama arenja yanda imi nuac muru wainéjoc ésécnec ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua.

30 Nuac héngalenj ama arenja yandaiguc kecma nuac zaeiguc lelecgéma tacma nene nema tatic edamuyaguc imuaru tacma Israelac kisic arenjéna 12 imi héngalenj wanj énécmimu ninjac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ienej manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biria minjanénéj padi gorosona éséc nec ini hitacgé énécmimanj zé qesinénczac.

³² Wanju ni guac niñ wamma guac ninzérj ninzérjga imi ménda sélécgémac niñac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémañ nalé imuaru guac ninzérj ninzérj dac munahécga imi meseli énécmiwésémañ.

³³ Imuhuc zéyu inéj yomuhuc melemma zéyec; Minj Kewuna, hésa ama zéma humuciguc kenna giguc momac nec kemmanj zé efizua.

³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnénczanj imi hatac haréwéc qaecgéwésémañ.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézézec; Ni bec nec ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma hésa usu qahac méli énécmiwa kenjanjic. Wanju nalé imuaru iwawai ménj niñac hocma météqététañ wanjic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic.

³⁶ Wanju degucmuac nec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi momac nec, wanju sougina qahac imi enej malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu.†

³⁷ Ni énézéwa niñjic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niñac ménj yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc héla héimacac hezac; Biria meme ic qétégina oloñjic imuaru i momac nec olommigic.

³⁸ Imuhuc zéyu ienej yomuhuc zégic; Minj Kewunina, you sou éréhé c hezac. Imuhuc zégic, Yesunéj, Imi hía, sécgézac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunéj hiñgacma wanjanec éséc nec oliwa ic boñraiguc kenju tohotoho ichéra enej aguc méndacmigic.

⁴⁰ Imuaru kerenj dacma inéj yomuhuc énézézec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac zéwelecma.

⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakec zézé kemma siminj héima zéwelerec.

⁴² Zéwelecma yomuhuc zéyec; Manjoc, guac ewa siñ hezaciguc, sokoc yomi nuagicna kemmac.‡ Wanju nuac siñna qahac, néj guac siñga selimac.

⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uñanéj kurumenj iguc nec iwac muru wininima meselimiyec.

⁴⁴ Yesunéj qeri yéwéc kunej yanda mihicnjima ewaya moczoñ nec zéweleru néngécya imi sacnéj baeciguc téñgac téñgac mazac tanec wanjec.§

⁴⁵ Wanju inéj zéwelec iguc nec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ienej imi ewa biricgina niñac gaugina hegic.

⁴⁶ Wanju Yesunéj énézézec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zéwelecma.

Yesu késa dérécgéma wagicma kenjic.

† 22:36: Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucya imi yéwéri mihicnjiwu niñac késama kenja wanjanjic. Yesunéj yéwéri hahayawac técgina nimma kenja wammu niñac imuhuc ac wanj énécmiyec. ‡ 22:42: Sokoc yomi qenzén manzénac sokoc. § 22:44: Kembraña 43,44 imi kiwi méranéj ooya tosarraiguc ménda hezac.

⁴⁷ Imuhuc zémanec nanju ic tunj méj hagic. Wanju 12 ionac suggina igucnec méj qara Yuda inéj wéséginaiuguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wanju Yudanéj Yesu kiric nemimanj zé hosuru hayec.

⁴⁸ Hayu Yesunéj yomuhuc ézézec; Yuda, gi kiric nenémma andé nuzanj?

⁴⁹ Wanju tosara Yesuac maréjaiguc néwéc néwéc nanjic imi enej néma haka hicnjimac imi héhtegicma Yesu qesimigic; Minj Kewunina nini sounéj unuwij?

⁵⁰ Imuhuc zéma suggina igucnec méjnénj hofac oo ic kiwa méjac welenj qeje ic méj sounéj qema gezawa héyiaguc imi qeriru mayec.

⁵¹ Mayu Yesunéj énézézec; Waigic, haka imi munjuc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianéj osima mehiarumiyec.

⁵² Imuhuc wamma Yesunéj hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuj téréyawac awiawi ic ionac galejgina zéma galej tosara enjeya késawij zé hagic ionac yomuhuc énézézec; Ini kaiziliwenj ic méjac késaanju ésécnec sou qarucginaguc hazu?

⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuj téréyaiguc keru nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Wanju deguc imi sinj tunumanjac minjina zéma onac nalé wanzac.

Peteronéj ménda ninzua zéma Yesu qaecgé miyec.

⁵⁴ Wanju ieney Yesu késama wagicma hofac oo ic enjéyawac amaiguc kerengic. Wanju Peteronéj lakecnec méndac énécmima kejec.

⁵⁵ Wanju ic embac eney sombenj demijauguc imuac namunjaiguc geric higic zeyu lelecgéma tacgic Petero imuhucyanec sugginaiguc tarec.

⁵⁶ Taru welenj qeje embac seranja méjnénj Peteronéj geric bélanja hémma taru héhsosolima ézézec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecajec.

⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronéj qaecgéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmizua.

⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic méjnénj ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tunj imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronéj melemma zéyec; Ic ala, ni qahac!

⁵⁹ Wanju kaiwe kiwa momacguc éséc keju, ic méjnénj ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac ninj yominéj hélacnec i guc kecajec.

⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézanj? Ni imi acga ménda ninjacgézua. Imuhuc zémanec nanju nalé imuaru kuruc qarec.

⁶¹ Qaru Yesunéj liliqgéma héju Petero imi Minj Kewunéj, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémanj, zéma zéyec Minj Kewuac ara imi ninqeliyec.

⁶² Wanju inéj sénganjenjiguc hinjacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wanju galej mema kecgic ieney Yesu qédesimima qegic.

⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tilinj tilinj ic kecajanjic mérénéj guzac imi zéhicjina.

⁶⁵ Wanju imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qeriwac galej ieney Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianjyu ic embac ionac qeriwac galej, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma hena acac kiwi ic ieney azoroma énézégic Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opogic nanjec.

⁶⁷ Nanju qesimima zégic; Gi Kristo wanzanajuguc nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Séwa ménda ninzénjému.

⁶⁸ Wañu neñ qesiénécmiwa ini kileñ ménda melemma zému.

⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Naña iminéñ Kuc miñina Anutuac héiyaiguc tacmac.

⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zézu.

⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac ménñ niñac hochoc ai mewiñ? Nini neñaoc kuaya igucnec nindacziñ.

23

Ic kewu Pilatonéñ Yesuac hénia nimmanj zé zéqesi wammiyec.

¹ Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma kenjic.

² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwiñ niñac qetali nénécmima eñeya niñac ic kewu Kristo zéanzac.

³ Imuhuc zégic Pilatonéñ Yesu yomuhuc qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanñan? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geñgaoc zézanñ.

⁴ Pilatonéñ Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tuñ imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanñac.

⁵ Imuhuc zéyu tuñ ieneñ muñguc yanda seliseli wamma zégic; Inéñ Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru kenjic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonéñ Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniñec.

⁷ Qesiniñma Yesu imi Herodeac héngaleñ baec igucnec imi niñasarima Herodeac* muru méliyec. Wañu nalé imuaru Herodenéñ Yerusalem hama tarec.

⁸ Herodenéñ iwac buña nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéñ ménda memeya ménñ meyu hémmañ zé ic imi miñicñimanñ zé wanñanec. Imuac niñ Yesu hémma ségiségi yanda wanñec.

⁹ Wañu qesiqesi sasala wammiyec. Néñ Yesunéñ ac ménñ ménda melenñmiyec.

¹⁰ Wañu hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma hénia acac kiwi ic ieneñ namma ac geriwaguc zéma acnéñ qatémigic.

¹¹ Herodenéñ eñeya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu kenjic.

¹² Herode zéma Pilato iereñ becneñ hazéc wanñamuma ekac ekac kecañoc. Wañu nalé imuaru ai imuhuc nanjé amuma mema ala wanñoc.

Yesu zétecgégic humucac buña wanñec.

¹³ Wañu Pilatonéñ ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galeñ hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec.

¹⁴ Tocco énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niñac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesiniñma niñgésima késpedesic ménñ ara imuac sécya ménda miñicñizua.

* 23:7: Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naña.

15 Qahac ténggér, Herode imuhucyanec ara nimma munꝓuc mélimiyu wagicma hagic. Ninzu haka inéꝓ waꝓec imi humucac sécyɑ qahac.

16 Imuac qemindiꝓi wammima hulacmiwa mama kemmac.

17 (Kendonꝓ séc hésɑ ic méꝓ hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.)

18 Imuhuc zéyu tuꝓ eneꝓ momacnec qacma yomuhuc zéꝓic; Ic imi qahac wammac. Waꝓu iwac tasiɑ Baraba hulacmiwa nonac muru mayu.

19 Baraba imi becneꝓ ama areꝓɑ yanda imuaru gawamaꝓ hazéc wammima yaré yanda mihiꝓiꝓic imuac suraiguc ic méꝓ humuyec imuac niꝓac késama hésɑ amaiguc haigic tarec.

20 Waꝓu Pilatonéꝓ Yesu hulacmiwaꝓ zé ac munꝓuc énézéyec.

21 Waꝓu ieneꝓ qacmanec namma yomuhuc zéꝓic; Ic héꝓgeꝓɑ wéndaꝓaiguc qena humuyu! Ic héꝓgeꝓɑ wéndaꝓaiguc qena humuyu!

22 Waꝓu Pilatonéꝓ munꝓuc yomuhuc zéyu hataꝓ haréwéc waꝓec; Ic yomi néma képésic waꝓec? Ni imi képésic humucac sécyɑ méꝓ ménda mihiꝓiꝓiꝓa. Imuac qemindiꝓi wammima hulacmiwa mama kemmac.

23 Imuhuc zéyu ieneꝓ munꝓuc yanda kucnec qacma ic héꝓgeꝓɑ wéndaꝓaiguc qemu niꝓac hinocgéma selianec welecma zéseligic.

24 Imuhuc waꝓꝓic Pilatonéꝓ zéqɑqacfeꝓ acgina imi niꝓénécmimu niꝓac zéteꝓgéyec.

25 Waꝓu ic embac ieneꝓ ic méꝓ becneꝓ ic embac hinocgé énécmima ac qeꝓetali wamma ic méꝓ qehumuyu hésɑ amaiguc opocꝓic tarec imuac welecꝓic imuac niꝓ Pilatonéꝓ ewa siꝓgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héꝓgeꝓɑ wéndaꝓaiguc biriꝓnéꝓ qeꝓic.

26 Waꝓu Roma ic ieneꝓ Yesu wagicma keꝓꝓic. Kemma hénaiꝓuc ic méꝓ qara Simon Kirene† imi ama areꝓ méꝓunec haréyu mihiꝓiꝓiꝓa késama ic héꝓgeꝓɑ wéndaꝓɑ huayaiguc haigic huama Yesu méndaꝓma keꝓec.

27 Waꝓu ic embac tuꝓ yanda méndaꝓma keꝓꝓic. Waꝓu sucginaiguc embac sasala ieneꝓ Yesuac niꝓac zésiɑc wamma méndaꝓma keꝓꝓic.

28 Waꝓu Yesunéꝓ ionac muru liliꝓgéma énézéyec; Yerusalemac béraꝓhéra ini nuac niꝓ qahac, néꝓ erɑꝓ niꝓac zéma erɑꝓ nambérac héꝓgina ionac niꝓac wamma siacmu.

29 Héꝓꝓic, nalé biria hayu ic embac ieneꝓ yomuhuc zému; Embac héꝓiꝓɑ zéma embac merac ménda memeya, merac namu ménda gumugumuya ieneꝓ efima séꝓiségi wammu.

30 Waꝓu nalé imuaru ic embac ieneꝓ baec boꝓɑ hémma nonac qacni-naiguc bacgéma mana zému. Waꝓu baec héꝓgeꝓɑ héꝓgeꝓɑ hémma mama nini hoturu nénécmima zému.

31 Ic hésɑ téꝓꝓiꝓi téꝓꝓiꝓi nuac haka imuhucya waꝓ nénzuiguc ic hésɑ humumia onac imi haka dimuhucya hiꝓiꝓiac?

32 Waꝓu nalé imuaru biria meme ic éréhéꝓ humucac buꝓɑ zéteꝓgé éréꝓꝓic Yesuguc momacnec onagicma keꝓꝓic.

33 Waꝓu baec qara méꝓ Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héꝓgeꝓɑ wéndaꝓaiguc biriꝓnéꝓ qema biria meme ic éréhéꝓ imuhucyanec biriꝓnéꝓ urugic méꝓ Yesuac héꝓaiguc méꝓ kanayaiguc naꝓoc.

† 23:26: Kirene ic Simon.

³⁴ Waṅu Yesunéh yomuhuc zéma zéwelerec; Maṅgoc, ieneṅ imi eṅaoc néma haka wanṅu imi ménda niṅtegicṅu imuac kápésicṅina waina. Waṅu téṅṅiṅ ic ieneṅ sumbic néma Yesuac malekuya imi méndemma késagic.

³⁵ Waṅu ic embac ieneṅ hémma naṅṅic. Waṅu Yuda ic galeṅṅina ieneṅ acṅuc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zéṅic; Ic imi ic tosara aṅṅéṅ tiénécmiyec, waṅu ic imi Anutuac buṅa gemimia Kristo wanṅaciguc eṅeyaoc aṅṅéṅ tiamuma mawacnec.

³⁶ Waṅu yaré ic ieneṅ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiṅ howuraguc migic;

³⁷ Gi Yuda ic ionac ic kewu kecṅaṅṅiguc gi kekecga aṅṅéṅ tima mana.

³⁸ Waṅu iwac orucya hanecgeṅa iguc ou kiwi méṅ yomuhuc oma qegic naṅec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹ Waṅu biria meme ic urugic naṅoc iorarunec méṅnéṅ yomuhuc zéma Yesu ac geriwiguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geṅga zéma norac kekecnina imi aṅṅéṅ tinénécmina.

⁴⁰ Waṅu biria meme méṅnéṅ qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buṅa bakia séc momacṅuc imuhucya zétecgé géṅṅic. Waṅu Anutuac zénéṅga ménda hirizac?

⁴¹ Waṅu niri imi haka waṅic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécṅézac néṅ ic yominéṅ haka biria méṅ ménda waṅec.

⁴² Inéṅ imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac héṅṅalerṅ ama areṅa yandaiguc kemma nidac imuhucya niṅnémbésémaṅ.

⁴³ Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kecbic.

⁴⁴ Waṅu kaiwe kiwa imi gau komoc waṅec, néṅ kaiwe imi siṅi déṅṅéyec. Waṅu baec séc siṅinéṅ hoturumanec keru maria 3 kilok waṅu tecgéyec.

⁴⁵ Waṅu ocmuṅ téréya qeriaiguc maleku horua naṅec imi namuṅa igucnec zuracgéyec.

⁴⁶ Yesunéh kucnec qacma yomuhuc zéyec; Maṅgoc nuac uṅana guac méragaiṅuc haizua. Waṅu imuhuc zéyu uṅaya waimiyec.

⁴⁷ Waṅu yaré ic 100 ionac galeṅṅina iminéṅ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaṅa kerec.

⁴⁸ Ic embac héipuc wamma hémbiṅ zé hagic ieneṅ imuhucyanec haka imuhuc hicṅiyu hémma ewa biric wamma tétécgina qema liliṅéma keṅṅic.

⁴⁹ Ic tosara Yesuac niṅénécmimia zéma embac tosara Galilaiānec Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacṅic.

Yesu kicsuanṅiguc haigic.

⁵⁰ Waṅu luae ic solaṅa méṅ qara Yosefe[‡] kerec. Inéṅ Yuda ic ionac ac gésiṅési ic kaunsol ionarunec.

⁵¹ (Waṅu ic iminéṅ Yesuac ara zéṅic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inéṅ mia Yuda baec Arimataia ama areṅ yanda imuac miṅṅina. Waṅu Anutuac héṅṅalerṅ ama areṅa yandawac mambéc kecaṅec.

⁵² Waṅu inéṅ Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memaṅ zé welerec.

⁵³ Waṅu kemma qamora metecgéma maleku qara lineṅ iminéṅ osoma mema kemma baṅa kifaṅa ésé oraragic qamoc méṅ ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec.

[‡] 23:50: Yosefe, Arimataia ama igucnec.

54 Wañu nalé imi Nençoc, Sabatawac zérénçqérén naléya, Wañu Sabata imi bec hénimañ zé wañec.[§]

55 Wañu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ieneñ méndacma kemma kifañ imi zéma çamocya dimuhuc haiyec imi héñgic.

56 Hémma lilingéma kemma haléc héméña hiabia zéma iwawai héméña hiabia imi mehahai wandacmaguc héma ac tohoma Sabatawac tac niñgic.

24

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

1 Sabata nalé tecgéyu ama siñjima gianjiyu Sonda wañec. Wañu embac eney giançiana igucgeñ séwi haléc héméñaçac hiabia bec mutulañgéçic heyec imi mema kic suañguc keñgic.

2 Kemma héñgic hoc yanda imi kifañ igucnec qiliqililiñ géyawac heyec.

3 Heyu emma héñgic Miñ Kewu Yesuac çamoc imi ménda heyu hocgic.

4 Hocma ewa goro wammanec nañgic. Wañu niñzu, ic éréhéçnéñ maleku lalacalac edamuyaguc héma qéhéréñginaiguc élanzañnec nañc iricgic.

5 Iricma embac eney zénéñgina hiriyu sigé éréçmima musugina baeciguc mema magic. Wañu ic éréhéç iereñ yomuhuc zéyoc; Némac niñ ic kececyaguc imi ic humumia ionac sugçinaiguc mihiçniwiñ zé wanzu?

6 Inéñ you çahac, néñ humuc igucnec meqelimiya yacçac. Inéñ Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému.

7 Inéñ mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kileñ muñguc yacmacac hezac.

8 Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac ackuazéc imi niñqeligic.

9 Niñqelima kicsuañ imi waima lilingéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédacgic.

10 Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézéçic embac ionac çaçgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac neñçocya Maria zéma embac tosara.

11 Imuhuc zéçic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoya ésécnec wañu ménda niñzénçgéçic.

12 Wañu Peteronéñ yacma kicsuañguc usuñnec kemma lolocgéma kifañgic kiwa hima héñu lineñ maleku sac heyec. Wañu iwawai hiçniyec imuac qerianéñ niñgumbi niñguñ wamma lilingéma keñec.

13 Wañu niñzu, tohotoho ic ionarunec éréhéçnéñ Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé keñoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomitawac séc.

14 Wañu iereñ imi haka hiçniyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma keñoc.

15 Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec keñic Yesunéñ hosuçgiraiguc keñu momacnec keñgic.

16 Wañu kiçgira imi ménda béréñgéyu ménda héñtegiroc.

17 Wañu Yesunéñ yomuhuc qesiéçmiyec; Iri héma kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu iereñ ewa biric kicic wamma nañoc.

§ 23:54: Sabata imi Neñçociguc kaiwe hiñçacmañ zé wañu hénima Sondagie maria wañu tecgéanzac.

18 Namma iorarunec ménéj qara Keleopa inéj melemma yomuhuc zéyec; Yerusalem kecma suraiguc haka hicnijyec imi ic enia gi momacguc sac ménda ninzaj?

19 Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inéj Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Wañu zézéya zéma wawaña imi kuha yandaguc wañec.

20 Neñaj hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galeñ hécnina ieneñ humucac buña opocgic ic héngena wéndaraiguc qegic humuyec.

21 Nini imi ic iminéj Israel doenina menéncmimac niñac mambéc kerij. Imi sac qahac, haka imi hicnijyecac deguc ai meme haréwéc wanzac.

22 Wañu sucninaiguc embac tosara ieneñ meauri néncmigic. Ieneñ siñunec yanda kicsuaniguc kenjic.

23 Kemma iwac qamora imi ménda mihicñima hocma hama zégicnéj; Kua meme uñanéj hicñi énécmiyic iricgic.

24 Imi sac qahac alahécnina tosanénéj kicsuaniguc kemma embac eneñ zégic éscéc nec heyu héngic, néj Yesu ménda mihicñigic.

25 Imuhuc zéyic nimma Yesunéj yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia wañu iri Anutuac tilij tilij ic ionac zézéya imi ninzéhégwic zé ewa qerigiranéj éséj éséj wanzac.

26 Kristonéj eneya edamuyaiguc keremmac niñ qenzer manzer imuhucya mihicñimacac hezac imi iri ménda ninzaoc?

27 Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tilij tilij ic ionac kiwi moczor mema eneya niñac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczor zéasari érécmiyec.

28 Wañu ama areña imuac wamma kenoc imuaru kendaric Yesunéj ama areña imi ogicma kemman zé wañec.

29 Wañu iereñ seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hiñgaru ama bec siñiman zé wanzac imuac niriguc momacnec tacbiñ. Imuhuc zéyic momacnec tacbiñ zé iriguc enec.

30 Wañu ic iriguc momacnec nene neman zé tacma saméj ménéj mema ewa hia ac zéma mésémma érécmiyec.

31 Érécmiyu kicgira béréngéyu Yesu imi héñtegiroc. Héñtegiema héñyic aulanjéyec.

32 Aulanjéyu iereñ yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinjira zeyec.

33 Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muñguc Yerusalem lilingéma kenoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic.

34 Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miñ Kewuninanéj qelima yacma Simon mihicñi miyec.

35 Imuhuc zégic ic éréhéc iereñ hénaiguc iwawai hicñi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméj qésémma érécmiyu dimuhuc héñtegiroc imuac suruc énézéyoc.

36 Ieneñ ac imi zémanec tacgic Yesu eneyaoc sugcinaiguc hicñima namma zéyec; Onac muru luae hemac.

37 Imuhuc zéyu ieneñ aurigic zénéngina hiriyu uña ménéj héñziñ zéma niñgic.

38 Wañu Yesunéj énézéyec; Némac niñ zénéngina hiriyu, ewa qeriginanéj ewa éréhéc wanzu?

39 Nuac mérana zéma hénana hémma néhṭegicgic. Méraginanéḡ ni nosinimma néhḡic, uḡa imi séwi busu zéma sira qahac, néḡ ni iminaguc.

40 Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic.

41 Hémma ségiséḡi kileḡ yanda waḡḡic. Waḡu ségiséḡinéḡ sécgé énécmiyu méhḡucnec ewa éréhéḡ waḡḡic. Imuhuc waḡḡic Yesunéḡ nene tosara taczac me qahac zéma qesiénécmiyec.

42 Imuhuc zéyu lambéc kembraḡa méḡ zezeya momacguc migic.

43 Waḡu mima hémma naḡḡicnec kicginaiguc mema neyec.

44 Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéḡ mia ni iniguc keri nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niḡ ogic hezac imi moczoḡ héla wammacac hezac.

45 Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niḡasarigic.

46 Waḡu inéḡ toroqema zéyec; Méḡ imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonéḡ qeḡzeḡ manzeḡ nimma ai meme haréwéc waḡu humuc igucnec yacmacac hezac.

47 Waḡu Yesuac qaraiguc ewa qerigina melenḡic képésicgina zuac énécmimac imuac buḡa suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoḡ ogic hezac.

48 Waḡu ini imi haka moczoḡ yanda imuac héipuc ic wanzu.

49 Héḡḡic, ni Maḡḡocnanéḡ ac ziki énécmiyec imi* onac mélimanḡ. Imuac ini kuc yanda ounec mama hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama areḡa yanda yomuaru kecḡic.

50 Yesunéḡ énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eḡu mozoc ac énézéyec.

51 Mozoc ac zémanec naḡu sugina igucnec wagicma kurumeḡiguc eḡec.

52 Waḡu ienenḡ i mepésima ségiséḡi yanda wamma Yerusalem lilinḡéma keḡḡic.

53 Kemma nalé séc ocmuḡ téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

* 24:49: Uḡa téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

Ackuazécyanéh séwi busuguc hicñiyec.

¹ Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminéh kerec. Wañu ackuazéc iminéh Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminéh Anutu.

² Inéh nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec.

³ Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczoñ i qahaciguc méñ ménda hicñiyec.

⁴ Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminéh ic embac ionac asac mararañ kerec.

⁵ Wañu asac mararañ imi sinji qeriaiguc asarianzac. Wañu sinjinéh ménda héñtegirec.

⁶ Ic méñ Anutunéh méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane.

⁷ Inéh eneya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzéhégému niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec.

⁸ I eneya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec.

⁹ Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanecc kerec.

¹⁰ Wañu inéh baec kurumeñ yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumeñ imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ieneñ i ménda héñteggic.

¹¹ Inéh eneyaooc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ieneñ i ménda héihéré wammigic.

¹² Néñ héihéré wammima ninzéhégéic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec.

¹³ Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwias siñ igucnec qahac, wañu ic méñac ewa siñ igucnec qahac, néñ Anutu arunec hicñigic.

¹⁴ Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñima sucninaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni, Naña téggéh momacguc kurumeñ Mañgocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanéh iwac muru kuaya qema heyec.

¹⁵ Yohanenéh iwac héipucya wamma yomuhuc qacma zéauyec; Ic yomuac zéma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inéh ni nogiczac.

¹⁶⁻¹⁷ Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, néñ ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hía imi qauqaunec meyiñac meanziñ.

¹⁸ Anutu imi ic méñnéñ méñ ménda héñajec, néñ Anutu hicñi hicñiya momacguc Mañgocyawac qéhéréñajuc kecanzac iminéh i nénézéyu héñiñ.

¹⁹ Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qesimimu niñ Yuda ic Yerusalem igucnec ieneñ hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inéh héipuc ac yomuhuc énézéyec;

²⁰ Ni Kristo qahac. Inéh imuhuc zéma ac ménda qaecgéma zéauyec.

21 Zéyu ienerē qesimigic; Waṅu gi némac ic, gi Elia me? Waṅu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muṅguc zégic; Gi Anutuac tilin tilin ic hamac zéyec* imi mia me? Zégic zéyec, Qahac.

22 Imuhuc zéyu muṅguc qesimigic; Waṅu gi méré? Méli nénécmigic hazin, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézéwin? Gi genḡa nin dimuhuc zéanzan?

23 Zégic Yohanenē yomuhuc zéyec; Ni imi Anutuac tilin tilin ic Yesaianē zéyec éséc nec ic mén baec kisiaiguc qacma Min Kewuac héna mindinḡic dindinḡa waṅu zézac ewa hétē imi mia.

24 Waṅu méli énécmigic hagic imi Farisaio ic.

25 Waṅu ienerē qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tilin tilin ic imi qahac, waṅu némac nin ic doku naec énécmianzan?

26 Zégic Yohanenē yomuhuc énézéyec; Ni dokunē naec énécmianzua. Waṅu suginaiguc ic mén nau ni ménda héntegiczu.

27 Inēn andénaiguc hama* keczac. Waṅu ni mamaya imuhucyanē iwac héna usu hésaya lolacmanḡac séc qahac.

28 Waṅu haka imi Yodan doku nēwéc Yohanenē doku naec énécmima kerec, Betania ama arenḡa imuaru hicḡiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

29 Ama sinḡima ḡianḡiyu Yohanenē hénu Yesu iwac muruḡen hayu yomuhuc zéyec; Héḡic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac kápéscḡina metecḡema keḡkeḡa imi erimi.

30 Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicḡiwa bec nec kerec imuac nin inēn ni nogiczac.

31 Ni nenaoc i ménda ninḡacḡé miyi, waṅu Israel ic ionac wininḡinaiguc iwac kawéya qewa hémmuac nin hama doku naec énécmianzua.

32 Waṅu Yohanenē yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uḡa Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumenḡ iguc nec mama iwac orucya hanecḡenḡa iguc putitima nau héḡi.

33 Ni ménda ninḡacḡé miyi, nēn ni doku naec énécmianḡ ninḡac méli néḡec iminēn yomuhuc nézéyec; Ic mén orucya qahaiguc Uḡanēn mama nammac, ic iminēn Uḡa Téréyanēn naec énécmimac.

34 Ni imuac mia héḡi, hémma Ic yomi Anutuac Nau zéma héipuc wammiyi.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

35 Ama sinḡima ḡianḡiyu, Yohanenē ai ic éréhéra iriguc muṅguc baec imuarunec nanḡic.

36 Waṅu Yesu imuaru hama keḡu, hémma yomuhuc zéyec; Héḡic, Anutuac rama erimi.

37 Zéyu merac éréhéra ienerē ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma keḡoc.

38 Keḡic Yesunēn lilingéma iriru méndacma hayic qesiérécmiyec; Iri némac nin wanzac? Waṅu ierēn zéyoc; Rabi, (Nerḡan aciguc kiwi ic) ḡi dimuaru kecanzan?

39 Zéyic, Hama héḡic zéma érézéyec. Zéyu ierēn méndacma kemma ama kecaneḡ imi hémma kaiwe imuaru momac nec taḡic maria 4 kilok waḡec.

* 1:21: Hén 18:15   * 1:27: Hénia imi hicḡima keczac. Kembaḡa 30 imuac héḡic.

⁴⁰ Ic éréhéc Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méñac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya.

⁴¹ Inéñ walac dara Simon hocmima yomuhuc ézéyec; Niri Mesia mi-hicñizic. (Mesia imi Hebiraio ac, Girik aciguc Kristo[†])

⁴² Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keñoc. Wañu Yesunéñ hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac nañá, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.)[‡]

⁴³ Ama sinjima gianjyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmanñ zé wamma Filipo mihicñjima ézéyec; Hama méndac némma.

⁴⁴ Filipo imi Anderea zéma Petero iorac ama arená yanda Betsaida imuacnec.

⁴⁵ Wañu Filiponéñ Natanael mihicñjima yomuhuc ézéyec; Mosenéñ ic méñac héna aciguc oyec, wañu kua meme ic ienenñ momacnec iwac ogic, ic imi mia nini mihicñizij. Imi Yesu, Yosefeac nañá, Nazarete taunñ igucnec.

⁴⁶ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc qesimiyec; Nazarete taunñ igucnec iwawai hiabia méñ hia hicñjimaac séc qahac. Zéyu Filiponéñ yomuhuc zéyec; Hama hémma.

⁴⁷ Wañu Yesunéñ héñu Natanael iwac muru hama nañu yomuhuc ézéyec; Héñgic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc méñ ménda hezac.

⁴⁸ Imuhuc zéyu, Natanael inéñ qesimima zéyec; Dimuhuc niññénzanñ? Wañu Yesunéñ zéyec, Filiponéñ ménda héihéré géñunec fik ic héniaiguc tackecna géñzua.

⁴⁹ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, gi Anutuac Nañá Israel ic nonac Ic kewu.

⁵⁰ Zéyu, Yesunéñ zéyec; Fik ic héniaiguc tacna géñzua, imuhuc gézéwa niñzéhé néñzanñ? Kecma haka méréra ogicqogira kuney kuney hémbésémañ.

⁵¹ Imuhuc zéma énézéyec; Ni ac héla gézéwa niñgic; Ini kurumenñ angéyu Anutuac kua meme unáhéra ienenñ Icac Nañawac muru ou kurumenñ igucnec eneyñ mama wañjic inicmu.

2

Yesunéñ zéyu dokunéñ wainñ wañec.

¹ Ai meme haréwéc wañu Galilaia baec Kana ama arenáiguc zammaréñ ai meérécmiwinñ zéma azorogic. Wañu Yesuac neñgocya imuaru momacnec kerac.

² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic.

³ Wañu wainñ qahac wañu neñgocyanéñ Yesu ézéma zéyec; Wainñgina qahac wanñac.

⁴ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Neñgoc, imi guac me nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec.

⁵ Wañu Yesuac neñgocyanéñ ai merac yomuhuc énézéyec; Ac méñac méñ énézéyu tohoma wandacmu.

⁶ Wañu ama imuaru doku nomuñ hocnéñ memeya 6 tarec. Imi Yuda ic ienenñ haka silicgina tohoma méragina zuacmu niñac haigic tarec. Wañu doku nomuñ imi hénéñ bañá 90 sécya wañec.*

[†] 1:41: Wañu neñañ neñañ aciguc Halécnéñ météré mimia. [‡] 1:42: Neñañ aciguc melemma zéni Zamanñij. * 2:6: 100 lita zézéya.

7 Wañu Yesunéh ai merac yomuhuc énézéyec; Nomuñ séc doku qocgégic kuagina qemac zéyu ienen nomuñ séc doku qocgégic kuaya qedarec.

8 Wañu Yesunéh Degucguc doku kitiwa hima aria galeñaru mema keñgic zéma énézéyu mema keñgic.

9 Wañu aria galeñéh dokunéh waiñ wañec imi nema siña nimma waiñ imi dimuacnec hazac imi ménda niñasariyec. Wañu ai merac doku mema hagic ienen sac niñgic. Wañu aria galeñéh ic embac meyec i héihéré miyec.

10 Héihérimima inéh yomuhuc ézézec; Ic embac tosanéh walac waiñ hiabia gumu énécmiyu nekecgic qerigina sicsaoc wañu andiaiguc waiñ biria gumu énécmianzu. Wañu guaru imi waiñ hiabia soroc imi añgéh tina heyu deguc gumu nénécmizan.

11 Yesu i Galilaia baec Kana ama arenáiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ienen hémma ninzéhémigic.

Yesunéh ocmuñ téréya mesolaníyec.

12 Imuac andiaiguc Yesunéh neñgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama arená yandaiguc hiñgacma imuaru ai meme éréhécdac kecgic.

13 Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keñkeña imuac kendonj hosuru ducñiyu Yesunéh Yerusalem ekeñec.

14 Ekemma iniru ic embac ocmuñ téréya demin qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nénnagémba wañgic. Wañu soukiwa meamu ic enej tatacguc tackecgic.

15 Imuhuc wañgic Yesunéh lewakanj miziyu zikaya wañu iminéh rama zéma burumakao moczonj nesi énécmiyu hiñgacdacgic. Wañu soukiwa amukecgic ionac soukiwagina imi héndéh qéndémma zaegina melenjgic.

16 Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézézec; Ini yomi mema yomuaru néngacgic. Manjocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac niñac.

17 Wañu tohotoho ichéra i enej kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niñqeligic; Guac ama niñ wamba wésé polañnanéh zericnénzac.

18 Wañu Yuda ic ienen yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wañzanj imuac némac asé kiwi méréra méñ séha mena hémbin?

19 Zégic Yesunéh melemma yomuhuc énézézec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac.

20 Zéyu Yuda ic enej yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma mizicgégic. Wañu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac?

21 Wañu Yesunéh ocmuñ téréya zéyec imi eneya séwiya niñ zéyec.

22 Kecma humuc igucnec meqelimiya yaru, tohotoho ichéra ienen Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi ninzéhégic.

23 Yesu i nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanéh hémma iwac qara ninzéhégic.

24 Wañu Yesunéh ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec.

25 Inéh ic onac ewa qeriginaiguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic méñac héniaya nimmanj zé ic onac héipuc ac niñac ménda wañec.

3

Yesunéh Nikodemo ac kumiyec.

1 Farisaio ic suginaiguc ic méj kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galenġina méj.

2 Inéh sinġiaiguc Yesuaru hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic méj Anutu arunec manec imi nini ninzġj. Némac niġ, séséc méréra hénia hénia meanzaġ imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méjnéj imuhuc memacac séc qahac.

3 Yesunéh melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niġna, méj ménda qelima hicġimaciguc imi Anutuac héjgaleġ ama areġa yanda imi hia ménda hémmac.

4 Zéyu Nikodemonéh ézéyec; Ic méjnéj ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicġimac? Dimuhuciguc neġgocyawac héri qeriaiguc muġuc hiġgaru memac?

5 Zéyu Yesunéh melemma zéyec; Ni hélacnec téjgéh gézéwa, méj i doku zéma Ūġaiguc qelia ménda hicġima Anutuac héjgaleġ ama areġa yandaiguc hia ménda keremmac.

6 Séwiiguc hicġizac imi séwi, Ūġaiguc hicġizac imi uġa.

7 Ini kileġdac qelima hicġimu zézua imuac ménda auriwésémaġ.

8 Luhucnéj eġeya sinġawac keġha waġanzaġ. Urumeġac niġanzaġ waġu dimuacnec hama dimuaru keġanzaġ imi ménda niġanzaġ. Ūġa igucnec hicġizac imi imuhucyanec.

9 Zéyu Nikodemonéh ara melemma yomuhuc ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicġimac?

10 Zéyu Yesunéh ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéj iwawai imi ménda niġasarizaġ?

11 Ni hélacnec téjgéh gézéwa, nini iwawai niġanzaġ imuac énézéma iwawai héanzaġ imuac héipucya waġanzaġ, néj ini héipuc acnina imi kileġ ménda késaanġu.

12 Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzéh géanzaiguc kurumeġac iwawai énézémaġiguc dimuhuc ninzéhġému?

13 Icac Naġa kurumeġ igucnec mayec i qahac waġu ic méjnéj méj kurumeġiguc ménda eġecac enzac.

14 Mosenéh baec kisiaiguc mokoleġ sésécya iciguc hesaġgéma meyaru naġec imuhucyanec Icac Naġa meyacġic nammac.

15 Imi mia ninzéhġému ieneġ kekec hémbénaġa memuac niġ imuhuc hicġimac.

16 Anutu i baec ic embac neġaġ séha imuhuc goinina héima Naġa momacguc téjgéh nénécmiyec. Imi mia méj i ninzéhġézac inéh ménda humama kekec hémbénaġa memac niġac imuhuc waġ nénécmiyec.

17 Anutunéh Naġa ic neġaġ képésicnina zétécgé nénécmimac niġac ménda méliyu mayec, néj baec ic embac neġaġ képésicnina igucnec aġġéġnina timac niġac méliyu mayec.

18 Méj Naġa ninzéhġéanzaġ i képésicyaguc ménda zémimac. Waġu méj i naġa ménda ninzéhġéanzaġ iwac imi inéh Anutu naġa momacguc téjgéh iwac qara ménda ninzéhġéanzaġ hénia imuac niġac képésicyaguc bec zémizac.

19 Asac mararaġnéj baec ic embac suginaiguc hazac, néj wawaġ memegina biria imuac niġac asac mararaġ imuac mézétiti wamma sinġiac wamma keġic haka iminéh mia képésicyaguc zézéya imuac hénia wanzaġ.

²⁰ Méné i haka biria wañanzac imi asac mararañ imuac mézétiti wamma wawañ memeya hicñiasariwac niñac asac mararañ imuac ménda haanzac.

²¹ Méné i ac héla tohoanzac inéñ wawañ memeya Anutuac qaraiguc wañanzac imi asariyu hémmu niñac asac mararañ imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenéh Yesuac héipucya wamma zéyec.

²² Wañu kecma Yesu zéma tohotoho ichéra ienené Yuda baeciguc kemma kecgc. Imuaru inéñ iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyec.

²³ Salim hosuru Ainon baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac ienené toroqema hagic doku naec énécmiyec.

²⁴ Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgc nalé imuaru hicñiyec.

²⁵ Wañu Yuda ic méñnéñ Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka niñac zéeminiñ wañgic.

²⁶ Wañu merac ienené Yohanearu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan néwécgeñaciguc kecna ic méñ giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu ninzañ, inéñ mia doku naec haka wañ énécmiyu ic embac moczoñ iwac muru kemmanec kenzu.

²⁷ Zégic Yohanenéh yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumené igucnec ménda miyu ic méñnéñ memacac séc qahac.

²⁸ Ni Kristo qahac, néñ méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini eñaoecneç héipuc wammu.

²⁹ Embac buña qeéncmimia imi eu buñayawac wanzac. Alaya méñ méra mizac inéñ iwac niñ mambéc wamma gezac qeqe wanzac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac.

³⁰ Iwac buñanéñ yandi saima kemmac, néñ nuac buñanéñ héréma mamac.

³¹ Ounec mazac inéñ iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac. Méné i baecarunec hicñizac inéñ baecac buña éscnec zéanzac. Wañu kurumené igucnec mazac inéñ iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac.

³² Inéñ iwawai hémma niñañec imuac héipucya wamma zéanzac. Wañu ic ienené iwac héipuc ac ménda añgéh tianzu.

³³⁻³⁴ Anutunéh méliyec inéñ Anutunéh Uña imi qétéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéanzac. Méréñéñ méñ iwac héipuc ac añgéh tizac iminéñ Anutu imi héla wanzac imuac oac zémizac.

³⁵ Mañgoc imi Nañawac niñ wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec.

³⁶ Méné i Naña ninzégézac i kekeç hémbénaña mezac. Wañu méñ i Naña andé qezac imi kekeç imi ménda mihicñimac. Wañu Anutuac qeri gericnéñ iwac qacyaguc hezac.

4

Yesunéh Samaria embac méñac héniaya zéauyec.

¹ Tohotoho ichéra Yesunéh énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zañgégina onogiczac zégic Farisaio ic ienené niñgic imi Yesunéh niñasariyec.

² Héla téñgéh imi Yesu eñeyaoc doku ménda naec énécmiyec, néñ iwac tohotoho ichéra ienené naec énécmigic.

3 Wañu Inéj imuhuc niñasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muñguc liliñgéma keñec.

4 Wañu Samaria baec héna tima huanñen imuaru kemmañ zé niñec.

5 Kemma Samariawac ama areña yanda méj qara Sika imuaru kereñec. Ama imi Yakopnéj eñeya nanja Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec.

6 Wañu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéj héna hakerec imuac niñ kucya qahac wañu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti ésécñec wañec.

7-8 Wañu tohotoho ichéra ieneñ nene boña mewin zéma ama areña yandaiguc kemma ménda hagicñec Samaria embac méñnéj doku himañ zé hayu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémañ?

9 Wañu Yuda ic zéma Samaria icnéj ménda ala wañamuma eñac eñac kecañgic imuac niñ embac inéj yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnéj dimuhuc Samaria embac nuaru doku niñ qesinéñzañ?

10 Wañu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niñac gézézac iwac hénia momacñec niñtegicbaññec welec mina kekec hémbéñañawac doku gémbacñec.

11 Zéyu embacnéj yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, gi doku hihiga qahac wañu doku hogocya imi hiñgac hiñgara imuac niñ kekec hémbéñañawac doku imi dimuacñec hiwésémañ?

12 Gi yandanina Yakop imi ogiczañ? Inéj doku hogocya yomi nénécmiyec. I eñeyaoc zéma nañhéra zéma ama yañhéra momacñec imuarunec hima nema kecañgic.

13 Zéyu Yesunéj ara melemma yomuhuc zéyec; Méñnéj doku yomi nemaciguc muñguc doku niñac wammac.

14 Wañu méñnéj doku méj neñ miwa nemaciguc tetecgia qahac doku niñ ménda wammac. Wañu doku iminéj iwac qeriaiguc nalé tetecgia qahac érema hemimac.

15 Zéyu embacnéj ézéyec; Doku imuhucya néna nema doku niñac muñguc ménda wammañ. Wañu doku himañ zé yomuaru muñguc ménda hamañ.

16 Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc.

17 Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Wañu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézañ imi hélacñec.

18 Gi ic tosara bec mema waidacñec. Wañu ic méj degucmi mema keczañ imi guac euga qahac, imuac niñ ac zézañ imi hélacñec.

19 Zéyu embac iminéj zéyec; Miñ Kewu, gi imi Anutuac tilin tilin ic méj imi ni niñasarizua.

20 Yanda hécnina ieneñ boña yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac.

21 Zéyu Yesunéj ézéyec, Embac zéwa ninzéñgéna. Nalé méj hayu baec boña youmi me Yerusalem qahac, néñ baec tosaraiguc Mañgocac mepé qepési wammu.

22 Ini iwawai ménda ninzu imuac mepésianzu. Wañu késpedes igucñec añgéñ titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niñ nini iwawai niñasarizin imuac mepésianzin.

²³ Nalé méri hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ieney Uña Téréya zéma ac hélanéri nec Manḡoc mepésimu. Manḡocnéri imuhuc mepési miānzu ionac niḡac kic hihi wanḡanzac imuac mia imuhuc zézua.

²⁴ Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ieney uña zéma ac hélanéri nec mepésimu.

²⁵ Zéyu embacné ézéyec; Mesia, Kristo zéānzu, iminé ḡ hamac imi ni ninzu. Iné ḡ hama iwawai moczon zéasari nénécmimac.

²⁶ Wanu Yesuné ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ieney ama areḡa igucnec lilingéma hagic.

²⁷ Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ieney lilingéma hagic. Hama Yesuné embac méḡguc ac wanu hémma welicgéḡic. Wanu némac iwawai niḡ wanḡan me némac hénia niḡac i guc ac zézan zéma méḡné ḡ hia ménda gesimiyec.

²⁸ Wanu embac iminé ḡ yacma doku nomuḡa waima ama areḡa yandaiguc lilingéma kemma yomuhuc énézéyec.

²⁹ Hagic! Hama ic méḡ haka ni meanḡi imi moczon zédaczac imi héḡḡic. Iminé ḡ Kristo wanḡac me deic?

³⁰ Zéyu ieney ama areḡa yanda waima Yesuaru hagic.

³¹ Suraiguc tohotoho ichéra eney yomuhuc zéma welecmigic; Kiwi ic, nene nena.

³² Wanu iné ḡ yomuhuc énézéyec; Nene méḡ ini ménda ninzu imi henénzac.

³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieney eḡaocnec zéḡic; Ic méḡné ḡ nene méḡ mehama mizac me?

³⁴ Wanu Yesuné ḡ yomuhuc énézéyec; Méliné nec iwac ewa siḡa tohoma iwac aya metecḡeḡan iminé ḡ nenena wanḡac.

³⁵ Eḡaoc maso 4 tecḡéyu nene héla hiḡḡimac imuhuc ménda zéānzu? Kicḡina hima ai sasala imi héḡḡic bec qaoc qaoc wanu memeyawac séc wanḡac.

³⁶ Metocgotocḡo miḡinané ḡ ai héla metocḡoanḡac imi boḡaya bec késama ai héla imi mutulaḡéma kekec hémbénaḡaiguc onopoczac. Imuhuc wanu himichimic ic zéma tocgotocḡo ic imi momacnec séḡiséḡi wammu.

³⁷ Imuac niḡ, Méḡné ḡ himiru méḡné ḡ mema tocḡézac, zéānzu ac iminé ḡ héla wanḡac.

³⁸ Neḡ eḡaoc ai yanda ménda meḡic imuac ai héla imi memu niḡac méli énécmizua. Iní méḡné ḡ ai mema qeḡzeḡ manzeḡ niḡḡic imuaru toroḡema héla mema tocḡézu.

Samaria ic sasala Yesu ninzéḡḡic.

³⁹ Wanu embac iminé ḡ ic imi haka ni wanḡan imi moczon zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama areḡa yanda igucnec ic sasala ieney Yesu ninzéḡḡic.

⁴⁰ Imuac niḡ Samaria ic ieney Yesuaru kemma iniguc kecmac niḡac welecmigic iné ḡ kaiwe éréhé c i iniguc kerec.

⁴¹ Wanu iwac ackuazé c niḡac ic embac sasalané ḡ ninzé ḡ ninzé ḡ ic wanḡic.

⁴² Wanu ieney embac yomuhuc ézéḡic; Deguc imi nini guac suruc niḡac sac qahac, né ḡ neḡaoc ackuazé c kuaya igucnec nimma ninzéḡḡéziḡ. Hélacnec! Iné ḡ Kristo, baec séc ic neḡan aḡḡé ḡ titi ic wanḡac.

Yesuné ḡ baec galen eḡeḡawac naḡa méḡ mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inéj Galilaia baeciguc keñec.

⁴⁴ Kemma Yesu eneyaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tilin tilin ic mén eneya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu.

⁴⁵ Wañu Galilaia ic imi enej becneç nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjiguc Yerusalem momacneç kemma Yesunéj ai meyc imi moczon héngic imuac niñac inéj Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wañu inéj muñguc Galilaia baec Kana ama areñaiguc keñec. Baec imuaru becneç doku meleñu wain wañec. Wañu ama imuaru baec galeñ eneña mén kerec. Wañu iwac naña mén hafi kiyu Kafanaum ama areña yandaiguc hekerec.

⁴⁷ Merac imi humumañ zé wañec imuac niñ ic imi Yesu liliñgéma Yuda baec igucneç Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama naña mehiarumac niñac welecmyec.

⁴⁸ Wañu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ini séséc méréc méréra zéma kic méréc méréra ménda hémmuiguc kilenjadac ménda ninzéñgému.

⁴⁹ Wañu baec galeñ eneñanéj zéyec. Miñ Kewu naña ménda humuyunec focdac mama hawéséna.

⁵⁰ Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Kenna, naña imi hiaruzac. Wañu ic imi ac Yesunéj zéyec imi ninzéñgéma waima keñec.

⁵¹ Mekemma keru welen qeqehéra hama hénaiguc mihicñima yomuhuc ézéma zégic; Naña imi hiaruma keczac.

⁵² Wañu néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Orañ kaiwe kiwa momacguc wañu hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic.

⁵³ Wañu mançoc imi nalé imuaru Yesunéj mélimima, Naña imi hiaruzac zéyec imi niñasarima eneya zéma taséhéra momacneç Yesu ninzéñgémic.

⁵⁴ Yesunéj Yudanec Galilaia liliñgéma hama kiwi méréra imi meyu hatac éréhéc wañec.

5

Betsaida zékéñguc Yesunéj ic mén mehiaruyec.

¹ Andiaiguc Yuda ic onac kendonj mén ducñiyu Yesunéj Yerusalem ekeñec.

² Wañu Yerusalemiguc nagu mén nañec, qara imi Rama nagu, wañu imuac hosuraiguc zékéñ mén heyu Hebraio aciguc Bezada zéañgic. Wañu zékéñ imuac giñgiñguc hali méra mén lelecgéma tacgic.

³ Hali imuac qeriaiguc hafi ic sasala; kic hilic, ic héna méragina biria zéma ic puriña enej heañgic.

⁴ (Ménda hezac.)

⁵ Wañu ic mén sugcnaiguc heyec imi puriñ keru yawuñ 38 wañec.

⁶ Wañu Yesunéj ic hekerec imi hémma nalé horua heañec imi niñyacgéma qesimiyec; Gi hiarumañac zé wanzañ?

⁷ Zéyu hafi ic iminéñ melemma zéyec; Kuneñ, doku temboña yaru nalé imuaru ic mén ménda nañgé néñzac. Imuac niñac nenaoc hiñgacmañ zéwa méñnéñ nogicma walac hiñgacanzac.

⁸ Zéyu Yesunéj ézéyec, Yacna! yacma hehega mema kenna.

⁹ Zéyu hafiya nalé imuarunec hiaruyu inéj heheya mema keñec.

Wañu nalé imi mia Sabata.

¹⁰ Imuac niñ Yuda ic enej ic hiaruyec iwac yomuhuc ézégic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenzañ imi héna ac logilogiya.

11 Wañu inéñ yomuhuc melemma énézéyec; Mehiaru nénzac inéñ hehega mema kenna imuhuc nézézac.

12 Zéyu qesimigic; Mérénéñ hehega mema kenna zéma gézézac?

13 Wañu ic sasala kecgic sugcinaiguc Yesu bec waima kenju ic hiaruyec inéñ hocma mérénéñ imi mia zéma nimma nimbipiyec.

14 Imuac andiaiguc Yesunéñ ocmuñ téréyaguc ic imi mihicñima ézézec, Ninzan, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma iwawai biria ogicqogira méñnéñ hicñigémbac niñac.

15 Wañu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ic mehiaru nénzac iwac qara imi Yesu.

16 Yesunéñ Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meanjec imuac niñ Yuda ic ieneñ hazéc wammigic.

17 Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Mañgocna imi nalé séc ai meyu érékecma deguc. Wañu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua.

18 Yesunéñ Sabata héna ac logima Anutuac niñ Mañgocna zéma iwac séciguc wañec, imuac niñ Yuda ic ieneñ muñguc méñgucnec qehumuwiñ zé wañgic.

19 Imuhuc wañgic Yesunéñ ac bakia yomuhuc énézéyec; Ni ac hélacnec énézézua, némac iwawai Mañgocnéñ meanzac imuac séc Nañanéñ imuhucyanec meanzac. Imuac niñ Naña imi eneyaoc ai méñ ménda meanzac. Mañgocnéñ meyu hémma imi sac meanzac.

20 Mañgoc imi Naña héñsorocanzac. Imuac niñ aya meanzac imi moczoñ ézéyu héñanzac. Anutunéñ kiwi méréra sasala mema Naña ézéyu hémmac, wañu kiwi iminéñ iwawai héñanzu imi ogicdaru ini hémma aurimu.

21 Mañgoc imi ic humumia meqeli énécmima kekec énécmianzac. Imuhucyanec Naña imi ic méñac ewa hia nimma kekec imi mimañ zé hia mimac.

22 Mañgoc imi ic méñ ménda gésianzac. Wañu imuac ai imi moczoñ Naña midarec.

23 Imi mia ic embac moczoñ Mañgoc ehéihéi wammianzu imuhucyanec Naña imi ehéihéi wammimu niñac imuhuc wammiyec. Méñnéñ Naña ehéihéi ménda wammianzac iminéñ Mañgoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianzac.

24 Ni hélacnec téngéñ énézézua, méñnéñ acna nimma méli néñec i ninzéngézac iminéñ bec kekec hémbénaña mezac. Wañu képésiraguc ménda zémimac. Inéñ bec humuc igucnec qericma kekeciguc kerezac.

25 Hélacnec téngéñ énézézua, nalé méñ hamanec hazac wañu imi mia deguc. Imuaru humumia ieneñ Anutuac Nañawac ewaya nimmu. Wañu nimma tohomu imi eneñ moczoñ qelima kecmu.

26 Mañgoc eneya muru kekec hezac, wañu inéñ Naña kekec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac.

27 Wañu inéñ Icac Naña keczac, imuac niñ ic gési énécmiawac qac bunja miyec.

28 Ac yomuac ménda aurimu. Nalé méñ ducñiyu kicsuaniguc heanzu ieneñ moczoñ iwac ewaya nimmu.

29 Nimma haka hiabia wañañgic ieneñ kekecyaguc yacyarawac yacma érégic, haka biria wañañgic ieneñ zégési énécmiawac yacma érému.

30 Ni nenanec iwawai méñ hia ménda memañ. Gezacnanéñ niñanzua séciguc zégési énécmianzua. Nenac ewa siñ niñac qahac, néñ méli néñec

iwac ewa sinj méndacma wanjanzua. Imuac ninj nuac gésigési ac imi solanja wanjanzac.

Yesuac héniaya.

³¹ Ni nenaoc nuac héipuc ac zéwa héipuc acna imi héla qahac wamma.

³² Héicpuc ic méj keczac imi mia nuac ninj wamma héipuc acna zézac. Wanju iwac héipuc ac imi héla wanjac imi ni ninzua.

³³ Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic kenjic inéj ac hélawac héipuc wamma énézéyec.

³⁴ Wanju ic méjarunec nuac héipuc ac memanjac zéma ménda zézua. Wanju ini kekec hémbénaña memu ninjac imuhuc énézézia.

³⁵ Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoña iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgic.

³⁶ Wanju nuaru héipuc ac méj Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Manjocnanéj néju metecgémanj zéma ai meanzua iminéj Manjocnéj méli néjec imi héipuc wanj nénzac.

³⁷ Wanju méli néjec Manjoc i eñeyaoc mia nuac héipuc wanj nénzac. Wanju ini ewaya zéma tanera komoradac méj ménda hémma ninjic.

³⁸ Ini méliyu hayec i ménda ninzéhégézu imuac ninjac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac.

³⁹ Ini kiwi téréya igucnec kekec hémbénaña meanzij imuhuc nimma kiwi téréya imi oloj nimma kuamuanzu. Wanju kiwi iminéj mia nuac héipucna wanj nénzac.

⁴⁰ Wanju kekec hémbénaña késamu ninj nuac muru hawinj ninjac ménda wanzu.

⁴¹ Ni ic ienej mepési némmu ninj ménda wanjanzua.

⁴² Wanju qeriginaiguc Anutuac sinja ménda heanzac imi ni ninzua.

⁴³ Ni Manjocnawac qaraiguc hazua wanju ini ménda héihéré néjgic. Wanju ic méjnéj eñeya qaraiguc hamaciguc imi ini kilendac héihéré mimu.

⁴⁴ Ini eñaoenc mepési amuanzu. Wanju Anutunéj hiabia zéénécmiyu nimmu ninjac ménda wanjanzu. Imuac ninj dimuhuc ni ninzéhégé némmu?

⁴⁵ Wanju nuac ninj inéj Manjocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inéj mia aciguc ini onopocanzac.

⁴⁶ Wanju Mosenéj kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac ninj ini Mose ninzéhégé miwunec imi ni ninzéhégé némbunec.

⁴⁷ Wanju ac kiwi inéj oyec imi ménda ninzéhégézu imuac ninj acna zézua imi dimuhuc ninzéhégému?

6

Yesunéj ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuac andiaiguc Yesunéj Galilaia kondun, qara méj Tiberia kondun imi qericma néwécgej kerejec.

² Wanju hafi ic mehiaru énécmima kiwi méréra hénia hénia meyu héjanjic imuac ninj ic embac sasalanéj méndac migic.

³ Wanju Yesunéj baec bonjaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic.

⁴ Wanju nalé imuaru Yuda ic onac kendonj méj nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendonjnéj hosuru hayec.

⁵ Wañu Yesunéh kiwa hima héñu ic embac sasala iwac muru éréma kecgcic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boña mema ic tuñ yanda imi gumu énécmimi nemu?

⁶ Wañu Yesunéh eñeyaoc némac haka memac imi niñasarima i batucgéman zé imuhuc qesimiyec.

⁷ Zéyu Filiponéh melemma zéyec; Ai ic ménjac maso 8 imuac ai boñawac* sécyá samén boña mewinñec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec.

⁸ Zéyu tohotoho ichéra sugcina igucnec ménéñ Simon Peteroac munaya Andereanéh yomuhuc zéyec;

⁹ Merac komoc mén youmi imi neneyaguc iwaru bali samén méra ménéñ zéma lambéc éréhéc hemizac, Wañu imuhucyanéh tuñ yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac?

¹⁰ Zéyu Yesunéh zéyec; Énézégic tacmu. Wañu imuaru luluc sasala heyu tagcic ic zañgégina 5,000 imuhuc éséc wañec.

¹¹ Wañu Yesunéh samén imi mema ewa hia ac ézémaguc méndémma ic tagcic sécgina énécmiyec. Wañu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec.

¹² Negic sécgé énécmiyu inéh tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczon tocgému, komora ménéñ ménda waimu.

¹³ Zéyu bali samén méra ménéñ imi negic bororoña taru tocgégic sasac 12 kuaya qeqeya wandarec.

¹⁴ Wañu ic embac ienenéñ asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tilinñ tilinñ ic baeciguc hamac zégic imi mia.

¹⁵ Wañu Yesunéh ic ienenéñ hama wagicma seliseli wamma eñañ ic kewugina kumuwinñ zé wañgic inictegicma wai énécmima eñeyanec boña méniguc muñguc eñec.

Yesunéh kondunñ qahaiguc tima keñec.

¹⁶ Ama mari wañu tohotoho ichéra kondunñ giñgiñaiguc hiñgacgic.

¹⁷ Hiñgacma imuacnec kondunñ nénéwécgeñ Kafanaum ama areña yandaiguc kembinñ zéma zéiciguc eñgic ama sinñyec. Wañu Yesunéh ionac muru ménda hayunec eñacnec keñgic.

¹⁸ Wañu luhuc yandanéh qeyu kondunñ temboña yarec.

¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keñgic Yesunéh doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héngic zénéngina hiriyec.

²⁰ Wañu Inéh énézéyec; Ni mia, zénéngina ménda hirimac.

²¹ Zéyu ienenéñ ewa hia nimma zéiciguc wagicbinñ zégic, zéicnéñ baec kembinñ zé wañgic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianñyu ic embac sasala nénéwécgeñ kondunñ giñgiñaiguc nanñgic ienenéñ yomuhuc niñasarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac, néñ momacguc sac keru Yesunéh tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda eñunec eñacnec emma keñgic.

²³ (Wañu Yesu ewa hiawac ac zéma samén gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.)

²⁴ Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ienenéñ ménda tagcic imi niñasarima Yesu hocbinñ zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keñgic.

²⁵ Wañu ienenéñ kondunñ nénéwéciguc Yesu mihicñjima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazanñ?

* 6:7: Girik aciguc 200 Denarion.

26 Zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Hélañec ténggéh énézézua, ini nuac niñ wañanzu imi asé kiwi méréra wamba hénggic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu.

27 Nene houañzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbéñañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñu sécgéyu Icac Nañá iwac mia eñeya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbéñañawac nene imuhucya imi Icac Nañanéñ énécmimac.

28 Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic, Anutuac aiya mewin zéma némac ai mewin?

29 Zégic zéyec; Anutunéh méli miyu hayec iwac ninzéhégému iminéñ Anutuac ai wanzac.

30 Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra méñ mena hémma gi ninzéhégé gémbinjac hezac me? Gi némac ai meañzan?

31 Mosenéh† kurumeh igucnec saméh gumu énécmiyu negic* imuhuc ogic hezac imuhucyanec neñañ Yanda hécninanéh baec kisiaiguc saméh qara mana imi negic.

32 Zégic Yesunéh énézéyec; Hélañec ténggéh zézua, kurumeh igucnec saméh gumu énécmiyec imi Mose qahac, wañu kurumeh igucnec saméh héla gumu énécmianzac imi nuac Mañgocna imi mia.

33 Imi mia ic kurumeh igucnec hama baec séc ic embac kekec énécmianzac inéh mia Anutuac saméh wanzac imuac niñac imuhuc zézua.

34 Zéyu ieneñ zégic, Min Kewu, saméh imi nalé séc gumu nénécmia.

35 Zégic zéyec; Ni kekecac saméh. Méñ nuaru hamac inéh saméh niñ ménda humumac. Wañu méñ ni ninzéhégé néñzac inéh doku niñ ménda humumac.

36 Wañu ni yomuhuc énézéyi; Ini néñanzu wañu ménda ninzéhégé néñanzu.

37 Wañu ic embac Mañgocnéñ néñec ieneñ moczon nuaru hadacmu. Wañu méñnéñ méñ nuaru hamac imi ni méndagucnec nesimiwa kemmac.

38 Imi mia Kurumeh igucnec mayi imi nena siñna méndacmañ niñ qahac, méli néñec iwac siña méndacmañ niñ mayi imuac niñac imuhuc zézua.

39 Iwac siña imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néñec suginaiguc méñac méñ ménda méwétécgémañ. Nalé teteçgiya ducñiyu meqeli énécmiwa yacmu.

40 Imi mia Mañgocnawac siña imi méñnéñ méñ Nañá hémma ninzéhégémac imi kekec hémbéñañá memacac niñ heyu nalé teteçgia ducñiyu neñ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac niñac imuhuc zézua.

41 Wañu, Ni saméh kurumeh igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niñ Yuda ic ieneñ ac diric doroc zégic.

42 Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Nañá Yesu. Wañu neñgoc mañgocya nini niñércmizih. Wañu dimuhuciguc, Ni kurumeh igucnec mayi zézac?

43 Wañu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini ñindic ñunduc ac imi waigic!

44 Mañgoc méli néñec inéh ménda hérémiyu, méñnéñ nuaru hamacac séc qahac. Wañu ic méñ nuaru hamac imi nalé teteçgiaiguc meqeliwa yacmac.

† 6:31: Girik aciguc; Inéh. * 6:31: Mmh 16:4, Neh 9:15, Leg 78:24, 25

45 Anutuac tilij tilij ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoj Anutunéj ku énécmiyu nimmu.* Méjnénj méj Manjoc arunec ara nimma nijarengé amumac imi nuaru hamac.

46 Ic méjnénj Manjoc ménda héjec, néj Anutu arunec mayec inéj sac héjec.

47 Ac héla énézézua; Méjnénj méj ninzénjézac inéj kekec hémbénaŋa késa keczac.

48 Ni imi kekecac saméj imi mia.

49 Yanda hécginanéj baec kisiaiguc mana negic, waŋu nema humudacgic.

50 Waŋu ni imi saméj méj kuruménj igucnec mama hahaya imi mia, méjnénj nemac imi ménda humumac.

51 Ni imi saméj kekecyaguc kuruménj igucnec mama hahaya. Méjnénj saméj imi nemaciguc inéj nalé tetcgia qahac kecmac. Waŋu saméj imi nuac séwi busuna, neŋ baec séc ic embac kekec hémbénaŋa énécmimaŋ zé wai énécmimaŋ imi mia.

52 Imuhuc zéyu Yuda ic ienej sugginaiguc eŋawunec tualefic geriwaguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc nénécmiyu newiŋ?

53 Yesunéj énézéyec; Ac héla énézézua, ini Icac Naŋawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kekec ménda késa kecmu.

54 Méjnénj méj nuac sac busuna neanzac imi kekec hémbénaŋayaguc. Waŋu neŋ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac.

55 Nuac séwi busuna iminéj nene héla. Waŋu nuac sacna iminéj doku héla wanzac.

56 Méjnénj méj nuac sac busuna neanzac iminéj nuac qerinaiguc keru neŋ iwac qeriaiguc kecanzua.

57 Kekec miŋina Manjocnéj méli néju ni iwac kuhaiguc kecanzua imuhucyanec méjnénj séwi busuna neanzac iminéj nuac kucnaiguc kecmac.

58 Saméj imi kuruménj igucnec mayec imi mia. Yanda hécginanéj mana negic, waŋu humudacgic. Néj méjnénj saméj nuarunec imi neanzac iminéj tetcgia qahac kecmac.

59 Ac imi mia Yesunéj Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanéj Yesu andé qema keŋgic.

60 Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanéj yomuhuc zégic; Ac imi niŋni yéwéria yanda, méréénéj hia aŋgétimac?

61 Yesunéj tohotoho ichéra ienej diric doroc ac zégic imi niŋasarima yomuhuc énézéyec; Ac iminéj meyéwéri énécmizac?

62 Icac Naŋa imi liliŋgéma bec kerec imuaru eŋu hémmuiguc dimuhuc zému?

63 Uŋa téréya iminéj kekec énécmimac, waŋu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackuazéc énézéanzua iminéj Uŋa zéma kekec wanzac.

64 Waŋu Yesunéj méréénéj ménda ninzénjégic imi zéma méréénéj andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczoj nindarec imuac niŋ yomuhuc énézéyec; Suggina igucnec tosara ini ménda ninzénjézu.

65 Waŋu toroqema zéyec; Ni imuac niŋ, méŋac méj Manjocnéj ménda niŋmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézua.

* 6:45: Yes 54:13

66 Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanén andé qema kemma Yesu munꝓuc ménda méndacꝓic.

67 Kenꝓic Yesunén tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiénécmiyec. Ini momacnec wainémma kembiꝓ zé wanꝓu?

68 Zéyu Simon Peteronén melemma zéyec; Miꝓ Kewu guaru kekec hémbénaꝓawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembiꝓnec?

69 Nini yomuhuc niꝓasarima ninzénꝓgéziꝓ; Gi imi Anutuac ic téréya Momacꝓuc.

70 Wanꝓu Yesunén zéyec; Neꝓ ini 12 ménda énépésiꝓi me? Wanꝓu suginaꝓuc momacꝓuc imi ic biria wanꝓac.

71 (Ac imi Simon Karioto iwac naꝓa Yudawac niꝓ imuhuc zéyec. Inén 12 sugina ꝓucnec, wanꝓu kecma Yesu andé qemimacac heyec.)

7

Yesunén Hali kendonꝓ niꝓac Yerusalem ekeꝓec.

1 Imuac andiaꝓuc, Yuda ic ieneꝓ Yesu qehumuwiꝓ zé wanꝓic, imuac niꝓac Yesunén Yuda baecꝓuc ménda kenꝓha wammaꝓ zéma nimma Galilaia baecꝓuc lelecgéyec.

2 Wanꝓu Yuda ic ionac kendonꝓ mén ꝓara Sel hali kendonꝓ* imi hosuru hayec.

3 Hayu Yesuac munahéra ieneꝓ yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baecꝓuc kenna imuaru guac tohotoho ichécꝓa ieneꝓ kiwi méréra meanꝓaꝓ imi hémmu.

4 Méꝓnén hicꝓi tegicmaꝓ zéma sasaꝓꝓiaꝓuc ai ménda meanꝓac. Gi ai imuhucꝓa meanꝓaꝓ, imuac niꝓac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu.

5 Munahéra imi momacnec i ménda ninzénꝓgéꝓic imuac niꝓac imuhuc ézégic.

6 Zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, wanꝓu onac nalé imi nalé séc hama heanꝓac.

7 Baec ic ieneꝓ onac hazéc waꝓ énécmimuac séc ꝓahac. Wanꝓu ni imi wawaꝓ memegina imi biria zéma héꝓuc ac zéanꝓua imuac niꝓ hazéc waꝓ nénꝓu.

8 Ini kendonꝓ imuac ekeꝓic, nuac naléna dindiꝓa imi ménda ducꝓizac imuac niꝓ ni ménda ekemmaꝓ.

9 Imuhuc zéma inén Galilaia baecꝓuc waima tarec.

10 Wanꝓu munahéra kendonꝓac kendacꝓic andéginaꝓuc i acꝓuc momacnec ekeꝓec, wanꝓu winiꝓu ꝓahac eꝓeyacnec saꝓꝓima ekeꝓec.

11 Wanꝓu kendonꝓic Yuda ic ieneꝓ iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia tacꝓac?

12 Wanꝓu ic tuꝓ yanda suginaꝓuc iwac ac saꝓec sasala zégic. Wanꝓu tosaraneꝓ ic imi ic hiabia zégic, wanꝓu tosaraneꝓ zéꝓetali wamma zégic; ꝓahac, ic iminén ic embac ikoc waꝓ énécmianꝓac.

13 Wanꝓu Yuda ic ionac niꝓac bacꝓina yandiꝓu méꝓnén mén winiꝓu iwac ac mén ménda zéauyec.

Yesunén kendonꝓic acꝓua zéc ku énécmiyec.

* 7:2: Baec kéra kérésiaꝓuc sel haliginaꝓuc keꝓic Anutunén galénꝓé énécmima gumu énécmiyec imi niꝓqelima tacniꝓ keꝓaꝓic.

14 Wañu kendorj imi namuñja éséc keñu degucguc Yesunéj ocmuñ téréyaiguc emma ku énécmiyec.

15 Kuénécmiyu Yuda ic ieneñ welicgéma yomuhuc zégic; Inéñ kiwi amaiguc ménda kerec, néñ ninij imi dimuhuc késa keczac?

16 Yesunéj melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néñ méli néñec iwarunec.

17 Méjnénj Anutuac ewa siñawac wammañ zé wanzac iminéñ ackuazéčna zézuá imi Anutu arunec me nuarunec imi niñasarimac.

18 Méñ eñeya ninij tohoma zéanzac imi eñeya séwiya mepésimimu niñac imuhuc wañanzac. Wañu méñ mélimiyec imi mepésimimañ zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru késpedesira méñ ménda hezac.

19 Mosenéj héna ac imi ménda énécmiyec me? Wañu kileñ sugcinaiguc méjnénj méñ héna ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niñ nuwiñ zé wanzu?

20 Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi unja biria méñ késakeczañ, méréñéñ gumañ zé wanzac?

21 Yesunéj énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczon aurizu.

22 Mosenéj séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic méñac séwiya hericanzu. Wañu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec.

23 Moseac héna ac ménda logimuac Sabataiguc séwi heric haka imi wañanzu. Imuhuc wamma némac niñ Sabataiguc ic méñac séwiya moczon mehiaru miyi imuac hazéc wañ nénzu?

24 Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néñ zétecgictegic ac imi dindirjanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

25 Wañu Yerusalem miñina tosaraneñ yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanzu imi ic yomi me?

26 Ic imi ac winiñu zéma you nanzac. Wañu ieneñ ara ménda zézu. Galen hécnina ieneñ ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me?

27 Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic méjnénj ménda nimmac. Wañu ic yomi dimuacnec imi nini ninziñ.

28 Yesunéj ocmuñ téréya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néñ ni nena siñ niñac ménda mayi. Méñ méli néñec iminéñ héla. Wañu ini ménda nimmizu.

29 Wañu ni imi inéñ méli néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua.

30 Imuhuc zéyu ieneñ késawiñ zé wañgic. Wañu naléya ménda ducñiyu méjnénj méñ méraginanéñ méñ ménda osigic.

31 Wañu sugcina igucnec sasalanéñ i ninzéñgéma yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yominéñ kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

32 Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ieneñ nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galen meme ai ic tosar méli énécmigic.

33 Wañu Yesunéj zéyec; Ni nalé hotoñadac iniguc kecmaguc méli néñec iwac muru kemmañ.

34 Ini hocnémmu wañu ménda miñicñi némmu. Ni kecmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac.

³⁵ Zéyu Yuda ic ieneḡ yomuhuc zéma eminiḡ waḡic; Ic yomi dimuaru keḡu hocbiḡ? Alahécniḡa Girik ic suginaiguc héndemma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmiḡaḡ zé imuhuc zézac me?

³⁶ Hocnémmu waḡu ménda mihicḡi némmu. Ni kecmaḡ imuhucgeḡ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendonḡ kunuha, nalé yandaiguc Yesunéḡ namma selianec zéauyec; Méḡnéḡ méḡ doku niḡac humuzaciḡuc nuaru hama nemac.

³⁸ Kiwi téréyaiguc^{*} yomuhuc ogic hezac; Méḡ ni ninzéḡḡé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminéḡ éréma luma kemmac.

³⁹ Imuhuc Zéyec imi méḡnéḡ méḡ i ninzéḡḡémac imi kecma Uḡa késamac, imuac niḡac Uḡawac niḡ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgeḡ Yesunéḡ kurumenḡic ménda emma edamuyaguc ménda waḡec imuac niḡ Uḡa ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ieneḡ yomuhuc zéḡic; Hélacnec ic yomi Anutuac tiliḡ tiliḡ ic imi mia.

⁴¹ Tosaranéḡ Ic imi Kristo waḡzac imuhuc zéḡic. Waḡu tosanaréḡ yomuhuc zémanec qesigic; Kristonéḡ Galilaia baec ama méḡ igucnec hia hicḡimacac séc? Imi qahacgucnec.

⁴² Kristo imi Betelehem ama areḡa yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac sugina igucnec hicḡimac imuhuc imi kiwi téréyaiguc ménda hezac me?

⁴³ Imuhuc zéma ic ieneḡ Yesuac niḡ méndéḡ amugic.

⁴⁴ Ic tosanaréḡ késawiḡ zé waḡic waḡu méḡnéḡ mérianéḡ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galenḡécgina tosara Yesu ménda ninzéḡḡéḡic.

⁴⁵ Ai merac ieneḡ liliḡéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiéncmigic; Némac niḡac Yesu ménda késama eḡ hazu?

⁴⁶ Zéḡic ocmuḡac galenḡ meme ai ic ieneḡ melemma zéḡic; Ac imuhucya méḡnéḡ méḡ ménda zéauyu niḡaḡiḡ.

⁴⁷ Zéḡic Farisaio ic ieneḡ yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc waḡ énécmizac?

⁴⁸ Galenḡ zéma Farisaio ic nonarunec méḡnéḡ i ninzéḡḡé mizac me qahac?

⁴⁹ Ic erjomia héna ac ménda niḡacḡézu ini saecḡinaguc.

⁵⁰ Waḡu suginaiguc méḡ becnc Yesuaru keḡec qara Nikodemo inéḡ yomuhuc qesiéncmiyec;

⁵¹ Héna acninanéḡ ic méḡac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec késpedesraguc zéanzac me qahac?

⁵² Zéyu zéḡic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloḡ héna. Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tiliḡ tiliḡ ic méḡ ménda hicḡimac imi niḡ asariwésémaḡ.

⁵³ Imuhuc zéḡic tecḡéyu eḡac eḡac amaginaiguc kendacḡic.

8

Héna yanda embac méḡ Yesuaru wagicma hagic.

¹ Yesunéḡ Oliwa boḡaiguc eḡec.

² Waḡu ama gianḡyu inéḡ ocmuḡ téréyaiguc muḡuc eḡec. Eḡu ic embac moczoḡ iwac muru hagic tacma ku énécmiyc.

^{*} 7:38: Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, Ezk 47:1-12, Yoe 3:18

³ Wañu hëna acac kiwi ic zëma Farisaio ic ieneñ embac mëñ kaisero wammanec keru kësagic imi wagicma hama sugginaiguc haigic nanjec.

⁴ Nañu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgen kësagic.

⁵ Mosenéñ hëna aciguc embac imuhucya imi hocnéñ héihumuwiñ niñac zésél nénécmiyec. Wañu geñ mia dimuhuc zéwésémañ?

⁶ Wañu ac imi batucgéma késpedesira mihicñima aciguc opochiñ zëma imuhuc qesimigic. Wañu Yesunéñ siggéma baeciguc mérianéñ kiwi oma tarec.

⁷ Imuhuc taru ieneñ qesima qesi wañgic inéñ dindiñanec namma yomuhuc énézýec; Onarunec mëñnéñ késpedes qahac kecancaciguc inéñ walac hënima hocnéñ héiyuguc.

⁸ Imuhuc zëma muñguc siggéma baeciguc kiwi oyec.

⁹ Oyu ieneñ ac imi nimma ic yanda mëñ hënima kenju, gi mëñ ni mëñ wai érécmima kendacgic Yesu zëma embac sugginaiguc nanjec iereñ ekacnec nanjoc.

¹⁰ Yesunéñ dindiñanec namma héñu kendacgic embac imi momacguc eñeyanec nañu yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczorñ imi dimia? Késpedescaguc zégénzac mëñ ménda nanzac me?

¹¹ Zéyu zéyec; Qahac, Miñ Kewu. Zéyu Yesunéñ ézýec; Ni acguc késpedescaguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacnec késpedes muñguc ménda wambésémañ.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

¹² Yesunéñ muñguc ac yomuhuc énézýec; Ni baec séc ic embac onac asac mararañ. Mëñ ni méndac némmac imi siñi qeriaiguc muñguc ménda keremmac. Wañu kekecac asaha késakecmaç.

¹³ Imuhuc zéyu Farisaio ic ieneñ yomuhuc ézégic; Geñgacnec guac héipuc wañamuanzariñ imuac niñ guac héipuc ac imi héla qahac.

¹⁴ Zégic Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec hama dimuaru kemmanñ imi ni niñzua, imuac niñac ni nenaoc nuac héipuc acna wañamuma zézuu, néñ imi hélacnec wanzac. Wañu ini imi ni dimuacnec hama dimuaru kemmanñ imi ménda niñzu.

¹⁵ Eneñ ic onac ninij igucnec niñgésianzu. Wañu neñ imi ic méñac ménda niñgési mianzua.

¹⁶ Ni nenacnec qahac, Mañgoc méli néñec i guc momacnec niñgésianzic, imuac niñ ni niñgésimañ iguc, nuac niñgésigésina imi hélacnec wammac.

¹⁷ Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéñ héipuc ac zéyic imi héla wammac.

¹⁸ Mëñ imi ni nenawac héipuc wañamuanzua, wañu héipuc icna mëñ imi Mañgoc méli néñec imi mia.

¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic; Guac mañgocga imi dimia? Zégic Yesunéñ melemma énézýec; Ini ni me Mañgocna ménda niñnércmizu. Ni niñnémbunec imi Mañgoc imuhucnec nimmiwunec.

²⁰ Ac imi ocmuñ téryaiguc soukiwa haimimiawac katapa tarec imuaru ku énécmima zéyec. Wañu naléya ménda ducñiyec imuac niñac mëñnéñ mëñ i ménda kësayec.

²¹ Wañu inéñ muñguc énézéma zéyec; Ni kemma ini hocnémma késpedes ginaguc humumu. Wañu kemma kecmañ imuhucgen ini hamuac séc qahac.

22 Imuhuc zéyu Yuda ic ienen eminiñ wanjic; Ni kemman imuhucgen ini hamuac séc qahac imuhuc zézac. Hénia imi némac? Eñeyaoc euma humumac me?

23 Zégic inéñ énézéyec; Ini younec, wanu ni imi ou kurumen igucnec. Ini baec igucnec, wanu ni imi imuarunec qahac.

24 Imuac niñac ini késpedesgina qeriaiguc humumu imuhuc zézua. Ni imi i wanzua imi ménda ninzén gézuiguc késpedes ginawac qeriaiguc humumu.

25 Imuhuc zéyu ienen yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wanu Yesunéñ énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanzua.

26 Ni onac ac sasala zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néñ méli néñec imi héla miñina, imuac niñac inéñ nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua.

27 Inéñ Manjocyawac imuhuc zéma énézéyec. Wanu ienen imi ménda niñtegicic.

28 Imuac niñ Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ini Icac Naña imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i* zéma niñasarimu. Wanu ni nena ewa siñnawac iwawai méñ ménda meanzua, néñ Manjocnéñ iwawai ku néñec imi sac énézéanzua imi niñtegicmu.

29 Mélinéñec imi niguc keczac. Ni nalé séc ai tosara Anutunéñ héñu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niñ inéñ nenacnec ménda wainéñanzac.

30 Imuhuc zéyu bec sasalanéñ ninzénégimigic.

Abarahamac qelihéra.

31 Wanu Yuda ic ninzénégézu ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackua zéc qeriaiguc hémbénaña kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichéna wammu.

32 Wanu ini ac héla niñacgégic ac héla iminén ziki sipacgina hulac énécmimac.

33 Zéyu ac yomuhuc melenjic; Nini Abarahamac qeli, méñnéñ ziki sipac ménda wan nénécmigic. Wanu némac niñ ziki sipacgina hulac énécmimac zézan?

34 Yesunéñ melemma énézéyec; Hélacnec téñgéh énézézua, méñnéñ méñ késpedes wanjanzac imi imuac welen qeque ic wanzac.

35 Wanu welen qeque icnéñ miñinawac amaiguc nalé séc ménda kecmac, néñ nanjanéñ tetecgia qahac kecmac.

36 Imuac niñ Nanjanéñ hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu.

37 Ini Abarahamac qeli imi ni ninzua. Wanu qeriginaiguc nuac ackua zéc nawac tatacya méñ ménda he énécmizac. Imuac niñ nuhumuwiñ zé wanzu.

38 Ni Manjocnawac wésiaiguc héñi imuac énézéanzua. Wanu ini mia manjocgina iwarunec niñgic imuac wanjanzu.

39 Zéyu zégic, Nonac manjoc imi Abaraham. Wanu Yesunéñ melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham wanec imuhucya wambunec.

40 Ni Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwiñ zé wanzu. Wanu Abaraham inéñ haka imuhucya ménda wanec.

* 8:28: Ni imi mia Kristo zéma niñasarimu.

41 Ini enñañ mañgocgina iwac haka imi wañanzu, imuhuc zéyu ienen melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicñiyiñ. Nonac mañgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu.

42 Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicñima mayi. Ni mayi imi nena ewana niñ qahac, inéñ méli néñu mayi, imuac niñ Anutu imi onac mañgoc wambacnec imi ala wañ némbunec.

43 Dimuhuciguc nuac ackuazéç imi ménda niñasarizu? Imi mia acna gezacginanéñ nimmuac séc qahac imuac niñac ménda niñasarizu.

44 Ini mañgocgina Biria miñjina iwarunec hicñigic, imuac niñ iwac ewa siña tohowiñ zé wañzu. Inéñ nalé héña igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Wañu iwac qeriaiguc ac héla mén ménda hemiyu ac hélaiguc ménda nañanzac. Inéñ mia ic ikora wañu ikoc acwac mañgocya keczac, imuac niñ ikoc ac zémañ zé eneya niñiñ késama zéanzac.

45 Wañu ni ac héla zéanzua imuac niñ ini ménda niñzégé néñzu.

46 Onarunec méñnéñ nuac késpedesna mén hia miñicñimac? Ac héla énézézuaiguc némac niñ ménda niñzégé néñzu?

47 Mén Anutuac buña keczac imi Anutuac ac niñzac. Wañu ini Anutuac buña ménda keczu, héña imuac niñ ini ménda niñtohoanzu.

Yesunéñ eneya héipuc ac zéyec.

48 Zéyu Yuda ic ienen yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma niñanzin; Gi Samaria ic dac, uña biria késa keczañ. Zéziñ imi hélacnec me qahac?

49 Wañu Yesunéñ melemma zéyec; Ni uña biria mén ménda késakeczua. Wañu ni Mañgocna eeya héianzua wañu ini ni mematiti wañ néñzu.

50 Ni nenaoc nuac eena héinémmuac niñ ménda wañanzua, néñ méñnéñ imuac niñ wamma gésima keczac.

51 Hélacnec téñgégé énézézua, Méñnéñ mén nuac ackuazéç tohoma kecmaciguc inéñ ménda humumac.

52 Imuhuc zéyu bec Yuda ic ienen zégic; Gi uña biria késakeczañ imi deguc niñasariziñ. Abaraham zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ienen moczoñ humudacgic, néñ geñ mia méñnéñ mén guac ackuazéç tohoma kecmaciguc inéñ kilenñdac ménda humumac zékeczañ me?

53 Gi mañgocnina Abaraham humuyec i ogiczañ me? Anutuac tiliñ tiliñ ic ienen acguc humudacgic. Wañu gi geñga niñ niñna méré wañzac me?

54 Yesunéñ melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neñañ Anutu zéanzu Mañgocna iminéñ eena héianzac.

55 Ini i ménda nimmizu, wañu neñ i nimmizua. I ménda nimmizua zéwinec imi ini ésécnec ic ikora wambinec. Wañu ni i nimmima iwac ackuazéç tohoanzua.

56 Onac mañgoc Abaraham inéñ naléna hémmañ zé ewa hia nimma kecma hémmañguc ségiségi wañec.

57 Imuhuc zéyu Yuda ic ienen zégic; Gi yawuñga 50 ménda késazañ. Wañu Abaraham bec héñnec?

58 Zégic zéyec; Hélacnec téñgégé énézézua, Abaraham ménda hicñiyec nalé imuarunec keriac kecza.

59 Imuhuc zéyu ienen qewiñ zéma hoc megic. Wañu Yesunéñ sañgima ocmuñ téréya imi waima hiñgacma keñec.

9

Ic méné kic hilicyaguc hicñiyec imi mehiaruyec.

1 Yesunéh hénaiugc kemma ic méné kic hilicyaguc hicñijima kerec imi héñec.

2 Wañu tohotoho ichéra ieneñ qesima zégic; Kiwi ic, ic mérénéh késpedes wañu inéh kic hilicyaguc hicñiyec? I eneyaooc me neñgoc mañgocya ierené?

3 Zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Eneyaooc me neñgoc mañgocyanéh késpedes ménda wañic. Wañu Anutuac ai méné imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niñac imi hicñimiyec.

4 Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiñ. Wañu sinjiya hayu méñnéñ méné ai memacac séc qahac.

5 Ni baeciguc kecanzuanec baecac asac mararañ wanzua.

6 Imuhuc zémaugc, baeciguc sépécgéma sépécnéñ gizon meyacgéma iwac kiwaiguc haiyec.

7 Haima yomuhuc ézéyec; Siloam zékéñiguc kemma zuacna. (Siloam imuac hénia imi; Mélimiyec.) Zéyu inéh kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc liliñgéma keñec.

8 Wañu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu héñañgic ieneñ yomuhuc qesigic; Ic yomi hénaiugc tacma iwawai niñac qesinéncmianñec iminéh me qahac?

9 Tosaranéh inéh mia zégic. Wañu tosaraneñ qahac, i ésécneç zégic. Wañu i eneyaooc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia.

10 Zéyu ieneñ qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac?

11 Zégic zéyec; Ic méné Yesu zémianzu inéh gizon meyacgéma nuac kicnaiguc haima Siloam zékéñiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héñanzua.

12 Zéyu ézégic; Ic imi dimuaru keczac? Wañu melemma zéyec; Ni ménda ninzua.

Farisaio ic ieneñ kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

13 Wañu ic becneç kic hilic kerec imi wagicma Farisaio ic ionaru keñgic.

14 Wañu Yesunéh gizon meyacgéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata.

15 Imuac niñ Farisaio ic ieneñ imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Wañu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéh gizon nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héñanzua.

16 Farisaio ic tosaraneñ zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niñ Anutu arunec qahac. Wañu tosaraneñ késpedes ic méñnéñ dimuhuc kiwi méréra imuhucya mewacneç imuhuc zéma méndéh amugic.

17 Wañu kic hilic imi muñguc qesimigic; Ic iminéh kicga mewéréñgégzac, geñ iwac niñ némac ac zéwésémañ? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tiliñ tiliñ ic.

18 Wañu Yuda ic ieneñ ic imi kic hilic kerec igucneç hiaruyec imi ménda ninzéhñgéma iwac neñgoc mañgocya héihéré érécmigic.

19 Érécmima yomuhuc zéma qesiéércmigic; Ic yomi orac meracgira me? Wañu ic yomuac kic hilicyaguc hicñiyec zézaoc? Wañu deguc imi dimuhuc héñanzac?

20 Zégic neñgoc mañgocya ierené yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac nanñira imi zéma kic hilicyaguc hicñiyec imi niri ninzic.

21 Wañu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi zéma méréněj iwac kiwa méwéréngéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñja sasala imuac nin qesimigic enjeyaoc enjeya surucya énézémac.

22 Yuda ic ienej mérnēj Yesu imi Kristo zéma ninzérngémac imi Anutuac hénaorinj sucnina igucnec nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wañgic imuac nin ierej ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc.

23 Imuac niñac iwac neñgoc mañgocyaněj; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

24 Wañu muñguc ic kic hilic kerec imi héhéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi késpedesiraguc imi nini ninziñ.

25 Zégic iněj melemma zéyec; Ic imi késpedesiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becnec ni kic hilic keru, nēj deguc imi héñanzua.

26 Zéyu zégic; Dimuhuc wañgéñec? Iněj dimuhuc kicga méwéréngéyec?

27 Iněj melemma énézéyec; Ni bec zédaczua, nēj gezacginanéj ménda nimma némac niñac muñguc nimbiñ zé wanzu? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambiñ zé wanzu?

28 Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wañu nini imi Moseac tohotoho ichéra.

29 Anutuněj Mose ac ézéyec imi nini ninziñ. Wañu ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziñ.

30 Zégic ic iminěj yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaruyec wañu dimuacnec hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua.

31 Nini yomuhuc niñanzinj; Anutuněj késpedesic ic ionac gezac ménda haianzac, nēj ic solañja Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac.

32 Ic mēj kic hilicyaguc hicñiyecac keru kiwa mébéréngéyec ac suruc imuhucya imi nalé hicñima hama éreyec imuac suraiguc mēj ménda zégic niñinj.

33 Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya mēj hia ménda mewacnec.

34 Zéyu zégic; Gi késpedesic qeriaiguc téngéñ hicñinec, nēj ac ku nénécmizañ? Imuhuc zéma nesigic keñec.

Ninzéñ ninzérngina qahac imi kic hilic ésécnec.

35 Ic imi néfacgégic mayec imi Yesuněj niñec. Nimma ic imi miñicñima qesi miyec; Gi Icac Nañja imi ninzérngézan?

36 Wañu ic iminěj zéyec; Miñ Kewu, ic zézanj imi méré? Nézéna ic imi ninzérngéwa.

37 Yesuněj zéyec; Geñ deguc hémma nanzanj. Giguc ac zézac iminěj ic imi mia.

38 Wañu ic iminěj Miñ Kewu ni ninzérngézua zéma mepési miyec.

39 Wañu Yesuněj yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmizañ zé baeciguc mayi. Imuac wañ énécmiwa kic hilicnēj hémmu, nēj kicginagucnēj kic hilic wammu.

40 Farisaio ic tosara momacnec kecgic ienej imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me?

41 Waṅu Yesunéj énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi kápésicgina ménda he énécmiwacnec. Waṅu deguc héjanziṅ zézu, imuac niṅ kápésicgina he énécmizacnec.

10

Rama zéma rama galeṅ.

1 Ni hélacnec téngéj zézua, méj rama onac demij qeriaiguc emmaṅ zéma nagu igucnec ménda emma héna méjunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliwenṅ ic.

2 Méj nagu igucnec emmac iminéj ramawac galeṅa.

3 Awiawi icnéj iwac niṅac naguya auanzac. Waṅu rama ieneṅ ara hia niṅyacgéic inéj ramahéra qacgina unuruma onagiru sénganṅer mamu.

4 Rama ieneṅ ara hia niṅyacgézu imuac niṅ onagiru madacgic eṅeya walac keṅu méndacmima keṅanzu.

5 Waṅu ic enia méṅac ara imi ieneṅ ménda niṅtegičanzu. Imuac niṅ waima héjqacgéma kemmu.

6 Yesunéj séséc ac imi énézéyu niṅgic, néj ac hénia imi ménda niṅsarigic.

7 Imuac niṅ Yesunéj muṅguc énézéyec; Hélacnec téngéj énézézua; Ni rama ionac nagu.

8 Ni ménda hawa walac hagic imi eneṅ moczoṅ kowu nene zéma kaiziliwenṅ ic. Imuac niṅac rama ieneṅ acgina ménda niṅgic.

9 Ni nagu mianéj, méjnéj nuac muru keremmac imi anṅéṅa tiwa, nagu imuacnec eṅej mama wamma nene mihičijimac.

10 Kowu nene imi eṅ ménda hamac, néj rama sasaniṅgiaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niṅac sac haanzac. Ni mia rama ieneṅ kekec imi sécgina mema kuaya qeṅe memu niṅac hayi.

11 Ni imi rama galeṅ hiabia. Galeṅ hiabianéj rama ionac niṅ kekecyā hia wai énécmianzac.

12 Waṅu galeṅ soukiwa niṅac ai meanzac iminéj galeṅ héla qahac. Waṅu rama imi eṅeya qahac, imuac niṅ haséj kazu hayu hémma rama wai énécmima néjgaru haséj kazunéj inima néndéj énécmianzac.

13 Ic imi soukiwa niṅac ai meanzac imuac niṅ néjgacanzac. Waṅu inéj rama niṅac ewa éréhéč ménda waṅanzac.

14 Ni rama galeṅ hiabia. Ramahécna niṅénécmiwa niṅnénzu.

15 Imi mia Maṅgocnéj ni niṅnéju neṅ Maṅgoc nimmianzua imuhuc éscnec. Imuac niṅ ni rama ionac niṅac kekecna waizua.

16 Nuaru ramahécna méj keczu imi demij yomuacnec qahac. Waṅu ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niṅgic rama tuṅ momacguc kecgic galeṅ momacguc kecénécmimac.

17 Kekecna muṅguc memaṅ zéma waizua imuac niṅ Maṅgocnéj nuac goina héianzac.

18 Kekecna imi méjnéj ménda nuagicmac. Waṅu ni nenaoc waizua. Kekecna gilimanṅ me muṅguc memaṅ imuac kuc buṅa imi nuaru henénzac. Zézé seli imi Maṅgocna iwac murunec hayu késayi.

19 Ac imuac niṅ Yuda ic ieneṅ muṅguc héndéj amugic.

20 Waṅu sugcinaiguc sasalanéj yomuhuc zégic; Inéj uṅa biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niṅ ara ninzu?

21 Waṇu tosaraneṅ yomuhuc zégic; Ac imi ic ménṅ uṅa biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Uṅa birianeṅ ic kic hilic ménṅac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ieneṅ Yesu ménda ninzégémigic.

22 Yerusalemiguc ocmuṅ téréyawac naguya augic imuac yawuṅ* imi sanṅeṅa naléyaguc ducṅiyec.

23 Yesunéṅ ocmuṅ téréya demin qeriaiguc luhuc ama yanda ménṅ qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nanec.

24 Waṇu Yuda ic ieneṅ lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducṅiyuguc ewa éréhéc ménda waṅgémbin? Gi Kristo keczaṅiguc zéasarima nénézéna.

25 Zégic Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néṅ ménda ninzégéanzu. Kiwi méréra nuac Maṅgocnawac qaraiguc meanzua iminéṅ nuac héipuc ac zéénécmizac.

26 Waṇu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niṅ acna ménda ninzégézu.

27 Ramahécna imi ewana niṅanzu. Waṇu ni ionac niṅénécmiwa ieneṅ méndac néṅanzu.

28 Neṅ kekec hémbénaṅa imi énécmiwa méndagucnec humumu. Ménṅéṅ ménṅ nuac méréna igucnec ramahécna nuagicmacac séc qahac.

29 Nuac hainéṅec Maṅgocna inéṅ momac yanda onogicdacma kuneygina keczac, imuac niṅ ménṅéṅ Maṅgocnawac méria igucnec iwawai ménṅ paktak wagicmacac séc qahac.

30 Ni zéma Maṅgoc niri momacguc.

31 Imuhuc zéyu muṅguc Yuda ic ieneṅ héiwiṅ zéma hoc megic.

32 Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra icnéṅ ménda memeya imi hénia hénia Maṅgocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Waṇu imuac suginaiguc némac iwawai ménṅ niṅac hocnéṅ nuwiṅ zé wanzu?

33 Zéyu Yuda ic ieneṅ melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niṅ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzanṅ ac haka imuac mia hocnéṅ guwiṅ zé wanzinṅ.

34 Yesunéṅ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neṅ ini anutu zéénécmizua[☆] imuhuc ménda ogic hezac me?

35 Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéṅ ic tosara ara zéhicṅi énécmiaṅec ionac niṅ anutu zéénécmiyec.

36 Ménṅ Maṅgocnéṅ kekecyá météré wammima baeciguc mélimiyec iminéṅ Ni Anutuac Nanṅa zéyu, némac niṅ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu?

37 Maṅgocnawac ai ménda meanzuaiguc ménda ninzéggé némmu.

38 Néṅ aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néṅ kiwi méréra imi miadac kilenṅ ninzéggému. Imuhuc wammuiguc Maṅgocnéṅ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia niṅasarimu.

39 Ieneṅ muṅguc késawiṅ zé waṅgic, waṅu inéṅ méragina igucnec néṅgacma keṅec.

40 Waṅu Yesunéṅ Yodan doku néwécgeṅ becneṅ Yohanenéṅ doku naec énécmiyec imuaru kemma kerec.

* 10:22: Kendonṅ imuac, Hanukah zéanzu. ☆ 10:34: Leg 82:6

⁴¹ Wañu ic embac sasalanéñ imuaru hama zégic; Yohanenéñ bec kiwi méréra méñ ménda meyec, néñ ic yomuac ac sasala zéyec iminéñ moczon héla wanzac.

⁴² Wañu baec imuaru sasalanéñ Yesu ninzégégic.

11

Yesunéñ Lazaro humuc igucnec meqelimiyeç.

¹ Ic méñ hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéñ Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama areña Betania igucnec.

² Maria yomi Miñ Kewuac qahaiguc haléc héméña hiabia pocgéma eñeya oruc zucyanéñ hénaya naecmiyec imi mia. Wañu Lazaro hafi heyec iminéñ mia Maria iwac nauñ dara.

³ Wañu nauñhéra ieren Yesuaru ac yomuhuc haiyic keñec; Miñ Kewu, ic siña niñmianzanñ imi hafi kiyu hezac.

⁴ Wañu Yesunéñ suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetecgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési miñicñi mimuac niñac hicñizac. Wañu imuarunec Anutuac Naña acguc mepésimimu.

⁵ Yesunéñ Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siñgina niñajec.

⁶ Wañu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéc keñec.

⁷ Keñu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neñaj lilingéma Yuda baeciguc kembijn.

⁸ Zéyu ienenéñ zégic; Kiwi ic, Yuda ic ienenéñ hocnéñ guwiñ zé wañgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Wañu imuaru muñguc kembésémañ?

⁹ Yesunéñ melemma zéyec; Kaiwe érema hiñgacanñac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méñnéñ kaiweiguc keñha wammaciguc baec kurumeñac asac mararanñiguc hémma ménda qonzononéñ gémac.

¹⁰ Méñnéñ siñjiiguc keñha wañu iwac qeriaiguc asac mararanñ qahac wañu mama qemac.

¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neñaj alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac.

¹² Wañu iwac tohotoho ichéra ienenéñ zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac.

¹³ Yesunéñ iwac humuc niñac imuhuc zéyec, néñ iwac tohotoho ichéra ienenéñ gau hehe niñac imuhuc zézac zéma niñgic.

¹⁴ Wañu Yesunéñ zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec.

¹⁵ Onac niñ wamma nimba imuaru ménda keru iminéñ hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzégému. Neñaj iwac muru kenni.

¹⁶ Wañu ic méñ Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéñ tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neñaj momacnec kemma i guc humuwiñ zé humuwiñ.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac miñina.

¹⁷ Yesunéñ ama imuaru hayu Lazaro imi téñgégic kicsuan qeriaiguc heyu ai meme kembon qahac wanzac zégic niñec.

¹⁸ Betania ama areña imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilometawac séc wañec.

¹⁹ Wañu Yuda ic sasalanéñ nauñgirawac soñgon iricma soñgon ac wañ érécmiwiñ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic.

20 Wanju Yesu hazac zégic nimma Matanéñ i hémmanj zé keñec. Wanju Marianéñ amaiguc tarec.

21 Miñ Kewu! Matanéñ ézéyec; Gi you kecbañec nauñ dacrira imi ménda humuwacnec.

22 Wanju ninzua, deguc acguc némac iwawai ninjac Anutu welec mina Anutunéñ hia ninjémmac.

23 Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Guac nauñ dacga imi muñguc yacmac.

24 Zéyu Matanéñ melemma zéyec; Nalé tetcgia wanju, humuc igucnec yacyac hicñiyu muñguc yacmac imi ni ninzua.

25 Zéyu Yesunéñ ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kecec imuac miñina, méñnéñ méñ ni ninzégé néncac imi kekecyaguc kecmac. Wanju humumaciguc kileñdac kekecyaguc kecmac.

26 Wanju méñ qeliqeli kecma ni ninzégé néncac imi kileñdac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzégézan me qahac?

27 Zéyu embacnéñ zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzégézua. Gi Kristo, Anutuac Nanja baeciguc hahaya.

28 Imuhuc zémaguc liliñgéma kemma embac munaya Maria qarú hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac.

29 Zéyu Marianéñ nimma focdac yacma iwac muru keñec.

30 Wanju Yesu imi ama areña yanda qeriaiguc ménda hayec, néñ Mataguc azoroyoc imuhucgeñ nañecnec.

31 Wanju Marianéñ geriwaguc yacma keñu, Yuda ic amaiguc i guc tacgic ieneñ hémma siacmanj zé kic suañiguc kenzac gezanj imuhuc zéma i méndacmigic.

32 Wanju Marianéñ Yesu nañec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama siggéma ézéyec; Miñ Kewu, gi you tacbañec nauñ dacrira ménda humuwacnec.

33 Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunéñ iniru qeri unaya yéwériyu wésia témanj zé wañec.

34 Wanju, Dimucgeñ haigic zéma qesiyu, Miñ Kewu, hama hénna zégic.

35 Wanju Yesu kic masiya mayec.

36 Wanju Yuda ic ieneñ hémma zégic; Héñgic, Lazaro iwac siña dimuhuc nimmiañec!

37 Ic tosanéñ yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehیارuyec. Wanju ic yomi ménda humumac niñ méra mimacac séc qahac wañec me?

Yesunéñ Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

38 Wanju Yesunéñ wésia muñguc yanda wamma kicsuañiguc keñec. Wanju kicsuañ imi hoc kifañja, kuaya imi hocnéñ hézicgégic heyec.

39 Yesunéñ zéyec; Hoc imi qililingégic keñu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauña Matanéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, ai meme kemborñ qahac wanzac, imi bec héméñaguc wanzac.

40 Zéyu Yesunéñ ézéyec; Gi ninzégéma Anutuac edamuya hémhésémañ imuhuc ménda gézézua me?

41 Wanju hoc qililingégic keñu Yesunéñ kiwa hima hémma zéyec; Mañgoc gi acna ninzanj imuac ninjac ewa hia ac gézézua.

42 Gi nalé séc nuac niñanzan imi niñi. Wanju zézua imi ic you nanzu ieneñ gerñ ni méli nénnec imi ninzégému ninjac ionac niñ wamma imuhuc gézézua.

43 Imuhuc zéma Yesunéñ kucnec qarec; Lazaro, mama hana!

44 Zéyu ic humumia iminéj mama hayec. Wañu héna méria imi linej malekunéj osogic heyu musuya imi kerejnéj osogic heyec. Yesunéj énézéyec; Hulacmigic keñha wañu.

Farisaio ic enej Yesu qewij zéma ac sañec wañgic.

45 Imuac niñac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ienej ai Yesunéj meyec imi hémma ninzégégic.

46 Wañu tosaranéj Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc wañ énécmigic.

47 Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienej kaunsol tocgo énécmima yomuhuc énézégic; Neñaj dimuhuc wañkeczinj? Ic imi kiwi méréra héna héna yanda wañanzac.

48 Neñaj i imuhuc waimini, ic embac moczoj ninzégégé mimu. Ninzégégé migic Roma ic ienej hama baec yandanina zéma ic embac hécnina imi nonagicmu.

49 Zégic sugcina igucnec hofac oo ic ménj qara Kayafa yawuj imuaru eñejagina kerec iminéj yomuhuc énézéyec; Ini niniñgina qahac téngéj!

50 Ic ménjnéj ic embachéra moczoj ionac niñ wamma humuyu ic embachéranéj ménda humumu iminéj onac muru hia wammac imi ménda niñyacgézu?

51 Ac imi eñeyawac ewaya niñac ménda zéyec. Inéj yawuj imuac eñejagina kerec imuac niñ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niñ andiawac ara imuhuc zéyec.

52 Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tunj momacguc wammac niñac imuhuc zéyec.

53 Wañu nalé imuarunec Yesu qemu niñac ac sañec wañgic.

54 Imuac niñac Yesunéj Yuda ic sugcinaiguc winiñu munjuc ménda lelecgéyec. Wañu zéléj baec hosuraiguc tauñ ménj qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgeñ kemma kecgc.

55 Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoj hosuru hayu ic embac sasalanéj kendoj imi ménda hayunec imuac météré haka wambij niñac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekeñgic.

56 Wañu ienej ocmuj téréya sombeñiguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendoj niñac ic imi hélacnec ménda hamac me?

57 Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienej bec yomuhuc zéseli wañ énécmigic; Ménjnéj Yesu dimuaru keru ninzaciguc kilerjadac nénézéyu késawij.

12

Marianéj Yesu haléc naecmiyec.

1 Ai meme 6 tecgéyu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoj imi hamac. Yesu Betania ama arenja becneç Lazaro meqelimiya humuc igucnec yacma kecañec imuaru hayec.

2 Imuaru Matanéj Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Wañu ic tosaranéj lelecgéma tacgic Lazaro inéj sugcinaiguc Yesuguc momacnec tarec.

3 Tacgic Marianéj haléc soroc héméñaguc boña eñeña yanda qara nada imi hénéj baña 5 séc mema hama Yesuac héna qahaiguc qocgéma oruc

zucyanéh kereñ memiyec. Wañu haléc imuac héméñanéh ama qeriaiguc sécgédarec.

⁴ Wañu tohotoho ichéra sugcinaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonéh yomuhuc zéyec;

⁵ Haléc héméñaguc imi maso haréwécac ai boñña haiyu boñ megiç soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmimac iminéh hia wambacnec, némac niñ imuhuc ménda wanjec?

⁶ Wañu inéh ic maqeqeya ionac niñac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic éléh meanjec imuac niñac imuhuc zéyec.

⁷ Wañu Yesunéh zéyec; Waina taru. Inéh ténggénemmu imuac nalé niñac wamma haléc héméñaguc imi haiyu tarecac taczac.

⁸ Ic maqeqeya ienen iniguc nalé séc kecmu, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecmanj.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanéh Yesu imuaru taczac imi niñtegicma hagic. Wañu Yesuac niñac sac qahac, néñ Lazaro inéh meqeliyu yarec imi acguc hémbiñ zé hagic.

¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro niñac Yuda ic sasalanéh Yesuaru kemma ninzéhégic imuac niñ hofac oo ic kiwahécgina ienen Lazaro imi momacnec qehumuwiñ zé imuac ac sañec zégic.

Yesunéh doñki qahaiguc Yerusalem ekenjec.

¹² Ama gianjiyu ic sasala kendonjac hagic ienen Yesu Yerusalem hamanj zé hénaiçuc hazacnec zégic nimma

¹³ ewañ ic haréña mema i hémbiñ zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia! Miñ Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel neñañ Ic Kewu.

¹⁴ Yesu imi doñki merawa méri mihicñjima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec;

¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Héna, guac Ic Kewuga hazac. Doñki merawa qahaiguc taczac.

¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ienen haka imuac hénia imi ménda niñasarigic. Wañu kecma Yesunéh edamuyaiguc enjuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñ ienen haka imuhuc wammigic imi niñqeligic.

¹⁷ Ic tuñ Yesuguc kecma Lazaro kicsuanj igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru hénggic imi enen ac suruc muñguc muñguc zésaigic keñec.

¹⁸ Wañu ic embac sasalanéh asé kiwi icnéñ ménda memeya imi meyec imuac surucya nindacgic imuac niñ tuñ yandanéh i hémbiñ zé mama keñgic.

¹⁹ Wañu Farisaio ic ienen eñacnec yomuhuc eminiñgic; Ninzu, ai yanda meni héla qahac wanzac. Baec séc ic embac moczoñ iwaru méndacmima kendaczu.

Girik ic ienen Yesuac qac buñña nimma hagic.

²⁰ Wañu Anutu mepésiwiñ zé kendonj niñac éréçic imi onac sugcinaiguc Girik ic tosara kecgic.

²¹ Ienen ic méri Galilaiawac ama areña yanda méri Betsaidanec hahaya Filipino iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kuneñ, nini Yesu hémbiñ zé wanzinj.

22 Zégic Filiponéh hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipino ieren hama Yesu ézéyoc.

23 Ézéyic Yesunéh nimma yomuhuc zéyec; Icac Naŋa mepési mimu imuac naléya hazac.

24 Ni hélacnec ténggéh énézéwa, iwawai gocmia méhnhéh baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Waŋu humumaciguc imi héla sasala haimac.

25 Méh kekecyawac aŋgéh timaciguc kekecy a imi sohomac. Méh baec yomuac qeriaiguc kekecyawac waižalan waŋ mimaciguc kekec hémbénaŋa imi késa kecmac.

26 Méhnhéh méh welen qenéhanažaciguc ni kilen méndac némmac. Waŋu ni kecžua imuhucgeŋ nuac welen qeŋe ic imi momacnec kecmac. Waŋu Maŋgocnéh méhnhéh méh welen qenéhanažac iwac eeya héimimac.

27 Degucmi qerina* yéwérizac. Waŋu imuac dimuhuc zémaŋ? Maŋgoc gi nalé yomi nogicmac niŋac aŋgéhna tina zémaŋ me? Qahac, ni imuac niŋ nalé yomuac hayi.

28 Maŋgoc guac qac buŋaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumeh igucnec ewa méh yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicŋiyi, waŋu muŋguc edamuya mihicŋimaŋ.

29 Ic tuŋ momacnec namma niŋgic ionarunec tosaraneh, Parandaŋ héizac, zégic. Waŋu tosaraneh, Kua meme uŋaneh ac ézézac zégic.

30 Yesunéh énézéyec; Imi nuac niŋac qahac, onac méra énécmimaŋ zé hicŋizac.

31 Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac kuc miŋina imi nesimiyu kemmac.

32 Ni baeciguc meyac néngic emma baec séc ic embac mocžon nuaru héihéré énécmimaŋ.

33 Ac imi mia inéh dimuhuc humumac imi énéczéyu hémmu niŋac imuhuc zéyec.

34 Waŋu ic tuŋ yandaneh yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niŋanažih; Kristo imi teteŋgia qahac kecmac. Waŋu gi dimuhuc Icac Naŋa meyacgic emmac zéžan? Icac Naŋa imi méré?

35 Waŋu Yesunéh zéyec; Asac mararaŋ imi iniguc nalé hotoŋadac sac he énécmimac. Siŋinéh ménda hoturu énécmiyunec, asac mararaŋ he énécmiyunec keŋha waŋgic. Ic méhnhéh siŋi qeriaiguc keŋha wanzac imi dimuaru kenžac imi ménda niŋzac.

36 Asac mararaŋ he énécmiyunec asac mararaŋ imi kilen ninžéggégic. Ninžéggéma asac mararaŋac nambérac héra wammu. Yesunéh imuhuc zémaŋac wai énécmima saŋgiyec.

37 Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meanžec. Waŋu ieneh i méndagucnec ninžéggégic.

38 Imuhuc waŋgic Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaiawac ac youminéh héla waŋec; Miŋ Kewu, ačkuazécnina imi méréneh nimma ninžéggézac? Miŋ Kewuac méra imi mérac muru winiŋu hicŋi mizac?

39 Hénia imuac niŋac ninžéggéma séc qahac waŋec. Imi mia Yesaianéh ac méh yomuhuc zéyu imuhuc zéžua;

* 12:27: Kekec uŋana.

⁴⁰ Kicginnanéh héntegicbu niñac, qeriginnanéh niñtegicbu niñac, wañu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niñac inéh ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec.

⁴¹ Imi mia Yesaianéh Yesuac kiwi asaha hémma iwac niñac imuhuc zéyec.

⁴² Wañu Galen yanda sugina igucnec sasalanéh i niñzéhégic. Wañu Farisaio ic ieneñ Anutuac hénaorin sugina igucnec nesi énécmiwu niñac niñzéh niñzéhgina imi ménda zéaugic.

⁴³ Imi mia ieneñ niñgic ic ionac mepé qepési imi eñeña wañu, Anutuac mepé qepési imi mamaya wañañec imuac niñ imuhuc wañgic.

⁴⁴ Wañu Yesunéh kucnec zéauyec; Ic méh ni niñzéhgé nénzac imi ni sac qahac méli néñec i momacnec niñzéhgé mizac wanzac.

⁴⁵ Méréneh méh ni nénzac imi méli néñec i hénzac.

⁴⁶ Ni baeciguc asac mararñ wamma mayi imuac niñac méñac méh ni niñzéhgé nénzac imi siñi qeriaiguc ménda keczac.

⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmimanñ zé ménda mayi, néñ añgéggina timañ zé mayi. Imuac niñac méñnéñ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niñgési mimañ.

⁴⁸ Ic méh ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazéc énézéyi iminéñ niñgésigési icya wamma nalé tetcgiaiguc képésiraguc zémimac.

⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siññawac ménda zézua. Mañgoc méli néñec inéh némac ac dimuhuc zémanñ imi nézéyec.

⁵⁰ Iwac héna ac imi kekec hémbéñañawac buña wanzac imi ni niñzua. Imuac niñac ac méñac méh zéañzua imi Mañgocnéñ nézéyec imuhucyanec zéañzua.

13

Yesunéh tohotoho ichéra hénagina zuacénécmiyec.

¹ Ai meme momacguc tegyéyu bec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorñ imi hamac. Yesunéh baec yomi waima Mañgocarñu keñkeñawac naléya hosucgéma hayu niñtegicma hénaorin héra baeciguc keczu ionac goigina hémanec keru eñeña nalé tetcgia hayec.

² Ama mari wañu nene gumu énécmigic Biria miñinanéh bec Simon Kariotoac nanja Yudawac qeriaiguc Yesu andé qemimac niñac niññ biria haiyec.

³ Wañu Yesu imi Mañgocnéñ iwawai moczorñ iwac kucya bawaignuc haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec liliñgéma Anutuaru kemmac imi niñec.

⁴ Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya méh metecgéma kereñnéñ eñeña kemañaignuc zikiyec.

⁵ Zikimaguc doku zéiciguc qeyu hiñgaru tohotoho ichéra hénagina hénima zuacma kereñ zikiyu heyec iminéñ hénagina kereñ meénécmiyec.

⁶ Zuacma keñkecma Simon Petero iwaru kereñu Peteronéh yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu geñ nuac hénana zuacbésemanñ?

⁷ Zéyu Yesunéh zéyec; Haka wanzua imuac hénia imi gi deguc ménda niñasarizanñ, wañu bianguc niñ asariwésémanñ.

⁸ Zéyu Peteronéh ézéyec; Gi nuac hénana méndagucnec zuacbésemanñ. Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Neñ hénaga ménda zuacmañiguc gi amunec qamunec ménda wambésémanñ.

⁹ Zéyu Simon Peteronéj zéyec; Miñ Kewu hénana sac qahac, néj orucna zéma mérana momacnec zuacnéna.

¹⁰ Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Méjnéj doku bec naeczac imi hénaya sac zuaru moczoj nec qala qala wammac. Ini qala qala wanzu, néj ini moczoj niñac imuhuc ménda zézua.

¹¹ Yesunéj ic méréénéj andé qemimac imi bec niñasariyec imuac niñac enaj moczoj qala qala wanzu ménda zémanj zéyec.

¹² Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tatacyaiguc liliñgéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka wanj énécmizua imi hia niñasarizu?

¹³ Ini nuac niñac Miñ Kewu, kiwi ic zéanzu. Imi hélacnec, ni imuhuc kecza.

¹⁴ Ni onac kiwi ic zéma Miñ Kewunéj mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kilej zuacamumu.

¹⁵ Ini momacnec haka onac wanj énécmizua imuhucyanec wammu niñac neñ onaru séséc wamba hénzu.

¹⁶ Ni hélacnec téngéj énézéwa, welenj qeje ic méjnéj méj kewuya ménda ogiczac. Méj mélimiyu hayec imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac.

¹⁷ Imi niñasarima sécginaguc wammuiguc ségiségi ginaguc wammu.

¹⁸ Ni qutulañgé énécmima ménda zézua. Ic énépési yi imi moczoj niñtegic énécmizua. Wanj imi mia kiwi téréya youmi héla wammac niñac zéyec; Ic méj nuarunec nene mema nezac iminéj hénaya meyacma nuyec.

¹⁹ Kecma imi hicñjyu imuaru ni imi i nalé tetecgia qahac kecanzac imi mia zéma ninzéngé némmu niñac haka imi ménda hicñjyunec walac énézéwa.

²⁰ Ni hélacnec téngéj énézéwa, méñac méj mélimiwa hayu héihéré mizac imi ni héihéré néñzac wanzac. Wanj méjnéj méj ni héihéré néñzac imi méli néñec i héihéré mizac wanzac.

²¹ Yesunéj ac imi zéyu qeri unjaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téngéj zéwa niñgic, onac sugcina igucnec méjnéj ni andé numac.

²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen añamma mérac niñ zéyec imi hia ménda niñyacgéjic.

²³ Tohotoho ichéra sugcina igucnec méj Yesunéj siñja nimmiñjec iminéj iwac tétéyaiguc héima tarec.

²⁴ Taru Simon Petero orucyanéj séséc wamma ézéyec; Mérac niñac zézac imuac qesimina.

²⁵ Wanj tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miñ Kewu, méréénéj imi mia?

²⁶ Wanj Yesunéj yomuhuc zéyec; Saméj yomi tindungéma mimaj, ic imi mia. Imuhuc zéma saméj mema zéiciguc tindungéma Simon Kariotoac nanja Yuda Karioto miyec.

²⁷ Miyu saméj Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miñinanéj qeriaiguc hiñgarec. Wanj Yesunéj ézéma zéyec; Ai memañ zé wanzañ imi focdac mewésémanj.

²⁸ Zéyu lelecgéma tacgic ienen moczoj hénia némac niñ Yesu ac imi zéyec imi ménda niñtegicgic.

²⁹ Yudanéj soukiwa galenj kerec imuac niñ tosanéñ kendoñ yanda niñac me maqeqeya énécmimañ zé iwawai méñ boj memac niñac ézézac imuhuc zéma niñgic.

³⁰ Yudanéj saméj bakia imi mema focdac waima keñec. Wañu ama bec sinjyec.

Yesunéj Petero dimuhuc wammac imi niñasarima zéyec.

³¹ Keñu Yesunéj zéyec; Degucmi Icac Naña imi edamuyaguc wanzac. Wañu Anutu imuhucyanec Nañawac hia niñac edamuyaguc wanzac.

³² Anutunéj iwac muru edamuya mihiñizaciguc inéj eñeya muru Naña edamuya mihiñij mimac. Wañu degucdacmi edamuya mihiñij mimac.

³³ Nambérac hécna ni iniguc nalé hotoñadac kecmañ. Yuda ic énézéyi ésécnec deguc énézéwa niñgic, ini nuac wammu, wañu ni kemmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac.

³⁴ Youmi héna ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neñ onac goigina héiéncmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu.

³⁵ Ini eñacnec goigina héiamugic ic embac moczoñ inicma ini nuac tohotoho ichéna wanzu imi niñasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronéj qesiyec; Miñ Kewu, gi dimucgeñ kembésémañ? Yesunéj melemma zéyec; Gi ni kemmañ imuhucgeñ deguc ménda méndac némbésémañ, néj bianguc méndac némbésémañ.

³⁷ Zéyu Peteronéj yomuhuc qesiyec; Miñ Kewu némac niñac gi hia méndac gémmañ ac séc qahac wanzac? Ni guac niñac kekecna waizua.

³⁸ Yesunéj melemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niñac kekecga waiwésémañ? Hélacnec ténggér gézéwa niñna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niñ ménda nimmizua zéwésémañ.

14

Yesunéj tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

¹ Ewa biri ménda wammu. Anutu ninzéngéma ni momacnec ninzéngé némmu.

² Nuac Mañgocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwinec. Ni amagina mindiñimañ zé kemmañ.

³ Kemma onac ama durgina mézézéngéma lilingéma hama onagicba kemma ni kecanzua imuhucgeñ niguc kecbiñ.

⁴ Ini héna ni kenzua imi hia ninzu.

⁵ Imuhuc zéyu Tomanéj qesimiyec; Miñ Kewu, gi dimuaru kembésémañ imi ménda ninziñ imuac dimuhuciguc héna imi nimbiñ?

⁶ Yesunéj melemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méñnéj méñ Mañgocnawac hia ménda hamac.

⁷ Ni niñnéñanzuiguc imi nuac Mañgocna momacnec nimmimu. Degucmuacnec ini nimmima héndaczu.

⁸ Wañu Filiponéj zéyec; Miñ Kewu, Mañgoc nénézéna hénni iminéj sécge nénécmimac.

⁹ Yesunéj melemma zéyec; Filipino, ni suginaiguc nalé horua sécya kecanzua, wañu ni ménda niñnéñzan? Méñ ni néñeciguc Mañgocna momacnec héñec. Wañu dimuhuciguc Mañgoc nénézéna hénni zézan?

¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi gi ménda ninzéngézan? Ac énézéanzua imi nuac ewa siñna igucnec qahac imi Mañgoc nuac qerinaiguc kecma eñeya aiya meanzac iwarunec.

¹¹ Ni Mañgocac qeriaiguc kecma Mañgocnéj nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzéngé néñgic. Niñgic ménda sécgye, aina niñac kileñ ninzéngé néñgic.

12 Hélaac nec téngén énézéwa niŋgic, ni Maŋgocnawac kemman imuac niŋ méhénéh méné ni ninzéngé nénzac imi acguc ai meanzua imuhucya hia memac. Waŋu inéŋ iwawai ni meanzua imi ogicma memac.

13 Nuac qaciguc némac iwawai niŋac qesigic wamma meénécmimanŋ. Imuhuc wamba Naŋawac qaraiguc Anutu mepésimu.

14 Nuac qaciguc némac iwawai niŋac ni qesinéngic wamma meénécmimanŋ.

15 Ini nuac goina héinéŋzuiguc nuac héna ac imi méndacmu.

16 Ni Maŋgoc qesimiwa onac Héipuc ic méné méli énécmiyu hama iniguc tetcgia qahac kecmac.

17 Imi mia ac hélawac Uŋa, baecnéŋ i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niŋ baec icnéŋ i ménda késamacac séc. Waŋu i iniguc kecmama qeriginaiguc kecanzac imuac niŋ ini i nimmizu.

18 Ni ini gupanŋ merac éséc nec ménda wai énécmimanŋ. Ni onaru hamanŋ.

19 Waŋu nalé hotoŋadac tecgéyu baec icnéŋ ni méndaguc nec némmu. Waŋu ni kekecnaguc kecanzua. Ini acguc kekecginaiguc kecmu imuac niŋac ini ni némmu.

20 Nalé imuhucgeŋ eneŋ ni Maŋgocnawac qeriaiguc kecba ini nuac qerinaiguc kecgic neŋ onac qeriginaiguc keczua imi niŋasarimu.

21 Méhénéh méné nuac héna ac aŋgéŋ tima tohozac iminéŋ nuac goina héizac. Waŋu méhénéh méné goina héinéŋzac imi Maŋgocnanéŋ iwac goiya héimimac. Waŋu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac.

22 Yudanéŋ (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miŋ Kewu némac niŋac baec ic ionac qahac, néŋ nonac nec sac nénézéna hémmbiŋ?

23 Yesunéŋ melemma ézéyec; Méhénéh méné nuac goina héizaciguc imi inéŋ nuac ac tohoyu Maŋgocnanéŋ iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiŋ.

24 Méhénéh méné nuac goina ménda héizac iminéŋ nuac ackuažéc imi ménda tohomac. Waŋu nuac ackuažéc ini niŋanžu imi nena qahac, néŋ méli néhec Maŋgocna iwac ackuažéc wanžac.

25 Iniguc tacmanec ac yomi énézéza.

26 Waŋu Maŋgocnéŋ nuac qaciguc Héipuc icgina, Uŋa Téréya méliyu mamac. Inéŋ hama iwawai moczoŋ ku énécmima ac énézéza imi moczoŋ héiqeli énécmimac.

27 Luac onac muru wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luac énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéŋ énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niŋac ewa qeriginanéŋ ménda yéwérimac. Waŋu zénéngina ménda hirimac.

28 Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru liliŋgéma hamanŋ. Nuac Maŋgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niŋac ini goina héinéŋzuiguc ni Maŋgocnawac muru kemman imuac ségiségi wambunec.

29 Kecma andiaiguc hiŋjiyu ninzéngé némmu niŋac deguc haka imi ménda hiŋjiyunec énézéza.

30 Baecac kuc miŋinanéŋ hazac imuac niŋ ni iniguc nalé horua ac ménda zémanŋ. Waŋu iwac kucya imi nuac kucna ogicmacac séc qahac.

31 Waŋu baec icnéŋ ni Maŋgocna goiya héimianzua imi niŋtegicmu niŋac ni Maŋgocnanéŋ nézéyec séciguc iwawai waŋanžua. Hagic waima kenni.

¹ Ni waij ic héla, waju nuac Manjocna imi ai ic wanjac.

² Inej hawana méjac méj héla ménda haianjac imi moczon qericanjac, waju hawana méjnén méj héla haianjac imi séc méj sasala haimacac nij tanjééréj memianjac.

³ Ini imi ackuazéc énézúza iminén bec tanjééréj meénéc Mizac.

⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qerinaiguc kecmañ. Hawa méjnén waij ic uraiguc ménda mékétamaciguc eñeyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac.

⁵ Ni imi waij ic ura ini imi hawahécna. Méjnén méj nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecha imi héla sasala haimac. Waju ini ni qahaciguc iwawai méj wammuac séc qahac.

⁶ Méjnén méj nuac qerinaiguc ménda kezcaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Waju ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zemac.

⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qerinaiguc hezaciguc imi iwawai méj nijac wamma zéwelecgcic imi nijénéc miwa memu.

⁸ Ini héla sasala haimu iminén nuac Manjocna edamuya mihicñi mimac. Waju ini nuac tohotoho ichécna wammu.

⁹ Manjocnéj nuac goina héinéñanjac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac nij nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu.

¹⁰ Neñ Manjocnawac héna ac méndacma iwac goi héihéiya qeriaiguc kecañzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qerinaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qe-salecgémac nijac ac imi énézúza.

¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neñ onac goigina héiénécmanzua imuhucyanec ini enjocnec goigina héiamumu.

¹³ Ic méjnén alahéra méra énécmimañ zé efima humumac imi iwac goi héihéiya imi eñeña yanda. Goi héihéi méjnén imi ogimacac séc qahac.

¹⁴ Héna ac énézúza imi tohoma wammuiguc ini nuac alahécna téngéñ wammu.

¹⁵ Welen qeqenén iwac miñina némac ai meanzac imi ménda zéyu nijanjac imuac nij ni onac nijac welen qeqe hécna ménda zéma imuhuc ménda unurumañ. Ni iwawai Manjocnawac murunec nij imi moczon énézéwa nindacgcic imuac nijac onac nij alahécna zéma unuruzua.

¹⁶ Eneñ ni ménda népésigic, néñ neñ ini énépésiyi. Imi mia ini héla hémbénaña heheya haima nuac qaciguc Manjoc imuac me imuac qesigic énécmiyu késamu nijac kumu énécmiyi.

¹⁷ Héna ac youmi énécmizua; Enjocnec goigina héiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ichéra momacnec hazéc waj énécmimu.

¹⁸ Baec icnéñ hazéc waj énécmimuiguc walac ni hazéc waj néngic imi nijtegicmu.

¹⁹ Ini baecac buña wambunec imi baec icnéñ ionac buña wanjic goigina héi énécmiwunec, waju ini ionac buña qahac. Waju ini baecarunec gési énécmiyi imuac nijac baec icnéñ hazéc waj énécmianzú.

²⁰ Ac zéza yomi nimma nimma kecmu; Welen qeqe ic méjnén miñina ménda ogicmac. Ni hazéc waj néngiciguc ini imuhucyanec waj énécmimu.

Wañu nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu.

²¹ Méréneñ méli néhec imi ménda ninzu imuac niñac ieneñ nuac qacna niñac iwawai imi moczoñ wañ énécmimu.

²² Neñ ionaru ménda mama zéauwinec imi ieneñ késpedesgina qahac kecwunec. Wañu deguc késpedesgina niñac acgina zésolarñimuac séc qahac.

²³ Méñnéñ méñ ni hazéc wañ néñzac imi Mañgocna momacnec hazéc wammizac wammac.

²⁴ Ni suginaiguc iwawai ic tosaraneñ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ieneñ késpedesgina qahac kecwunec. Wañu ieneñ Mañgocna zéma ni momacnec nircma hazéc wañ nérécmizu.

²⁵ Ieneñ héña qahaciguc ni eñ hazéc wañ néñzu, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niñ imuhuc wanzu.

²⁶ Onac Héipuc ic méñ Mañgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uña Anutu arunec mama haanzac imineñ héipucna wañ némmac.

²⁷ Ini hénihéña igucnec niguc kecgcac keczu imuac niñ ini acguc nuac héipucna wañ némmu.

16

Baec icnéñ hazéc wañ énécmimu.

¹ Ini ménda qonzon tongému niñac imuhuc énézéyiac énézézua.

² Ieneñ Anutuac hénaorñ sugina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé méñ hayu imuaru ieneñ ini unuma Anutuac welen qe qe ai meziñ imuhuc zéma nimmu.

³ Ni me Mañgoc ménda niñnércmizu imuac niñac haka silic imuhucya wañ énécmimu.

⁴ Naléya hayu, O Miñ Kewuneñ youmi nénézéyu niññ zéma niñyacgému niñac ac imi énézézua. Iniguc keru imuac niñac hénihéñaiguc ac yomi ménda énézéyi.

⁵ Degucmi ni méli néhec iwac muru lilingéma kemman zéwa onarunec méñnéñ méñ; Dimucgeñ kembésémañ, zéma ni ménda qesinéñzu.

⁶ Wañu ac imuhucya imuhucya énézéwa qeriginaiguc ewa biricnéñ sécgézac.

⁷ Wañu ac héla zéwa niñgic; Ni ménda kembinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Wañu ni kemmaniguc nenaoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niñac ni wai énécmima kemman imi onac hiagina niñac.

⁸ Inéñ hamac nalé imuaru késpedes zéma haka solañ zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiñ ac wañ énécmimac.

⁹ Késpedesgina niñac zéma ni ménda niñzéñgé néñzu imuac ara zénécmimac.

¹⁰ Haka dindiña niñac zéma ni Mañgocnawac emba ini muñguc ménda némmu imuac énézémac.

¹¹ Wañu gésigési niñac zéma baec yomuac kuc miñina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹² Ni iwawai sasalawac ara henéñzac, wañu deguc énézédacba hia bisiqatéñ wammuac séc qahac wammac.

¹³ Ac hélawac Uña téréyanéñ hamac nalé imuaru inéñ ac hélaiguc ini héihéré énécmimac. Inéñ eñeya ewa siñguc ménda zémac, néñ ac niññzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac énézémac.

14 Inéj ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niñ inéj edamuna mihicñi némmac.

15 Iwawai Mañgocarú hezac imi moczoñ nuac, imuac niñ Uña Téréyanéñ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézuá.

16 Ini nalé hotoñadac tacma ni ménda némmu duña nalé herec ménda keñu muñguc ni némmu.

17 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosara ieneñ eñaoñec qesiamugic; Ni Mañgocnawac kemmanñ imuac ni nalé hotoñadac tacma ménda némmu, néñ duña nalé herec ménda keñu muñguc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc?

18 Imuac ieneñ zégic; Nalé hotoñadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niñasarizñ.

19 Yesunéñ ieneñ qesimiwiñ zé wanzu imi nimma énézéyec; Ini nalé hotoñadac ménda némmu, néñ duña nalé herec ménda keñu muñguc némmu zéwa ac imuac mia eñaoñec qesiamuma keczu?

20 Hélañec téñgérñ énézéwa niñgic; Ini siacma ewa biric wammu, néñ baec séc ic embac ieneñ ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, néñ ewa biricgina néñ melenñ ségiségigina wammac.

21 Merac memeyawac naléya ducñiyu embacnéñ qenzerñ manzerñ qemac, néñ merac imi hicñiyu merac qelia méñ baeciguc hicñizac imuac ségiségi niñac qenzerñ manzerñ imi eluñ qemac.

22 Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, néñ muñguc inicha ewagina ségiségi wanñ ségiségi imi méñnéñ méñ onagicmacac séc qahac wammac.

23 Nalé imuaru ini iwawai méñ niñac ménda qesinémmu. Hélañec téñgérñ énézéwa niñgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Mañgocnéñ énécmimac.

24 Éréma kecma nuac qaciguc iwawai méñ niñac ménda welecánzu. Néñ welegic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

25 Séséc aciguc ac youmi énézézua, néñ nalé méñ hamac imuaru Mañgocac zémanñ zé séséc ac ménda zéma bénzérñanec zéasari énécmimanñ.

26 Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niñ wamma Mañgocarú welecmánñ imuhuc ménda énézézua.

27 Imi mia yomuac niñac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi ninzérñgégic imuac niñ Mañgoc eñeyaoc onac goigina héiéncmimac.

28 Ni Mañgocarunec mama baec yomuhucgenñ hayiac muñguc baec yomi waima Mañgocarú kemmanñ.

29 Zéyu tohotoho ichéra ieneñ zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bénzérñanec zéasarizanñ.

30 Gi iwawai moczoñ niñasarianzanñ imuac niñ méñnéñ méñ ménda qesigérñunec ac bakia zéanzanñ imi deguc niñtecigicma gi Anutu arunec hanec imi ninzérñgé génzñ.

31 Ini degucdacmi ninzérñgé nénzu imuhuc zéma Yesunéñ melemma zéyec.

32 Wanñ naléya hayu ini wainémma tuima kendagic ni momacguc kecmanñ. Wanñ nalé imi bec hazac. Wanñ nenacñec qahac, Mañgocnéñ niñguc kecmac.

33 Nuac qerinaiguc ini ewa bénzérñginaguc kecmuac niñ ac imuhucya imuhucya énézézua. Wanñ baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Wanñ ewa bénzérñ kecmu, ni baecac kuha imi ogicdaczua.

17

Yesunéj enjeya niñac welerec.

1 Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumenjiguc hima yomuhuc welerec; Manjoc, nalé imi bec hazac. Nanja edamuya mihicnɔj mina, Nanjanéj gi edamuga mihicnjigémmac.

2 Ic embac geñgaoc minec imi moczoñ yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczoñ galeñgé énécmimawac qac buña imi minec.

3 Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñéréc mimia iminéj kekec hémbénaña wanzac.

4 Ni ai memañac zé nénnec imi bec metecgedacma baeciguc gi edamuga mihicnjigénzua.

5 Manjoc, baec kurumenj ménda hicñiyecnec giguc edamuna késa keru imi degucmi kicgaiguc némma edamuna mihicnɔj néna.

Yesunéj tohotoho ichéra ionac niñ welerec.

6 Baecarunec ic embac nénnec ionaru ni qac buñaga zéau énécmizua. Ienej imi guac buña, wañu ni nénnec. Wañu ienej guac ackuazécga imi tohoanzu.

7 Wañu ienej iwawai moczoñ gi ni nénnec imi guac murunec hayec imi deguc ninzu.

8 Ackuazéc nénnec imi énécmidacba késadaczu. Imuac ni guarunec hayi imi hélacnec niñasarima geñ méli nénnec imi ninzéhégézu.

9 Ni ionac niñ welecza, wañu baec séc ic ionac niñac qahac, néñ ic embac nénnec ionac niñac welecza. Imi mia yomuac niñ, ini imi guac buña.

10 Ic embac nuaru hezac imi moczoñ guac. Wañu ic embac guaru hezac imi moczoñ nuac. Wañu ionarunec edamuna hanéñu meza.

11 Ni baeciguc nalé komodia méñ ménda kecmañ. Wañu ienej imuarunec kegcic ni guaru hamañ. Manjoc Téréya, Nekañ momacguc kezcic ésécnec ienej momacguc wammu niñac qacga nénnec iminéj añgéh tiénécmiwésémañ.

12 Ni iniguc kecma guac qacga nénnec iminéj añgéh tiénécmiyi. Wañu sugcina igucnec méñnéñ méñ kisikiyon ménda mihicnjigic, néñ héna ac héla wammacac niñ méñ kisikiyonac buña wañec inéñnec sac kisikiyon mihicñiyec.

13 Wañu degucmi ni guac hazua. Nuac ségiségina iminéj ionac qerignaiguc sécgémac niñac ac youmi baec yomuhucgeñ gézézua.

14 Ni guac ackuazéc imi énécmiwa, ni baec séc ic ionaru ménda toroqe énécmima kecanzua ésécnec ienej acguc ionaru ménda toroqe énécmima kegcic baec séc ic enej hazéc wañ énécmizu.

15 Baec yomuhuc geñnec énépésiwésémañac niñ ménda welecgénzua, néñ biria igucnec añgéh tiénécmiwésémañ niñac gézézua.

16 Ni baec yomuac buña qahac ésécnec ienej baec yomuac buña qahac.

17 Guac ackuazécga iminéj ac héla wanzac. Ac héla iminéj météré énécmiwa.

18 Geñ ni baec ic sugcinaiguc méli nénnec ésécnec neñ i baec ic sugcinaiguc méli énécmizua.

19 Ac hélanéj météré énécmimacac niñ ionac niñ wamma ni nena météré amuzua.

Yesunéj ninzéh ninzéh ic ionac niñac welerec.

²⁰ Ni ionac niñac sac ménda welecua, néj ackuazéé énézégic nimma ninzégé némmu ionac niñac momacnec welecgénzua.

²¹ Manjoc gi nuac qerinaiguc kecna ni guac qerigaiguc kecua imuhucyanec ienej momacguc wamma nekar qeriniraiguc kegcic baec séc ic ienej gi ni méli nénnec imi ninzéhégému.

²² Niri momac keczic imuhucyanec ini momacguc wammu niñac ni edamuna nénnec imi ionac énécmizua.

²³ Ienej momacguc téhgéh wamma kecmu niñac neñ ionac qeriginaiguc kecha geñ nuac qerinaiguc kecna. Imuhuc wanzié baec séc ic embac ienej geñ ni méli nénnu hayi imi zéma nuac goina héinéñanjanj ésécnec ionac goina héi énécmianzanj imi héñtecgicmu.

²⁴ Manjoc, ic embac geñ nénnec ienej ni dimucgeñ kecmaj imuhucgeñ niguc momacnec kecmuac niñ wanzua. Imuhucgeñ baec kurumeñ ménda heyunec nuac sij niñanjanj imuac niñ edamuna mihicñi nénnec imi momacnec hémmu.

²⁵ Manjoc, nuac solarja miñina, baec séc ic embac ienej ménda niñgénzu. Wanju neñ gi niñgémba tohotoho ichécna ienej geñ ni méli nénnec imi ninzu.

²⁶ Neñ guac qac buñaga measari énécmiwa niñgéhzu. Ai imi memañac toroqema mewa guac sinja nuac muru hezac iminéñ ionac muru hemac. Wanju ni aguc ionac qeriginaiguc momacnec kecmaj.

18

Oliwa aiiguc Yesu késagic.

¹ Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku gericma keñgic. Néwécqerña imuaru oliwa ai heyu Yesunéj tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kereñgic.

² Yesunéj ai imuhucgeñ tohotoho ichéra iniguc tocgéañgic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inéñ ai imi niñec.

³ Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienej ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanéñ ai ichéra imi zéma yaré ic tunj onagicma ionac héna meénécmiyu ienej kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic.

⁴ Yesunéj iwawai hicñimimac imi bec moczoñ nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu?

⁵ Ienej melemma zégic; Yesu Nazareteneç iwac. Yesunéj melemma zéyec; Ni imi mia. Wanju andé qeqe ic Yuda Iskarioto i aguc iniguc momacnec nanjic.

⁶ Wanju Yesunéj, Ni imi mia, zéyu ienej andé andé kemma baeciguc mama unuyec.

⁷ Yesunéj muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazareteneç iwac.

⁸ Yesunéj melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua. Imuac ini ni hocnéñzuiguc ic tosara youmi waigic kemmu.

⁹ Imi mia, Gi nénnec imuacnec méñ ménda méwétécgéwa sohozac, zéyec ac imi héla wammacac niñac imuhuc zéyec.

¹⁰ Simon Petero souyagucnéñ sou imi héréma hofac oo ic eñeñawac ai merac méñ qema gezawa héiyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.)

11 Yesunéh Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Manğocnéh néjec imi ni ménda nemanjac zé ninzan?

Yesu wagicma Anasi iwac kenjic.

12 Yaré ic tunj onac taséhécgina zéma ionac galenjina zéma Yuda ic ionac ai ic ienej Yesu késama dérécgégic.

13 Dérécgéma wagicma walac Hanasi iwaru kenjic. Wañu Anasi imi Kayafa yawuj imuhucgen hofac oo ic eñenagina kerec iwac yéféya.

14 Kayafa iminéh mia becneç yomuhuc zéma Yuda ic zémindiñi énécmiyec; Ic momacgucnéh ic embac sasala onac niñ humumac iminéh hia wambac-nec.

Peteronéh Yesu qaecgé miyec.

15 Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya méñ Yesu méndaroc. Tohotoho ic méñ imi hofac oo ic eñenánéh nimmiñeç imuac niñ kemma moczoñ Yesuguc iwac sombenjiguc eñoc.

16 Wañu Peteronéh demin séñganjen nagu kuayaiguc nañec. Nañu duña ai merac méñ hofac oo ic eñenánéh nimmiyec inéh kemma awiawi embac méñ naguiguc nañec imi ézéma Petero wagiru demin qeriaiguc éréyoc.

17 Awiawi embac naguiguc nañec iminéh Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya méñ me qahac? Zéyu Peteronéh zéyec; Ni qahac.

18 Ama sanjen qeyu welen qeçe ic tosara zéma ai ic ienej geric higic zeyu lelegéma zonemma nanjic Petero i acguc iniguc momacnec geric zonemma nañec.

Hofa oo ic eñenánéh hénia nimmanj zé Yesu qesimiyec.

19 Hofac oo ic eñenánéh iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec.

20 Yesunéh yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiñu énézéañi. Ni nalé séc azoazoro amaiguc me ocmuñ téréyaiguc zéwa Yuda ic acguc moczoñ haanjic. Ni sasanjiaiguc ac méñ ménda zéyi.

21 Imuac némac niñac qesinénzan? Ic embac gezac qema niñanjic imi onac muru acna qesiéncmina. Némac ac zéañi imi ienej ninzu.

22 Ac imuhuc zéyu ai ic méñ hosuraiguc nañec iminéh méra tawéyanéh otoma zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eñeja ara melemma zézan?

23 Wañu Yesunéh zéyec; Ac méñ késpedesraguc zézuaiguc késpedesira imuac zéauna. Wañu ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzañ?

24 Imuac Hanasinéh Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eñeja Kayafa iwac muru kenjic.

Peteronéh muñguc muñguc Yesu qaecgé miyec.

25 Simon Peteronéh gericiguc zonemma nanju tosanánéh qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic méñ me qahac? Wañu Peteronéh Ni qahac zéma héla qaecgéyec.

26 Wañu hofac oo ic eñenawac ai merac méñ, Petero gezawa herirec iwac sac tasia méñnéh Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiiguc i guc kerac ni ménda iriczua me?

27 Wañu Petero muñguc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wañu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nañec.

28 Ama gianḡianḡac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac deminḡ qeriaiguc kerenḡic. Wanḡu Yuda ic ienenḡ ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenḡic imuac kendonḡ nene téréya imi efima newinḡ zéma baec galeḡac ai amaiguc ménda enḡic.

29 Imuhuc wanḡic Pilatonénḡ yacma séḡganḡenḡ ic embac ionac muru hinḡacma qesiénécmiyec; Ic youmi némac hénia ninḡac késama hazu?

30 Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawinḡnec.

31 Zégic Pilatonénḡ énézéyec; Enḡac wagicma kemma enḡanḡ hénia aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ienenḡ zégic; Nini ic ménḡ qehumuwinḡac kuc bunḡa ménda késa kecziḡ.

32 Haka imuhucya imi Yesunénḡ enḡeḡac dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac ninḡac hicḡiyec.

33 Pilatonénḡ munḡuc baec galeḡac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qarū enḡu qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me?

34 Wanḡu Yesunénḡ duḡa qesimiyec; Qesiqesi imi geḡḡacarunec me ménḡnénḡ nuac ninḡac gézézu?

35 Zéyu Pilatonénḡ melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi geḡḡa hénāorinḡ hécḡa zéma hofac oo ic kiwahécḡa imi enenḡ. Gi némac haka wanḡnec?

36 Wanḡu Yesunénḡ yomuhuc zéyec; Nuac héḡgaleḡ ama arenḡa yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac héḡgaleḡ ama arenḡa yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac welenḡ qeḡe hécnanénḡ anḡénḡ tinémma yaré qeḡic Yuda ic ienenḡ ménda népésiwunec. Wanḡu deguc nuac héḡgaleḡ ama arenḡa yanda imi baec yomuacnec qahac.

37 Imuhuc wanḡu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonénḡ qesimiyu Yesunénḡ zéyec; Gi nuac ninḡac Ic Kewu zézanḡ imi hélacnec. Ni imuac ninḡac baec yomuaru hicḡiyi. Ac hélawac héipuc wammaḡ zéma mayi. Imuac ic ménḡ ac hélawac bunḡa keczaciguc imi nuac ewana nimmac.

38 Zéyu Pilatonénḡ qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc munḡuc séḡganḡenḡ Yuda ic ionac muru hinḡacma yomuhuc énézéyec; Iwaru késpedes ménḡ ménda mihicḡizua.

39 Naguc sacyaguc ogicma kenḡic imuac kendonḡ séc hésa ic momacguc hulac énécmianḡi imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac ninḡac wanḡu me qahac?

40 Zéyu munḡuc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanḡinḡ! Wanḡu Baraba imi mia kaiziliwenḡ ic zéma kowu nene.

19

Pilatonénḡ Yesu iciguc qemuac zétecgéyec.

1 Wanḡu Pilatonénḡ Yesu wagicma hihilocnénḡ qeyec.

2 Wanḡu yaré ic ienenḡ hésa waiyagucnénḡ ic kewuac opoc ménḡ mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku quoc quocgia héimigic.

3 Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanénḡ otogic.

4 Wanḡu Pilatonénḡ ménḡucnec séḡganḡenḡ hinḡacma zéyec; Ninzu, ni késpedesira ménḡ ménda mihicḡizua imi nimmu ninḡac ic imi onac muru wagicma mazua.

5 Yesu maleku qouc qoucgia zéma opoc waiyaguc mama nanju Pilatonén énézéyec; Héngic, ic youmi.

6 Zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma ai ic ienej i hémma qacma, Ic héngenja wéndaraiguc qena! Ic héngenja wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonén zéyec; Ni késpedesya mén ménda mihiçizua imuac enjaoc wagicma kemma ic héngenja wéndaraiguc qegic.

7 Wanju Yuda ic ienej melemma zégic; Nonac muru hénac ac he nénécmizac. Inén, Ni Anutuac Nanja zéyec imuac ninj hénac acnina tohoma wammini i humucac buja wanzac.

8 Pilatonén ac imi nimma zénéja muᅅguc yanda hiriyec.

9 Pilatonén muᅅguc baec galeᅅac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézéyec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa mén ménda zéyec.

10 Wanju Pilatonén muᅅguc qesimiyec; Gi nuac ac bakia ménda melembésémaᅅ? Ni hulacgémmaᅅ zé hía hulacgémmaᅅ wanju Ic héngenja wéndaraiguc gumaᅅ zé hía gumaᅅac séc kuc bujana imi henénzac imi gi ménda niᅅasarizaᅅ?

11 Zéyu Yesunén melemma zéyec; Ounec ménda géᅅuiguc kuc bujananéj ménda nogicmac. Imuac ninj ic mén néspedesima guac muru haiyec iwac késpedesiya imi guac késpedesicga ogicma kunej yanda wanzac.

12 Ac imi zéyu nimma Pilatonén Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wanju Yuda ic ienej yomuhuc zéma qacmanec nanjic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Méᅅnéj mén eneya ninjac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécya wammac.

13 Pilatonén ac imi nimma Yesu wagiru sombenj hocnéj haigic hoturuyec imuhucgej hiᅅgacma gésigési tataciguc tarec. Séᅅgagenj sombenj imuac qara imi Hebiraio aciguc Gabata.

14 Oraᅅ imi nagu sacyaguc ogicma keᅅgic imuac kendorj wammac, deguc imi imuac zéréᅅqéréᅅ naléya, wanju kaiwe kiwa bec gumpiti wanju Pilatonén Yuda ic yomuhuc énézéyec; Héngic, onac ic kewu.

15 Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna. Ic héngenja wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonén qesiénécmiyec; Ni ic kewugina ic héngenja wéndaraiguc qemaᅅ? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ienej zégic; Ic kewunina imi Kaisa, mén ménda keczac.

16 Tetecgiaiguc Pilatonén ic héngenja wéndaraiguc qemu ninjac oporec.

Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic enej Yesu wagicgic.

17 Yesunén eneyaoc ic héngenja wéndara huama baec boᅅa mén qara Oruçic (Hebiraio aciguc Golgota.) imuhucgej keᅅec.

18 Imuhucgej Yesu ic héngenja wéndaraiguc qegic. Wanju i guc ic éréhéc momacnec uruma néwéc néwéc hai érécmigic nanjic Yesu imi sugiraiguc naᅅec.

19 Pilatonén kiwi mén oma ic héngenja wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wanju yomuhuc ooyawac heyu olongic; Yesu Nazareteneç, Yuda ic onac ic kewu.

20 Baec Yesu qegic naᅅec imi ama areᅅa yanda hosuraiguc heyec imuac ninj Yuda ic sasalanén kiwi imi olongic. Wanju kiwi imi Hebiraio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec.

21 Waŋu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahécgina ieneŋ hama Pilato getalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnéŋ; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna.

22 Zégic Pilatonéŋ melemma zéyec; Némac ac ozua imi neŋ imuhuc ozua.

23 Yaré ic eneŋ Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic naŋu malekuya mema méndéŋgic kembonŋ qahac waŋu sécgina momac momac késagic. Maleku geria méŋ heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hiŋgacma tecgéyu usuya momacguc waŋec.

24 Imuac niŋ ieneŋ eŋaoc yomuhuc eminiŋgic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammacac niŋ hicŋiyec; Ieneŋ malekuna sugginaiguc méndémma késagic. Waŋu nuac malekuna késawiŋ zéma sumbic négic. Yaré ic ieneŋ waŋgic imi, imi mia.

25 Waŋu Yesuac ic héŋgeŋa wéndara hosuraiguc neŋgocya zéma neŋgoc komocya zéma Klopawac iniŋa Maria zéma Makdala Maria eneŋ naŋgic.

26 Yesunéŋ neŋgocya zéma tohotoho icya méŋ siŋ nimmianec imi ho-suraiguc naŋic iricma eŋeya neŋgocya ézéyec; Embac hénna guac naŋga imi.

27 Waŋu iwac tohotoho icya ézéyec; Hénna, guac neŋgocga imi. (Nalé imuhuc geŋnec tohotoho icya iminéŋ Yesuac neŋgocya wagicma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

28 Imuhuc zéma Yesunéŋ iwawai moczonŋ sécgédarec imi nimma kiwi téréyaiguc ac hezac imi héla wammac niŋac, Owuruŋna qanŋararaŋ qezac, zéyec.

29 Waŋu imuaru kiruŋ méŋ waiŋ howuragucnéŋ kuaya qeyu tarec. Taru ieneŋ konduŋ kagalic qunduŋgéma zoroc susuriaiguc koroma Yesuac kuayaiguc naŋgéŋgic eŋec.

30 Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc orucya sicgéma mayu uŋaya waimiyec.

31 Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, waŋu oraŋ imi Sabata kendorŋ yandayaguc, imuac niŋac qamoc imi ic héŋgeŋa wéndaraiguc imuhuc ménda nammu niŋac Yuda ic ieneŋ Pilato yomuhuc qesimigic; Hénagina sira kuma qamocgina metecgéŋgic mamu.

32 Waŋu yaré ic ieneŋ hama ic éréhéc Yesuguc momacnec urugic naŋoc walac méŋac hénaya sira kumaguc andiaiguc méŋac imuhucyanec kugic.

33 Yesuac hama héŋgic inéŋ bec humuyu hénaya sira ménda kugic.

34 Waŋu yaré ic méŋnéŋ luacyanéŋ iwac maréŋa nézéŋgéyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec.

35 Méŋ kiwanéŋ imi héŋec inéŋ héipucya wamma zézac. Waŋu iwac ac imi hélacnec. Waŋu ac héla zézac imi eŋeyaoc niŋzac. Imi mia ini momacnec niŋzéŋgému niŋac héipucya wanzac.

36 Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammac niŋac hicŋiyec; Sira méŋ ménda kugic zéŋgémac.

37 Waŋu kiwi téréya méŋ imi yomuhuc ogic hezac; Ieneŋ i nézéŋgéŋgic iwac kicgina hima hémmu.

Yesu téŋgéŋgic.

³⁸ Yesuac tohotoho ic méri Yosefe Arimataia ama areñ yanda igucnec imi Yuda ic ionac bawa yandiyu sanjima ninzéngegéc. Inéri Yesuac qamora memac niñac Pilato qesiyu Pilatonéri oaec zémiyu kemma Yesuac qamora mema keñec.

³⁹ Wañu becneç sinjiaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i acguc haléc mér zéma aloe imi 30 kiloac séc mutulanjéma lelecgéma mema hayec.

⁴⁰ Wañu Yesuac qamora mema Yuda ic ieneñ qamoc téngéanjiç imuac haka méndacma haléc héméñaguc imi héima héima malekunéri osoyoc.

⁴¹ Wañu Yesu qegic imuaru kisi méri heyec. Wañu imuac qeriaiguc bañec méri qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgeñ qamoc méri ménda haigicnec heyec.

⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérénqéréri naléya imuac niñ bañec hosuru heyec imuhucgeñ Yesuac qamora haiyoc.

20

Yesu humuc igucnec yarec.

¹ Sonda sinjunc ama ewiawac Maria Makdala inéri kic suañ bañeciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucnec qililingégic anjéma nañec.

² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya méri Yesunéri siñ nimmianjec iorac muru usuñec hama yomuhuc érézégéc; Miñ Kewuac qamocya imi kic suañ igucnec mema keñjic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninziñ.

³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic méri ekaocnec yacma kic suañ bañeciguc keñjoc.

⁴ Wañu ekawu usuñec keñic tohotoho ic méri imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuañ bañeciguc kendarec.

⁵ Kemma sigéma qeria héñu linéñ maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda kereñec.

⁶ Simon Peteronéri méndacma hama bañec qeriaiguc kemma héñu malekunec heyec.

⁷ Wañu kereñ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara linéñ imiguc ekac ekac heyoc.

⁸ Wañu tohotoho ic méri kic suañiguc walac hayec iminéri degucguc keremma hémma ara ninzéngegéc.

⁹ (Wañu kiwi téréyaiguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niñasariyocnec.)

¹⁰ Wañu munjuc lilingéma amagiraiguc keñjoc.

Maria Makdala inéri Yesu mihicñijec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ bañec kuayaiguc siacmanec nañec. Namma siacma kiwa hiyu ou bañec qeriaiguc eñec.

¹² Hima héñu kua meme uña éréhéç malekugira lalac lalacnec qamoc heyec imuaru méñnéñ héniaiguc méñnéñ orucyaiguc taroc.

¹³ Wañu qesimiyoc; Embac némac niñac siaczan? Qesiyic zéyec; Ieneñ Miñ Kewuna mema keñjic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninzua.

¹⁴ Imuhuc zéma lilingéma héñu Yesu imuhucgeñ nañec. Wañu embac inéri i imi Yesu imi ménda héntegirec.

¹⁵ Wañu Yesunéri yomuhuc qesimiyec; Embac némac niñ siaczan? Gi mérac hoc keczan? Wañu embac inéri niñu ai miñjina ésécnec wañu

gesimiyec; Ic kuney* geñ iwac qamora mema kenzańiguc i dimucgeñ haizan imi nézéna kemma mewa.

¹⁶ Zéyu Yesunéñ zéyec; Maria. Zéyu nimma muñguc lilingéma Hebiraió aciguc Raboni! zéyec. (Neñañ aciguc kiwi ic.)

¹⁷ Wañu Yesunéñ zéyec; Ménda nosina ni Mañgocnawac muru ménda enzuane. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Mañgocna, onac Mañgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina momacnec wawaña iwac muru emmañ.

¹⁸ Zéyu Maria Makdala inéñ ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keñec. Kemma ni hélacnec Miñ Kewu hénzua Miñ Kewunéñ yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énécmiyec.

Yesunéñ tohotoho ichéra ionac muru hicñi énécmiyec.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hingaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéñ iniguc heyu.

²⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma maréña imi énézéyu héngic. Tohotoho ichéra ieneñ Miñ Kewugina héñtegicma ségiségi yanda wañgic.

²¹ Wañu Yesu muñguc énézéma zéyec; Luaenéñ iniguc heyu. Mañgocnéñ ni méli nénzac éscnec neñ ini méli énécmizua.

²² Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hihima énézéyec; Uña Téréya megic.

²³ Ini méñac méñ kápésicgina wai énécmizuiuguc kápésicgina imi qahac wanzac. Ini kápésicgina ménda wai énécmizuiuguc kápésicgina imi hezac.

Yesunéñ Tomawac muru hicñimiyec.

²⁴ Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucnec méñ qara Toma (Didimo† zémiañgic) iminéñ Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec.

²⁵ Tohotoho ichéra tosaraneñ, Nini Miñ Kewu hénziñ, zéma ézégic Tomanéñ yomuhuc zéyec; Mériaiguc birin lépécya imi ménda hémma mérana merawanéñ birin hingarec imi ménda osima mérananeñ iwac maréñaiguc ménda osinimmañiguc imi ni ménda ninzéhémañ.

²⁶ Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra muñguc ama imuac geriaiguc tacgic nalé imuhucgeñ Tomanéñ i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, wañu Yesunéñ haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéñ iniguc heyu.

²⁷ Imuhuc zéma Tomawac niñ zéyec; Méragawac merawanéñ yomuhucgeñ suluma mérana osima hémma maréñaiguc méraga haina hingaru osima niñna. Wañu ewa éréhéc ménda wamma ninzéhéna.

²⁸ Tomanéñ melemma zéyec; Nuac Miñ Kewuna zéma nuac Anutuna!

²⁹ Zéyu Yesunéñ ézéyec; Gi kicganéñ némmaguc ninzéhégé nénzan? Wañu méñnéñ méñ ménda némmanc ninzéhégé némmu imi eneñ ségiségi ginaguc wammac.

³⁰ Yesunéñ tohotoho ichéra ionac kicginaiguc asé kiwi icnéñ ménda memeya sasala méñ acguc meyec, néñ imi moczon kiwi yomuac qeriaiguc ménda odacha hezac.

³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naña keczac imi ninzéhégéma iwac qaraiguc kekec késa kecmuac niñ kiwi youmi ozua.

* **20:15:** Girik aciguc; Miñ kewu. † **20:24:** Didimo imi; Neñañ aciguc Héi séwi séwi.

21

Tohotoho ichéra ienen Yesuac ara tohoma kondun lambéc sasala hérégic.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéh munçuc Tiberia kondunçiguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicnjyec;

² Simon Petero zéma Toma (Didimo* zémiançigic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaiio nanhéréra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc mén ieren momacnec kecçic.

³ Waçu Simon Peteronéh énézéyec; Ni kondun lambéc késamaç zé kondunçiguc kemmanç. Zéyu ienen Nini imuhucyanec giguc kembiç zégic. Waçu hiçgacma kemma zéiciguc emma keççic. Waçu siçi imuaru iwawai mén ménda késagic.

⁴ Kaiwe kiwa deniç deniç éréyu Yesu doku giçgiça sakasaciguc nançec. Waçu tohotoho ichéra ienen Yesu nançec imi ménda héçteçigic.

⁵ Waçu Yesunéh énézéyec; Merachécna, kondun lambéc mén késazu me çahac? Zéyu, Çahac, zégic.

⁶ Waçu énézéma zéyec; Uficiçina héiginaigucçenç gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc waççigic kondun lambéc sasala kuaya çeyec. Imuac niçaç hérémuac séc çahac waçec.

⁷ Waçu tohotoho ic mén Yesunéh siç nimmiançec iminéh Petero ézéyec; Imi Miç Kewu! Waçu Simon Peteronéh, Imi Miç Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niçaç malekuya focdac kemberaçiguc zikima kondunçiguc luma hiçgarec.

⁸ Kondunç giçgiça igucnec kemma nançic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda waçec. Imuac niçaç tohotoho ichéra tosara ienen zéiciguc ufiç kondun lambéc kuaya çeqeyaguc imi héréma hagic.

⁹ Baeciguc éréma héççic geric zema nanç imuac çahaiguc kondun lambéc tosara zéma saméh tosara tarec.

¹⁰ Waçu Yesunéh énézéyec; Kondun lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic.

¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronéh zéic çahaiguc emma ufiç héréma séçgaççençiguc haiyec. Waçu kondun yaç kuneh kuneh kuaya çegic çétéya 153 imuac séc waçec. Kondun yaç sasala imuhucyanec, néç ufiç imi ménda tegirec.

¹² Waçu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Waçu ienen ic imi Miç Kewuçina imi nindacçigic imuac niç ménéh mén, Gi méré? zéma ménda çesimiyec.

¹³ Waçu Yesu hama saméh mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec.

¹⁴ Yesunéh humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc waçec.

Yesunéh Petero ai buça çemiyec.

¹⁵ Nene nedacçigic Yesunéh Simon Petero çesimiyec; Simon Petero, Yohaneac nança, gi iwawai youmi onogicma nuac siçça niçançanç? Zéyu Simon Peteronéh melemma zéyec; O, Miç Kewu, neç guac siçça niçançzua imi gi niçanç. Zéyu Yesunéh zéyec; Nuac rama komoc komoc héçna imi gumu énécmiwésamaç.

* 21:2: Didimo imi; Neçaç aciguc Héi séwi séwi.

¹⁶ Wañu Yesunéh munꝓuc ézéyec; Simon Yohaneac nañá, gi nuac siñna niñanꝓañ? Zéyu inéh melemma zéyec; O, Miñ Kewu ni guac siñga niñanꝓua imi gi ninꝓañ. Zéyu Yesunéh ézéyec; Nuac rama imi galeñgé énécmiwésémañ.

¹⁷ Wañu hatac haréwéc munꝓuc qesimiyec; Simon, Yohaneac nañá, gi nuac siñna niñanꝓañ? Wañu, Gi nuac siñna niñanꝓañ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronéh niñ yéwérima zéyec; Miñ Kewu gi iwawai mocꝓoñ nindacꝓañ ni guac siñga niñanꝓua imi gi ninꝓañ. Zéyu Yesunéh zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémañ.

¹⁸ Ni hélacnec téngéh gézéwa, gi sac qeli kecnciguc geñgacnec rikunꝓa zikima siñga tohoma keñha wañañec. Wañu ic yanda wambésémañ imuaru imi gi méraga suluna ic méñnéñ rikunꝓanéñ kembanganuc zikima baec méñac ménda kemmanꝓ zé ninꝓañ imuaru guagícma kemmac.

¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronéh dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Wañu Peteronéh liliñgéma andiaiguc héñu merac méñ Yesunéh siñ nimmiañec iminéh méndac ércémima hayec. Inéh siñiya méñiguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaguc lapiñgéma héima tacma, Miñ Kewu mérenéh andé gumac? zéyec imi mia.

²¹ Peteronéh ic imi hémma Yesu qesiyec; Miñ Kewu, ic yominéh dimuhuc wammac?

²² Yesunéh ézéyec; Liliñgéma hamañ nalé sura imuac séc kecmac niñ wambinec imi guac ai wammac me? Geñ imi, méndac néna!

²³ Wañu suruc iminéh dac muna hécnina ionac gezacgínaiguc hiñgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac youmi ménda humumac. Wañu Yesunéh Inéh ménda humumac imuhuc ménda zéyec, néñ liliñgéma hamañ nalé sura imuac séc kecmac niñ wambinec imi guac ai wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminéh mia iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi oyec. Wañu héipucya wamma zéyec imi hélacnec wanꝓac imi nini ninꝓiñ.

²⁵ Wañu Yesu haka tosara méñ sasala yanda wañec. Imi mocꝓoñ owacnec baec kurumeniguc kiwi imi mocꝓoñ hia ménda haihaiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñi imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima kenkecma naléya hayu

² Mélíméli ic énépésiyec ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hiçniyec imuac suruc imi moczoñ odari.

³ Qenzen manzer qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñi énécmimacac séc sasala hiçñi énécmima Anutuac héngalen ama areña yandawac énézéyec.

⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu.

⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néh ini imi ai meme sasala ménda kenunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ienen tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héngalen ama areña yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésémañ?

⁷ Zégic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eney nimmuac séc qahac. Nalé imi Mañgoc eñeya kucyaiguc meyu hezac.

⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec tetegia séciguc kemmu nuac héipuc ic hécna wammu.

⁹ Ac imi zéyu tegéyu hémmanc nañgic Anutunéh wagiru ou eñec. Eñu hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec.

¹⁰ Imuhuc eñu ienen kurumeniguc kicgina hima héñ sosolimanec nañgic ic éréhéc malekugira lalacnec ieren hosucginu wininima nañoc.

¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumeniguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumeniguc enzac. I kurumeniguc eñu hénzu imuhucyanec liliñgéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ienen baec boña mén Oliwa zéañgic imuarunec liliñgéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc kenkenawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.*

¹³ Taru hama ama qeria mén qacyaiguc heyu tacyac wañañgic imuhucgen eñgic. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipo zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naña Yakobo zéma Simon Zelote,† wañu Yakoboac naña Yuda, imuhuc.

¹⁴ Ic imi eney ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec kecgic. Wañu embac tosara zéma Yesuac nenqocya Maria zéma Yesuac munahéra ienen acguc momacnec toroqema kecgic.

* **1:12:** Yuda ic ienen Sabataiguc hena horua niñgic ai tanec wawaña imuhucya ménda kenha wañañgic. † **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaña, imi mia Yuda ic ionac tuñ méñjac qara, ienen Roma gawamañ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac wañañgic.

15 (Ic embac tocgégic ionac zaṅgégina imi 120 imuac séc wanec.) Nalé imuhucgeṅ Peteronéṅ sucginaiguc yacma yomuhuc zéyec;

16 Dac munahécna, becneṅ Uṅa Téréyanéṅ Dawidiac kuaya mema Yudawac niṅ zéyec ac iminéṅ héla wammacac niṅ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyec ic imi mia.

17 Wanu ic imi 12 sucninaiguc kecma Miṅ Kewuac ai yomuac bakia meanec.

18 (Wanu ic iminéṅ hakaya biriawac boṅanéṅ baec ménṅ boṅ meyec, imuac andiaiguc orucyanéṅ melemma hiṅgacma qeyu tomena qéséṅu kera tomena madaru humuyec.

19 Wanu haka imi zésaigic keṅu ic embac Yerusalem kegcic ieneṅ moczoṅ nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Wanu ac imuac hénia imi Sac baera.)

20 Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi wanu ménṅéṅ ménṅ imuhucgeṅ ménda kecmac. Wanu ic ménṅéṅ iwac ai buṅa imi késamac.

21 Imuac niṅ Yohanenéṅ Yesu doku naecmiyec imuhuc geṅnec érékecma Anutunéṅ Yesu sucninaiguc wagicma eṅec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéṅ sucninaiguc tacyac wanṅec imuac séc

22 niniguc kegcic ionarunec ménṅ kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambij.

23 Imuhuc zéyu ic éréhéc mihicṅi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Wanu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémianṅic.

24 (24a) Wanu ieneṅ yomuhuc zéma zéwelecgic; Miṅ Kewunina, gi ic embac neṅaṅ qeri héhéṅnina keczaṅ.

25 (25a) Yudanéṅ ai buṅaya imi waima eṅeya hénayaiguc keṅec. (24b) Imuac ic éréhéc youmi iorac muru mérac késana (25b) tatacyac mema welenṅ qeṅe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni.

26 Imuhuc zéma sumbic néma héngic Matia iwac muru héiyu inéṅ Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendonṅaiguc Uṅa Téréya mayec.

1 Ai meme 50 imuac kendonṅa* ducṅiyu ieneṅ moczoṅ ama ménṅu momacnec tocgégic.

2 Wanu kurumenṅ igucnec hétéṅ yanda ménṅ élanzaṅnec luhuc selia qeazac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec.

3 Wanu iwawai ménṅ tanera geric bélaṅa ésécnec imuhucyanéṅ tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec.

4 Wanu ic embac ieneṅ moczoṅ Uṅa Téréyanéṅ qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

5 Nalé imuaru kurumenṅ bawaiguc baera baera heyec imuhucgeṅ Yuda ic Anutu méndacma kecaṅic ieneṅ Yerusalem hama tacyac wanṅic.

6 Hétéṅ imi hicṅiyu tuṅ yanda imuaru tocgéma niṅgic acgina séc zégic imuac niṅac niniṅgina sicsaoc wanu témpirṅ wanṅic.

* 2:1: Pentikost imi Yuda ic ionac kendonṅ ménṅ; Nagu sacyaguc ogicma kekeṅa imuac kendonṅa tecgéyuguc éréma ai meme 50 wanu Yuda ic ieneṅ kendonṅ tacanṅic, wanu nalé imuaru mia Uṅa téréya mayec.

7 Waŋu ienen kileŋ yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaia baec miŋina zéma ninziŋ.

8 Waŋu dimuhuciguc ienen zégic neŋaŋ acninaiguc séc ninziŋ?

9 Neŋaŋ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miŋina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,†

10 Firiŋia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kian tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzéh ninzéh ginaiguc toroqegic imi mia.)

11 Krete ic zéma Arabia ic, neŋaŋ imuhucyanéh kiwi hénia hénia Anutunéh meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninziŋ.

12 Ienen moczoŋ welicgéic ewagina sicsaoc waŋec. Waŋu eŋaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc?

13 Waŋu ic tosara eneŋ zézerec waŋ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siŋaguc imuac kuhanéh qerigina sécgézac.

Peteronéh kiwi baec icnéŋ ménda memeya imuac hénia énézéyec.

14 Imuhuc zégic Peteronéh Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecanzu ini moczoŋ, neŋ hénia zéasari énécmima ac zémaŋ imuac gezacgina haima niŋic.

15 Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinéŋ ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siŋunec 9 kilok sac wanzac.

16 Qahac, iwawai imi Anutuac tilin tilin ic Yoelnéh zéyec ésécnec hicŋizac.

17 Miŋ Kewunéh yomuhuc zézac; Kecma nalé tetcgiaiguc ni Uŋana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac hécgina ienen iwawai kecma hicŋimac imuac ara zéaumu. Waŋu sac qeli eneŋ Anutuac tilin tiliniguc séséc hicŋi énécmiyu hémmu. Waŋu ic embac yanda ienen gau hémmu.

18 Waŋu nalé imuaru ni Uŋana imi welen qeŋe ic me embachécna pocgé énécmiwa ienen iwawai kecma andiaiguc hicŋimac imuac ara zému.

19 Waŋu énézéwa ou kurumeniguc kiwi welicgéia, emu baeciguc asé kiwiac haka hénia hénia hémmu. Imi mia sac zéma geric bélaŋ zéma hofac konduŋ wéséséya.

20 Kaiwe kiwanéh melemma siŋi waŋu maso kiwa imi sac sac waŋuguc Miŋ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac.

21 Waŋu méŋnéŋ méŋ Miŋ Kewuac qara qacanzuiguc kápésic igucnec aŋgéhina tiénécmimaŋ.

22 Israel ic embac, ac youmi niŋic; Ini ninzu ésécnec, Anutunéh sugciguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka hénia hénia imi Yesuac muru mema Yesu Nazareteneŋ i héipucya wammiyec.

23 Ic imi mia, Anutunéh haka imi ménda hicŋiyecnec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu eneŋ ic Moseac hénia ac ménda niŋic ionac méraginaiguc haigic birinéh qegic humuyec.

24 Waŋu humucnéŋ i késamacac séc qahac waŋu Anutunéh humucac zéra igucnec hulacmima meqeli miyec.

† 2:9: Asia komora zéaŋziŋ imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

²⁵ Dawidinér iwac niḡac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miḡ Kewunér nalé séc wésénaiguc kecaḡac. Waḡu inér nuac héinaiguc naḡu ni qeka meka ménda wammaḡ.

²⁶ Imuac niḡ ewana ségiségi waḡu ezelaḡnanér mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac.

²⁷ Héna imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuḡaiguc ménda waina hemaḡ. Waḡu guac Ica Téréya ménda waimina houmac.

²⁸ Geḡ nézéna, keckecac hénaya héḡi. Geḡ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

²⁹ Dac munahécna ni ac yomi efima hia énézémaḡac séc; Yandanina Dawidinér humuyu téḡgégic iwac kic suaḡa imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezacnec.

³⁰ Waḡu i imi Anutuac tilin tilin ic kerec imuac niḡ Anutunér iwac qelihéra sucnina igucnec méḡ kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac niḡac ac selianec zikima ézéyu niḡec.

³¹ Iwawai hicḡimac imi héḡtegcima Kristoac yacyacwac niḡac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuḡaiguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwiyanéḡ ménda houyec.

³² Anutunér Yesu imi meqeliyu yarec. Waḡu neḡaḡ moczoḡ haka imuac héipuc ichéra wamma kecziḡ.

³³ Anutunér meyacmiyu inér iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Maḡgocac murunec Uḡa Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma niḡzu.

³⁴ Dawidi inér kurumenḡiguc ménda eḡec. Waḡu inér yomuhuc zéyec; Miḡ Kewunanér[‡] nuac Miḡ Kewuna[§] yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna.

³⁵ Tacnanec neḡ guac hazéchécga onopcha guac hénagawac héna titiga wammu.

³⁶ Imuac niḡ Israel ama séc ic embac moczoḡ yomuhuc niḡ yacgému; Ini Yesu ic héḡgeḡa wéndaraiguc qegic Anutunér i Miḡ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ieneḡ ac imi niḡḡic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahécnina, nini dimuhuc wambiḡ?

³⁸ Imuhuc zégic Peteronér melemma zéyec; Ini moczoḡ yanda, ewa qerigina meḡḡic kkepésicḡina wai énécmimacac niḡ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimi ewa hiawac Uḡa Téréya énécmiyu memu.

³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miḡ Kewu Anutuninanér héihéré énécmimac ionac buḡa wammac.

⁴⁰ Imuhuc zéma inér ac sasala méḡ toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eneḡ hicḡisai biria yomi onarunec aḡḡéḡgina tiénécmiyu érému!

⁴¹ Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgeḡ zaḡḡéḡina 3,000 imuhuc ésecnec tuḡḡinaiguc toroqe énécmigic.

⁴² Waḡu Yesuac Mélíméli ic ieneḡ ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala waḡamuma samérḡ kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgcic.

[‡] 2:34: Hebiraio aciguc; Yawe.   [§] 2:34: Hebiraio aciguc; Adonai.

⁴³ Wañu ic embac moczoñ zénéñgina hiriyec. Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicñiyec.

⁴⁴ Wañu ninzén ninzén ic ienen momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecañgic.

⁴⁵ Kecma méñnéñ méñ iwawai méñ niñac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmiañgic.

⁴⁶ Wañu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuñ téréyaiguc tocgéañgic. Wañu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma samérñ kuma amunec qamunec wamma neañgic.

⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ienen eegina héiéncmigic kecañgic añgérñ tiénécmimia ionac zanñgégina imi Miñ Kewunérñ toroqe énécmiyu enec.

3

Peteronéñ ic puriñ méñ mehiaruyc.

¹ Zéweleac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeñ Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc enoc.

² Wañu ic méñ neñgocyawac qeria igucnec puriñ hicñima kekera imi ic tosaraneñ duñaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuñ téréyaiguc enen mama wañgic iwawai méñ niñac qesiéncmimac niñ kaiweya kaiweya nagu méñ Naguc soroc zéañgic imuaru haigic tacañec.

³ Ic iminéñ Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc embiñ zé wañic iricma iwawai niñac welec érécmiyec.

⁴ Weleru Peteronéñ Yohaneguc héñsosloma yomuhuc ézéyec; Niri niricna.

⁵ Zéyu inéñ iorarunec iwawai méñ memañ zé mambécma iricsosoliyec.

⁶ Iriru Peteronéñ yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa keczua, wañu iwawai késakeczua imi gémmañ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna.

⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geñnec hena tawéya zéma hénayawac giniña imi kuhaguc wañec.

⁸ Imuhuc wamma seligiyu técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuñ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma Anutu mepésiyc.

⁹ Wañu inéñ tima kemma Anutu mepésiyc ic embac moczoñ yanda ienen i héñgic.

¹⁰ Hémma ic iminéñ Nagu sorociguc tacma iwawai niñac welec énécmiañec ic imi mia zéma héntegicma haka hicñimiyec imuac muñguc yanda welicgéma aurigic.

Peteronéñ welicgéma tocgégic imi onac ac énézéyec.

¹¹ Ic iminéñ Petero zéma Yohane érépésima keñu ic embac ienen aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuñnec hama ionac muru tocgégic.

¹² Wañu Peteronéñ inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niñac haka imuac aurizu? Ini niñgic neren norac kucnira zéma hakanira hia bianéñ ic yomi mehiaruñcic eséncnec wañu niriñc sosolima nanñu?

¹³ Imi neren qahac, néñ Yesu enen Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonéñ hulacmimañ zéma ewaya zikiyec. Wañu ini iwac kic ségériaiguc Yesu

gaecgémigic. Wanju yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéh enjeya welen qe qe ic Yesuac qac buja meyarec;

¹⁴ Enej ic solanja zéma téréya ménda nimmima sac naec ic méné hulacmi-mac nijac zéwelec migic.

¹⁵ Enej kekec miñina qehumugic. Wanju Anutunéh ic humumia sugcina igucnec i meqeli miyec. Wanju nenaj imuac héipuc ic wanzij.

¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéh Yesuac qara ninzéhégéyu ninzéh ninzéh iminéh séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma ninzéh ninzéh iwac murunec hicñimizac iminéh ic youmi ini moczoñ yanda kicginaiguc séwiya solanja mihicñi mizac.

¹⁷ Wanju deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda nijasarima imuhuc wanjic. Wanju galeñhécgina ienen imuhucyanec.

¹⁸ Wanju Anutunéh enjeya kua meme ic ionac kuagina mema enjeya Kristonéh qeñzer manzer nimmac imi ménda hicñiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec.

¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac késpedesigina zuac énécmiyu.

²⁰ Imuhuc wanjic Miñ Kewuac murunec tac hiahiaruac naléya hamac. Hayu inéh Yesu Kristo becnecc kumuyec i acguc onac méli énécmimac.

²¹ Anutunéh baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc enjeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeñnéñ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoñ meqelimac.

²² Mosenéh yomuhuc zéyec; Miñ Kewu Anutuginanéh onac nijac dac munahécgina ionac sugcina igucnec kua meme ic méné ni ésécnec kumuyu nammac. Wanju inéh ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoñ ninjtohodacmu.

²³ Ménéñ méné Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda ninjtohomac imi ic embac sugcina igucnec elicgéyu qahac wandacmac.

²⁴ Anutuac tilij tilij ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac arenjiguc namma zégic imi enej moczoñ nalé sura yomuac nijac walacnec zégic.

²⁵ Enej imi Anutuac tilij tilij ic ionac qelihécgina zéma Anutunéh yanda hécginaiguc ac zikiyec zikički ac imuac qelihéra. Anutunéh Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tunja tunja moczoñ guac qeliga iwac murunec mériañ memu.

²⁶ Eñac eñac késpedesigina igucnec melen énécmima mériañ qeénécmimañ zéma Anutu enjeya welen qe qe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ieren ic embac ac énézéma nanjic hofac oo ic zéma ocmuñ téréyawac demin galeñ kunehgina zéma Sadukaio ic ienen iorac muru hagic.

² Ieren ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec.

³ Biriyu érépésigic ama bec sinjyec imuac ninj hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gñajiyec.

⁴ Wanju acgira ninjic ionac sugcina igucnec sasalanéh ninzéhégégic ic embac zanjégina 5,000 éséc wanjec.

5 Ai meme imuhucgen séwiac galen zéma qeriac galen zéma hénac acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic.

6 Héfac oo ic kunegina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunegina iwac sac kitichéra ienen momacnec kecgcic.

7 Ienen Petero zéma Yohane sugcinaiguc oropocgic nanyic yomuhuc qesierécmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc?

8 Qesigic Petero imi Uña Téréyanéh qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénacoriñ neñañ séwiac galen zéma Israel neñañ qeriac galen hécnina,

9 Ic puriña imi haka hiabia wammiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc,

10 Ini zéma Israel ic embac moczon yomuhuc niñasarimu; Ini Yesu Kristo Nazaretenc i ic héñgenja wéndaraiguc qehumugic Anutunéh humuc igucnec meqelimiyec. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac.

11 Yesu imi meriqe ic eñaac hoc méñ héñara mema gilicgic kenkenja iminéh mia ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec.

12 Képésic igucnec añgéh titi imi méñaru méñ ménda hezac. Kurumen bajaguc ic neñañ muru añgéh tinénécmimacac qac méñ ménda nénécmiyu hezac.

13 Petero zéma Yohane ieren imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eñoc imuhuc zéma niñgic. Wañu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Wañu becne Yesuguc keroc imi irictegcigic.

14 Wañu ic hiaruyec iminéh iriguc momacnec nanju hémma zéqetali wañ érécmiwiñ zéma osigic.

15 Wañu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric eñacnec yomuhuc emininma zégic;

16 Neñañ ic éréhéc imi dimuhuc wañ érécmiwiñ? Kiwi méréra eñeña wañic ic embac Yerusalem keczu ienen moczon buña imi nindacgic. Wañu neñañ imuac qaecgéwiñac séc qahac wanzac.

17 Ic embac ionac sugcinaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic méñac méñ, ac méñ muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé érécmima zéseli érécmiwiñ.

18 Imuhuc zémaguc muñguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli érécmigic.

19 Zégic Petero zéma Yohane ieren yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéh hia me qahac imi eñaac niñgésigic.

20 Niri imi iwawai hémma niñic imi ménda zéauwicac séc qahac.

21-22 Mehiahiaruac asé kiwiya hicñimiyec ic iwac yawuña imi 40 ogirec imuac niñac ic embac moczon haka hicñiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiñ zé osima muñguc zétericgé érécmima wai érécmigic kenjoc.

Ninzhén ninzhén ic ienen zéwelec wañgic.

23 Kemma Petero zéma Yohane ieren ekan ic embac ionac muru liliñgéma kemma hofac oo ic kiwa zéma qeriawac galen ienen ac érézégic imi moczon énézédaroc.

24 Zéyic ienen nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Minj Kewu yanda, Anutu! Genj baec kurumen zéma

kondurj zéma iwawai moczoj yanda imuac qeriaiguc hezac imi zéna hicjiyec.

²⁵ Gej Ujaga Téréya mélimima welenj qeqega Dawidi, neñaj yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zéneç; Némac niñac baera baera i hazéc wammizu? Wañu imuac ic embac ienenj aigna héla qahac imuhucya mewiwj zé sasanjiaiguc ac zézu?

²⁶ Anutu zéma iwac halécnéj météré mimia iorac hazéc waj érécmiwij zéma baecac ic kewuhéra ienenj yacma nanzu, waj séwiac galenj enenj momacnec tocgézu.

²⁷ Hélaçnec, imuac séciçuc ama arenja yanda yomuhucgenj Herode zéma Pilato ierenj baec méñunec méñunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welenj qeqe icga téréya Yesu halécnéj métérémineç i hazéc wammima tocgéçic.

²⁸ Imi enenj geñgaoc iwawai méñ hicjimacac zéma guac ewa sinja zéma méraga kuhanéj becneç niñarenjéneç imuac mia wambij zéma tocgéçic.

²⁹ Miñ Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welenj qeqehéçga nanjé néneçmina zénéñnina ménda hiriyu ackuazéçga imi zéauwij.

³⁰ Wañu méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welenj qeqe icga téréya Yesuac qaraiguc hicjimac.

³¹ Imuhuc zéma weleççic tecgéyu ama tocgéma tacçic iminénj hiriyu ienenj moczoj Uja Téréyanénj qerigina kuaya qeyu zénéñgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéç zéauçic.

Ninzéj ninzéj ic ienenj ewa momac wamma keççic.

³² Ic tuñ ninzéñgéçic ienenj ewa qeri momacguc wamma méñnéj méñ iwawaigina méñ niñac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecañçic.

³³ Wañu Mélíméli ic ienenj kucgina seliaçuc Miñ Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroçema zéauçic Anutuac ewa hianénj qacçinu heyec.

³⁴ (34a) Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ienenj iwawai imi haigic meçic soukiwaya mema haançic.

³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndemma ic tosara iwawai méñ niñac osigic séc énécmigic, (34b) sugçinaiguc méñnéj méñ iwawai méñ niñac ménda osigic.

³⁶ Wañu Rewi ic méñ qara Yosefe, Kipuro baec zékéña igucnec keru Mélíméli ic ienenj iwac Banaba zémiançic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli waj énécmimiawac nanja.)

³⁷ Inénj ai méñ késa kereç imi haiyu meçic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniña Safira.

¹ Wañu ic méñ qara Anania inénj iniña Safira i guc iwawaigira haima sokíwa meyoç.

² Wañu inénj boña bakia musañgéyu heyu, iniñanénj momacnec niñec. Wañu bakianec mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

³ Haiyu Peteronénj zéyec; Anania, némac niñac Biria miñjanénj qeriga séçgéyu Uja Téréya ikoc wammima baecgawac boña bakia musañgézanj?

4 Iwawai hegéjec imi geŋga buŋa ménda heyec me? Waŋu haima soukiwa menec imi geŋga buŋa ménda heyec me? Imi moczoŋ geŋga, néŋ némac niŋac haka imuhucya guac qerigaiguc niŋarengeŋma kecne? Ic ionac qahac, néŋ gi Anutu ikoc wammizaŋ.

5 Imuhuc zéyu Ananianéŋ nimma humuma mama qeyec. Waŋu haka hiŋhiyec imi niŋgic séc zénéŋgina kunéŋ yanda hiriyec.

6 Humuyu sac qeli merac enéŋ hama qamocya osoma huama kemma téŋgéjic.

7 Kaiwe kiwa 3 kilok keŋu iwac iniŋanéŋ haka hiŋhiyec imi ménda niŋtegiŋma hama éréyec.

8 Éréyu Peteronéŋ qesimiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boŋa meyoŋc imuac sécy a wanzac me? Zéyu inéŋ zéyec; Oo imi sécy a wanzac.

9 Zéyu Peteronéŋ ézéyec; Dimuhuc Miŋ Kewuac Uŋa Téréya batucgéwic zéma ewa momac waŋoc? Inicna, ic tosara euga téŋgéma liliŋgéma hama naguiguc nanzu. Waŋu ieneŋ gi momacnec huagémma kemmu.

10 Zéyu imuhuc geŋnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Waŋu sac qeli merac ieneŋ éréma héŋgic qamoc mén hiŋhiŋima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéŋéŋaiguc téŋgéjic.

11 Hénaoriŋ zéma ic embac haka imuac surucya niŋgic séc zénéŋgina kunéŋ yanda hiriyec.

Mélíméli ic enéŋ ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmigic.

12 Mélíméli ic ieneŋ méragina suluma ic embac suginaiguc asé kiwac haka zéma kiwi méréra hénia hénia megic hiŋhiŋu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéŋgic.

13 Waŋu tosaraneŋ ionac muru ménda efima toroqegic. Waŋu ic embac ieneŋ Mélíméli ic ionac niŋgic eŋeŋa waŋec.

14 Waŋu ic zéma embac momacnec tuŋa tuŋa muŋguc yanda niŋzéŋgéma Miŋ Kewuac muru toroqegic.

15 Imuac niŋ Peteronéŋ hama keŋu irecyanéŋ osiéncmimacac niŋ ic embac hafiginaguc onagicma hama hénia yandaiguc hehe duŋgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic.

16 Waŋu ic embac sasala ama areŋa kunéŋ kunéŋ séc Yerusalem lelec lelec tacma keŋec imuacnec ieneŋ imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uŋa birianeŋ waŋu qeŋzeŋ manzeŋ qeŋgic imi onagicma hagic. Waŋu hagic séc moczoŋ hiarudacgic.

Kua meme uŋanéŋ Yesuac Mélíméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

17 Waŋu hofac oo ic eŋeŋa zéma tosachéra Sadukaio tuŋaguc kecgic imi enéŋ qeré biric nimma yacgic.

18 Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic.

19 Waŋu siŋiyaiguc Miŋ Kewuac kua meme uŋanéŋ hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec;

20 Kemma ocmuŋ téréyaiguc namma kekecac ackuazéŋc imi moczoŋ ic embac énézéŋdacmu.

21 Imuhuc zéyu ama giaŋ giaŋaiguc ocmuŋ téréyaiguc emma ackuazéŋc ku énécmigic. Waŋu hofac oo ic eŋeŋa zéma tosachéra hama Sanhederin

kaunsol zéma Israel qeriwac galenj moczonj énézégic tocgéic. Wanu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niñac ic tosara hésa amaiguc méli énécmigic.

²² Wanu ocmunj téréyawac galenj meme ic ienenj kemma hésa amaiguc ménda mihicniji énécmima lilingéma hama énézégic.

²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Wanu awiawi ic ienenj nagu séc nanjic. Wanu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic méñ ménda mihicnjizij.

²⁴ Ama ocmunj téréyawac deminj galenj kunenjgina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ienenj acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niñjic sicsaoc wajec.

²⁵ Wanu ic méñnéñ hama énézéma zéyec; Ninzu, ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi enenj ama téréyaguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu.

²⁶ Zéyu galenj iminéñ ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Wanu ic embac ienenj hocrénéñ nunuwu niñac zéma bacgina yandiyu bénzérnec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc nanjic hofac oo ic enenjaginanénj qesiénécmima zéyec;

²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niñac selianec zéseli énécmiyin. Wanu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Wanu ic iwac sacya niñac Anutunénj imuac bakia melenj nénécmiyu neñaoc bisiwijn niñ wanzu?

²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ienenj yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowijn zé Anutuac ackuazéc waiwijnac séc qahac.

³⁰ Enej Yesu ic héngenja wéndaraiguc qehumugic. Wanu imi mia yanda hécnina ionac Anutunénj meqeliyu yarec.

³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenjgic késpedesgina wai énécmimacac niñ Anutunénj méra héiyanénj i wagicma emma ic kewu zéma anjénj titi icninawac kumuyec.

³² Nini haka imuac héipuc ic wanzijn. Wanu Anutunénj méñnéñ méñ ara tohogic ionac Uña téréya énécmiyu Uña Téréya iminéñ imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niñjic qerigina kilenj yanda biriyu unuhumuwinj zé wanjic.

³⁴ Imuhuc wanjic méñnéñ suggina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, wanu ic embac moczonj yanda eeya héianjic. Inénj Yesuac Mélíméli ic onagicma komora méñ sénganjenj kemma nammu niñac énézéyec.

³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai méñac méñ wanj énécmiwinj zé haka imuac hiabianec niñgésimu.

³⁶ Héna zéwa niñjic, becneq Teuda hicnjima eneya niñ méñac sécguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic zanjégina 400 imuac séc toroqegic. Wanu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndénj amuma kendacgic, héla qahac wajec.

³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaguc Galilaia ic Yudanénj hicnjima ic tunj yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Wanu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ienenj héndénj amuma kendacgic.

³⁸ Imuac ni degucguc énézúza, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgic. Niniñ areñgia zéma aigina iminéñ ic ionac murunec hicñzagicug birima maqemac.

³⁹ Wañu Anutuac murunec hazagicug eney mebirimuac séc qahac wammac, néñ Anutuguc eumu tanec wambac niñac.

⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic érégic kémbiñnéñ unuma Yesuac qaraiguc ac méné méndá zému niñac zéselima wai énécmigic keñgic.

⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic eney Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunéñ niñu nini Yesuac qara niñac mema titi wañ nénécmiwu éséc wanzac zéma nimma ségiségi wañgic.

⁴² Wañu ieney méndagucnec waigic, néñ kaiweya kaiweya ocmuñ téréya me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buñ suruc hiabia ku énécmiangic.

6

Yesuac Mélíméli ic ieney ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Wañu nalé imuhucgeñ Yesuac tohotoho ichéra zañgégina toroqema eñec. Eñu Yuda ic tosara Hebraio ac zéañgic ieney naléya naléya maqeqeya galeñgé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéañgic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Wañu Yuda ic Girik ac zéañgic ieney eñacnec ewa hétérgina memama haka imuac Hebraio ic zébiri énécmigic.

² Imuhuc wañgic Mélíméli ic ieney tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndéñ énécmimanec kecbiñ imi haka hiabia qahac.

³ Dac munahécnina sugcinaiguc ic 7 Uña Téréya zéma niñtegic qindegic sécgé énécmiyu eegina héiéñécmianzu imi miñicñi énécmigic nenené ai imuac kumu énécmiwuñ.

⁴ Wañu nenené imi zéwelec ai zéma ac téréyawac ai sac toroqema mema kecbiñ.

⁵ Zégic ac iminéñ hénacoriñ moczoñ yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ieney ic youmi miñicñi énécmigic; Ninzén ninzén zéma Uña téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipino, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, wañ Nikolao inéñ becaru melemma Yuda hénaguc toroqema kekera.

⁶ Wañu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic nañgic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozocgé énécmigic.

⁷ Wañu Anutuac ackuazécnéñ saima keñu Yesuac tohotoho ichéra ionac zañgéginanéñ Yerusalemiguc kuneñ yanda toroqema eñec. Wañu hofac oo ic sasalanéñ ninzén ninzén imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inéñ ic embac sugcinaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéñ ménda memeya imi sasala meyec.

⁹ Waŋu tocgotocgo ama méŋac hénaorin qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ienen momacnec yacma Stefanoguc zéer zéma wamma ac zégic.

¹⁰ Waŋu Stefanonéh Uŋa Téréyaguc ac hiabianec niŋaren wamma zéyu ienen ara melemmuac séc qahac waŋec.

¹¹ Waŋu ienen ic tosara zénaŋgé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanonéh Mose zéma Anutu zébiri érécmizac.

¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriwac galen zéma héna acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma kenjic.

¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocgic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuŋ téréya zéma héna ac imuac nalé séc zébirianzac.

¹⁴ Nini imi inéh Yesu Nazaretenc iminéh ama youmi hézéŋgéma haka silic Mosenéh mema mama nénécmiyec imi melenju qelia wammac imuhuc zéyu niŋanzin.

¹⁵ Zégic kaunsol moczon yanda imuaru tacgic imi enen Stefanoac hémma héŋ waŋgic iwac kic tanera imi kua meme uŋa ionac kic tanec ésécnec waŋec.

7

Stefanonéh Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Waŋu mulu memeac icya ionac eŋeŋaginanéh qesimima zéyec; Ac imi hélacnec me?

² Zéyu Stefanonéh yomuhuc zéyec; Dac munahécna zéma maŋgoc hécna acna zéwa niŋgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéŋ hicŋimiyec.

³ Hicŋimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma arenhécgga wai énécmima neŋ baec méŋ gézéwa hémbésémaŋ imuaru kembésémaŋ.

⁴ Imuhuc ézéyu inéh Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru maŋgocya humuyuguc Anutunéh enen deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec.

⁵ Hama inéh baec yomuaru iwawai méŋ ménda waimima baec titiŋa méŋ ménda miyec. Waŋu Anutunéh Abaraham meracya méŋ qahac kerunec eŋeya zéma andiaiguc qelihéra ienen baec yomi késamu niŋac ac zikimiyec.

⁶ Waŋu ac Anutunéh ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ienen ic méréra ionac baeciguc ic kian kemma kecmu. Kecgic baec miŋina ienen welen qeénécmimuac niŋ énépésima yawuŋ 400 séc ziki sipacgé énécmimu.

⁷ Waŋu welen qemuac niŋ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niŋgési énécmima bakia melen énécmimaŋ. Waŋu imuac andiaiguc qelihéra ienen baec imi waima hama baec yomuaru ni welen qenémmu.

⁸ Waŋu Inéh Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Waŋu naŋa Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 waŋu séwi taséya hericheric imuac haka waŋec. Waŋu Isakanéh Yakop miŋicŋiyec. Waŋu Yakobonéh yanda hécnina 12 miŋicŋi énécmiyec.

⁹ Waŋu yanda hécnina ienen Yosefac nimbupuc wammima soukiwa niŋac waimigic késama Izipte baeciguc kenjic Anutunéh i guc kerec.

* 6:9: Yuda ic tuŋ méŋ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

10 Kecma zéra béra moczoñ imuac qaha igucnec metecgéma ewa hia nimmima niñtegic qñtegegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéñ héñu hiaruyu Izipte héñgaleñ ama areña yanda zéma eñeya ama séc héñgaleñ wammac niñac kumuyec.

11 Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicñiyu qenzerñ manzerñ he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kegcic.

12 Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu keñgic.

13 Wañu muñguc keñgic Yosefenéñ eñeya héniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ieneñ héniaya niñgic. Wañu Farao ézéyu inéñ Yosefeac areñhéra héniagina wininiyu inícma niñec.

14 Wañu Yosefenéñ dac munahéra tosara méli énécmiyu manhocya Yakop zéma sac kitichéra moczoñ ic embac 75 onagicgic.

15 Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic.

16 Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec ménñ Abarahamnéñ becneñ Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuanac buña soukiwa énécmima meyec imuaru téñgé énécmigic.

17 Wañu Anutunéñ Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducñiyu Izipte baeciguc areñhécnina ionac zanégéginu imi muñguc yanda saima eñec.

18 Wañu kecma ic kewu méréra ménñ Yosefeac hénia ménda nininjanéñ Izipte baecac galeñ wañec.

19 Wañu ic kewu inéñ mia areñ hécnina tiwiqiwiliñ wañ énécmima zéra béraiguc onoporec. Wañu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humunu niñac deminñ séñganñegñiguc wai énécmianñgic.

20 Nalé imuaru mia Mose hicñiyec. Wañu Anutunéñ héñu sécgéyec. Sécgéyu manhocyawañc amaiguc namu gumuyu maso haréwéc wañec.

21 Wañu kecma winiñu waigic Farao béracyanéñ wagicma galeñgéyu iwac naña wañec.

22 Wañu Mose imi Izipte ic ionac nininñgina imi moczoñ kumigic ara zéma wawañ memeya imi kucyaguc wañec.

23 Kecma yawuña 40 imuac séc wañu kemma Israelac qeli, dac munahéçna inícmanñ zéma qerianéñ niñec.

24 Kemma Izipte ic méñnéñ Israel ic ménñ eñ qeyu iricma ic ménñ yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melerñmima qehumuyec.

25 Wañu inéñ dac munahéçna ieneñ Anutunéñ mérananéñ yéwériginu igucnec metecgé énécmimac imi niñasarimu imuhuc zéma niñec, néñ ieneñ imi ménda niñtegegic.

26 Wañu ama siñjima gianñiyu Israel ic éréhéc euyic muñguc winini érécmima iereñ ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac mebiru amuzaoc?

27 Zéyu ic alaya eñ qeyec iminéñ Mose qéfacgé mima yomuhuc zéyec; Mérénéñ gi nonac galeñ zéma gésigési ic kumugéñec?

28 Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numanñ zéma wanzanñ?

29 Zéyu ac imuac niñac Mosenéñ néñgacma Midian baeciguc ic kianñ wamma kecma baec imuhucgeñ nanñhéraquc wañec.

30 Waŋu yawuŋ 40 imuac tetcgia waŋu, Sinai baec boŋa imuac ho-suraiguc baec kéra kérésiaiguc Miŋ Kewuac kua meme uŋa méŋnéŋ ic hésa waiyaguc imuac geric bélaŋa qeriaiguc iwac muru wininiyec.

31 Wininiyu Mosenéŋ hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héŋ sosolimaŋ zéma hosuraiguc keŋu Miŋ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec;

32 Ni yanda hécga ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéŋ bac yandi yandi wamma zénéŋa hiriyu efima hémmacac séc qahac waŋec.

33 Waŋu Miŋ Kewunéŋ yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzaŋ imi baec térya imuac héna usuga imi hénaga igucnec hetecgéna.

34 Ic embachéna Izipte baeciguc kecgic mematiti waŋ énécmigic hémma héŋanza. Waŋu ionac zésiaccginaanéŋ nuruyu nimma hulac énécmimaŋ zéma mazua. Deguc hana neŋ gi Izipte baeciguc méligémba.

35 Imi mia ieneŋ Moseac mérénéŋ gi galeŋ zéma gésigési ic kumugéŋec imuhuc zéma waimigic. Néŋ Anutunéŋ ic imi mia ionac galeŋ zéma aŋgéŋ titi icgina wammac niŋac kua meme uŋa méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicŋimima Mose méliyec.

36 Méliyu ic iminéŋ kemma Izipte baeciguc zéma Konduŋ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuŋ 40 imuac séc meyu héŋgic onagicma hayec.

37 Waŋu Mosenéŋ mia Israealac qelihéra yomuhuc ézéyéec; Anutugina Miŋ Kewu iminéŋ dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic méŋ ni ésec imuhucya meyacmimac.

38 Mose inéŋ baec kéra kérésiaiguc azorogic sugcinaiguc yanda hécnina zéma kua meme uŋa méŋ Sinai baec boŋaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Waŋu inéŋ mia ac kekecyaguc imi nénécmimaŋ zé meyec.

39 Yandahécnina ieneŋ acya ménda tohoma qéfacgéma sugcina igucnec elicgéŋic ewa qeriginanéŋ Izipte baeciguc liliŋgéyec.

40 Waŋu Aron yomuhuc ézéŋic; Gi anutuac irecya méŋ mena iminéŋ walac walac keŋu méndacbiŋ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicŋiyec imi nini ménda ninziŋ.

41 Imuhuc zéma sura imuhucgeŋ burumakao merawa imuac baniaraya mema iwac muru yaŋ qema héfac héimigic. Waŋu méraginanéŋ megic iwawai imuac ségisési waŋgic.

42 Imuhuc waŋgic Anutunéŋ andé unuma wai énécmiyu ieneŋ kurumenac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miŋina eneŋ yawuŋ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma yaŋ méŋ qema lémbaŋ méŋ onéŋgic me qahac?

43 Ini Molok imuac[☆] ocmuŋ zéma baniaara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niŋac mesorocgéma megic imi mepési énécmiaŋgic, imuac ni Babilon baec emañgeŋ ini nesi énécmimaŋ.

44 Yandahécnina ieneŋ baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc ke-
cangic. Hali imi Anutunéŋ imuac tanera Mose ézéyec séc megic.

45 Waŋu hali imi mia yanda hécninanéŋ bisima keŋkecma kecgic. Waŋu Anutunéŋ kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeŋ yanda hécnina Yesua méra bawaiguc kecgic imi eneŋ iwawai

* 7:42: Kembraŋa 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. ☆ 7:43: 2Ki 23:10

imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galeŋgé énécmiyec imuac naléya hayec.

⁴⁶ Waŋu Dawidi inéŋ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niŋ wamma Anutuac amaya memac niŋ welerec.

⁴⁷ Waŋu i qahac, néŋ Solomonnéŋ iwac ocmuŋ téréya meyec.

⁴⁸ Waŋu Eneŋa yanda iminéŋ amaya amaya ic méranéŋ megic imuaru ménda kecanzac. Imuac mia kua meme icnéŋ yomuhuc zéyec;

⁴⁹ Kurumeŋ imi nuac ic kewu tatacna, waŋu baec imi nuac héna titina. Imuac niŋac ini ama dimuhucya hia menémmu? Waŋu baec dimuhucyanéŋ nuac tac ninijac sécyá hia wammac me?

⁵⁰ Waŋu iwawai momac yanda imi mérananéŋ ménda mihicŋiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béréŋgéyec. Eneŋ yanda hécgina waŋaŋgic ésécnec nalé séc Uŋa Téréya andé qeŋe wammianzu.

⁵² Némac kua meme ic méŋac onac yanda eneŋ ménda qehéi waŋgic kerec? Ic solaŋa méŋ hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaŋa imi mia andé qema qehumugic.

⁵³ Waŋu kua meme uŋa eŋeyaoc hama héna ac imi énécmiyec, néŋ kileŋdac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niŋgic qerigina yaru iwac niŋ zécgina kizéŋgéigic.

⁵⁵ Stefano imi Uŋa téréyanéŋ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeŋiguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc naŋu hémma

⁵⁶ yomuhuc zéyec; Niŋzu, ni kurumeŋ aŋgéyu Icac Naŋa Anutu méra héiyaiguc naŋu hénzua.

⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qeweloŋ yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuŋnec kemma qéfacgéma

⁵⁸ ama areŋ yanda demin seliaiguc imuac séŋgaŋgeŋiguc wagicma kemma hocnéŋ héigic héipuc ic tosaraneŋ malekugina hetecgéma sac qeli méŋ qara Saulo iwac héniaiguc haigic.

⁵⁹ Waŋu hocnéŋ héima kecgic Stefanonéŋ welecma ac yomuhuc zéyec; O! Min Kewu Yesu, gi qeri uŋana késana.

⁶⁰ Imuhuc zémaguc simin héima kucnec yanda qacma zéyec; Min Kewu gi késpedesgina ionac qacginu ménda haina enu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac hénaorin hazéc mihicŋima néŋgacma keŋha waŋgic.

¹ Stefano humuyu Saulonéŋ qehumugic imuac ewa momac waŋec. Waŋu nalé imuaru Yesuac hénaorin Yerusalem kecgic ieneŋ hazéc yanda mihicŋima Yuda zéma Samaria baec séc néŋgacma kendacgic. Keŋgic Yesuac Mélíméli ic eŋacnec ménda néŋgacma Yerusalemiguc kecgic.

² Waŋu Anutu ee héihéi wammianzu ieneŋ Stefano héisiac yanda wammima téŋgéigic.

³ Saulo inéŋ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré waŋ énécmima hénaorin mebirí énécmima hésa amaiguc onoporec.

Filiponéŋ Samaria ama areŋa areŋa séc ackuazéc énézéyec.

4 Héndéj énécmimia imi enej baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic.

5 Imuhuc waŋgic Filiponéj Samaria ama arenja yandaiguc hiŋgacma Kristoac héniaja zéau énécmiyec.

6 Waŋu Filiponéj kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tuŋ yanda ienej ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic.

7 Hénia imi yomuhuc; Inéj zéyu kuwic biria sasalanéj ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qewelonj yanda qema éréjic. Waŋu purinj zéma hénia méragina biria sasala mehiaru énécmiyec.

8 Waŋu ama arenja yanda imuaru ségiségi kunerj yanda hicnjyec.

Séwi galej ic Simonnéj Uŋa Téréya boŋ memaŋ zé waŋec.

9 Waŋu ama arenja yanda imuaru séwi galej méj kerec. Iwac qara imi Simon. Inéj kuwi kuhanéj ai ikora meyu Samaria ic embac ienej hémma welicgéjic eŋeya niŋac ic kunerj zéamuma kecaŋec.

10 Waŋu eŋeŋa mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kunerj yanda késakeczac zéaŋgic.

11 Waŋu nalé horua yanda gété manira ai iminéj ewagina mesoho énécmiyu méndac miaŋgic.

12 Waŋu Filiponéj Anutuac héjgalej ama arenja yanda zéma Yesu Kristoac qac buŋa zéau énécmiyu ninzéhégéjic ic embac momacnec doku naec énécmiyec.

13 Imuhuc waŋu Simon imuhucnec ackuazéc ninzéhégéyu doku naecmiyu Filipo méndacmiyu Filiponéj séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgéyec.

14 Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ienej imi Samaria ic tuŋ ienej Anutuac ackuazéc késaniŋ waŋgic zéjic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic keŋoc.

15-16 (Waŋu imuaru héniaorinj imi hakecma méŋac méj Uŋa téréyanéj ménda mayecnec, ienej Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niŋ ienej mekemua Uŋa téréyaguc wammu niŋac zéweleroc.

17 Waŋu Yesuac mélíméli ic éréhéc ienej méragira orucginaiguc haiyic Uŋa Téréya megic.

18 Simon imi Yesuac mélíméli ic ienej méragira orucginaiguc haiyic Uŋa Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec.

19 Érécmima yomuhuc érézéyec; Kuc buŋa imuhucya ni momacnec néjic ic embac méŋac méj orucginaiguc mérana haiwa Uŋa téréyaguc wammac.

20 Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese imi soukiwanéj boŋa hia memaŋac zéma ninzaŋ, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc.

21 Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiŋa qahac. Imuac hénia ac yominéj guac iwawai me ai buŋaga ménda wammac.

22 Qeri biricga imi melemma Miŋ Kewu welec mina qerigaiguc nininj imuhucya késakeczanj imuac késpedesga waigémmac gezaŋ.

23 Gémba biriawac houhouyanéj qeriga sécgéyu késpedesganéj pipigémma hezac.

24 Zéyu Simonnéj melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niŋ wamma Miŋ Kewu welecmyic iwawai zézaoc imi nuaru méj ménda hicnji némmac.

25 Wañu Yesuac Mélíméli ic ieren Miñ Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buña suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem lilingéma kenjoc.

Filiponéh Ediotia ic méñ Yesuac héna ac ézéyec.

26 Miñ Kewuac kua meme uñanéñ Filipo yomuhuc ézéyec; Gi yacma emanjenjen baec wañgoña Saut iguc hiñgacma héna méñ Yerusalemnec héníma Gaža amaiguc hiñgaczac imuaru kembésémañ. Wañu héna imi baec kéra kérésiaiguc heyec.

27 Imuhuc zéyu Filiponéh yacma kenju Etiopia héngalen ama areña yandawac Embac garata Kandake iwac welen qeçe icnéñ Yerusalemiguc Anutu mepésémañ zé eñec igucnec mayec. Wañu ic imi héngalen ama areña yanda imuac sou kiwa moczoñ galenégémac niñac kuc yanda hemiyec.

28 Wañu inéh lilingéma eñeya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec.

29 Wañu Uña téréyanéh Filipo yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna.

30 Zéyu Filiponéh usuñec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloñu nimma qesimiyec; Ac olonzañ imuac hénia ninzañ?

31 Wañu inéh zéyec; Méñnéñ hénia ménda meyu nimma dimuhuc niñasarimañ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niñ Filipo héihéré miyec.

32 Embac kewuac welen qeçe iminéñ ac kiwi oloñec imi yomuhuc; Rama merawa méñ qehéric wammu niñ héréma kenjanzu ésécnec hérémigic kenjec. Wañu rama méñ zucya héric héric ic méñac wésiaiguc hétéh qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya méñ ménda añgéyec.

33 Wañu mamaya wañu didiñanec ménda zétecgé migic. Wañu baec igucnec kekecy a wagigic qahac wañec imuac mérénéñ iwac qelihéracuc wammac hia zéwacnec?

34 Wañu garatawac welen qeçe icnéñ melemma Filipo ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tilin tilin icnéñ mérac niñ imuhuc zézac, eñeya niñac me ic méñ niñac?

35 Qesiyu Filiponéh kuaya añgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec.

36 Wañu héna kenkecma doku méñiguc kereñic garatawac welen qeçe icnéñ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéñ ziki néñu doku ménda naec némbésémañ?

37 (Ménda hezac.)

38 Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic nañu Filipo zéma garatawac welen qeçe ic ieren ekawu dokuiguc mekenjic Filiponéh doku naecmiyec.

39 Wañu doku igucnec éréyc Miñ Kewuac Uñanéñ Filipo wagicma kenju welen qeçe ic iminéñ i muñguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma kenjec.

40 Wañu Filipo inéh Azoto* tauniguc wininima lelegéma ama areña kunen kunen séc séc buña suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

* 8:40: Qara méñ; Asidot. † 8:40: Ama areña yanda méñ zéic alayaguc.

9

Miñ Kewunéh Sauloac hicñimiyec.

¹ Saulo imi Miñ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi wan énécmimacac niñ qeria geriwaguc wanu wéséséya héiyu érémanec nanu hofac oo ic eneña iwac muru keñec.

² Kemma méñnéñ méñ héna qelia imi méndacma kecziuguc mihicñi énécmima ic me embac moczoñ méragina dérécgéma Yerusalem éréman zé Damasiko ama areña yanda imuac togotocgo ama séc keñkeñawac oaec kiwi niñac welecmiyec.

³ Welecmiyu omiyu mema keñkecma Damasiko ama areña yanda ho-suraiguc keñec. Nalé imuhucgeñ kurumeneñ igucnec asac mararaneñ méñnéñ élanzañnec mama qetagalima lelegémiyec.

⁴ Lelegémiyu baeciguc tendiñgéma maqeyu hema ac ewa mén yomuhuc zéyu niñec; Saulo, Saulo, gi némac niñac nunesi wannémma kecanzañ?

⁵ Zéyu Saulonéh qesimima zéyec; Miñ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geñ qenesi wammima kecanzañ imi mia.

⁶ Gi yacma ama areña yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kilen mewésémañ imuac ara gézéyu nimbésémañ.

⁷ Zéyu ic i guc keñgic ieneñ hétén imi niñgic, néñ ic mén ménda héngic imuac niñ acgina qahac nanñgic.

⁸ Wanu Saulonéh baec igucnec yacma kiwa himanec nanec, néñ iwawai mén hémmacac séc qahac wanu ichéra ieneñ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama areña yandaiguc kereñgic.

⁹ Wanu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku mén ménda neyec.

Ananianéh Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama areña yandaiguc Yesuac ai ic mén kerec. Qara imi Anania. Wanu Miñ Kewunéh tilinñ tilinñguc hicñimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miñ Kewu.

¹¹ Zéyu Miñ Kewunéh ézéyec; Niñzañ, ic méñnéñ welecma taczac, imuac niñ gi yacma héna qara Héna Dindiña imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic mén qara Saulo, Taso ama areña yanda igucnec iwac hocma mihicñiwésémañ.

¹² Inéñ irec mén tilinñ tilinñguc hicñimiyu ic mén qara Ananianéh eneña muru hama méria qacyaiguc haiyu muñguc kic hihiyaguc wanec imi héñzac.

¹³ Zéyu Ananianéh melemma zéyec; Miñ Kewu, ic embac sasalanéh iwac niñ zéma Yerusalemiñguc guac hénaorinñ hécga haka biria hatac dahec wan énécmiyec imuac suruc zégic niñanzua.

¹⁴ Wanu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziñ nini moczoñ méranina dérécgé nénécmimac niñac hofac oo eneñagina iwac murunec kuc buña imi mema hayec.

¹⁵ Imuhuc zéyec, néñ Miñ Kewunéh yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buñana wagicma kemmacac niñ késawa ic imi nuac ai ic wanzac.

¹⁶ Qac buñanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicñimac imi ézéwa hémmac.

17 Waŋu Ananianéh kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muŋguc kic hihi wamma Uŋa Téréya sécgégéŋu kecbésémaŋ niŋac Miŋ Kewu Yesu hénaiŋuc hiŋŋigéŋec inéh mia méli néŋu hazua.

18 Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéŋ taima mayu kicya muŋguc hima hémma yacma naŋu doku naecmiyec.

19 Waŋu nene nema kuhaguc waŋec. Inéh Yesuac ai ichéra Damasiko ama areŋa yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéh hénima buŋa suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

20 Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naŋa keczac zéma zéau énécmiyec.

21 Énézéyu niŋgic imi eneŋ moczoŋ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacanŋic ini mebiru énécmiaŋec imi qahac me? Waŋu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmaŋ zé hayec.

22 Waŋu Saulo inéh muŋguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téŋgéh wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areŋa yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niŋgic sicsaoc waŋec.

23 Imuhuc wamma keru ai meme sasala keŋu Yuda ic eneŋ Saulo qewiŋ zéma zéeminiiŋ waŋgic.

24 Waŋu ac saŋa hazéra imi Saulo gezawanéh niŋec. Waŋu ieneŋ Saulo qehumuwiŋ zé sinji kaiwe séc nagu yanda séc awima naŋgic.

25 Imuhuc waŋgic iwac tohotoho ichéra ieneŋ sinjiyaiguc neŋŋeŋiguc Saulo tima hésanéŋ neŋŋeŋ qatéma demin yanda andia luhuc memeac kifaraiguc naŋgégic hiŋgacma néŋgarec.

26 Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niŋ batucgé énécmiyec, néŋ ieneŋ moczoŋ Yesuac ai ic wanzac imi ménda niŋzéhégic imuac iwac zénéŋgina hiriyec.

27 Waŋu Banabanéh Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéh hénaiŋuc Miŋ Kewu dimuhuc héŋu Miŋ Kewunéh dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areŋa yandaiguc inéh Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc waŋ énécmiyec.

28 Waŋu inéh iniguc momacnec kecma Yerusalem eneŋ mama wamma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec.

29 Waŋu Yuda ic tosara Girik ac zéaŋgic iniguc ac waŋgic acginanéŋ eneŋ mama waŋec. Waŋu ic ieneŋ Paulo qewiŋ zé waŋgic.

30 Waŋu ai momachéra ieneŋ nimma Kaisarea ama areŋa yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiŋgacma kemma méligic Taso ama areŋa yandaiguc keŋec.

31 Imuac niŋ Yesuac hénaoŋiŋ Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanaŋ seli mihicŋi énécmimia waŋu Miŋ Kewuac ehéihéi wammima Uŋa Téréyanéh ewa qeriginaguc doŋgé énécmiyu zaŋgégina saima keŋec.

Peteronéh ic méŋ mehiaruyec.

32 Peteronéh baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaoŋiŋ Lida ama areŋa yandaiguc kecgic ionac muru keŋec.

33 Waŋu imuaru ic méŋ mihicŋiyec, qara imi Ainea, inéh puriiŋ wamma hehe tataciguc hema keru yawuŋ 8 waŋec.

34 Wañu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéñ mehiaru géñzac imuac niñ yacma hehe tatacga imi geñgaoc mindiñina zéyu nalé imuarunec yarec.

35 Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéñ i hémma ewagina melemma Miñ Kewuac hagic.

Peteronéñ Tabita humuc igucnec meqeliyec.

36 Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac méñ kerec, qara imi Tabita, neñañ aciguc Noniñ, wañu inéñ ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmiañec.

37 Wañu nalé imuhucgeñ Tabita i hafi hicñimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria méñ qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec.

38 Lida ama areña yanda imi Yope ama areña yanda hosuru tarec. Wañu Yesuac ai ic embac ieneñ Peteronéñ imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic iereñ kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niñ qesimiyoc.

39 Zéyic Peteronéñ yacma iriguc momacnec kenjic. Kemma kendacgic iereñ ama qeria méñ qacyaiguc heyec imuaru i wagiric eñgic. Eñgic embac malé sasala ieneñ ic iwac maréñaiguc namma siacma zari maleku Tabitanéñ iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héñec.

40 Wañu Peteronéñ énézéyu hiñgacdacgic simiñ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec.

41 Taru Peteronéñ mériaiguc késama héréyu yacma nañec. Nañu Yesuac hénaoiriñ zéma embac malé unuruyu eñgic Tabita qelizac imi énézéyu héñgic.

42 Wañu Yope ama areña yanda imuac miñina ieneñ haka imi zésaigic nimma sasala ieneñ Miñ Kewu niñzéhégic.

43 Wañu Peteronéñ Yopeiguc ic méñ qara Simon yañ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uña méñnéñ Konelio hicñimiyec.

1 Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc ic méñ kerec, qara Konelio. Inéñ yaré ic 100 ionac galenñ kerec. Wañu inéñ tunj méñ Italia yaré ic tunja zéañgic imuacnec.

2 Wañu inéñ eñeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usuñgina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric wañ énécmima haleñ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecañgic.

3 Kaiwe méñ maria 3 kiloc imuaru inéñ héñu Anutuac kua meme uña méñnéñ tiliñ tiliñguc hicñimima Konelio, zéma qarec.

4 Wañu inéñ héñsosolima zénéña hiriyu zéyec; Miñ Kewu, hénia némac niñ? Zéyu zéyec; Haleñga ic embac maqeqeya ionac haianzañ imi zéma zéwelecca iminéñ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgéñzac.

5 Imuac deguc gi Yope ama areña yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méñ qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu.

⁶ Ic imi yaŋ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac waŋaŋzac. Waŋu ama imi kondun giŋgiŋaiguc taczac.

⁷ Kua meme uŋanéŋ ac imuhuc ézéma keŋu welen qeŋe ic éréhéc zéma yaré ic sugina igucnec méŋ Konelio eŋeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec.

⁸ Unuruma ac suruc imi waŋ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu keŋgic.

Miŋ Kewunéŋ Petero tiliŋ tiliŋiguc ézéyu héŋec.

⁹ Ama siŋjima giŋjiyu kaiweya méŋ keŋkecma gau komoc waŋu ienen keŋkecma ama imuac hosuraiguc kereŋgic. Waŋu nalé imuaru Peteronéŋ zéwelec wammaŋ zé ama qacyaiguc eŋec.

¹⁰ Waŋu inéŋ yaka niŋ humuma nene neman zé wamma énézéyu otocgo wammanec kegcic Uŋanéŋ qéléléŋgé miyec.

¹¹ Miyu héŋu kurumeŋ aŋgéyu gésé méŋ maleku ésécnec waŋgoŋa kembon qahac imi zikima naŋgéŋic baec qahaiguc mayu héŋec.

¹² Héŋu qeriaiguc yaŋ hénagina kembon qahac hénia hénia zéma gisic zinaŋoc, zini mokoleŋ, zéma nei hénia hénia heyec.

¹³ Waŋu ac méŋ yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena.

¹⁴ Waŋu Peteronéŋ zéyec; Miŋ Kewu, qahac téŋgéŋ! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua.

¹⁵ Zéyu ac méŋ yomuhuc hicŋiyu hatac éréhéc waŋec; Iwawai Anutunéŋ zézuaczac imuac geŋ qakolayaŋguc ménda zéna.

¹⁶ Haka imi muŋguc hicŋiyu hatac haréwéc waŋu imuacnec gésé imi héréŋic kurumeŋiguc eŋec.

¹⁷ Waŋu Petero iwawai héŋec imuac hénia imi dimuhuc zéma eŋeya ewayanéŋ niŋméma niŋ éréhéc waŋec. Waŋu ic tosara Konelionéŋ méli énécmiyec ienen naguyaiguc namma Simonac ama niŋac qesigic.

¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me?

¹⁹ Waŋu Petero i iwawai héŋec imuac hénia niŋ areŋgémanec keru Uŋa téréyanéŋ yomuhuc ézéyec; Niŋzaŋ, ic haréwéc haréma gi hocgéŋzu.

²⁰ I ini neŋ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiŋgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémaŋ.

²¹ Zéyu Peteronéŋ ionac muru hiŋgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niŋ you hazu?

²² Zéyu zégic, Yaré ic 100 ionac galeŋgina Konelionéŋ ic solaŋa kecma Anutu ee héihéi wammianŋu Yuda ic ienen ee héihéi wammianzu. Kua meme uŋa téréya méŋnéŋ gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac niŋmac niŋ ézéyec.

²³ Imuhuc zéyu Peteronéŋ onagiru ama tacyac waŋaŋec imuaru emma heŋic ama giŋjiyu yacma iniguc keŋgic. Waŋu Yope amaiguc niŋzéŋ niŋzéŋ dacmuna tosara ienen acguc i guc momacnec keŋgic.

Peteronéŋ ic enia Konelioac amaiguc keŋec.

²⁴ Ienen héniaiguc siŋi méŋ hema keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kereŋgic. Waŋu Konelionéŋ sac kitichéra zéma ala hiabia kegcic tosara unuruyu tocgéma mambéc kegcic.

25 Peteronéj amaiguc enj Konelionéj iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sigéma mepésimiyec.

26 Mepésimiyu Peteronéj mema yacma yomuhuc ézézec; Yacna, ni acguc ic kecza.

27 Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic.

28 Wañu inéj ac yomuhuc hénima énézézec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méjnéj ic enia méj ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Wañu Anutunéj ic méjác méj qakola me zapi qeqeya ménda zémanjac zé nézézec.

29 Imuac niñ héihéré néjgic acna waima hazua. Wañu qesiéncmiwa, ini hénia némac niñ héihéré nénzu?

30 Zéyu Konelionéj yomuhuc ézézec; Haka yomi hicñiyuguc bec ai meme kembon qahac tecgezac. Maria yomuhucgeñ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecba ic méj malekuya lalacnéj kic ségéranaiguc wininima nañec.

31 Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecga zéma halenja ic embac maqeqeya ionac haianzan iminéj Anutuaru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac.

32 Wañu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méj qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yan séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac wañanzac. Wañu ama imi kondun giñgiñaiuguc taczac.

33 Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazan imi hiabia! Nini moczon youmi Miñ Kewunéj ac gézézec imi moczon nimbin niñac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziñ.

Peteronéj Konelioac hénia géséhéra ackuazéc énézézec.

34 Zéyu Peteronéj kuaya auma énézézec; Deguc ni hénia méj niñasarizua. Anutunéj ic neñan séwinina igucgeñ ménda ninicma nénépésianzac.

35 Ic embac baera baera keczu suggina igucnec méjnéj méj Anutu ee héihéi wammima haihaka solanjan wañanzu imi hia énépésimacac séha wanzu.

36 Anutunéj luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Wañu Yesu iminéj iwawai momac yandawac Miñ Kewu wanzac.

37 Yohanenéj doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicñiyec imi ini ninzu.

38 Anutunéj Yesu Nazarete ama areña igucnec i Unja Téréya zéma kuc buña imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niñ inéj lelegéma haka hiabia wamma ic embac tosara unjan birianéj helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec.

39 Nini imi inéj Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka wañec imi moczon kicinananéj hémma héipuc wanzin. I imi ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec.

40 Wañu ai meme haréwec wañu Anutunéj meqeliyu wininiyu héñin.

41 Wañu ic embac moczon yanda ionaru qahac, néj humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambin zé Anutunéj bec nec gési nénécmiyu i guc nene doku neyin nonac muru sac wininiyec.

⁴² Anutunéh ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zétecgé nénécmimacac niŋ ic méŋ kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéç zéau énécmiwiŋ niŋac Yesunéh nénézéyec.

⁴³ Waŋu Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ieneŋ acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzéŋgému moczoŋ iwac qara niŋac kérépicgina zuac énécmimac.

Uŋa Téréyanéh ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéh ac imuhuc zémanec naŋu Uŋa Téréyanéh ic embac moczoŋ ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec.

⁴⁵ (45a) Mayu ninzéh ninzéh ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc keŋgic ieneŋ Anutunéh ic enia ionac Uŋa Téréya qocgé énécmiyu ⁴⁶ eŋaŋ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma (45b) kilenŋ yanda aurigic.

⁴⁷ Waŋu Peteronéh zéyec; Neŋaŋ meyiŋ éséc nec ic youmi ieneŋ Uŋa Téréya mezu imuac méréneh doku ménda naec énécmiwiŋ niŋac neuŋ héinénc mimacac séc wammac?

⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronéh Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niŋac énézéyec. Waŋu ic embac ieneŋ ai meme tosara méŋ iniguc tacyac wammu niŋac Petero welecmigic.

11

Peteronéh ai meyec imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézéyec.

¹ Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzéh ninzéh dacmuna Yuda baec séc kegcic ieneŋ ic enia ieneŋ Anutuac ackuazéç aŋgéh tigic imuac suruc niŋgic.

² Imuac Peteronéh Yerusalem liliŋgéma eŋu séwi tasé hericheric ginaguc ieneŋ Petero mematiti wammigic.

³ Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac niŋac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene neneç?

⁴ Zégic Peteronéh areŋgéma yomuhuc zéasari énécmiyec;

⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelecma kecha Anutunéh tiliŋtiliŋguc nézéyu yomuhuc héŋi; Gésé méŋ maleku yanda éséc nec kitiwa kembonŋ qahac imuaru zikima kurumeŋ igucnec naŋgégic ségéranaiguc mayec.

⁶ Mayu qeriaiguc héŋ sosoliwa baec yaŋ hénagina kembonŋ qahacginaguc hénia hénia zéma haséh yaŋ zéma gisic zinangoc, zini mokolenŋ zéma sawawac nei hégin iniri.

⁷ Inicma ewa méŋ nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena.

⁸ Zéyu neŋ zéyi, Miŋ Kewu, qahac téŋgéh! Ni iwawai qakolayaiguc zéma iwawai zapí qeqeya imuhucya méŋ kuanaiiguc méndagucnec haiwa hiŋgarec.

⁹ Imuhuc zéwa kurumeŋ igucnec ewa méŋ yomuhuc melenŋu hatac éréhc nec mayec; Iwawai Anutunéh zézuaczac imuac geŋ iwawai zapí qeqeya ménda zéna.

¹⁰ Iwawai imi hiçŋiyu hatac haréwéc waŋuguc imuacnec iwawai imi moczoŋ hérégic kurumeŋiguc eŋec.

¹¹ Waŋu nalé sosola qahac ic haréwécneh ama hema kecaŋi imuaru hama naguyaiguc naŋgic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areŋa yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic.

¹² Hagic Uᅇa Téréyanéᅇ yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémaᅇ. Imuhuc zéyú ni zéma ic 6 yomi neᅇawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc eᅇiᅇ.

¹³ Enni inéᅇ haka dimuhuc hicᅇimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uᅇa méᅇnéᅇ nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyú niᅇi; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méᅇ qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu.

¹⁴ Inéᅇ hama ackuaazéc énézéyú ackuaazéc iminéᅇ gi zéma héna géséhécga moczoᅇ képésicgina igucnec aᅇgéᅇgina timac.

¹⁵ Imuhuc zéyú ni ackuaazéc imi héníma énézéwa Uᅇa Téréya neᅇaᅇ muru mayec imuhucyanéᅇ ionac muru mayec.

¹⁶ Mayu hémma Miᅇ Kewunéᅇ ac yomuhuc zéyec imi niᅇ qeliyi; Yohanenéᅇ dokunéᅇ naec énécmiyec, néᅇ ini mia Uᅇa Téréyanéᅇ naec énécmimac.

¹⁷ Anutunéᅇ neᅇaᅇ Miᅇ Kewu Yesu Kristo ninzéᅇgéyᅇiᅇ nalé imuaru sese nénécmiyec. Waᅇu inéᅇ sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéᅇ némaciguc Anutu neuᅇ hémiwiwec.

¹⁸ Imuhuc zéyú ieneᅇ ac imi nimma ac hétéᅇgina waima Anutu mepésima yomuhuc zéᅇic; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri melenᅇ melenᅇac buᅇa énécmiyec.

Antiokia ama areᅇa yandaiguc Yesuac hénaoriᅇ hicᅇiyec.

¹⁹ Stefano niᅇac ununesi hicᅇiyu ic embac tosara ieneᅇ héndéᅇ héndéᅇ amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néᅇ Yuda ic embac ionac sac ackuaazéc énézégic.

²⁰ Waᅇu sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéᅇ Antiokia ama areᅇa yandaiguc keremma Giriᅇ ic ionac muru acguc Miᅇ Kewu Yesuac buᅇa suruc hiabia énézégic.

²¹ Waᅇu Miᅇ Kewuac mérayanéᅇ iniguc heyu ic embac sasalanéᅇ niᅇzégéma Miᅇ Kewuac muru liliᅇgéma hagic.

²² Waᅇu Yerusalemiguc hénaoriᅇ kecgic ieneᅇ imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areᅇa yanda imuaru keᅇec.

²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma séᅇiséᅇi waᅇec. Waᅇu ewa siᅇgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niᅇac ic embac moczoᅇ acnéᅇ meseli énécmiyec.

²⁴ Banaba imi ic hiabia, waᅇu Uᅇa Téréya zéma ninzéᅇ ninzéᅇ yanda sécgémima heyec. Imuac niᅇac ic embac tuᅇ yandanéᅇ Miᅇ Kewuac muru toroqegic.

²⁵ Waᅇu Banabanéᅇ Saulo mihiᅇiᅇmaᅇ zé Taso ama areᅇa yandaiguc keᅇec.

²⁶ Kemma mihiᅇiᅇma wagiru Antiokia ama areᅇa yandaiguc hayoc. Hama yawuᅇ momacguc ekawu kecmu Yesuac hénaoriᅇ mihiᅇiᅇ énécmima ic embac sasala ackuaazéc ku énécmiyic Antiokia ama areᅇa yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénaoriᅇ ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénaoriᅇ Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keᅇec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tiliᅇ tiliᅇ ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama areᅇa yandaiguc hagic.

²⁸ Wañu ionarunec mên qara Agabonénj Uñja Téréyanénj tilingémiyu baec séc béti yanda hicñjmac niñ andiawac ara énézéyec. Wañu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicñjiyec.

²⁹ Hicñjiyu Yesuac hénarorij ienenj kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulanqéma Yuda baeciguc ninzénj ninzénjac dacmuna héccgina kecgc ionaru haleñgina haigic kemmac niñ zéteccgégic.

³⁰ Zéteccgégic imuhucyanec haleñ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzénj ninzénjac dacmuna héccgina ionac muru haigic keñec.

12

Herodenénj Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenénj hénarorij tosara ununesi énécmimarj zé méra meyacma énézéyec.

² Inénj Yohaneac dara Yakobo késama sounénj héiyu humuyec.

³ Imuhuc wañu Yuda ic ienenj haka imuac ségiségi wanjic inictegicma Petero acguc késamarj zé wanjec. (Wañu haka imi saménj yisya qahac imuac kendorjiguc hicñjiyec.)

⁴ Wañu nagu sacyaguc ogicma keñjic imuac kendorj tegéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nañu ara zéteccgémacac niñ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi turjhéra 4 méndénj amuma galeñgému niñjac ionac méraginaiguc oporec.

⁵ Petero hésa amaiguc galeñgégic heyu hénarorij ienenj iwac niñ wamma ewa qerigina hélacnéj Anutu welecmigic.

Kua meme uñja méñnéj Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenénj i wagicma hamuac niñec imuac naléya imi ama gianjiyu ducñjmac. Wañu ménda gianjiyunec sinji imuaru Petero señ hésa éréhécnénj qatégic téngij ic éréhéc iorac sugciraiguc gauya hekerec. Keru galeñ meme ic tosara nagu séñganjenjiguc galeñ mema nanjic.

⁷ Wañu héñjic Miñ Kewuac kua meme uñja méñnéj wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac marararj méñnéj asariyec. Wañu kua meme uñanéj Petero maréñjaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec señ hésanéj loloma madarec.

⁸ Wañu kua meme uñanéj ézéyec; Rikuñga zikima héná usuga héina hiñgaru. Imuhuc zéyu inénj imuhuc wanjec. Wañu kua meme uñanéj muñguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hiñgaruguc méndac némma hana.

⁹ Zéyu Peteronénj méndacmima keñec. Wañu kua meme uñanéj iwawai hélacnec wammiyec, néj ménda niñsariima gau hénzua imuhuc zéma niñec.

¹⁰ Wañu ierenj galeñ meme ic nagu séñganjenjiguc nanjoc imi walac nanaña zéma andu nanaña orogicma keremma deminj yandawac ain naguya ama arenja yanda wésiaiguc nanaña imuaru hayoc. Hayic nagu imi enyaaocnec añgé érécmiyu mama héná yandaiguc keñoc. Keñic kua meme uñja iminénj élanzañnec waimima enjec.

¹¹ Enj Peteronénj niniña béréñgéguyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téngénj. Miñ Kewunénj kua meme uñaya mélima

Herodeac méria zéma ai arenj Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac.

¹² Imuhuc ninjtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac nenjgocya Mariawac amaiguc kenjec. Wañu imuaru ic embac sasalanénj tocgéma zéwelec wamma tacgic.

¹³ Kemma Peteronénj naguguc qeyu welenj qeqe embac ménj qara Rodenénj ewaya nimmanj zé hosuru hayec.

¹⁴ Hama Peteroac ewaya ninjasariyec. Wañu ségiségi yandanénj ewa soho wammiyu nagu ménda auma enj usujnec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec.

¹⁵ Énézéyu ienenj nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Wañu inénj imuhuc seli gema zémanec nanju ienenj zégic; Imi iwac kua meme unjaya gezanj.

¹⁶ Wañu Peteronénj nagu imi qemanec nanju ienenj nagu auma i hémma aurigic.

¹⁷ Wañu acgina qaimac ninj méranénj séséc waj énécmima Minj Kewunénj hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc waj énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzénj ninzénj dac munahéra énézémuac ninj énézéma ama imi waima baec ménjiguc kenjec.

Minj Kewunénj Herode bakia melenj miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianjyu yaré ic ienenj Petero hocma iwawai dimuhuc hicnjimizac imi ménda ninjasarima qewelonj yanda wajjic.

¹⁹ Wañu Herodenénj hocma ménda mihicnjima awiawi ichéra zéqesi waj énécmimaguc humuciguc onopocmu ninjac énézéyec. Wañu Herodenénj Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hinjacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenénj Tiro zéma Sidon ama minjina hazéc yanda waj énécmiyec. Wañu ama imuac minjina ienenj nene yaka ic kewu iwac murunec hicnjianzac imi mema kecañgic imuac ninj ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindinjima welenj gemianjec i mebélacgé mima luae ninjac welec migic.

²¹ Wañu Herodenénj nalé meyec imi ducnjyu ic kewuac maleku héima tatic edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec.

²² Ic momac yanda ienenj hérianj haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néj Anutuac ewaya.

²³ Wañu Herodenénj mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda melenju enjec, imuac ninj Minj Kewuac kua meme unjanénj qeyu nanecnénj kigic nalé sosola qahac humuma qahac wajec.

²⁴ Wañu Anutuac ackuazécnénj munjuc yanda yandi saima kenjec.

²⁵ Wañu Banaba zéma Saulo ierenj Yerusalemiguc halenj énécmiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusalem waima lilingéma kenjic.

13

Bunja zéauau ai ninjac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénaorinj sugcinaiguc Anutuac tilinj tilinj ic zéma qeriawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara ménj Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo.

² Waŋu kaiwe mérjiguc nene zíkima zéwelec wamma Miŋ Kewu mepésima kegcic Uŋa Téréyanéŋ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niŋ ururuyi imuac niŋ iri ai imuac gésiércmigic.

³ Zéyu imuac nene zíkima zéwelecmaguc méragina qacgiraiguc hai ércmima méli ércmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uŋa Téréyanéŋ méli ércmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keŋoc.

⁵ Kemma Salami ama areŋa yandaiguc haréma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc Anutuac ackuažéc énéžéyoc. Waŋu Yohanenéŋ iriguc kecma méra ércmiyec.

⁶ Konduŋ baec komoc komoc suginaiguc qericma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeŋ Bayesu mihicŋigic. Waŋu ic imi Anutuac kua meme ic ikora.

⁷ Waŋu inéŋ Baec galeŋ mérj Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéŋ nininaguc. Waŋu inéŋ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuažéc nimmaŋ zé waŋec.

⁸ Waŋu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeŋ.) inéŋ hazéc waŋ énécmima baec galeŋ imi ninžér ninžér andé qema kemmac niŋ seliseli wamma éžéyec.

⁹ Waŋu Saulo qara mérj Paulo inéŋ Uŋa Téréyanéŋ qeria sécgémiyu Elima imi héŋ sosolima yomuhuc zéyec;

¹⁰ Gi imi uŋa biriawac merac, iwawai dindiŋa moczoŋ yanda imuac hazécyā. Ikoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miŋ Kewuac hēna dindiŋa imi meqariŋ géanžan. Haka biria imi ménda waiwésémaŋ me?

¹¹ Imuac degucuc Miŋ Kewuac mérianéŋ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeŋ gi kaiwe ménda hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma siŋi yandanéŋ hoturumiyu mérayanéŋ mezaŋ qezaŋ wamma keŋha wamma méraya mema méra mimuac niŋ waŋec.

¹² Waŋu baec galeŋ néŋ iwawai hicŋiyec imi hémma ninžéŋgéyec. Waŋu Miŋ Kewunéŋ imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonéŋ Pisidia Antiokia ama areŋa yandaiguc Yuda ic buŋa suruc hiabia énéžéyec.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec keŋha waŋgic ieneŋ Pafo ama areŋa waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kereŋgic. Waŋu baec imuaru Yohanenéŋ wai énécmima Yerusalem amaiguc lilingéma keŋec.

¹⁴ Keŋu ieneŋ Perege ama igucnec keŋkecma Pisidia baec Antiokia ama areŋa yandaiguc kemma kegcic Sabata ducŋiyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic.

¹⁵ Waŋu ieneŋ Moseac hēna ac zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac kiwi téréya imi olongic ama imuac galeŋhéra ieneŋ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuažéc mérj nimma kecziuguc zéigic niŋni.

¹⁶ Waŋu Paulonéŋ yacma méranéŋ séséc wamma yomuhuc énéžéyec;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianžu ini ackuažéc zéwa niŋgic.

17 Israel ic neŋaŋ Anutunéŋ esaŋambéc hécnina gési énécmiyec. Ieneŋ Izipte baeciguc ic kian kecgic, néŋ Anutunéŋ eegina héima kuha yandanéŋ onagicma hayec.

18 Zéléŋ baeciguc yawuŋ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatéŋ waŋ énécmima kecaŋec.

19 Waŋu Kanaan baeciguc kisc areŋ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buŋa zéma wai énécmiyec.

20 (Moczoŋ toroqema zéwa yawuŋ 450 séc ic kian kecgic.) Imi tegéyu zémindiŋ mindiŋ ic énécmiyu keŋ kecma Anutuac tilinŋ tilinŋ ic Samuelac naléya hayec.

21 Waŋu ic kewu niŋac welecgic Anutunéŋ Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naŋa Saulo énécmiyu inéŋ yawuŋ 40 imuac séc galenŋé énécmiyec.

22 Waŋu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naŋa Dawidi mihičniwa ewana kunéŋ yanda hemizac. Inéŋ mia ewa siŋna tohoma iwawai moczoŋ meselimac.

23 Waŋu Anutunéŋ ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neŋaŋaru aŋgéŋ titi ic Yesu méliyu hayec.

24 Waŋu Yesunéŋ sucninaiguc hični asarimacac niŋ walac Yohanenéŋ ewa melenjac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec.

25 Yohane i héna zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac, néŋ andénaiguc hama keczac iminéŋ imi mia wanzac. Nidac imuhucyanéŋ héna usuyawac hésaya hulacmaŋac séc qahac.

26 Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niŋgic; Aŋgéŋ titiac gezac qézéŋ ac yomi nonac muru haiyu hayec.

27 Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galenŋ hécgina eneŋ Yesu zéma Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloŋ niŋaŋzu imuac hénia imi ménda niŋasarigic. Hénia imuac niŋac Yesuac zéma késpedesraguc zétecgégic Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ionac ackuazéc imi hélaguc waŋec.

28 Ieneŋ késpedesira humucac sécyu ménda mihičniŋgic, néŋ tinduc qehumumac niŋac Pilato welecmigic.

29 Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niŋ ogic hezac imi moczoŋ wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifanjaiguc haigic.

30 Waŋu Anutunéŋ humumia sugcina igucnec i meqeliyec.

31 Meqeliyu inéŋ ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keŋgic ionac muru ai meme sasala hični énécmiyec. Hični énécmiyu ieneŋ ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu.

32 Nini acguc zikiziki ac esaŋambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmiziŋ.

33 Imi mia Anutunéŋ Yesu meyaru sisipac ac iminéŋ qelihécgina neŋaŋaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Naŋna. Neŋ degucmi mihičniŋgéŋi.

34 Waŋu Anutunéŋ Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muŋguc ménda houmacac niŋ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac

murū meyi imi meseli énécmiman̄.

³⁵ Imuac Legic lépaya mén̄jiguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac.

³⁶ Wañu Dawidinér̄ naléyaiguc Anutuac ewa siñ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esañambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec.

³⁷ Wañu mén̄j Anutunér̄ meqeliyec iminér̄ ménda houyec.

³⁸ Imuac niñac iwac murunec kápésic waiwaiac buñ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niñasarimu.

³⁹ Moseac hén̄a acnér̄ kápésic momac yanda imuarunec ménda mesolan̄j énécmiyec. Wañu Yesuac niñ wamma ninzér̄ngégic séc yéwéria moczon̄j yanda igucnec metecgé énécmima kápésicgina qahac zéénécmimac.

⁴⁰ Imuac niñ Anutuac tilij tilij ic ionac ackuazéc zér̄aguc yomuhucyanér̄ onaru hélaguc ménda wammacac niñ galeñ memu.

⁴¹ Ni onac naléginaiguc iwawai mén̄j memañ. Wañu iwawai imi hém̄ma énézégic ninzér̄ngémuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini hén̄jqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamanan̄j nañu ic enej̄ Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic.

⁴³ Wañu hén̄aorin̄j imi héndér̄j amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hén̄aiguc toroqégic ienen̄j sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niñ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Wañu Sabata muñguc ducñiyu ama imuac miñina moczon̄j yanda Anutuac ackuazéc imi nimbij̄ zéma hadacgic.

⁴⁵ Hagic Yuda ic ienen̄j inicgic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac matatiti wammima zébiri migic.

⁴⁶ Imuhuc wañgic Paulo zéma Banaba ieren̄j kicginaiguc zénéngira ménda hiriyu yomuhuc énézégic; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézégawac hezac, néj en̄jaoc niñgic ini kekec hém̄bén̄añ̄a imuac buñ̄a wammuc séc qahac wañu waizu. Imuac niñ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic.

⁴⁷ Imuac mia Min̄j Kewunér̄j yomuhuc zénércmiyec; Neñ baec tetcgia séc ic embac ionac an̄gér̄j titi niñac iri ic enia ionac asacmararan̄j kumu érécmizua.

⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ienen̄j moczon̄j ac imi nimma ségiségi wamma Min̄j Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Wañu kekec tetcgia qahac imuac buñ̄a wammu niñ gési énécmiyec séc ninzér̄ngégic.

⁴⁹ Wañu Min̄j Kewuac ackuazécner̄j baec imuhucgen̄j saima keñec.

⁵⁰ Wañu Yuda ic ienen̄j Paulo zéma Banaba urunesi wañ érécmimu niñac embac en̄ej̄agina tosara Anutu ee héihéi wammian̄gic ini zéma ama imuac ic kunen̄j ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesí érécmigic keñoc.

⁵¹ Kemma ic ieren̄j hém̄ma hén̄ia niñ asarimu niñ sésécya wamma hén̄a titigiraiguc seitoton̄j qeyic mayuguc Ikonion ama aren̄j yandaiguc keñoc.

⁵² Keñic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicñigic ienen̄j ewa hia zéma Un̄j Tér̄yanér̄j sécgé énécmiyec.

1 Waŋu Ikonion ama arenja yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuažéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanéŋ Yesu ninžérġégic.

2 Waŋu Yuda ic tosara ackuažéc ménda tohogic ieneŋ ic enia tosara méndéŋ énécmigic ninžér ninžérac dacmuna nimbiri énécmigic.

3 Imuac nin nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miŋ Kewuaru héima ackuažéc zénéŋgira ménda híriyu zéauyoc. Zéauic Miŋ Kewunéŋ séséc baec icnéŋ ménda memeya zéma kiwi welic welicġia hénia héniya méragiranéŋ memaoc nin nanġé érécmima ackuažéc eŋeya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec.

4 Waŋu ama yanda imuac ic embac ieneŋ méndéŋ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecġic.

5 Waŋu ic enia zéma Yuda ic ieneŋ galen hécġinaguc zébiri érécmima hocnéŋ uruwīŋ zé usuŋnec harégic.

6 Harégic ninžecġicma néŋġacma Likaonia baec Listera ama arenja yanda yanda zéma Debe ama arenja yanda zéma ama arenja tosara lelcġéma heyec imuaru keŋoc.

7 Kemma imuaru buŋa suruc hiabia énézýoc.

Listera ama arenja yandaiguc

Paulo zéma Banaba iorac nin

Anutu zéércmigic.

8 Waŋu Listera ama arenja yandaiguc ic méŋ neŋġocac héri qeria igucnec hénia éréhécyca séléc sélécġiya hicŋjima hénia keŋhaya qahac tacarġec.

9 Waŋu Paulonéŋ ackuažéc zéyu nimma taru héŋsosolima iwaru ninžér ninžér hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi ninžegirec.

10 Ninžecġicma ac kucnec zéma yomuhuc ézýec; Gi hénaganéŋ tima héŋgeŋnec yacma nanna. Imuhuc zéyu inéŋ técġéma yacma keŋha waŋec.

11 Waŋu ic tuŋ yanda ieneŋ Paulonéŋ ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acġinaiguc yomuhuc zéġic; Anutu iereŋ ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc.

12 Waŋu ieneŋ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galen kerec imuac nin Hereme zémigic.

13 Waŋu ama yanda imuac séŋgaŋgeŋjiguc anutu Zeusiac ocmuŋ tarec. Taru imuac hofac oo icnéŋ burumakao zéma iwawai zuria mema ama arenj yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbaŋ owiŋ zé waŋġic.

14 Waŋu Yesuac Mélíméli ic éréhécc Banaba zéma Paulo iereŋ nimma malekugira mužurac ġémaguc tuŋ yanda sugġinaiguc usuŋnec kemma ġacma yomuhuc énézýoc;

15 Ic mandac, ini némac nin haka imuhucya wanžu? Niri imi ini éséc icnec. Nereŋ imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumeŋ zéma iwawai moczoŋ imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicŋjyec i imi hénihéniaŋa zéma tetecġiaŋa qahac kecanzac iwac muru liliŋġéma hamuac nin ackuažéc imi énézézic.

16 Anutunéŋ becnecc baec séc ic embac wai énécmiyu eŋaŋ hénagina méndacma keŋha waŋaŋġic.

17 Waŋu eŋeya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacġucnec. Hélaŋnec zéasari énécmiyec. Inéŋ kia kaiwe énécmima héla memeyawac

naléya meénéc mima, goi héihéi énéczéyu héraŋgic. Waŋu nene yaka sasala mihicŋi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec.

¹⁸ Iereŋ ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbaŋ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéŋ héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma keríc Antiokia ama areŋa yanda zéma Ikonion ama areŋa yanda imuac nec Yuda ic ieneŋ haréma ic embac énépésima Paulo hocnéŋ héigic. Héima niŋgic humuyec éscéc nec waŋu ama yanda séŋgaŋgeŋiguc héréma kemma giligic.

²⁰ Waŋu Yesuac ai ic ieneŋ keremma lelecgéma naŋgic imuarunec inéŋ yacma muŋguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gíanjiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keŋoc.

²¹ Ama yanda imuaru buŋa suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéŋ Yesuac tohotoho ic waŋgic. Waŋu imuarunec muŋguc liliŋgéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋoc.

²² Yesuac hénaoŋiŋ ninzéŋ ninzéŋ niŋselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc kerembiŋ zé neŋaŋ zéra béra kilen yanda mihicŋiwiŋ.

²³ Zéyu tecgéyu hénaoŋiŋ tuŋa tuŋa séc galeŋhécgina mihicŋi énécmima nene zíkima zéwelecma ninzéŋ ninzéŋ miŋjina Miŋ Kewuac muru onoporoc.

²⁴ Waŋu Pisidia baec qericma keŋkecma Pamfilia baeciguc kereŋoc.

²⁵ Keremma Perege amaiguc buŋa suruc énézéma Atalia amaiguc hiŋgaroc.

²⁶ Imuarunec zéiciguc emma keŋkecma Antiokia ama areŋa yandaiguc kereŋoc. Ama imuaru mia bec nec doku naec ieneŋ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic.

²⁷ Keremma hénaoŋiŋ tocgo énécmima Anutunéŋ naŋgé érécmiyu ai meyic ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoŋ waŋ énécmiyoc.

²⁸ Waŋu imuaru Yesuac hénaoŋiŋ iniguc nalé horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba iereŋ ac eminimbiŋ zé Yerusalem eŋoc.

¹ Yuda baec iguc nec ic tosara Antiokia ama areŋa yandaiguc mama hama ackua zéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc aŋgéŋgina ménda timac.

² Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba iereŋ iniguc zéer zéma wamma qe qetali yanda waŋgic. Waŋkecma yomuhuc acgina zíkima zégic; Paulo zéma Banaba iereŋ ic tosara ionarunec iniguc eŋawu Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu.

³ Imuhuc zéma hénaoŋiŋ ieneŋ méli énécmigic keŋgic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéŋ ewa qerigina melenigic imuac suruc ninzéŋ ninzéŋ dacmuna énézégic. Zégic niŋgic ionaru ewa hia kunen yanda hiŋjiyec.

⁴ Waŋu keŋkecma Yerusalem kereŋgic hénaoŋiŋ héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋhéra ieneŋ zézé ségiségi waŋ énécmigic. Waŋu Anutunéŋ iniguc ai meyic imuac ac suruc moczoŋ waŋ énécmigic.

5 Wanju ninzérj ninzérj dac muna tosara Farisaio tunj ionarunecnérj yomuhuc ninzérjgéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac héna ac tohomuac ninj ku énécmiwinjac hezac.

Peteronérj ac énézéyec.

6 Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galen ienenj imuac ara zéwinj zéma enjacnec tocgégic.

7 Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi wanjkecgicguc Peteronérj yacma yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunérj ic enia ienenj nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzérjgému nijac becarunec sucnina igucnec ni gésinéyec.

8 Wanju qeri héhéj Anutunérj Yuda neñan ninj wanj nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Uña Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec.

9 Inérj ninzérj ninzérjginanérj qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neñac neñac qahac wanzac.

10 Imuac ini némac nijac iwawai réwéria esañambéc hécnina zéma neñac huabipianzinj imi Yesuac hénaorinj ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwinj zé wanzu?

11 Nini zéma ic enia ini momacnec Minj Kewu Yesuac ewa hiawac anjéjnina tiyu kecziñ imi ni ninzérjgézua.

12 Wanju tocgégic ienenj acgina qaïma enj tacma Banaba zéma Paulo ierenj Anutunérj nanjé érécmima ic enia ionac sugcinaiguc séséc ai zéma iwawai welicigia meyec imuac suruc wanj énécmiyic nindacgic.

13 Énézéyic tecgéyu Yakobonérj ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna acna zéwa ninjic,

14 Walac Anutunérj ic enia enjeya buñahéra wammu nijac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnérj nénézéyec.

15 Anutuac tilinj tilinj ic ionac ackuazécnérj ai imi yomuhuc zéma nanjézac;

16-17 Ic munduñá tosara, ic enia nuac qac buñanaguc zéénécmimia imi moczoñ Minj Kewu qac hoc wammimuac ninj neñ bianjuc lilingéma hama Dawidiac ama zénzérjgia, ama sauha munjuc meyacgéma héi qelimanj.

18 Minj Kewu iwawai imuhucya moczoñ nénézéyu baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc baec ic neñanj héngicac héñanzinj inérj mia ac imuhuc zézac;

19 Imuac ninj ni yomuhuc ninjésima zézua; Ic enia Anutuac muru lilingéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwinj.

20-21 Moseac héna ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic ninjanzu. Wanju Sabata séc tocgotocgo amaya amayaiguc oloñgic ninjanzu imuac ninj ienenj nemu me imuac irehawac buñá haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yanj déméña nizicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwinj iminérj hia wammac.

Yerusalemnec kiwi haigic

baec séc keñec.

22 Wanju Yesuac Mélíméli ic zéma galenj zéma hénaorinj momac yanda ienenj sugcina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama arenj yandaiguc méli énécmigic kemmu ninj acgina zikima ninzérj ninzérj dacmuna ionac galenj Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiérécmigic.

23 Wanju kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina kecziñ Yesuac Mélíméli ic zéma galenj tosara nini ninzérj ninzérj dacmuna

hécnina baec méri Antiokia ama arenja yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec mérjunc dacmuna ini zézé ségiségi waj énécmima kiwi yomi hai énécmizij.

²⁴ Sucnina igucnec ic tosaranej acnina ménda mema enj onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic nijij.

²⁵ (25a) Waju nini ic éréhéc imi gési érécmima ala téngéj éréhécnina Banaba zéma Paulo,

²⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac nij wamma kekecgira waiyoc (25b) iriguc momacnec méli énécmiwij zé ewa momac wanzij.

²⁷ Hénia imuac nij nini Yuda zéma Sila méli érécmi hama kuagiranéj kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc.

²⁸ Uña Téréya zéma nini iwawai tosara qahac, néj iwawai kiléj dac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwij nijac ewa momac wanzij.

²⁹ Nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma waj déméja mizicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzégézij. Yai zézé waj énécmima imdacmi sac oénécmizij.

³⁰ Haigic ienej kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama arenja yandaiguc keremma hénorij tocgo énécmima kiwi imi énécmigic.

³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac olon nij wamma ségiségi wajigic.

³² Waju Yuda zéma Sila ierej acguc Anutuac tilij tilij ic keroc imuac nij ac sasala zéma meseli énécmiyoc.

³³ Waju ierej nalé tosara iniguc kericguc ninzégéj ninzégéj dac muna ienej luae ac érézéma oropocgic keñoc. Kemma méli érécmigic ionaru liliégéma keñoc.

³⁴ (Ménda hezac.)

Paulo zéma Banaba ierej méndéj amuyoc.

³⁵ Paulo zéma Banaba ierej Antiokia ama arenja yandaiguc toroqema keca ic tosara iniguc momacnec Miñ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic.

³⁶ Ai meme tosara hama keñu Paulonéj Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becneç Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muñguc liliégéma kemma ninzégéj ninzégéj dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbij.

³⁷ Zéyu Banabanéj Yohane Mareko zémimia i wagiric enjawu momacnec kemmu nij waneç.

³⁸ Waju Marekonéj becneç Pamfilia baeciguc wai érécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac nij Paulonéj wagicma kemmac nij niju ménda sécgéyec.

³⁹ Waju Banabaguc zéqeqetali yanda wajkeçma méndéj amuyoc. Méndemma Banabanéj Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc.

⁴⁰ Waju Paulonéj Sila megésiyu ninzégéj ninzégéj dacmuna ienej mérianj ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keñoc.

⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénorij meseli énécmiyec.

16

Timoteonéj Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

¹ Paulonéj kenkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic ménj kerec qara imi Timoteo. I nenqocya imi Yuda embac, néj ninzéj ninzéj embac wañec. Wañu mañqocya imi Girik ic.

² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzéj ninzéj dac muna ienej Timoteoac eeya héigic.

³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgic ienej iwac mañqocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niñ Paulonéj i wagicma kemmanj zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec.

⁴ Wañu ama areña kuney kuney séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galen eney Yerusalemiguc ac zikima héna ac mema ogic imi tohomu niñac énécmiyoc.

⁵ Imuhuc wamma ai meyc hénaorinj ienej ninzéj ninzégina seligiyu kucgina mema kaiweya kaiweya zañgégina toroqema keñec.

Paulonéj Makedonia ic méjnénj tiliñ tiliñiguc wininiyu héñec.

⁶ Wañu Uña Téréyanéj Asia baeciguc ackuazéc ménda zéaumuc niñ énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keñgic.

⁷ Kenkecma Misia baec giñgiñaguc keremma Bitinia baeciguc kerembinj zégic Yesuac Uñanéj imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec.

⁸ Imuac ienej Misia baec giñgiñanec kenkecma Troa amaiguc mekenjgic.

⁹ Sinjiyaiguc Paulonéj tiliñ tiliñiguc héñu Makedonia ic méjnénj iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma kondunj néwécgeñ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémanj.

¹⁰ Paulonéj tiliñtiliñiguc séséc hémma zéyu, Anutunéj ionac buña suruc hiabia énézéwinj niñ nénézézac zéma ninzégéma nalé sosola qahac kondunj qericma Makedonia kembinj niñac zérénj qérénj wañinj.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areña yanda imi waima qericma didiñanec kemma Samotera kondunj baec komociguc kereñinj. Ama gianjiyu imuacnec kenkecma Neapoli ama areña yandaiguc kereñinj.

¹² Imuaru zéic igucnec mama kenkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñinj. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kuneygina wawaña. Roma ic eney ama areña yanda imi añgénj tima galenqéma kecgic. Wañu ama areña yanda imuaru ai meme tosara kerinj.

¹³ Sabata ducñiyu ama areñ imuac nagu yanda séñganjenjguc doku ménj heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc ménj hezac me qahac imi hémbinj zéma keñinj. Kemma imuaru tacma embac tocgoma tacgic ionac ackuazéc énézéinj.

¹⁴ Wañu niñgic ionac sugina igucnec embac ménj qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucgia meme embac. Wañu Tiatira ama yanda igucnec. Inéñ Anutu ehéihéi wammianjec. Wañu Miñ Kewunéj qeria mebéréñgéguyu ackuazéc Paulonéj zéyec imuac wamma niñec.

¹⁵ Wañu eñeya zéma héna géséhéra moczonj doku naec énécmiñi nalé imuaru inéñ amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Enej mia nuac

ninǵic ninzérj ninzérj embac wamma Miñ Kewuac qeriaiguc kecɓuaiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocǵic.

16 Nalé méñu zéwelec welecac kawéiguc kembin zé kenkecni welen qeɓe embac méñ kuwicyagucnéñ mihicñi nénécmiyec. Embac imi bianac ac zéénécmima miñhéra ionac soukiwa sasala mihicñi énécmiañec.

17 Wañu inéñ mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéñ Anutu eñeña yanda iwac welen qeɓehéra kecma aṅgérj titiac héra zéau énécmianzu.

18 Kaiweya kaiweya imuhuc wañ nénécmima keru ai meme sasala tecgéyec. Paulonéñ niñu aiya kilen yanda héricmiyu lilingéma kuwic yomuhuc ézégic; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézézua, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keñec.

19 Wañu welen qeɓe embac iwac miñhéra ienen soukiwa hia mihicñimuac séc qahac wañec imi héñtegicma Paulo zéma Sila érépésima galen mihicñi énécmiwiñ zé néñnagémba sombeñiguc héré érécmima keñic.

20 Galen ionacmuru héré érécmima yomuhuc zégic; Ierenj Yuda icnéñ amanaiaguc hama mebiri nénécmiyic qewelon yanda mihicñizinj.

21 Wañu haka méréra Roma ic neñañ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc.

22 Wañu ic tuñ yanda nañgic ienen nañgé amuma momacnec hazéc ac wañ érécmigic galen ienen séwi usugira hetec qetecgéma hihilocnéñ urumu niñac énézégic.

23 Zégic ienen hihilocnéñ kilen yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niñ galen meme ic ézégic.

24 Ézégic nimma hésa ama qeria méñ suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kembrañ dépañ yanda éréhéc imuac namuñaguc qatéyu kilanziyu heyoc.

Hésa ama galen meme ic doku naec miyec.

25 Siñiya namuñaguc Paulo zéma Sila ierenj Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosananéñ imi ninǵic.

26 Wañu élanzañnec nañ yanda geriwigucnéñ mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczoñ aṅgédarec. Wañu ic momac yanda señ hésagina loloma madarec.

27 Wañu galen meme icnéñ gau igucnec niñqelima héñu nagu aṅgéma nandaru hésa ic néñgacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumañ zé wañec.

28 Imuhuc wammañ zéyu Paulonéñ qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczoñ you tacziñ.

29 Wañu galen meme icnéñ kifa niñac qacma emma zénéña hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc sicgé érécmiyec.

30 Wañu oragicma éréma qesiéércmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni ñimuhuc wamba Anutunéñ aṅgérna timac?

31 Zéyu ierenj yomuhuc ézégic; Miñ Kewu Yesu ninzérjéna gi zéma héra géséhécga aṅgérjina timac.

32 Wañu ierenj i zéma héra géséhéra Miñ Kewuac ackuaazéc énézégic.

³³ Énézégic galeŋ meme icnéŋ sinji imuaru nalé sosola qahac oragicma wizigira hicŋiyec imi zuac érécmiyec. Waŋu nalé sosola qahac eŋeya zéma héná géséhéra doku naec énécmiyoc.

³⁴ Waŋu i eŋeyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Waŋu i zéma hénagéséhéra moczoŋ hama Anutu ninzéhégic imuac niŋ ségiségi yanda waŋec.

³⁵ Ama gianjiyu galeŋ ieneŋ ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmína.

³⁶ Zégic galeŋ meme icnéŋ nimma Paulo yomuhuc ézégic; Galeŋ éréhécna ieneŋ ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmína zézu imuac iri ewa bénzéh nimma kemmaoc.

³⁷ Zéyu Paulonéh yomuhuc ézégic; Niri Roma ic kecziŋ waŋu kápésicnina ménda zétécgéma ic tuŋ yanda kicginaiguc eŋ nuruma hésa amaiguc noropocic. Waŋu deguc éléh méli nérécmiwiŋ zé waŋzu? Imuhuc qahac, eŋaoc hama noragicgic kembin.

³⁸ Waŋu ai ic ieneŋ lilingéma kemma galeŋ énézégic. Énézégic ieneŋ ic éréhéc imi Roma ic waŋzaoc imi niŋasarima aurigic.

³⁹ Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiŋ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areŋa yanda imi waima kemmaoc niŋ érézégic.

⁴⁰ Waŋu iereŋ hésa ama igucnec éréma duŋa Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzéh ninzéh dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keŋoc.

17

Paulo zéma Sila iereŋ Tesalonika ama areŋa yandaiguc keŋoc.

¹ Waŋu Paulo zéma Sila iereŋ Amfipoli zéma Apolonia ama areŋa yanda orogicma Tesalonika ama areŋa yandaiguc kereŋoc. Waŋu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama méŋ tarec.

² Waŋu Paulonéh hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiŋic.

³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qeŋzeŋ manzeŋ qema humuma humuc igucnec yacmac niŋac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Waŋu ni énézéanzua Yesu iminéŋ Kristo waŋzac.

⁴ Zéyu sugcinaiguc tosara zéma Girik ic tuŋ yanda Anutu ehéihéi wammianŋic imi eneŋ zéma embac eŋeŋa éréhécdac qahac, néŋ sasala momacnec ninzéhégéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic.

⁵ Waŋu Yuda ic eneŋ nimbupuc niŋ érécmima nénnagémba sombenjiguc kemma kaiziliweŋ ic tosara onagicma tuŋŋinaguc wamma hénima ama areŋa yanda qeriaiguc qewelonŋ yanda waŋŋic. Waŋu Paulo zéma Sila mihicŋi érécmima ic embac sugcinaiguc héréma kemma oropocbiŋ zé Yasonác amaiguc usuŋnec keŋŋic.

⁶ Waŋu ménda mihicŋi érécmigic. Imuac niŋ Yason zéma ninzéh ninzéh dacmuna tosara énépésima unuruma ama galeŋ ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi ereŋ mia nonac muru hayoc.

⁷ Hayic Yasonnéŋ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ieneŋ Roma ic kewuac ac logima Ic kewu méŋ keczac, imi mia Yesu zéanzaoc.

⁸ Zéyic ama areña yanda ichéra zéma galeñ ieneñ ac imi nimma qewelon yanda wañgic.

⁹ Wañu galeñ eneñ Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keñoc.

Paulo i Berea ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Wañu sinjyaiguc ninzérñ ninzérñ dac muna ieneñ Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea taunjugic kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc enoc.

¹¹ Wañu Berea ama areña yanda miñina yanda miñina ionac hakagina imi Tesalonika ama areña yanda miñina ionac hakagina ogicma bénzérñ wañec. Imuac ackuazéc imi siña nimma késama añgérñ tigid. Añgérñ tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niñgésigic.

¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanérñ ninzégégic. Wañu Girik embac eneña zéma Girik ic embac efefia qahac, néñ sasala ninzérñgégic.

¹³ Yuda ic Tesalonika ama areña yanda igucnec ieneñ Paulonérñ Berea ama areña yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama areñ yandaiguc hama imuac miñina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaon qeénécmima yéwéri mihicñi énécmigic.

¹⁴ Imuhuc wañgic ninzérñ ninzérñ dac muna ieneñ Paulo kondurñ heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmañ niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo ieneñ imuaru* waima keroc.

¹⁵ Wañu ic tosara ieneñ Paulo wagicma Aten ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonérñ Sila zéma Timoteo eneña muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyu gezac qézérñ ac imi mema liliñgéma keñgic.

Paulonérñ Aten ama areña yanda yandaiguc buña suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecma ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec.

¹⁷ Wañu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Wañu nénnagémba sombenjugic kaiweya kaiweya ic mihicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec.

¹⁸ Wañu Epikue niniñ ic zéma Stoike niniñ ic ieneñ acguc i guc ac eminiñgic. Wañu Paulonérñ Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosanerñ Pauloac niñ kua doku ic yominérñ néma ac zémañ zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosanerñ ic yomi mia baec méñac nemu mérérawac suruc zézac gezanñ imuhuc zégic.

¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjugic wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézanñ imi nini hia niñareñ géwiñac séc wanzac me?

²⁰ Geñ ackuazéc méréra zéna ninziñ imuac heniaya nimbñ zé wanzñ.

²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kianñ imuaru kecgc ieneñ ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

Miñ Kewu mérérawac hénia énézéyec.

²² Wañu Paulo imi Areopago kaunsol sombenñ yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai moczonñ yanda mepési énécmianzu.

* 17:14: Berea ama areña yandaiguc.

²³ Ni ama areña yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba zaki téréya méñiguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziñ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niñtecgicmu.

²⁴ Anutu baec kurumeñ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicñidarec inéñ mia baec kurumeñ imuac miñina keczac imuac niñ inéñ ocmuñ téréya méraninanéñ memeya imuac qeriaiguc ménda keczac.

²⁵ Wañu I eñeyaoc ic embac moczoñ yanda kekec zéma wésésé zéma iwawai moczoñ yanda nénécmianzac imuac niñ iwawai méñ niñac wañu méraninanéñ haimiwiñac séc qahac.

²⁶ Inéñ ic momacguc mihicñima iwarunec ic tuña tuña hicñima kemma baec séc kecmuac niñ ézéyec. Wañu nalénina zéma kekecac qañañ sililicnina zénéncmiyec.

²⁷ Imi mia ic neñañ iwac niñ wamma qerininanéñ mété qététañ wamma kemma Anutu eñeya mihicñiwiñ niñac nimma imuhuc wañec. Wañu inéñ ic momac momac neñañ murunec lakec ménda keczac.

²⁸ Neñaac iwac kuhaiguc kekec wamma keñha wañañziñ. Onac legic zéra meme ic tosananéñ yomuhuc zégic; Neñañ Anutuac qelihéra.

²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra kecziñ imuac niñ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéñ niniñnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéañziñ séc ménda wammac.

³⁰ Anutunéñ ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam wañec. Wañu deguc mia baec séc ic momac yanda qerininamelembiñ niñac nénézézac.

³¹ Anutunéñ baec ic embac solañanec gési nénécmianñ zé naléya meyecac heyu ic méñ ai imi mia memac niñac kumuyec. Wañu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoñ ninzéhégemuac sécyá nénécmiyec.

³² Paulonéñ imuhuc zéyu ic tosananéñ humuc igucnec yacyac imuac zédesi wañgic. Wañu tosananéñ nalé méñac ac suruc imuac muñguc zéna nimbiñ imuhuc zégic.

³³ Imuhuc wañgic Paulonéñ wai énécmima keñec.

³⁴ Ic sasala qahac, néñ tosara Paulo ala wammima ninzéhégic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, wañu tosara méñ kegcic.

18

Paulo inéñ Korinti ama areña yandaiguc ackuazéc ai meyec.

¹ Imuac andiaiguc Paulonéñ Aten ama areña yanda waima Korinti ama areña yandaiguc keñec.

² Imuaru Yuda ic méñ mihicñiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicñiyec. Ic kewu Klaudionéñ Yuda ic imi Roma ama areña yanda waima kemmu niñac énézéyec. Imuac niñ inéñ iniña Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areña yandaiguc qelia hayoc. Wañu Paulonéñ iricmanñ zé keñec.

* 18:2: Me Priska.

³ Ierenj imi aigira momacguc imuac niñ momacnec kecma ai meyoç. Wañu ierenj yañ séwélanéñ sel meyacgéyu boñ meançoç.

⁴ Wañu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac toçgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac wañ énécmiañec.

⁵ Wañu Sila zéma Timoteo ierenj Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéñ Paulo késayu ewa moczoñec Yesu imi Kristo téngéñ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec.

⁶ Wañu Yuda ic ienenj hazéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya miminjaliju seitotoña mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéñ onac orucginaiguc lilinçéma hamac, néñ ni aina mema solañaniwa késpedesna qahac wañzac.* Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmanj.

⁷ Wañu toçgotocgo ama imi waima ic ménj Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac wañec. Amaya imi toçgotocgo ama imuac maréñaguc tarec.

⁸ Wañu toçgotocgo amawac galeñ qara Krispo zéma héna géséhéra ienenj ackuazéç nimma Miñ Kewu ninzégégic. Wañu Korinti ic ionarunec sasalanéñ acguc Pauloac ara nimma ninzégéma doku naecgic.

⁹ Wañu sinj méñiguc Miñ Kewunéñ Paulo tilinç tilinçiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénéñga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémañ.

¹⁰ Ni giguc kecanzua imuac niñ ic méñnéñ ménj gumbiri ménda wañgémac. Ama areña kunéñ yanda yomuaru nuac ic embac sasala kecçu.

¹¹ Imuhuc ézéyu Paulonéñ ama imuaru torogema kecma Anutuac ackuazéç ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Wañu Galionéñ Akaia baeciguc baec galeñ yanda wañec. Nalé imuaru Yuda ic ienenj zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma keñgic.

¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi héna acnina logima héna méréraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niñac zéhinocgé énécmianzac.

¹⁴ Wañu Paulonéñ ac zémañ zé wañu Galionéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliwenj me haka biria niñac zézuiguc neñ acgina niñénécmianñac hezac.

¹⁵ Néñ eñañ ackuazéç me qac ménj me héna ac imuhucyawac ara wañzuiguc eñaoc zémindinimu. Ni iwawai imuhucyawac niñgésimañ zé wammañac ménda ninzua.

¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic.

¹⁷ Wañu ienenj momac yanda toçgotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wañu baec galeñ Galionéñ inicma ewa éréhéc ménda wañec.

Paulonéñ Antiokia ama areña yandaiguc lilinçéma hayec.

¹⁸ Paulonéñ Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala ménj kecmaguc ninzén ninzén dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keñec. Wañu Priskila zéma Akila ierenj i guc momacnec keñgic. Wañu zézé selia niñac zéiciguc embinç zéma Korinti ama areña yanda Keñkereaiguc oruc zucya merirec.

* 18:6: Ezk 3:18

19 Waŋu Efeso ama areŋa yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keŋgic ini imuaru wai énécmiŋ zé eŋeyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma iniguc ackuažéc eminiŋ waŋgic.

20 Waŋu ic sasalanéŋ eŋaŋguc nalé horua méŋ kecmac niŋac welecgic, néŋ ménda niŋénécmiyec.

21 Waŋu Anutuac ewa siŋ imuac heyu onaru muŋguc liliŋgémaŋ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areŋa yanda imi waima keŋec.

22 Keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kereŋec. Imuaru élélaŋaiguc ekemma Yesuac hénaoriŋ héra yaižézé ac waŋ énécmima Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋec.

23 Imuaru komora kecmaguc muŋguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keŋec.

Apolonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc ackuažéc énézéyec.

24 Waŋu Efeso ama areŋa yandaiguc Yuda ic méŋ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areŋa yandaiguc hicŋiyec. Ic imi niŋiŋ yandayaguc, kiwi téréya hia niŋareŋ gédarec.

25 Inéŋ Miŋ Kewuac héna ac zégic niŋareŋgéma ewa moczoŋnec Yesuac ac suruc dindiŋanec ku énécmiaŋec. Néŋ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niŋec.

26 Inéŋ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuažéc zénéŋa ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila ieren zézéya nimmaguc i amagi-raiguc héihéré mima Anutuac héna muŋguc yanda zéasarimiyoc.

27 (27a) Waŋu Apolonéŋ Akaia baeciguc kemman zé waŋu niŋzéh niŋzéh dac muna ieneŋ meme seli ac wammima niŋzéh niŋzéh dacmuna imuaru keczu ieneŋ Apolo hérémimuac niŋac énézéwiŋ zé ionac muru kiwi oma migic késama keŋec.

28 Kemma Korinti ama areŋa yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanžac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. (27b) Imuac niŋ ic embac Anutuac ewa hia niŋac niŋzéhégic ionac méŋguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc Yohane mihicŋiyec.

1 Apolonéŋ i Korinti ama areŋa yandaiguc kerunec Paulonéŋ huanŋeŋ baec waŋgoŋa Saut iguc keŋkecma Efeso ama areŋa yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicŋi énécmiyec.

2 Waŋu inéŋ yomuhuc qesiénécmiyec, Ini niŋzéhégic nalé imuaru Uŋa Téréyaguc waŋgic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uŋa Téréya keczac imuac buŋa méŋ méndaŋucnec niŋiŋ.

3 Imuhuc zégic muŋguc qesiénécmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku.

4 Zégic Paulonéŋ yomuhuc énézéyec; Yohanenéŋ ewa meleŋ meleŋac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i niŋzéhému. Waŋu ac imi Yesuac niŋ mia imuhuc zéyec.

5 Ic eneŋ ac imi nimma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic.

6 Waŋu Paulonéŋ orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uŋa Téréyanéŋ ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic.

7 Waŋu ic zanégina imi 12 ésécnec waŋec.

⁸ Wañu Paulonéñ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéña ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héngalen ama arenja yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec.

⁹ Wañu ic tosara eneñ ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Wañu Paulonéñ wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec.

¹⁰ Ai yawuñ éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ieneñ moczoñ Miñ Kewuac ackuazéc nindacgic.

¹¹ Wañu Anutunéñ Paulo nanjémima iwarunec kiwi baec icnéñ ménda memeya ogicqogicma sasala meyec.

¹² Wañu ic eneñ séwi kereñ tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wañu kuwic acguc wai énécmima néngacgic.

¹³ Wañu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meanjic ieneñ batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma kenjic.

¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa ménq gara Sikewa iwac nanhéra 7 ieneñ imuhuc mia wanjic.

¹⁵ Wañu kuwicznéñ ac yomuhuc melené énécmiyec; Yesu ninzua, wañu Paulo i ninzua, wañu ini méré ic?

¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnéñ merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wañ érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néngacgic.

¹⁷ Wañu haka imuac buña Efeso ama arenja yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ieneñ nindacma zénéñgina hiriyu Miñ Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic.

¹⁸ Wañu ninzéngégic ieneñ sasala haréma wawañ memegina biria zéaudacgic.

¹⁹ Wañu ic tosara méra kiwi meanjic ieneñ imuac kiwi papia mutulanjéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wañu kiwi imuac boña toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec.

²⁰ Imuhuc wanjic Miñ Kewuac ackuazécnéñ kuhaguc yacma saiyec.

*Paulonéñ Yerusalem kemmac
niñac zéréñqéréñ wanjec.*

²¹ Héla imuhuc hicjidaruguc Paulonéñ Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemman zé ewayanéñ niñselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama arenja yanda acguc hémmañ zé wanzua.

²² Wañu ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito ieneñ Makedonia baeciguc kemmac niñac méli érécmiyec. Wañu i eneya Asia baeciguc nalé komodia ménq toroqema kerec.

*Efeso ama arenja yandaiguc
qewelon yanda hicñiyec.*

²³ Wañu nalé imuaru Efeso ama arenja yandaiguc héna ac imuac niñ hétén efefia qahac, néñ hétén yanda hicñiyec.

* 19:19: Siliwa gocmia momacguc imi ai ic ménq ai meme momacgucac ai boña wanzac.

24 Surucya imi yomuhuc; Ic méri siliwanéri iwawai meyacgéma kerec, gara imi Demetirio. Ic inéri nemu Atemiac† ocmuñ imi siliwanéri meyacgéma soukiwa eafia qahac, néri kunerñ yanda ai momachéra mihicñi énécmiañec.

25 Wañu inéri ai ichéra zéma ai momachéra tocco énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminéri mia soukiwa yanda mihicñi nénécmianzac imi ninzu.

26 Wañu Paulonéri Efeso ama arena yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénañgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranéri memeya imi Anutu héla qahac.

27 Imuhuc wañkeru nénnagémba aininawac gara imi qahac wambac niñac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuñ imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéhié wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niñac.

28 Demetirionéri ac imuhuc énézéyu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic nerññ Atemi i enerñ yanda!

29 Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama arena yanda séc hétéri yanda imi sécgéma kendarec. Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec kerñha wañañgic i iri imi érépésima héré érécmima moczoñ yanda séséc memec azoazoro ama kunerñ yandaiguc usuhñec kerñgic.

30 Wañu Paulonéri nimma sugcinaiguc kemmanñ zéyu tohotoho ic ienerñ neññ héimigic.

31 Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic enerññ tosara Pauloac alahéra kecgc ienerñ azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru kenec.

32 Wañu azoazoroiguc ic enerñ ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelonñ yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocgégic hénia imi ménda niñasarigic.

33 Wañu Yuda ic ienerñ alagina méri gara Aleksande nanngémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néri hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindinñañ zé acgina qaimac niñac méranéri séséc wañ énécmiyec.‡

34 Wañu ic ienerñ ic imi Yuda ic wanzac imi héñtegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nanñgic; Efeso ic nerññ Atemi i enerññ yanda!

35 Imuhuc wañkecgic taññ imuac kiwi oo ic inéri ic melanñi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama arena yanda minñanéri Atemi yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumenñ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanzinñ imi baec séc ic embac moczoñ nindaczu.

36 Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya méri ménda wammu.

37 Ic énépésima hazu yomi enerñ embac nemuninawac ocmuñ igucnec iwawai méri kowu ménda megic. Wañu nonac embac nemu ménda zébirimigic.

† 19:24: Anutu embara Daianawac gara. ‡ 19:33: Yuda ic enerñ Paulo zéma Kristoac hénaroinñ niñac hazéc mihicñiwañ niñac zénéngina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwañ zé imuhuc batucgégic.

³⁸ Wañu Demetirio zéma ai ichéra ienen ic méñac ara késa keczuiguc késpedes zézé naléya zéma baec galençina he énécmizaoc imuac niñ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu.

³⁹ Wañu ac tosara méñ hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétécgému.

⁴⁰ Nini azoazoro yanda héniya qahac yomuac niñac yéwéri mihicñizir. Ic kewu yandanéh nimma hétéh yanda niñac ac zé nénécmiwac niñac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro héna ac logilogiya yomuac ac bakia méñ owiñac séc qahac wamma.

⁴¹ Imuhuc zéyu tegéyu méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc keñec.

¹ Ac hétéh yanda imi qahac wañu Paulonéh tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia Makedonia baeciguc keñec.

² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli énécmima keñkecma Girik baeciguc kereñec.

³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemman zé wañu Yuda ic ienen Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc liliñgéma kemman zé niñseliyec.

⁴ Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc keñgic imi yomuhuc; Berea ic Piroac nanja Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo.

⁵ Ic imi ienen walac kemma Troa ama arena yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic.

⁶ Nini saméh yisya qahac imuac kendon tegéyu Filipi ama arena yanda waima zéiciguc kaiwe méra méñ keñkecma Troa ama arena yanda miñina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerñ.

Paulo i Troa ama arena yandaiguc merac méñ mehiaruyec.

⁷ Sabata tegéyu Sondaiguc saméh newiñ zéma tocgéñ. Wañu Paulonéh ama gianjiyu kemman zéma ackuazéc zémanec nanju siñi namuñja wañec.

⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nanec.

⁹ Wañu merac méñ qara Yutiko inéh luhuc memeac kifañ igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonéh ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanéh qéléléngéyu tendiñgéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéngic humuyec.

¹⁰ Wañu Paulonéh hiñgacma eñeyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéngina ménda hirimac, kekecyá hemizac.

¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméh nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacgic ama gianjiyec. Ama gianjiyu wai énécmima keñec.

¹² Ic ienen merac qeliyu amayaiguc wagicma keñgic ewagina hiaruyu ségiségi yanda wañgic.

Paulonéh Mílete ama arena yandaiguc keñec.

¹³ Paulonéh eñeyanec baec héna kemman zé ai arena zénénécmiyec imuac niñ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiñ zéma Aso amaiguc keñiñ.

¹⁴ Wañu Paulonéh Aso amaiguc mihicñi nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama arena yandaiguc kereñiñ.

15 Imuacnec kenkecma Zintaiguc Kio kondun̄ baec komociguc kereñj. Imuacnec kenkecma Mitiwoiguc Samo kondun̄ baec komociguc kereñj. Wan̄u imuacnec kenkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñj.

16 Paulonéñ ai meme 50 imuac kendon̄iguc Yerusalem kemman̄ zé wan̄ec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qericma moczon̄ Milete ama areña yandaiguc ken̄ec.

*Efeso ama areña yandaiguc
kua meme ic ac énézéyec.*

17 Kemma Milete imuarunec inéñ Yesuac hénaroin̄ héra ionac galen̄ hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc ken̄gic.

18 Onagicma hagic Paulonéñ ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawan̄ memena dimuhuc wamma kecan̄ji imi hémma nindacgic.

19 Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic enéñ menéñgic zéra héra hénia hénia imuac qahaiguc kecma Min̄ Kewu mepési.ñi.

20 Wan̄u iwawai méra énécmimia mén̄ñén̄ mén̄ henéñu hénaroin̄ kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyewérima moczon̄ énézéma ku énécmiyi.

21 Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru kápéscgina zéauma Min̄ Kewunina Yesu Kristo nin̄zén̄gemu niñac énézéyi.

22 Wan̄u nin̄zu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem ken̄zua. Wan̄u ou kemma haka dimuhucya mén̄ mihicñiman̄ imi ni ménda nin̄zua.

23 Momacgucdac nin̄zua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecba imuaru Uña Téréyanéñ hésa ama zéma zérabéranéñ mambéc nén̄zac imi nézézac.

24 Hénia menéñec imi usun̄nec kemma Anutonéñ ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézéman̄ niñac ai buña qenéñec imi metecgéman̄ zéma nen̄ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wan̄zac.

25 Nin̄zu, ni sugcinaiguc ken̄ha wamma héngalen̄ ama areña yandawac buña énézédaczua. Wan̄u ini moczon̄ kic ségérana mun̄guc ménda hémmu imi ni nin̄zua.

26-27 Ni ménda osima Anutuac ewa sin̄ moczon̄ énézédari. Imuac niñ, zésolan̄jiwa niñgic, sugcinaiguc mén̄ñén̄ mén̄ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac.

28 Eñaoc galengé amuma rama tun̄hécgina imuhucyanec galengé énécmimu. Uña Téréyanéñ ini ionac galen̄ gési énécmiyec imuac niñ Min̄ Kewuac hénaroin̄ héra, en̄eya sawanéñ bon̄héré énécmiyec ionac inicgalen̄ wamma kecmu.

29 Ni wai énécmima kemba haséñ kazu zéragucnén̄ onaru haréma rama goigina ménda héimu.

30 Wan̄u en̄an̄ sugcinaiguc ic tosara hicñima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñac ac qarín̄ qarín̄gia zému.

31 Imuac galengina mema kecmu! Wan̄u yawun̄ haréwéc séc sin̄ji kaiwe ménda waima kic masinaguc en̄ac en̄ac énézéan̄ji imi niñqelima kecmu.

32 Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminén̄ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra sugcinaiguc ai buña mihicñimu.

³³ Ni ic méñac goli me siliwa me séwi usuya niñac hémbaoc ménda wañi.

³⁴ Ini ninzu ésécñec, ni méra éréhécnanéñ ai mema ni zéma ichécna nonac iwawainina mihicñianzua.

³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiénécmiwa héndacñic. Ini imuhucyanec ai kuney mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wañu Miñ Kewu Yesunéñ ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Haléñ énécmimia ionac ségiségigina imi haléñ késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzác.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoñ yanda iniguc simiñ héima zéwelerec.

³⁷ Zéweleru ieneñ moczoñ zésiác yanda wamma Pauloac ewayaiguc gilicigic hiñgaru kiricne qiricne wammigic.

³⁸ Ini kic ségérana muñguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kuney yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocñic.

21

Paulonéñ Yerusalem kemmanñ

zé zéiciguc eñec.

¹ Wañu nini wai énécmima keñkecma kondunñ baec komoc Ko baec komociguc kereñiñ. Ama gianyu keñkecma Rodo kondunñ baec komociguc keremma keñkecma Patara ama areña yandaiguc kereñiñ.

² Imuaru zéic méñ Foinike kondunñ baec komoraiguc kemmanñ zé wañu mihicñijima imuaru emma keñiñ.

³ Keñkecma Kipuro kondunñ baec komoc kanaigucgeñ taru hémma ogicma Siria baecigucgeñ keñkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéñ hinaya haihulac wammañ zé wañu élélahaiaguc eñiñ.

⁴ Emma tohotoho ic tosara mihicñi énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kerinñ. Wañu Uñanéñ hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic.

⁵ Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ieneñ iniñ merachécgina moczoñ yanda iniguc nonagicñic ama areña yanda imuac élélahaiaguc hiñgacma sakasaciguc simiñ héima Miñ Kewunina zéwelec miyiñ.

⁶ Zéwelecní tecgéyu waiaimuma zéiciguc enni ieneñ amaiguc liliñgéñic.

Anutuac tilinñ tilinñ ic Agabonéñ Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama areña yanda igucñec keñkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama areña yandaiguc keremma imuaru ninzénñ ninzénñ dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacñic iniguc kerinñ.

⁸ Ama gianyu waima keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma Filipino mihicñiyiñ. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sugina igucñec. Iwac amaiguc mia emma kerinñ.

⁹ Iwaru bérachéra imi kembonñ qahac kecñic. Wañu ieneñ moczoñ embac serañ. Wañu andiawac ara zéaññic.

¹⁰ Wañu imuaru ai meme sasala kecní Yuda baec igucñec Anutuac tilinñ tilinñ ic méñ qara Agabo i nonaru mama hayec.

¹¹ Haréma Pauloac rikunñ mema iminéñ eñeya héna méria zikima yomuhuc zéyec; Uña Téréyanéñ yomuhuc zézác; Yerusalemiguc Yuda ic ieneñ rikunñ yomuac miñina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu.

¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miñina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyiñ.

¹³ Wañu Paulonéñ yomuhuc zéyec; Némac niñ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miñ Kewu Yesuac qara niñac Yerusalemiguc humumañ niñac efidaczua.

¹⁴ Wañu ac ézéní ménda niñu waima yomuhuc zéyiñ; Miñ Kewuac ewa siñnéñ selimac.

Paulo Yerusalem keñec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu zérén qérén wandacma Yerusalem eniñ.

¹⁶ Wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec tohotoho ic tosara ieneñ niniguc momacnec kemma Kipuru ic méñ qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbiñ zé ic imi wagicma keñiñ.

¹⁷ Wañu keñkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzén ninzén dacmuna ieneñ goihéihéi wañ nénécmima nénépésigic.

¹⁸ Wañu ama gianjiyu Paulonéñ Yakoboac amaiguc nonagicma enu inicni galeñ moczoñ imuaru hama kecgic.

¹⁹ Wañu Paulonéñ yaizéze ac wañénéc midacmaguc inéñ welen qemiyu Anutunéñ ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzén bénzén énézédaec.

²⁰ Énézéyu ieneñ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzañ, Yuda ic sucninaiguc ninzén ninzén ic tausenja tausenja hicñigic. Wañu ieneñ moczoñ Moseac héna ac seliseli wamma nanjáanzu.

²¹ Wañu ieneñ imi geñ Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ieneñ Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niñ énézéanzañ imi nindacgic.

²² Gi Yerusalem hazañ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niñ dimuhuc wambiñ?

²³ Imuac nini ac méñ gézéní imuac séc wambésémañ. Nonaruiguc ic kemboñ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotoñadac oruc zucgina ménda mericma kecañzu.

²⁴ Wañu geñ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémañ boña meénécmima oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niñgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecañzañ imi héñtegitmu.

²⁵ Wañu ic enia Yesu ninzéngeña kecañzu ionac imi haka imuhucya ménda niñtohomu, néñ baniarawac ireha zéma imuac olémaña zéma sac zéma yañ hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac eliñgé amuma lakec kecmu niñac zétecgéma oma hai énécmiyiñ.

²⁶ Wañu ama siñima gianjiyu Paulonéñ ic kemboñ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma enañ météré meme naléya tecgéyu enac enac lémbañ oo naléya wañec imi énézéwiñ niñac ama téréyaiguc enec.

Paulo ocmuñguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbañ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgémañ zé wañu Paulonéñ ocmuñ téréyaiguc nanñkeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ieneñ i hémma ic momac yanda qerigina acginanéñ netu énécmima Paulo késagic.

²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neŋaŋ hazéc waŋ nénécmima hénac acnina zéma ocmuŋ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuŋ téréyaiguc Girik ic onagicma érema ama téréya yomi mezapi qezac.

²⁹ (Imi mia ic méŋ Efeso ama areŋa yanda igucnec qara Tirofimo inéŋ Pauloguc ama areŋa yanda imuaru keŋkeŋ haha waŋu hémma inéŋ ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezaŋ imuhuc zéma niŋgic.)

³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuŋnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeŋginanéŋ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic enéŋ Paulo qehumuwiŋ zé waŋgic Yerusalem imi hétéŋ yandayaguc waŋec imuac surucya yaré ic 1,000 galeŋgina iwaru hayu niŋec.

³² Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tuŋhéra zéma yaré ic 100 imuac galeŋhéra énépésima usuŋnec mekeŋgic. Waŋu hétéŋ meme ieneŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema naŋgic imi waima eŋ naŋgic.

³³ Waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iminéŋ kemma Paulo wagicma seŋ hésanéŋ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai waŋec imuac qesiénécmiyec.

³⁴ Qesiénécmiyu ic tuŋ suggina igucnec méŋnéŋ méŋac, méŋnéŋ méŋac qacma zégic qewelonéŋ niŋac hénia niŋtegitmacac séc qahac waŋu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niŋac énézéyec.

³⁵ Waŋu Paulonéŋ déc hénaguc emmaŋ zé waŋu ic enéŋ kaiziliweŋ yanda wammigic yaré ic ieneŋ Paulo eliŋgémima hua naŋgémima eŋgic.

³⁶ Imi mia ic tuŋ yanda ieneŋ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niŋ imuhuc waŋgic.

Paulonéŋ saiwa ac waŋamuyec.

³⁷ Waŋu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiŋ zé waŋgic Paulonéŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ ézéyec; Ninna ni ac méŋ hia gézémaŋac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzaŋ?

³⁸ Imuhuc waŋu gi becneŋ yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérasiaiguc keŋec Izipte ic imi mia me?

³⁹ Qesimiyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areŋa yanda imuacnec. Kilikia imi ama areŋa yanda eŋomia qahac. Gi niŋnéna ac komora énézéwa.

⁴⁰ Waŋu inéŋ nimmiyu Paulo i déc hénac imuac boŋaiguc namma ic méranéŋ séséc waŋ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebraio aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonéŋ Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

¹ Maŋgoc dacmuna hécnac hénia imi zéasariwa niŋgic.

² Paulonéŋ Hebraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac niŋac némbéŋ yanda qema naŋgic.

³ Wañu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areña yandaiguc hícníyi. Wañu ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaiguc kecba yanda hécninawac héna ac selianec ku néñu niñareñ gédari. Wañu ini moczoñ yanda deguc wañanžu éséc nec Anutuac niñ wamma geriwaguc ai meañi.

⁴ Wañu héna qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hazéc wañ énécmima ic embac momac nec qaté énécmima hésa amaiguc onopocañi.

⁵ Héfac oo ic eñeña zéma galen ieneñ imi haka imuac héipuc ic wanžu. Wañu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areña yandaiguc kecañgic ionac kiwi mema ama imuac ninzéh ninzéh ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niñ keñi.

⁶ Kenkecma Damasiko ama areña yandaiguc hosuru kemba gau komoc éséc nec wañec. Wañu imuaru kurumen i guc nec asac mararañ yandanéh élanzañ nec mama hoturunéh ec.

⁷ Hoturunéñu ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa mén yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ némma keczañ?

⁸ Zéyu zéyi; Miñ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu Nazarete ama areña iguc nec ni imi mia.

⁹ Ic niguc kecgic ieneñ asac mararañ sac héngic, néñ i nézéyec iwac ewaya imi ménda niñgic.

¹⁰ Ni qesima zéyi; Miñ Kewu ni némac wammañ niñac wañzañ? Zéwa Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Gi yacna Damasiko ama areña yandaiguc kenna ic méñnéñ guac ai buña qegénzua imi moczoñ gézéma.

¹¹ Wañu ni imi asac mararaña niñac kicnanéh hémmañac séc qahac wañec imuac niñ ic tosara niguc kecgic ieneñ méranaiguc népésima hérénéñgic Damasiko ama areña yandaiguc keñi.

¹² Ama areña kuneñ yanda imuac ic mén qara Anania inéh héna ac séciguc keru Yuda ic ama areña yanda imuaru kecgic imi eneñ momac yanda iwac ehéihéi wammiañgic.

¹³ Ic iminéñ mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzéh ninzéh ic munana Saulo, kicga muñguc hima hémbésémañ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héñi.

¹⁴ Wañu ac yomuhuc nézéyec; Yandahécnina ionac Anutunéh eñeya ewa siñ imuac gézéyu niñasarima Solaña miñina imi hémma ewaya kuaya iguc nec nimbésémañ niñac gésigéh ec.

¹⁵ Imuac gi iwac niñ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niñ nec imuac héipuc wamma énézézésémañ.

¹⁶ Wañu némac niñ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna késpedesga zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Wañu Yerusalem liliñgéma hama ocmuñ téréyaiguc emma zéwelecma tilin tilin gic Yesu héñi.

¹⁸ Hémba Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ieneñ ac imi ménda niñ tohomu, imuac gi ficdad ama areña yanda yomi waima kembésémañ.

¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miñ Kewu, ni ic embac gi ninzéh gégic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma tocgotogo amaya amaya keñi imi ic youmi eneñ nindaczu.

²⁰ Waŋu buŋa zézé icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc waŋ énécmima i qegic ionac malekugina galengéyi.

²¹ Imuhuc zéwa Miŋ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Keŋna, neŋ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²² Bénzéh nimmanec kegcic, néŋ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéh baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac.

²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoŋ héigic eŋec.

²⁴ Waŋu yaré ic 1,000 ionac galenginanéh Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic eneŋ némac niŋac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niŋac qesimima hihilocnéŋ qemu zéma yaré ic énézéyec.

²⁵ Waŋu hésa yaŋ séwélanéhnecc meyacgéic iminéŋ qatégic Paulonéh yaré ic 100 ionac galen méŋ hosuraiguc naŋu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéŋ hia qemuac séc?

²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenginanéh nimma 1,000 ionac galen iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammaŋ zé wanzaŋ? Ic imi Roma ic.

²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenginanéh Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézésna, gi Roma ic me? Waŋu Paulonéh zéyec; Oo, ni Roma ic.

²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenginanéh zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buŋa meyi. Waŋu Paulonéh zéyec; Ni imi hicŋi hicŋihicŋina igucnec éréma deguc Roma ic kecanzua.

²⁹ Waŋu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiŋ zégic imi eneŋ waima kendacgcic. Yaré ic 1,000 galenginanéh acguc Paulo i Roma ic imi niŋ asarima hésanéh qatémiyec késpedes imuac niŋac auriyec.

³⁰ Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galenginanéh Yuda ic eneŋ Paulo némac niŋac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niŋac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tun eŋeŋa Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiŋgacma wéséginaiugc oporu nanjec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonéh gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solananecc Anutuac kiwaiguc kecanzua.

² Imuhuc zéyu hofac oo ic eŋeŋa Ananianéh Pauloac hosuraiguc nanjic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic.

³ Zéyu Paulonéh yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demin lalac Anutunéh gumac. Gi hénia aciguc niŋgési némmaŋ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niŋac énézézaŋ?

⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nanjic ieneŋ yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eŋeŋa efima zébirimizaŋ?

⁵ Zégic Paulonéh yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéh hofac oo ic eŋeŋagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac hénarini hécca ionac galengina ménda zébirini wésémaŋ.

⁶ Waŋu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, waŋu tosara imi Farisaio ic kegcic imi Paulonéh niŋasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esaŋ ambéchécna ieneŋ Farisaio ic kegcic.

Imuac ni niŋkumuma humuc igucnec yacyac imuac naŋgéma zéwa aciguc nopoczū.

⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneŋ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uŋa zéma qeri uŋa iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda niŋzéŋgégic, néŋ Farisaio ic eneŋ iwawai imuhucya imuhucya imi moczoŋ keczu zéma niŋzéŋgégic. Imuac niŋ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic sugginaiguc hazéc ac hicŋiyu méndéŋ amugic.

⁹ Waŋu imuaru tohalic yanda hicŋiyec. Waŋu Farisaio ic ionarunec héna acac kiwi ic tosara yacma ac geriwiguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niŋni képésira qahac wanzac. Uŋa méŋ me Kua meme uŋa méŋnéŋ ézézeciguc dimuhuc zéwiŋ?

¹⁰ Waŋu hazéc ac imi kuney yanda waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéŋ Paulo késahérégic séwéla tegichac niŋ zénéŋa hiriyu, yaré ic ieneŋ haréma ic suggina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niŋ énézéc.

¹¹ Waŋu Miŋ Kewunéŋ siŋi imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézézec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézaŋ imuhucyanec Roma ama areŋa yandaiguc acguc héipuc ac waŋ némbésémaŋ.

Yuda ic tosia eneŋ Paulo qewiŋac zéma ara zégic.

¹² Ama gianiyu Yuda ic ieneŋ tuŋginaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiŋiguc yakanina ménda newiŋ zéma zéseligic.

¹³ Ic eneŋ qerigananéŋ zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zaŋgégina 40 ogirec.

¹⁴ Ic eneŋ mia hofa oo eŋeŋa zéma galeŋ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiŋiguc yaka ménda newiŋ.

¹⁵ Imuac eneŋ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc méliŋa hayu iwac ara muŋguc nimma didiŋanec zétecgéwiŋ. Mélimiyu hosucginu ménda hayunec hénaiguc qehumuwiŋ zé niŋziŋ.

Paulo ac saŋec imi niŋec.

¹⁶ Waŋu Paulo deuyanéŋ ac saŋec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oŋa Paulo ézézec.

¹⁷ Ézéyu Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galeŋgina méŋ uruma yomuhuc ézézec; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru wagicma kenna ac méŋ késakeczac imi ézémac.

¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru kemma yomuhuc ézézec; Merac yominéŋ ac méŋ késakeczac imuac niŋ hésa ic Paulonéŋ nuruma merac yomi wagicma guaru hamaŋ niŋac qesinéŋzac.

¹⁹ Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéŋ merac mériaiguc késama sasaŋgiaiguc wagicma kemma éléŋ qesimiyec; Némac ac nézémaŋ zé wanzaŋ?

²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ieneŋ Pauloac ara muŋguc didiŋanec nimbiŋ zéma hénaoriŋ hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niŋac qesigémbiŋ zé ewa momac wamma ac saŋec zézu.

²¹ Waŋu gi acgina ménda niŋ énécmiwésémaŋ. Ic zaŋgégina 40 ogicogiranéŋ Paulo qehumuwiŋ zéma saŋgima mambéc taczu. Ieneŋ imi i ménda

qewiŋiguc nene ménda newiŋ zéma acgina zikigic. Waŋu ieneŋ zéréŋ qéréŋ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niŋac mambéc keczu.

²² Yaré ic 1,000 ionac galeŋgina inéŋ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéyec; Gi ac nézézanj imi ic ménj ménda ézézésémaŋ.

Kawali ieneŋ Paulo Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc késama keŋgic.

²³ Waŋu yaré ic 100 galeŋgina éréhéac ururuma ac yomuhuc ézéyéyec; Baec héna keŋkeŋ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac késa késa yaré ic 200 énéyéyc zéréŋ qéréŋ wamma kecgcic siŋiya 9 kilok waŋu Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc keremmu.

²⁴ Waŋu Paulo bénzéréŋ baec galeŋ Feliki iwaru wagicma kemmuac niŋ becosic ménj héitatac héimima mambéc nammu.

²⁵ Waŋu inéŋ kiwi ménj yomuhuc oyec;

²⁶ Klaudio Lisia, neŋ kewuna baec galeŋ Feliki guac yaizézé ac waŋgénzua.

²⁷ Yuda ic ieneŋ ic imi qehumuwiŋ zé waŋgic. Waŋu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi.

²⁸ Waŋu aciguc opocgic imuac hénia nimmaŋ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma keŋj.

²⁹ Ara zéic imi moczoŋ héna acgina imuac ara waŋec, néŋ iwawai waŋec méŋnéŋ ménj qehumumu me hésanéŋ ziki mimiawac séc ménda waŋec imi mihicŋyi.

³⁰ Waŋu ic tosaraneŋ ic yomi qewiŋ zéma ac saŋec zéic ic méŋnéŋ nimma nézéyu duŋa guac muru méliwa hazac. Waŋu ara zézu ic imi eneŋ imuhucnec guaru kemma ara gézému niŋac énézézua.

³¹ Waŋu baec héna yaré ic ieneŋ énéyéyec séc Paulo siŋiyaiguc wagicma keŋkecma Antipatri ama areŋa yandaiguc kereŋgic.

³² Imuaru ama gianjiyu becosic yaré ic ieneŋ Paulo wagicma keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kemmuac niŋ ionac muru opocma baec héna keŋkeŋ yaré ic ieneŋ yaré ic ionac amaiguc liliŋgéma hagic.

³³ Becosic yaré ic ieneŋ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc keremmu baec galeŋ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic.

³⁴ Baec galeŋnéŋ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niŋasariyec.

³⁵ Waŋu inéŋ Aciguc gopoczú ic imi eneŋ hama harégic guac ac nimmaŋ imuhuc zéma yaré ic eneŋ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galeŋgéic tacmac niŋ énézéyec.

24

Paulonéŋ Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc naŋec.

¹ Kaiwe ai meme méra ménj tecgéyu hofac oo ic eneŋa Ananianéŋ qeriwac galeŋ tosara zéma héna acac zézé ic ménj qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc hiŋgacma Paulo aciguc opochiŋ zé baec galeŋac kiwaiguc naŋgic.

² Waŋu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéŋ baec galeŋ ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geŋ hia galeŋgé nénécmima luaeiguc kecanzŋ. Waŋu bianj héhéŋawac ninŋ yandaga niŋac baec yomuaru hai netec ai sasala hicŋianzac.

³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicniju imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda ninǵéñanzij.

⁴ Wañu yéwéri ménda gémbij zé ac hotonjadac gézéní gi ewa bénzénǵaiguc niñénécmina.

⁵ Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec wañanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugcinaiguc qeweloni yanda miñicñi énécmianzac. Inéñ mia héná ikorawac miñina Nazaretenece iwac tohotoho ichéra ionac galeñgina.

⁶ Wañu inéñ ocmuñ téréyanina mezapi qeman zéyu késayij.

⁷ (Ménda hezac.)

⁸ Imuac gi geñgaoc zéqesi wammima acnéñ qatémizij imuac hénia imi moczonij niñ asariwésémañ.

⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonéñ baec galeñac kiwaiguc ac bakia melejec.

¹⁰ Wañu baec galeñ yandanéñ Paulo orucnéñ séséc wammiju ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuñ sasala gésigési ic eneña kecanzanij imi nimma saiwa acna efima gézémañ.

¹¹ Niñtegcizanij ésécnec, ni Yerusalemiñguc Anutu mepésimañ zé emma kecha ai meme 12 ménda ogirec.

¹² Wañu ieneñ ni ocmuñ téréya qeriaiguc ic méñguc ac méñ ménda zéwa néñgic. Wañu tocgotogco amaiguc me ama areña yanda imuac hénaiñguc ic embac qeriñguc ésé ésé méñ ménda wañ énécmiwa néñgic.

¹³ Ic yomi eneñ aciguc nopocma gézézu imuac héipuc ac méñ gézémuac séc qahac.

¹⁴ Wañu ac yomi mia héla wanzac, Ni héná qelia méñ ieneñ héná ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzua. Wañu ni Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ ogic hezac imi moczonij zéma iwawai héná ac séciguc hezac imi moczonij ninzénǵéanzua.

¹⁵ Wañu ic yomi eneñ iwawai méñac Anutu ninzénǵéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanzua, wañu imi mia yomuhuc; Ic solañ zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu.

¹⁶ Imuac niñac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solañ kecanñ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzua.

¹⁷ Wañu yawuñ sasala baec lakeciguc kecanij, wañu degucdacmi ic embac yéwérigina miñicñizu ionac énécmiwiñ zéma haleñ zéma Anutuac buña haihaiya mema hayi.

¹⁸ Wañu Anutuac buña imi haimañ zé météré amuma ocmuñ téréyaiguc eñi. Wañu tocgotogco me hétéñ méñ ménda wamma eñdac kecha miñicñi néñgic.

¹⁹ Wañu Yuda ic tosara Asia baeciguc kegcic ieneñ mia nuac kápésic méñ héñgiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac.

²⁰ Imi qahac wañu ic yomi eneñ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc nañi imuaru nuac kápésic méñ miñicñigiciguc gézéma.

²¹ Ionac sugcinaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac nanǵéma zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanzua. Ac imi qahaciguc ac méñ zémuac séc qahac.

²² Felikinéj héna imuac buŋa niŋhumuyec imuac niŋ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeŋ Lisia mayuguc acgina zétecgémanj.

²³ Waŋu yaré ic 100 ionac galeŋgina méŋac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic eŋ keru galeŋgému. Alahéra méjnéj méj haréma goi héihéi wammiwiŋ zégic ménda qetalimu.

Paulo yawuŋ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeŋnéj waima keŋec.

²⁴ Ai meme tosara kecma Felikinéj iniŋa Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qaru emma Kristo Yesuac ninzéh ninzéh imuac hénia imi érézéyu niŋoc.

²⁵ Waŋu haka dindiŋa zéma séwi siŋac sigi kekec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéj aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méŋu titiŋa hicŋiyu muŋguc héihéré gémmaŋ.

²⁶ Waŋu inéh ara sac nimmac niŋac ménda waŋec, Paulonéh soukiwa mimac niŋac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac waŋoc.

²⁷ Waŋu yawuŋ éréhéc tecgéyu baec galeŋ qara Porikio Fesito inéh Felikiac tatac késayec. Waŋu Felikinéj Yuda ic ewa hia waŋ énécmimaŋ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ienenj Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

¹ Fesitonéh baec galeŋ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yanda igucnec Yerusalem eŋec.

² Eŋu hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeŋhécgina ienenj iwaru keremma Paulo acnéj qatéma ézégic.

³ Waŋu ienenj hénaiguc sanjgima Paulo qehumuwiŋ zéma acgina nimma Fesitonéh niŋénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamaŋ niŋac welecŋmigic.

⁴ Zégic Fesitonéh yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Waŋu ni imuaru muŋguc liliŋgéma hiŋgacmaŋ.

⁵ Pauloac képésic méj hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momacnec hiŋgacma zému.

⁶ Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc mekeŋec. Ama siŋjima gianjiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niŋac énézéyec.

⁷ Inéh haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ienenj lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Waŋu acgina héipuc wammucac séc qahac waŋec.

⁸ Zégic Paulonéh kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neŋaŋ héna ac me ocmuŋ téréya me Roma ic kewu Kaisawac képésic méj ménda waŋi.

⁹ Waŋu Fesitonéh Yuda ic eneŋ niŋgic hiarumac niŋac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémanj wanzanŋ?

¹⁰ Qesimiyu Paulonéh yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc nanjkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geŋgaoc niŋzanj éscnec ni Yuda ic. Waŋu iwawai biria méj ménda waŋ énécmiyi.

¹¹ Ni héna ac logima képésic méj mewa nuwiŋ zézuiguc humumaŋ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénéŋzu imi moczoŋ héla qahac wanzaciguc

ménérñj méné ni mérágináiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéj acna zétecgémac niñac wanzua.

¹² Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiñ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizanñ imuac Kaisawac muru kembésémañ.

*Ic kewu Agripanéj Fesito
hícnjímima Pauloac niñac ézéyec.*

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauñja Beanike ierenñ Kaisarea zéic alawac ama arenja yandaiguc hiñgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc.

¹⁴ Wanju ierenñ ai meme sasala imuaru tacyac wanñc Fesitonéj Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéj hésa ama ic mén waima kenñ tacma keczac.

¹⁵ Wanju ni Yerusalem enñ nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeñ ienenñ iwac hazéc ac zéma késpedesiraguc zéma zétecgémañ niñac welecnéjic.

¹⁶ Wanju ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic mén aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda añamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niñgicnec waimiwiñ imi Roma ic nonac haka silicnina qahac.

¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ienenñ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianñyu gésigési tataciguc tacma énézéwa ic imi wagicma éréjic.

¹⁸ Wanju ac wammigic ienenñ ac zégic, néj késpedesira ménñ nimmanñ zé mambéc kerí imi ménda miñicñiyi.

¹⁹ Wanju enñ hénagina zéma ic mén qara Yesu iwac niñ Paulonéj humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niñ zéenñ zéma wanñc.

²⁰ Wanju ni ac imuhucya dimuhuc zémindiññimanñ zéma hocma Paulonéj Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémañac wanzanñ? zéma imuhuc qesimiyi.

²¹ Wanju Paulonéj Roma ic kewunéj acya zétecgémac niñ galeñgé mi-manñac welecnéjic. Wanju kenñ naléya ducñiyu méliwa Kaisa† iwacmuru kemmac niñ ézéwa hésa amaiguc taczac.

²² Imuhuc ézéyu Agripanéj Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmanñ zé wanzua. Zéyu Fesitonéj zéyec; Hía oranñc nimbésémañ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc nanñec.

²³ Ama gianñyu Agripa zéma Beanike ierenñ ehéihéi wanñ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeñ tosara zéma ama yanda imuac ic kunerñ iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéj énézéyu Paulo késama enñc.

²⁴ Enñc Fesitonéj ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niñgic. Ic nanzac yomi iwac niñ Yuda ic ienenñ kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéjic.

²⁵ Wanju ni niñgésiwa haka humucac séc ménñ ménda wanñec. Wanju i enñyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niñ iwaru mélimimanñ zé wanzua.

²⁶ Wanju ic kewu enñawac ac héla ménñ omanñac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac héla ménñ miñicñiwiñ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanzac.

* 25:12: Romawac ic kewu yanda niñac Kaisa zéanñc. † 25:21: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

²⁷ Ni hésa ic mérij képésicyawac ara mérij ménda oma Roma ama arenja yandaiguc enj méliwa kemmacac séc qahac.

26

*Paulonéj Agripa zéma Fesito
iorac kicgiraiguc ac zéyec.*

¹ Wanju Agripanéj Paulo yomuhuc ézéyec; Genjaoc ac zéna guac niñgenni. Zéyu Paulonéj méranéj séséc wamma yomuhuc zéyec;

² Ic kewu Agripa, Yuda ic enej ac wanj nénzju imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémanj zéwa ewana hiaruzac.

³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczanj imuac niñ imuhuc wanzua. Imuac ewa bénzéjgaiguc acna zéwa niñnémbésémanj.

⁴ Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiyi imi Yuda ic ienej moczoj nindaczju.

⁵ Ienej becarunec nalé horua néjgicac néjanzju imuac niñ héipuc wanj némmuac sinjina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tunj mérij hénac ac dindijanec méndaczanzju ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec.

⁶ Wanju ni Anutunéj yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc keczanzua. Wanju hénia imuac niñ ni deguc ac gésigési amaiguc nanzua.

⁷ Wanju zikiziki ac imuac héla imi késawinj zéma Israelac qelihéra kisis arenhéra 12 nejanj sinj kaiwe séc Anutu mepési mianzjij. Ic kewuna, buña imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ienej aciguc nopoczju.

⁸ Anutunéj humunia meqeli énécmianzac, héla imi ini némac niñ niñgic ménda wawanjac ésécnec wanjanzac?

⁹ Wanju ni acguc Yesu Nazarete ama arenja igucnec iwac qac buña mesoho wammimanj zé iwawai moczoj tinduc wammanj imuhuc zéma niñj.

¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wanju hofac oo ic kuaya ionaru kuc buña mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma kerj. Wanju unuhumuwinj zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi.

¹¹ Bakia énécmimanj zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niñac tericgé énécmiyi. Wanju qerina geriwaguc wanju mebiri énécmimanj zé ama arenja yanda yanda Yuda baec sénganjenj hezac imuarujenj acguc kenji.

¹² Ai imuhucya memanj zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama arenja yandaiguc kemmanj zéma kenji.

¹³ O, ic kewuna, kenkecha gau komoc wanju, kurumenjunec asac mararanj kaiwe kiwa asac mararanja ogicogira imuhucyanéj mama ni zéma ichéna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec.

¹⁴ Wanju nini moczoj baeciguc tendinjgé nunuyu hema ewa mérij Hebraio aciguc yomuhuc niñj; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wanj néjanzanj? Gi zéraiguc hénaganéj qena guyu sinja hia nimbésémanj?

¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Minj Kewu, gi méré? Zéwa Minj Kewunéj yomuhuc nézéyec; Nunesi wanj néjanzanj Yesu ni mia.

¹⁶ Gi yacma hénaganéj tima nanna, ni imi gi iwawai hénzanj imi zéma kecma gézéwa hémbésémanj imuac buña zézé ic wamma nuac welenj qeqe icna wambésémanjac gésigémmanj zé hicnjigénzua.

17-18 Geŋ kicgina méwéréŋgé énécmiŋa siŋi igucnec asac mararaŋ igucgeŋ, Biriŋ miŋinawac kuc igucnec Anutuac murugeŋ liliŋgéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni niŋzéŋgé némma météré ic suginaiguc ai buŋa késamu niŋac neŋ geŋga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac sugina igucnec gésigémma muŋguc ionac muru méligémmaŋ.

Buŋa suruc énézéyec imi muŋguc zéma Agripa ézéyec.

19 Ic kewuna Agripa, héŋia imuac niŋ ni iwawai kurumenunec nézéyu héŋi imi ménda qetalima

20 walac imi Damasiko ama areŋa yanda miŋina, waŋu keŋkecma Yerusalem miŋina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru liliŋgéma hama haka hiabia, qeri melenj meŋjac séha wammu niŋ ackuazéé énézéma keru.

21 Waŋu imuac niŋ Yuda ic enej ocmuŋ téréyaguc népésima nuwiŋ zé waŋgic.

22 Waŋu Anutunéŋ naŋgéŋeŋu érékecma deguc ic eŋeŋa mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéé énézéaŋiac énézéaŋzua. Waŋu zéaŋzua imi ac méréra qahac. Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma Mosenéŋ iwawai kileŋ hiŋjimac zégic imi sac énézéaŋzua.

23 Kristonéŋ qeŋzeŋ manzeŋ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararaŋac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neŋ zénaŋgéaŋzua.

24 Paulonéŋ zédiŋjima ac imuhuc énézéyu Fesitonéŋ ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Niŋiŋ yandaganéŋ qeriga mesoho géŋzac.

25 Zéyu Paulonéŋ ac yomuhuc melenj miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néŋ ac héla niŋareŋgéma zézua.

26 Ic kewu, geŋgaoc iwawai hiŋjiyec imi moczoŋ nindaczaŋ imuac niŋ ni efima gézézua. Iwawai imi baec waŋgoŋaiguc ménda hiŋjiyec. Imuac haka méŋac méŋ guac kicga igucnec musaŋ gégéyawac méŋ ménda hezac imi ni niŋzéŋgézua.

27 Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi niŋzéŋgéaŋzaŋ? Gi niŋzéŋgéaŋzaŋ imi ni niŋzua.

28 Imuhuc zéyu Agripanéŋ Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotoŋadac zéma Kristoac ic wammaŋ niŋ meseli néŋzaŋ me?

29 Waŋu Paulonéŋ zéyec; Ac hotoŋa me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néŋ tosara deguc acna niŋzu ini moczoŋ seŋ héšana yomuac sac ménda mihiŋjima nena ésécnec téŋgéŋ wammu niŋac wanza.

30 Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galeŋ zéma Beanike zéma ic tosara iniŋguc tacgic ieneŋ moczoŋ yacma keŋgic.

31 Kemma eminiŋ wamma eŋawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka méŋ humumia me hésa amawac buŋa wawaŋa séc méŋ ménda waŋec.

32 Waŋu Agripanéŋ Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanéŋ* acya zétécgémac niŋ ménda welec miwacnec geŋ hia hulac miwaŋnec.

27

Paulo Romaiguc wagicma kemmu niŋac zéiciguc opocgic.

* 26:32: Qac yomuac héŋia imi; Romawac ic kewunéŋ

1 Italia baeciguc zéiciguc kembernac niŋ baec galeŋnéŋ zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galeŋgina méŋ qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec.

2 Zéic méŋ Adramiten ama arenŋa yanda igucnecnéŋ Asia baeciguc ama arenŋa yanda tosara kondunŋ giŋgiŋaiguc tacma keŋec imuaru kemmanŋ zé taru enŋi. Waŋu Makedonia ic méŋ qara Aristako, Tesalonika ama arenŋa yanda igucnec imi momacnec keŋiŋ.

3 Ama giŋgiŋy zéicnéŋ Sidon ama arenŋa yandaiguc kereŋ héiyu Yulionéŋ Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niŋ ézéyec.

4 Ama imuarunec muŋguc hénima kenni Luhuc kembernac zé waŋiŋ imuhuc geŋnec hayec imuac niŋ Kipuro baec komoc imuac héiya igucnec luhuc qizizŋgéma keŋiŋ.

5 Waŋu Kilikia kondunŋ zéma Pamfilia kondunŋ qericma keŋkecma Likia baec Mira ama arenŋa yandaiguc kereŋiŋ.

6 Imuaru zéic Aleksandria ama arenŋa yanda igucnec méŋnéŋ Italia baeciguc kemmanŋ zéyu yaré ic 100 galeŋginanéŋ nonagiru imuaru enŋi.

7 Waŋu zéic iminéŋ bénzéréŋ bénzéréŋ keŋkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido kondunŋ baec komoc wésiaiguc kereŋiŋ. Waŋu luhucnéŋ ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete kondunŋ baec komoc kanaya igucnec keŋiŋ.

8 Baec komora imuac giŋgiŋaiguc méndacma qenzereŋ manzereŋ qema kemma Lasea ama arenŋa yanda hosuraiguc zéic ala méŋ qara Zéic Asia Soroc imuaru kereŋiŋ.

Pauloac ac ménda nimma héna méŋu kemma yéwéri mihiŋgic.

9 Kondunŋiguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawaŋa imuac kendorŋ tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec kondunŋnéŋ biriyu keŋkeŋawac séc ménda waŋec. Imuac Paulonéŋ gorogina zéma yomuhuc énézéyec;

10 Ic mandac, ni hémba héna yominéŋ hina zéma zéic sacnec qahac, néŋ ic neŋaŋ kekecnina acguc nonagicmacac séc wanzac.

11 Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeŋginanéŋ Pauloac ac niŋbipima zéic galeŋ zéma zéic miŋina iorac ac nimma tohoyec.

12 Waŋu kondunŋ imi zéicnéŋ saŋgeŋa naléyaiguc hia tatarawac séc ménda waŋec. Imuac sasalanéŋ kondunŋ imi kileŋ waima Krete baec komoc imuac ama méŋ Foiniksi imuaru keremma tacni saŋgeŋa naléya tecgémac niŋ zégic. Ama baec imuac suŋguruŋa bakianéŋ Is zéma imuac héiya suggira hémma heyec. waŋu baec bakia méŋnéŋ Is zéma imuac kanaya suggiraiguc hémma heyec.

Kondunŋiguc hiŋgacbiŋ zé waŋiŋ.

13 Waŋu luhucnéŋ Is imuac héiya igucnec bénzéréŋ éréyu nanngé nénécmizac imuhuc zéma nimma aŋga hérégic éréyu Krete kondunŋ baec komoc giŋgiŋa méndacma keŋgiŋ.

14 Keŋgiŋ nalé ménda horugiyu kondunŋ baec komoc imuac qaha igucnec qeugewaŋ luhuc méŋ qara Is igucnec iminéŋ mama qeyec.

15 Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeŋ kemmacac séc qahac waŋu mebiŋpima waigic luhucnéŋ zéic wagicma héna méŋu keŋec.

16 Keŋkecma baec komoc méŋ qara Kauda imuac giŋgiŋa igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keŋiŋ imi galeŋgéwiŋac séc qahac waŋec.

17 Wañu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Wañu zéic téwac niñac rewakañnéj bawa igucnec wagic emma zikiyiñ. Wañu sakasac éré éréya méñ qara Siriti imuaru emmac niñac hésaya hérégic maleku mayu luhucnéj nanğé nénécmiyu kenñj.

18 Wañu luhuc niñac qenzen manzenj nimba kerinñ. Imuac niñ ama gianñyu hina tosara kondunñguc giligic hiñgarec.

19 Wañu ama muñguc sinjima gianñyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec giligic hiñgarec.

20 Wañu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu méñ ménda hicññyu héññj. Wañu luhuc yanda qemanec nanñ ewa qerininaiguc kekecac niñkumu méñ ménda he nénécmiyec.

21 Wañu ic sasalanéñ nalé horua nene newiñac séc qahac wañu eñ kecgicguc Paulonéñ kemma suginaiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete kondunñ baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mihiçñjima hinagina imi ménda giliwunec.

22 Deguc meme seli ac wañ énécmiwa niñgic. Zéic imi qahac wammac, néñ ic méñnéñ méñ ménda humumac, imuac ewagina déñ wañu.

23 Deguc sinjyaiguc miñña Anutunéñ enjeya buña kecanzia nuac muru kua meme uñaya méñ méliyu mama hama maréññaiguc nanzac.

24 Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémañ. Wañu Anutunéñ ic giguc zéiciguc keçzu imi moczoñ ewa hiawac gèñu guac buña wandacmu.

25 Imuac alahéçna ini ewagina déñ wañu, ni Anutu niñzèñgézua. Ac nézézac imi hélaguc wammac.

26 Zéicnéñ kondunñ baec komora méñguc enñ nini imuaru osiwiñ.

27 Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 wañec. Wañu Adria kondunñguc lelecgémanec kerinñ. Sinñ namuñja igucgeñ zéicac ai ic ieneñ niñgic baec hosuru hazinñ éséc wañec.

28 Imuhuc nimma hésa qétéyaguc waigic hiñgaru 37 mita wañec. Komora méñ kemma hésa qétéyaguc muñguc haigic hiñgaru 28 mita wañec.

29 Wañu haroññaiguc emma qewiñ niñac bacgina yandiyyu zéic andiaiguc aña 4 haigic hiñgaru ama gianñimac niñ welecma taçgic.

30 Wañu zéic ai ic eneñ zéic waima néñgacbiñ zé nimma gomba haigic hiñgaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic sunğuruñaiguc aña méñ haini hiñgacmac.

31 Imuhuc wañgic Paulonéñ yaré ic 100 ionac galeñ zéma ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic ic ieneñ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaiguc kec-muac séc qahac wammac.

32 Zéyu yaré ic ieneñ gombawac hésaya hericgic kondunñguc hiñgarec.

33 Wañu ama gianñimac zé wañu Paulonéñ ic momac yanda nene nemu niñ yomuhuc énézéyec; Ini qeri séwigina héñgeñ héñgeñ wammanec kecma nene ménda nema eñ mambéc kecgic kaiwe ai meme 14 wanzac.

34 Imuac nene nemu niñac welec énécmizua. Ménda humuwiñ zé wanziiguc nene nema selimu. Oruc zucgina méñ ménda mama sanğimac.

35 Imuhuc zéma saméñ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec.

36 Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic.

37 Ic zéiciguc kerinñ zanğénina imi 276.

38 Nene negic tomeñgina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi kondunñguc giligic hiñgacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéj kondurj baec komora sunjguruŋaiguc emma zéŋgéyec.

³⁹ Ama gianjdaru baec imi héŋtegičbiŋ zé hibipigic. Waŋu kondurj bakiaiguc sakasac séŋgaŋgeŋ heyu zéicnéj imuaru keremma emmac niŋac zéma niŋac.

⁴⁰ Ic tosara enej aŋga hésaya qericma kondurjiguc giligic keŋu tosaraneŋ maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéj eŋu zéic imi luhuc mema sakasac igucgeŋ keŋec.

⁴¹ Keŋu doku néwéc néwécneč hahayanéŋ euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eŋec. Waŋu zéic sunjguruŋa kiselimatacma seli qeyu temboŋ yandanéŋ zéic andia kuyu zéic andia imi zéŋgéyec.

⁴² Waŋu hésama ic enej fifia mema kemma néŋgacbu niŋac yaré ic enej unuhumuwiŋ zé ac zéigic.

⁴³ Waŋu yaré ic 100 ionac galeŋginanéŋ Pauloac kekecyata aŋgéŋa timaŋ zé wamma qetali énécmimata fifia meme ic énézéyu walac kondurjiguc luma hiŋgacmata fifia mema baeciguc eŋgic.

⁴⁴ Waŋu tosara enej palaŋ me zéic bakia qahaiguc emma keŋgic. Imuhucnéŋ imuhuc wamma moczoŋ élélaŋhaiguc endacmata méŋ ménda humugic.

28

Ic ienej susunec Melite kondurj baec komociguc endacgic.

¹ Élélahaiguc bénzéŋneč emmaguc baec komoc qara Melite imi zéigic niŋiŋ.

² Waŋu baec komoc imuac miŋjina ienej ala goi héihéi sasala waŋ nénécmigic. Waŋu kia hayu ama sanjeŋ qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic.

³ Waŋu Paulonéŋ geric tosara mutulaŋgéma haiyu hiŋgareč waŋu imuac qeria igucneč mokoleŋ méŋnéŋ séwéla geric waŋu éréma iwac mériaiguc pipimata naŋec.

⁴ Waŋu baec miŋjina ienej mériaiguc mokoleŋ naŋu hémma eminiŋ wamma zéigic; Ic yomi ic tosara unuyec gezaŋ. Kondurjiguc ménda humuyec, néŋ solana miŋjananéŋ ménda waimiyu kecmac.

⁵ Waŋu Paulonéŋ mokoleŋ qetecgéyu gericiguc hiŋgaru yéwéri ménda mihičŋiyec.

⁶ Imuhuc wamma naŋu ienej sisiwiŋ hičŋimimac me élanzaŋneč tendiŋgéma humumac zéma mambéc naŋgic. Waŋu nalé horua haka méréra méŋ ménda hičŋimiyu hémma zéigic; Ic yomi anutu.

Paulonéŋ hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerij imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Waŋu ic inéŋ mia héihéré nénécmimata ai meme haréwéc séč goi héihéi waŋ nénécmiyec.

⁸ Waŋu Popilio maŋgocya hafi hičŋimimata séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéŋ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyc.

⁹ Imuhuc waŋu ama areŋ komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ienej harégic imuhucneč mehiaru énécmiyec.

¹⁰ Waŋu ic ienej eenina kunej yanda héigic. Waŋu kembij zé enni hénaiguc hocbiŋac hezac héna maŋu iwawai tosara zéigic hai nénécmigic.

Paulonéh zéic méjiguc keŋkecma Roma ama areŋa yandaiguc kereŋec.

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso haréwéc tegéyu zéic méŋ Aleksandria imuaru saŋgeŋa naléya ogiru kemmac niŋ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Waŋu imuaru emma waima keŋiŋ.

¹² Waŋu Surakusai ama areŋa yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc keŋiŋ.

¹³ Imuacnec lelecgéma Legium ama areŋa yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéŋ baec waŋgoŋa Saut igucnec hayu kenni ama muŋguc siŋjima gianjiyu Puteoli ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ.

¹⁴ Kenni ama areŋa yanda imuac ninzéh ninzéh dac muna ieneŋ héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ.

¹⁵ Waŋu ama areŋa yanda imuac ninzéh ninzéh dac muna hécnina ieneŋ nonac buŋa nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeŋaiguc mihični nénécmigic. Tosianéh ama baec qara méŋ Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihični nénécmigic. Waŋu Paulonéh inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézýec.

¹⁶ Roma ama areŋa yandaiguc kerenni baec galeŋnéŋ zéyu Paulonéh yaré ic méŋnéŋ galeŋgé miyu ama saméŋa méjiguc tacyac waŋec.

¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc waŋu Yuda ic ionac suggina igucnec ic kuneŋ tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézýec; Dac munahécna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac méŋ ménda zéyi, néŋ Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic.

¹⁸ Waŋu Roma ic ieneŋ qesinémma késpedesna méŋ humucac sécyá ménda mihičniŋma hulac némmu niŋac zégic.

¹⁹ Waŋu Yuda ic ieneŋ selianec qetaligic, héna méŋ qahac waŋu, Kaisanéŋ acna zétécgémac niŋ waŋi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimaŋ zéma you ménda hayi.

²⁰ Waŋu ni hénia imuac niŋ mia inicma iniguc zéeminiŋ wambiŋ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neŋaŋ ninzéhngéma mambécanzin imuac wamma hésa ic wamma kecanza.

²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niŋ kiwi méŋ ménda haigic hayu héŋiŋ. Waŋu dac munahécnina ionaru méŋnéŋ hama guac késpedesca me hazéc ac méŋ ménda zéyu niŋiŋ.

²² Baec séc ic embac ieneŋ héna qelia imuac hazéc ac wamma zéanzu imi nini ninziŋ. Imuac gi dimuhuc ninzéhngézaŋ imi geŋgaoc zéna nimbijaŋc wanziŋ.

²³ Ieneŋ imuhuc zéma nalé megic. Waŋu nalé imi ducŋiyu Yuda ic sasalanéh Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Waŋu Paulonéh Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac ac suruc imi saŋgeŋnec héniŋma énézéma keru ama siŋiyec. Waŋu Moseac héna ac zéma kua meme ic ieneŋ kiwi ogic hezac iminéŋ meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimaŋ zé waŋec.

²⁴ Baec ic tosanéh ac zéyec imi ninzéhngégic. Waŋu ic tosanéh ménda ninzéhngégic.

* **28:11:** Neŋaŋ aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

²⁵ Waŋu acgina zéma zéqeqetali waŋamugic. Imuhuc wamma waima kembiŋ zé waŋgic. Waŋu Paulonéŋ ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uŋa Téréyanéŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminéŋ héla wanzac;

²⁶ Gi kemma ic tuŋ yomuhuc énézéna; Niŋzu waŋu ménda niŋasarizu héŋzu waŋu ménda héŋtegiczu.

²⁷ Ic tuŋ yomi ieneŋ qerigina seli qeyu ieneŋ gezacginanéŋ nimma niŋyéwérigic. Niŋyéwérima kicgina héméŋzagic. Imuhuc qahac waŋu kicginanéŋ héŋtegicma gezacginanéŋ nimma qeriginanéŋ niŋtecgicma liliŋgéma hagic neŋ mehiaru énécmiwinec.

²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niŋ asarimu; Anutunéŋ aŋgéŋ titi buŋa imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ieneŋ imi kileŋ niŋtohomu.

²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Waŋu Paulonéŋ yawuŋ éréhéç téŋgéŋ ama geric mén lagulawac boŋ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec.

³¹ Héihéré énécmima Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac surucya zésai énécmima Miŋ Kewu Yesu Kristoac héna ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru ménéŋ ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaizéze ac.

¹ Kristo Yesuac welen qeqe icya,* ni Paulo imi, Anutuac buja suruc hiabiawac méliméli ic wammañ niñac nuruma gésinéjec.

² Buja suruc hiabia imi, Anutunéh kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyec nec kiwi téréyaiguc sisipac ac wañ nénécmiyec imuac héla wanzac.

³ Naña imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec.

⁴ Wañu téré Uñayaiguc† imi humuc ic sugina iguc nec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéh énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzégé migic. Imi mia Kristo Yesu.

⁵ Iwac murunec neñaj goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buja mema iwac qac buja niñac ic enia ionac suginaiguc ai meni ninzégéma niñtoho wañanzu.

⁶ Ini acguc ionac sugina iguc nec Yesuac bujawac unuru énécmimia.

⁷ Roma ama areña yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczon yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéh he énécmimac.

Paulonéh Roma ama areña yandaiguc kemmanjac zé niñec.

⁸ Walac imi ninzéh ninzéh ginawac surucyanéh baec séc saima kenzac imuac buja nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézua.

⁹ Nañawac buja suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéh welen qemianzua Anutu inéh mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misimanec onac qacgina olomma zéanzua.

¹⁰ Wañu deguc tetcgiaiguc Anutuac ewa siñ heyu onac muru hahayawac héna imi méñac méñ méwéréngé némmac niñac nalé séc zéwelecanzua.

¹¹ Inicmanñ niñ wañanzua imuac hénia imi qeri uñawac sese téréya méñ ewa hiawac énécmima ewa qerigina meseli énécmimanñ niñac imuhuc wañanzua.

¹² Imuhuc wamma suginaiguc kecma neñaj niñzéh ninzéh ninanéh meseli amuwññ niñac.

¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamanñ zé wañi imi ini ménda nimmanec kecmu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac suginaiguc hicñianzac éséc nec onac suginaiguc imuhucyanec héla mihicñimanñ niñac wañanzua hénia imuac mia. Wañu suraiguc héna méñ ménda béréngé néñanzac.

¹⁴ Ni imi Girik ac zéze ic zéma tosara, niniñginaguc zéma niniñgina qahac momac yanda, buja suruc hiabia énézémanjac taséna henénzac.

¹⁵ Hénia imuac niñac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buja suruc hiabia zéau énécmimanñ niñac siñna kuneñ yanda henénzac.

Buja suruc hiabia imi Miñ Kewuac kuha.

* **1:1:** Girik aciguc; dulos, ic imi miñjananéh boña meyu eñeya kuc buja méñ ménda késa kecma miñjanawac ara sac tohoma kecañec. † **1:4:** Uña Téréya.

16 Buṇa suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzéh ninzéh ic anghéh tiénémimiawac buṇa. Walac imi Yuda ic ionac, duṇa imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niṇ ni imuac gamuna ménda niṇanzua,

17 Ic solanṇa imi ninzéh ninzéhaneṇ kekecyaguc kecanzác kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,✱ buṇa suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solanṇaneṇ winiṇu hicṇjima hezac. Héna méṇ igucnec qahac néṇ ninzéh ninzéh igucnec héniema kemma ninzéh ninzéhiguc keṇkecni solanṇa zénéécimimac.

Ic embac ieneṇ Anutugina andé qema sinṇi yanda qeriaiguc kereṇgic.

18 Haka birianeṇ ackuazéc héla hédacgéanzu ionac haka eeya qahac héniema héniema zéma haka biria héniema héniema niṇac Anutuac qeri gericnéṇ kurumeṇ igucnec wininiazác.

19 Anutunéh eneya héniema mewinini énécmiyec imuac niṇac Anutuac héniaya hia nimmuac séc wanzác imi winiṇu hezac.

20 Baec kurumeṇ hicṇjiyecnec Anutuac kuha hémbénaṇa zéma iwac héniema saṇa iminéṇ iwawai zéyu hicṇjiyec imuaru solanṇanec wininiyu hémma niṇasariwiṇac séc, imuac niṇac ic embac imi eneṇ héikeṇzé héihazé wammuaac séc qahac.

21 Anutuac héniema ninṭegicmaguc kilenṇ eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeṇa niniṇginanéṇ nimma nimbipigic héla qahac waṇu, sinṇi tunumaṇnéṇ ewa qerigina sécge énécmiyec.

22 Waṇu enṇaocnec ninṭegic qinṭegic ninaguc zégic, néṇ ewa soho ic waṇgic.

23 Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraginaneṇ megic, ic me, yaṇ qesi me, nei me, mokoleṇ houhouya ionac irecgina tanec waṇec.

Ic ieneṇ Anutu andé qema haka ménda wawaṇa imi waṇgic.

24 Imuac niṇac Anutunéh kaiseroac sinṇi biria zéma kaiseroac sinṇinṇiguc wai énécmiyu enṇaocnec séwigina mebiri amudacgic.

25 Imi mia ieneṇ Anutuac ackuazéc héla imi meleṇgic ikora wandaru, kekec Miṇjina imi andé qemima iwawai zéyu hicṇjigic imuac mia siggé énécmima mepési énécmigic. Néṇ kekec miṇjina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma hemac, hélacnec!

26 Héniema imuac niṇac Anutunéh wai énécmiyu ewa sinṇinṇi gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ieneṇ acguc eu ininṇac haka hezac imi sigima ménda wawaṇaiguc kereṇdacgic.

27 Ichécgina imuhucyanec ewa sinṇinṇi birianeṇ geric bélaṇa ésécnec onoyu embac hécginawac héna imi waima ic enṇaocnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawaṇa meme biria imuac sécyu meleṇ énécmiyu séwiginaiguc medacgic.

28 Waṇu ieneṇ niniṇginaiguc Anutu anghéh tiwiṇi niṇac ménda waṇgic. Imuac niṇac Anutunéh ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawaṇa imi waṇgic.

29 Imi mia késpedes wawaṇa biriṇirria yomuhucya; kaiṇiliweṇ, hémbaoc, ewa sinṇi biria, nimbupuc, unuhumuc, zéṇ zéma, ikoc, manam batuc, kuakisariṇ biria,

30 andélukuc ac, Anutuac niṇ mézétiti, mema titi, tétéc qeṇe, séwi eneṇ, haka biria niṇareṇ wawaṇa, neṇgoc maṇgocac ac qeṇe,

✱ 1:17: Hab 2:4

³¹ niŋ sohosohoya, méŋzé méŋzéya, wésé nininŋ qahac, goi héihéigina qahac.

³² Anutunéŋ wawaŋ meme imuhucya wanŋu imi humucac buŋa qeénécmiyec imi niŋtegicmaguc kileŋ eŋacnec sac ménda wamma imuacnec toroqema alahécgina tosia areŋ imuhucya waŋgic inicma imi hia zéma héipuc waŋ énécmianzu.

2

Anutuac gésigési ai imi solarŋ dindinŋ.

¹ Gi acguc haka imuhucya waŋaŋzaŋ imuac niŋac ic méŋac niŋgési mima zézaŋ gésigési acga iminéŋ mia geŋgac kápésicga zétecgézac. Hénia imuac niŋac zégési niŋgési ic gi imi geŋga kápésicga musaŋgémaŋ zé héikenŋzé héihazé wambésémaŋac séc qahac.

² Haka imuhucya waŋaŋzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuazéc héla méndacma waŋ énécmianzac imi neŋaŋ niŋziŋ.

³ Ic embac tosara haka imuhucya waŋaŋzu imi zégési énécmimaguc geŋga acguc haka imuhucya waŋaŋzaŋ. O, baec ic gi, geŋ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qiziziŋgéma kembésémaŋac tanec wanzac me?

⁴ Imi qahac wanzaciguc, Miŋ Kewunéŋ gi ewa qeriga melembésémaŋ niŋac goi héihéi kuaya qeqeya waŋgemma qindinŋ géŋaŋzac imi ménda niŋtegicma goi héihéiya zéma gum bénzénzénŋa zéma mambéc kekecyia iminéŋ sécgégéŋu hémma zédesi wammizaŋ gezaŋ?

⁵ Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melenŋ imi méndacma Anutuac gésigési ai solarŋa zéma qeri gericya wininimac nalé imuaru qeri gericya imi mihicŋimaŋ zé geŋgaocnec metocgona eŋaŋzac me?

⁶ Anutunéŋ wawaŋ meme waŋaŋzac imuac séciguc icya icya tasia melenŋ énécmimac.

⁷ Naŋselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mihicŋiwiŋ zé wanŋu ionac imi kekec hehe selia énécmimac.

⁸ Néwécgeŋa eŋaŋ ewa siŋ niŋac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ienenŋ imi qeri biric zéma nininŋ biric mihicŋimu.

⁹ Icyia icya haka biria wammu séc qeri uŋagina imi zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Waŋu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru.

¹⁰ Waŋu néwécgeŋa icya icya haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiaguc zéma luaenéŋ he énécmimac. Waŋu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru.

¹¹ Anutuac gésigési imi solarŋa imuac séwiac wamma keŋkésa hakésaya qahac.

¹² ic enia kecma kápésic wanŋu ienenŋ héna ac qahac humucac buŋa wandacma. Waŋu héna acginaguc kápésic wanŋu ienenŋ héna ac imi méndacma zétecgé énécmimac.

¹³ Anutuac kiwaiguc imi héna ac gezacginanéŋ sac niŋaŋzu imi onac qahac, néŋ héna ac tohoma waŋaŋzu imi onac sac solarŋ dindinŋ zé énécmimia wammac.

14 Ic enia ieneŋ Anutuac héna ac ménda nimma eŋaŋ ewa qeriginanéŋ qindiŋi énécmiyu héna acac séc wanŋuiguc imi héna acgina qahac kilen eŋeyaocnec eŋaŋ héna ac ésécnec wamma kecŋu.

15 Ic imuhucya ieneŋ eŋaŋ ewa qeriginaiguc baecac héna ac ooyawac hezac imi tohoma waŋgic kekecginaiguc wininianzaŋac. Waŋu eŋaŋ ewa qeriginanéŋ aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolanjani amuanŋu.

16 Imi mia, buŋa suruc hiabia zéau énécmianzaŋa imuaru hezac séc, Anutunéŋ Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaiguc ninij saŋa imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicŋjmac.

Yuda ic zéma héna ac.

17 Gi qacga Yuda ic zéamuma héna ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwi eŋeŋ wamma

18 héna acnéŋ pakeŋ ac ku énécmiyu Anutuac ewa siŋ niŋtegicma imuac niŋgic, séc méŋ eŋeŋa waŋanzaŋac.

19 Waŋu imuhuc wamma geŋga niŋac yomuhuc efima zéanzaŋ; Ni kic hilic onac galeŋgina, siŋiiguc kecŋu ionac kifagina,

20 ewa soho ic ionac mindi qindiŋi ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Ninij zéma ackuazéc héla héna aciguc hezac imi tanecgira hénia hénia nuaru hedacŋac.

21 Imuhuc zéma tosara ku énécmima kilen geŋga imi ménda kuamuanzaŋ me? Kowu nene ménda wammu zéma zéau énécmima geŋgaoc kowu neanzaŋ me?

22 Kaisero ménda wammu zéma geŋga kaisero waŋanzaŋ me? Nemu irecya surema imuac ocmuŋiguc iwawai haigic heyu kowu meanzaŋ me?

23 Héna acac séwi eŋeŋ wamma geŋgaoc mia héna ac imi logima Anutu gamu qeŋe wammianzaŋ me?

24 Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niŋac Anutuac qara imi ic enia ionac sugcinaiguc zébiri qébiriyaŋac waŋanzaŋac.

25 Gi héna ac tohoanzaŋiguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néŋ héna ac imi logianzaŋiguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi eŋomia wanzaŋac.

26 Hénia imuac niŋac imuhucyanec ic méŋ séwiiguc séwi tasé hericheric ménda waŋec inéŋ héna ac tohoanzaŋiguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac néŋ iwac niŋgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me?

27 Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac méŋnéŋ héna ac imi solanjaŋec tohomaciguc inéŋ héna ac ooyaginaŋac zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaŋac wamma héna ac logianzaŋu ini ménda zégési énécmimac me?

28 Hénia imuac niŋac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, waŋu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac.

29 Imuac niŋac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminéŋ mia Yuda ic héla wanzaŋac. Waŋu séwi tasé hericheric imi qeri uŋaiguc heheya, néŋ kiwi kicinánanéŋ hémbiŋac séc imuaru ménda heheya. Waŋu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néŋ Anutu arunec. Imuac niŋac séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

3

*Anutuac haka imi mênzê
mênzêya qahac.*

¹ Hénia imi imuhuc wanu, némac nananjiguc Yuda ic wamma kekera iminéh héla wanzac? Wanu némac nananjiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéh eeyaguc wanzac?

² Hénia hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuažéc imi ninjkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³ Wanu ic tosanéh ménda ninžéh gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéh Anutuac haka mênzê mênzêya qahac imi mesohomac me?

⁴ Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néh Anutu mo-macguc sac hélaguc wanzac. Imuac mia ac zézéya mên yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna, hélacnec zégéngéna wammac. Aciguc gopocgic onogibésémaŋac hezac.

⁵ Wanu wawaŋ memenina birianéh Anutuac solañ dindina mewinin-imaciguc dimuhuc zéwiŋ? Baec ic hakanina méndacma zéwa ninjic; Anutunéh qeri biric waŋ nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac nin Anutu imi solañ dindina qahac imuhuc zéwiŋac séc wammac me?

⁶ Imuhuc qahac téngéŋ! Imuhuc wammaciguc Anutunéh baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac?

⁷ Wanu ic mênréné acna melemmaŋ zé qeriyanéŋ yomuhuc sumbuŋ yanda ninkeczac gezan; Ac ikocna ninac Anutuac solañ kekecyawac ninjic ou emma edamu yandayaguc wanu némac ninac ni képésic ic ésécnec zégési némmac?

⁸ Imuhuc wanu iwawai hiabia mihiçjiwiŋ zé haka biria wambiŋ imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ieneŋ ac ikoc wamma zégic neneŋ ac imuhucya zéyiŋ tanec wanzac. Ac imuhuya zéanžu imi eneŋ imuac kitiwa mihiçjimuac séc wanzac.

Ic solañ mên ménda keczac.

⁹ Imuhuc wanu dimuhuc zéwiŋ? Yuda ic neŋaŋ imi tosia onogicma hiabianec kecanžŋ? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgéziŋ; Yuda ic me Yuda ic qahac* imi moczon biriwac méra bawu képésic ic keczŋ.

¹⁰ Ac kiwi mên yomuhuc ooyawac hezac; Ic solañ dindina mên ménda keczac.

¹¹ Ic ninžtegic qinžtegicyaguc imi mên ménda keczac. Wanu Anutuac hochoc ai wammimia mên ménda keczac.

¹² Momac yanda sigima kemma imuhucyanec eŋomia wandacgic haka hiabia wawaŋa mên ménda keczac, mên méndagucnec keczac.

¹³ Déméngina imi kicsuaŋ suaŋa qahac ésécnec, wanu ezelaŋ ginanéŋ ac ikoc mihiçjima kua taséginaiguc imi qatéac sacmasi biria kisamma kecanžu.

¹⁴ Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéŋ sécgéma hezac.

¹⁵ Wanu hénaginanéŋ sac naec énécmiwiŋ zé efefianec waŋanžac.

¹⁶ Wanu dimia me dimia keŋanžu séc kisikiyon qema saohanec waigic heanzac.

¹⁷ Wanu ieneŋ luaeac héna imi ménda ninžtegicžu.

* 3:9: Me Girik ic.

18 Kicginaiguc haka méŋ wambŋj zé Anutuac niŋ bac yandi yandi ménda wanŋanŋu.

19 Neŋaŋ yomuhuc niŋanŋiŋ; Héna acnéŋ ic embac imuac méra bawu kecŋu séc énézéanŋac. Imi mia baec ic eneŋ kuagina moczoŋ zikima acgina qaiyu Anutuac gésigési ai imuac bawaiŋ nammu niŋac.

20 Imuac niŋac baec ic méŋac méŋ héna ac niŋtoho tohoiguc ic solanŋa zémimia méŋ ménda kecŋac. Héna aciguc imi késpedesinawac niŋteŋicanŋiŋ imuac mia.

Yesu ninzéhéŋi solanŋ dindiŋa zénéécmmiac.

21 Wanŋu deguc imi Anutuac solanŋ dindiŋa méŋ mihiŋiŋ nénécmiyecac heyu ninŋiŋ. Wanŋu imi mia héna ac igucnec qahac, néŋ héna ac zéma Anutuac tilinŋ tilinŋ ic eneŋ héipuc wammimia imuacnec hahaya.

22 Imi mia Anutuac solanŋ dindiŋa, ic embac Kristo Yesu ninzéhéŋic séc ionac mia, ninzéh ninzéh imuacnec, séc momacnec ha énécmimia.

23 Ic embac moczoŋ yanda imi késpedes wandacŋic imuac Anutuac edamuyaiguc kereŋ kereŋawac séc qahac wanŋac.

24 Wanŋu Kristo Yesunéŋ késpedes igucnec hulac nénécmiyu Anutuac ewa hia niŋac boŋteŋic mesolanŋi nénécmimia wanŋac.

25 Anutunéŋ eŋeya solanŋ dindiŋa imi mewininimaŋ zé nalé horua qeri bénezŋiguc kerec. Kecma becneŋ késpedes wawanŋa imi moczoŋ hémma ogirec. Ogicma sacya ninzéhéŋé mimia ionac Yesu imi mulumananŋ buŋawac kumuyec.†

26 Imi mia gum bénezénzéhiguc nalé yomuac eŋeya solanŋ dindiŋa mewininima eŋeyaac solanŋ dindiŋa wamma, imuhucyanec Yesu ninzéhéŋé mimia méŋac méŋ solanŋa zémimaŋ zé imuhuc wanŋec.

27 Imuac némac hianina niŋac séwi eŋeŋ wambŋj? Imi osiosiya! Wanŋu héna dimia, wawanŋa meme ninaiguc me? Imi qahac, ninzéh ninzéhac hénaiguc sac tima kembŋŋac hezac.

28 Imuac mia ic méŋnéŋ héna acac aiiguc qahac, néŋ ninzéh ninzéhiguc solanŋa zémimia wammacac hezac imi niŋteŋicŋiŋ.

29 Anutu imi Yuda ic ionacnec kecŋac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanŋac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanŋac.

30 Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzéh ninzéh igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzéh ninzéh igucnec, solanŋa zénéécmmiac imi méŋ qahac, néŋ Anutu momacguc.

31 Wanŋu imuhuc zéma ninzéh ninzéhiguc kecma héna ac imi hia auwiŋ me? Imi qahac téŋgéŋ, néŋ héna ac imi meseliwiŋac hezac.

4

Abaraham zéma Dawidi i Anutu ninzéhéŋé miyic késpedesgira waiyec.

1 Wanŋu duŋa séwiiguc ambéc sakonŋina Abaraham imi némac iwawai mihiŋiŋyec zéwiŋ?

2 Abarahamnéŋ wawanŋa meme igucnec solanŋa zémimia wanŋeciguc séwi eŋeŋ wammacac séc, néŋ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac.

† 3:25: Késpedesinina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nénécmiac niŋ kumuyec.

³ Kiwinérj dimuhuc zézac? Abarahamnérj Anutu ninzérjgé miyu imuac ninjac wamma solanja zémíyec.

⁴ Ic mérjnérj ai mema ai bonja késayu ninjni bonja imi ewa hiawac bunja éséc ménda wanzac, nérj tasé kuku éséc wanzac.

⁵ Ic mérj wawanj memeya qahac iminérj késpedesic ic solanja zémianzac i ninzérjémaciguc ninzérj ninzérj imuac ninjac mia solanja zémimac.

⁶ Dawidi imuhucyanec ic mérj wawanj memeya séha ménda hemizac, nérj Anutunérj nimmima solanja zémíyiu ic imi zézé ségiségiyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec;

⁷ Héna ac logigic késpedesicgina wai énécmima késpedesicgina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc.

⁸ Mij Kewuninanérj ic mérjac késpedesicya ménda olommac imi ségiségiyaguc wammac.

⁹ Imuac ségiségi iminérj séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neñan imi yomuhuc zéanzij; Abaraham imi ninzérj ninzérja ninjac wamma solanja zémíyec.

¹⁰ Némac nananjiguc nanu solanja zémíyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa ninjic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, nérj séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solanja zémíyec.

¹¹ Inérj séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzérjgéyu solanja zémíyecac solanj dindinja imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eñeyaoc séwi tasé heric herira qahac kecma ninzérj ninzérj ic moczonj yanda ionac ambéc sakonjgina wanju qelihéra héna imuhucyanec solanja zéénécmimac ninjac imuhuc wanjec.

¹² Wanju inérj imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakonjnina wanjec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, nérj Abarahamnérj séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzérj ninzérj késa kerec imuac héna tima méndacmizij neñan momacnec ambéc sakonjnina wammac ninjac imuhuc wanjec.

¹³ Abaraham zéma qelihéra ienerj baec moczonj yanda mératéc memu ninjac sisipac ac megic. Wanju sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, nérj ninzérj ninzérjac solanj dindinja imuarunec.

¹⁴ Ic embac héna ac igucnecnéj mératéc meme ic wambunec ninzérj ninzérj imi héla qahac wanju sisipac ac imi auyu qahac wambacnec.

¹⁵ Héna ac ninjac wamma qeri gericyanérj aiyaguc wanzac. Wanju héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac.

¹⁶ Imuac ninjac mératéc meme ic wawanja imi ewa hiawac bunja wammac ninjac ninzérj ninzérj méndacma haanzac. Imi mia zikiziki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimanj ninjac imuhuc wanjanzac. Wanju imi mia ic embac héna ac igucnec sac qahac, nérj Abarahamac ninzérj ninzérjiguc toro qeqeya imi onac momacnec. Wanju Abaraham imi Anutuac kiwaiguc baec ic momac yanda neñan ambéc sakonjnina wanzac.

¹⁷ Ac kiwi mérj imi yomuhuc hezac; Neñ gi ic embac hénia hénia ionac manjogcina wambésémanj ninjac kumugénzua. Wanju Anutu Abarahamnérj ninzérjgé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac ésécnec unuruyu hicnjanzac.

¹⁸ Abarahamnérj hénu mambécma kecmacac séc qahac wanjec, nérj kilen mambécma ninzérjgéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma

ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac manjocgina wammac niñac imuhuc hiçniyec.

¹⁹ Wañu 100 wañu eñeya séwiya imi humuc tanec wañec. Wañu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec wañec imi niñtegirec. Wañu ninzér ninzérñawac kuhanér méndá mayec.

²⁰ Wañu ninzér ninzérñanér méndá waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niñ éréhéc méndá wañec, nér ninzér ninzérñiguc nanjelima Anutu eeya héiyec.

²¹ Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzérñgéyec.

²² Imuac niñac ninzér ninzér imuac mia solañá zémiyec.

²³ Solañá zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niñacnec sac qahac,

²⁴ Imi mia solañá zé énécmimacac buñá neñañ zéma Miñ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i ninzérñgé mimuac heyec neñañ niñac momacnec imuhuc ooyawac hezac.

²⁵ Yesu imi késpedesicnina niñac humuciguc opocopora wañec. Wañu imuhucyanec solañá zénénécmimac niñac meqeli miyu yarec.

5

Yesunér luae mihicñi nénécmiyec imuac zézé ségiségi wambij.

¹ Imuac bec, nini imi ninzér ninzér niñac solañá zénénécmiyec, imuac niñac Miñ Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuguc luae mihicñiyiñac kecziñ.

² Imuacnec iwacmuru héima ninzér ninzér ninanér Anutuac ewa hi-ayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé ségiségi wamma kecanziñ.

³ Imi sac qahac, neñañ imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi wañanzij. Imuac hénia imi zérabéranér bisiqatér wamma kekec,

⁴ bisiqatér wamma kekecnér haka eeyaguc, wañu haka eeyagucnér niñkumuma kekec imi mihicñianzac imi nini nindacziñ imuac mia imuhuc wañanzij.

⁵ Wañu Uña Téréya neñañ buñawac nénécmiyec inér Anutuac goi héihéi neñañ ewa qerininaiyuc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac. Imuac niñac niñkumu ninanér gamu méndá mihicñi nénécmimac.

⁶ Imi mia neñañ kuc mama météqététañ kerij nalé imuaru Kristonér naléya wañu késpedesic ic neñañ niñac wamma humuyec.

⁷ Ic solañá méñac niñac wamma humu humumia imi osiosiya. Wañu ic hiabia méñac niñac méñnér hia efima humumac me qahac niñ éréhéc wanzua.

⁸ Nér neñañ késpedesic ic kerij imuaru Kristonér neñañ niñac wamma humuyec. Wañu haka iminérñec mia Anutunér eñeya goi héihéiya neñañ muru mewinini nénécmiyec.

⁹ Wañu neñañ deguc iwac sacyanér mesolañi nénécmimia wanzac. Wañu iminérñec sac qahac, inér kecma Anutuac qeri geric igucnec nénépésidacmac.

¹⁰ Imi mia hazéchéra wamma kerij nalé imuaru nañawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. Imuac niñac iwac kekec hémbénañayuc imi, séc mérñ ogicma mehiaru nénécmimac.

¹¹ Iminéñec sac qahac, ala kekec deguc mihicñi nénécmiyeç neñañ Miñ Kewunina Kristo Yesu iwac niñac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi wañanzñi.

Adam zéma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac niñac késpedesnéñ baeciguc haréyec. Haréyu késpedes imuac niñac mia humucnéñ haréyec. Wañu ic embac moczoñ yan-danéñ imuhucyanec késpedes wandacgic humucnéñ ionac muru hadarec.

¹³ Késpedes imi hénac ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec. Néñ hénac ac ménda hezac imuaru imi késpedes imi ménda olombiñac séc.

¹⁴ Wañu Adam imi méñ hamacac heyec iwac asé wanzac. Imuac niñac Adamwac nalé igucnec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéñ késpedes wañec késpedes imuhucya ménda wañgic ionacmuru imuhucyanec humucnéñ ic kewu wañ énécmiyeç.

¹⁵ Néñ ic momacgucac késpedes niñac ic embac sasala humugic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niñac sese énécmiyeç ic embac sasala sécgé énécmiyeç. Imuac niñac sese imi késpedes imuac sécya qahac.

¹⁶ Wañu ic momacgucac késpedes wañec idacminéñ sese imuac séc qahac. Ic momacgucac késpedes niñac késpedesac zégésigésinéñ haréyec. Wañu Anutunéñ ewa hia niñac késpedes sasala imi ménda olomma solarñ dindiña zénécmiyeç.

¹⁷ Ic momacgucac acqeçe niñac humucnéñ ic momacguc inéñec ic kewu wañ énécmiyeç. Wañu ewa hia zéma solarñ dindiñawac buña kuaya qeçeya mezu ieneñ imi momacguc Kristo Yesunéñec kekec hélawac qeriaiguc eñacnec ic kewu wamma kecmu.

¹⁸ Imuac ic momacgucac acqeçe niñac ic embac moczoñ késpedes ginaguc zéénécmimia wañec. Wañu imuhucyanec haka solarña momacguc niñac ic embac moczoñ solarña zéénécmimia wañu kekec hélaiçuc kereñdacgic.

¹⁹ Ic momacgucac acqeçe niñac ic embac sasalanéñ késpedes ic wañgic ésécnec ic momacgucac niñtohotoho niñac ic embac sasalanéñ ic solarña wammucac hezac.

²⁰ Késpedes meyandimanñ zé hénac acnéñ haréyec. Wañu késpedes toroqeçeya imuaru ewa hianéñ muñguc yanda sécgé énécmizac.

²¹ Imi mia késpedesnéñ humuc qeriaiguc ic kewu wañec ésécnec ewa hia imi acguc solarñ dindiña niñac ic kewu wanzac. Wañu ewa hia iminéñ Miñ Kewunina Kristo Yesu inéñec kekec hémbénaña igucgeñ nonagicma keremmacac hezac.

6

Késpedesac muru humuma Kristoac muru kecbiñ.

¹ Imuac némac ac dimuhuc zéwiñ? Ewa hiaya toroqeçeya mihicñiwiñ zé biria wammanec kecbiñ?

² Imuhuc wambiñac séc qahac! Neñañ biriwaç muru humudariñ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muñguc yanda nammanec kecbiñ?

³ Yesu Kristoac muru toroqema doku naeriñ imi iwac humuciguc momacnec toroqema naeriñ wanzac. Wañu hénia imi ménda niñasarizu?

⁴ Mañgocnéñ edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyeç ésécnec neñañ acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima

kembiñ niñac humucac qeriaiguc kereñ kereñawac doku naec haka wanní i guc momacnec téngé nénécmimia wanjec.

⁵ Neñañ imi iwac humucya méndacma toroqeqeya wamma kecbinjiguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqeqeya wambinjac hezac.

⁶ Wanju késpedesac buña séwinina imi humuyec. Imuac niñac munğuc biriawac welen qeqe ménda wammiwinj niñac neñañ hakanina wahala imi i guc momacnec ic héñgeña wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc zéma ninziñ.

⁷ Imi mia méñnéñ méñ humuyec imi késpedes igucnec hulacmima solaña zémimia wanzac hénia imuac mia.

⁸ Kristoguc humuyinjiğuc imi i guc momacnec kecbinjac hezac imi ninzénğéziñ.

⁹ Imi mia Kristonéñ humuc ic ionac sugina igucnec yarec imuac niñac munğuc ménda humumac. Wanju humucnéñ galeñ munğuc ménda wammimac imi niñasarizij imuac mia.

¹⁰ Humuyec imi biriawac muru hatac momacguc sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru keczac.

¹¹ Imuhuyanec, ini acguc eñañ niñac niñic biriawac muru humugic, néñ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc keczij tanec wammac.

¹² Imuac niñac, késpedesac qeqetali wammigic, késpedes eñeyaoc séwiginahoumacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Wanju séwias siñ ménda niñtohomu.

¹³ Wanju onac séwi taségina méñac méñ tewi zakonj ac qeqe wawañá ésécnec biriawac buña ménda qemimu. Wanju eñañac niñic humuc igucnec qelima yacyawac buña wanju Anutuac muru haiamuma séwi taségina imi moczoñ solañ dindinjawac tewi zakonj ésécnec haiamumu.

¹⁴ Ini imi hénia acac méra bawaiğuc ménda keczu, néñ ewa hiawac méra bawu keczu imuac niñac késpedesnéñ manğoc ménda waj énécmimacac hezac.

Haka solañ dindinjawac welen qeqe icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambin? Nini hénia acac méra bawu ménda kecma ewa hiawac méra bawu keczij zéma késpedes wambin? Imuhuc ménda hiçjamac!

¹⁶ Ini mérac méñ welen qemima niñtohoanzuiguc, niñtoho wammianzu iwac welen qeqehéra wanzu imi ini ménda ninzu? Tosara imi késpedesac welen qeqehéra wamma humuciguc kereñanžu. Wanju tosara imi niñ tohotohowac welen qeqehéra wamma solañ dindinjiğuc kereñanžu.

¹⁷ Imuac Anutu ewa hia ac ézému. Imi mia ini hénia hénia igucnec késpedesac welen qeqehéra kecgic, néñ pakenj ac énézégic imuac nanañá imi ewa qeriginanéñ niñtohogic.

¹⁸ Késpedes igucnec hulac énécmimia wamma solañ dindinjawac welen qeqehéra wanjiç hénia imuac mia.

¹⁹ Ini séwiginahoumété qétetanjiğuc kecanzu imuac niñ ni ic neñañ murugeñ séc héima zéwa niñic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma hénia ac logilogi imuac haimima hénia ac logilogi imuaru kereñic. Wanju deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solañ dindinjawac welen qeqe buña qema kekec téréyaiğuc keremmu.

²⁰ Ini kápésicac welen qeqehéra kecgic nalé imuaru solañ dindiña igucnec hulac amuma ewa éréhéc ménda wamma kecañgic.

²¹ Wañu nalé imuaru ini imi kekecac héla gocmia dimuhucya mi-hicñiangic? Wañu deguc imi, imuac tetcgia imi humuc zéma niñasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu.

²² Wañu deguc ini kápésicgina igucnec hulac énécmimia wanzu. Imuhuc wamma Anutuac welen qeqehéra wamma kekec téréya imuaru kereñ kereñawac héla gocmia mihicñianzu. Wañu imuac tetcgiaiguc imi kekec hémbénañanéñ mambéc keczac.

²³ Kápésicac tasia imi humuc. Wañu Anutuac ewa hiawac ai buña imi kekec hémbénaña. Kekec seli imi mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

7

Uña téréyawac héna qeliaiguc kekera.

¹ Alahécna, héna ac ninzu onac qesi énécmizua, ini imi héna acnéñ kekecginaguc keczu ionac sac mañgoc wañ énécmianzac imi ménda ninzu?

² Embac euyaguc imi euya kekecyaguc kecañzac nalé imuac sura igucnec sac héna acnéñ dérécgé mianzac. Wañu euya humuyu eu iniñac héna ac igucnec hulacmimia wañanzac.

³ Imuac bec, euya kerunec ic méñ memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Néñ euya humumaciguc imi imuac héna ac igucnec hulacmimia wammac. Wañu ic méñ memac imi embac kaiseroya ménda wammac.

⁴ Imuac, alahécna, ini acguc Kristoac séwiguc toroqema héna acac muru unuhumumia wanzu. Imi mia méñ humuc igucnec qelima yarec iwac muru kemma neñañ Anutuac niñac wamma héla gocmia mihicñiwñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

⁵ Neñañ séwininaiguc kerñ imuaru imi kápésicac siñ héna acnéñ héiqeli nénécmianzac iminéñ séwininawac tasiaiguc ai meyu neñañ imi héla gocmia humucac buña mihicñianñ.

⁶ Deguc neñañ imi qaténécmiyec imuac humudariñ imuac niñac héna ac igucnec hulac nénécmimia wanzac, imuac niñac neñañ héna ac ooyawac haka wahananéñ nec qahac, néñ uñawac haka qelianéñ nec welen qewiñ.

Képésicac kuhanéñ méramma nénépésianzac.

⁷ Imuac dimuhuc zéwiñ? Héna ac iminéñ kápésic me? Qahac! Ic enia wambacnec imi kápésic imi ménda niñacgéwinec. Héna acnéñ hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac hénia ménda nimbinec.

⁸ Wañu kápésicnéñ naléya mihicñima héna acnéñ nec ewa qerinaiguc hémbaoc hénia hénia mihicñi néñec. Hénia imi yomuhuc; Ic enia wañu kápésic acguc humu humumia wanzac.

⁹ Becnec héna ac ménda niñtegiri nalé imuaru imi neñ kekecnaguc kerñ. Wañu héna acnéñ haréyu kápésicnanéñ qelima yaru ni humuyi.

¹⁰⁻¹¹ Képésicnéñ naléya mihicñima héna acnéñ nec ni manam batuc wañ némma héna ac iminéñ mia ni nuhumuyec imuac niñac. Héna ac imi kekecac buña, néñ neñ hémba melemma humucac buña tanec wañec.

¹² Imuac héna ac imi hélacnec téréya wanzac. Zézépañ ac imi acguc téréya, solañ dindiña, zéma hiabia.

13 Imuhuc wanju iwawai hiabianéh melemma nuacmuru humucac buŋa wanec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia kápésicna hémba kápésic tanec wammac niŋac iwawai hiabia iminéh ni nuhumuyec. Imi mia kápésicac nimba kápésic réwéria tanec wammac niŋac héna acnéŋ ai meanzac.

14 Héna ac imi téréya imi nini nindacziŋ. Wanju ni imi séwiac siŋ niŋac wamma kecba kápésicnéŋ boŋna meyu imuac welen qemianzua.

15 Hénia imi yomuhuc; Qeri uŋananéh wanj nénzac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia wanjanzua imuac niŋac haka wanjanzua imuac hénia imi nenaoc ménda niŋasarizua.

16 Ni ménda wammaŋ zé wanj nénzac imuac wammaŋiguc ewa siŋ iminéh héna ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac.

17 Wanju deguc haka wawaŋa imi ni nenaoc qahac, néŋ kápésic ewa qerinaiguc heanzac iminéh mia wanjanzac.

18 Nuac qerina me nuac séwinaiguc* iwawai hiabia méŋ ménda henénzac imi ni ninzua. Haka hiabia wammaŋ zé siŋna henénzac, néŋ wawaŋ memenaiguc imi ménda wanjanzua.

19 Haka hiabia wammaŋac qerinanéh wanj nénzac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammaŋac ninzua imuac mia wanjanzua.

20 Haka méŋac méŋ neŋ ménda wammaŋ zé niŋanzua imi wammaŋiguc, imi mia nenaoc qahac, néŋ biria qerinaiguc nanzac iminéh mia wanjanzac.

21 Imuac ni kekecac hénia méŋ yomuhuc niŋtegiczua; Haka hiabia wammaŋ zé siŋna henénzac ni imuhucya qerinaiguc birianéh momacnec henénzac.

22 Nuac qeri uŋananéh Anutuac héna ac imuac ségiségi wanzua.

23 Nuac séwi taséna qeriaiguc siŋ méŋnéŋ henémma nuac ewa qerinawac héna ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriaiguc siŋ hezac imuac héna ic nopocanzac.

24 Oo yéwérinaguc, séwina humucac buŋa imuacnec mérénéŋ metecgé némmac?

25 Ni Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammimaŋ.

Imuac mia ni ewa qerinanéh Anutuac héna ac welen qema séwinanéŋ biriawac héna ac welen qeanzua.

8

Séwiac siŋnéŋ humuciguc, Uŋawac siŋnéŋ kekec hémbénaŋaiguc onagicma kenzac.

1 Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi kápésic ginaguc zéénécmmimia imi ménda hezac.

2 Hénia imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uŋa imuac héna ac keczac iminéh mia humucac kápésic imuac héna ac igucnec ni hulac néŋec,*

3 imuacnec Kucnina mamaya wanju iwawai héna acnéŋ séwininaguc wammacac séc qahac imi Anutunéh wanec. Inéh mia kápésicnina niŋac eŋeya Naŋa méliyu séwinina kápésicyaguc imuhucyanec hicŋiyec. Hicŋiyu zétecgéyu kápésicnina imi séwiyaguc eŋec.

* 7:18: Séwinawac siŋiguc. * 8:2: Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgéŋec.

4 Imi mia séwíac síñ qahac néñ Uñawac síñ méndacma kecanzín neñañ muru héna ac imi mesolanñanimañ zé imuhuc wañ nénécmiyec.

5 Séwíac síñ méndacanzu ieneñ séwíac ai niñac niñkumanzu, néñ Uñawac síñ méndacanzu imi eneñ Uñawac ai niñac niñkumuanzu.

6 Wañu séwíac niñkumuma kekec imi humuc, wañu uñawac niñ kumuma kekec imi kekec zéma luae.

7 Némac niñ, séwíac niñkumu imi Anutuac házéc wañanzaoc. Imi mia Anutuac héna ac imiguc ewa momac ménda wañanzaoc, wañu imuhuc wammaocac séc qahac.

8 Séwíac síñguc kecanzu imi eneñ Anutu ségiséñi mihicñi mimuac séc qahac.

9 Néñ ewa qeriginaiguc Anutuac Uñanéñ keczaciguc ieneñ séwíac síñguc ménda kecma uñawac síñguc kecanzu. Méñnéñ méñ Kristoac Uñaguc ménda keczaciguc Kristoac ic qahac.

10 Wañu Kristonéñ ewa qeriginaiguc keczaciguc késpedes niñac séwiginanéñ humumia wanzac, néñ uñaginanéñ solañ dindíña niñac kekecyaguc wanzac.

11 Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqeliyec iwac Uñanéñ ewa qeriginaiguc keczaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyec inéñ mia Uña Téréya ewa qeriginaiguc keczac iminéñnec humucac buña séwigina imi acguc meqeli énécmimac.

12 Imuac niñac dacmuna hécna neñañ imi taséninaguc, wañu tasénina imi séwigucac zéma séwíac síñ méndacma kecbíñac ménda hezac.

13 Ini séwíac síñ méndacma kecmuiguc, kileñ humumu, néñ Uñaguc séwíac wawañ meme imi qehumumuiguc, kekecguc kecmuac hezac.

14 Anutuac Uñanéñ qindíñi énécmiyu kecanzu imi eneñ Anutuac nanñhéra wanzu.

15 Ini imi welen qeçeac uña zénéñ hirihiri wawaña imi ménda késa keczu, néñ nanña éséc kekerawac uña énécmiyu keczu. Imuac niñac iwac mia Aba† mançoc zéma qacanzu.

16 Uña Téréya eñeyaoc, qeri uñaninaguc, nini Anutuac nambérac keczíñ imuac héipuc wañ nénécmianzac.

17 Nambérac héra keczíñguc imi mératéc meme ic wanzíñ. Imi mia méñac qahac, néñ Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambíñac hezac. Imuac niñac i guc momacnec edamuninaguc wambíñ zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihicñiwañac hezac.

Kecma edamuninaguc wambíñac hezac.

18 Zérabéra deguc mihicñianzín imuac nimba efefia wanzac. Wañu iminéñ kecma edamu hicñi nénécmimac imuac sécya ménda wanzac.

19 Anutunéñ zéyu hicñidacgic moczoñ yanda iminéñ Anutuac nambérac héra hicñimu niñac ewa ewa wamma mambéc keczu.

20 Hénia imi yomuhuc; Zéyu hicñidacgic momac yanda imi, iwawai héla qahac imuac welen qema keczu. Wañu imi mia eñañ síñgina qahac, néñ Mançoc wañénéc énécmia iwac ewa síñ méndacma imuhuc hicñi énécmizac;

21 Zéyu hicñima kekec imi acguc iwawai houhouyawac welen qema kekec imuacnec hulac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kekec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu.

† 8:15: Aram aciguc Mançoc.

22 Iwawai zéyu hicnjima keczu imi moczoŋ yanda momacnec yaiwisisiŋ wamma merac memeiguc qenzen qeanzu ésécnec wamma érékecma deguc, imi neŋaŋ nindacziŋ.

23 Imi sac qahac, Uŋa téréyawac héla gocmia walac walac hicŋihicŋiya‡ aŋgér tima kecziŋ neŋaŋ imuhucyanec ewa qerininanéŋ yaiwisisiŋ wamma naŋawac séc nénépésima séwinina boŋ hére ménéncmimac niŋ mambéc kecziŋ.

24 Neŋaŋ imi qerininanéŋ mambéc wamma kecma aŋgér titi mihicŋiyiŋ. Waŋu kicninanéŋ hémbiŋac séc imuac ménda mambéc kecanziŋ. Mérénéŋ kiwaiŋuc hemizac imuac mambéc wammac?

25 Waŋu neŋaŋ iwawai ménda hénziŋ imuac mambéc wanziŋiguc qeri bénzéŋiguc mambéc wambiŋ.

26 Imuhuyanec Uŋa imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neŋaŋ némac acnéŋ dimuhuc zéwelec wanni sécgémac imi ménda ninziŋ, néŋ Uŋa eŋeyaoc neŋaŋ niŋac wamma acnéŋ zéwiŋ zé osiosiya imuac séciŋuc yaiwisisiŋ wamma zéwelecanzac.

27 Waŋu Uŋanéŋ Anutuac ewa siŋ hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niŋ qeri héhéŋ miŋina Anutunéŋ Uŋawac ninŋ imi bec nindaczac.

28 Neŋaŋ ninziŋ ésécnec, Anutunéŋ ewa siŋ heyec séc unuruyec. Waŋu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczoŋ yandanéŋ qenaŋgé amuma iwawai hiabia mihicŋi énécmianzac.

29 Anutunéŋ eŋeya Naŋa imi dacmuna sasala suginaiguc walacgina wammac niŋac, becarunec niŋénécmiyec imi eneŋ eŋeya Naŋa ésécnec kecmu niŋac walac gési énécmiyec.

30 Waŋu walac gési énécmiyec imi unuruyec. Waŋu unuruyec imi onac solan dindiŋa zéénécmiyec. Waŋu solan dindiŋa zéénécmiyec imi meyac énécmiyu edamuginaguc waŋgic.

Anutuac goi héihéi Kristoguc hicŋitegirec.

31 Waŋu neŋaŋ haka imuac dimuhuc zéwiŋ? Anutunéŋ nonac wamma keczaciguc mérénéŋ hia hazéc waŋ nénécmimac?

32 Eŋeya Naŋa imi ménda aŋgér tima momac yanda neŋaŋ niŋac wamma wai nénécmiyec inéŋ dimuhuc iwawai tosara moczoŋ yanda imi i guc momacnec ewa hiawac ménda nénécmimac me?

33 Solan dindiŋa zéyec imi Anutu mia, waŋu mérénéŋ Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc?

34 Mérénéŋ késpedesinaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéŋ mia nonac niŋ humuyec. Waŋu humuyec sac qahac néŋ muŋguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecma nonac niŋ héipuc wamma zéwelec waŋaŋzac.

35 Mérénéŋ Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzen manzen me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kecec me, zérabéra me, sou?

36 Kiwi méŋ yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niŋ wamma kaiwe herec humumia nunuhéi wanzu. Waŋu nonac niŋgic rama unuheric wawaŋawac buŋa tanec waŋec.

‡ 8:23: Hénia imi Kristo Yesu.

³⁷ Wañu neñañ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecma goi héihéi wañ nénéç mianzaciguc séc méñ ogicqogic wañanziñ.

³⁸ Imuac ni yomuhuc niñseli nénéña wanzac; Humucnéñ me, kekecnéñ me, kua meme uña eneñ me, héngalen miñina eneñ[§] me, iwawai imuhucya deguc heheyanéñ me, bian hicñi hicñiyanéñ me, kucginaguc méñnéñ méñ me,

³⁹ Iwawai ounec mamayanéñ me emunec éré éréyanéñ me, tosara méñnéñ méñ moczoñ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénéçmimacac séc qahac.

9

Anutuac ewa siñ téréya.

¹ Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, néñ ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solañanéñ Uña téréyawac qeriaiguc héipuc wannemma yomuhuc zéauzac;

² Nuac muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzer manzer ménda misi misiyanéñ hezac.

³ Ni nena séwinawac dacmuna héçna, sac kitichéçna ionac niñac wamma saecgé nénéña wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéña wambacnec séc zéma zéweleri.

⁴ Ieneñ mia Israel ic. Wañu Anutuac nanhérawac buña zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma héna ac énéçmimia zéma mepé qepési ai buña zéma sisipac acginaguc.

⁵ Yanda héçnina imi acguc ionac buña, wañu baecac séwiiguc imi Kristonéñ ionac murunec hicñiyec. Wañu Kristo imi mia iwawai moczoñ yanda imi onogicma ou keczac. Wañu Kristo imi nalé tetecgia qahac mepé qepési wammiwiñac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Wañu Anutuac ackuažéc imi sigima mazac tanec ménda wanzac. Israel ionac murunec hicñihicñiya imi Israel ic héla ménda wandacgic.

⁷ Wañu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néñ Isakawac murunec hicñihicñiya sac qelihéçga zé énéçmimia wammac zéyec.

⁸ Imi mia séwiguc qelihéranéñ Anutuac nambérac héra qahac, néñ zikiziki acac nambérac héranéñ héla gocmia zéma niñénéçmiyec.

⁹ Wañu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuñ oumuac nalé imuhucyanec muñguc hamañ, wañu Saranéñ nanaguc wammac.

¹⁰ Wañu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc waneç.

¹¹ (Wañu Anutuac ewa siñ iminéñ wawañ meme igucnec qahac, néñ ic méñac méñ niñgésima ururumac ionac muru sac seligimac niñac hezac. Wañu hénia imi zéaumañ zé

¹² nañ hérera ménda miñicñi éréçmiyu haka hia me biria méñ ménda wañocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kuneñ néñ komora welen qemimac.

¹³ Imi mia kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac séc hicñiyec; Yakop siñ nimmima Esau héñara mezua.

¹⁴ Imuac neñañ ñimuhuc zéwiñ? Anutuaru késpedes hezac me? Qahac téngéñ!

§ 8:38: Kiwi tosaraiguc uña biria.

15 Inéh Mose yomuhuc ézéyec; Méhac méh ewa biric nimman iwac mia ewa biric wammiman. Wanu méhac méh wéséna wanzac iwac mia wéséna nimmiman.

16 Imuac niñac imi mia ic méhac ewa siñ igucnec qahac, wanu ic méhac seliseli igucnec qahac, ewa biric miñina Anutuac murunec haanzac.

17 Ac méh Faraoac zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmiman niñac gi meyacgénzua.

18 Imuac Anutunéh ewa siña méndacma méhac imi ewa biric wammima méhac imi ewa seli mihicji mianzac.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

19 Wanu ac bakia yomuhuc nézévéséman gezan; Imuhuc wanu Anutunéh némac niñac késpedesinawac hochoc ai mekeczac me? Mérénéñ iwac ewa siñ qetalimacac séc?

20 O baec ic, gi mérénéñ Anutuac ac bakia melenzan? Iwawai méhnéñ miñina mihicji miyec iwac zéma Némac niñac ni yomuhuc mihicji nénnec? imuhuc hia zémac me?

21 Miñ Kewuc nomuñ memenéh qakéh dac momacguc iminéñec kewuc éréhéc memañ zéma, méh ai eeyagucac buña wanu méh ai biriawac buña wammac zéma eñeya siña méndacma hia ménda memac me?

22 Anutunéh qeri biric wan énécmima eñeya kuha mewinini énécmiyu héñtegicmu niñac kewuc qeri biricac buña, mebiri énécmiawac zéreh qéreh wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzén wan énécmimac iguc dimuhuc zéwiñ?

23 Wanu kewuc méh walac memézézén wandac wandara imi wagicma wéséniniñ wammima ai eeyaguc méhac buña qemima kekec edamuyaguc kuaya qeqeya imi énézéyu hémmu niñac imuhuc waneciguc dimuhuc zéwiñ?

24 Neñan imi Yuda ic me ic enia ionac sugina igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuñ imi mia.

25 Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachéna zéénécmiman. Wanu ic embac ménda siñniñ énécmiyi imi onac ic embac sorochéna zéénécmiman.

26 Wanu ic embac tosara nuac ic embac héna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéñ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicji nénécmizac.

27 Wanu Yesaianéh Israel ic onac niñac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneñ kondun giñgiñawac sakasac ésécnec sasala wammu, néñ bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbénaña mihicji énécmimac.

28 Hénia imi yomuhuc; Miñ Kewunéh baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aya metecgémac.

29 Yesaianéh walac yomuhuc zéyec éséc; Wanu Miñ Kewu pupunda ginanéñ sucnina igucnec wariha méh ménda wai nénécmiwacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambiñec.

Israel ieneñ ewa éréhéc wamma ménda ninzégégic.

30 Imuac bec néma ac zéwiñ? Ic enia ieneñ kekec solañawac ménda nesima keñgic ieneñ mia kekec solaña mihicjiñgic. Imi mia solañ dindiña ninzén ninzén igucnec.

³¹ Wanju keckec solanawac héna ac nesima kenjic Israel ic ienerj imi héna ac imuaru kenj bipigic.

³² Imi némac ninj? Imi mia ienerj ninzéh ninzéhiguc ménda héima namma wawajj memeiguc héima nanjic. Wanju imuac ninjac mia ienerj qonzontoj gégyawac hociguc qonzon tohgégic.

³³ Kiwi méj yomuhuc ooyawac hezac; Héjgic nej qonzon tohgégéyawac hoc zéma maunu unuyawac banja méj Zion amaiguc haiwa hemac. Wanju méjnéh méj i ninzéhgé mimaciguc gamu mamasuj ménda wammac.

10

¹ Dacmuna hécna, ewa sijna zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac ninjac wamma anjéh tiénécmimac ninjac Anutuac muru haianzua.

² (2a) Ni yomuhuc héipuc ac wanzua;

³ Ienerj imi Anutuac solanj dindinja imi ménda ninjasarima enaj solanj dindinja imi meyacgéwijn zé ai yanda mema Anutuac solanj dindinja imuac méra bawu ménda kecgic. (2b) Imuac ninjac, ienerj imi Anutuac wamma seliseli wanjic, néj nininj solanjaiguc ménda héima nanjic.

⁴ Kristo imi ninzéh ninzéh ic moczonj yanda solanj dindinja mihicinj énécmimaj zé héna acwac tetecgia wanzac.

⁵ Mosenéh yomuhuc oyecac hezac; Haka solanja héna ac igucnec hahaya wananzu imi enej solanj dindinja imuacnec héima kecmu.

⁶ Wanju solanj dindinja ninzéh ninzéh igucnec hahayanéh yomuhuc zézac; Gejga ewa qerigaiguc méréneh kurumenjiguc emmac imuhuc ménda zéwésémanj. Imuhuc zéna ninjni méréneh kurumenj igucnec Kristo hia wagicma mamac zézaj tanec wammac.

⁷ Me méréneh humumia ionac baec dumunjaiguc hia hinjacmac ménda zéwésémanj. Imuhuc zéna ninjni méréneh Kristo humuc ic sugcina igucnec hia wagicma érémac zézaj tanec wammac.

⁸ Imuhuc qahac, néj dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucgu hezac zézac. Imi mia ninzéh ninzéhjac ackuazéc zéauanzijn imuac mia imuhuc zézac.

⁹ Guac kuaganéh Yesu imi Minj Kewu keczac zéma zéauma Anutunéh i humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyeac imi ewa qeriganéh ninzéh géwésémanj iguc gi imi anjéh tigéngéna wammac.

¹⁰ Ic méj imi, ewa qerianéh ninzéhgéma solanj dindinjaiguc kerehanzac. Wanju kuayanéh zéauma anjéh titiiguc kerehanzac.

¹¹ Kiwi téréyanéh yomuhuc zézac éséc; I ninzéhgé mimac ionarunec méjac méj gamu qequeiguc méndagucnec opocopora wammac.

¹² Minj Kewu momacgucnéh ic embac momac yanda kewu wanj énécmima i héihéré migic séc sécgé énécmianzac, imuac ninjac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac.

¹³ Imuac ninjac méjnéh méj Minj Kewuac qara qacmac imi anjéna timimac.

¹⁴ Wanju dimuhuc méjac méj ménda ninzéhgé mianzu iwac mia hia qac hérému? Dimuhuc méjac méj surucya ménda nimma ninzéhgé mimu? Wanju méjnéh ménda zéauénécmiyu dimuhuc nimmu?

¹⁵ Ménda méli énécmimia wanju dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi méj yomuhuc ooyawac hezac; Buja suruc hiabia kisamma hazu ionac héna tawégina imi hiabia soroc!

¹⁶ Wañu Isirael ic imi buña suruc hiabia ménda niñtohodacgic. Imuac mia Yesaianéñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewuna mérénéñ ackuazécnina imi niñzégégic?

¹⁷ Héña imuac niñac niñzén niñzén imi ackuazéc niñanzin imuacnec haanzac. Wañu ackuazéc imi Yesuac buña suruc hiabia imuacnec haanzac.

¹⁸ Wañu zéwa niñgic; Ieneñ imi ackuazéc mén ménda niñgic me? Imi qahacgucnec! Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Ewa héténgina imi baec séc kereñdarec. Wañu ackuazécgina imi baec tetcgiaiguc kereñdarec.

¹⁹ Wañu neñ yomuhuc qesi énécmizua; Israel ic ieneñ ménda niñasarizu me? Mosenéñ yomuhuc zéyec; Ni hénaorin hécna qahac imi énépésima Yuda ic ini nimbupuc mihicji énécmiman. Wañu ic embac tosara niñtegic qinñtegicgina qahac imi énépésima qeri biricgina mihicji énécmiman.

²⁰ Wañu Yesaianéñ porina qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyec; Nuac niñ hohoc ai ménda meañgic ieneñ imi ni mihicji néngic. Wañu zéqesi ménda wañ néñgic ionac muru hicji énécmiyi.

²¹ Wañu Israel ionac niñac yomuhuc zéyec; acna ménda niñtohoma acqeqe wañanzu ionac mia kaiwe herec mérana terere énécmianzua.

11

Israel ic sasalanéñ ewa seli wañgic.

¹ Imuac neñ muñguc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc wañu Anutunéñ ic embachéra nesi nénécmiyu moczon séñgangeñ kendaczin me? Qahacgucnec! Ni acguc Israel ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hicñisai igucnec.

² Anutunéñ ic embachéra walac niñnécmiyec imi héñacnina ménda meyec. Kiwi téréyaguc Eliawac niñ yomuhuc zézac imi ini ménda niñzu me? Elianéñ Israel ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec;

³ Miñ Kewu, ieneñ guac kua meme ichécga unuhumudacgic. Wañu guac zaki téréyaga imi qetecgégic madarec. Wañu ni sac wainéngic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwiñ zé hochoc ai mema keczu.

⁴ Imuhuc zéyu Anutunéñ ara dimuhuc meñeñ miyec? Neñ ic embac hécna tosara baniara Baalac muru simin ménda hémiñanzu 7,000 nena buña wai énécmiwa keczu.

⁵ Imuhucnec nalé yomuac acguc Anutunéñ ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buña keczunec.

⁶ Ewa hía niñac imuhuc hicji nénécmizaciguc, wawañ memenina niñac imuhuc hicji nénécmizac zéwiñac séc qahac. Imuhuc zéwiñac séc wambacnec ewa hía iminéñ ewa hía héla ménda wambacnec.

⁷ Wañu dimuhuc niñac? Iwawai Israel ieneñ hochoc ai megic imi ménda mihicjigic, néñ gési énécmimia ieneñ sac imi mihicjigic. Wañu tosara wai énécmimia ieneñ imi ewa seli wandacgic.

⁸ Imi mia Anutunéñ ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéñ mihicji énécmiyecac érékecma deguc wañzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hicñizac.

⁹ Wañu Dawidinéñ yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéñ leletuc zéma simba zéma iwawai qonzon tongé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa meñeñ énécmimac.

¹⁰ Wañu kicgina sinji déngéyu ménda hima hémmuac séc wañu, gemacgina imi hémbénaña milicgédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséñ oliwawac hawa lagula mema toroqeqeya wañec.

¹¹ Zéwa niñgic, ac imuhuc heyu bec, Ieneñ mama unumac niñac qonzoñ tonjégic me? Imi qahac! Anjéñ titiac buñanéñ ic enia ionac muru kereñdaruguc Israel ic embac ieneñ nimbupuc nimmu niñac wai énécmiyu képésic wañgic.

¹² Képésic wawañ ginanéñ melemma baera baera ic embac ionac mériañ wañu, maqeqe ginanéñ ic enia mériañ imuhuc mihicñi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanéñ mériañ dimuhucya mihicñi énécmimac!

¹³ Ni ic enia onac niñ zézua. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc wañanzac.

¹⁴ Imi mia ai imi mema sac taséhéna nimbupuc mihicñi énécmima sugcina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimañ zé wañzua.

¹⁵ Nesi énécmiyu kenkeña iminéñ baec ic tosara Anutuguc ala kekec mihicñi énécmizaciguc, muñguc énéc énépésianéñ iwawai tosara qahac, néñ humuc igucnec kekec imi mihicñi énécmimac?

¹⁶ Gocmia walac waziyu megic iminéñ téréya wañu saméñ iminéñnec ooya imi acguc téréya wañzac. Wañu zalia imi téréya wañzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczoñ téréya wañzu.

¹⁷ Wañu imuac hawa tosara hézéñ hézégia wañu gi haséñac oliwa néñ ionac sugcinaiguc toroqe géñgéña wañecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanzañ.

¹⁸ Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi eñeñ ménda wambésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, hénia yomuhuc niñyacgévésémañ; Geñ oliwa zalia ménda méra mima nanzañ, néñ oliwa zalianéñ gi méra gémma nanzac.

¹⁹ Duña yomuhuc zéwañ niñac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac niñac hawa tosia imi hézéñ hézégia wañec.

²⁰ Imi hélacnec. Ieneñ imi ménda ninzégégic hézégé énécmiyec. Wañu geñ imi ninzégéma namma kecanzañ. Imuac niñac séwi eñeñ ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémañ.

²¹ Anutunéñ oliwa eñeya hawahéra téñgéñ ménda wai énécmiyu kecgiciguc, gi acguc hia ménda waigéñu kecbésémañac hezac.

²² Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri gericya imi héñ tegicbésémañ. Mama unuyec ionac imi gericya mihicñi énécmiyec, néñ guac muru imi goi héihéi wañgéñec. Imuac mia gi imi ménda misimanec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémañ. Qahac wañu, gi acguc qericgémmac.

²³ Ieneñ acguc ninzéñ ninzéñ qahac kekec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac niñac muñguc toroqe énécmimac.

²⁴ Gi haséñac oliwa ura igucnec qericgégéña wañec. Wañu ama oliwa héwiña titiya imuac uraiguc toroqe géñgéña wañec. Wañu oliwa hawa téñgéñ imi ieneñ, eñañ oliwa ic neñgocginawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kereñdacmu.

²⁵ Ala hécna, ini séwi eñeñ ménda wammu niñac ac saña youmi ini ménda nimmu niñac ménda wañzua. Ac saña imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina niñu heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac sugcina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecmu.

²⁶ Wañu imuhuc mia Israel ic embac moczoñ anğéngina tiénécimiamia wammac. Kiwi mérñ yomuhuc ooyawac hezac; Anğéñ titi icnéñ Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianzu imi metecgé énécmimac.

²⁷ Neñ ionac késpedesgina auénécimiamñ nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélaguc wammac.

²⁸ Buña suruc hiabiaiguc imi ieneñ onac niñac wamma Anutuac hazéchéra wañgic, néñ gési énécmimiamia imuac aiiguc imi ionac yanda hécgina niñac wamma ionac goigina héiéénécmiyec.

²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi ewa érhéc mérñ ménda hemizac.

³⁰ Ini becneç imi Anutuac muru acqeçe wamma keçgic. Wañu deguc imi Israel ionac acqeçe niñac wamma goi héihéi wañ énécmiyu keczu.

³¹ Imuac ieneñ imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac ésécneç goi héihéi wañ énécmimac niñac deguc ac qeçeiguc keczu.

³² Imi mia Anutunéñ ic moczoñ yanda wésé nininñ wañ énécmiamñ zé ac qeçetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac niñtegic qinğtegic zéma nininña imi qeyu hiñgac hiñgara. Iwac niñgésigési ai imi niñtegicbiñac séc qahac! Wañu héna tianzac imi méndacmiwiñac séc qahac.

³⁴ Mérénéñ Miñ Kewuac ewa qeria imi niñzac? Mérénéñ iwac zémindiñi icya keczac?

³⁵ Mérénéñ walac Anutu iwawai mérñ miyecac kitiwa hia melerñ mimiawac séc? Imi osiosiya.

³⁶ Imi mia iwawai moczoñ imi miñ kewu iwac murunec zéma inéñnec hiçñima iwac muru liliñgéma keñanzac imuac mia. Qac buñayanéñ iwac muru hehe seli hema emma hemac! Hélacneç!

12

Séwininanéñ Anutuac ocmuñ téréya wammac.

¹ Imuac bec, dactmuna héçna, Anutuac wésé nininğiguc zéseli énécmizua; Eñañ séwigina imi mulumanañ téréya kekecyaguc wañu Anutunéñ hémma ségiségi wammacac séc héimimu. Iminéñ mia qeri uñaginawac mepé qepési héla wammac.

² Ini imi baec yomuac nanañ imuhucya ménda méndacmu, néñ waigic Anutunéñ ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa siñ hiabia, eeyaguc, zéma solañña imi niñtegicmu.

³ Anutunéñ sese néñec imuac séçiguc sugginaiguc icya icya keczu onac mia yomuhuc énézézua; Zénimmuac séc hezac héna imi ogicma nininñ tosara ménda doñgéma zénimmu, néñ Anutunéñ icya icya ninzéhñ ninzéhñ méndéñ énécmiyec imuac séçiguc niñtegic qinğtegic wamma zénimmu.

⁴ Neñañ imi séwi momacguc imuaru séwi taséhéra sasala késama keczinñ. Wañu séwi taséhéra imi moczoñ ai buña séc momacgucnec ménda késakeczu.

⁵ Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neñañ sasala, néñ séwi momacgucac taséhéranec wamma kecanziñ.

⁶ Wañu ewa hiaya méndacma ewa hiawac ai buña nénécmiyec imi eñac eñac. Imuac niñac bianñac ara zézé imuac ai késazaciguc imi ninzérñ ninzérñawac séhaiguc,

⁷ Wañu welen qeque ai késazac imi welen qeque aiguc, ackuazéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiguc,

⁸ meme seli ai késazac imi meme seli aiguc, haleñ haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galeñ ai késazaciguc mézétiti qahaciguc, wañu wésé ninñ wañ énécmianzu imi eneñ ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹ Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biriawac surema haka hiabiaiguc qékétama kecmu.

¹⁰ Ala siñiguc solarñanec siñgina niñamuma walac eegina héiamumu.

¹¹ Mézétiti qahac seliseli wamma qeri uñagina ewa siñginaguc Miñ Kewu welen qemimu.

¹² Mambéc keckeciguc ségiségi wammu. Wañu zéra béraiguc imi nañselima kecmu. Wañu nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu.

¹³ Ic embac téréya ieneñ iwawai méñac méñ hocgic amunec qamunec wañamuma heheñganñgina qegic yandima kemma ic enia ionac acguc keñ sécgé énécmimac.

¹⁴ Unu nesi wañ énécmigic mozocgé énécmima ménda saecgé énécmimu.

¹⁵ Ségiségi wañzu iniguc ségiségi wammu. Ewa biric wañzu iniguc ewa biric wammu.

¹⁶ Eñawu ewa momac wamma nanañ eñeñaguc ewa qerigina ménda niñkumumu, néñ nanañ mamayaiguc kecmu.* Wañu eñacnec niñtegic qinñtegic ic ésécnec ménda meeñ amumu.

¹⁷ Méñac méñ haka biria wañ énécmigic haka birianéñ tasé kuku ménda wammu. Wañu ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu.

¹⁸ Ini niñgic eñac wammuc séc wañu, ic embac moczonñ yanda iniguc luae qema kecmu.

¹⁹ Ala sorochéna ini eñac hazécgina tasé kuku ménda wañ énécmimu, néñ Miñ Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kiwi méñ yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézuac; Hazéc ionac kitiwa melen melen ai imi nuaru hezac imuac nenaoc melen énécmimanñ, Miñ Kewunéñ zézac.

²⁰ Wañu néwécgeñaguc guac hazécganéñ yaka niñ humuyu nene gumuwésémañ. Wañu doku niñ humuyu doku mina nemac. Imuhuc wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélañaguc tocgéna emmac.

²¹ Birianéñ ménda gogicmac, néñ haka hiabia wamma haka biria imi tidacgéna mamac.

13

Baec galeñ ionac ac niñtoho wammu.

¹ Icyac icya imi galeñ hécgina ionac méra bacginu kecmu. Hénia imi yomuhuc, galeñ ai buña méñnéñ méñ Anutunéñ ménda niñunec méñ ménda hicñima hezac. Wañu galeñ moczonñ yanda imi Anutunéñ kumu énécmiyecac keczu.

* **12:16:** Welen qequeac ai hia memañ zé niñkumuma.

² Imuac niḡac galeḡ burḡa ionac acgina qeḡe imi Anutuac zézé seliawac ac qeḡe wanḡzac. Wanḡ imuhuc acgina logianḡu imi eḡaocnec képésic imuac tasia mihicḡimu.

³ Galeḡ ic imi haka hiabia wambiḡ zéni bac yandi yandi ménda wan nénécmianḡu, néḡ haka biria wambiḡ zéni imuhuc wan nénécmianḡu. Imuac gi imi ic méḡ kuhaguc iwac niḡ bac yandi yandi ménda wammaḡ zé ninḡaḡiguc haka hiabia wamma kecbésémaḡ. Imuhuc wanna mepési géḡgéḡa wammac.

⁴ Ic galeḡ méḡ imi Anutuac welen qeḡeya kecma guac muru kekec hiabia mihicḡi gémmaḡ zé keczac. Wanḡ gi haka biria wanḡaḡaḡiguc iwac mia bac yandi yandi wambésémaḡ. Inéḡ sou qaruc imi eḡdac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welen qeḡe icya kecma méḡnéḡ haka biria wanḡ Anutuac qerí gericyawac welen qema képésicyawac kitiwa melen mianḡac.

⁵ Hénia imuac niḡac méra bacḡinu kecmuac hezac. Imi mia Anutuac qerí geric imuac niḡac sac qahac, néḡ ewa qerigina solaḡa imuac niḡac momacnec imuhuc wammuac hezac.

⁶ Ieneḡ imi Anutuac welen qeḡe ichéra kecma nalé séc ai mema welen qeénécmianḡu. Hénia imuac niḡac ini takis acguc haimuac hezac.

⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuac hezac imi moczoḡ énécmimu. Takis niḡac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wanḡ énécmimuac hezac ionac imi bac yandi yandi wanḡ énécmimu. Eegina héi énécmimuac hezac ionac imi eegina héiéncmimu.

Ala wanḡamuma qerinéḡ goihéihéi wanḡamumu.

⁸ Ic méḡac méḡ taséginaguc ménda wammu, néḡ siḡ niḡamuma kekec imuac sac niḡḡic taségina wammac. Méḡnéḡ ic tosara goigina héianḡaciguc ic imi mia hénia ac moczoḡ méndacdaczac.

⁹ Kaisero ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiḡ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Wanḡ hénia ac tosara hezac, néḡ hénia ac moczoḡ imi geḡḡa goiga héiamuanḡaḡ imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémaḡ ac imuac qeriaiguc hedaczac.

¹⁰ Goi héihéinéḡ alayawac haka biria ménda wammac. Hénia imuac niḡac goi héihéi momacgucnéḡ hénia ac moczoḡ wandac wandara wanḡzac.

Haka dimuhuc wanḡamuma kecbiḡ?

¹¹ Wanḡ nalé yomuac tanera bec niḡḡegicma hakagina yomuhuc wamma kecmu. Kicga hima gau igucnec yachésémaḡ imuac naléya imi bec hazac. Némac niḡ, walac ninḡéḡéma mambéc wanḡ ešéc qahac, néḡ imi ogicma deguc aḡgéḡ titinina imi hosucgé nénécmizac.

¹² Siḡi imi keḡ keru bec ama gianḡimaḡ zé wanḡzac. Imuac niḡac neḡaḡ siḡi tunumaḡac wawaḡ meme aténdacma edamuyawac bunda maleku héini hiḡacmac.

¹³ Kaiweac séciguc wawaḡ meme ee héihéiyaguc qindiḡi amuma kecbiḡ. Kaiḡiliwenḡ zéma doku seliguc ewa soho qahac, kaisero zéma séwias siḡiguc qahac, wanḡ euqeḡe zéma nimbupuciguc qahac,

¹⁴ néḡ maleku éšéc Miḡ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Wanḡ séwiginawac siḡ niḡac wamma séwias ai* imi ménda niḡareḡgému.

* 13:14: Képésic ac siḡniḡ.

14

Ninzéh ninzéh selia zéma ninzéh ninzéh bébélagcia.

¹ Méréneh méh ninzéh ninzéh kuha mamaya kecma niñ éréhéc waju zésure ménda wammimu.

² Méh imi iwawai moczon efima nemacac séc ninzéh ninzéh selia kesa keczac, néh méh imi ninzéh ninzéh bébélagcia imuac zuazua sac neanzac.

³ Nene imuac me imuac efima neanzac inéh nene tosara ménda neanzac iwac niñu mamaya ménda wammac. Waju nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesyaguc ménda zémimac.

⁴ Gi méréneh ic méñac welen qeqeya niñgésima keczan? Nanan selia me maqeqeya imi moczon eñeya miñinanéh niñu hezac. Miñ Kewuninanéh hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunéh nanjéyu hia nanjelimac.

⁵ Ic méñéh ai meme méñac niñu tosara onogicma téréya wajanzac. Waju ic méñéh niñu ai meme moczon sécgina momacguc wajanzac. Imuac waigic ic eñac eñac niñinginaiguc niñselima zému.

⁶ Ai meme méñac niñu téréya wanzac imi mia Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc eeya héimianzac. Waju iwawai méñac méh efima neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wajanzac. Waju iwawai méñac méh niñgésima ménda neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac.

⁷ Neñaj murunec méñéh méh eñeya niñac ménda kecanzac. Waju méñéh méh eñeya niñac ménda humuanzac.

⁸ Kecbiñiguc Miñ Kewuninawac niñac kecbiñ. Waju humuwiñiguc imuhucyanec Miñ Kewuninawac niñac humuwiñ. Imuac Kecbiñiguc me humuwiñiguc séc nini Miñ Kewuac buñ wanzñ.

⁹ Hénia imuac mia Kristonéh humumia zéma kekecginaguc momacnec Miñ Kewu wanj énécmiman zéma humumaguc muñguc qelima yarec.

¹⁰ Waju neñaj moczon Kristoac gésigési tatac imuac wésiaiguc nambñac hezac. Imuac gi némac niñac dacga me munaga gésimianzan? Waju némac niñac dacga me munaga mematiñi wammianzan?

¹¹ Imuac mia kiwi méh yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu zézacnéh; Ni hélacnec keczua, imuac simiñgina séc simiñ héinéndacmu. Waju ezelanjina séc Anutuac muru zéhicñima mepésimimu.

¹² Imuac neñaj murunec icya icya Anutuac muru eñeya aiya meyec séc zéhicñi mimacac hezac.

¹³ Imuac bec neñacnec ménda zégési wanjamuwiñ. Néñ dacga me munagawac muru qonzonton gégéyawac banja me manam batucac iwawai méh ménda haimiwéséman.

¹⁴ Ni Miñ Kewu Yesuac qeriaiguc niñasarima ninzéhgeanzua imi mia yomuhuc; Iwawai méñéh méh* zapi qeqeyaguc ménda wanzac, néñ iwawai méñac niñu zapi qeanzac iwacnec sac iminéh zapi qeqeyaguc wanzac.

¹⁵ Nene gi neanzan imuac niñac dacga me munaganéh niñ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiguc ménda wanzan wanzac. Kristonéh alagawac niñac wamma humuyec, imuac gi nene niñac wamma ménda mebiri miwéséman.

¹⁶ Imuac ini galeñ megic haka hiabiagina imuac niñac wamma qeqetali ac zéénécmiwu niñac.

* 14:14: Nene hénia hénia.

17 Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi nene doku nezéléléngiguc ménda hezac, néj Uña téréyawac qeriaiguc solanj dindiña zéma luae zéma ségiségi wamma kekec iminéj mia hezac.

18 Némac niñ, haka imuhuc wamma Kristo welenj qemizac imi Anutunéj anjéj timimacac séc wanzac. Wañu baec ic ienej acguc imuac niñgic sécgémac.

19 Imuac bec neñaj luaeac buña zéma meme seli ai imuac mia nesima kembij.

20 Nene niñac wamma Anutuac ai imi ménda hézénj géwésémanj. Nene moczonj yanda imi hiabia. Wañu ic méjnéj nene méj alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac.

21 Wañu yañ beric, waiñ selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontongé mimia méj ménda wambésémanj iminéj haka hiabia soroc wanzac.

22 Imuac ninzénj ninzénjga imi Anutuac kiwaiguc genja muru késa kecbésémanj. Ic méjnéj haka méj wammañ zé hiabia zéma ninzénjéma wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanzac.

23 Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzénj ninzénj igucnec qahac imuac niñac késpedesiyaguc zémimia wanzac. Wawañ meme ninzénj ninzénj igucnec ménda hahaya imi moczonj késpedesiyaguc wanzac.

15

Yesuac séciguc wamma neñaj ewanec ménda kecbij.

1 Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatéj wañ énécmima kecbij, néj neñacnec ségiségi ménda mihicñj amuwij.

2 Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécnina meyac énécmiwij zé ségiségi mihicñj énécmiwij.

3 Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wañamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wañgénjgic ionac zébiri qébirinéj nuac qac-naiguc mazac.

4 Ac kuazéc becnecc ogic imi neñaj pakenj ac wammac niñac ogic. Imi mia neñaj gum bénzénzénjguc bisi qatéj wamma kecni kiwi téréya iminéj nanjé nénécmiyu kic hihi wamma kecbij niñac imuhuc ogic.

5 Deguc gum bénzénzénj zéma qeri efiefi miñjina Anutunéj wañ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eñawu ewa momac wammu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

6 Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Mañgocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

Buñja suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñaj buña.

7 Imuac niñac Kristonéj neñaj nénépésima Anutu mepésimiyec ésécnec ini acguc épésiamumu.

8 Énézéwa niñgic; Kristonéj Anutuac ac héla niñac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welenj qeçe ic wañec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac wañ énécmiyec imi meselimanj zé imuhuc wañec.

⁹ Imi mia ic enia ienenj wésé niniŋa niŋac wamma Anutu mepésimimu niŋac imuhuc waŋec. Imuac mia kiwi ooya ménj yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugginaiguc Miŋ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémmanj.

¹⁰ Waŋu muŋguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miŋ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu.

¹¹ Waŋu muŋguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoŋ Miŋ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu.

¹² Waŋu Yesaianénj yomuhuc zézac; Yesiac zali ménŋénj baera baera ic embac galeŋgé énécmimanj zé qérawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac ienenj iwac muru kic hihi wammu.

¹³ Niŋkumunina Anutunénj ségiségi hénia hénia zéma luae imi ninzénj ninzénjginaiguc kuaya qeqeya tiénécmiyu Uŋa téréyawac kuhanénj niŋkumugina mesécgé énécmiyu qesalecégémac niŋ wanzua.

Pauloac ai buŋa.

¹⁴ Ala hécna, ini haka hiabia zéma niniŋginanénj sécgé énécmiyu meseli amuma kecanzu imi ni ninzénjgé énécmizua.

¹⁵ Waŋu ini imuac muŋguc niŋqelimu niŋac Anutunénj sese néŋec imuaru héhélima porinj qahac ac yomi oénécmizua.

¹⁶ Waŋu neŋ baera baera ic embac ionac niŋac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buŋa suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécnecc onopocba Uŋa Téréya qeriaiguc météré énécmimia waŋu Anutunénj énépésimac niŋac ewa hiawac ai buŋa imi qenéŋec.

¹⁷ Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua.

¹⁸ Ni iwawai tosara niŋac ménda zémanj, néŋ ac yomuac sac porinŋa qahac zéwa niŋgic; Yesu Kristonénj baera baera ic embac welenj qeénécmiwa niŋtoho wammu niŋac ni népésiyu acna zéma wawanj memena zéma

¹⁹ asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uŋa téréyawac kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemnec Ilurikon ama areŋa yanda séc buŋa suruc hiabia imi zéau énécmiyi.

²⁰ Waŋu ai ic ménjac ai qambaŋaiguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi buŋa suruc ménda zéau énécmimanj zéma niŋseliyi.

²¹ Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miŋ Kewuninawac buŋa suruc ménda énézégic niŋgic imi enenj hémmu. Waŋu ménda niŋgic imi enenj niŋasarimu.

²² Hénia imuac niŋac mia onac muru hamanj zé waŋanzua. Waŋu hatac sasala hézicgé nénéŋa waŋec.

Paulonénj Roma ama areŋa yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemmanj zé keŋec.

²³ Waŋu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec ménj ménda hezac. Waŋu yawuŋ sasala érékeccma deguc ini inicmanj zé siŋna henéŋecac henénzac.

²⁴ Spein baeciguc kemmanj zé kemma onac baec ogicma kemmanj nalé imuaru inicba niŋguc tacgic sécgénénju duŋa enenj mia méra némma baec imuaru méli némmu niŋac waŋanzua.

²⁵ Wañu deguc imi Anutuac ic embac téréya welen qeénécmimanj zé Yerusalem kenza.

²⁶ Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ienenj ic embac téréya Yerusalem keczu ionac sugcina igucnec ic maqeqeya ionac niñac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keñ énécmimanj niñac kenza.

²⁷ Ienenj imi ségiségi wamma imuhuc wanjic néñ taségina imuhuc melej énécmimuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndéñ énécmiyu késa keczuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welen qeénécmimu iminérñ haka dindiñ wanzac.

²⁸ Imuac mia neñ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc héipuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inimaguc duñja imuacnec Spein baec yandaiguc kemmanj.

²⁹ Neñ onac muru hamanj imuaru Kristoac mozoc kuaya qeqeya mema hamanj imi ni ninza.

Eneya méra mima Anutu zéwelec wammimu niñ énézýec.

³⁰ Ala hécna, ni Minj Kewunina Yesu Kristoac niñac zéma Uñja téréyawac ewa siñ niñac wamma zénañgé énécmizua; Niguc momacnec seliseli wamma zéwelecginaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéwelecmmu;

³¹ Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucnec metecgé némmac. Wañu Yerusalemiguc welen qeénécmiwa ic embac téréya enenj niñjic hia wammac.

³² Wañu Anutuac ewa siñ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc momacnec tachiarumanj niñac zéwelecmu.

³³ Luae minjina Anutunérñ momac yanda iniguc kecmac. Hélañec!

16

Pauloac yaizéé ac.

¹ Ni Keñkerea hénaorinj ionac ai embac kecanzac embac naujnina Foibe iwac mia héipuc wammima énézýua.

² Embac yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra nénécmianzac. Imuac mia ini imi Miñninawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wanj énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wañu iwawai méñ niñac horu méra mimu.

³ Wañu yaizéé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhéčna Priska* zéma Akila iorac érézému.

⁴ Ierenj imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Neñnec qahac, néñ hénaorinj baera baera keczu imi enenj imuhucyanec iorac niñac ewa hia ac érézému.

⁵ Wañu yaizéé acna imi hénaorinj iorac amaiguc tocgéanzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaizéé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héla gocmia mérerawac hicñiyecac keczac.

⁶ Onac niñac wamma ai kunenj yanda meyec Maria iwac acguc yaizéé acna ézému.

⁷ Nuac sac tasé éréhéčna, hésa ic momac éréhéčna, Androniko zéma Yunia iorac mia yaizéé acna érézému. Yesuac Méliméli ic ienenj acguc qac buñagira ninzu. Wañu ierenj imi ni Yesu ménda nimmiwanec walac ninzénjgéma Kristoac qeriaiguc kecanzaoc.

* 16:3: Me Priskila.

⁸ Wañu Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaizézé acna ézému.

⁹ Wañu Kristoac qeriaiguc ai momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaizézé acna érezému.

¹⁰ Wañu Kristoac qeriaiguc manam batuciguc nañseliyu ninzénge mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriaiwac arenhéra ionac mia yai zézéna énézému.

¹¹ Wañu sac kiticna Herodion yaizézé acna ézému. Wañu Narikiso ama qeriaiwac arenhéra ionac imuhucnec yaizézé acna énézému.

¹² Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney meyc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaizézé acna érezému. Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney yanda meyc Peasi iwac mia yaizézé acna ézému.

¹³ Miñ Kewuninawac qeriaiguc gésimimia wañec Rufu zéma iwac neñgocyañguc yaizézé acna érezému. Iwac neñgocyanéñ ni momacnec neñgoc wañ néñec.

¹⁴ Asinjkrito zéma Filegon zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna eñawu momacnec keczu ionac yaizézé acna énézému.

¹⁵ Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauña zéma Olimpa zéma ic embac téreya iniguc keczu ionac mia yaizézé acna énézému.

¹⁶ Ini imi haka téreyaiguc kiricne amuma yaizézé ac wañamumu. Kristoac henaorin moczon yandanéñ yaizézé ac énézézu.

Tiliñtilin ic ikora ionac bianñac ara zéyec.

¹⁷ Dacmuna hécna ni selianec zénañgé énécmizua. Pakenñ ac niñareñgéñic imi héñara mema héndéñ héndéñac yaré mihicñianzu imi onac galeñ mema héñacgina memu.

¹⁸ Ic embac imuhuya imi Miñnina Kristo ménda welen qemianzu, néñ eñañ kerac tomenñina welen qeamuma ac haléc zéma ac ikoranéñ ic embac ewa éréhéc ménda wamma kecanzu imi ikoc wañ énécmianzu.

¹⁹ Onac niñtohotoho hakaginawac suruc buña imi zégic niñanzin. Imuac ni onac niñ wamma ségiségi wañanzua. Wañu eneñ haka hia biaiguc imi niñtegic qinñtegic ginaguc wammu, néñ haka biriaiguc imi késpedes qahac kecmu niñac wañzua.

²⁰ Luae miñina Anutunéñ Bira miñina imi hénagina duandiaiguc oporu tizizamu. Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéñ iniguc hemac.

Pakenñ ac tectecgia.

²¹ Ai momacna Timoteo zéma nuac taséhécna Lukio zéma Yason zéma Sosipata ieneñ imi onac yaizézé ac énézézu.

²² Pauloac méra mima kiwi yomi ozua ni Tetio acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézé ac énézézu.

²³ Wañu ni zéma henaorin moczon ninicgaleñ wamma keczac ama miñina Gaio i acguc onac yaizézé ac énézézac. Wañu ama areña yanda yomuac soukiwa galeñ Erasito zéma ic muna Kuato iereñ acguc yaizézé ac énézézaoc.

²⁴ (Miñnina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac muru hemac. Hélañec!)†

²⁵ (25a) Buña suruc zéma Yesu Kristo zéauau imuac ai buñana imi nalé hénihénia igucnec sañgima heyec.

† 16:24: Kiwi tosaraiguc; Kembraña yomi ménda hezac.

²⁶ Heyu deguc imi usuya aunénécmiyec. Waŋu Anutu heheseli miŋina iwac zézé selia imi niŋtohoma kua meme ic ieneŋ kiwi onénécmiyec. Waŋu kiwi iminénéŋ nec baera baera ic embac ieneŋ niŋzéhégéma niŋtohomu niŋac ac saŋa mewinini nénécmiyec. Waŋu ac saŋa imuac séciguc hiçŋiyec buŋa suruc hiabia iminéh ^(25b) ini efeŋianec meseli énécmimacac séc wanzac.

²⁷ Nindac qindac Anutu iwac muru mia Yesu Kristoac murunec qaç buŋanéh heheseli hema emma hemac. Hélaçnec!

1 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñaj dacmunanina Sositene nerenj imi

² Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénaoñj, Kristo Yesuac qeriaiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñaj Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélíma kecanzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic.

³ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁻⁶ Kristoac héipuc wamma zéyiñ ackuazéc iminéñj kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memec buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczoñ yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézanzua.

⁷ Hénia imuac niñac ini qeri uñawac sese méñac méñ météqététañ ménda wamma késa kecma Miñ Kewunina Kristo Yesunénj winiñu haénécmimac niñ mambéc kecanzu.

⁸ Anutunénj Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc késpedes qahac solaña nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetecgia hamac.

⁹ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inénj mia ini naña Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaoñj enej héndéñamuma kecgic Paulonénj ac wañ énécmiyec.

¹⁰ Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugcinaiguc héndénj qéndénj qahac, néñ ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu.

¹¹ Dacmuna hécna, sugcinaiguc ac zéénj zémaya hicñiyec hezac imi Koloac hénia géséhéra ienenj zégic niñj.

¹² Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini enac enac yomuhuc zéanzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac* ic. Ni imi Kristoac ic.

¹³ Ini niñgic, Kristonénj téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac niñac wamma ic héñgeña wéndaraiguc humuyi me? Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me?†

¹⁴ Ni nenaoc Krispo zéma Gaio iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézua.

¹⁵ Méñnéñ méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu niñac imuhuc niñzua.

* **1:12:** Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, héniañira momacguc, neñaj aciguc baña zézéya.

† **1:13:** Me kemaña 15 imuaru imuhucyanec.

16 (Munꝑuc nimba Sitefana iwac héna géséhéra imi acꝑuc doku naec énécmiyi. Waꝑu tosia méꝑac méꝑ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda ninꝑua.)

17 Kristonéh méli néꝑec imi ic doku naec énécmimanꝑ ninꝑac qahac, néꝑ buꝑa suruc hiabia énézémanꝑ ninꝑac. Imuac mia, Kristoac ic héꝑgeꝑa wéndara imi eꝑomia wambac ninꝑac zéma, nena ninꝑtegic qinꝑtegic acnanéh ménda énézéanꝑua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma ninꝑtegic qinꝑtegic acya wanꝑac.

18 Imi mia hénia yomuhuc ninꝑac imuhuc wanꝑanꝑua; Ic héꝑgeꝑa wéndarawac buꝑa suruc imi humucac héna tianꝑu ionac muru imi ac qelaꝑa wanꝑac, néꝑ kekec héla nénécmiyu anꝑgéꝑ tima kecanꝑinꝑ nonac muru imi Anutuac kuha wanꝑanꝑac.

19 Imuac mia ac kiwi méꝑ ooyawac hezac imuaru Anutunéh yomuhuc zézac; Ni ic ninꝑtegic qinꝑtegic ginaguc ionac ninꝑtegic qinꝑtegic ac imi qewa qahac wandacmac, waꝑu nininꝑ ac asariginaguc ionac nininꝑ ac asarigina imi qewa madacmac.*

20 Ninꝑtegic qinꝑtegic ic imi dimia? Kiwi ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunéh baec yomuac ninꝑtegic qinꝑtegic ac imi qeyu qelaꝑa ménda wandacꝑac me?

21 Anutuac ninꝑtegic qinꝑtegic ac imi mia baec ic eꝑaꝑ ninꝑtegic qinꝑtegicginanéꝑ ninꝑasarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunéh buꝑa suruc zéauauya imi héna qelaꝑaiguc haima ninꝑzéh ninꝑzéh ic kekec héla mihicꝑi énécmimanꝑ zé nimma ségiségi wanꝑec.

22 Yuda ic eneꝑ séséac kiwi méréra ninꝑac zéwelec wanꝑic. Girik ic ieneꝑ ninꝑtegic qinꝑtegic ac hénia hénia imuac ninꝑkewu wanꝑanꝑu.

23 Néꝑ nini imi ic héꝑgeꝑa wéndaraiguc biriꝑnéꝑ qegic humuyec Kristo i zéau énécmianꝑinꝑ. Waꝑu héna imuac Yuda ic ieneꝑ ninꝑic hoc ésécnec héwétéccgé énécmianꝑac. Waꝑu ic enia ionac muru imi, héna qelaꝑa ésécnec wanꝑanꝑac.

24 Waꝑu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonéh Anutuac kuc zéma Anutuac ninꝑtegic qinꝑtegicya wanꝑanꝑac.

25 Imi mia hénia yomuac ninꝑac; Anutuac qelaꝑanéꝑ baec ic ionac ninꝑtegic qinꝑtegic imi ogicma eꝑeꝑa wanꝑanꝑac. Waꝑu Anutuac bébélacꝑianéh baec ic ionac kucgina ogicma selia wanꝑanꝑac.

26 Dacmuna hécna, imuac mia nananꝑgina dimuhucyanec unuruyec imi hémma ninꝑtegicꝑic. Séwiac hénaiguc namma zéni, succinaiguc ninꝑtegic qinꝑtegic ic sasala qahac. Waꝑu kucginaguc acꝑuc sasala qahac. Waꝑu ic eꝑeꝑa tuꝑ yanda igucnec hicꝑihicꝑiya sasala qahac.

27 Waꝑu Anutunéh baecac qelaꝑa énépésima ninꝑtegic qinꝑtegic ic gamu qeꝑe mihicꝑi énécmianꝑac. Waꝑu baecac bébélacꝑia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeꝑe mihicꝑi énécmianꝑac.

28 Anutunéh baec yomuac ic mamaya zéma nenesic ic zéma ic maꝑeꝑeya imuhucya énépésima ic tosaꝑa imuhucyanec qahac imi wai énécmianꝑac.

29 Ini mia baec ic méꝑnéꝑ méꝑ Anutuac kiwaiguc séwi eꝑeꝑ wambac ninꝑac imuhuc wanꝑanꝑac.

30 Ini imi ninꝑtegic qinꝑtegicnina zéma haka solanꝑanina zéma météréac buꝑanina zéma boꝑ héhéhéac miꝑina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac murunec hicꝑima kecanꝑu.

* 1:19: Yes 29:14

³¹ Imi mia ac ooyawac hezac séc ic méhñéñ mepé qepési ac méñ zéman zé Mij Kewuac qeriaiguc zému niñac imuhuc wañ nénécmiyec.‡

2

Kristo ic héñgeña wéndaraiguc humuyec imuac buña zéauauya.

¹ Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ackuažéc énézéyi* nalé imuaru nena acna me nena niñtegic qññtegicna mezeric qezeric wamma ménda énézéyi.

² Imi mia ni sugcinaiguc kecma iwawai tosara qahac, néñ Yesu Kristo zéma birinñéñ qegic ic héñgeña wéndaraiguc humuyec imuacnec sac niñareñgéman zé niñseliyac imuhuc wañi.

³ Wañu sugcinaiguc bébélacgia wamma bac yandi yandi wamma zénéñ hiri hiri wamma kerí.

⁴ Wañu ac zézéna zéma ackuažéc zéauauiguc imi nalé yomuac niñtegic qññtegic ac méra qemimiawac séhanéñ ménda nañgéma zéyi, néñ Uña Teréyawac winiwininiya zéma iwac kuhaguc énézéyi.

⁵ Imi mia onac ninzéhñ ninzéhñinanéñ ic onac niñtegic qññtegic aciguc qahac, néñ Anutuac kuciguc sac héiseligima hemac niñ imuhuc wañi.

Niñtegic qññtegic héla Anutu arunec hahaya.

⁶ Wañu nini imi yandima ninzéhñ ninzéhñ ic héla wamma keczu ionac sugcinaiguc imi niñtegic qññtegic acwac zéanžin. Wañu imi mia baec yomuac niñtegic qññtegic zéma baec yomuac galen ionac niñtegic qññtegicgina qahac, néñ

⁷ Anutuac niñtegic qññtegic sasañgia imuac zéanžin. Imi mia musañgéyu heyec, néñ Anutunéñ neñañ edamu niñac wamma baec kurumen ménda hicñiyocnec nalé hama keñec imuaru zéseliyu heyec imi mia.

⁸ Niñtegic qññtegic imi mia baecac galen sugcinaiguc méhñéñ méñ ménda niñtegiac. Niñtegicbunec imi Mij Kewunina edamuyaguc imi ic héñgeña wéndaraiguc ménda qewunec.

⁹ Imi mia ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac ésécnec; Anutunéñ siñ nimmianzu ionac niñac wamma némária méñ walac mezerirecac hezac imi kicnéñ ménda héhéña, gezacnéñ ménda niniña, wañu baec ic méñac ewa qeri méhñéñ ménda niñtegic qññtegira wanzac.

¹⁰ Wañu imuhucya imi Anutunéñ ionac qahac, néñ nonac muru Uña Téréyanéñnec mewinini nénécmiyec. Uña Téréya imi mia iwawai moczon niñtegicma Anutuac niniñ qeyu hiñgac hiñgarawac séc niñtegiacanzac.

¹¹ Ic méñac hénia imi tosara qahac, néñ uñaya qeriaiguc keczac imi sac niñzac. Hénia imuhucyanec Anutuac hénia imi acguc tosara qahac, néñ Anutuac Uñanéñ sac niñzac.

¹² Nini imi baecac uña imi ménda meyiñ, néñ nini sese Anutunéñ ewa hiawac nénécmiyec imi niñtegicbiñ niñac Uña Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziñ.

‡ **1:31:** Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara niñac mepé qepési ménda wambiñ, néñ Mij Kewu nimmizñ imuac meyacma zéwiñac hezac. * **2:1:** Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac saña zéau énécmiyi.

13 Nini imuac mia zéauma baec icac niñtegic qññtegicnéñ ku nénécmimia imuacnec ménda mema zéanzij, néñ Uña téréyanéñ ku nénécmiyec imuacnec mema zéanzij. Iwawai Uña téréyawac murunec hahaya imi Uña téréyawac sesenéñ méra nénécmiyu niñtegicanzij.

14 Séwiac siñiguc kecanzac imuhucyanéñ iwawai Anutuac Uña téréyawac sese imuac niñu qelana tanec wanu, ménda anjégtianzac. Iwawai imuhucya imi Uñaguc niñgésimacac séc, imuac niñac ic imuhucyanéñ méndagucnec niñtegicanzac.

15 Ic Uña téréyagucnéñ iwawai Anutu arunec hahaya imi moczoñ hia niñgésima anjégtianzac, néñ enjeya imi gésigési aciguc ménda opocgic enjazac.

16 Mérénéñ Miñ Kewuac ewa siñ niñtegicma hia kumimac me?✧ Wanu neñarj imi Kristoac ewa siñ imi anjégtima kecziñ.

3

Korinti hénaorij imi héndéñamuma kegcic.

1 Dacmuna hécna ni ic embac Uña téréyaginaguc énézéanzua ésécnec onac énézémarj zé osizua. Imuac séwiguc kekec zéma Kristoac kokochéra énézéanzua ésécnec énézéua.

2 Ini nene selia nemuac séc qahac kecañgic imuac niñac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmianji. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecanzu.

3 Sugcinaiguc nimbupuc wanamuma méndéñ amuma euqac wamma kecanzu imuac niñ, ini érama kecma deguc acguc séwiac siñiguc kecanzu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niñtohoanzij hia zéwunec? Imi osiosiya.

4 Ic méñnéñ ni Pauloac ic, duña ic méñnéñ ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic enjomia ménda keczu me?

5 Imuhuc wankeczuiguc qesiénécmiwa acna melenjic. Apolo imi méré, néñ Paulo ni imi méré? Niri imi Miñ Kewuninanéñ sécnira ai buña qenérécmiyu welenj qeqe sac kecma méra énécmizic ini Miñ Kewu niñzénjéma keczu.

6 Ni héihimic wamba Apolo imi weric héwiñ ai meyec.* Wanu Anutunéñ meyandi énécmiyec.

7 Imuac héihimic wawaña me weric héwiñ wawaña imi enjomia zézéya, néñ meyandiyec Anutu iwac sac niñgic enjéña wammac.

8 Héihimic wawaña zéma weric héwiñ wawaña imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boña érécmiyu memaocac hezac.

9 Niri imi Anutuac mérahééra wamma i guc momacnec ai meanzij, néñ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

10 Ewa hiawac buña nuac néñec séc meriqe ic niñtegic qññtegicyaguc ésécnec neñ ama baecya mindiñiwa tegéyu, tosranéñ imuac qahaiguc ama miyacgéanzu. Wanu ama memu imi enej dimuhuc mewij imuac dindiñanec niñgésimu.

11 Baec qambaña neñ héimindiñiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac méñnéñ méñ imi waima méñjac héimindiñi wammucac séc qahac.

✧ 2:16: Yes 40:13 * 3:6: Girik aciguc; doku haimiyec.

12 Wanju baec qambaŋa imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréŋa me tomocnéŋ memuiguc,

13 kecma imuac hénia imi nalé yandanéŋ hama mewininiyu hicŋtegiac. Nalé imuaru imi geric bélaŋ yandanéŋ onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measarimac.

14 Méŋac méŋ gericnéŋ zebipiyu solaŋanec heyu bakia hia memu, néŋ

15 méŋac méŋ gericnéŋ zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eŋeya imi goiya héima aŋgéŋ timimac, néŋ geric igucnec metec metecgia tanec wammac.

16 Ini Anutuac ocmuŋ téréya keczu imi zéma Anutuac Uŋa téréyanéŋ qeriginaiguc tacyac waŋanžac imi ini ménda niŋyacgézu me?

17 Anutuac ama imi téréya, imuac mia méŋnéŋ méŋ Anutuac ocmuŋ téréya imi mebirimac imi Anutunéŋ ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuŋ téréya wanžu.

18 Ini ikoc ménda waŋamumu. Onarunec méŋnéŋ eŋeya niŋac niŋu baec yomuac naléyaiguc niŋtegi qinŋtegi ic wanžaciguc, memaamuma qelaŋa wammac. Walac imuhuc wammaguc niŋtegi qinŋtegi ic héla wammacac hezac.

19 Baecac niŋtegi qinŋtegi imi Anutuac muru qelaŋa tanec wanžac. Ac méŋ yomuhuc ooyawac hezac imuac niŋac imuhuc zézua;✧ Inéŋ niŋtegi qinŋtegi ic imi eŋaŋ haka diwi qiwiliŋa iminéŋ bétac ésécnec haima énépésianžac.

20 Méŋ imi yomuhuc, Miŋ Kewunéŋ niŋtegi qinŋtegi ic ionac niniŋ imuac niŋu haréŋa tanec waŋanžac.✧

21 Iwawai moczoŋ yanda imi onac buŋa kecénécmizac, imuac niŋac baec ic onac niŋic mepé qepésiginaguc ménda wammac.

22 Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumeŋ me kekec me humuc me deguc kekera me biaŋ hahaya imi moczoŋ onac buŋa.

23 Wanju ini imi Kristoac buŋa, Kristo inéŋ Anutuac buŋa wanžac.

4

Yesuac Méliméli ic ionac welen qeŋe ai.

1 Ini nonac niŋac niŋic Kristoac welen qeŋe ic zéma Anutuac ac saŋa imuac ai ic wambiŋac hezac.

2 Wanju ai buŋa késa keczu imi eneŋ ai imuac niŋkumuma keŋhéi hahéigina qahac memuac hezac.

3 Wanju ini me tosara nuac zégési néŋaŋic imuac nimba héla yanda ménda wanžac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanžua.

4 Ni késpedesna méŋ ménda niŋtegiacnua, néŋ hakana imuhucya niŋac ic solaŋa zénéneŋa ménda hezac. Wanju hia zétecgé némmacac hezac imi Miŋ Kewunina momacguc sac keczac.

5 Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miŋ Kewunéŋ ménda hayunec imi méŋnéŋ méŋ ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéŋ hama siŋi tunumaŋiguc musaŋ gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa siŋ hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéŋ ic embac eŋac eŋac mepési énécmiyu aŋgétimu.

6 Ninzérj ninzérj dacmuna héčna, eḡaoc keḡkésa hakésa ménda wamma séwi eḡeḡ ménda wammu niḡac, ini ac ooyawac hezac imuac séḡḡaḡḡeḡiguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niḡareḡḡeḡmu niḡac, ni méra énécmiḡaḡ zé ni zéma Apolo nekaḡ suruc wamma séséc acwac waḡ énécmizua.

7 Mérénehé ḡési énécmima meyac énécmiyu séwi eḡeḡ waḡkeczu? Waḡu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méḡnéḡ méḡ hezac me? Qahacḡucnec, moczoḡ énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec eḡaḡ buḡawac heyecac ésécnec séwi eḡeḡ waḡkeczu?

8 Ini mia bec toḡeḡ qeḡe waḡkeczu. Bec mériaḡ yandaguc waḡkeczu. Nini qahaciguc eḡacnec kecma ic kewu bec waḡkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbiḡ niḡac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma ninziḡ.

9 Ni nimba Anutunéhé Yesuac Méliméli ic nini humucac buḡa zétécḡé nénécmimia tanec teteḡciaiguc nonoporu mamayagina wanziḡ. Waḡu nini imi baec kurumeḡiguc kua meme uḡa zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawaḡawac buḡa wanziḡ.

10 Nini imi Kristoac niḡac wamma ic qelaḡa wanziḡ, néḡ ini imi Kristoac qeriaiguc niḡteḡic qinḡteḡic ginaguc wanzu. Nini imi qeka meka wanziḡ, néḡ ini imi kucḡinaguc wanzu. Ini imi eebipiginaguc wanzu, néḡ nini imi maqeqeya wanziḡ.

11 Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niḡ humuma, séwi usu qahac nununesi waḡ nénécmiyu kiaḡ éséc kecaziḡ.

12 Waḡu méraninanéhé ai réwéria meanziḡ. Saec ac waḡ nénécmigic mozoc ac waḡ énécmianziḡ. Waḡu nununesi waḡ nénécmigic bisiqatéhé waḡ énécmianziḡ.

13 Waḡu zébiri qébiri waḡ nénécmigic ac bakia goigina héima waḡ énécmianziḡ. Érékecma deguc nini imi baec ic moczoḡ yanda ionac nenesic tanec wamma keczuḡ.

14 Ni gamu qeḡe waḡ énécmiḡaḡ zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néḡ onac mia nambérac sorochécna zéma nimma pakeḡ ac waḡ énécmiḡaḡ zé oénécmizua.

15 Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kileḡ keczu, néḡ sugcinaiguc hélacnec maḡḡoc waḡ énécmianzu imi sasala qahac. Waḡu neḡ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buḡa suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac héčna ésécnec aḡi mema mihiḡi énécmiyi.

16 Imuac ni zénaḡḡé énécmizua. Waḡaḡzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu.

17 Ni hénia imuac niḡac wamma mia Miḡ Kewuac qeriaiguc nuac naḡ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Waḡu inéhé mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka waḡaḡzua imi zéma baera baera leleḡéma hénaoriḡ ama séc emma ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac.

18 Onarunec tosiánéhé ni onac muru ménda hamaḡ éséc nimma séwi eḡeḡ wamma keczu,

19 (19a) néḡ Miḡ Kewunéhé niḡu sécḡéyu focdac onac muru hamaḡ.

20 Anutuac héḡḡaleḡ ama areḡa yanda imi ac eḡomiaiguc ménda hezac, néḡ Uḡa téréyawac kuciguc hezac. (19b) Imuac niḡac ni hama séwi eḡeḡ ic

ionac inictegicma acgina qahac, nérj kucginaguc me qahac imi inictegicmañ zé ninzua.

²¹ Ini dimuhuc wañ énécmimañ niñac ninzu? Hihiloguc hamañ me goi héihéi zéma ewa bénzérnérj ewa qerinaiguc sécgénérju hamañ?

5

Kaiseroac hakanérj hénaorij mebirí énécmiyec.

¹ Sugcinaiguc kaisero haka hezac zégic ninji. Wañu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sugcinaiguc acguc ménda heheya. Ic méñnérj eñeya mañgocyawac iniña wagicma i guc kecañzac imuac mia zézua.

² Wañu ini séwi eñej wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wañzu. Haka imuhuc wañec imi sugcina igucnec nesigic kembacnec, nérj imuhuc ménda wañkeczu.

³ Ni séwinanérj lakec kecza, nérj qeri uñananérj iniguc kecma imuaru keczaa séc, haka imi wañec i bec zétecgémizua.

⁴ Ini Miñ Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananérj iniguc kecza. Miñ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac.

⁵ Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wañec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, nérj uñaya imi Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc kekec mihicñimac niñac imuhuc wammimia wañec.

⁶ Séwi eñej wañanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodianérj falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéañzac imi ini ménda ninzu me?

⁷ Ini héni hénia igucnec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambij zéma, yis wahala imi gilicic kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma keñkeñja, kendorj imuac ramaya Kristonérj doenina mema humuyec.

⁸ Imuac kendorjac tacbiñ niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliweñaguc qahac, samérj héla zéma solañja yisya qahac nema tacbiñ.

⁹ Kaisero ic iniguc mutu qutulañ ménda wammu niñac nuac kiwiiguc oénécmiyi,

¹⁰ nérj ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me senkowu ic me banjarawac mepé qepési ic imi méndaqucnec ala wamma kecma niñac ménda zéyi. Imuhuc wambij zé baec yomi waima keñ humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézua.

¹¹ Imuhuc qahac, nérj deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzérj ninzérj dacmuna kecziñ zéañzu ionac sugcinaiguc méñnérj méñ kaisero me hémbaoc me banjarawac mepé qepési wawaña me zébiri qébirí wawaña me doku seli nene ic me senkowu wawaña iniguc imi mutu qutulañ ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu.

¹² Ni ic enia keczu imi némaciguc zégési wañ énécmiwinec? Imi osiosiya. Wañu hénaorij eñaj sugcinaiguc imi ménda niñgési amumuac hezac me?

¹³ Séngagen ic imi Anutunérj niñgési énécmimac, nérj biria meme ic imi mia eñaj sugcina igucnec nesimigic mama kemmac.

6

Hénaorij sugcinaiguc tualefic hicñiyu dimuhuc wammu.

¹ Onac muru méñnérj alaya méñac késpedes ac késa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicñjima késpedes ic ionac muru zéhicñimac me?

2 Météré icnéj baec ic zégési énécmimuac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczoj zétecgé énécmimuac hezaciguc, ac ai efeñiadac méj heyu hia ménda zétecgému me?

3 Neñaj imi kua meme uña zétecgéwiñac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efeaia imi eñaoc hia niñgési wammuc hezac.*

4 Imuac, baecac kekeciguc ac méj hicñiyu ini ic méj hénaoñiñ sugginaiguc niñgic mamaya wanzac imuhucyanéñ ara imi zétecgémac niñac hia kumumu me qahac?†

5 Ni gamugina nimmu niñac ac imuhuc énézézua. Suggina igucnec ic méj niñtegic qñtegcicyaguc dacmuna eñaj ac hia zétecgémacac séc méj méndaqucnec kecénémizac me?

6 Dacmuna niñzéñ niñzégiraguc néñ aciguc opocamuwic zé ic niñzéñ niñzégina qahac ionac muru hia kemmaoc me?

7 Ini eñawunec aciguc opoc amugic késpedesgina winiñu hicñitegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qeçeginaguc wandaczu. Néwécgeña, késpedesgina eñ bisigic hia wambacnec. Wañu waigic ikoc icnéñ iwawai onagiru hia wambacnec.

8 Imuhuc ménda wamma ini haka biria wañamuma ikoc wamma iwawai onagic amuanzu, néñ imi eneñ mia eñaj niñzéñ niñzégjac dacmuna hécgina keczu.

9 Ic birianéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac imi ini ménda ninzu? Ikoc wañ énécmiwu niñac, kaisero ic me, baniara mepé qepési ic me sasañgiaiguc eu iniñ hénia qelogilogi ic me, embac ala me ic alawac inichaoc wawaña me, icnéñ ic alayaguc kaisero wawaña me,

10 kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéñ ewa soho wawaña me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliñ ic imuhucyanéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi mératéc memuac séc qahac.

11 Wañu sugginaiguc ic imuhucya kecgic, néñ Miñ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc neñaj Anutuac Uña Téréyanéñ zuac énécmima météré énécmima mesolanj énécmiyu keczu.

Qeri séwigina imi Anutuac buja.

12 Ni haka sasalanec wammañ zé hia wammañac hezac, néñ wammañ séc moczoj méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammañac zénénérja, néñ ni haka méñnéñ méñ ménda waiwa méra bawu nopocmac.

13 Nenenéñ tomeñac wañu tomeñnéñ neneac wanzac, néñ Anutunéñ imi moczoj metecgëyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda hezac, néñ imi mia Miñ Kewuninawac heyu, Miñ Kewunina imi mia séwininawac galeñ kecanzac.

14 Anutunéñ Miñ Kewunina humuc igucnec meqeliyec. Wañu iwac kuhanéñ neñaj muñguc meqeli nénécmimac.

15 Séwigina imi Kristoac séwi tasia wanzac imi ménda ninzu? Wañu Kristoac séwi tasia iminéñ dimuhuc melenjic hénia yanda embacac séwi tasia wammac? Qahac téñgëñ.

* 6:3: Girik aciguc; Wañu baec yomuac ara némac niñac toroqema zéwiñec? † 6:4: Kiwi tosaraiguc; Hénaoñiñ sugginaiguc ic eñomia méj hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac.

16 Héna yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Éréhécnéj séwi momacguc wammaoc.*

17 Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmaoc.

18 Kaisero haka imuac qizizijgéma kecmu. Képésic wanjanzu sasala imi séwi busuninawac sénganjen hezac, néj kaisero icnéj enjeya séwiac kápésic wanzac.

19 Wanju séwígina imi enac enac qeriginaiguc kecanzac Uña téréya Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñjina qahac.

20 Ini imi bonhéregina meénécimimia wanzac. Imuac séwiginanéj Anutu ee héihéi wammimu.

7

Sammaréj memec héna ac.

1 Acgina kiwiiguc oma néjgic imuac zéwa ninjic; Ic méjnénj embac ménda mema kecmac imi hía,

2 néj kaiseroac manam batuc hezac, imuac niñ ic séc embac mema kecmu. Wanju embac séc ic mema kecmu.

3 Wanju icnéj enjeya séwiya imi iniña ménda anjénj timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac.

4 Iniña imi enjeya séwiyawac miñ manjocya qahac, néj euyanénj imuac miñjina wanzac. Euya imuhucyanec enjeya séwiyawac miñ manjocya qahac, néj iniñanéj imuac miñjina wanzac.

5 Enjan séwígina iniñgina me euginawac en ménda anjénj tiénécmicigic. Zéwelec welecac efima nalé titiña miñicñiwijn niñac walac zéeminij wamma imuhuc wanjic tecgéyu munjuc toroqe amumu iminénj hía wammac. Enjan ewa siñgina helanzi amugic, Biria miñjanénj batucgé énécmiwac niñac.

6 Wanju ac imi qenanjéj wamma zézua, néj ménda zéseli énécmizua.

7 Ic moczoñnec ni ésécnec wamma kecmu niñac wanzua. Néj icya icya enjeya sese Anutuac murunec hahaya késa keczac. Méjnénj méñac késa keru méjnénj méñac késa keczac.

8 Ic embac ménda meamuma kecanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézua; Ienenj ni éséc kecgc hía wammac.

9 Enj kecgc séwiac siñginanéj geric bélanja ésécnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kecgc sécgémac. Imuac niñac séwiac siñgina helanzi amuwijnac séc qahac wanju ic embac meamuma kecmu.

10 Sammaréj meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néj Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac.

11 (Néj waimimia wammaciguc ic méj ménda mema enj kecmac me euyawac muru munjuc luae miñicñi mimia wanju toroqemac.) Wanju icnéj imuhucyanec iniña ménda waimimac.

12 Ac yomi mia tosia ionac énézézua; (Wanju ac yomi nuarunec, néj Miñ Kewuarunec qahac.) Ninzénj ninzénj dacmuna méñac muru iniña méj Miñ

* 6:16: Hén 2:24

Kewu ménda ninzéhégéma kecma euyaguc momacnec kecmac niŋ ewa siŋ hemiyu iniŋa imi ménda waimimac.

13 Waŋu embac méŋac muru euya méŋ Miŋ Kewu ménda ninzéhégéma kecma iniŋaguc kecmaj zé ewa siŋ hemiyu euya imi ménda waimimac.

14 Euya Miŋ Kewu ménda ninzéhégéma keczac imi iniŋawac ninzéh ninzéhaneŋ météréximimac. Waŋu iniŋa ménda ninzéhégéma keczac imi euyawac ninzéh ninzéhaneŋ météréximimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaja ménda wambunec, néŋ deguc solaja kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solaja keczu.

15 Néŋ ménda ninzéhégéma kecanzu ionac suginaiguc eu iniŋ méŋnéŋ wai amumaociguc wai érécmigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéŋ ménda ziki énécmizac. Néŋ ini imi Anutunéh luaeguc héihéré énécmiyec.

16 Imi mia embac gi Anutunéh euga kecec héla mihicŋi mimac me qahac imi ménda ninzaŋ. Ic gi imuhucyanec Anutunéh iniŋga kecec héla mihicŋi mimac me qahac imi ménda ninzaŋ. Imuac siŋginawac ménda wammu.

17 Néŋ Miŋ Kewunéh icya embacya séc ewa hiawac buŋa méndéh énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téŋgéh méndacma wammu. Ni hénaoriŋ ama séc imuhuc zéseli énécmianzua.

18 Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miŋ Kewunéh hérémiyeciguc séwi tasé hericheric haka waimac niŋ ménda zénaŋgémimu. Waŋu séwi tasé hericheric qahac keru Miŋ Kewunéh hérémiyeciguc séwi tasé hericheric memac niŋ ménda zénaŋgémimu.

19 Séwi tasé herichericguc kecec me séwi tasé hericheric qahac kecec iminéŋ héla qahac, Anutuac héna acwac niŋtohoma kecec iminéŋ mia héla wanzac.

20 Imuac niŋ nanaŋ imuaru me imuaru naŋu Miŋ Kewunéh héihéré miyeciguc nanaŋ imuacnec nankecmac.

21 Gi welen qeqe kecnanec héihéré géŋeciguc niŋna iminéŋ réwériga ménda wammac. Waŋu kecec ziki sipacya qahac mihicŋiwésémaŋ imuac héna méŋ béréŋgé géŋu efima kecec ziki sipacya qahac imi hia mihicŋiwésémaŋ.

22 Welen qeqe ic kerunec Miŋ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi welen qeqe keczac, néŋ deguc Miŋ Kewuac buŋa wamma keczac. Héna imuhucyanec miŋ maŋgoc kerunec héihéré mimia waŋec imi miŋ maŋgoc wanzac, néŋ Kristoac welen qeqe ic waŋecac keczac.

23 Ini bec boŋgina memeya imuac niŋ ic onac welen qeqe ménda kecmu.

24 Dacmuna hécna, méŋnéŋ méŋ héihéré mimia waŋec nalé imuaru areŋ méŋac méŋ nankecec areŋ imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmac.

Embac seraja zéma embac malé ionac pakeŋ ac.

25 Embac seraja ionac Miŋ Kewuac ackuazéc méŋ ménda késa keczua. Waŋu Miŋ Kewunéh ewa biric niŋnéŋu méŋzé méŋzéna qahac kecanzua nenaoc mia nena niniŋawac zéwa niŋgic.

26 Neŋ nimba nalé zéra waiyayaguc yomuac niŋac ic méŋnéŋ kecanzac imuhucyanec kecmac iminéŋ hia wammac.

²⁷ Imuac gi embacgaguc dérécgé érécmiawac keczaociguc ménda waiwésémañ. Wañu gi embac qahac solañanec keczańiguc embac memañ zé ménda nimbésémañ.

²⁸ Embac memañ zé mewésémañiguc iminérj kápésic ménda wammaç. Wañu embac serañ meñérj ic memaciguc imi aguc kápésic ménda wammaç. Wañu imuhucya ienérj kekecginaiguc yéwéri sasala mihicñimu. Imuac niñ ni añgérj tiénécmimañ zé imuhuc zézu.

²⁹ Alahéçna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducñiyu hotonadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc ienérj embac qahac ésécneç keçmu.

³⁰ Wañu siacanzu imi enérj zésiacgina qahac ésécneç keçmu. Wañu ségiségi wañanzu imi enérj ségiségigina qahac ésécneç keçmu. Wañu iwawai boñ meanzu imi enérj iwawaigina qahac ésécneç keçmu.

³¹ Baecac iwawainérj ai meanzu imi enérj, niñgic imi ménda he énéçmizac ésécneç wammaç. Baec kurumeñ deguc hénzu imi hama keñu qahac wandacmac imuac mia.

³² Eneñ mia iwawai omaya imuac mia niñ éréhéc ménda wamma keçmu niñac niñma zézu. Ic méñ iniña qahac kecañzac inérj Miñ Kewuac ai niñac niñ goro wamma dimuhuc wamma Miñ Kewu ségiségi mihicñi mimañ zéma niñmac.

³³ Iniñagucnéñ mia dimuhuc wamma iniña ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac.

³⁴ Wañu ewaya téma éréhéc wañanzac. Wañu embac serañ me embac ic ménda mema keçma méñérj Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñguñ wamma eñeya séwi uñaya momacneç Miñ kewuac buña haimac, néñ embac icyagucnéñ dimuhuc wamma euya ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac.

³⁵ Ziki énéçmimañ niñac ménda zézu, néñ ini solañanec keçmu niñac ac yomi énézézu. Ini solañanec keçma ewagina ménda héséñunec Miñ Kewuac howiacneç kekecgina haimimu niñac imuhuc zézu.

³⁶ Ic méñérj embac serañ eñeya buña qemimia hemiyuguc haka dindiñanec ménda wammianzac tanec wanzaciguc, wañu embac buñaya imi zammarérj naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siña méndacma hia memac. Imi mia kápésic qahac. Iereñ imi kilenérj meamumaoc hezac.

³⁷ Wañu ic méñérj ewayanérj niñma embac imi ménda memañ zé niñ seligizaciguc, wañu kilenérj memac niñac iwawai méñ ménda hinocgézaciguc, wañu eñeya séwiac siña imi hélanzu amumac ac séc kuha hemiyu ménda memañ zé ewaya zikizaciguc, imi aguc hia wanzac.

³⁸ Imuac embac serañ mezac imi haka hia wanzac, néñ embac ménda mezac imi haka séc méñ ogicma hia wanzac.

³⁹ Embac méñ imi euyanérj kekecguc keçmac séc hésa qatéyaguc wanzac. Euya humuyu ic méñ me méñ memañ zé wammaciguc imi hia memac, néñ Miñ kewuac ewa siñiguc wammaç.

⁴⁰ Niniñnaiguc imi eu qahac imuhucneç keçmac imi séc méñ ogicma ségiségiyaguc wammaç. Wañu ni nimba Anutuac Uña Téréya imi nuac muru aguc henénzac imuac niñac ac imi nuarunec sac qahac.

8

¹ Baniarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma kecziñ imi niñyacgéma kecziñ. Wañu ninin imi tétéc qequeac haka mihicñianzac, néñ goi héihéi iminéñ qeñañgéac haka mihicñianzac.

² Méñnéñ méñ eñeya niñac niñu nininaguc wammac imi, ac niñasarimacac hezac imi ménda niñasarimanec keczac.

³ Wañu méñnéñ méñ Anutu goi héihéi wammianzac imi Anutunéñ nimmianzac.

⁴ Imuac olémbarñ banjarawac ireha imuac buñña haihaiya imi mema neañzu imuac mia yomuhuc zéma ninziñ; Banjarawac ireha baec kurumenjiguc hezac imi moczonñ eñomia. Anutu imi méñ qahac, néñ momacguc sac keczac.

⁵ Baec me kurumenjiguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miñ kewu sasala keczu zézéya,

⁶ néñ kileñ neññañ muru imi Anutu momacguc Manjocnina sac kecnénécmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicñidarec. Wañu neññañ iwac wamma kecanziñ. Wañu imuacnec Miñ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wañu inéñnec iwawai momac yanda mihicñi énécmiyu kegcic neññañ acguc iwacnec kecanziñ.

⁷ Néñ ninin imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niñac ic tosia ieneñ banjarawac ireha imuac niññañgic séc nimmanec kecma nene newiñ zé, yomi banjarawac ohaihaiya gezañ, zéma niñ éréhécguc wamma negic eññañ ewa qeriginanéñ kuc mama wamma zapi qeanzac.

⁸ Yaka neneac hakanéñ nonagiru Anutu hosucgéwiñac séc qahac. Ménda newiñjiguc séc méñ ogicma biriwiñac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiñjiguc séc méñ ogicma hiaruwiñac séc ménda hezac.

⁹ Néñ técgina nimma kecmu. Ewa éréhéç ménda wamma ewa siñginawac séc wamma megic haka iminéñ alahécgina bébélacgia tosara méwétécgé énécmiwac niñac.

¹⁰ Gi niniñgaguc néñ banjarawac ireha imuac ocmuñ qeriaiguc nene saméña nema tacna, ic ninzéñ ninzéña bébélacgia méñnéñ méñ imuhuc gémma kuc mema banjarawac ireha imuac nene saméñ imi eñima mema newac niñac.

¹¹ Haka imuhuc hicñimaciguc imi guac niniñganéñ ninzéñ ninzéñ bébélacgia dacmunaga Kristonéñ wammima humuyec i mebirimac.

¹² Gi mia imuhuc ninzéñ ninzéñ dacmunaga bébélacgia ewa qeriaiguc wizi ésécnec héniñ géwésémañ iguc imi Kristo késpedes wammizañ ésécnec wammac.

¹³ Imuac nenenéñ ninzéñ ninzéñ dacmunana méñ méwéctécgé imaciguc, ni yañ busia méndaqucnec nema dacmuna imi qonzontonñ gégéya ménda mihicñi mima kecba nalé tetcgia hamac.

9

Yesuac Méliméli ic ionac nanarjina.

¹ Ini niñgic, ni ziki sipacnaguc kecza me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wanza me? Ni Miñ Kewunina Yesu ménda héñi me? Miñ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héla hicñima kecanzu imi ini qahac me?

² Ini mia Miñ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac Méliméli ic ai buñanawac asé kiwi tanecac hicñima kecanzu. Imuac niñac ni ic embac tosia ionac

muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezanj kecbiac, néj onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecanzua.

³ Zégési wanjéranzu ionac mia yomuhuc zéma saiwa acna wanj énécmizua;

⁴ Niri nene doku newicac qac buja méj ménda zénérec mimiwac keczi me?

⁵ Yesuac Méliméli ic tosia zéma Miñ Kewuac munahéra zéma Kefa ienej imi inijhécgina kecénécmigic ai meanzu. Wanj nini imi imuhucyanec wamma kecbij zé qac buja ménda zé nénécmimia wac keczi me?

⁶ Wanj ni zéma Banaba niri sac séwiguc kekecac ai waima Anutuac ai sac mewic nijac qac buja ménda zénérec mimiwac keczi me?

⁷ Wanj méréneñ téngij ic kecma enjeya soukiwa kiricma welenj qemac? Wanj méréneñ waij ic himicma imuac gocmia méj ménda menec wammac? Wanj méréneñ rama inicgaleñ wamma ionac namu késanec ménda wammac?

⁸ Ni ac imi baec icac nanañguc namma zézua me? Héna ac acguc imi ménda zéhicizac me?

⁹ Moseac héna aciguc ac méj yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézua; Burumakao méjnénj padi gocmia tizizama séwéla qétimaciguc ufcinéñ kuaya ménda osomu, néj waigic nemac. Ini nijgic, Anutunénj burumakao ionac nijac ewa goro wanzac me?

¹⁰ Moczoñ ic neñaj nijac ménda zéyec me? Hélacnec, imi mia ic neñaj nijac imuhuc ooyawac hezac. Imuac nijac ai patoma keczac inénj héla nijac nijkumuma patomac. Wanj metocgézac i acguc nena buja henémmac zéma nijkumuma metocgo wammac.

¹¹ Nini onaru qeri uñawac iwawai himirinj. Wanj ic imuhucyanénj onarunec séwiac iwawai mewinijguc, nijgic sécnina ogicma kunenj yanda meziñ tanec wammac me?

¹² Tosia ieneñ onarunec séwiac iwawai imi memu nijac zéénécmimia wanj niri imi imuac séc imi ogicma kileñ imuhuc hia wambicac hezac, néj Kristoac buja suruc hiabia imi neuña qahac saima kemmac nij wamma qac buja zénérecmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaguc kileñ yéwéri imi bisiqaténj wamma kecanzic.

¹³ Ocmuñ téréyaiguc ai meanzu imi enenj ocmuñ téréya imuaru nene mihicñima neanzu. Wanj zaki téréyaiguc welenj qe qe ai meanzu imi enenj zaki téréya imuac buja haihaiya imi sécgina séc meanzu imi ini ménda ninzu?

¹⁴ Héna imuhucyanec Miñ Kewuninanénj yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec; Buja suruc hiabia zézé ic imi enenj buja suruc zézé ai iminéñec séwiginawac kekec qenanjé wamma kecmu.

¹⁵ Wanj ni wawanjawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya méj ménda wamma meanzua. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac séciguc wanj némmu nijac ménda zézua. Qahacgucnec, osima humumañ zé hia humumañ, néj iwawai méñac méj ménda zéwelec énécmimañ. Imuhuc wambinec méjnénj méj iwawai zéhiaruanzua imi mematiñ wambac nijac.

¹⁶ Ai imi mia nuac qacnaiguc hainénéña, imuac nijac hetecgemañac séc qahac. Buja suruc hiabia imi ménda zéau énécmimanijguc imi saecnaguc wammañ. Héna imuac nijac, buja suruc hiabia zéauanzua hakana imuac mia zéhiaru amumañac séc qahac.

17 Ni ai imi nena ewa siɲnawac mewinec kecma imuac bakia mewinec, néɲ nena ewa siɲnawac qahac, néɲ niɲkinzéh wari némma ai buɲa zénénéɲa iwac mia meanzua.

18 Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buɲa suruc hiabia zéau énécmianzua séc boɲteɲic zéau énécmima buɲa suruc hiabia imuaru héima namma haka méɲac méɲ wawariɲawac séc buɲana qenéɲec imi méɲ ménda aɲgétianzua. Wari ai meanzua iminéɲ mia ainawac boɲa wanzac.

19 Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solananeɲec kecanzua, néɲ ogicma sasala énépésimaɲ zé kilen welen qeqeginawac opocamuma kecanzua.

20 Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec wari imi Yuda ic énépésimaɲ zé imuhuc wari. Wari héna acwac méra bawaiguc kecanzu ionac muru imi ni héna acac bawaiguc ménda kecanzua, néɲ ic héna acwac bawaiguc kekera ésécneɲec wari imi, héna acac méra baciguc keczu imi énépésimaɲ zé imuhuc wari.

21 Ic enia kecanzu ionac muru imi ni héna ac qahac ménda kecma néwécgeɲa Kristoac héna ac imuac méra bacyaiguc kecanzua, néɲ ic héna ac qahac kecanzu ionac tanec wari imi, ic héna ac qahac imi énépésimaɲ zé imuhuc wari.

22 Ic ninzéh ninzéhɲina bébélaɲcia ionac muru imi ic ninzéh ninzéh bébélaɲcia tanec wari imi, ic ninzéh ninzéh bébélaɲcia énépésimaɲ zé imuhuc wari. Ic héna héna ionac muru ic héna héna tanec wari imi, tosara aɲgéhɲina timaɲ zé imuhuc me imuhuc wari.

23 Ni buɲa suruc hiabia imuac wamma haka héna héna méndaɲma wariɲanzua imi, ni nenaoc acguc buɲa suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacneɲec memaɲ zé imuhuc wariɲanzua.

24 Sombeɲ yandaiguc nogicna gogicba aria wamma moczoɲ usuhneɲeɲ keɲanzu, néɲ sugina igucneɲec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda niɲteɲiczu? Ini acguc bakia mewari zé imuhuc usuhneɲeɲ kemmu.

25 Ariac ic eneɲ onogicbiɲ zé sigi héna héna kecanzu. Wari imi eneɲ zunzariɲ miɲcimizicɲa houmacac hezac imuhucyawac orucɲinaiguc haimimu niɲac wamma imuhuc wariɲanzu, néɲ neɲaɲ mia iwawai ménda houhouyawac mewari zé imuhuc wariɲanziɲ.

26 Héna imuac niɲac ni nenaoc héna hezac imi ménda héɲteɲicma sicsaoc ménda keɲanzua. Wari ni zika qemaɲ zé sawaiguc méraɲina sicsaoc gilianzu ésécneɲec ménda qeanzua.

27 Néɲ ni ic tosara onac ackuazéc zéau énécmima kecma nena gorosona wambi niɲac séwinanéɲ welen qeqe kecmaɲ niɲ imuac siɲa qewa hiɲgaru kecanzua.

10

*Pakeɲ ac Israel ionac wawari
meme igucneɲec hahaya.*

1 Alahéna, ini iwawai yomi ménda niɲasarimanec kecma niɲac ménda wanzua. Esaɲ ambéc hécnina ieneɲ moczoɲ hosusuac amiaiguc kemma konduɲ doku namuɲaiguc qericma keɲɲic.

2 Wari moczoɲ Mosearu toroqegic hosusu zéma konduɲ doku qeriaiguc naec énécmiyec.

3 Wari nene téreɲa imuhucyanec nema kecɲic.

4 Wañu ienen imi, Kristo qeri uñawac zamanziñ kecanzac inéñ méndac énécmiyu zamanziñ imuacnec mia qeri uñawac doku imuhucyanec nema kecgic.

5 Néñ kileñ, ionarunec zanñégina moczoññec séc ionac imi Anutunéñ ségiségi ménda wamma baec kéra kérasiaiguc unuyu humudacgic.

6 Wañu imi mia ienen haka biria siña nimma wañgic ésécnec neñañ imuhucyanec ménda wamma kecbiñ niñac haka imuhucyanéñ sésécac hiñji nénécmiyec.

7 Ionac murunec tosara ésécnec ini baniarawac welen qeçe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac wañgic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ienen mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezéléléñ aria mezu.*

8 Wañu ionac suginaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambiñ. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic.

9 Wañu Miñ Kewunina manam batuc ménda wammiwiñ. Ienen imuhuc wañgic mokolen eney inigic humudacgic.

10 Wañu ionarunec tosanéñ wañgic ésécnec ñindic ñuduc ac ménda zému. Ienen imuhuc zégic metecmetec miñinanéñ metecgé énécmiyu qahac wandacgic.

11 Ionaru haka hiñjiyec imuhucyanéñ séséc wañ nénécmizac. Wañu baec yomuac nalé tetcgiawac kecanziñ neñañaru pakeñ ac wañ nénécmimac niñ kiwiiguc ooyawac hezac.

12 Imuac mia nañselizua zéma niñzu imi eney mama unuwac niñac técgina nimma kecmu.

13 Ic séc hiñji énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hiñji énécmianzac. Anutu imi méñzé méñzéya qahac imuac niñac manam batuc sécgina ogicogicya imi ménda waiyu hiñji énécmimac. Wañu manam batuc hiñji énécmimacac séc hia nañselimu niñac néñgacma keñkeñawac héna mihicñi énécmimac.

Baniarawac olémbaña.

14 Imuac mia inicsoroc sorochécna ini baniarawac welen qeçe ai imuac mia héñacya mema kecmu.

15 Ic niñtegic qññtegic ginaguc énézéanzua ésécnec ac wañ énécmizua. Eñaçac mia ac énézézua imi niñgésigic.

16 Sokociguc mériañac waiñ doku, mériañ ac zéma neanzñiñ imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wañu saméñ méndemma neanzñiñ imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me?

17 Nene saméñ héña momacguc heyu saméñ momacguc amunec qamunec wamma neanzñiñ, imuac niñac niñi sasalanéñ séwi busu momacguc wamma kecanziñ.

18 Séwiiguc Israel ic embac keczu ionac niñgic, mulu haima neanzu imi eney zaki téréyawac buña amunec qamunec ménda wamma kecanzu me?

19 Ac imi dimuhuc niñac zézua? Iwawai baniarawac haimimia imi iwawai héla wanzac me? Wañu baniañ eneya imi iwawai héla wanzac me?

20 Imuhuc qahac. Ic enia ienen mulu haiñzu imi Anutuac buña qahac, néñ kuwic onac haiñzu. Ni ini kuwic iniguc amunec qamunec wamma kecmu niñac ménda wanzua.

* 10:7: Mmh 32:6

21 Ini Miñ Kewuac sokoc igucnec* zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wañu Miñ Kewuac zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac.

22 Me neñaj imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwiñ me? Kucninanéñ kuha ogiczac me?

Ninzéñ ninzéñ ic ionac keccak solañ.

23 Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ ménda nanñé nénécmidacmac.

24 Méñnéñ méñ eñeya nanñé amumanñ zé ménda hochoc ai memac, néñ tosara onac nanñé énécmimanñ zé hochoc ai memac.

25 Ini nénnañémba sombenñiguc yanñ beric busia haigic heyu ewa qerigina solañanéñ yomi omaya me kuwicac bunñ zéma ménda qesiamuma eñ boñ mema oma nemu.

26 Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec.✠

27 Ic enia méñnéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solañ nanñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu.

28 Wañu ic méñnéñ yomi baniarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solañ nanñac wamma iwawai imi ménda nemu.

29 Geñga qahac, néñ iwac ewa kétinñ kétinñawac zézua. Némac ninñ ic méñac ewa qeri solañanéñ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wanñémmac me?

30 Ni ewa hia nimma amunec qamunec wammanñiguc mérénéñ némac ninñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac ninñac zébiri néñu nimbinec?

31 Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac méñ wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac ninñac wamma memu.

32 Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénaroinñ ienenñ inicma qonzononñ géwu ninñac solañanec kecmu.

33 Haka hénia hénia wammanñ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nanñé amumanñ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nanñé énécmimanñ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec wanñ énécmigic Anutunéñ ionac anñéñgina tiénécmimac.

11

1 Ni Kristoac haka kéréndéñ méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solañ.

2 Ini ai hénia hénia meanzu séc ni ninñeli némma mératéc haka ku énécmiyac séciguc tohoma kecanzu imuac ninñac mepési énécmizua.

3 Wañu yomi méñ zéwa ninñasarimu ninñac wanzua; Icyá icyá ionac orucgina imi Kristo wanzac. Wañu embacac oruha imi icyá wanzac. Wañu Kristoac oruha imi Anutu wanzac.

4 Ic méñnéñ oruc usuyaguc zéwelec ai me bianñac ara zéauau ai mezac imi eñeya oruha Kristo gamu mihicñi mizac.

* 10:21: Wanñ sokoc. ✠ 10:26: Leg 24:1

⁵ Wañu embac méñnéñ oruc usuya qahac eñnec zéwelec ai me bianñac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicñi mizac. Wañu embac imi oruc zucya moczoñ mericdacma keczac tanec imuhuc éséc wanzac.

⁶ Imuac embac méñnéñ oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac me hézérac gédacma kecmac. Wañu embac imi oruc zuc qahac kecmañ zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac.

⁷ Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kileñ ménda haimacac hezac, néñ embac imi icyawac edamuya wanzac.

⁸ Ic imi embac igucnec ménda memeyanéñ embacnéñ ic igucnec memeya.

⁹ Wañu ic imi embacac niñ wamma ménda mihicñiyec, néñ embac imi icac wamma mihicñiyec.

¹⁰ Hénia imuac niñac zéma kua meme uññ ionac niñac wamma embacnéñ méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac.

¹¹ Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda kecanzac. Wañu imuhucyanec embac qahac icnec ménda kecanzac.

¹² Embac icarunec hicñiyec[☆] ésécnec ic acguc embacarunec hicñiyec. Néñ momac yanda imi Anutu arunec.

¹³ Ini eññac niñgésigic embac méñnéñ oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me?

¹⁴ Wañu ic méñnéñ oruc zuc horua hemiyu iminéñ eñeya gamuya mihicñi mianzac imi ewa siñginawac boñ zalianéñ hia ménda ku énécmizac me?

¹⁵ Wañu embac onac oruc zucgina imi usu buñawac énécmiyec imuac niñ embac méñnéñ oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac.

¹⁶ Méñnéñ ac imi qemañac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénaoriñ neññaguc ménda hezac.

Miñ Kewuninawac saméñ téréya.

¹⁷ Ini azoroanzu nalé imuaru ménda nañgé amuanzu, néñ mebiru amuanzu imuac niñac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac méñ yomi énézémañ zé wanzua.

¹⁸ Walac imi ini hénaoriñ tocgoanzu nalé imuaru sugcinaiguc héndéñ héndéñ hicñianzac zéñic nimma ac tosara imi niñzégézu.

¹⁹ Wañu nimba Anutunéñ niñu tuñ diminéñ solaññ keczu imi hicñitegicmac niñ sugcinaiguc eñac eñac tuññaguc téamuma kecmuac hezac.

²⁰ Hélawac zéwa niññic; Ini momacnec azoroanzu nalé imuaru imi Miñ Kewuac saméñ newiñ zé ménda azoroanzu.

²¹ Némac niñ, tosara imi eñññ nene késama hama eñac eñac walac negic tosara imi yaka niñ humumanec keññic tosara imi doku selinéñ ewa soho mihicñi énécmiyu keczu.

²² Eñññ yaka neneac ama imi hocma imuhuc waññanzu me? Imi qahac wañu, Anutuac hénaoriñac niññic mamaya wañu maqeqeya gamu qeqe mihicñi énécmianzu me? Némac ac énézémañ? Zéhiaru énécmimañ? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimañ.

²³ Imi mia hénia yomuhuc niññac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miñ Kewuarunec meyi. Miñ Kewu Yesunéñ siñi méñ Miñ Kewu Yesu késagic imuaru saméñ mema

[☆] 11:12: Hén 2:21

²⁴ ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buña. Niñqeli némma haka yomi wammu.

²⁵ Saméñ negic tegéyu waiñ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanéñ memeya. Nemu séc niñqeli némma haka imi wammu.

²⁶ Ini saméñ zéma waiñ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buña imi zéauma kecgic inéñ lilingéma hamac.

²⁷ Hénia imuac mia méñnéñ méñ Miñ Kewuac saméñ me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho sohayawac késpedes mihicñimac.

²⁸ Imuac méñnéñ méñ eñeya niñgési amumaguc saméñ imi nema sokoc imi mema nemac.

²⁹ Méñnéñ méñ Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda héñasarima nemac imi eñeya késpedes nemac tanec wammac.

³⁰ Hénia imuac niñac suginaiguc sasalanéñ kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Wañu tosara imi bec gau seli mihicñima keczu.

³¹ Neñañ niñgési amuyiñiguc ménda niñgési nénécmiwacnec.

³² Wañu neñañ niñgési nénécmimac iguc imi zéqindiñi wañ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu késpedescinaguc ménda wambij niñac imuhuc wañ nénécmianzac.

³³ Imuac dacmuna hécna saméñ newiñ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu.

³⁴ Méñ imi neneac wammiyu walac eñeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya wañgic késpedes ginaguc zéénécmiwac niñac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiñimañ.

12

Qeri uñawac sese.

¹ Dacmuna hécna ini qeri uñawac sese imuac hénia niñasarimu niñac wanña.

² Ini becnecc ic enia kecgic imuaru siñginanéñ héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic.

³ Imuac ni zéasari énécmizua; Méñnéñ méñ Anutuac Uñaguc ac zéañzac imi Yesu imi saecac buña imuhuc ménda zémac. Wañu Uñanéñ ménda nangé énécmiyu méñnéñ méñ Yesuac Miñ Kewuna zémacac séc qahac.

⁴ Ewa hiawac ai buña imi hénia hénia, néñ Uña imi momacguc.

⁵ Ai memec nanangina imi hénia hénia, néñ Miñ Kewugina imi momacguc.

⁶ Ai haka imi hénia hénianéñ icya icya ionac muru ai haka imuac me imuac moczoñ wamma meanzac imi Anutu momacguc.

⁷ Wañu ic miñ séc nangé énécmimanñ zé Uña téréyanéñ aiginaiguc eñeya mewiniñi amuanzac.

⁸ Méñac imi Uña téréyawac murunec niñtegic qinñtegicac ackuazéc, méñac imi Uña Téréya iminéñnec mia niniñ hénia héniaiwac ackuazéc,

⁹ wañu méñac imi Uña Téréya iminéñnec ninzéñ ninzéñ, méñac imi Uña Téréya iminéñnec hafi zepa mehia hiaruac ai buña seseya,

¹⁰ Wañu méñac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méñac imi Anutuac bianac ara zézé, méñac imi uña hénia hénia inicteggic tegira, méñac imi ac

méréra zézé, mérjac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buña énécmiyec.

11 Ai haka imi moczoŋ Uŋa Téréya momacgucnéŋ medacanžac. Waŋu eŋeya ewa siŋa méndacma méndémma icya icya énécmianžac.

12 Ic neŋaŋ séwinina imi momacgucnéŋ séwininawac tasia imi sasala hemizac. Waŋu séwiac tasia imi sasalanéŋ séwi momacguc hemizac éséc nec Kristo acguc imuhucyanec.

13 Nini imi Yuda ic me Girik ic, welen qeŋe ic me miŋ maŋgoc waŋamuma kekera, moczoŋ Uŋa Téréya momacguc néŋnec* naec nénécmiyu séwi momacguc wamma Uŋa momacguc imi doku éséc nec nénécmiyu neyiŋ.

14 Waŋu séwi imuac tasia imi momacguc qahac, néŋ sasalanec.

15 Waŋu hénanéŋ ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroŋeŋeya zéwacnec séwiiguc ménda toroŋeŋeya hia wammac me?

16 Waŋu gezacnéŋ ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroŋeŋeya zéwacnec séwiiguc toroŋeŋeya hia ménda wammac me?

17 Séwi howiacnéŋ kic wammaciguc hétéŋ hicŋiyu dimuacnec nimmac? Waŋu séwi moczoŋnéŋ hétéŋ niniŋa wammaciguc dimuacnec héméŋa nimmac?

18 Waŋu Anutunéŋ ewa siŋa méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac.

19 Séwi tasé momacguc sac hewacnec séwi eŋeya dimuaru hia hemac?

20 Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néŋ séwi imi momacguc.

21 Waŋu kicnéŋ mérawac ni gi qahac hia kecmaŋ zéyu, orucnéŋ hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmaŋ zémacac séc qahac.

22 Néwéciguc, séwi tasé tosarawac niŋni mamaya tanec wanzu, néŋ imi moczoŋ aiginaguc sasala.

23 Waŋu séwininawac taséhéra maŋeŋeya imuhucyawac niŋni eeginaguc waŋu usu hiabianéŋ héiénécmianziŋ. Waŋu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niŋni héla waŋanzac.

24 Waŋu séwi tasé tanecgina hiabia ieneŋ imi imuac me imuac zéwelecmuac ménda hezac. Anutunéŋ séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc areŋgéma meyacgé nénécmiyec.

25 Waŋu imuhuc meyu séwi tasé eŋac eŋac ménda méndéŋ amuma séc momacguc galenŋgé amuma kecanzu.

26 Tasia méŋnéŋ qeŋzeŋ qeyu tosara moczoŋ imuhucnec momacnec geriwa niŋanzu. Waŋu tasia méŋnéŋ edamuyaguc waŋu tosara moczoŋ imi momacnec ségiségi waŋanzu.

27 Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma keczu.

28 Anutunéŋ imi hénaoŋiŋ héra neŋaŋaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec bianjac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehiahiaruac ai buña seseya, zéma qeŋaŋgé ai, zéma galen ai, zéma ac méréra zézé ai imuhucnec hai nénécmidarec.

29 Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanziiŋ me? Momac yanda bianjac ara zézé ic wanziiŋ me? Momac yanda kiwi ic wanziiŋ me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanziiŋ me?

* 12:13: Me momacgucac qeriaiguc.

³⁰ Momac yanda hafi zepa mehiahiaru ic wanzij me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanzij me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanzij me?

³¹ Wañu ini ai buña seseya, séc méj tosara onogicma eñeña wanzac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu.† Wañu ni hénia méj tosara onogicma solanja wawanjawac zéwa niñgic.

13

Goi héihéiac haka.

¹ Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kilen goi héihéi qahac keczuaiguc, ni imi gonjon qacqaraguc zéma aij hétéñaguc tanec wanzua.

² Wañu ni bianac ara zéma ac saña moczon zéma ninij moczon niñasarima imuacnec ninzén ninzén baec boña méj hia ézéwa yacma kemmacac séc késa keczuaiguc kilen goi héihéi qahac keczuaiguc imi ni eñomia wanzua.

³ Wañu nena iwawai moczon méndén énécmianzua iguc, wañu imuacnec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kilen goi héihéi qahac keczuaiguc imi héra méj ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinéñ nalé horua bisiqatéñ wañ énécmianzac, goi héihéinéñ gum bénzénzén wañ énécmianzac, wañ nimbupucya qahac, wañ tétéc qeqe qahac, séwi eñeñ qahac,

⁵ Géréñu nézén qahac, ewalima késa kekec qahac, kiu séléléc wammiyu qeri biric ménda ninzac, késpedes késa kekec qahac.

⁶ Imi birianén sécgéma keñu ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wañanzac.

⁷ Goi héihéinéñ yéwéri momac yanda bisiqatéñ wamma iwawai moczon ninzéngeña iwawai moczon niñkumu wamma iwawai moczonjiguc nañselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetcgiaya qahac hema emma kecmac, néñ bianac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, ninij momacnec qahac wandacmac.

⁹ Nini hénia bakia sac niñasarima bian ac imi bakianec zéanzij.

¹⁰ Imuac hénia howia hélanéñ hicñiyu bakianec zézéya imi moczon tecgedacmac.

¹¹ Ni komocnaiguc imi nambérac ésécnec ac wamma nambérac ésécnec niñtegicma nambérac ésécnec niñañi, néñ ic kuney wamma nambérac haka silic imi hetecgedari.

¹² Nalé yomuaru imi nini wikiñiguc héñanzij ésécnec méiméiyawac héñanzij, néñ nalé hahaya imuaru imi musunina séc añambij imuhucyanec hémbij. Deguc imi bakia sac niñasarianzij, néñ nalé imuaru imi Miñ Kewunén ni niñyacgé néñanzac ésécnec ni solañanec niñasariman.

¹³ Imuac ninzén ninzén zéma niñkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hema, néñ sugcnaiguc goi héihéinéñ éréhéc orogicma eñeña wanzac.

14

Bianac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

† 12:31: Me nimbupuc wañanzu.

¹ Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Wanju qeri uñawac sese hénia hénia niñac wammu, néñ ai buña sasala imuarunec Anutuac gezac qéžéñ acwac niñgic eñeña wanju imi zéhicñiwij zé seliseli wammu.

² Ic ménñ ac méréra zéanzac imi Uña téréyanéñ wammiyu ac sarña zéyu ic tosara eneñ hénia ménda niñsarianzu. Imuac niñac inéñ ic onac ménda énézéanzac, néñ Anutuac ézéanzac.

³ Néñ Anutuac bianñac ara zéhicñianzac imi eneñ ic onac énézéma zéñanjé énécmima meme seli ac wañ énécmima héibélac qéibélac wañ énécmianzac.

⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inéñ eñeña nanjé amuanzac, néñ Anutuac ackuažéc zéhicñianzac inéñ hénaoññ meyac énécmianzac.

⁵ Ni imi ini moczoñ ac méréra zému niñac wanzua, néñ Anutuac bianñac ara imi niñgic tosara onogicma eñeña wanju sasala zéhicñimu niñac wanzua. Ac méréra zéma hénaoññ nanjé énécmimañ zé hénia ménda melemma zéhicñi wanzaciguc Anutuac bianñac ara zéanzac inéñ i ogicma kuneña wanzac.

⁶ Imuac dacmuna hécna ni onaru hama hénia zéauauyawac ara zéma ninij zéma bianñac ara zéma pakeñ ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéñ dimuhuc nanjé énécmimac?

⁷ Kuña me mimisule, iwawai kekecy qahac imuhucyanéñ legic maraya dindianec ménda qarú mérénéñ legic imuac hénia niñtegicmac?

⁸ Wanju témuñnéñ hétéñ sicsaocy qaru mérénéñ yaréac zéréñ qéréñ hia wammac?

⁹ Ini imuhucyanec ezelañ ginanéñ ac niñtegicbiñac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niñsariimu? Acgina eñ zégic sawaiguc keñsohozac.

¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néñ ac ewa hénia qahac ménñ ménda hezac.

¹¹ Imuac ic méñnéñ zéyu ni imuac hénia ménda niñsariimañguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac.

¹² Imuac ini acguc Uñawac ai buña niñac wañanzu. Imuac hénaoññ nanjé énécmiwij zé sécgé énécmimac niñ seliseli wammu.

¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac meleñ melenawac kuha niñac zéwelec wammac.

¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wammañguc imi mia qeri uñananéñ zéwelec wanzac, néñ nuac ewa qerinanéñ héla ménda miñicñizac.

¹⁵ Imuhuc wanju dimuhuc wammañ? Ni Uñananéñ zéwelecma ewa qerinanéñ momacnec zéwelecmañ. Wanju uñananéñ legic héimima ewa qerinanéñ momacnec legic héimimañ.

¹⁶ Imuhuc ménda wambésémañguc imi uñaganéñ mériañ ac énézewsémañguc ic sese imuhucya qahac kecanzu imi eneñ gi némac ac zézanñ imi ménda niñsariima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac?

¹⁷ Gi ewa hia ac hia zézanñ, néñ acga iminéñ tosara ménda nanjé énécmimac.

¹⁸ Ni ini moczoñ onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézézu.

¹⁹ Wanju hénaoññ amaiguc tosara ku énécmimañ zé ackuažéc éréhécdac ewa qerinanéñ niñsariizac imuac hia zémañ, néñ ac méréra 10 tausenñac séc horua zémañ zé nimba mamaya wandaczac.

²⁰ Dacmuna héčna niŋtegic qiŋtegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, néŋ Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu. Niŋtegic qiŋtegiciguc imi ic kuney éséc wammu.

²¹ Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanŋu ionac ezelanŋina zéma ic enia ionac kua tasé mema ic embac yomi énézéman, néŋ kilen ménda niŋtohomu.*

²² Imuac ac méréra imi ninzéŋ ninzéŋ ic onac buŋa qahac, néŋ ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac bianŋac ara imi ic enia onac qahac, néŋ ninzéŋ ninzéŋ ic ionac buŋa wanzac.

²³ Imuac hénaoriŋ momac yandanéŋ tocgéma momacnec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi eney zéma ninzéŋ ninzéŋgina qahac imi eney éréma inicma ewagina sohozac ménda zému?

²⁴ Waŋu momac yanda eney Anutuac bianŋac ara zéhicŋjima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiŋi ac zéma gésigési ac waŋ énécmimia wammac.

²⁵ Waŋu ewa qeriginaiguc ninij musaŋ musaŋgia imi usuya auyu hicŋjitegiŋu Anutuac sigémima mepésimima Anutunéŋ hélacnec suginaiguc keczac zéma zéaumu.

Ai areŋa méndacma mepé qepési ai memu.

²⁶ Imuac dacmuna héčna dimuhuc wambiŋ? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakeŋ ac zéma ackuazéč zéauauya zéma ac méréra zéma ac meleŋ meleŋ momacnec heanzac imuac imi moczoŋnéŋ nanŋé amuwij zé wamma memu.

²⁷ Méŋnéŋ ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhéc me haréwéc sac wai énécmigic zému. Waŋu momacnec qahac, néŋ ic méŋnéŋ zéyu tecgéyu ic méŋnéŋ zémac. Waŋu méŋnéŋ hénia melemma énézémac.

²⁸ Ac meleŋ méŋ ménda keczaciguc hénaoriŋ amaiguc ara qaiyu bénzéŋ kecmac, néŋ zéman zé eŋeyanec Anutuaru zémac.

²⁹ Waŋu Anutuac bianŋac ara zéhicŋjianzu imi bianŋac ara zéwiŋ zé ic éréhéc me haréwécnéŋ zému. Waŋu tosara imi nimma niŋgésimu.

³⁰ Waŋu ic méŋ momacnec taczac iwac muru Uŋa téréyanéŋ ackuazéč zéaumaciguc, walac hénima zézac inéŋ waima bénzéŋnec tacmac.

³¹ Ini momac yanda ninij héiqelima qeri efi mihičŋjimu niŋac bianŋac ara imi areŋa méndacma ic méŋnéŋ zéyu tecgéyu méŋnéŋ zéyu kemmac.

³²⁻³³ Anutu imi ai memaŋ zé sicsaoc qahac, néŋ luaeyaguc meanzac. Imuac niŋac bianŋac ara zézé ic ionac uŋahéčgina imi bianŋac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc kecanzu.

Météré ic momac yanda aŋoazoroiguc waŋanŋu ésécnec

³⁴ embac eney hénaoriŋ suginaiguc acgina waima bénzéŋnec kecmu. Ionac imi ac zému niŋac ménda zéénécmimia. Waŋu héna aciguc hezac séc euhéčgina méra bacŋinu kecmu.

³⁵ Ninij méŋac méŋ héiqeliwiŋ zé wanŋuiguc imi eŋaŋ amaiguc euhéčgina qesiénécmimu. Embacnéŋ hénaoriŋiguc ac wawaŋa imi gamuyaguc wanŋac.

³⁶ Anutuac ackuazéčnéŋ onac murunec hicŋjyec me eŋacnec sac kecŋic hicŋi énécmiyec?

* 14:21: Yes 28:11, 12

³⁷ Onarunec méjnénj eņeyawac niņu kua meme ic wanzac me Uņa téréyayaguc wanzaciguc imi ac oéncmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma niņtegicmac.

³⁸ Méjnénj méj hénia yomi ménda niņtegicmaciguc ic imi ménda niņmimia wammac.

³⁹ Imuac dacmuna héčna ini Anutuac bianjac ara imi zéhicņiwiņ zé seliseli wammu. Waņu ewa méréraiguc ac zézé imuac neuņ ménda héimu.

⁴⁰ Ai haka hénia hénia moczoņ sécyā ménda ogicma ai arenj méndacma wamma memu.

15

Kristo humuc igucnec qelima yarec.

¹ Dacmuna héčna buņa suruc hiabia énézéyi imuac ku énécmiwa ninzu. Imi mia ini bec aņgétigic. Aņgétima imuac qeriaiguc naņselima kecaņzu.

² Ini ackuazéc neņ énézéyi imi eņ ménda ninzénjgéma selianec késa kecziuguc imi ninzénj ninzénj imuac qeriaiguc aņgénjgina tiéncmimia wammac.

³ Ni néju meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyāiguc hezac séc Kristonénj késpedesicniawac wamma humuyec.

⁴ Humuyu téngégic kiwi téréyāiguc hezac séc ai meme haréwéc waņu muņguc humuc igucnec qelima yarec.

⁵ Yacma walac Kefawac hicņimiyec. Imuacnec tohotoho ichéra 12 ionac hicņi énécmiyu héņgic.

⁶ Imuacnec ninzénj ninzénj dacmuna 500 azoroma kecgi winini énécmiyu momacnec héņgic. Ionarunec sasalanénj qeliqeli keczu, néj efefianénj humugic.

⁷ Imuacnec éréma Yakobo hicņimiyu héņec. Waņu imuacnec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicņi énécmiyu héņgic.

⁸ Tetecgiaiguc naléna ménda héiyunec kembraņu téma hicņiyi nidac imuhucya acguc hicņinéņu héņi.

⁹ Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac suginaiguc mamayagina téngénj. Ni Anutuac hénāoriņ ununesi waņ énécmiyi imuac niņac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda sécgéanzac.

¹⁰ Waņu Anutuac ewa hia igucnec ni séčna wamma kecaņzua. Ewa hiawac buņa néņec imi eņ ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kunej yanda meyi, néj imi mia nena qahac, néj niguc momacnec kecaņzac Anutu iwac ewa hia igucnec.

¹¹ Neņ me ienerj imuhuc zéau énécmi ni imuhuc ninzénjgéma keczu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹² Kristo imi humuc igucnec qelima yarec imuhuc énézéni niņgicguc dimuhuc suginaiguc tosaránj humuc igucnec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu?

¹³ Humuc igucnec yacyac ménda hewacnec Kristo acguc muņguc ménda yabacnec.

¹⁴ Kristo ménda yareciguc ackuazéc nini zéauanzij imi eņomia wanzac. Waņu ninzénj ninzénjgina imi acguc eņomia wanzac.

¹⁵ Waņu imuacnec nini imi Kristonénj humuc igucnec meqelimiyyarec zéma héipuc ac waņ énécmiyi hénia imuac niņac Anutuac héipuc ic ikochéra kecziņ imi hicņitegiru ninicdabunec. Humuc igucnec yayac

qahac wambacnec Anutunéj Kristo humuc igucnec munjuc ménda meqeliwacnec.

¹⁶ Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc igucnec ménda meqelimiyyu yacbacnec.

¹⁷ Kristo imi humuc igucnec ménda meqelimiyyu yacbacnec ninzérj ninzérjgina imi acguc enomia wanu ini képésic qeriaiguc kecgicac kecbunec.

¹⁸ Wanu Kristoac qeriaiguc humuma keczu imi acguc qahac wandacnec.

¹⁹ Kristoac qeriaiguc neñaj ninjkumu wanjanzjin iminéj baec yomuac sac wambacnec ic embac sugginaiguc neñaj imi tosara onogicma ewa biricninaguc wambiñec.

²⁰ Néj Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarecac gau seli keczu ionac héla gocmia walac walac wanzac.

²¹ Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya.

²² Adamwac qeriaiguc ic embac moczoñ humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoñ kecec mihicñimu.

²³ Wanu areña zézéya séc méndacma hicñi énécmimac. Walac imi héla gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonéj lilingéma hayu iwac buña kekera.

²⁴ Imuac andiaiguc imi nalé tetcgia hamac. Inéj ic kewuya kewuya zéma ic qac buñaguc zéma kuc buñaguc imi moczoñ mebiré énécmima héñgaleñ ama areña yanda imi manjocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac.

²⁵ Inéj ic kewu kecmanec hazéchéra moczoñ eñeya héna duandiaiguc onopocmacac hezac.

²⁶ Wanu hazécya nalé tetcgiaiguc qemacac hezac imi humuc.

²⁷ Anutunéj iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocdarec.* Imuac iwawai moczoñ héna duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onoporec Anutu eñeya imi ménda toroqema zéyec imi hicñitegiczac.

²⁸ Iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi nanja eñeya acguc iwawai moczoñ héna duandiaiguc onoporec iwac muru sigémimacac hezac. Imi mia Anutunéj iwawai momac yanda imuac miñina kecma iwawai moczoñ imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmac niñ imuhuc wanjec.

²⁹ Qahac wanu, humuc ic ionac niñac wamma doku naecanzu imi enej némac wammu? Wanu humuc ic ieneñ kileñ ménda yacmuiguc némac niñac ic embac humuc ic ionac niñ wamma doku naec haka wanjanzu?

³⁰ Wanu nini némac niñac zérabéra qahaiguc emmanec kecbiñ?

³¹ Dacmuna hécna, ni Kristo Yesu Miñ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niñac wamma zéhiaru amumanec kecma ni kaiweya kaiweya humuanzua.

³² Ni Efeso ama areña yandaiguc baec icac niñkumu niñacnec sac wamma yan zécginañac yaré waniiguc imi némac héla méñ hicñinémmac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc oran humuwiñac hezac, imuac nezéléléñ wammanec kecbiñ hia zéwiñnec.*

³³ Ikoc wan énécmiwu niñac, ic ala biria enej haka hiabia mesohoanzu.

34 Ewa solan̄aiguc lilingéma kápésic ménda wamma haka solan̄a wamma kecmu. Onarunec tosanéñ Anutu ménda nimmianzu imuac gamugina nimmu niñac imuhuc zézua.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buña.

35 Tosianéñ yomhuc gezan̄ zému; Humuc ieneñ dimuhuc muñguc yacmu? Wañu séwi tanecgina imi dimuhucyanéñ yacmu?

36 Ac qelan̄a zézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanzu iminéñ ménda humumaciguc imi kekecyaguc muñguc ménda érémac.

37 Wañu iwawai himicanzu imi kecma érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néñ padi me tosara imi gocmianec himicanzu.

38 Wañu Anutunéñ eñeya ewa siñguc tanecgina énécmima gocmia hénia hénia imuac séc tanecgina hénia hénia hai énécmiyec.

39 Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, eñac eñac. Méñ imi icac séwi, méñ imi yan̄ onac séwi, méñ imi nei onac séwi, wañu méñ imi lambéc onac séwi.

40 Séwi tanec tosara imi Kurumeñarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, wañu kurumeñiguc kekera ionac edamugina imi séc méñ, wañu baeciguc kekera ionac edamugina imi séc méñ.

41 Kaiwe asaha imi séc méñ, maso asaha imi séc méñ, méñni sikiluc asaha imi séc méñ, wañu méñni sikilu eñan̄ edamugina imi eñac eñac.

42 Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziñ imi humuma qahac wawan̄a, wañu imuacnec yacyacwac buña imi ménda humuma qahac wawan̄a.

43 Iwawai eeya qahac imuhucyanéñ himicma iwawai edamuyagucnéñ yacbiñ. Iwawai bébélacgia himicma iwawai selianéñ muñguc yacbiñ.

44 Séwi busunéñ himicma uñawac tanecnéñ muñguc yacma kecbiñ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uñawac tanera imi acguc hezac.

45 Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicñihicñiya Adam imi séwiac ic kekecyaguc wan̄ec. ✧ Wañu Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmiawac uñawac wan̄ec.

46 Wañu walac imi uñawac buña qahac, néñ séwiyaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uñawac buña wan̄zac.

47 Walac imi baeciguc hicñiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumeñ igucnec hahaya.

48 Baecarunec imi moczon̄ baecac buña tanec, kurumeñarunec imi moczon̄ kurumeñac buña tanec ésécnec.

49 Wañu nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiñ imuhucyanec kurumeñ icac murunec tanec mewiy.

50 Dacmuna hécna ac méñ yomi zéwa niñgic; Sac zéma séwi busunéñ Anutuac héngalen̄ ama aren̄a yanda imi mératéc ménda an̄généñ timac. Wañu houhouyanéñ iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda an̄généñ timacac hezac.

51 Niñzu, neñ onac muru ac san̄a méñ zéwa niñgic; Nini moczon̄ gau seli ménda hewiy, néñ témuy tetcgiawac qarú focdac élan̄zan̄nec melemma qelia wambiñ.

52 Tomuy qarú humuc ic eneñ iwawai ménda houhouyanéñ muñguc qelima yacmu. Wañu neñan̄ acguc melemma qelia wambiñ.

⁵³ Séwi houmacac hezac yominéñ séwinina ménda houhouyawac usu éséc nec héini hiñgacmac. Humucac buña yominéñ hehe seliac buña héimac.

⁵⁴ Houhouyawac buña yominéñ hehe seliac buña héiyu humucac buña yominéñ kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéñ ogiru humuc imi qécgé mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoñ seligidacmac.*

⁵⁵ Humuc gi néma kucganéñ ogicqogic wambésémañ? Humuc gi waiga dimua?*

⁵⁶ Humucac waiya imi késpedes, wañu késpedesca kuha imi héna ac wanzac.

⁵⁷ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristonéñ nec ogicqogirawac kuc néncmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua.

⁵⁸ Imuac dacmuna soroc hécna seligima namma hérékeñ héréha ménda wamma nalé séc Miñ Kewuninawac ai seliseli wamma memu. Imi mia onac kuc qeqe ai iminéñ Miñ kewuac qeriaiguc eñ nec ménda sohomac.

16

Méra énécmimiawac haka.

¹ Deguc yomi imi ic embac téréya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia hénaorinj énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu.

² Sondaya Sondaya* ini eñac eñac soukiwa miñicñigic saméñaguc he énécmiyu séc goiya héima toroqema haigic tacmac. Eñ kecgic onaru hawa soukiwaguc qutulañgéwu niñac.

³ Onaru hamañ imuaru ic tosarawac niñgic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu.

⁴ Wañu nuac niñgic sécgéyu ni acguc kemba Ieneñ niguc momac nec hia kembinñ.

Eñeya méra mimac niñ énézéyec.

⁵ Ni Makedonia baec imi qericma kemmanñ zé wanzua imuac Makedonia baec qericma kemmaguc onac muru hama inicmanñ.

⁶ Hama iniguc kecmanñ gezañ. Iniguc kecba nalé sanjeña imi hia kendacmac. Imi mia imuhuc wamba eneñ mia hénana mindinjima méli néñu imuaru me imuaru kemmanñ.

⁷ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu onac muru hama iniguc nalé tosara kecmanñ zé ninzua. Imuac mia nalé yomuac imi onogicmanec hotoñadac inicmanñ zé ménda wanzua.

⁸ Ni Efeso ama areña yandaiguc kecba ai meme 50 imuac kendoñ wammac zéma ninzua.

⁹ Héna imi yomuhuc; Ai kuneñ yanda hélaguc sasala miñicñimañac séc nagu bérénggé néñu, hazéc ic acguc sasala hicñjima keczu imuac mia imuhuc ninzua.

¹⁰ Timoteonéñ onaru hamaciguc héngalenñ wammigic bac yandi yandi ménda wamma sugcinaiguc kecmac. Ic imi ni éséc nec Miñ Kewuac ai seliseli wamma meanzac héna imuac niñac imuhuc wañmimiawac hezac.

¹¹ Imuac iwac niñac niñgic mamaya ménda wammac. Wañu luaeguc mélimigic nuaru liliñgéma hamac. Ni zéma ninzéñ ninzéñ dacmuna hécna imi iwac mambéc kecziñ.

* 15:54: Yes 25:8   ✧ 15:55: Hos 13:14   * 16:2: Girik aciguc; Sondawac ai meme walac walaha séc.

¹² Ninzéh ninzéh dacmuna Apolo iwac imi dacmuna tosara iniguc onac muru kemmu niñ hatac sasala zénañgé miyi, néñ nalé yomuac imi kemman zé kileñ ménda efizac. Wanju nalé méñac niñu sécgye hamac.

¹³ Ini qeriginanéh técgina nimma kecma ninzéh ninzéhiguc nanjeligima ic hélawac séc seligima kecmu.

¹⁴ Wanju ai memu séc goi héihéiyaguc mema wammu.

¹⁵ Ini Sitefana zéma hena géséhéra ieneñ Akaia baeciguc walac walac ninzéh ninzéh ic embac wañgic imi zéma météré ic embac welen qeéncmiwiñ zé efianzu imi ini ninzu. Imuac ini zénañgé énécmizua.

¹⁶ Ic embac imuhucya zéma tosara momacnec ai mema kucqeque wañan zu séc acgina niñtoho wañ énécmimu.

¹⁷ Stefano zéma Fotunata zéma Akaiko ieneñ imi onac wañ néñu kic tanecgina késama hayic ewana hiaruyu kecanzua.

¹⁸ Ieneñ imi ni zéma ini momacnec ewa qerinaiguc ségiségi mihicñi nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya imi niñénécmimu.

Tetecgiawac yaizézé ac.

¹⁹ Asia baeciguc hénaorij tunja tunja keczu imi eneñ onac yaizézégina zézu. Akila zéma Priska zéma amagiraiguc hénaorij tocgoan zu imi eneñ acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézégina zézu.

²⁰ Ninzéh ninzéh dacmuna momac yanda acguc yaizézégina zézu. Imuac eñaoc kircne téreya wañamuma yaizézégina zéamumu.

²¹ Yomi Paulo ni nena mérananéñ oma yaizézégina zézua.

²² Méñnéñ méñ Miñ Kewu goiya ménda héimac imi saecyaguc wammac. Miñ Kewunina gi hawésémañ!†

²³ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hianéh iniguc hema kecmac.

²⁴ Goi héihéinanéh Kristo Yesuac qeriaiguc tunj iniguc momacnec hema kecmac. ‡

† 16:22: Aram aciguc; Marana ta.

‡ 16:24: Kiwi méranéh ooya tosaraiguc kiwi yomuac

tetecgiaiguc, Hélacnec! ogic hezac.

2 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siŋ niŋac Kristo Yesuac Méliméli ic waŋi ni Paulo zéma ninzéŋ ninzéŋ munanina Timoteo niri hénaorinŋ Korinti ama areŋa yandaiguc keczu zéma ic embac téréya Akaiia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic;

² Neŋaŋ Maŋgocnina Anutu zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenéh onac muru he énécmimac.

³ Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac Maŋgocya Anutu mepésimiwiŋ. Inéh wésé niniŋac Maŋgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczoŋ imuac Anutu kecaŋzac.

⁴ Inéh zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac waŋ nénécmianzac. Waŋu neŋaŋ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiŋ iminéŋnec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzéŋnec qeri mebélac qebélac waŋ énécmiwiŋ.

⁵ Imi mia hénia yomuac niŋac imuhuc zézua; Kristoac qeŋzeŋ manzeŋnéŋ neŋaŋ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéŋ Kristoac murunec hama neŋaŋ muru qesalecgé nénécmizac hénia imuac niŋac imuhuc zézua.

⁶ Nini zéra waiya mihicŋjima kecaŋziciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma aŋgéŋ tiénécmiawac niŋac, waŋu nini qeri mebélac qebélac waŋ nénécmiawac kecaŋziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niŋac, qeri mebélac qebélac iminéŋ onac muru ai meyu zéra béra nini mihiŋzianziŋ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatéŋ wamma naŋselimu.

⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecaŋzu ésécnec qeri mebélac qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni ninzua imuac niŋac niŋkinzéŋnina onac muru hezac imi mimiŋzalia qahac.

⁸ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niŋac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éréyiŋ imi ini ménda nimmu niŋac ménda wanziŋ. Nalé imuaru zéra waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niŋkinzéŋ imi acguc waiyiŋ.

⁹ Humucac buŋa zétécgé nénécmimia zéma niŋni hélaqac waŋec, néŋ haka imuhuc hicŋi nénécmiyec imi mia nini neŋaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiŋ niŋac imuhuc hicŋi nénécmiyec.

¹⁰ Waŋu inéh mia humucac déc igucnec metecgé nénécmiyec. Waŋu toroqema metecgé nénécmimac. Waŋu muŋgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niŋkinzéŋnina haianziŋ.

¹¹ Waŋu ini acguc toroqe nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanéh nanjé nénécmima zéweleciguc ewa hiawac ai buŋa nénécmiyu iminéŋ ai meni, nonac niŋac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

¹² Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geŋ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma keŋhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niŋtegcic qinŋtegciguc qahac, néŋ Anutuac ewa hiayaiguc

héima namma ai meanziŋ imi nonac ewa qeri solanŋ ninanéŋ héipuc wanŋ nénécmizac. Wanŋ nini imi imuac niŋni eeyaguc wanŋanzac.

¹³ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, Nini kiwi tosara qahac, néŋ ini hia olomma hia niŋtegicmuac séc imuhucya sac oénécmianziŋ. Ini niŋasaridacmu zéma niŋkewu wanŋ énécmizua.

¹⁴ Ini hénianina bakianec sac niŋasarianzu imuac séc Miŋ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wanní, ini acguc nonac zézé ségiséginina wammu.

¹⁵ Ni imi hélacnec niŋzénŋéyi. Hénia imuac niŋac onac muru walac hamaŋ zé niŋarenŋéyi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mérianŋinaguc wammu.

¹⁶ Hénaiguc keŋ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc muŋguc Makedonia baec imuacnec onac muru liliŋgé hawa méli néŋu Yuda baeciguc kemmanŋ zé niŋ arenŋéyi.

¹⁷ Ini niŋŋic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc wanŋi tanec wanŋzac me séwinawac siŋ méndacma eŋ hia hia qahac qahac zéma niŋarenŋéyi tanec wanŋzac me?

¹⁸ Anutu imi ménŋzé ménŋzéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duŋa melemma qahac ménda zémanŋ.

¹⁹ Ni zéma Siliwano* zéma Timoteo nenenŋ Anutuac naŋa Yesu Kristo iwac hénia imi sugginaiguc zéau énécmiyiŋ. Wanŋ inéŋ hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niŋac iwac muru imi hia sac heanzac.

²⁰ Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoŋ yanda hia zézéya. Imuac niŋac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianziŋ.

²¹ Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéŋ météré nénécmiyec imi mia Anutu.

²² Inéŋ mia eneya qara asé kiwi ésécnec ewa qerinaiguc oma Uŋa Téréya nénécmiyec. Wanŋ Uŋa Téréya iminéŋ iwawai kecma hicŋi nénécmimac imuac qérawia wanŋzac.

²³ Ac geriwiguc wanŋ énécmiwi niŋac ni Korinti ama arenŋa yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunéŋ qeri uŋanawac héipucya wanŋzac.

²⁴ Ini niŋzénŋ niŋzénŋiguc naŋselima keczu imuac niŋac, nini onac niŋzénŋ niŋzénŋ imuac galeŋ kecziŋ zéma ménda zézua, néŋ néwécgeŋa iguc ini ségiségigina mihiŋŋimu niŋac, ai momacgina kecziŋ.

2

¹ Hénia imuac niŋac, ni onaru muŋguc ewa goronaguc ménda hamaŋ zé niŋselizua.

² Ewa biric mihiŋŋi énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihiŋŋi miyi i qahac wanŋ, ic diminéŋ ewa hia mihiŋŋi nénzac?

³ Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac hénia imi onac muru hamaŋ nalé imuaru ewa hia mihiŋŋi némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihiŋŋiwi niŋac. Ni imi nuac ewa hianéŋ momac yanda onac ewa hia wammac zéma niŋkumuzua.

⁴ Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic masina sasala mayec imuac niŋac kiwi imi oénécmiyi. Wanŋ imi mia yéwéri mihiŋŋi énécmimanŋ

* **1:19:** Roma ic eneŋ Silawac Siliwano zéanŋic.

nijac qahac, néj onac sijna sasala késa kecua imi nijtegicmu nijac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

⁵ Mérénéj méj waju ewa biric hicnijacicug imi, netecgéma ogicma zémanj zé ménda wanzua, néj zékanj zékanj zéwa, inéj imi nuacnec ménda mihicnijac, néj hénaorij moczoj yanda mihicij énécmiyec tanec wanzac.

⁶ Sasalanéj ic imuhucyawac zémindinj qemindinj wammigic nimba sécgézac.

⁷ Imuac nijac néwécgejác kápésicya waimima ewa qeria mebélacgéjic. Ewa biric ogicogicyanéj hélanzimiwac nijac.

⁸ Imuac zéwelec énécmizua, sij nijmimanec keczu imi mewininigic seligimac.

⁹ Ni imi ini ackuazéc moczoj nijtohoanzu me qahac imi batucgé nimmanj zéma kiwi imi oénécmiyi.

¹⁰ Ic méjác méj kápésira waimigic ni imuhucyanec waimimanj. Képésic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac nijac wawaja.

¹¹ Nini Biria minjanawac nininj qambaranj imuac qelanj ménda kecziñ imuac nijac Biria minjananéj ikoc waj nénécmiwac nijac imuhuc wanzua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buja suruc hiabia zéau énécmimanj zé Troa amaiguc kenj nalé imuaru Minj Kewuninanéj nijnéju ai memec sanjulanj méj auma nanec.

¹³ Waju ni ninzérj ninzérj dacmuna Tito imi ménda mihicijiyi imuac nijac nuac ewa qerina imi hia ménda mebélacgéyi, néj yaizézé ac waj énécmima Makedonia baeciguc kenj.

¹⁴ Waju Anutu ewa hia ac wammiwij, inéj nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc onogicanzij. Waju Kristo nijmimia imuac héménja hiabianéj nejanj murunec saima baec séc sécgéma kenjazac.

¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buja ionac sugginaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héménja wanzij.

¹⁶ Tuñ méjác muru héménja iminéj humucac buja tanec waju humuciguc onagicma kemmac, néj tuñ méjác muru imi héménja iminéj kekecac buja waju kekeciguc onagicma kemmac. Ic mérénéj ai buja imuac sécyá wammac?

¹⁷ Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihicijwij zé wainjiguc doku haianzu ésécnec Anutuac ackuazécnérj diwi qiwilija ménda wajanzij, néj nini imi Anutunéj méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianzij.

3

¹ Nini nejaoc zénañgé amuwij zé muñguc hénima ac zéziñ? Nini ic embac tosara ésécnec zénañgé ac kiwi onac muru haini hamac me, onac murunec nonac muru kiwi imuhucya haigic hamac nij qesi énécmiwijac ménda hezac. Ini nijgic imuac wambijac hezac me?

² Eñaoc mia kiwinina wanzu. Imi mia ewa qerininaiuguc ooya. Ic embac momac yanda oloñ nimmuac hezac.

³ Ini imi Kristoac kiwi héndérj héndénja kecgic héngaleñ waj énécmima keczij. Waju kiwi imi kirifi dokuyanéj ménda ooya, néj Anutu kekecyaguc

iwac Uñanéñ ooya. Wañu Kiwi imi hoc hilañaguc ménda ooyanéñ ic embac ewa qerininawac hilañaguc ooya.

⁴ Niñkinzéhñina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziñ.

⁵ Iwawai imuac me imuac imi moczoñ neñañ murunec zéma neñaoc sécnina hezac imuhuc ménda zéma nimbiñ. Néñ sécnina séc he nénécmizac imi Anutu arunec zéma nimbiñ.

⁶ Inéñ mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambiñ zé niñkinzéhñina mihicñi nénécmiyec. Imi mia kiwiyanéñ nec qahac, néñ Uñayanéñ nec, kiwinéñ nunuhumuanzac néñ Uñanéñ kekec mihicñi nénécmianzac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷ Kiwi hoc hilañaguc néndérgéma ooya, humuc mihicñi nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneñ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaña, imuac niñac wamma héñsosolima hémmuac séc qahac wañec.

⁸ Uña téréyawac ai imi séc ménéñ ogicma edamuyaguc ménda wammac me?

⁹ Képésicginaguc zétecgé nénécmiawac ai imi edamuyaguc wanzaciguc, solañaguc zénénécmimia imuac ai imi edamuya qesalecgéma mamaya wanzac!

¹⁰ Imi hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Edamuya ogicogicya méñnéñ hayu becñec edamuyaguc kerec imi mia mepé qepésiyaguc ménda wanzac.

¹¹ Kecma qahac wawaña imuhucyanéñ edamuyaguc wanzaciguc heheseli heheya iminéñ edamuya ogicma kuneñ nec wanzac.

¹² Nini imi niñkumu imuhucyaguc kecziñ, imuac niñac, bac yandi yandi qahac, haihaka wañanzñi.

¹³ Mosenéñ Israel qelihéra imi iwawai kecma qahac wawaña imuac tetcgia imi ménda héñ sosolimu niñac kereñnéñ eñeya kic tanera hoturu amuma kerec. Wañu nini imi imuhuc ménda wañanzñi.

¹⁴ Néñ éréma deguc acguc imi eneñ ewa seliseli wañ énécmimia wañu sisipac ac wahala oloñ niñanzu nalé imuaru kereñ imi ménda augic heanzac. Wañu kereñ imi Kristoac qeriaiguc auyu mazac.

¹⁵ Wañu érékecma deguc Moseac kiwi oloñanzu nalé imuac séc kereñ imi ewa qerigina hoturu énécmimanec hezac.

¹⁶ Wañu méñnéñ Miñ Kewunina Yesuac muru melemma kemmac nalé imuaru mia kereñ imi aumimia wammac.

¹⁷ Miñ Kewunina imi Uña keczac, imuac niñac imuac me imuac Miñ Kewuninawac Uña keczac imuaru mia qutuma keñha wawaña hezac.

¹⁸ Neñañ momac yanda imi kic tanecninaiguc kereñ qahac Miñ Kewuninawac edamu imi wikiñiguc héñziñ ésécñec héñanzñi. Héñni Miñ Kewuac Uñanéñ wañ nénécmiyu iwac tanecac séc melemma edamuya décyá méñac murunec emma méñac muru kereñanzñi.

4

Iwawai eeyagucnéñ kewuc nomuñ qeriaiguc hezac.

¹ Imuac niñac Anutuac wésé niniñiguc ai yomi késa kecziñ imuac nini qeri mama ménda wanziñ.

² Néh Imuac gamu qeçe haka sasaŋgiaiguc wawaŋa imi waima diwi qiwiliŋ haka héŋacya mema Anutuac ackuažéc imi ménda mohosowiŋ, néŋ ac héla zéau énécmima Anutuac kiwaiguc icya icya ionac ewa qeriginanéh kétéŋkétéŋ waŋ énécmiyu niŋgési nénécmimu niŋac neŋaoc mewinini amuanziŋ.

³ Neŋaŋ buŋa suruc hiabia imi kereŋaguc hezaciguc imi humucac buŋa ionac muru sac imuhuc hezac.

⁴ Ionac muru imi Anutuac kic tanera Kristoac buŋa suruc hiabia imuac edamuya imi ménda hémmu niŋac baec yomuac baniara ginanéŋ ménda niŋzégéanžu ionac ewa qerigina hoturu énécmiyu kecžu.

⁵ Hénia yomuhuc niŋac ac imuhuc zéma mazua, Nini imi neŋaŋ niŋac ménda zéau énécmianziŋ, néŋ Kristo Yesu imi momac yanda neŋaŋ Miŋ Kewu kecžac imi zéma Yesuac niŋac wamma nini onac welenj qeçe ic kecziŋ imi zéau énécmianziŋ.

⁶ Hénia imi yomuhuc; Siŋi tunumaŋ qeriaiguc asac mararaŋnéŋ qetagaliju zéyec Anutu iminéŋ waŋ nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niŋmimiawac asac mararaŋ hemizac iminéŋ neŋaŋ ewa qerininaiguc qetagali nénécmianžac.*

⁷ Neŋaŋ imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnéh memeya séwinina imuac qeriaiguc késa kecziŋ. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néŋ neŋaŋ muru ménda hezac imi niŋtegičma kecbiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

⁸ Néwécnec néwécnec hélanzi nénécmianžu, néŋ hézé hézézaya ménda waŋanziŋ. Kukuderec mihičŋi nénécmianžu, néŋ kucmama ménda waŋanziŋ.

⁹ Nunuhéi waŋ nénécmižu, néŋ ménda wai nénécmiyu kecanziŋ. Qeŋaŋgé nénécmianžu, néŋ ménda birima qahac waŋanziŋ.

¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buŋa imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buŋa aguc séwininaiguc hičŋitegiuru hémmu.

¹¹ Imi mia Yesuac kekecnéh séwinina houhouyawac buŋa imuaru hičŋitegiuru hémmu niŋac neŋaŋ kekecninaguc nalé séc Yesuac niŋac wamma humucac déciğuc nonopocgič kereŋanziŋ.

¹² Imuac humucnéŋ nonac muru ai meyu kekecnéh onac muru ai mezac.

¹³ Ni niŋzégéyi imuac zéauyi* imuhuc ooyawac hezac ésecnec, nini niŋzéh niŋzéhac ewa qeri imuhucya késa kecziŋ, imuac niŋac nini aguc niŋzégéziŋ imuac zéauziŋ.

¹⁴ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, Miŋ Kewunina Yesu meqelimiyc inéh mia Yesuguc nini aguc meqeli nénécmiyu iniguc momacnec iwac wésiaiguc nambiŋ zéma niŋtegičziŋ.

¹⁵ Imi hélacnec, nini imi Anutuac ewa hiayanéh sécgé énécmiyu ic embac sasalanéh ewa hia ac zésaima keŋgič Anutuac muru edamuya hemimac niŋac haihaka nina moczoŋ yanda imi onac hia niŋac wamma meanziŋ.

¹⁶ Imuac nini qeri mama ménda waŋziŋ. Séwi icninanéh zažagima keŋzac, néŋ qeri icnina imi naléya naléya qelimanec keŋanžac.

¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoŋa dac meanziŋ zéra béra efefia iminéŋ edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihičŋi nénécmimac.

* 4:6: Hén 1:3   * 4:13: Leg 116:10

¹⁸ Héhéŋa imi hotoŋa dac hemac, néŋ ménda héhéŋa imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanéŋ héhéŋawac séc imuac qahac, néŋ kicninanéŋ ménda héhéŋa imuac kic hihi wamma kecaŋziŋ.

5

Kurumeŋ amaiguc tacyac wambij.

¹ Kic hihi wamma kecaŋziŋ imuac hénia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac waŋu, ama méŋ Anutunéŋ menénéc mimia, méranéŋ ménda memeya, ou kurumeŋiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi ninziŋ.

² Imi sac qahac hénia méŋ imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisiŋ wamma kurumeŋac séwi ama héinénécmiyu mewij zé qerini-nanéŋ késama mambéc kecziŋ.

³ Imuhuc héiwiŋiguc, katanec ménda nanni ninicmu.

⁴ Hali yomuac qeriaiguc kecma bisi qatéŋiguc yaiwisisiŋ waŋanziŋ imi hetecgéwiŋ niŋac qahac néŋ imuac qahaiguc méŋ qeliawac héini houhouyawac buŋa imi kekecnéŋ qécgémac niŋac imuhuc waŋanziŋ.

⁵ Waŋu Anutunéŋ mia haka imi mihični nénécmima Uŋa Téréya nénécmiyec. Waŋu Uŋa Téréya iminéŋ haka tosara kecma hični nénécmimac imuac asé kiwi waŋ nénécmizac.

⁶ Imuac niŋac nini baecac séwi halininaiguc kecaŋziŋ nalé imuaru imi Miŋ Kewunina ou keru nini lakec you neŋacnec kecaŋziŋ imi ninziŋ, néŋ kileŋ nalé séc niŋkinzéŋninaguc kecaŋziŋ.

⁷ Imi mia nini kicninanéŋ héhéŋa imuaru qahac, néŋ ninzéŋ ninzéŋiguc kecaŋziŋ.

⁸ Nini niŋkinzéŋninaguc, waŋu efima séwiac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miŋ Kewuninaguc kecbij zé waŋanziŋ.

⁹ Imuac nini kecbij me waima kembijiguc, ségiségi mihični miwiŋ zéma niŋselima kecaŋziŋ.

¹⁰ Hénia imi mia yomuhuc, neŋaŋ moczoŋ yanda Kristoac zégésigési tatac imuac wésiaiguc wininima namma neŋac neŋac séwininaiguc kecma wawaŋa meme hia me biria waŋij imuac séc méndacma bakia mewijaŋa hezac.

Miŋ Kewuac luae qeqe ai.

¹¹ Miŋ Kewuninawac bac yandi yandi imuac hénia niŋtegiŋanziŋ, imuac niŋac ic embac tosara zénaŋgé énécmiziŋ. Waŋu nini miŋ séc Anutunéŋ niŋyaccgé nénécmizac. Waŋu ini acguc ewa kétij kétij waŋ énécmiyu niŋyaccgé nénécmizu zéma niŋkumuzua.

¹² Nini muŋguc neŋaoc ménda zénaŋgé amuziŋ, néŋ eŋaoc nonac niŋac niŋgic zézé ségiségi ginaguc wammu niŋac nalé titiŋa méŋ mihični énécmiziŋ. Waŋu tosara ewa qeriac buŋa niŋac qahac, néŋ séwiac buŋa niŋac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia melené énécmimu.

¹³ Nini ewa soho kecziŋiguc imi Anutuac wamma imuhuc kecziŋ. Waŋu nini ewanina hia kecziŋiguc imi acguc onac niŋac wamma imuhuc kecziŋ.

¹⁴ Momacgucnéŋ momac yanda neŋaŋ niŋac wamma humuyec. Imuac niŋac neŋaŋ moczoŋ humuyiŋ imi ninzéŋgézua. Hénia imuac niŋac Kristoac goi héihéinéŋ hinocgé nénécmizac.

15 Waŋu kekecguc kecaŋziŋ neŋaŋ imi muŋguc neŋaŋ niŋac wamma ménda kecbiŋ, néŋ neŋaŋ niŋac humuma muŋguc qelima yarec iwac niŋac wamma kecbiŋ niŋac inéŋ momac yanda neŋaŋ niŋac humuyec.

16 Imuac degucmuanec ic méŋac méŋ séwiya hémma ménda nimbiŋ. Nini Kristo acguc séwiiguc hémma niŋi, néŋ muŋguc méŋ imuhucyanec ménda niŋaŋziŋ.

17 Imuac ic méŋnéŋ méŋ Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keŋec, néŋ héŋgic, qelia hazac.

18 Haka imuhucya imuhucya moczoŋ Anutuac murunec hiŋhihiŋiya. Inéŋ Kristoac qeriaiguc ewa momac mihiŋci nénécmiyec. Waŋu ewa momac mihiŋci énécmiawac ai buŋa qenénécmiyec.

19 Imi mia Anutunéŋ képésicnina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eneyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihiŋci nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihiŋci mihiŋciyawac ackuazéŋ imi méraninaiguc hai nénécmiyec.

20 Hénia imuac niŋac nini imi Kristoac kua meme ic wamma Anutunéŋ neŋaŋ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécnec Kristoac nanaŋiguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézéŋua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu.

21 Anutunéŋ neŋaŋ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solaŋ dindiŋawac buŋa wamma kecbiŋ niŋac Kristo képésic méŋ ménda waŋec, néŋ képésic ic tanec nimmiyec.*

6

1 Anutuguc momacnec ai meanziŋ neneŋ énézéziŋ, Anutuac ewa hia imi eŋ ménda késa kecmu.

2 Imuac Anutunéŋ yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac* ✧ Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanzac, ninzu, deguc imi aŋgéh titiac naléya wanzac!

3 Aininaiguc gocya mihiŋciwu niŋac nini haihaka qonzon tongé énécmimia méŋ ménda hai énécmianziŋ.

4 Néŋ ainina meanziŋ séc Anutuac welen qeŋe ic kecziŋ zéma imuac séc neŋaocnec mewinini amuma yéwéri hénia hénia eneŋa yomuhucyaiguc naŋ selianziŋ, zéra waiya, yéwéri, waizalaŋ,

5 nunuhéi, hésa ama, qewelon waŋ nénécmimia, ai yanda, gau qeŋe, yaka niŋ humuc,

6 météré amuma kekec, ninin ai, bisiqatéh wamma kekec, qambaŋtoho, Uŋaguc kekec, goi héihéi héla,

7 Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solaŋawac sou méra héi kananinaiguc késa kekec,

8 edamuiŋc me mema titiŋguc, qac buŋa hia me biria, ic héla kecni ikoc ic zénéécmimia,

9 ic enomia tanec, néŋ ic qac buŋa ninaguc kecma, ic humumia tanecnéŋ kekecniŋaguc, haka biriawac bakia meziŋ tanecnéŋ ménda humuziŋ,

10 ewa biric kekec tanecnéŋ nalé séc ségiségininaguc, maŋeŋeya tanec, néŋ sasala mériaŋ mihiŋci énécmianziŋ, iwawai méŋ ménda késa kecziŋ tanecnéŋ iwawai moczoŋ yanda he nénécmizac.

* 5:21: Me képésicac mulu. * 6:2: Énépésimaŋac séc wanzac. imuaru gezac qema niŋénécmizua, waŋu aŋgéh titiac naléiguc méra énécmizua. ✧ 6:2: Yes 49:8

¹¹ Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac.

¹² Nonac goi héihénina imi moucmoucgia qahac néj iminéj onac ewa qerinaiguc mouc moucgiawac hezac.

¹³ Ni nambérac héčna énézéanzua éséc nec énézézua imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyangigic moucmoucgia imi qahac wanju.

Ic ninzéj ninzéngina qahac iniguc ewa koronj koronj ménda wammu.

¹⁴ Solanj dindiņa zéma héna ac logiloginéj dimuhuc séc érééréj wammaoc? Asac maranņ zéma siņi tunumaņnéj dimuhuc ala wanjumaoc? Imuac niņac ini imi ménda ninzéngéanzu iniguc ewa koronjkoronj ménda wammu.

¹⁵ Kristo zéma Beliaru† ierenj némaciguc ewa momac wammaoc? Ninzéj ninzéj icnéj ic méj ménda ninzéngéanzac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc?

¹⁶ Anutuac ocmuņ zéma baniara ierenj némaciguc niņni momacguc wammaoc? Anutunéj zéyec éséc nec neņaj imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuņ kecziņ. Imuac mia Anutunéj yomuhuc zéyec; Ni ionac suginaiguc keņha wamma i iniguc momac nec kecmaņ, ni ionac Anutugina wamba ienenj nuac ic embachécna wammu.*

¹⁷ Miņ Kewunéj yomuhuc zézac, Imuac ini ionac murunec éréma héj héima kecmu. Wanju iwawai sigiginawac buņa qeņeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc wanģic, neņ héihéré énécmimaņ.

¹⁸ Neņ onac maņgoc waņ énécmiwa ini nuac nambérac héčna wammu. Medac medac wandac wandac miņinanéj imuhuc zézac.*

7

¹ Ala sorochécna neņaj imi sisipac ac zéma maziņ imuhucyawac késa kecziņ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiņ. Kecma kekec téreya imi mesolananima séwinina zéma uņaninawac haka biria hénihénia iguc nec météré amuma kecbiņ.

Pauloac zézé ségiségiya.

² Ini ewa qerigina ménda aņgérj tinéncmimu. Nini méņac méj haka biria ménda waņ énécmiņiņ. Méņac méj ménda meberi énécmiņiņ. Wanju iwawaigina eņ ménda onagirinj.

³ Ni késpedesigina zéhicijimaņ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi éséc nec, nonac ewa qerinaiguc kegcic momac nec kecma momac nec humuwij niņac imuhuc énézézua.

⁴ Ni niņkinzéngéma énézézua. Ni onac niņ nimba zézé bipiginaguc wanju qeri mebélac qebélac hakanerj sécgé neņanzac. Wanju zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginéj qesalecgé neņanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Makedonia baeciguc hayiņ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac kerinj, néj héna séra séc zéra waiya mihicijiyiņ. Séņgaņgeņiguc tualeficnéj, ewa qerinaiguc bac yandi yandinéj he nénécmiyec.

⁶ Néj Qeri mama wawaņa qerina mebélacgé nénécmianzac Anutu inéj mia Tito hayu qerina mebélac nénécmiyec

† 6:15: Beliaru imi Sacdanac qara méj, qac imuac hénia imi Ikoc miņina. * 6:16: Lew 26:12, Yer 32:38, E3k 37:27 * 6:18: 2Sa 7:14, 2Sa 7:8

⁷ Tito hayec imi sac qahac néŋ meseli wammigic meme seli onarunec mihicŋiyec imuac suruc wamma ini qerinéŋ késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiacgina zéma, qeri siŋgina nuac hezac imuac suruc momacnec waŋ némma qerina mebélacgé néŋu ségiségi wammanec waŋi.

⁸ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, ni kiwina oénécmima niŋyéwéri mihicŋi énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néŋ kiwi iminéŋ nalé hotoŋa dac sac niŋyéwéri mihicŋi énécmiyec imi niŋasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua.

⁹ Ni deguc ségiségi wanŋua imi mia niŋyéwéri mihicŋi énécmiyi imuac niŋac qahac, néŋ niŋyéwéri ginanéŋ énépésima keŋ onoporu ewa hakagina melenŋic hénia imuac niŋac mia. Ini Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwérigic imuac niŋac kiwi nonac murunecnéŋ héna méŋac méŋiguc haka méŋac méŋ ménda mebiré énécmiyec.

¹⁰ Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwéri waŋanŋiŋ imi kecma ménda nimbiri amuwih. Niŋyéwéri imuhucyanéŋ ewa hakanina hainetec mihicŋima anŋéŋ titiiguc nonagicma keŋanŋac. Waŋu baecac niŋyéwéri imuhucyanéŋ humuc mihicŋi nénécmianŋac.

¹¹ Héŋgic, Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwéri kecec imi yéwéri qe-riaiguc eŋaŋ héniagina qitiric zéaumu niŋac ewa qeriginaiguc wésé polanŋ dimuhucya, zésolanŋi amuamuya dimuhucya, qerigina kétéŋkétéŋ dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéŋ késama mambéc kecec dimuhucya, qeri siŋ dimuhucya, zémindiŋi qemindiŋi dimuhucya mihicŋi énécmiyec.

¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic méŋ késpedes waŋec me ic méŋ késpedes eŋ wammimia iorac niŋac qahac, néŋ qeri siŋginanéŋ Anutuac kiwaiguc onac muru hicŋi énécmimac niŋac oénécmiyi.

¹³ Waŋu ai imuacnec nini héibélac qéibélac waŋ nénécmimia wanŋiŋ.

Waŋu Titoac qeri uŋanéŋ onac niŋac wamma qeri bénzéh mihicŋiyec. Imuac niŋac ewa qerininna mebélac gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi niŋac nini ségiségi wammanec wamma kecŋiŋ.

¹⁴ Ackuazéc énézéyiŋ imi moczoŋ héla wanŋac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wanŋac, imuac niŋ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda ninzua.

¹⁵ Ini moczoŋ bac yandi yandi wamma zénéŋ hirihiri wamma héihéré mima ara niŋtoho wammigic imuac niŋ qelima ewa qeriyanéŋ onac muru moczoŋ kendacŋac.

¹⁶ Ni solananeŋ niŋkinzéŋgé énécmizua imuac niŋac ségiségi wanŋua.

8

Haihulac haka.

¹ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna Anutunéŋ Makedonia hénaoriŋ goi héihéiya qeénécmiyec imi ini nimmu niŋac wanŋua.

² Zéra waiyawac manam batuc kunerŋ yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu maqeŋe osiqosiyaguc kilenŋ haihulac wamma halenŋina kunerŋ yanda alenŋ alenŋ késama haigic.

³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ienenŋ hia wammuac séc halenŋ hai énécmima eŋaŋ ewa siŋgina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic.

4 Ienej imi ic embac téréya tosara welenj qeénécimima halerj hai énécmimiawac ai imuaru toroqewinj zé ninjénécmiwinj nijac hélacnec zéwelec nénécmigic.

5 Kic hihî wanjij imuacnec sac qahac néj toroqema ienej walac enaj kekecgina Minj Kewuninawac muru haimigic, wanju imuhucyanec Anutuac ewa sinjigac nonac muru hai nénécmigic.

6 Titonéj bec suginaiguc ai imi héniyec imuac nijac ewa hiawac halerj ai imi meyacgéma metecgémac nijac zénaŋgé mizij.

7 Ini ninzéh ninzéh zéma ackuazécgina zéma nininjina zéma wésé polangina zéma goinina héianzu ai imuhucya moczoŋiguc séc méj ogicma wamma meanzu ésécnec ewa hiawac halerj haihai aiiguc acguc imuhuc séc méj ogicma wamma memu.

8 Ni zéseli énécmima ménda zézua, néj onac sinjina iminéj hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polanj hakaginaguc haiséséc wamma ninjésima keczua.

9 Imi mia hénia yomuhuc nijac imuhuc zéma mayi; Minj Kewunina Yesu Kristoac ewa hiyawac haka yomi ini ninzu. Inéj eneya maqeqeya néj nec ini sécgina séc wamma kecmu nijac eneya saméj bipiyaguc kerec, néj onac nijac maqeqeya wanjic.

10 Ai imuac mia nininjna zéwa ninjic iminéj nanjé énécmimac. Ini yawuj emumuac walac ai imi hénima megic. Wanju imi sac qahac ini imuac munjuc wammaŋ zé ewa sinjina he énécmiyec.

11 Imuac ai imi mema medacmu. Wanju wésé polanjina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu.

12 Wammuac sinjina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wanju ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac.

13 Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimanj nijac qahac, néj séc érérehj wanju kecmu nijac.

14 Onac saméjaginanéh ionac mété qététaŋginawac, imuhucyanec ionac saméjaginanéh onac séc mété qététaŋginawac haigic kenja wanju, séc érérehj hiabia wammac.

15 Imuac mia yomuhuc ooyawac hezac, sasala tocgégic imi enej saméja ginaguc ménda wanjic. Wanju komodia tocgégic imi enej acguc mété qététaŋ ginaguc ménda wanjic.

Tito Korinti ama arej yandaiguc mélimiyec.

16 (16a) Onac nijac wamma wésé polanj nenamuru henénzac imuhucyanec Anutunéh Tитоac ewa geriaiguc momacnec haimiyec.

17 Miyu inéh nonac zénaŋgé ac késayec imi sac qahac, néj wésé polanj hemiyecac deguc kunej nec ogicma hemiyu eneya ewa sinj méndacma onac muru kemmanj zé kenzac imuac nijac (16b) Anutu ewa hia ac wammizua.

18 Ninzéh ninzéh dacmuna méj i guc momacnec mélini hazac. Wanju inéh mia buja suruc hiabia zéau énécmima héniorij tunja tunja ionac suginaiguc qac bujayaguc wanjanzac.

19 Imi sac qahac, nini Minj Kewuninawac edamuyawac nijac zéma nonac ewa sinj héla imi énézéyu hémmu nijac zéma ewa hiawac halerj ai meni ic imi momacnec kenja wammac nijac héniorij tunja tunja ienej gésimima kumugic.

²⁰ Nini imi halen kuney yanda nonac méranaiguc haigic galenḡéanzin ai imuac mérnérj mérj zébiri nénécmiwac ninj técnina nimma kecanzin.

²¹ Hénia imi yomuhuc, nini Minj Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, nérj ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambin zé, técnina nimma kecbin zé wanzin.

²² Wañu iriguc momacnec ninzérj ninzérj dacmuna mérj mélini keñec. Iwac mia héḡḡésima ninri, ic imi ai sasala imuac wésé polañaguc kerec. Wañu deguc imi onac ninu ewa qeriaiguc ninjkinzérj kuney yanda hicnjimiyu, wésé polañ imi ogicma kuney yanda ai imi memañ zé wanzac.

²³ Titoac zéwa ningic, inérj onac welen qeḡe ainaiguc mérana zéma ai momacna wanzac, wañu ninzérj ninzérj dacmuna éréhécna ninjac zéwa, ierenj imi hénarinj tuña tuña ionac méliméli ic éréhécgina zéma Kristoac edamuya wanzac.

²⁴ Imuac ninjac ini imi hénarinj tuña tuña ionac kicginaiguc enañ sinḡinawac héla zéma zézé bipi ac wañ énécmiyin imuac hénia imi enañ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9

¹ (2a) Ni onac wésé polañ imi ninzua hénia imuac ninjac ⁽¹⁾ ic embac téréya welen qeénécmimiawac kiwi muñguc oénécmimañ zé nimba hénia qahac wanzac.

² (2b) Ni onac ninj wamma Makedonia ic embac énézéma Akaia baeciguc imi yawu emumuac bec zérérj qérérj wandacgic zéma onac mepési énécmiyin. Wañu imuhuc énézéwa onac wésé polañjananéj ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec.

³ Wañu mepési énécmima ac zéyi iminéj héla qahac ménda wammac, nérj zéyi ésécnec zérérj qérérj wandacmu ninjac ic imi méli énécmiyi.

⁴ Qahac wañu, Makedonia ic embac ienej niguc momacnec kemma ini zérérj qérérj ménda wamma kecgic inicmuiguc ini sac qahac, nérj nini momacnec ninzérjgéma kerinj imuac mia gamunérj qacninaiguc embac ninjac.

⁵ Imuac ni ninzérj ninzérj dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac halen becñec haiwin zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducñiyunec zérérjqérérj wandacmu zéma zénañḡé énécmimu iminéj hia zéma ninj. Imuhuc zérérj qérérj wamma tocgogic zéhinociguc qahac, nérj ewa hiawac halen héla wammac.

Héla sasala mihicñiwijn zé gocmia nétéréma qesagic.

⁶ Anḡétima komocdia héhimic wammu imi enej komocdia metocgomu, nérj nétéréma sasala héhimic wammu imi enej sasala metocgomuac hezac.

⁷ Ningic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, nérj anḡétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunérj ewa hia nimma haianzu ionac sinḡina ninjazac.

⁸ Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécginaguc wamma nétéréma memu ninjac Anutu imi ewa hiawac bunja hénia hénia hia qesalecḡé énécmimacac kuha hemizac.

⁹ Ac kiwi yomuhuc hezac; inérj séc qema méndemma ic maqeqeya énécmianzac. Wañu iwac solarj dindinawac haka imi nalé tetcgia qahac hemac.*

* 9:9: Leg 112:9

¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac buŋa momacnec énécmianzac inéŋ iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solañ dindinjawac haka imuac héla momacnec toroqe énécmimac.

¹¹ Ini héna hénihéniaiguc mesécgé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kuney yanda hai énécmigic, enaŋ haihulac haka imuac hélanéŋ ai meni ic embac ieneŋ Anutu ewa hia ac ézému.

¹² Welen qeŋe ai iminéŋ ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hogcic mihicŋi énécmianzac. Waŋu imi sac qahac, haka iminéŋ ewa hia kuney yanda Anutu qesalecgé mianzac.

¹³ Welen qeŋe ai iminéŋ héipuc waŋ énécmiyu, Kristoac buŋa suruc hiabia imi hélacnec zéauma niŋtoho wamma, Yerusalem hénaoŋ zéma ic embac tosara ewa hiawac haleŋ haihulac yandanec welen qeénécmigic, hémma ic embac ieneŋ Anutu mepésimianzu.

¹⁴ Imuac ieneŋ aguc onac niŋac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énécmizac imuac niŋac onac niŋ wamma kecanzu.

¹⁵ Iwac sese imi acninanéŋ zézéyawac séc qahac, imuac niŋac Anutu ewa hia wammizin.

10

Paulonéŋ aiya niŋac saiwa acya énézéyec.

¹ Iniguc aŋamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néŋ wai énécmima lakec kecanzua imuaru imi zénéŋ hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzéh hakaiguc namma zéwelec waŋ énécmizua.

² Nini séwiac siŋiguc namma haihaka waŋanzin zéma nimbiri nénécmianzu imi onac ac selianec énézémanjac hezac. Waŋu onacmuru hama imuac séciguc meefima ménda zémanj zé zéwelec énécmizua.

³ Nini séwiiguc kecanzin imi hélacnec, néŋ séwiac nananjiguc yaré ménda qeanzin.

⁴ Yaréniacwac tewi zakonj imi séwi igucnec qahac, néŋ Anutuac kuhanéŋ raragina selia quwuc muwura tianzin.

⁵ Waŋu ac zéen zémaya imi zéhézéngéma iwawai Anutuac nininj qetalima emma nanzac imi qeni maanzac, waŋu Kristo niŋtoho wammimu niŋac nininjingina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmianzin.

⁶ Niŋ tohotoho hakaginanéŋ hélaqac wandaru acqeŋe haka tosara zémindinj qemidinj wambin zé zéréŋ qéréŋ wamma keczin.

⁷ Ini imi séwiiguc sac ninicgési waŋ nénécmianzu. Ic méŋnéŋ eneyaoc Kristoac buŋa kecanzac imuac niŋkinzéŋ gézaciguc eneya ésécnec nini acguc Kristoac buŋa kecanzin imi ewa qerianéŋ muŋguc nimma niŋtegiac.

⁸ Qac buŋa Minj Kewuninanéŋ nénécmiyec imi hézéhéŋgé énécmiwin niŋac qahac, néŋ meyac kumu énécmiwin niŋac nénécmiyec imuac niŋac ni imuac komora méŋ ogicma meyacamuma zémanjiguc gamuna ménda nimmanj.

⁹ Ni kiwi o énécmima memeteric waŋ énécmimanj zé wanzua éséc nimbu niŋac.

¹⁰ Ic tosara ieneŋ yomuhuc zéanzu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuh-agucnéŋ eneya hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéanzac.

¹¹ Ic imuhucya imi eney yomuhuc niñtegicmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbiñ nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zéziñ ésécnec haihaka imuhucya hélacnec wambiñ.

¹² Nini imi tosara enaḡ meyacamuma zéanzu iniguc haiséséc wamma niñgési amuwiñac séc qahac, néñ ieneḡ eḡawunec haiséséc waḡamuma héñgési waḡamuanzu imuac ionac nimba niñtegic qñtegicgina ménda he énécmizac.

¹³ Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwiñ, néñ Anutunéñ miñ séc méndéñ nénécmiyec nanaḡ imuhucgeñ tima kecbiñ. Imuhuc wamma kec keczu imuac séc ai mewiñ zé haréyiñ.*

¹⁴ Nini imi méréc mérécginawac Kristoac buḡa suruc hiabia énézéwiñ zé walac walac hayiñ, imuac niñac nini onac muru hayiñ nalé imuaru imi nanaḡ ninawac séc imi ogicma ménda hayiñ.

¹⁵ Nini imi tosara ionac ai memeiguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuziñ, néñ niñzéñ niñzéggina yandima kemmac séc sugcinaiguc nonac ai memeac titiña imi nétéréma kuney yanda wammac zéma imuac niñkumuma kecziñ.

¹⁶ Imi mia tosara ionac ai buñaiḡuc namma bec miñicḡigic imuaru héima ménda meyac amuwiñ, néñ onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buḡa suruc hiabia imi énézéwiñ zé imuhuc wamma kecanziñ.

¹⁷ Zézé ségiségi wambiñ zé Miñninawac qeriaiguc zézé ségiségi wammu.*

¹⁸ Méñ eñeyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, néñ Miñninanéñ mepésimimac iminéñ héipucyaguc wanzac.

11

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

¹ Hakana qelaña dac imuac ewaginanéñ nañgé némma niñkeczu zéma niñkumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatéñ wañ néñgic!

² Ni Anutuac qeri siñguc onac niñac qeri siñ niñzua. Ni ini embac serañja solaña ésécnec Kristoac muru onopocmañ zé zammareñguc iwac buñja qeénécmizua.

³ Mokoleñnéñ diwi qiwiliñaiḡuc Ewa imi ikoc wammiyec ésécnec onac niñiñ solaña zéma niñiñ héla Kristoac muru héikumugic heyec imuacnec héñacya mema néñgacma ewa qeriginanéñ zapi qeḡeya wambac niñac.

⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mazua, Méñnéñ méñ hama Yesuac hénia zéau énécmiyiñ imi qahac, néñ hénia méñ zéau énécmizac me Uḡa megic imi qahac, néñ uḡa méñ énécmizac me buñja suruc hiabia niñgic imi qahac, néñ méñac énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum bénzénzén wamma gezacgina hia haianzu.

⁵ Yesuac Méliméli ic kuney kuney iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda keczua.

⁶ Hélacnec, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, néñ niñiña imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda sugcinaiguc hena hénia héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczu.

⁷ Ni enaḡ meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buñja suruc hiabia boñ tegic zéau énécmima képésicna miñicñizua me?

⁸ Ni welen qeénécimamaj zé wamma hénaorinj tunja tunja tosara ienen méra néngic mema kowu neyi gezanj.

⁹ Ni iniguc kecma iwawai méñac méñ osima keru nalé imuaru méñac méñ yéwéri ménda mihicnji miyi. Imi mia ninzérñ ninzérñ dacmuna tosara Makedonia igucnec hagic imi enej iwawai ménda henéñec imi mema hama néngic. Ni héna hénia héniaiguc yéwéri ménda mihicnji énécmimamaj zé galen mema keru, waju toroqema imuhuc wamma kecmanj.

¹⁰ Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac niñac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méñnéñ menéñqe némmacac séc qahac.

¹¹ Hénia némac niñac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc zézua me? Imuhuc qahac, Anutunérñ ninzac.

¹² Ic tosia enej niniguc séc éréérñ keczu zéma niñénécmimu niñac mepési amuwinj zé nalé titiña mihicñiwinj zé wananzu, néñ ionac nalé titiña imi netecgémamaj niñac ni imi wananzua. Waju imuac toroqema wammanj.

¹³ Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ienen imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyonj baiyonj wamma kecanzu.

¹⁴ Imi mia haka méréra qahac. Biria minjina acguc edamuya kua meme uña tanec héiyonj baiyonj wamma kecanzac.

¹⁵ Imuac niñac Biria minj nawac ai ichéra imi enej acguc enaoc solanj dindiñawac ai ic tanec héiyonj baiyonj wamma kecanzu. Imi mia haka welicwelicgia qahac. Ienen imi tetecgiaiguc wawanj memegina biria imuac bakia séc éréérñec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

¹⁶ Ni munjuc énézézua, méñnéñ méñ nuac nimma ic qelanj ménda zéma nimmac. Waju imuhuc ninzaciguc, qelanj éséc hia niñnéñu ni acguc komodia mepési amumanj.

¹⁷ Ac zézua imi Minj Kewuninawac ewa sinjiguc ménda namma zézua, néñ haka qelanjaguc namma meefima mepési amuzua.

¹⁸ Ic sasala ienen séwiiguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumanj.

¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñ imuhuc zézua, ini enaoc niñgic niñtegic qinjegic ginaguc wanuguc kilen ic qelanj tosara ségiségi wamma ewaginánérñ donjé énécmianzu.

²⁰ Imuacnec sac qahac, néñ méñnéñ hésa ic éséc énépésizac me, kinecqinecyá ésécnec énépésizac me, iwawaigina onagiczac me, meyac amuzac me, hulunj ginaiguc onotozaciguc qeriginanérñ hia donjé mianzu.

²¹ Ni imuhucya me imuhucyawac qeka meka téñgérñ kerinj imuac gamuna bisima zéauzua. Néñ Méñnéñ iwawai méñac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelanj ésécnec meefi amuma hia zémamaj.

²² Ienen Hebiraio ic? Ni acguc. Ienen Israel ic? Ni acguc. Ienen Abarahamac qelihéra? Ni acguc.

²³ Ienen Kristoac ai ic? Qelanj ésécnec zézua. Ni onogicma iwac ai ic héla kecua. Ai kunerñ yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma keru, hihilocnéñ nugic qétéya imi olommanjac séc qahac, nalé momacguc momacguc humucac déciguc kererñ.

²⁴ Yuda ic enej hihilocnéñ hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic.

²⁵ Hatac 3 aribambanéj nugic, hatac 1 hocnéj gilima nugic, hatac 3 kondunjuguc zéic biriyc, wanju sinj kaiwe momacguc kondunnéj huanéju kerj.

²⁶ Héna gowogowoiguc haka yomuhucya hicjinéjec, doku téfara zérabéra, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama areña yanda, baec kisia, kondun, wanju dacmuna ikora, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicnjiyi.

²⁷ Wanju kucqeqe ai zéma qenzen manzerj, sinj sasala gau qeqe, yaka ninj humuc, doku ninjac déméjna qanjarararj qequeya, nene qahac kekec, sanjerja zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma

²⁸ wanju imuac qahaiguc méj hezac imi naléya naléya hénaorinj tunja tunja héngalenj waj énécmiwa yéwéria kunerj yandanéj hélanzi néhanzac.

²⁹ Sugcinaiguc méjnéj qeka meka wanju ni acguc qeka meka ménda wanjanzua me? Sugcinaiguc méjrac méj wammigic qonzontoj géyu ni acguc ewa biricna geriwaguc ménda waj néhanzac me?

³⁰ Kilenj meyac amumanjac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewininianzac imuac mia meyacmaj.

³¹ Minj Kewunina Yesuac Manjocya, nalé tetecgia qahac mepé qepési wanjmimiawac hezac inéj mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninzac.

³² Damasiko ama areña yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galenja méjnéj ni népésimaj zé íchéra énézéyu ama yanda imuaru awima kecgic.

³³ Néj alahécna enerj ni nenjerj yandaiguc tinémma ama areña yanda imuac deminj gouña igucnec hésaiguc tikologic hinjacma baec galenj iwac méria igucnec néngari.

12

Paulonéj tilinj tilinjiguc héjec.

¹ Ac haréja tanec wanjac, néj kilenj meyac amuma zémanjac hezac. Imuac Ujawac haka Minj Kewuninanéj nézéyu héjji imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa ninjac.

² Ni Kristoac ic méj ninzua. Ic imi Ujanéj wagiru kurumenj qétéya 3 imuaru emma mayec. Mama keru yawun 14 bec tecgézac. (Nalé imuaru inéj séwi qeriaiguc kerec me imuac sénganjerjiguc kerec imi ni ménda ninzua, néj Anutunéj ninzac.)

³ Ni ic yomuhucya ninzua, (inéj séwi qeriaiguc kerec me imuac sénganjerjiguc kerec imi ni ménda ninzua, néj Anutunéj ninzac.)

⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya ninjec. Ic méj humuma houmacac hezac méjnéj ac imi munjuc zémacac ninj ménda zémimia.

⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmimaj, néj nena imi qeka mekanawac ménda zéma méjrac méj mepési amumanjac séc qahac.

⁶ Ni ac héla sac zémanj, imuac ninjac mepési amumanjac zé wammajiguc imi qelanj ménda wammaj. Néj méjnéj ninju haihakana iguc héjec me kuana igucnec ninjec imi ogicma ic hiabia zéma ninjnémbac ninjac zémanj zé osizua.

⁷ Ujawac iwawai hénia hénia meauénéjec imuac nimba enerja yanda wanjanzac. Imuac ninjac ni sécna ogicma meyac amui ninjac séwinaiguc waiya, qara Biria minjanawac kua meme unja hainéjec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amumanjac ninjac yéwéri mihicnji némmanj zé imuhuc hainéjec.

⁸ Wanju yéwéri imi wainémmac niñac Miñ Kewu zéwelec wammima kecba hatac haréwéc wañec.

⁹ Wanju ac yomuhuc nézéyec, kucnanéñ qeka mekagaiguc meso-lañanizac imuac niñac ewa hiananéñ sécgé génzac. Imuac niñ ni Kristoac kuhanéñ nuaru henémmac niñac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba enu Anutu zéhiaru mimañ.

¹⁰ Qekameka mihicñianzua séc kucnaguc wañanzua imuac niñ, ni Kristoac wamma qeka mekanua zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicñianzua séc ségiségi wañanzua.

Paulonéñ ic enia ionac ai ic bunja qemimia wañec.

¹¹ Ni qelañ wanzua, néñ ini hinocgé néñgic imuhuc wanzua. Eneñ meyac némmuac hezac. Ni ic enomia, néñ Yesuac Méliméli ic eneñ yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda kecza.

¹² Ni onac suginaiguc gum bénzénzénñ kuney yandaiguc sésécac haka méréra zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéñ Yesuac méliméli ic héla kecza imuac asé kiwiya wañ néñzac.

¹³ Yéwéri ménda mihicñi énécmiyi kápésicna imi sac waima haka tosara méñac méñ niñac ménda nimbiri némmu, néñ weleñ qeénécmiwa onac muru hénaoñ tosia ionac séc ménda wawañ méñ he énécmizac me?

¹⁴ Niñzu, onac muru hamañ zé zérénqérénñ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, néñ yéwéri méñ ménda mihicñi énécmimañ. Ni onac iwawaigina niñac qahac, néñ enañ niñac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac eneñ neñgoc mañgoc ginawac iwawai hofiguc haiyic heyu emmacac ménda hezac, néñ neñgoc mañgoc enaoc nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac.

¹⁵ Ni mia kekec urjagananéñ hiarumac niñac ségiségi wamma iwawaina auma imuacnec toroqema kekecna momacnec hia auénécmidacmañ. Wanju siñgina niñanzua séc kemma muñguc yanda kuney yanda wañu, siñna niñgic séc kemma muñguc yanda komora wammacac hezac me?

¹⁶ Ic tosianéñ nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, néñ diwi qiwiliñ ic keczuawac diwi qiwiliñ wañ énécmima énépésiyec.

¹⁷ Ni ichécna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néñu iwawaigina onagiri me?

¹⁸ Wanju Tito onacmuru kemmac niñac zémiyi imuhucnec niñzén niñzénñ munana méñ méliwa wagic amuma hayoc, wañu Titonéñ hama iwawai méñ onagirec me? Ini niñgic, i zéma ni nekaoc Uña téréya imuhucyanec zéma hena momacguc ménda kecanzic tanec wanzac me?

¹⁹ Ini niñgic érama deguc nini héikenzé héihazé wammanec kecziñ tanec wanzac gezan. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézéziñ. Ala sorochécna, imi moczoñ ini nañgé énécmiwiñ zé zéziñ.

²⁰ Ni onac muru hamañ nalé imuaru, ini hémmañ zé niñi haka imuhucya ménda wamma kecgic inicbi niñac, ini acguc hémbiñ zé niñgic séc ménda wamma kecba némbu niñac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndén amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qeqe zéma kaizliwiweñ wamma kecbu niñac zénéñna hirizac.

²¹ Onac murunec tosianéñ haihaka zapi qeqeya zéma kaisero zéma nezélélén haka imuhucya wamma qerigina ménda meleanzua. Wanju

imuhuc wammanec kecgic, onaru hawa Anutunanéŋ memanéŋu, ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niŋac bacna yandizac.

13

Goro ac tetcgia.

¹ Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamaŋ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwécnéŋ ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwiŋ.*

² Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi ésécnec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niŋgic, muŋguc hamaŋ imuaru imi becnecc kápésic waŋgic ic ionac zéma ic tosara ionac kápésicgina imi ménda wai énécmimaŋ.

³ Kristonéŋ nuac qeriiguc ac haiyu zéanzua imuac hénia hicŋitegiru hémbiŋ zé waŋanzu. Imuac niŋac imuhuc zézua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda waŋanzac, néŋ ewa qeriginaiguc kuhaguc aiya meanzac.

⁴ Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic, néŋ Anutuac kuciguc yarecac kecanzac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecanziŋ, néŋ welen qeénécmiwiŋ zé Anutuac kuciguc kecanziŋ.

⁵ Ini ninzéŋ ninzéŋguc kecanzu me qahac imi niŋasariwiŋ zé batucgéma niŋgési amumu. Yesu Kristonéŋ ewa qeriginaiguc kecanzac imi ménda niŋasarizu me? Ini imi ménda niŋtegiŋguc ini ninzéŋ ninzéŋ ic héla qahac.

⁶ Waŋu nini imi ninzéŋ ninzéŋ ic ikora qahac, hénia imi niŋtegiŋguc niŋac wanzua.

⁷ Anutunéŋ galeŋgé énécmiyu kápésic méŋ ménda wammu niŋac Anutu zéwelecma kecanziŋ. Imi mia ninicgic nini ninzéŋ ninzéŋ ic héla kecanziŋ tanec wambiŋ niŋac qahac. Nini imi ninicgic ninzéŋ ninzéŋ ic ikora tanec hia wambiŋ, néŋ ini imi haka silic solaŋa wamma kecmu niŋac imuhuc wamma kecanziŋ.

⁸ Nini imuhucyanéŋ haka méŋac méŋ ac héla imi logima wambiŋac séc qahac, néŋ imuacnec sac méndacma wamma kecwinaŋac hezac imuac mia imuhuc zézua.

⁹ Hénia méŋ imi yomuhuc; Kucnina qahac kecni kucginaiguc kecanzu séc ségiségi wamma imuhuc solaŋanima kecmu niŋac Anutu zéwelec wammianziŋ.

¹⁰ Miŋ Kewunéŋ qac buŋa néŋec iminéŋ ménda hézéŋgé énécmimaŋ, néŋ meyac énécmimaŋ niŋac néŋec. Imuac niŋac ni onaru hama qac buŋana imuaru héima namma ac geriwiguc ménda waŋ énécmimaŋ zé lakec kecmanc walac goro ac oénécmizua.

Yaizéé ac tetcgia.

¹¹ Dacmuna hécna ac tetcgiaiwac zéwa gezacgina haima nimma niŋtohomu, ségiségi wamma kecmu. Imuhuc wamma solaŋanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miŋina Anutunéŋ iniguc kecmac.

¹² Kiricne téréyaguc yaizéé ac waŋamumu.*

¹³ Ic embac téréya momac yanda eneŋ acguc yaizéé ac waŋ énécmizu.

* **13:1:** Hén 19:15   * **13:12:** Kiwi tosaraiguc ac yomi kemaŋa 11 tetcgiaiguc toroqema ogic heyu kemaŋa 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic hezac.

¹⁴ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uña téréyawac ala kekecnéj tuñ onac muru he énécmimac.†

---

† **13:14:** Kembraña yomi kiwi tosarraiguc ménda hezac.

Galatia

¹ Ic onarunec me ic méhñéñ zéyec niñac qahac, néñ Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyeac Anutu manñoc ierené méli néñu hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi

² niñzérñ niñzérñ dacmuna hécná moczon niñuc keczu iniguc momacnec hénaorin Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru

³ neñañ Anutu manñocnina zéma Min Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hía zéma luaenéñ hama he énécmimac niñac wanzin.

⁴ Kristonéñ Anutu neñañ manñocninawac ewa sinja méndacma neñañ baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénécmimanñ zé kápésicnina niñac wamma eñeya séwi kekecyá wai nénécmiyeac.

⁵ Imuac iwac muru edamuya tetcgia qahac hema emma hema kecma. Hélacnec!

Buñá suruc hiabia imi méñ ménda hezac.

⁶ Ini Anutonéñ Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuazéc tanera méñiguc kendaczu imuac niñ welicgé énécmizua.

⁷ Wañu imi buñá suruc hiabia méñ ménda wanzac, néñ ic tosia ienené mesoho énécmima Kristoac buñá suruc hiabia imi zébirigic tanera méñ wanzac.

⁸ Wañu nenené me kua meme uñá méñ kurumené igucnec hahayanéñ buñá suruc hiabia énézényin imi mesohoma méñac énézémaciguc imi saecginaguc wandacma.

⁹ Walac énézéyi imuacnec mia deguc muñguc énézézua. Méhñéñ méñ buñá suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, néñ méñac énézémaciguc imi saecyaguc wammac.

¹⁰ Ni degucmi icnéñ niñgic sécgémac niñac wanzua me Anutonéñ niñu sécgémac niñac wanzua? Ni ic ienené welicgé némmu niñac zézua me? Ni ic ienené niñgic sécgémac niñac zéwinec imi Kristoac welené qeçe icya héla ménda wambinec.

Anutonéñ Paulo ñimuhuc héihéré miyec imuac suruc.

¹¹ Dacmuna hécná, eney niñtecigicmu niñac énézézua, buñá suruc hiabia zéauanzua imi ic méñac ewa sinñ méndacmimia qahac.

¹² Imi mia ni ic méñac murunec ménda meyi me ic méhñéñ ménda ku néñec, néñ Yesu Kristo eñeyaoc measari néñu iwarunec meyi.

¹³ Ni becneç Yuda ic ionac héná tima keru imuaru, ini niñgic ésécneç Anutuac hénaorin réwérianec ununesi wañ énécmima mebiru énécmiyi.

¹⁴ Wañu ni imi yawuñ momachéçna sasala onogicma Yuda ic ionac héná imi selianec niñzérñgéma yanda héçninawac ac pakené mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacañi.

¹⁵ Wañu neñgocnawac héri qeri igucnec gésinémma ewa hiaya niñac wamma héihéré néñec inéñ mia

¹⁶ Nañawac hénia imi ic enia ionac muru zéau énécmimanñ niñac, i ewa qerinaiguc ewa hía nimma miñicñi néñec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda eminiñi.

¹⁷ Wañu ic walac hénima Yesuac Méliméli ic ai megic ionac inicmanj zé Yerusalem ménda kenji, néj moczonj Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc lilinjéma kenji.

¹⁸ Imuacnec kecma yawuñ haréwéc tecgéyu Petero (Kefa zémimia) hémmanj zé Yerusalem ekemma i guc momacnec ai meme 15 keru.

¹⁹ Wañu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosara ménda iniri, néj Minj Kewuninawac munaya Yakobo iwacnec héjji.

²⁰ Héjgic, ni onac niñ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac.

²¹ Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba

²² Kristoac hénorinj Yuda baeciguc keczu ieney becnecc kic tanecna ménda héjgic, néj

²³ ic méñ nunuhéi wanec iminéñ deguc ninzénj ninzénj walac qeténjémanj zé wanajec imuac mia deguc zéaukeczac imuac sac zégic niñgic.

²⁴ Nimma nuac niñac Anutu mepésigic.

2

Yesuac Méliméli ic ieney Paulo anjétima tétécgémigic.

¹ Ai yawuñ 14 tecgéyu neñ Banabaguc Tito wagicma muñguc Yerusalem ekeninj.

² Imi mia Anutunéñ nézéyu hémma ekemma buñja suruc hiabia ic enia ionac sugcinaiguc zéauañi imuacnec énézéyi. Énézéma aina memañac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héla qahac ménda wambac niñac qacgina kenkeña ionacnec sac énézéyi.

³ Wañu Girik ic Tito niñguc momacnec kerec i acguc séwi tasia héricmac niñac ménda zénañgémiji.

⁴ Imi mia dacmuna ikora tosara élérnec harégic ionac niñac imuhuc wanji. Ieney imi Kristo Yesuac qeriaiguc hulacamuma kecziñ imi kowu ninicma acnéñ qaténénémigic welenj qeénécmiwiñ niñac imuhuc wanjic.

⁵ Wañu buñja suruc hiabia imi onac sugcinaiguc nalé séc hemac niñac nalé hotonjadac méñ ionac ac niñac ménda béalagéyiñ.

⁶ Qacgina niñénémigic keczu ionac sugcinaiguc méñac méñ ewa éréhéc ménda wananzua. Anutu imi ic ionac séwigina tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina kenkeña ieney méñac méñ ménda méra néñgic,

⁷ néñ néwécgeñajug Peteronéñ séwiac asé kiwiginaguc ionac muru buñja suruc hiabia énézémac niñ ai buñja qemiyec ésécnecc ni imuhucyanec ic enia ionac ai buñja qenéñec imi héñtegicic.

⁸ Wañu Peto qindinj mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéñ mia ni momacnec qindinj némma ic enia ionac Méliméli ic noporec.

⁹ Wañu ai ic tandéya ésécnecc zéma niñénémianzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ieney goi héihéiya nuac muru néñu hezac imi héñtegicma ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenziñ enjaoac imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembinj zé niñgic hiaruyu yayzézénira zéma méranira qegic.

¹⁰ Wañu maqeqeya ionac niñqeli énécmiwic imuacnec sac qesinércmigic. Wañu haka silic imuhucya imi neñ bec seliseli wamma meanji.

Paulonéñ Petero zéqeqetali wammiyec.

¹¹ Wañu Kefanéñ Antiokia ama areñajug hayec imuaru hakasilic Képésiraguc méñ wanju musu qeqe wammima ac zémiji.

12 Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ienen ménda harédacgicnec Kefanéh ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néh ic ienen hosucgé énécmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néngacma kenjec.

13 Wañu Yuda ic tosara acguc toroqemima haka tilicqilicya wañgic, Banaba acguc ionac haka tilicqilic ginanéh hérémíyu sigima kenjec.

14 Wañu hémba buña suruc hiabia imuac héna dindinã hezac séc ménda tигic moczon̄ yanda kicginaiguc Kefa* yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, wañu kilen̄ Yuda ic tanec qahac, néh ic enia tanec kecma némac niñac ic enia ienen̄ Yuda ic ionac héna méndacmu niñ seliseli wamma héihéré énécmikeczan̄?

15 Neñan̄ ic enia késpedesguc kekera ionac murunec qahac, néh Yuda ic hicñiyin̄.

16 Késpedes solan̄ zémímia imi héna ac wawan̄ memeya igucnec qahac, néh Yesu Kristo ninzénge mimia imuacnec hezac imi ninzín̄. Imuac niñ nini acguc Kristo Yesu ninzéngeanzin̄. Imi mia nini héna ac wawan̄ memeya igucnec qahac, néh Kristo ninzénge mini késpedes solan̄ zénénécmimac imuac niñ mia. Héna acac wawan̄ memeiguc séwi ic ménac mén̄ késpedes solan̄ zémímia mén̄ ménda hezac.

17 Neñan̄ Yesu Kristoac qeriaiguc késpedes solan̄ zé nénécmímia wammac niñ seliseli wañkecní késpedesnéh mihicñi nénécmimaciguc, Kristonéh késpedes imuac welen̄ qeçe ic wanzac me? Imi moczon̄nec qahac!

18 Ni némac iwawai mén̄ qema téngéyi imi muñguc meyac kumumaniguc, hakana iminéh measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wamman̄.

19 Héna acnéh zétecgéyu humuma héna ac igucnec añgéh tiamuyi imi Anutuac kic hihi wamma qeliqeli kecman̄ niñac imuhuc wañi.

20 Ni imi Kristoguc ic héngenã wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc kecdua yomi imi nenaoc qahac, néh qerinaiguc kecnénzac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc kecdua imi goina héima nuac niñ wamma eñeya séwi kekecya waiyec Anutuac nañã i ninzéngeã ninzén̄ ninzén̄ imuac qeriaiguc kecanzua.

21 Ni Anutuac ewa hiaya imi ménda qetalizua. Késpedes solan̄ wawanã imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonéh eñ humuyec tanec wammac.

3

Ninzén̄ ninzénac héna.

1 O Galatia ic qelana! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héngenã wéndaraiguc qegic kenkecma humuyec imi dindinanec zéasari énécmiwa nindacgic, néh kilen̄ mérénéñ ewa soho meénécmizac?

2 Ni onac murunec haka momacguc sac qesinimman̄ zé wanzua. Ini Uña Téréya imi héna ac tohoma megic me Yesu ninzéngeã megic?

3 Ini ewa soho wanzu me? Uña téréyaguc hénigic, néh deguc Uña téréya waima séwiginawac sin̄iguc metecgéwin̄ zé wanzu me?

4 Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicñi énécmíyu héngic imi héla qahac eñomia wanzac me? Imi hélacnec eñomia me?

* 2:14: Kefa imi Hebraio ac, Petero imi Girik ac, héniagira imi neñan̄ aciguc Samanzin̄.

⁵ Imuhuc wanju Anutu Uña téréya énécmima sugginaiguc kuc méréra mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzénge mimia imuacnec?

⁶ Abarahamnéj Anutu ninzéngeyu ic solanja zémimia wanec.

⁷ Imuac ic embac ninzén ninzén igucnecnéj Abarahamac qelihéra wanzu imi ninjasarimu.

⁸ Wanju Anutunénj ic enia ninzén ninzéngina nijac wamma solanja zé énécmimac imi walac ninjasarima Abaraham buña suruc hiabia imi yomuhuc ézéma zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimia wammac.

⁹ Imuac ic embac ninzén ninzén igucnec ienenj imi ninzénge ma kecanec Abaraham i guc mozocgé énécmimia wammac.

¹⁰ Mérénénj méj héna ac wawañja imuac héima nanzu séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac nij héna acac ai mezu séc saecac bawu keczu.

¹¹ Wanju Anutuac kiwaiguc ic méjnénj héna ac méndacma solanjanimac ac séc qahac téngénj. Imi mia ic solanjánénj ninzén ninzénjiguc sac kecmu.

¹² Héna ac imi ninzén ninzén igucnec hahaya qahac, imuac ic mérénénj héna aciguc kiwi hezac imi méndacanzac inénj héna ac qeriaiguc kecmac.

¹³ Kristonénj neñaj nijac wamma saec ac zémimia wanec. Wanju héna acac saec ac igucnec mulu menénécmiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nananja séc saecac bawu kecza imuhuc ooyawac hezac.

¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériañnéj ic enia ionac muru kereñu neñaj ninzén ninzénjiguc namma sisipac acac buña uña téréya nénécmiyu añgénj tiwñj nijac imuhuc wanec.

Héna ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neñaj kecanzñj igucnec séséc méj héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni méjnénj méj aumac me toro qemacac séc qahac wanjanzac.

¹⁶ Wanju sisipac ac méj yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya wanec. Wanju sasala nijac qelihécga ménda zéma momacguc sac nijac zéma guac qeliga zéyec. Wanju imi mia Kristo.

¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc nijac, Anutunénj walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuñ 430 tecgéyuguc hicñiyec iminénj qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac.

¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, néj Anutuac sisipac ac nijac wamma Abaraham ewa hiawac enj miyec.

¹⁹ Imuhuc wanju bec héna ac imi némac nijac nénécmiyec me? Imi mia ac qeqe nijac toroqe nénécmiyec. Imi mia kua meme uñanéj ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Wanju hekeru sisipac acac buña Abarahamac qelianénj hayu aya tecgémacac heyec.

²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aya qahac. Wanju nénécmiyec Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

*Welenqege ichéra me
nambérac héra?*

21 Wañu héna ac iminéñ Anutuac sisipac ac imi qéfacgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Wañu héna ac kekec hémbénaña nénécmimac séc imuhucya nénécmiyeciguc solaña zémimia imi héna ac igucnec hawacnec,

22 Yesu Kristo ninzéhégéic énécmimañ zéma zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzéh ninzéh ic onac énécmimañ zé héna acac kiwi téréyanéh momac yanda késpedes bawauguc qaté énécmiyec.

23 Becnec ninzéh ninzéh imi ménda hayec imuaru nini héna acac méra bawu qaté nénécmiyu kerij. Qaté nénécmiyunec kecni ninzéh ninzéh mewinini nénécmimawac naléya hayec.

24 Nalé imuac surauguc héna ac iminéñ neñañ ninzéh ninzéhñina niñac solaña zénéncmimia wammac niñac Kristoac muru kenkenawac mindi mindiñi icnina éséc wamma kerec.

25 Deguc ninzéh ninzéhac héla hayu mindi mindiñi icnina héna ac imuac méra bawu ménda kecanziñ.

26 Ini moczoñ yanda ninzéh ninzéhñina niñac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac nanhéra wamma keczu.

27 Némac niñ méñnéñ méñ Kristoac muru toroqema doku naec énécmimia wañec séc Kristo imi owo malekugina ésécnec héigic meénécmiyu keczu.

28 Wañu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, miñ mañgoc kekera me, welen qeque ic me, ic me embac moczoñ Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu.

29 Ini Kristoac buña keczuiguc imi ini Abarahamac qelihéra wanzu. Wañu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac miñina wanzu.

4

1 Wañu mératéc miñinanéh iwawai moczoñ imuac miñina wanzac, néñ nambérac kecmac imuac surauguc imi welen qeque icac sécy ménda ogicmac.

2 Wañu mañgocyanéh naléya zéyec séc mindi mindiñi ic me ai ic kiwawac méra bawu kecanzac.

3 Imuac neñañ acguc imuhuyanec, nambérac kerij nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac welen qeque ic kerij.

4 Wañu nalé imi hahéiyu Anutunéh naña méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu hiciñiyec.

5 Imi mia héna acac méra bawu keczu nini boñhére menénécmima Anutuac nanhéra imuac buña nénécmiyu angetiwiñ niñac imuhuc wañec.

6 Ini Anutuac nambérac wanzu imuac niñac Anutunéh eneya nanhawac uña imi ewa qerininaiguc méli nénécmiyu Anutuac Aba mañgoc zéma qacanzñ.

7 Imuac gi degucmuacnec welen qeque ic qahac, néñ naña kecanzanñ. Wañu naña keczanñiguc Anutuac murunec mératéc mema imuac miñina wamma keczanñ.

Paulonéh Galatia ic ionac niñac goro ac énézéyec.

8 Ini bec imuaru imi Anutu ménda niñasarima iwawai Anutu héla qahac imuac welen qequegina kecgcic.

⁹ Waŋu deguc imi ini Anutu nimmizu, waŋu imuacnec toroqema Anu-tunéŋ ini niŋénécmianzac. Waŋu dimuhuc niŋac nininŋ enjomia mamaya* baecac nininŋ efefia imuac lilingéma muŋguc imuac ziki sipac ichéra kecbinŋ zé wanŋu?

¹⁰ Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendonŋ yanda zéma yawuŋ imi eeya héima kecanzu.

¹¹ Imuac ni onac niŋac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac niŋac bac yandi yandi wanŋua.

¹² Dacmuna hécna ni onac séc wamma kecanzua imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecma hama haka biria ménŋ ménda wanŋ néngic.

¹³ Ni hénihéniaiguc imi hafi zepananéŋ waŋu onacmuru hama buŋa suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu.

¹⁴ Nuac ninŋic réwérimacac séc imuhucyanéŋ séwinaiguc heyec, néŋ mema titi ménda wanŋ némma ni ménda wainéngic, néŋ Anutuac kua meme uŋa me Kristo Yesuac séciguc niŋnémma héihéré néngic.

¹⁵ Waŋu deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa ninŋic. Nalé imuhucgeŋ imi wawaŋawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindinŋgéma némbuac séc wanŋic.

¹⁶ Waŋu deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac ninŋic hazécgina wanŋua me?

¹⁷ Ic imuhuya imi eneŋ onac niŋ wamma seliseli wanŋu imi hénia hiabiawac qahac, néŋ wéségina misigic tosara andé unuma kemma ionac muru qékétama niŋhumu énécmimu niŋac imuhuc wanŋ énécmima keczu.

¹⁸ Haka hiabiawac qeri sinŋinanéŋ wawaŋa imi ni iniguc kecanzua nalé imuac sac qahac, néŋ nalé séc hiabia wanzac.

¹⁹ Nambérac hécna ni onac niŋac wamma merac memeya ésécnec azi niyu qenzeŋ manzeŋ qemanec kecha ewa qeriginaiguc Kristoac kekec tanera imi hicŋi tegiruguc waimaŋ.

²⁰ Ni onac niŋac aurima sicsaoc wanŋua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma bénzéŋnec ac énézémaŋ niŋ wanŋ néŋu keczua.

Haga zéma Sara.

²¹ Nézéŋic nimba, héna acac méra bawu kecbinŋ zé ninzu ini héna ac imi ménda niŋteŋiczu me?

²² Yomuhuc mia ogic hezac; Abaram imi naŋ hérera éréhéc keroc. Ménŋ imi embac sisipac acyaguc iwac murunec ménŋ imi embac sisipac acya qahac iwac murunec.

²³ Welenŋ qeŋe embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicŋihicŋiya, néŋ embac miŋina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicŋihicŋiya wanzac.

²⁴ Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, ménŋ imi Sinai baec boŋa imuaru welenŋ qeŋe ic mihiŋicŋiyec Haga imi mia.

²⁵ Haga imi Sinai baec boŋa Arabiaiguc nanaŋa, Yerusalem deguc hezac imuac sésécya. Inéŋ eneya nambérac héra iniguc welenŋ qeŋe ic wamma keczu.

* **4:9:** Ic onac kekecginanéŋ uŋa ionac méra bawu hezac zéma ninzéŋgéŋic, waŋu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbinŋ zé wanŋic.

²⁶ Wanju Yerusalem méné kurumeniguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Iminéj mia nenjocnina wanzac.

²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranénj embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zanjégina ogiczac. Imuac ninjac, o embac héfina gi ségiségi wambésémanj! Azi ménda gianzac gi kucnec qacna!

²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanzu.

²⁹ Wanju nalé imuaru merac séwi igucnec hicnjyec inéj merac uja téréya igucnec hicnjyec imi qenesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec.

³⁰ Wanju kiwi téréyanénj dimuhuc zézac? Welenj qeje embac zéma nanja nesi érécina kenjic. Némac ninj welenj qeje embac iwac nanjanénj embac ziki sipacya qahac iwac nanjac momacnec mératéc ménda memaoc zéyec?

³¹ Imuac dacmuna hécna, nenjanj imi welenj qeje embac iwac nambérac héra qahac, néj embac minjina iwac merachéra wamma kecziñj.

5

Kristonénj ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

¹ Zikisipacnina qahac kecbinj ninjac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac ninjac nanjelima ziki sipacguc kekecac tej hésaya imi munjuc ménda bisiwésémanj.

² Ninzu? Paulo nej mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénécmimiyec imi Kristo imi onac muru enjomia wammac.

³ Munjuc zéauma énézéwa, ic mérénenj séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inéj héna ac moczonj wamma medacmac ac hezac.

⁴ Héna ac qeriaiguc ic solanja zéénécmimac ninjac wanzu ini Kristoguc toro qeqeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac.

⁵ Nenjanj imi uja téréyanénj nanjgé nénécmiyu ninzénj ninzénjiguc solanj dindinja zéénécmiyu nimbijnj zé ninjkumuma mambécanzijnj.

⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néj imuaru imi Anutuac sinj qeriaiguc ai meanzac ninzénj ninzénj imi sac hezac.

⁷ Ini usujnec hiabianec kenjanjic, néj mérénenj ackuazéc héla imi ménda tohomu ninjac héric énécmiyec?

⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicnjyec.

⁹ Ninzu, yis komoranénj saima uha dokuyaguc imi moczonj sécgéanzac.

¹⁰ Enej ninijnj tosara ménda anjétimu imi Minj Kewuninawac qeriaiguc ninzénjgézua. Wanju ic mérénenj ménéj ewa soho mihicnji énécmimac imi kitiwa memac.

¹¹ Dacmuna hécna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima kecbinec hénia némac ninjac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héngénja wéndara imi aunénéja wanju iminénj hénana ménda kizicgécwacnec.

¹² Ic mérénenj ménéj yéwéri imuhucya mihicnji énécmima keczu imi enej séwiya sac qahac, néj gocmiagina momacnec moczonj héricdacma kecmu ninjac wanzua.

¹³ Dacmuna héčna ini ziki sipac qahac kecmu niŋ unuruyec. Néŋ ziki sipac qahac kekecnéŋ usugina waŋ énécmiyu séwíac siŋgina tohomu niŋ nalé titiŋa ménda mihicŋi énécmimac, néŋ goi héihéiiguc weleŋ qeamuma kecmu.

¹⁴ Imuac mia geŋga goiga héi amuanzaŋ séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémaŋ zézéya momacguc yominéŋ mia héna ac moczoŋ mesolaŋanizac.

¹⁵ Ini mia eŋawunec kuanéŋ iŋjima qécgéamuma qahac wambu niŋac goro ac énézézua.

Anutuac Uŋa zéma séwininawac siŋ.

¹⁶ Waŋu mia yomuhuc zézua; Ini Uŋa téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc waŋgic séwiginawac siŋsiŋ imi ménda seligimac.

¹⁷ Séwíac siŋsiŋ iminéŋ Uŋa Téréya qetalimianzac. Waŋu imuhucyanec uŋa téréyawac siŋsiŋ iminéŋ séwíac siŋsiŋ qetalimianzac. Imuac siŋsiŋ éréhécnéŋ hazéc waŋamuma euyic haka ménŋ wambinŋ zé ninzu imi wammuac séc qahac waŋanzac.

¹⁸ Uŋa téréyanéŋ hénagina walac andu waŋ énécmimac imi ini héna acac méra bawu ménda kecmu.

¹⁹ Séwíac haka silic imi usuya qahac hémma nindacziŋ. Imi mia kaisero, nininŋ zapi qeŋeya, haka gamu qeŋeya,

²⁰ baniara mepé qepési, suŋa zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélaŋ, tualefic, féŋgéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec

²¹ wanna wamba, doku selia nene, nezéléléŋ, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi eneŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi mératéc ménda memuac hezac.

²² Waŋu uŋa téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzénŋ, ala kekec, ehéihéi, ménzé ménzéya qahac,

²³ gum bénzénzénŋ, qerinéŋ sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi héna ac méŋnéŋ ménŋ neuŋ ménda héianzac.

²⁴ Kristo Yesuac ic embachéra imi eneŋ séwigina zéma imuac siŋsiŋ imi ic héŋgeŋa wéndaraiguc qedacgic.

²⁵ Neŋaŋ uŋa téréyaguc kecziŋiguc uŋa téréyaguc qéhéréŋgéma tacyac wambinŋ.

²⁶ Edamu asaha eŋomiawac ménda wamma eŋacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda waŋamumu.

6

Baocgé amuma kecmu.

¹ Dacmuna héčna ic méŋnéŋ bélacgéma képésic ménŋ waŋu winiŋu hicŋiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzénŋ anec mindiŋi mima eŋaŋ hakagina acguc niŋgési amuma eŋaŋ acguc manam batuciguc embu niŋac wamma bac yandi yandi wamma kecmu.

² Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac héna ac niŋtohodacmu.

³ Ic méŋnéŋ eŋomia kecma eŋeyawac niŋu tosara onogicma eŋeŋa waŋu ic imi ikoc waŋamuzac.

⁴ Icyá icyá eņeya wawaņ memeya héņgaleņ waņamumac. Imuhuc waņu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, néņ eņeya wawaņ memeyaiguc sac hemimac.

⁵ Eņeya réwéria imi eņeyaoc bisimac.

⁶ Ic méņ ackuazéc kumimia wamma ninij niņareņ géanzac inéņ iwac iwawaiya hiabia moczoņ ic kumianzac imiguc momacnec amunec qa-munec wammaoc.

⁷ Ic méņnéņ iwawai méņ himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niņac ini eņaoc ikoc ménda waņamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia.

⁸ Eņeya séwíac niņ wamma himicanzac imi séwiya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néņ uņa téréyawac niņac wamma himicanzac inéņ uņa téréyawac murunec kekec seli metocgémac.

⁹ Neņaņ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambiņ. Kuc mama qahac kecbiņiguc naléya ducņiyu héla gocmia metocgé wambiņ.

¹⁰ Imuac nini nalé he nénémimac imuac séc ic embac moczoņ wawaņ meme hiabia waņ énécmiwiņ. Imuhuc wamma ninzéņ ninzéņac héna gésé ionac imi séc méņ nétéréma imuhuc waņ énécmiwiņ.

Goro ac tetecgia.

¹¹ Héņgic yomi mérananéņ kiwi imi kuney kuney o énécmizua.

¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewiņ zé wanzu imi eney hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héņgeņa wéndaraya niņac wamma ununesi ménda mihicņiwiņ zéma imuhuc waņanzu.

¹³ Waņu séwi tasé hericheric meénécmimia imi eney acguc eņaoc siņginanéņ héna ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niņ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zañgégina olomma séwi eņey wambiņ zé imuhuc waņanzu.

¹⁴ Waņu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héņgeņa wéndara imi qahac waņu, méņac méņ zézé ségiségi ac wammaņac méņ ménda henéņzac. Kristoac niņ wamma baec imi nuac muru ic héņgeņa wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi.

¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoņ eņomia, néņ kekec qelia meme imi sac eeyaguc wanzac.

¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma Anutuac Israel ic onac muru luae zéma goi héihéianéņ he énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méņnéņ méņ réwéri méņ ménda mihicņi némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu késa keczua.

¹⁸ Dacmuna hécna Miņ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéņ onac ewa qeriginaiguc hema kecmac. Hélacnec!

Efeso

Yaizéze ac.

¹ Anutuac ewa sinjiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulonéŋ Efeso ama arenŋa yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzénŋéma kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua.

² Anutu Maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéŋ onac muru hemac.

Qeri uŋawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miŋ Kewunina Yesu Kristoac Maŋgocya Anutunéŋ Kristoac qeriaiguc qeri uŋawac mozoc kurumenŋ igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec.

⁴ Waŋu eŋeya kiwaiguc zéma eŋeya ala sinjiguc, neŋaŋ téréyanec zéma solaŋanec kecbiŋ niŋac, baec kurumenŋ ménda zéyu hiŋŋiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec.

⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eŋeya ewa sinjiguc becaru niŋarenŋéyu heyec séc, Yesu Kristonéŋnec neŋaŋ eŋeya nambérac héra buŋa qenénécmiyec.

⁶ Imi mia siŋa nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neŋaŋ muru boŋteŋic eŋ nénécmiyec imi mepésimiwiŋ niŋac, imuhuc waŋ nénécmiyec.

⁷ Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeŋeya imuac séhaiguc, sacyanéŋ boŋ hére menénécmima késpedesicnina wai nénécmiyec.

⁸ Imi mia inéŋ niŋteŋic qinŋteŋic zéma niŋ asac asaria moczoŋnec neŋaŋ muru mesécgé nénécmiyec.

⁹ Imuhuc wamma ewa siŋa sasaŋgia, eŋeya ewa qeriaiguc niŋarenŋéyu heyec imuac séciguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéŋ ninziŋ.

¹⁰ Imi mia nalé niŋec imi ducŋiyu, iwawai kurumenŋiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoŋ Kristoac qeriaiguc arenhéra tuŋ momacguc wammac niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

¹¹ Iwawai moczoŋ ewa siŋa hezac séc waŋanzac Anutu iwac ewa siŋ méndacma bec zétecgéyu heyec séciguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buŋa wamma kecanziŋ.

¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinŋac kecanziŋ neneŋ imi kecma tetecŋiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, késpedesic igucnec aŋgéŋ titiac buŋa suruc hiabia imi nimma ninzénŋégic sisipac acwac Uŋa téréyanéŋnec eŋeya buŋawac asé kiwi meénécmiyec.

¹⁴ Waŋu Uŋa Téréya iminéŋ mia kurumenŋac mératécnina imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Waŋu ic embac eliŋgé nénécmimia imi boŋ hérénina menénécmiyu eŋeya edamuya mepésimiwiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

15 Hénia imuac niñac ini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzén ninzénjina késakeczu imuac suruc zéma ala siñgina ic embac téréya ionac wañ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari.

16 Imuac mia onac niñ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicñj mianzua.

17 Miñnina Yesu Kristoac Anutu, mañgocnina edamuyaguc inéñ mia niñtegic qinjegic zéma ackuazéc zéauaaya imuac qeri uña imi énécmiyu Anutuac hénia séha nintegicmu niñac zéwelec wañanzua.

18 Wañu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu hénia némac niñac unuruyu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sugcinaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeqeya késa keczu imi niñyacgému.

19 Wañu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzén ninzén ic neñañ muru ai meanzac iminéñ kukuc duruc durucya eñeña wanzac imi niñtegicmu niñac zéwelecanzua.

20 Wañu Anutuac kuc yanda iminéñ Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumenjiguc emma eñeya méra héiyaguc oporec.

21 Opocma qara imi meyarú ic kewuya kewuya zéma qac buña zéma kuc buña zéma galeñ buña zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac imi sac qahac, néñ ama baec hahaya hémbéñañaguc hezac imi moczoñ onogicdarec.

22 Wañu iwawai moczoñ imi hénia duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoñ onogicma hénaoññ neñañ orucnina wammac niñac oporec.

23 Wañu hénaoññ neñañ imi iwac hénia méria* wamma kecziñ. Wañu hénaoññ imi mia iwawai moczoñ imuac qeriaiguc iwawai moczoñ sécge énécmianzac iwac howiacnec wanzñ.

2

Humuc igucnec kekeciguc.

1 Wañu ini wawañ meme biria zéma késpedesgina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec.

2 Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miñina kurumenj bawa sawawac galeñ memeac kuha késa keczac imi méndacma kecañjic. Wañu deguc ac qeqe ic ionac sugcinaiguc ai meanzac uña biria iminéñ mia Biria miñina wanzac.

3 Becnec imi neñañ imuhucyanec sugcinaiguc kecma séwininawac siñ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siñanéñ wañ nénécmiyec séc waññ. Imuac ic tosara iniguc hénianina momacguc wañu qeri biriawac buñawac nambérac héra kerñ.

4 Anutu wésé ninñ kuney yanda hemiyu neñañ ala siñ wañ nénécmima ala siñ yanda imuac niñac wamma

5 késpedes nina niñac humuyññ neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niñac anjénñina tinénécmiyec.)

6 Neñañ Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumenjñac kekeciguc i guc momacnec tacbiñ niñac nonoporec.

* 1:23: Girik aciguc; Soma, neñañ neñañ aciguc séwiya.

7 Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé niniñ wañ nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

8 Ini imi ninzégégic ewa hiaya niñac aṅgégina tiénécmiyec. Imuac niñac imi mia onac murunec qahac, néj sese Anutuac murunec hahaya wanzac.

9 Imi mia wawañ memenina igucnec qahac, imuac ic embac méñnéñ méñ séwi eñer hia ménda wammac.

10 Neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solaña mewiñ niñac Anutunéñ menénécmiyec. Wañu ai imuhuc geñnec tima kembñ niñac Anutunéñ becñec niñu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbiñ.

11 Imuac niñac ini yomuhuc niñqelimu; Becñec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecañgic. Imuac niñac ic embac méraginanéñ séwi taségina hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénéc mimiawac kecañgic ieneñ onac niñ séwi tasé herichericgina qahac zéénéc miangic.

12 Nalé imuaru ini imi Kristo qahac séñgangeñ kecañgic. Kecma Israelac héñgaleñ ama areña yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma eñacñec kecañgic. Wañu zikiñziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac méréra tanec kecma niñkinzéggina qahac Anutugina qahac baeciguc kecañgic.

13 Wañu deguc imi becñec lakec kecañgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niñac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecañzu.

14 Kristo imi luaenina. Inéñ sucninaiguc demññ elic elicgia nanec imi iwac séwiya aunénécmima hézégéyu mayu tuñ éréhécnéñ momacguc wañec.

15 Wañu tuñ éréhéç imi eñeya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niñac eñeya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakeñ ac zéma héna ac hénia hénia imuhucya imi néhélima hazéc wamma kekec imi audarec.

16 Wañu ic héñgeña wéndara iminéñnec tuñ éréhéç imi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niñac imuac qahaiguc hazéc ninññ imi qeyu humuyec.

17 Wañu mama hama lakec kecañgic ionac zéma hosuru kecañññ Yuda ic nonac momacñec luaeac buña neñañ muru zéau nénécmiyec.

18 Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neñawu Uña téréyawac qeriaiguc Mañgocac muru kerembññ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

19 Imuac deguc muarunec, ini imi ic méréra me ic kian qahac, néñ ic embac métére énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac areñhéra zéma héñgaleñ ama areña yanda imuac buñahéra wamma keczu.

20 Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac qambaña imuac qahaiguc kumu énécmimia. Kristo Yesu eñeyaoc imi ama imuac wañgoñaiguc hoc qambaña wañecac keczac.

21 Iwac qahaiguc sécna sécga momacñec toroqema enni ama imi moczoñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc ocmuñ téréya wamma yandima eñanzac.

22 Ini acguc Uña téréyawac qeriaiguc ocmuñ téréya Anutunéñ tacyac wawaña wammac niñ Yesuac qeriaiguc momacñec toroqe énécmiyu eñanzac.

3

Paulonéñ ic enia ionac niñac wamma ai meyc.

¹ Wanju Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niḡac ic enia onac niḡac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma keczua.

² Wanju ama imuac welenḡ qeḡe ai imi Anutunéh onac niḡ wamma goi héihéiyawac niḡac wamma nuac néḡec imi ini hélacnec bec niḡḡic gezanḡ.

³ Wanju usuya auma ac saḡa imi nézéyu niḡasariyi suruc imuac imi bec zékanḡ zékanḡ wamma oénécmiyi.

⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saḡa niḡtegiri imi ini acguc niḡtegicmu.

⁵ Ac saḡa imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tilinḡ tilinḡ ic ionac muru Uḡa téréyanéh zéhicḡi énécmiyec ésécnec becaru imi hicḡisai nalé tosaraiḡuc imi ic onac naḡhéra méḡac méḡ imuhuc ménda zéhicḡi énécmiyu niḡḡic.

⁶ Imi mia ic enia eneḡ buḡa suruc hiabia imuaru toroḡema Kristo Yesuac qeriaiḡuc sisipac acya imi momacnec mératéc mema neḡawu momacnec séwi momacguc wamma keczinḡ.

⁷ Wanju Anutuac goi héihéia niḡac ai memeac sese miḡicḡi néḡu, imuac kuhanéh nuaru ai meanzac séciḡuc buḡa suruc hiabia imuac ai icya wamma keczua.

⁸ Buḡa suruc hiabia, Kristoac mériaḡ yanda oloḡ oloḡawac séc qahac imi ic enia énézémaḡ niḡac ic embac téréya ionac suginaiguc maḡeḡeya téḡḡeḡ tosara onogicma mamaya keczua nidac imuhucyawac goi héihéiyawac buḡa qenéhec.

⁹ Imi mia iwawai moczoḡ zéhicḡiyec Anutu iwac qeriaiḡuc nalé hénihénia qahac imuarunec musaḡ musaḡḡiawac niḡu heyec ai areḡa imuac héra imi dimuhucya wanzac imi zéasari énécmimaḡ niḡac imuhuc wannéhec.

¹⁰⁻¹¹ Imi mia nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéh Miḡ Kewunina Kristo Yesuac qeriaiḡuc niḡareḡḡéyu heyec imi méndacma degucmi Yesuac hénaoḡiḡ héra neḡaocnec Anutuac niḡtegic qinḡtegic hénia hénia imi mewininini kurumenḡḡuc kua meme uḡa qac buḡaginaguc zéma kuc buḡaginaguc ieneḡ hénia imi héḡtegicmu niḡac imuhuc wanec.

¹² Neḡaḡ imi Yesuac qeriaiḡuc i niḡzéhéma imuacnec mia bac yandi yandi qahac Anutu hosucḡé mimiawac héra miḡicḡiḡa keczinḡ.

¹³ Imuac zéwelec énécmizua. Onac niḡ wamma qenzeḡ manzeḡ hénia hénia miḡicḡiḡa keczua imuac mia ewagina ménda mamac, néḡ niḡḡic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac niḡac wamma zéwelerec.

¹⁴ ^(14a) Hénia imuac niḡac

¹⁵ baec kurumenḡḡuc ic embac hénia hénia keczu ionac qacḡina miḡicḡi énécmiyec.* ^(14b) Maḡḡocnina iwac muru ni simiḡna héimima yomuhuc zéwelec mizua;

¹⁶ Inéh waju, iwac edamuya kuaya qeḡeya séciḡuc Uḡa téréyanéh onac qeri icḡina imi kuhanéh meseli énécmimac.

¹⁷ Meseliyu niḡzéhéḡic Kristonéh onac ewa qeriginaiguc kecénécmiyu eneḡ imi goi héihéi imuac qeriaiḡuc gété zaligina meyu nammu.

¹⁸ Namma seligima météré énécmimia moczoḡ yanda iniguc momacnec Kristoac goi héihéiya imuac hilaḡaya zéma horuaya zéma hiḡac hiḡaraya zéma eneḡaya imi séha niḡtegicmu.

* **3:15:** Ac yomuac hénia imi; Inéh momac yanda neḡaḡ Maḡḡocnina.

¹⁹ Waŋu Kristoac siŋ sorocya imi baec ic ionac ninij ninanéŋ olommuac séc qahac, waŋu ini imi niŋasarimu niŋac zéwelecanzua. Niŋasarigic Anutuaru qeriwac mériaŋ kuaya qeqeya hezac iminéŋ onac muru kuaya qesalecgéma hemac zéma zéwelecanzua.

²⁰ Kuha yandanéŋ neŋaŋ muru ai meanzac imuac séciguc, iwawai hénia hénia welec mianziŋ me niŋanziŋ imi ogicma emma wandac wandac medac medac miŋina

²¹ Anutu iwac muru mia Kristo Yesu zéma iwac hénaroiŋ héra ionac suggi-naiguc edamuyanéŋ hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma hemac, hélacnec!

4

Kristoac séwi tasia wamma momacnec ai mewij.

¹ Imuac mia Miŋ Kewuninawac wamma hésa ic kekera neŋ meme seli ac yomuhuc énézéua; Anutunéŋ unuruyu ini iwac buŋa kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu.

² Ewa qerigina memaamuma qeri bénzérjiguc zérabéraiguc nalé horuac-nec naŋselima goi héhiéiac qeriaiguc bisiqatéŋ waŋamumu.

³ Imuhuc wamma Uŋa téréyanéŋ luaeac hésanéŋ dérécgé énécmiyu momacguc wanŋic imi mia seliseli wamma qambaŋtohoya memu.

⁴ Séwiya imi momacguc, Uŋa téréya imi acguc momacguc, waŋu ini imi héihéré énécmimac niŋac momacnec niŋkinzérŋgéma kecgic unuruyec.

⁵ Miŋ Kewunina imi momacguc, waŋu niŋzérŋ niŋzérŋ imi acguc momacguc, waŋu doku naec imi acguc momacguc,

⁶ Waŋu Anutu acguc momacguc, waŋu inéŋ mia kekec momac yanda imuac maŋgoc keczac. Waŋu kekec momac yanda iminéŋ méra bawu kecgic momacguc wammu niŋac dérécgé énécmima duŋa imuac sugginaiguc kecanzac.

⁷ Waŋu icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec.

⁸ Imuac mia ac kiwi ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Inéŋ ou eŋec nalé imuaru hésa ic sasala dérécgé énécmima onagicma eŋec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec.*

⁹ Ou eŋec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hiŋgarec imi mia, néŋ hénia ménŋ ménda hezac.

¹⁰ Hiŋgarec inéŋ mia kurumeŋa kurumeŋa onogicma eŋec i eŋeyaoc wanzac. Inéŋ iwawai momac yanda imi sécgé énécmimaŋ zé imuhuc waŋec.

¹¹ Waŋu inéŋ mia tosara Yesuac Méliméli ic, tosara kua meme ic, tosara buŋa suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wammu zéma onoporec.

¹² Imi mia ic embachéra téréya mesolaŋani énécmima welenŋ qeqe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi ésécnec yacmac niŋac imuhuc ai buŋa qeénécmiyec.

¹³ Neŋaŋ imi Anutuac naŋa niŋzérŋgéma hénia niŋasariwiŋ. Imuhuc wanni niŋzérŋ niŋzérŋnina zéma niŋ asac asarinina iminéŋ toroqe nénécmiyu

* **4:8:** Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onogicma liliŋgéma hama iwawai onagicgc imi ic embachégina gili énécmiaŋgic. Yesu imi neŋaŋ kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

séwi momacguc wamma ic yandi tetcgia wambij. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc érérenjiguc yandiwiñ.

¹⁴ Imuhuc wamma neñaj imi deguc muacnec nambérac tanec ménda kecbij. Ic diwi qiwiliñanéh ac halécnéñ ala batuc wañ énécmigic ninzéhñ ninzéhac ac areñareñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanéh qeken qeña wañ énécmiwac niñac.

¹⁵ Néñ goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ.

¹⁶ Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia wañu iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhérénggé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kecec wahala zéma kecec qelia.

¹⁷ Imuac niñac ni séwiac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzéhñ ninzéhña zéau énécmizua; Deguc muacnec imi ic enia eneñ ewa qeriginanéh iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu ésécnec imuhuc ménda wamma kecmu.

¹⁸ Ieneñ imi niñasac asari ginanéñ siñidénggéyu niniñgina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéh seligiyu Anutuac kecec igucnec waima keñgic.

¹⁹ Ieneñ niñtegic qinñtegicgina qahac tanec wamma séwiac siñiguc opocamuma haka biria hénia héniaiwac hémbaoc wamma wañanzu.

²⁰ Ini imi Kristoac hénia imuhuc méñ ménda kuamugic.

²¹ Ac héla imi Yesuac qeriaiguc hezac éséc ini hélacnec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi

²² ini ala batucac féngéc ic méndacma houma keñanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina ésécnec hetecgému.

²³ Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu

²⁴ Solañ dindiña zéma ac hélanéñ météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku ésécnec héiamuma kecmu.

Kekecac héna ac.

²⁵ Wañu neñaj momacnec Yesuac séwi tasia wamma kecziñ imuac niñac ini ikoc waima ama momac ic iniguc eñaoñc ac hélacnec zému.

²⁶ Ini qeri biric nimmuiguc késpedes ménda wammu. Wañu kaiwe kiwa hiñgacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu.

²⁷ Biria miñinawac titiña méñ ménda waimigic érémac.

²⁸ Kowu nenenéh muñguc kowu ménda nemac, néñ néwéciguc maqeqeya méra mimacac séc iwawai miñicñimañ zé eñeya mérianéh ai mema haka hiabia wammac.

²⁹ Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néñ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécya zéma acgina ninzu imi onac goi héihéi miñicñi énécmimu.

³⁰ Ini imi Uña téréyawac qeriaiguc asé kiwi menénécmiyu añgéh titiac nalé ducñimac imuac séc iwac buña kecmu, imuac niñac Ini Anutuac Uña Téréya ewa biri ménda miñicñi mimu.

³¹ Ini qeri howuc zéma qeri biric zéma yonkanzanñ zéma wauñ silac zéma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi eñaj muru augic qahac wandacmac.

³² Eñaoñc goi héihéi wañamuma wésé niniñ wañamuma Anutunéh Yesuac qeriaiguc késpedesgina wai énécmiyec éséc késpedesgina waiamumu.

5

¹ Imuac goi héihéi wanj énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya éséc nec Anutuguc kéréndéj wamma kecmu.

² Ini imi Kristonéj goi héihéi wanj énécmiyec séciguc enjaocnec iwawai méj wamma mewij zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéj nenaj nijac wamma eneya kekecy waima mulu manaj héméja hiabia éséc nec Anutu hémiyec.

³ Ini imi sugginaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc méj ménda zéhicijimu. Iminéj ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanjac.

⁴⁻⁵ Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (banjarawac mepé qepési ai) wammu imi enej moczonj yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc méj ménda memu. Imi ini nijyacgéma nindaczu imuac nijac ac zapi qeqeya zéma zézoranj ac zéma lisi ac imi ménda zému, néj nénéwiciguc ewa hia ac ézému.

⁶ Méjác méj ménda wai énécmigic ac gorosonja énézéma ikoc wanj énécmiwu nijac. Haka imuhucyawac nijac Anutuac qeri gericnéj ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzac.

⁷ Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu késa ménda wammu.

⁸ Ini bec nec imi sinj tunumanajac buja kecgic, néj deguc imi Minj Kewuninawac qeriaiguc asac mararanajac buja keczu. Imuac asac mararanajac nambérac imuac séciguc kecmu.

⁹ Asac mararanajac héla gocmia imi mia haka hiabia, haka solanja zéma haka héla.

¹⁰ Némacnéj Minj Kewunina ségiségi mihicij mianzac imi batucgé hémma,

¹¹ ini imi sinj panamanajac ai iwawai héla qahac imuac ménda toroqemu, néj énézégic haka biria héjtegicmu.

¹² Ienej sasangiaiguc wananzu imi kuananéj zémanj zéwa gamu masunajac wanju réwérizua. ^(14a) Hémbinjac séc imi moczonj asac mararanajac,

¹³ hénia imuac nijac, iwawai moczonj asac mararanajac néj qetagaliju wininianzac imi kicinanéj hémbinjac séc wananzac.

^{14 (14b)} Imuac ac méj yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac suggina igucnec yacgic! Kristonéj qetagalima asari énécmimac.

¹⁵ Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi nijtegicmu. Imuhuc wamma ic embac nijtegic qinjtegicgina qahac éséc nec qahac, néj nijtegic qinjtegic ginaguc wamma kecmu.

¹⁶ Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac nijac ini nalé imi qaurac ménda gemu.

¹⁷ Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, néj Minj Kewuninawac ewa sinj imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu.

¹⁸ Wainj doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho sohoya. Néj Uja téréyanéj sécgé énécmiyu kecmu.

¹⁹ Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya enaj héiamuma ewa qeriginanéj Minj Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu.

²⁰ Haka hénia hénia hicij énécmianzac séc Minj Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séc Anutu manjocnina ewa hia ac ézému.

²¹ Wañu Kristo ee héihéi wammima enjaocnec méra bacginu kecamumu.

²²⁻²³ Kristonéj hénáorinj ionac orucgina wamma enjeya séwi wamma keczu ionac anjéj titi ic wanzac ésécnec, embac ménjac euyanéj iniña iwac oruha wanzac, imuac niñac embac ini euhécgina ionac méra bacginu kecma Miñ Kewuac muru wammianzu ésécnec waj énécmimu.

²⁴ Néj hénáorinj enej Kristoac wammianzu ésécnec embac ini imuhucyanec euhécgina tohotoho waj énécmima kecmu.

²⁵ Ic ini acguc iniñhécgina ionac goigina héiénécmima Kristonéj hénáorinj ionac goigina héi énécmima ionac niñac wamma enjeya kekecya wai énécmiyec imuac séciguc waj énécmimu.

²⁶ Imi mia dokunéj naec énécmima ackuazécnéj zuac énécmima météré énécmiyec.

²⁷ Imuhuc waj énécmima enjeya kiwaiguc hénáorinj téréya kumu énécmima métac métac me kiric misicya qahac téréyanec solanjanec wammu niñac imuhuc waj nénécmiyec.

²⁸⁻³⁰ (30) Neñañ imi Kristoac séwi tasia kecziñ imuac niñac, (29) Kristonéj hénáorinj héra galeñgé nénécmianzac. Ic méñnéj méñ enjeya séwiya niñac mézé titi ménda wañamuma nalé séc nene gumu amuma kecanzac. (28) Imuac ic ini imuhucyanec enañ iniñhécgina imi enañ séwigina ésécnec goigina héi énécmimu. Ic méñnéj méñ iniña goiya héimianzac inéj imi enjeya séwiya goiya héiamuanzac tacnec wanzac.

³¹ Hénia imuac niñac ic méñnéj neñgoc mañgocya wai érécmima kemma enjeya iniñaguc torogema séwi éréhécnéj séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac.

³² Wañu imuac hénia saña imi qeu hiñgac hiñgara. Ni imi Kristo zéma Anutuac hénáorinj ionac niñac momacnec imuhuc zézua.

³³ Wañu ini imuhucyanec enjac enañ iniñhécgina imi enañ ésécnec goigina héi énécmimu. Wañu embac ini acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

6

Nambérac zéma neñgoc mañgoc.

¹ Nambérac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc neñgoc mañgoc hécgina niñtoho waj énécmimu. Haka iminéj haka dindiña wanzac.

² Geñga neñgoc mañgocga eegira héi érécmiwésemañ iminéj mia hénia ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac.

³ Imuhuc wambésémañguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésemañ.

⁴ Mañgoc ini nambérac hécgina qeri geric ménda mihicnj énécmimu, néj Miñ Kewuninawac pakenj ac zéma zézé seli acnéj qegumu énécmimu.

Welenj qeqe ic zéma ionac miñ mañgocgina.

⁵ Welenj qeqe ini imi bac yandi yandi wamma zénéggina hiriyu ewa qerigina hélanéj séwiginawac miñ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu ésécnec welenj qeénécmimu.

⁶ Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, néj Kirisistoac welenj qeqe ic ésécnec ewa qeriginanéj Anutuac ewa siñ niñtoho wamma

⁷ siŋa nimma welen qeénéc̄mima ic ionac waŋan̄zu éséc̄nec qahac, nér̄ Miŋ Kewuninawac wammian̄zu éséc̄nec welen qeénéc̄mimu.

⁸ Imi mia icya icya haka hiabia mér̄nac mér̄n wammuiguc welen qeŋe me miŋ maŋgoc kekera séc̄ ai imi Miŋ Kewuninanér̄n nénéc̄miyu meanziŋ imuhuc zéma nimma imuhuc waŋ énécmimu.

⁹ Imuac Galen̄ ini aguc welen qeŋe hécgina imuhucyanec waŋ énécmimu, nér̄ ménda tericgé énécmimu. Ném̄ac niŋ ionac zéma onac Miŋ Kewugina imi ou kurumeŋiguc kecan̄zac. Waŋu iwac muru imi séw̄iac hémma niŋgésigési mér̄n ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰ Tetecgiaiguc yomuhuc zéwa niŋgic; Ini imi Miŋ Kewuninawac qer̄iguc zéma iwac kuc buŋawac kuhanér̄n meseli amumu.

¹¹ Ini imi Biria miŋinawac ikoc imi qewiŋ zé Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoŋ hoturudacmac.

¹² Neŋaŋ yaré imi ic séw̄i busuninaguc me sacn̄inaguc qahac, nér̄ Biria miŋinawac kewuya kewuya zéma kuc buŋa zéma baec siŋi tunumaŋaguc imuac galen̄héra zéma sawaiguc uŋa biria iniguc waŋan̄ziŋ.

¹³ Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoŋ hoturu énécmiyu nalé biraiguc ini efima yaré qemaguc naŋselimu niŋac imuhuc wammu.

¹⁴ Imuac ini naŋselima ac hélanér̄n rikun̄gina mema zikigic haka solan̄anér̄n tétéc̄ginaiguc hoturumu.

¹⁵ Waŋu hén̄a usugina luaeac buŋa suruc hiabianér̄n haima zér̄én̄qér̄én waŋamumu.

¹⁶ Imuac qahaiguc toroqema ninzér̄n ninzér̄nac saiwa mema iminér̄n ic biriawac zakon̄ geric bélan̄aguc imi hézér̄ngéma qéwéc̄gému.

¹⁷ An̄gér̄n titiac opoc selia zéma Uŋa tér̄éyawac sou Anutuac ackuazéc̄ imi memu.

¹⁸ Waŋu zéwelecgina zéma zéqaqacgina moczoŋ nér̄ naléya qahac Uŋa tér̄éyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambin̄ zé zenzen̄ qeli qeli wamma nalé séc̄ seliseli wamma zéwelecmu. Waŋu ic embac tér̄éya ionac niŋ wamma zéwelecmu.

¹⁹ Waŋu nuac niŋac momacnec zéwelecm̄a nuac muru ackuazéc̄ nér̄u kuana an̄géma buŋa suruc hiabia imuac hén̄ia saŋa imi porin̄ qahac zéau énécmimaŋ niŋac zéwelec wammu.

²⁰ Neŋ ai imuac mia Yesunér̄n méli nér̄u hés̄a ic wamma kec̄zua. Waŋu imi mia neŋ ac zémaŋac hezac imi porin̄ qahac selianec énézémaŋ niŋac imuhuc mihiç̄i nér̄ec̄.

Mozoc ac.

²¹ Kekecnawac hén̄ia me ném̄ac ai mema kec̄zua imi onac momacnec énézéma nimmu niŋac ninzér̄n ninzér̄nac dacmuna zéma Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla kec̄zac Tikiko inér̄n mia hén̄iana imi moczoŋ énézédacmac.

²² Inér̄n mia nonac kekecninawac hén̄ia énézéma ewa qer̄igina meefi énécmimac niŋac ni ic imi ai imuac téŋgér̄n méli énécmizua.

²³ Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héhiéya luaeguc zéma ninzér̄n ninzér̄naguc iminér̄n dacmuna hécna onac muru hemac.

²⁴ Miŋ Kewunina Kristo Yesu siŋa ménda humumia nimmian̄zu séc̄ ionacmuru ewa hiayanér̄n he énécmimac.

Filipai

Yaizéé ac.

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya Paulo zéma Timoteo niri hénaoirin Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galeñ hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac.

² Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenérj hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni niñqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua.

⁴ Zéwelecanzua séc ic tuñ onac niñac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wañanzua. Imuac hénia imi yomuhuc;

⁵ Ini buña suruc hiabia niñgic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nañgé amua meanzu imuac mia imuhuc wañanzua.

⁶ Wañu sugcinaiguc ai hiabia héniyec Anutu inérj ai imi mézézéngéma metecgéyuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi niñkinzérj gézua.

⁷ Ni hésa qatécna guc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiayawac qeriaiguc ai momachécna wañ néñanzu. Imuac niñac ni ic tuñ onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu.

⁸ Yesu Kristo inérj ewa qerianérj wañ énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac niñac wamma qerinanérj hakhak wañanzac imuac mia Anutunérj ni héipuc wañ nénzac.

⁹ Wañu ini nininñ hiñgac hiñgara zéma niñgésigési ginanérj goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeqeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua,

¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainérj héla wanzac imi niñtegicma solañanec kitic késpedes qahac kegcic Kristoac haha naléya imi hamac.

¹¹ Wañu Yesu Kristonérj qenanérj wañ énécmiyu kecec solañawac héla gocmianérj sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali énécmiyu tosara enérj hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelecwewec ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicñinérj qe imuac niñac Miñ Kewuac buña suruc hiabia imi muñguc yanda saima kenzac imi ini niñtegicmu niñac wanzua.

¹³ Imuac Kristoac niñac wamma hésa qaténaguc kec zua imi baec galeñac ai ama yomuac qeriaiguc owohotonj kec zu i zéma ic embac tosara moczon ionac sugcinaiguc wininiyu héñtegicdac zu.

¹⁴ Imuac niñac dacmuna hécnina sugcinaiguc sasalanérj nuac hésa qaténa niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñzéngéma zénéngina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc imi hañ gema zéanzu.*

¹⁵ Ic embac tosanerj nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu, nérj tosara imi ewa hélanerj zésaianzu.

* **1:14:** Paulonérj hésa ic kerec, nérj Romawac baec galeñerj eeya héimiyu ziki sipac qahac kecmu ackuazéc zéauénécmiyu hémma tosara enérj ac guc kucgina mema zénéngina ménda hiriyu buña suruc hiabia zéau énécmiangic.

16 Yomi eney imi ni buŋa suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasarimanŋ niŋac kumunéjec hénia imi niŋtegicma siŋna nimma ai meanzu.

17 Waŋu tosara imi eney hésa qaténaguc réwéri ménŋ toroqewiŋ gezan zéma ewa hélanéŋnec qahac, néŋ nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu.

18 Imuac némariawac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc waŋŋic saima keŋanzac imi Kristo imi mia. Hénia imuac niŋac ni ségiségi waŋanzu. Waŋu toroqema ségiségi wammanec kecmaŋ.

19 Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uŋa téréyanéŋ nanŋénéŋu zéra waiya imuhucya niŋac aŋgéŋ titina mi-hicŋimanŋ imi ni ninzua, imuac niŋac mia imuhuc waŋanzu.

20 Waŋu gamusiŋŋ gamusiŋ ménda nimma becneŋc ésécneŋc degucmi acguc zénéŋna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanéŋ Kristo iwacneŋc sac mepési mimanŋ niŋ ninzua.

21 Imi mia nuaru imi kecmanŋguc Kristoac kecmaŋ, waŋu humumanŋguc humucna imi acguc méra némmac.

22 Waŋu séwinaguc kecmanŋguc imi téré ainawac héla mihiŋimanŋ. Imuac niŋac kekec zéma humuc iorac suggiraiguc némariawac aŋgéŋ tiwa hia wammac imi ménda ninzua.

23 Ni imuac suggiraiguc kecba momacneŋc waŋ nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmaŋ iminénéŋ ogicogicya imuac niŋ imuac wanŋua, néŋ

24 imi waima séwinaguc kecmaŋ imi onac niŋ nimba hia wanŋac.

25 Waŋu ni waima kecmaŋ imi zéma onac ninzéŋ ninzéŋgina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tuŋ iniguc momacneŋc kecmanŋac hezac imi ni niŋyaccézu.

26 Imuac neŋ muŋguc hama iniguc kecba nuac niŋac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanéŋ qesalecgéma yandimac.

27 Momacguc niŋgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buŋa suruc hiabia imuac séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmaŋ me wai énécmima lakec kecmaŋ imi ini ewa momac wamma namma ewa siŋgina momacneŋc buŋa suruc hiabiawac ninzéŋ ninzéŋginawac wamma eŋaoc nanŋé amumu.

28 Ionac muru imi buŋa suruc hiabianéŋ kisikiyonŋac asé kiwiya wanŋac, néŋ onacmuru imi aŋgéŋ titiac asé kiwiya wanŋac. Imuac niŋac ai imuac me imuac mewiŋ zégic hazéc waŋ énécmimuiguc ionac bac yandi yandi ménda wammu.

29 Kristoac niŋac ewa hia waŋ énécmiyec imi ninzéŋgé mimu niŋac sac qahac, néŋ ninzéŋgéma iwac niŋ wamma zérabéra acguc momacneŋc bisimu niŋac imuhuc zézu.

30 Ini imi becneŋc nuac muru hiŋŋiyu héŋgicac deguc nuacmuru heyu héŋanŋu qenŋeŋ manŋeŋ imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

2

Kristoac memaamuma kekecac haka.

1 Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héihéiac qeri mebélac ai, me uwa téréyawac ala kekec, me wésé nininŋ, me ewa biricnéŋ he énécmiyu

2 ewa momac wamma goi héihéi imuhucyanec aŋgéŋ tigiŋ ewa siŋgina momac waŋu siŋniŋ momac wamma ségiségina solanŋanigic kuaya qeqeya wammac.

³ Ai imuac me imuac mewin zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eneyawac hakaiguc ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac ninjic gi gogicma eneywa wammu.

⁴ Ini enjác enjác ewa sinjina sac qahac, néj alahécgina ionac ewa sinj imuac momacnec héngalen waj énécmimu.

⁵ Yesu Kristoac ewa sinj heyec ewa sinj imuhucyanec anjéj tigic hemac.

⁶ Inéj Anutu eneyawac kekec kerec, néj Anutuac séc anjéj tima kecman zé ménda nimma,

⁷ kilej memaamuma welen qeje ic tanec mema baec ic ésécnec wajec.

⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicnjyec. Hicnjima eneywa memaamuma kilej humucac séc keremma Anutuac ara ninjtohoma ic héngenja wéndaraiguc humuyec.

⁹ Imuhuc waju Anutunéj ou meyacmima qac buja mén, qac tosara moczon onogiczac imuhucya miyu késayec.

¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumenjiguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaguc kecanzu ienej moczon Yesuac qac bujaiguc siminj héimimuac hezac.

¹¹ Waju kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Min Kewuna zéma Anutu manjoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécnec kecbin.

¹² Imuac ala soroc hécna wésénaiguc sac qahac, néj deguc iniguc ménda keczua nalé yomuac acguc nalé séc ara ninjtohoma bac yandi yandi wammima zénéngina hiriyunec onac anjéj titigina imi mesolanjanimu.

¹³ Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéj mia eneywa ewa sinja hiabia imuac ninj kewugina haima aigina memu ninjác meseli énécmianzac.

¹⁴ Waju ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu.

¹⁵ Imi mia ini késpedes qahac solanjanec kecma hicnjisai qarinj qarinjia zéma acqeqe wawaja ionac sugginaiguc Anutuac nambérac héra wamma solanjanec kecma baec ic ionac sugginaiguc asac mararanj wamma qetagali énécmima kecma.

¹⁶ Kekecac ackuazéc measarigic ni usunjec kenja wamma qenzen manzenj qeyi imi héla qahac ménda waju Kristoac naléiguc qerinanén ninjanjéma onac ninjác ségiségi ac zémanjác séc wammac.

¹⁷ Onac ninzénj ninzéngina zéma welenj qeqeginanéj mulu ésécnec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu mananjác doku selia ésécnec qocgé mimanjiguc kilej ségiségi wamma ic tunj iniguc ségiségi wamanj.

¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buja nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac ninjác Timoteo focdac onac muru méli énécmimanj ninjác Min Kewuninawac qeriaiguc ninjumu wamma kecanzua.

²⁰ Niguc ewa momac wamma onac ninjác wamma inicgalen wammacac hezac imi tosara qahac, néj i sac nuacmuru keczac.

²¹ Ic tosara ienej imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wajanzu, néj enjan ewa sinjinawac wamma kecanzu.

²² Néj Timoteo imi merac méjnénj manjocyawac wammianzac ésécnec waj némma niguc buja suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac ninjác ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczu.

²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicji némmac imi hémma niṅtegicmaṅ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmimaṅ zé niṅkumuma keczua.

²⁴ Ni acguc focdac hamaṅ zé Miṅ Kewuninawac qeriaiguc niṅkumuma keczua.

²⁵ Waṅu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimaṅac hezac. Ic imi méli néngic hama dacmuna zéma ai momac zéma téngiṅ ic éséc nec niguc momacnec welerṅqe némma iwawai méṅac méṅ niṅac wamba méra néṅaṅzac.

²⁶ Inéṅ ini moczoṅ inicmaṅ zé qeria héṅgeṅ nec kerec. Waṅu eṅeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac niṅac ewa goro wamma keczaṅac.

²⁷ Inéṅ hafi kiyu humumaṅ zé waṅec. Waṅu Anutunéṅ wéséya nimmiyec. Waṅu i sac qahac, néṅ ewa goronéṅ ewa goro méṅ mihicjiwac niṅac niṅyéwérima kecba wéséya niṅnémma ewa gorona momacnec meefinéṅec.

²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi waṅgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimaṅ zé seliseli wamma méli énécmizua.

²⁹ Imuac ini Miṅ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu.

³⁰ Ini welerṅ qenémma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niṅac ic imi Kristoac ai niṅac eṅeya kekecyā ménda galeṅgé amuma humumaṅ zé hia humumaṅ zénimma ai meanec.

3

¹ Dacmuna hécna ac tetcgiawac zéwa niṅgic, Miṅ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muṅguc muṅguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanṅac, néṅ onac imi ac iminéṅ demin meénécmimac.

Haka wahala maleku éséc nec hetecgéwiṅ.

² Ini haséṅ kazu ic* zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi eṅeṅ wanṅu imi onac galeṅgina mema kecmu.

³ Anutuac uṅa téréyaguc welerṅ qeṅe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda héiselima kecaṅziṅ neṅaṅ imi séwi tasénina hélac nec héricma kekera wanṅiṅ.

⁴ Ni acguc séwiiguc héi selimaṅac séc waṅu ic tosia eneṅ séwiiguc héiseliiwiṅac séc zéma niṅziuguc ni imi onogicma imuhuc nimmaṅac séc.

⁵ Ni hicjiṅa kecba ai meme 8 waṅu séwinaiguc séwi heric haka wannéṅgic,† waṅu ni Israelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sugginaiguc Hebiraio ic héla, waṅu héna aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanṅua.

⁶ Hakana imi seliseli wamma Yesuac hénāoriṅ ununesi waṅ énécmiyi waṅu héna ac méṅ ménda logima képésic méṅ ménda mihicjiyi.

⁷ Waṅu bec nec iwawai imuhucya moczoṅ naṅgé néṅec, néṅ Kristoac wamma nimba iwawai imi méṅ ménda méra néṅec, néṅ iwawai eṅomia waṅec.

⁸ Waṅu hélac nec zéwa iwawai imi moczoṅ maqeqeya mihicji nénéṅa, néṅ miṅna Kristo Yesuac hénia niṅsariwa hicjiṅinéṅec niṅiṅ imuac mia nimba

* 3:2: Yuda ic ionac haka silic méndacāṅgic ieneṅ Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacgic mebiré énécmiaṅgic hénia imuac niṅac kazu ic zéénécmiyec. † 3:5: Yuda ic ieneṅ nalé imuaru nanṅéhcina séwi hericheric haka imi waṅ énécmigic.

eeya eñeñaguc wanzac. Ni imi iwac niñ wamma iwawai moczoñ imuac nenesic zéma ninzua. Imi mia Kristo añgétiwa

⁹ iwac qeriaiguc mihicñi nénéña wammac niñac. Solañanima kec zua imi héna ac igucnec ménda hicñiyec, néñ Kristo ninzégéwa kekec solaña imi Anutuac murunec hicñinéñec.

¹⁰ Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kekec imuac kuha zéma iwac qenzer manzer imi momacnec bisinimmañ zé iwac humuc imi niñtohoma

¹¹ Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sugina igucnec yacma kekec qelia mihicñimañ zé wanzua.

Kekecac qambaña hémma usujñec kembij.

¹² Ni nena imi bec mihicñizua ménda zézua. Wañu bec mesolañani wañ néñec ménda zézua, néñ Kristo Yesunéñ ni népésiyec séc imuac mihicñimañ zé wamma usujñec kemmanec kec zua.

¹³ Dacmuna hécna, ni bec imi mezua zéma ménda ninzua, néñ iwawai andénaiguc hezac imuac eluj nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memañ zé

¹⁴ kemma añgétimañac hezac, imuac mia kicna hiwa kenju Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéñ ouñec héihéré néñec imuac héla haiyu hezac imuac memañ zé usujñec ken zua.

¹⁵ Imuac solañanima kecziñ neñañ sucninaiguc méñnéñ méñ yomuhuc nimmacac hezac; Haka méñac ini niñgic tanera méñ wañu Anutunéñ imi acguc measari énécmiyu hémmu.

¹⁶ Nini añgétima kecziñ héna imuacnec sac tima kembij.

¹⁷ Dacmuna hécna ini eñawu ni méndac némmu. Wañu ic tosia haka kekecninaiguc hénzu séc imuhucyanec wamma kecancu ionac haka imi acguc kic hihí wamma hémmu.

¹⁸ Ni hatac sasala énézéyi. Deguc acguc kic masina mayu énézézua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héñgeña wéndara imuac hazéc wamma kenña wanzu.

¹⁹ Ieneñ imi tetecgiaiguc kisikiyoñ mihicñimu. Ionac anutu imi tomeñgina. Gamuginanéñ zunzariñ ésécnec hai hoturu wamma baecac iwawai niñac niñanzu.

²⁰ Wañu neñañ imi kurumeñ ama miñjina wamma kecni qacnina ou kurumeñiguc ooyawac hezac. Imuarunec mia añgér titi miñjina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecancij.

²¹ Inéñ iwawai moczoñ énézéyu niñtoho mimuac séc kuc buña hemizac. Kuha imuhucyanéñ séwinina maqeqeya imi melené nénécmiyu eñeya séwiya edamuyaguc ésécnec wambij.

4

¹ Imuac nuac niñkumu, dacmuna sorochécna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miñ Kewuninawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmaoc niñac zénañgé érécmizua.

³ Wanju ai momacna* solanja guac welec génzua. Embac tosara bunja suruc hiabiawac niguc momacnec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac héčna méra énécmína, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac.

⁴ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi wanjic. Ménjuc énézéwa ségiségi wammu.

⁵ Onac ewa bénzérjina imi ic embac énézégic nindacmu. Miñ Kewuni-nanéj hosucgé nénécmizac.

⁶ Iwawai ménjac ménj ménda niñyéwérimu, néj ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéj ewa hia ac ézéma Anutu ézému.

⁷ Imuhuc wanjic bec Anutuac luae niniñginawac séha ogicogicya imuhucyanéj Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niniñgina galenjë énécmimac.

⁸ Dacmuna héčna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téréya, iwawai dindiña, iwawai solanja, iwawai siñ niñmimiawac séc, iwawai zézé sorocyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyauguc, imuhucyawac wamma kecmu.

⁹ Ini nuac murunec niñarengégic me megic me héngic imuac wamma kecmu. Imuhuc wanjic luaeac Anutunéj iniguc momacnec kecmac.

Filipo héniaorij ewa hia ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma kecgic imuac zariñanéj hutuzac imuac ni Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi kunéj yanda wanjua. Becnec ini niñnéngic, néj imuac naléya ménda hayu osigic.

¹¹ Ni iwawai ménj niñac wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac hénia kuamuma haka hénia héniaiguc hia zéma nimmanjac séc wanjua.

¹² Ni imi maqeqena iguc hia kecmanjac séc, wanju iwawaina saméj bipiyaguc hia kecmanjac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba sécgé néñanzac. Yaka niñ humu humuiguc me iwawaina saméj bipiyaguc me maqeqena iguc dimuhuc kecba hiarumac imuac hénia imi niñtegicdaczua.

¹³ Meseli néñanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczoñ hia wandacmanjac séc.

¹⁴ Wanju ini nuac qenzerñ manzerñiguc momacnec toroqezu imuac nimba sécgézac.

¹⁵ Filipi ic zéwa niñjic, becnec bunja suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kemba ménjnéj ménj méra ménda néñec, néj ini sac méra néngic imi ini ninzu.

¹⁶ Wanju Tesalonika ama areña yandaiguc kerí nalé imuaru acguc ini hatac éréhécnéj ménj méra néngic.

¹⁷ Ni sese ménj niñac ménda welec énécmizua, néj mériañjinaguc wammu niñac onac muru haka hiabiawac hélanéj saima hemac niñac imuhuc zézua.

¹⁸ Nuac muru imi iwawai moczoñ sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néngic imi mewa sécgénénzac. Imi mia hofac oo ésécnec héméña hiabia wanju Anutunéj memacac séc wanju ségiségi mihicñi mizac.

¹⁹ Nuac Anutunanéj Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eñeya hofi yanda kuaya qeqeya igucnec sécgina tiénécmimac.

* 4:3: Girik aciguc; boñ zura momacnec huama kekera.

²⁰ Anutu Manꞟocnina iwac muru nalé tetcgia qahac mepé qepési hemimac. Hélaꞟnec!

Ac tetcgia zéma mozoc ac.

²¹ Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanzu ionac yaizézé ac énézému. Dacmuna tosara niguc keczu imi eneꞟ onac yaizézé ac énézézu.

²² Ic embac téréya moczoꞟ onac yaizézé ac énézézu. Waꞟu ionac sugginaiguc Kaisawac amaiguc areꞟhéra ionac murunec tosananeꞟ imuhucnec yaizézé acgina zézu imi meyacma zéwa ninzu.

²³ Miꞟ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianeꞟ onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosai

¹ Anutuac ewa sinjiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulo zéma ninzérj ninzérjác munana Timoteo

² niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kerjhéi hahéi qahac* kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizic. Anutu Manjocnina iwarunec† ewa hia zéma luaenérj he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³ Nerej onac ninj wamma zéwelec wañanzic séc nerñaj Minj Kewunina Yesu Kristoac Manjocya Anutu ewa hia ac ézéanzic.

⁴ Imi mia Kristo Yesu ninzérjgé mizu imuac buña zéma ic embac téréya ionac muru ala sinjina hezac imuac buña ninjanzic imuac nijac imuhuc wañanzic.

⁵ Wañu ninzérj ninzérj zéma sinjina imi mia onac wamma kurumenjiguc ninjkinzérj gina kumugic hezac imuacnec mia hicñianzac. Wañu ninjkinzérj imi suruc hélawac buña hiabia becneç ninjic imi mia.

⁶ Buña suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia ninjtegcgic nalé imuarunec sugginaiguc hicñiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac.

⁷ Imuhucyanec niniguc momacnec welenj qeçe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epafiranej ku énécmiyu ninjic. Ic imi onac Kristoac ai ic héra wamma keczac.

⁸ Inérj mia Uña téréyawac qeriaiguc ala sinj wañamuanzu imuac suruc nérézéyec.

⁹ Hénia imuac nijac onac suruc ninjic nalé imuarunec éréma niri onac ninj wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzic. Imi mia Uña téréyawac ninjtegc qinjtegic zéma ninj asac asariawac kuhaiguc nininj Anutuac ewa sinjac murunec hahaya imi kuaya qeçeya tiénécmimac nijac zéwelec wañanzic.

¹⁰ Wañu wañjic séc Minj Kewuninanérj ninj sécgéyu ewa hia nimmac. Wañu ai hénia hénia eeyaguc memu séc héra mihicñjima Anutuac hénia ninjareñgégic imuac nininja imi yandima kemmac.

¹¹ Wañu zérabéra horu horugia ségiségi wamma bisima keñkegcic tecgémac nijac iwac edamuyawac kuhanérj kucgina moczoñ meseli énécmimac.

¹² Imi mia edamuyaguc ic embac téréyawac ai buña bakia késamuac séc mehiaru énécmiyec‡ Manjocnina iwac mia ewa hia nimmimanec imuhuc wammu.

¹³ Inérj mia panamañac deminj totonj qeriya igunec nénépésima eñeya nañ sorocyawac héngalenj ama areña yandaiguc nonoporec.

¹⁴ Nañja imi sawanérj mulu menénécmiyu késpedesicnina moczoñ waiwaiya wañec.

¹⁵ Inérj mia hémbiñawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanzac, iwawai mérj ménda zéhicñjiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicñjima kerec.

* **1:2:** Hénia mérj imi ninzérjgéma. † **1:2:** Kiwi méraginanérj ooya tosaraiguc; Manjocnina zéma Minj Kewu Yesu Kristo iorac. ‡ **1:12:** Kiwi méraginanérj ooya tosaraiguc; mehiaru nénécmiyec.

16 Imi mia hénia yomuac niñac; Iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc zéyu hicñidacgic. Iwawai kurumenjiguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnéñ hémbiñac séc zéma ménda hémbiñac séc, tatac edamuyaguc me héngalen wawañawac kuc buña, galeñ me galeñac qac buña imi moczoñ iwac murunec zéma iwac buñawac zéhicñi énécmimia.

17 I eneyaoc imi iwawai tosara ménda hicñima kecgcic i bec kerecac keczac, wañu iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc qéhéréngé amuma nandarecac nanzac.

18 Wañu inéñ zéyu hicñidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac niñac, héñaoriñ neñaj orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac sugcina igucnec walac walac qelima yarec.

19 Imi mia Anutunéñ iwawai moczoñ Yesuac qeriaguc kuaya qema sécgémima kecmuac zé niñu sécgéyu imuhuc hicñidarec.

20 Iwac murunec iwawai kurumenjiguc zéma baeciguc hedaczac imi moczoñ eneyaguc ewa momac wammu niñac Yesuac sawanéñ ic héñgeña wéndaraiguc luae qenénécmiyec.

21 Becnec ini, elicgé énécmiyu kecgcic. Kecma ewa qerigina zéma wawañ memeginaguc hazéra kecgcic.

22 Wañu deguc imi aciguc ménda emmu néñ késpedes solarñ wamma Anutuac kiwaiguc ic embac téréyawac buña nammu niñac séwiya wai nénécmima humuma Anutu zéma neñaj sucninaiguc ewa momac mihicñi nénécmiyec.

23 Ini ninzéñ ninzénjiguc kumuselima keñqe haqegina qahac kecmu. Kecma buña suruc hiabia nindacgic imuac niñkinzéñ wamma imuacnec ménda néngacma kemmu. Wañu buña suruc hiabia imi mia zéau énécmimia wañu, kurumenj bawaguc kekec yanda Anutunéñ zéyu hicñima keczu imi moczoñ nindacgic. Wañu Ni Paulo imi buña surucya imuac welen qeqe ic wanjac keczua.

Pauloac welenqeqe ai.

24 Deguc ni onac wamma qenzerñ manzerñiguc kecma imuac mia ségiségi wanzua. Imuhuc wamma Kristoac qenzerñ manzerñ kitiwa hezac imi iwac hénia méria wamma kekera héñaoriñ onac niñ wamma séwinanéñ bisiwa sécgénénzac.

25 Ni mia Anutunéñ onac niñ wamma ai ara nézéyc imi tohoma Anutuac ackuazéc imi énézédacba sécgé énécmimac niñac héñaoriñ héra ionac welen qeqe ic waji.

26 Ac sarja imi nalé hénihénia qahac hama keñec imuarunec zéma baec yomuac hicñisaiya hicñisaiya ionac murunec musañgéyu heyec néñ deguc imi ic embachéra téréya ionac muru énézéyu wininiyec.

27 Imi mia Anutunéñ ac musañ musañgia imuac edamuyanéñ baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindiña sécgé énécmizac imi énézéyu nimmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Wañu ac musañ musañgia imi mia Kristo sugcinaiguc keczac inéñ mia wanzac. Edamu asaha miñina iwac mia neñaj niñkumuma kic hihi wammianziñ.

28 Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solarñani énécmima onopocni nammu niñac iwac buñaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niñtegic qin̄tegic ac moczoñnec ku énécmianziñ.

29 Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoñnec ai meanzua.

2

1 Ni ini zéma tosara Laodikea ama areña yandaiguc keczu i zéma tosara kicginanéj kic tanecna ménda hénzu ionac niñ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanzua imi ini niñ asarimu niñac wanzua.

2 Tenej qerigina mebélacgé énécmiyu goi héihéi imuac qeriaiguc qutu-langé amugic niñtegic qññtegic ginanéj saima kemma zékéñ yanda wañu, Anutuac saña Kristoac hénia niñyacgému niñac wanzua.

3 Iwac qeriaiguc niñtegic qññtegic ac zéma ninij yanda imuhucya eebipiyagucnéñ sanjima hezac.

4 Imi mia méñnéñ méñ haléc acnéñ ménda mesoho énécmimac niñac imuhuc zézua.

5 Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanéñ wai énécmima kecanzua, néñ qeri uñananéñ iniguc kecanzua. Wañu ini téréréc dindiñanec kecma Kristo niñzéhémá seligima nanzu zégic nimma ségiségi wañanzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicñiwij.

6 Ini Kristo Yesu añgégñ tигic miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecmu.

7 Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu gété zaliginanéñ késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaiгuc niñzéhémá nanñseligigic ewa hiawac aranéñ doku éséc kuaya qesalecgé énécmimac.

8 Ini técgina nimma kecmu, baecac icac niñtegic qññtegic ac zéma ikoc acginanéñ énépésima hésa amaiguc onopochu niñac. Ninij imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac pakeñ ac efefia imi méndacanzac, néñ Kristo i ménda méndacanzac.

9 Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeqeyanéñ séwi héla wamma kecanzac.

10 Ini acguc Kristoac qeriaiguc kecgic sécgé énécmiyu méñac méñ ménda hocmu. Inéñ mia galen zéma ai memec qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac.

11 Iwac qeriaiguc météré énécmiawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranéñ séwi tasé hericheric imi qahac, néñ Kristoac météré aiiguc séwiginawac siñ hericdacgic keñkenja wanzac.

12 Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc momacnec téngé énécmimia wañec. Wañu Anutunéñ Yesu meqelimiya yarec imi niñzéhégic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wañec.

13 Wañu késpedesgina wamma séwiginaiguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecañgic, néñ Anutunéñ Yesuguc meqeli énécmima késpedesgina moczoñ wai énécmiyec.

14 Wañu musuqeqe wamma hazéc wañ nécnécmiañec méra kiwi hénia aciguc ooya imi moczoñ audacma mema ic héñgenja wéndara qahaiguc biriñnéñ qeyu qahac wandarec.

15 Yesu imi ic héñgenja wéndaraiguc humuyu imuac kuhanéñ galen kewuya kewuya zéma ai memec qac buñaginaguc ionac tewi zakonjina imi mahañgéyu madarec. Wañu onogicma kawali wañec imi ic embac kicginaguc mewiniñ énécmiyu héndacgic.

16 Imuac bec ic méñnéñ nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata niñac késpedes ginaguc zégic qetali énécmigic acgina qaimac.

17 Nalé imuhucya imi bian héla hamacac heyec imuac unḡayanec wanḡac, néḡ Kristonéḡ imuac héla wanḡac.

18 Ikoc wamma memaamuma kua meme unḡa mepési mianḡac imuhucyanéḡ onac taséḡina kurumenḡiguc hezac imi onagibac niḡac galeḡ memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa siḡnéḡ qéfacḡé miyu emma iwawai méḡ héḡec imi meyandima hiḡac hiḡarawac zéanḡu.

19 Imuhuc wamma orucnina kecḡac Yesu iwac muru ménda toroqeanḡu. Wanḡu oruc imuacnec mia séwi tasia mocḡonḡ toroya zéma giniḡanéḡ dérécḡéma gumuyu Anutunéḡ kuha haiyec séc, séha yandianḡac.

Pakenḡ ac ikora niḡac goro ac zéyec.

20 Ini Kristoguc humuma baecac pakenḡ ac hénia hénia imuac niḡic iwawai humumia wanḡec, néḡ némac niḡac baecac bunḡa kecanḡu ésécnec haka silic imi tohoanḡu?

21 Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézu.

22 Ic onac zézé seli ac zéma pakenḡ ac imuhucya méndacbiḡ me? Imi qahac, iwawai imuhucya imi mocḡonḡ houma qahac wandacmu.

23 Haka imuhucya méndacma siḡinawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicḡi amuma héḡic, meyac énécmimacac séc niḡtegic qḡiteḡicyaguc tanec wanḡac gezanḡ. Wanḡu haka imuhucyanéḡ séwiac siḡa sigima kekerawac kuha méḡ ménda késa kecḡac.

3

Kekec qelia Kristoguc kecbiḡ.

1 Imuac niḡac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima kecḡuiguc iwawai ou heheya niḡac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonéḡ Anutuac héiyaiguc tacma kecḡac.

2 Baecac iwawai niḡac qahac, néḡ iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu.

3 Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacḡic kekecḡina imi Yesuguc Anutu-aru musanḡé énécmiyu kecḡu.

4 Wanḡu kekecḡina wawaḡa Yesunéḡ wininimac nalé imuaru ini acḡuc edamuginaguc wininima nammu.

5 Imuac niḡac baeciguc kekera séwi taséḡinawac siḡ imi qegic humudac- mac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwiac siḡ, biriawac siḡ niniḡ, zéma hémbaoc. Wanḡu iwawai méḡac hémbaoc wawaḡa imi baniara mepési mimia tanec wanḡac.

6 Haka imuhucya niḡac Anutuac qeri biricac zérabéranéḡ nambérac ac qeqeya ionac muru hicḡi énécmianḡac.

7 Ini acḡuc imuac qeriaiguc kecḡic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac wawanḡic.

8 Wanḡu deguc imi yonḡanḡanḡ, qeri biric, niḡ zapi, zézé suresure, zéma zézoranḡ ac biria, biria imuhucya mocḡonḡ kuagina igucnec hetecḡégic kendacmac.

9 Ini ic wahala zéma imuac wawaḡ meme imi hetecḡéma ic qelia héima mema kecḡu, imuac niḡac eḡaoc ac ikora ménda wawanḡumumu.

10 Wanḡu ic qelia imi eḡeya zéhicḡimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniḡa acḡuc qelia wanḡac.

¹¹ Meqeli ai imuac qeriaiguc imi mên wai mên késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tuŋ séwi tasé hericheric ginaguc me ic tuŋ séwi tasé herichericgina qahac, baec mênac icya icya me hasén ic,* welen qeŋe ic me miŋ kewu kekera, waŋu Kristo imi moczoŋ yanda, waŋu moczoŋ yanda ionac qeriginaiguc kecdaczac.

¹² Waŋu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siŋ zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzén zéma qeri biricgina helanzi amuma kekec imi malekugina ésécnecc héigic meyu kecmu.

¹³ Waŋu mênén mênac ara zéyu eŋawu tétéccgé amuma késpedescina waiamuma Miŋ Kewuninanén késpedescina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec wanamumu.

¹⁴ Waŋu haka hiabia moczoŋ imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammu goi héihéi haka iminén rikuj solaŋa wamma dérécgé énécmimac.

¹⁵ Luac qeamuma kecmu niŋac unuruyu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenén qerigina galenyéyu. Imuacnec toroqema ewa hia ac ézémanec kecmu.

¹⁶ Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminén kuaya qeŋeya qesaleccgé énécmima heyu, niŋtegic qinŋtegic moczoŋnec eŋawu kuamuma zénaŋgé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnéŋ legic téréya héima qeriginanén ewa hia nimmima Anutu mepésimu.

¹⁷ Waŋu ackuazéc ginanén me wawaŋ memeginanén haka mênac mên wambin zé imi moczoŋ Miŋ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammu. Imuhuc wamma iwac hia niŋac wamma Anutu maŋgocnina ewa hia ac ézému.

*Kristoac tohotoho ichéra ionac
héna zéénécmimia.*

¹⁸ Embac ini euhéccgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miŋ Kewuninawac qeriaiguc héna iminén sécy a wanzac.

¹⁹ Ic ini inihéccgina ionac goigina héimu. Waŋu ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

²⁰ Nambérac ini iwawai moczoŋiguc nenŋoc maŋgoc héccgina ionac ac niŋtoho wandacmu. Haka iminén Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihiŋŋianzac.

²¹ Maŋgoc ini merac héccgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niŋac.

²² Welen qeŋe ic ini iwawai moczoŋiguc baecac miŋ kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehianuanzu séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, néŋ kurumenŋ Miŋ Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solaŋanec wammu.

²³ Ai imuac me imuac mewin zé kurumenŋ Miŋ Kewuninawac meanzin séc wambin, néŋ ic onac meanzin séc ménda wammu.

²⁴ Imi mia tasénina imi Miŋ Kewuninanén mératéc nénécmiyu mewinac hezac imi ini nindacma welen qemianzu. Waŋu welen qemianzu imi Kristo, imuac niŋac haka imuhuc waŋanzinŋ.

²⁵ Mênén mên haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia melen mimac. Miŋ kewuninanén séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

* **3:11:** Girik aciguc; Skite ic.

4

1 Ic galeñ ini imi onac muru acguc kurumenjiguc kunenjingina keczac imi nimma welenj qeqe hécgina haka dindinjanec zéma séc momacnec waj énécmimu.

Pakeñ ac toroqeqeya.

2 Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu.

3 Waju nonac niñac momacnec zéwelecma Anutunéñ hénac ac énézéwiñ niñac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunéñ zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwiñ niñac zéwelecma. Ni ai imuac mia señ hésanéñ qaté néngic keczaua.

4 Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neñ ac saña imi zémanjac hezac séc zéau énécmimanj.

5 Ini niñtegic qinjegic ginaguc tacyac wammu. Imuhuc wamma sénganjanj ic ionac imi nalé eñ ménda aumu.

6 Acgina imi nalé séc seinéñ naecmima siña mehiaruanzu ésécnec goi héihéiguc wammu. Imuhuc wamma ic méñac méñ, ac taséya dimuhuc melenjigic hia wammac imi niñasarimu.

Mozoc ac.

7 Tikikonéñ nenac ac suruc imi waj énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solanja inéñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nekawu welenj qeqe ic wamma keczic.

8 Ic imi nonac qerininawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac niñac ai imuac mia méliwa onac muru hazac.

9 Waju ai ic héla ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Waju ierenj imi yomuac ac suruc imi moczoñ waj énécmidacmaoc.

10 Waju niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac bianjac ara zéwa ninzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma

11 Yesu Yusito zémimia ienenj acguc yaizézé ac énézézu. Ienenj ic tunj séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, waju ai momac hécna wanzu. Ienenj sac Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya enej imi ewana mehiaru néngic.

12 Ic méñ onac murunec hahaya Kristo Yesuac welenj qeqe ic Epafira inéñ acguc yaizézé ac énézézac. Inéñ nalé séc onac wamma zéwelecma ini Anutuac ewa sinjiguc solanjanima selianec ninzénjgéma nammu niñac zéwelecanzac.

13 Ni ic imuac héipuc ac zéwa niñgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc keczu ionac zéma ic embac Hierapolia ama areña yandaiguc keczu ionac niñ wamma ai kunenj yanda meanzac.

14 Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézac.

15 Dacmuna hécna Laodikea ama areña yanda igucnec zéma ninzénj ninzénj naujnina Numfa zéma iwac amaiguc hénacniñ tocgeanzu ionac nuac yaizézé acna énézégic nimmu.

16 Kiwi yomi suginaiguc oloñgic tegéyu Laodikea hénacniñ énézégic olommu waju kiwi méñ Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec oloñnimmu.

¹⁷ Waṅu Akiṗoac mia miṅ kewuninawac qeriaiguc ai buṅa qemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

¹⁸ Ni Paolo mérananéṅ oma yaizézé ac énézézua. Ni seṅ hésanéṅ qaténéṅgic kecaṅzua imi niṅqelima kecgic. Anutuac ewa hianéṅ onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaiizé ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nenerē Anutu maṅgocnina zéma Miṅ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika ama areṅa yandawac hénaorij imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenēṅ onac muru hemac.

Tesalonika hénaorij ionac ninzéh ninzéhina zéma hakagina.

² Nini ic tuṅ onac niṅac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianzih séc onac aigina zéhicṅjima

³ ninzéh ninzéhina wawaj meme, zéma goi héihéiac méra baoc ai, zéma miṅ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatéh wamma kecanzu imuac Anutu maṅgocninawac wésiaiguc nalé séc niṅqelianzih.

⁴ Anutuac siṅih waj énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécna, ini Anutunéh gési énécmiyec imi nini ninzih.

⁵ Imi mia hénia yomuhuc niṅac; Nonac buṅa suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néṅ kuha zéma uṅaya téréya zéma ninzéh ninzéh kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini sugcinaiguc onac niṅac wamma ic dimuhucya kerih ini eṅaoc nindaczu.

⁶ Wajū ini zéra béra yanda qeriaiguc uṅaya téréyanéh naṅgé énécmiyu ségiségi wamma hénia ac imi késama nonac haka zéma miṅ kewuac haka méndacma wamma kecanzu.

⁷ Imuac niṅ onac kekecgina iminéh Makedonia zéma Akaia ninzéh ninzéh ic ionac kicginaiguc séséc héla wajec.

⁸ Hénia imi yomuhuc; Miṅ Kewuninawac ackuazécnéh onac murunec keṅu, Makedonia zéma Akaia ama miṅina eneh gezacginanéh nindacgic. Wajū onac ninzéh ninzéhina Anutuac muru melemma hezac imuac buṅa surucnéṅ baera baera saima kendarec. Imuac mia neṅaoc, ac imuac me imuac méṅ zéwiṅac ménda hezac.

⁹ Baera baera imuac ic embac eṅaoc imi nini onac sugcinaiguc haréni eneh dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu héla kic qeli kepera i welen qemiwiṅ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru liliṅéma hagic imi nénézégic nindaczih.

¹⁰ Wajū humuc ic ionac murunec meqelimiyeṅ Naṅa iminéh kurumen igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézégic. Naṅa imi bianṅuc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéh hayu imuacnec neṅaj metecg nénécmimac Yesu imi mia.

2

Paulonéh Tesalonika ama areṅa yandaiguc Miṅ kewuac ai naṅéma meyeṅ.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécna zéma nauṅ hécnina, nenerē sugcinaiguc kereṅih imi héla qahac ménda wajec imi ini eṅaoc ninzu.

² Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areṅa yandaiguc zérabéra zéma gamu qeqe mihicṅi nénécmigic, néṅ Anutuninawac kuhanéh naṅgé

nénécmiyu onac muru hama Anutuac buŋa suruc hiabia imi kileŋ énézédariŋ.

³ Memeseli acnina imi ikoc me niniŋ biria me manam batuc igucnec hahaya qahac,

⁴ néŋ Anutunéŋ ninzéggé nénécmima buŋa suruc hiabia imi énézéwiŋ niŋac qutungé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziŋ imi baec ic ségiségi mihični énécmiwiŋ zé qahac, néŋ qeri héhéŋ miŋjina Anutu ségiségi mihični miwiŋ zé yomuhuc zéziŋ.

⁵ Nini nalé méŋac méŋ ic méŋac méŋ haléc ac me iwawai méŋac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féŋgéc ménda waŋ énécmianziŋ imi Anutunéŋ héiŋuc waŋ nénécmizac imi ini ninzu.

⁶ Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buŋa, baec ic méŋac murunec mepé qepési ac méŋ mihičniwiŋ zé, kic hihi ménda waŋanziŋ,

⁷ néŋ nini onac suginaiguc ic gum bénzénzéŋa wamma neŋgoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéŋ nambérac héra lolongé énécmima héwiwiŋgé énécmianzac ésécnec waŋ énécmiyiŋ.

⁸ Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niŋac qerinanéŋ imuhuc dongé énécmima buŋa suruc hiabia imuacnec sac qahac, néŋ kekecnina momacnec efima wai énécmiwiŋ zé ewa hia ninziŋ.

⁹ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, ai kuneŋ yanda mema kuc qema keriiŋ imi ini niŋqelima ninzu ésécnec onac muru méŋac méŋ yéwéri ménda énécmiwiŋ zé siŋi kaiwe méraninanéŋ ai mema buŋa suruc hiabia Anutu arunec imi énézéariŋ.

¹⁰ Nini ninzéŋ ninzéŋ ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindiŋanec képésic qahac keŋha waŋiiŋ imi eneŋ kicginanéŋ ninicma héiŋucnina waŋzu. Waŋu Anutu i acguc imuhucyanec.

¹¹ Ini ninzu ésécnec, neneŋ imi maŋgocnéŋ nambérac héra waŋ énécmianzac ésécnec eŋac eŋac waŋ énécmiyiŋ.

¹² Waŋu eŋeya héŋgaleŋ amaya zéma edamuyaiguc keremmu niŋac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niŋac hinocgé énécmima meme seli ac waŋ énécmima zéseli énécmiyiŋ.

¹³ Waŋu nini imuac niŋ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéanziŋ. Waŋu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec niŋgic nalé imuaru eneŋ niŋgic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda waŋec, néŋ Anutuac ackuazéc héla féŋgéŋ waŋu aŋgétigic. Imi hélacnec, ackuazéc iminéŋ mia ninzéŋ ninzéŋ ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac.

¹⁴ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénaoriŋ Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma waŋgic. Héna oriŋ imi eneŋ Yuda ic ionac murunec zéra béra mihičniŋic ésécnec ini acguc eŋaŋ baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihičniŋic.

¹⁵ Yuda ic eneŋ Miŋ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Waŋu duŋa nini nununesi waŋ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihični mima néwécgeŋa baec ic onac ségiségi mihični énécmianzu.

¹⁶ Waŋu ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu niŋac neuŋ héinéncmima képésicgina toroqegic kuaya qeŋeya waŋu imuac tetcgiaiguc Anutuac qeri biricnéŋ qacginaiguc mama énépésiyec.

Paulonéŋ muŋguc keŋ inicmaŋ zé niŋec.

¹⁷ Ninzérj ninzérj dacmuna hécnina zéma nauj hécnina, nini séwiguc nalé hotojadac wai énécmiyij, wanj qerinéj qahac. Nini munjuc kic tanecgina inichij zé onac ewa sijisij hia wanj nénécmiyu imuac wammanec wamma keczij.

¹⁸ Nini onacmuru hawij zé wanj nénécmiyu, hélacnec ni Paulonéj munjuc munjuc onacmuru hamañ zé batucgéyi. Wanj Biria miñinanéj hézicgé nénécmiyec.

¹⁹ Miñ kewunina Yesu Kristo hamac nalé imuaru némacnéj neñaj niñkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buña wammac? Enej imi nonacmuru imuac buña wanzu.

²⁰ Hélaecnec, enej imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3

¹ Imuac nij munjuc mambéc wanjbipiwanjac séc qahac wanj, tosara nini niñni sécgéyu neñacnec you Aten ama areña yandaiguc keczij.

² Kecma Kristoac buña suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzérj ninzérj dacmunanina Timoteo i onacmuru mélizij. Imi mia meseli énécmima onac ninzérj ninzérjginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu

³ méñnéj méñ zérabéra hénia hénia qeriaiguc kenqe haqe ménda wammu niñac mélizij. Wanj neñaj imi réwéri imuhucya mihicjiwanj niñac nonoprec imi mia eñaoc ninzu.

⁴ Nini iniguc momacnec kerij nalé imuaru kecma réwéri mihicjiwanj imuac mia walac énézéyij. Wanj hélacnec imuhuc hicñiyec imi ini ninzu.

⁵ Imuac ni acguc munjuc méñ mambéc wanjbipimañac séc qahac wanj, ninzérj ninzérjgina imi hémma nimmanj zé i méliyi. Imi mia hénia imuhuc me imuhuc ala batuc miñinanéj ala batuc wanj énécmiyu ai kunerj meyiñ imi héla qahac wambac niñac.

Timoteonéj Tesalonika hénaorij ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéyec.

⁶ Wanj degucmi Timoteonéj onac murunec liliñgéma hama onac ninzérj ninzérjgina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségiyaguc nénézéyu niñij. Wanj zéyecnéj ini imi neneñ onac nij wanjanzij éscnec nalé séc ninij qeli qelinec niñsoroc wanj nénécmima qerigina waižalañ wamma ninichij zé wamma keczu imuhuc zéyu ninzij.

⁷ Ninzérj ninzérj dacmuna hécnina zéma nauj hécnina, imuac niñac zéra waiya zéma nununesiiguc keczij, néñ ninzérj ninzérjgina néñ meseli nénécmizac.

⁸ Ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc imuhuc nañselima keczu imuac niñac nini niñni degucmi kekecnina keczij imi hélaguc wanzac.

⁹ Neneñ neñaj Anutuac wésiaiguc onac nij wamma ségiségi yanda mihicjizij. Imuac mia onac nij wamma imuac tasiawac ewa hia dimuhucyanéñ Anutu melenj mini sécgémac zéma niñanzij.

¹⁰ Wanj sijñ kaiwe séc onac kic tanecgina munjuc inicma onac ninzérj ninzérjgina séha ménda he énécmizac imi mesolajaniwanj zé qerininanéñ hélawac zéwelec wanzij.

¹¹ Deguc Anutu manjgocnina eñeyaoc zéma Miñ Kewunina Yesunéj onacmuru kenkenjawac hénanina nénézéyic hémbij zé ninzij.

¹² Wañu Miñ Kewuninanéñ goi héihéigina mesai énécmiyu nenen goi héihéi wañ énécmianzñj éscéc nec eñañ sugcinaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmima qesalecgé énécmimac.

¹³ Wañu inéñ qerigina meseli énécmiyu neñañ Miñ Kewunina Yesunéñ eñeya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu mañgocninawac wésiaiguc késpedes solañ téréyanec nammu niñac wanzñj.

4

Kecec Anutunéñ héñu sécgéanzac imuhucya.

¹ Tetcgiaiguc, ninzéñ ninzéñ dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, nini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocgé énécmizñj. Ini nonac murunec ackuazéc megic éscéc nec tohomuac hezac séc niñtoho wamma ini deguc wañanzu imi muñguc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicñj mimu.

² Nini Miñ Kewunina Yesuac murunec néma pakenñ ac énézényñ imi ini ninzu.

³ Anutuac ewa siñ imi mia onac kecec téréya, imi mia kaisero waima

⁴ eñac eñac imi eñeya iniña imi météré amuma eeya héima memacac hezac imi niñtegi mac.

⁵ Ic enia Anutu ménda ninzu ieneñ kaiseroac siñ tohoanzu éscéc nec méñnéñ méñ héna imi ménda méndacma

⁶ haka imuhucyaiguc neuña ménda logima ninzéñ ninzéñ dacmuna méñ me nauñhéra ionarunec méñ ménda mebirimac. Némac niñ, bec nec énézéma zéselima zéseli énécmiyñj éscéc nec haka biria imuac tasé kuku miñina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézua.

⁷ Anutunéñ nini qakolaninaguc wambñj niñac qahac, néñ kecec téréya kecbñj niñac héihéré nénécmiyec.

⁸ Imuac héna yomi qetalizac imi ic méñ qahac, néñ Uñá Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

⁹ Ini imi Anutunéñ ku énécmiyu goi héihéi wañamuanzu imuac niñ dacmuna hécgina zéma nauñ hécgina goi héihéi wañ énécmimu niñac ac méñ ménda oénécmiwñj.

¹⁰ Hélac nec, eneñ imi Makedonia baec séc ninzéñ ninzéñ dacmuna hécgina keczu ionac goi héihéi wañ énécmianzu. Wañu ala sorochéna imuhucyanec muñguc muñguc wammu niñac zéñañgé énécmima zéziñj.

¹¹ Wañu zéseli énécmiyñj éscéc nec hétérñ waima béñzéñ kecbñj zé seliseli wamma eñañ aignawac niñkumuma méraginanéñ aigina mema kecmu.

¹² Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecma iwawai méñ niñac mété qététañ ménda wamma kecmu niñac imuhuc zézua.

Miñ kewuac hahayawac zéréñ qéréñ wamma kecmu.

¹³ Ninzéñ ninzéñ dacmuna hécnina, eneñ ic humumia ionac hénia imi ménda nimma eñ kecmu niñac ménda wañ nénécmizac. Niñkumugina qahac kecanzu éscéc nec zésiac wambu niñac.

¹⁴ Neñañ Yesu humuma muñguc yarec imi ninzéñ géziñiguc yomuhuc nimbiñj; Anutunéñ Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muñguc onagiru hadacmu.

¹⁵ Nini Miñ Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi énézézij. Miñ Kewunina hamaciguc kic qelinec kecziñ neñañ imi gau yanda hema keczu i méndagucnec onogichij.

¹⁶ Miñ kewunéñ zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uña orucgina méñac ewa hétéñ zéma Anutuac témuñ imuac hétéñaguc kurumeñ igucnec mama ou kurumeñ gélléléyaiguc nammac. Nanu kirisitoac qeriguc walac humugic ieneñ walac yacmu.

¹⁷ Imuac andiaiguc neñañ kic qeli kekera acguc iniguc momacnec nénépésima hosusu qeriaiguc meenu gélléléyaiguc Miñ Kewunina miñicñiwij. Wañu nalé séc Miñ Kewuninaguc momacnec kecbij.

¹⁸ Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5

¹ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuñawac oénécmiwiñac ménda hezac.

² Imi mia Miñ Kewuninawac naléya imi sinjyaiguc kowu nene ic ésécnec hamac imi eñaooc ninñhumuzu imuac mia.

³ Ic eneñ luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec kecgic nalé imuaru embac hériyaguc azi kikiac qenzej manzejñéñ hosucgéanzac ésécnec kisikiyoñnéñ fuknec haénécmiyu kilenjac néñgacmuac séc qahac wammac.

⁴ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, ini sinji tunumanjiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécnec ménda haénécmimac.

⁵ Ini moczoñ asac mararañac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neñañ imi sinji me tunumanjiguc ménda toroqema kecziñ.

⁶ Imuac neñañ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzej qeli qeli kecma galey mema séwininawac sinj imi zikima kecbij.

⁷ Gau heanzu imi eneñ sinjyaiguc heanzu. Doku selia nema miñgoñ wañanzu imi eneñ sinjyaiguc miñgoñ wañanzu.

⁸ Neñañ imi kaiweiguc toroqema kecziñ imuac séwiac sinj sigima ninzén ninzén zéma goi héhéinéñ tétécac saiwa ésécnec haima añgér titiac ninñkumunéñ yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbij.

⁹ Anutunéñ eñeya qeri biricayaiguc kerembij niñac qahac, néñ neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec añgér titi miñicñiwij niñac gési nénécmiyec.

¹⁰ Yesu imi neñañ kic qeliiguc me gauiguc eñeyaiguc momacnec qeliqeli kecbij niñac nonac niñ wamma humuyec.

¹¹ Imuac niñac ini wañanzu ésécnec eñac eñac meseli amuma nanñgé amumu.

Tetecgiawac pakenj ac zéma yaizézé ac.

¹² Ninzén ninzén dacmuna hécnina, neneñ zéwelec énécmizij. Sucginaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galenñgé énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kuneñ yanda eeginaguc wammac.

¹³ Wañu ionac aigina niñac goi héhéiiiguc eeya ogicogira héiénécmimu. Imuhuc wamma sugginaiguc luae qema kecmu.

¹⁴ Wañu ninzén ninzén dacmuna hécnina, meseli énécmizij. Qéizén wamma kecanzu i ackuazéc ku énécmigic, wañu ewagina ménda nanñselima keczu i meseli énécmigic. Wañu qeka meka wañzu i nanñgé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczoñ bisiqatén wañ énécmima kecmu.

¹⁵ Galeñ megic, méñnéñ méri ic méñac méñ haka biriawac tasé kuku wammiwac niñac. Néñ eñac eñac me ic tosara moczoñ ionac nalé séc haka hiabiawac wañ énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu.

¹⁷ Zéñgé toroya qahac zéwelec wammu.

¹⁸ Haka hénia hénia hicñi énécmianzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminéñ mia Anutuac ewa siñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac bunja heheya wanzac.

¹⁹ Uña téréyawac geric ménda qéwécgému.

²⁰ Anutuac bianac ara imi mema titi ménda wammu.

²¹ Haka hénia héniaiguc niñgésima haka hiabiawac késa añgéri tima wammu.

²² Haka tanera biria imuac me imuac héñara mema qerictegic amuma kecmu.

²³ Anutu luae miñina eñeyaoc solañanec météré énécmima onac qeri uñagina zéma ewa siñgina zéma séwigina moczoñ galeñgé énécmima keru Miñ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru késpedes qahac solañanec kecmu.

²⁴ Héihéré énécmizac inéñ méñzé méñzéya qahac imuac niñac inéñ imi moczoñ wandacmac.

²⁵ Ninzéri ninzéri dacmuna hécnina, nonac niñac wamma zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya wañ énécmima ninzéri ninzéri dacmuna hécnina moczoñ yaizézégina énézégic nimmu.

²⁷ Ni Miñ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzéri ninzéri dacmuna hécnina moczoñ oloñ énécmigic nindacmu.

²⁸ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéri onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériaŋ ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika hénaoriŋ onac kiwi yomi oénécmiziŋ.

² Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma luaenéŋ onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

³ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, neneŋ onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbiŋac hezac. Waŋu imuac niŋŋi sécgézac. Némac niŋ? Onac ninzéŋ ninzéŋgina imi yandima sécgéyu goi héihéi eŋac eŋac késa keczu iminéŋ yandianzac imuac mia imuhuc zézu.

⁴ Waŋu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoŋ yanda imuac sugcinaiguc naŋselima ninzéŋgéŋic imuac suruc imi Anutuac hénaoriŋ ama séc keczu ionac neŋaoc meemma waŋ énécmianziŋ.

⁵ Imuhuc wanní haka iminéŋ moczoŋ Anutuac niŋgésigési ai solaŋa imuac asé kiwiya wanzac. Waŋu nalé imuaru Anutunéŋ iniru solaŋa waŋŋic eŋeya héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuaru kereŋ kereŋawac séc wammu niŋac ini qeŋzeŋ manzeŋ mihiŋŋi énécmigic keczu.

⁶ Waŋu qeŋzeŋ manzeŋ mihiŋŋi énécmimu imi onac qeŋzeŋ manzeŋnéŋ kitiwa hiabia ku énécmimac.

⁷ Waŋu Anutunéŋ solaŋa wanzac imuac mia qeŋzeŋ manzeŋ bisima kecanzu onac imi niniguc momacnec tacniniŋ mihiŋŋi nénécmima bakia hiabia meleŋ nénécmimac. Imuac Miŋ Kewunina Yesunéŋ eŋeya kua meme uŋahéra kucŋinaguc iniguc momacnec kurumeŋ igucnec

⁸ geric bélaŋiguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i zéma Miŋ Kewunina Yesuac buŋa suruc hiabia imi ménda niŋtoho waŋanzu i tasé zéra waiyaguc ku énécmimac.

⁹ Ic imuhucya imi eneŋ Miŋ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséŋinawac kisikiyoŋ hémbénaŋa mihiŋŋi énécmiyu memu.

¹⁰ Ini imi nonac héiŋuc ac énéc énézéya imi ninzéŋgéŋic imuac niŋac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hénaoriŋ ninzéŋgé migic ionac sugcinaiguc naŋu hémma mepési mima welicgé mimu niŋac mama hamac.

¹¹ Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzŋ; Anutuninanéŋ onac niŋu héihéré énécmiyec imuac sécyá waŋu naŋgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siŋa nimma ninzéŋ ninzéŋ aya imi iwac kuhanéŋ meselimu.

¹² Waŋu Anutunina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiaya niŋac Miŋ Kewunina Yesuac qaranéŋ sugcinaiguc eeyaguc waŋu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niŋac zéwelec waŋanziŋ.

2

Héna ac logima kekec.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neñaj hénaroin imuac ara mén énézeni ninjic.

² Biançac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya imuaru koroma Miñ Kewuninawac nalé yanda imi hazac zégic ewa qerigina qeken qeha ménda wamma ménda aurimu.

³ Méjnéh mér ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu keñhéi hahéi ménda wammu. Ac qeçe haka zéma hénac ac logilogi ic, kisikiyonac merac mén hicjnyuguc nalé tetcgia hamacac hezac.

⁴ Inéh mia hazéc ai meanzac. Inéh anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac suginaiguc onogicma enjeyanec ou nañ kecma Anutuac ocmuniguc tacma enjeya ézéamuyu héngic, ni imi Anutu zémac.

⁵ Ni niguc kerin nalé imuaru ac imuhucya énézéyi imi ménda ninjqelizu me?

⁶ Enjeya naléya ducñiyu hicñimac ninjac deguc imi neuñ héimiyu keczac.

⁷ Wañu ac qeçe miñinawac kuc sañanéh bec aiya mema keczac, néñ neuñ héimimianéh imuhuc wamma keñkeru nalé wañuguc hénac namuñja igucnec wagiru neuñja qahac wammac.

⁸ Qahac wañu imuaru mia ac qeçe miñina iminéh wininimac. Wañu Miñ Kewunina Yesunéh enjeya kua wéséséyanéh ic biria imi qeyu humumac. Wañu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanéh imuhucya imi moczoñ mebirí énécmidacmac.

⁹ Ic biriawac hahaya imi Biria miñinawac ai méndacma kuc hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma kiwi mérera ikora zéma

¹⁰ wawañ meme biriawac haka ikoranéh humucac buña ionac muru hama hicñi énécmimac. Némac nin ieneñ imi mehiaru énécmimac nin ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda añgétigic imuac mia imuhuc hicñi énécmimac.

¹¹ Imuac nin Anutunéh wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanéh suginaiguc aiya meyu iwawai ikora imi ninzéhngéanzu.

¹² Wañu imi mia ac hénia ménda ninzéhngéma haka biriawac siña nimma kecanzu séc késpedes ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³ Miñninawac siñnin wañ énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Uña téréyanéh météré énécmiyu ac hénia imi ninzéhngégic mehiaru énécmimac ninjac Anutunéh hénihénia igucnec énépésiyec. Hénia imuac ninjac nini nalé séc onac wamma ninñi sécgéyu Anutu ewa hia ac ézéwiñjac hezac.

Ini gési énécmiyu añgéh titiac buña wanzu.

¹⁴ Imuac mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi enj énécmiyu késamu ninjac inéh buña suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec.

¹⁵ Imuac ninjac ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, selianec nañselima ackuazéc kuaninanéh zézéya me kiwininanéh ku énécmiyin mératéc buña imi ninjtoho wammu.

¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi wañ nénécmima meme seli ac tetcgia qahac zéma ninjkumu hiabia imi ewa hiawac enj nénécmiyec Anutu mañgocnina iereñ

¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawañ meme hiabia hénia hénia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc ninjac wanzin.

3

Zéwelec welecac ai énécmigic.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, tetcgiawac énézéni niŋgic. Ini nonac niŋ wamma yomuhuc zéwelec wammu; Miŋ Kewuninawac ackuazécnéh onac sugcinaiguc ai meyec éséc nec foc foc saima kemma ee héhéhíyaguc wammac.

² Waŋu ic zipiliŋ zapalaŋa zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niŋac zéwelecmu. Ninzéh ninzéh imi baec ic moczoŋ ionac buŋa qahac, néh momac momacnéh késa keczu imuac niŋac imuhuc zézuac.

³ Miŋ Kewunina imi méŋzé méŋzéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galeŋ memac.

⁴ Onac imi Miŋ Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninzéhgéziŋ; Ini zéseli énécmiziŋ imi niŋtoho wamma emma kecmu.

⁵ Miŋninanéŋ onac ewa qerigina qindiŋi énécmiyu Anutuac goi héhéhí zéma Kristoac naŋseli seliiguc keremmu.

*Qéizéh wamma kecbu niŋac**goro ac waŋ énécmigic.*

⁶ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmiziŋ; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec niŋareŋgéic imi ménda tohoanŋu ionac murunec néŋgacmu.

⁷ Haka silic waŋanŋiŋ imi dimuhuc méndacma wammu imi ini eŋaoc nindaczu. Nini onac sugcinaiguc qéizéh ménda wamma kerih.

⁸ Waŋu nini onac muru méŋac méŋ réwéri ménda mihiŋci énécmiwiŋ niŋac, onac murunec yaka boŋtegiac méŋ ménda mema neyiŋ, néh méraninanéh siŋi kaiwe séc ai selianec meaniŋ.

⁹ Imi mia imuhuc wambiŋ niŋac qac buŋa ménda zé nénécmiyecac qahac, néh onac muru haka séséha wamma énézéni ninicma méndac nénécmimu niŋac imuhuc waŋanŋiŋ.

¹⁰ Nini iniguc momacnec kerih nalé imuaru acguc yomuhuc zéseli énécmiyiŋ; Méŋnéŋ méŋ ai memeyawac mézégina tizaciguc nene ménda nemac.

¹¹ Néh yomuhuc zégic niŋiŋ; Onac sugcinaiguc tosaraneŋ mézétiti wamma kecma ai méŋ ménda mema eŋ kenŋha wamma acnéŋ réwéri sasala mihiŋciŋanŋu.

¹² Ic imuhucya imi zéseli énécmima Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc zénaŋgé énécmima yomuhuc zéziŋ; Acgina qaiyu ai mema eŋaŋ nene mihiŋciŋima nemu.

¹³ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, ini haka hiabia wamma kecma ewa qerigina qeka meka ménda wammu.

¹⁴ Méŋnéŋ méŋ kiwi yomuaru ackuazéac waŋ énécmiziŋ imi ménda niŋtohoŋu ic imuac hénia zéhiŋciŋima qéqéhéréŋ ménda wammigic gamuya niŋmac.

¹⁵ Waŋu iwac mia niŋgic hazécgina éséc nec ménda wammac, néh dacmuna éséc nec waŋu zénaŋgé miŋmu.

Ac tetcgia.

¹⁶ Luaeac Miŋ Kewunina eŋeyaoc nalé zéma aigina séc onac muru luae qéénécmimac niŋac wanŋiŋ. Miŋnina imi momac yanda iniguc momacnec kecmac.

¹⁷ Ni Paulonéh mérananéh oma yai zézégina zézua. Imi mia kiwi imi nuarunec hahaya imi héhtegicmu niḡac asé kiwina yomuhuc oanḡua.

¹⁸ Neḡaḡ Miḡ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéh ic tuḡ onac muru hema kecmaç.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mériaŋ ac.

¹ Angréŋ titi miŋina Anutu zéma niŋkumunina Kristo Yesuac zézé seli ac niŋac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulonéŋ

² ninzéŋ ninzéŋ qeriaiguc naŋ téŋgérna waŋec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu maŋgoc zéma Miŋ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenéŋ guac muru hema kecmac.

Pakeŋ ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia baeciguc keŋi nalé imuaru Efeso ama areŋa yandaiguc waima kecbésémaŋ niŋac zénaŋgé géŋi imi, gi ic embac tosara zéseli énécmima pakeŋ ac ikora tosara ménda ku énécmima

⁴ nemu suruc zéma hiŋŋisaiaŋ qac areŋa imuhucyawac niŋkoro ménda wammuc niŋ imuhuc waŋi. Ac imuhucyanéŋ Anutuac ai areŋa ninzéŋ ninzéŋ qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néŋ néwécgeŋa zééŋ zéma mihiŋŋianzac.

⁵ Pakeŋ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, waŋu goi héihéi iminéŋ ewa qeri qala qala zéma niŋtegiŋ qinŋtegiŋ hiabia zéma ninzéŋ ninzéŋ solaŋa imuacnec hiŋŋihicŋiya.

⁶ Ic embac tosara ieneŋ imi sigima ac eŋomia imuaru qiziziniŋgéma keŋanŋu.

⁷ Ieneŋ héna acac kiwi ic wambiŋ zé waŋ énécmianzac, néŋ eŋaŋ ac me héipuc ac zéanŋu imuac hénia acguc ménda niŋasarianŋu.

⁸ Waŋu nini yomuhuc niŋanŋiŋ, ic embac méŋnéŋ méŋ héna ac imi héna dindiŋacnec méndacmaciguc héna ac imi hiabia wanŋac.

⁹ Héna ac imi ic solaŋa ionac niŋac ménda hezac, néŋ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, héna ac logianŋu, acqeqe waŋanŋu, Anutuac eeya ménda héianŋu, kérépic waŋanŋu, ménda météré amuma kecanŋu, kaiŋziliweŋ waŋanŋu, neŋgoc hécgina me maŋgoc hécgina unuhumuanŋu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanŋu,

¹⁰ kaisero waŋanŋu, icnéŋnec ic alayaguc me embacnéŋnec embac alayaguc sero ai meanŋu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa niŋac haianŋu me meanŋu, ikoc waŋanŋu, ikoc wamma héipuc ac zéanŋu, zéma haka méŋac méŋ pakeŋ ac dindiŋa imuac qacqotikicya waŋanŋu imuhucya.

¹¹ Waŋu pakeŋ ac iminéŋ mériaŋ miŋina Anutunéŋ énézémaŋ niŋac qutuŋgé néŋec buŋa suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunéŋ ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

¹² Nuac mia ai ic keŋhéi hahéiya qahac zénémma ai buŋa qenéŋec imuac niŋac ni kuc mihiŋŋi néŋec Miŋ Kewu Kristo Yesuac ewa hia ac ézézua.

¹³ Ni becneŋ imi miŋ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi waŋ énécmima zébiri qébiri wammima keru. Néŋ ni ménda ninzéŋgéma hénia ménda niŋasarima imuhuc waŋi, imuac niŋ inéŋ kileŋ wésé ninin waŋ néŋec.

¹⁴ Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzérj ninzérjnina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacnec qacnaiguc qocgénéñu kuaya qeqeya hezac.

¹⁵ Ic embac moczoñ yandanérj anjérj timuac séc ackuazéc yominérj héla wanzac. Zéyecnérj; Kristo Yesunérj késpedesic ic anjérgina tiénécminañ zé baeciguc mayec. Wañu késpedesic ic ionac suginaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua.

¹⁶ Wañu Yesu Kristonérj nalé horua késpedesicna bisiqatérj wannéñec haka iminérj bianjuc Miñ Kewunina ninzérjgéma kecec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni imuhuc wésé ninij wañ néñec.

¹⁷ Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicinananérj ménda héhéña, Anutu momacguc sac kekera, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanérj nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélañec!

¹⁸ Nañña Timoteo ni ac pakeñ yominérj zéseli génzua. Becnec kugérj bianjuc ara imi méndacma ackuazéc iminérj yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémañ.

¹⁹ Ninzérj ninzérj zéma ewa kétéñkétéñ késa kecbésémañ. Tosara eneñ ewa kétéñkétéñ imi qetaligic qahac wañu ninzérj ninzérjgina imi konduj zéic ésécnec zéñgédarec.

²⁰ Ic imuhucya ionac suginaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biria miñinawac mériaiguc waiérecmiyi.

2

Zéwelec welecac héña.

¹ Imuac ac walac zéma zénañgé gémmañ zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéquesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima

² ic kewuya kewuya zéma tatab eñeña késa kekera moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc bénzérj luaeiguc kecbiñ niñac.

³ Haka imi hiabia, wañu anjérj titi miñña Anutu ségiségi mihicñi mimacac séc wanzac.

⁴ Anutu imi ic embac moczoñ anjérgina tiyu keremma ackuazéc héla niñasarimu niñac wañanzac.

⁵ Anutu imi momacguc sac keczac. Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina acguc momacguc keczac. Inérj mia hélañec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianérj.

⁶ Inérj ic embac moczoñ neñañ niñac wamma eñeya kekecya mulu meme buñawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec.

⁷ Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néñu, ac yomi hélaç, ikoc qahac. Ninzérj ninzérj zéma ackuazéc héla imuac qeriaiguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañi.

⁸ Imuac niñac ama séc ic eneñ qeri biric qahac, zéqeqetali qahac, méragina téréya meemma zéwelec ai memu niñac wanzua.

⁹ Wañu imuhucyanec embac eneñ acguc séwi usugina imi hénaorin kekecginawac sécyaiguc meamuma hémbérgina héima kecgic inicgic sécgémac. Néñ oruc zucgina hiabianec miñicmiñic zéma goli me hoc boña eñeña zéma séwi usu boña eñeña ménda haimu.

¹⁰ Wañu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu imuac héniaquina mewininimu.

¹¹ Embac méhénéj méj moczoñec niñtoho wamma bénzérñec nininj ai mema kuamumu.

¹² Embac méhénéj pakenj ac ic méñac ézémac me icya miñ mañgoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inéj ara qaiyu kecmac.

¹³ Adam walac mihicñj mimaguc Ewa mihicñj miyec imuac mia imuhuc zézu.

¹⁴ Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néj embacac ikoc wammiyu késpedes mihicñiyec.

¹⁵ Wañu embac enéj séciguc kecma ninzérj ninzérj zéma goi héihéiiguc météré amuma kecma héri haima merac mihicñiyu añgérj titi mihicñj mimia wammac.

3

Qeria galenj zéma méra baoc ic.

¹ Ac yominérj héla wanzac. Méhénéj héngalenj ai imuac ewayanérj niñkumu wanzaciguc qerianérj ai hiabiawac memañ zé niñanzac.

² Imuac niñac héngalenj icnéj aciguc ménda opocopora wamma iniñja momacgucac euya wammima qerinéj séwiac siñ sigi kecma niñtegic qinñtegicyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima pakenj ac hiabianec ku énécmima

³ doku seli sasala ménda nema biñ qeçeyawac ménda efima qeri bénzérñac kecma zéqeqetali ménda wamma soukiwa hinac niñac hémbaoc ménda wamma kecmac.

⁴ Wañu inéj eñeya iniñ merahéra hiabianec galenjë énécmiyu nambérac héra ienej iwac eeya séciguc héimima niñtoho wammimuac hezac.

⁵ (Ic méhénéj méj eñeya iniñ merahéra hiabianec ménda galenjë énécmima némaciguc Anutuac henaorinj hia galenjë énécmimac?)

⁶ Ewa qeri melenjuc nalé ménda horugizac ic imuhucyanérj galenj ménda kecmac. Séwi eñej wañu Biria miñjina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac mihicñiwac niñac.

⁷ Séngañgeñ ic ienej acguc nimmigic sécgéanzac ic imuhucyanérj héngalenj ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hiñgacma héiwac niñac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecma ezelañgina kalé kalé ménda kecma doku seli sasala nezélélénj ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma

⁹ Ewa kétinjëtinj qala qalagia zéma ninzérj ninzérja ewa qeriaiguc téñgéyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac.

¹⁰ Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniaquina solañ qeçe wañu méra baoc ai ic onopocgic welenj qeénécmimu.

¹¹ Iniñhécgina imuhucyanec eeginaguc kecma zébiri qébiri ménda wamma qerinéj séwiac siñ sigi kecma ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmü.

¹² Méra baoc ai icnéj embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galenjë énécmimac.

¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ienej nanangina hiabia mihicijima ninzéh ninzéhgina Yesuac wamma késa keczu imi zénéh hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buŋa suruc hiabia imuac

hénia saŋa.

¹⁴ Ni guaru foc hamaŋ zé ninzua, néj kilen kiwi yomi ogénzua.

¹⁵ Kecba nalé horugiyu geŋ Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémaŋ imi nin asariwésémaŋ niŋac ac yomi zézu. Ama imi Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaŋa wanzac.

¹⁶ Héna téréya yomuac hénia sasangia imi qeyu hiŋgac hiŋgara wanzac. Imuac ewa éréhéc ménda wanzua. I imi séwiiguc hicŋitegirec. Waŋu Uŋa téréyanéh hénia solaŋa imi zéhicŋiyu kua meme uŋa enej héŋgic. Waŋu baera baera zésaigic ic enia enej ninzéhgé migic. Waŋu meyacmiyu ou emma eebipiyaguc kecanzac.

4

Kiwi ic ikora.

¹ Waŋu uŋa téréyanéh yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianguc tosara enej ninzéh ninzéh imi waimu. Waŋu uŋa biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac pakeŋ ac méndacmu.

² Pakeŋ ac imuhucya imi kiciguc welen qeŋe ic ewa kétéŋ kétéŋgina gericnéh oŋeyu ikoc ac waŋanŋu ionac murunec haanzac.

³ Ienej imi ic me embac ménda mema qaré kecmu. Waŋu nene imuhucya imuhucya ménda nema imuac sigi kecmu. Néj nene imi Anutunéh ninzéh ninzéh ic zéma ac héla ninzu enej ewa hia nimma mema nemu niŋac zéyu hicŋidarec.

⁴ Iwawai Anutunéh zéyu hicŋiyec imi moczoŋ hiabia. Imuac niŋac ewa hia ézéma késanec waŋanŋiŋguc méŋac méŋ qeŋetaliya ménda hezac.

⁵ Anutuac ackuazéç zéma zéwelecninanéh météré mimia wanzac imuac niŋac imuhuc zézu.*

⁶ Geŋ ac iminéŋ dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémaŋ. Waŋu geŋ méndacanŋaŋ ninzéh ninzéhac ackuazéç héla zéma pakeŋ ac hiabia iminéŋ qeri uŋaga meyandi waŋgémmac.

⁷ Héré embac neŋgiawac ac eŋomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héimima kecmaŋ zé meefiefi ai mewésémaŋ.

⁸ Séwiac meefiefi ai imi komodia nanŋgé gémmac, néj Anutu eeya héimima kekec iminéŋ wawaŋ memega sasala nanŋgéŋu kekecga deguc keczaŋ imuac qeriaiguc zéma kekec hémbénaŋaga bianguc hahaya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buŋa hegémmac.

⁹ Ac imi hélacnec waŋu momac yanda nimma késa kekerawac séc eeyaguc wanzac.

¹⁰ Waŋu neŋaŋ Anutu, kicqeli kekera, iwac muru niŋkumunina haini hezac imuac niŋac héla imuac mia neŋaŋ kucnina moczoŋnec ai meanziŋ. Waŋu inéh momac yanda neŋaŋ aŋgéŋ titi miŋina keczac, néj ninzéh ninzéh ic neŋaŋ imi muŋguc yanda meemma aŋgéŋnina tianzac.

¹¹ Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima.

* 4:5: Mat 15:11, Mrk 7:18,19, 1Ko 10:31

¹² Gi sac qeli keczañ imuac niñac méñnéñ méñ guac niñgic mamaya wambac niñac. Imuac galenjë amuma guac ac zéma wawañ meme zéma niñzén niñzénğa zéma niñkumuga solañaguc niñzén niñzén ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémañ.

¹³ Ewa qeriga moczoñec ackuazéc oloñ énécmima zénañgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamañ.

¹⁴ Qeria galeñ ieneñ Uña téreyawac murunec ac zéhicñima méragina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héla ewa hiawac géñgéña iminéñ sohowac niñac, imuac niñna mamaya ménda wammac.

¹⁵ Wañu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñec ai mena yandima keru héndacmu.

¹⁶ Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec galenjëma zéñgé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, gi añgéh titi geñga miñicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanžu ionac momacnec miñicñi énécmiwésémañ.

5

Welen qeqe ai imuac ai ara.

¹ Ic neñgia ac geriwaguc ménda wammiwésémañ, néñ niñna mañgocga ésécnec wañu bénzénec zénañgé wañ miwésémañ. Merac sac qeli méñac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémañ.

² Wañu embac yanda imi neñgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauñgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solañanec wañ énécmiwésémañ.

³ Wañu embac malé téñgéh imuac eegina héiwésémañ.

⁴ Embac malé méñ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneñ walac neñgoc mañgocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niñareñ wammu. Haka imuhucyanéh Anutu ségiségi miñicñi mianzac.

⁵ Embac malé héla imi eñeyanec sukusisi wamma kecanzaciguc Anutuaru niñkumu kumuya haima sinji kaiwe séc zéñgé toroya qahac zéwelec ai memac.

⁶ Embac malé méñ séwiac sinja sac méndacma wañanzaciguc i imi qeliqeli néñ humumia tanec keczac.

⁷ Ac imi acguc énézéna tohoma kecmu, eñ imuhucyanec kecma ac miñicñiwu niñac.

⁸ Méñnéñ méñ sactasé héra me imuacnec torogema iniñ merachéra ménda inicgaleñ wammaciguc ic imi niñzén niñzén andé qema ic enia onogicma ic biria keczac.

⁹ Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahaleñ wawañawac kiwiiguc haimimiawac hezac.

¹⁰ Wañu nambérac héra hiabianec galenjë énécmianzac me ic kian goigina héianzac me ai ic téreya welen qeénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc kecanžu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memañ niñac kekecy qutunjë amuma keru héipuc wamma héñanžuiguc imuhuc wammimu.

¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwiac siñnéñ héré énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewinjac zé wammu.

¹² Imuhuc wamma ninzén ninzén walac késagic imi timbecgéma gésigési acac buña wanzu.

¹³ Imuacnec toroqema ieneñ qéizén wamma kecma mézétiti haka imi ninjareñgéma anjéttima ama areñ séc lelecgéma embac enjomia kecma ac nenesicya lisi sicsaoc olomma kemma ac ménda zézéyawac séc zéanzu.

¹⁴ Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu ninjac wanzua. Ieneñ ic muñguc mema nambérac mihicñi énécmima enjeya amaya galeñgéma kecgic hazéc miñina zébiri qébiri ac wañ nénécmimanñ zé titiña méñ ménda mihicñimac.

¹⁵ Embac qawéc tosara ieneñ bec Biria miñina méndacbiñ zéma lilijgéma kenjic.

¹⁶ Ninzén ninzén ic méñac sac taséhéra sugginaiguc embac malé méñ keczaciguc ninzén ninzén ic enjeyaoac embac imi galeñgé miyu hénaorinñ qutulanjananéñ yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galeñ tosara hiabianec galeñgé énécmianzu ionac imi séc méñ eegina héi énécmima imuacnec buña suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu.

¹⁸ Kiwi téréyaiguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa méññéñ padi gocmia tizizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufc ménda haiwésémanñ. Imuac ninjac ai icnéñ ai boña memacac hezac.

¹⁹ Galeñ méñac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac wañu ménda nimmima aciguc ménda opocmu.

²⁰ Ic embac késpedes mihicñianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindiñi énécmigic tosia eneñ haka imi hémma nimma bac yandi yandi wammu.

²¹ Ni pakeñ ac imi kenkésa hakésaya qahac mema geñga ewaga ménda méndacma dindiñanec tohowésémanñ ninjac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme uña énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli génzua.

²² Gi buña suruc hiabia imuac ai énécmimanñ zé ic enjomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémanñ. Wañu ic tosara késpedes wanjic ménda toroqe énécmiwésémanñ. Wañu geñga météré amuma solanjanec kecbésémanñ.

²³ Gi hafi zepa toroqeu toroqeunec wanjanzanñ imuac niñ tomenjgawac doku sac ménda nema waiñ doku efefiadac momacnec newésémanñ.

²⁴ Késpedes tosara imi ic ionac wéséginaiguc winiñu hicñi tegiru bénzénec hémma niñgésianziñ, néñ késpedes tosara imi andéginaiguc méndacma haanzac.

²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc winiñu hicñianzac. Wañu tosara hiabia qahac imi acguc musañgémuac séc qahac.

6

¹ Welenñ qeque ic miñhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miñhécgina nalé séc ee héihéi wañ énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buña zéma pakeñ acyawac zébiri qébiri hicñiwac ninjac.

² Ninzéh ninzéh miñhéc ginaguc keczu imi enej ninzéh ninzéh dacmuna kecziñ zéma ionac niñgic mamaya ménda wammac, néñ énézéna ogicma welen qeque hiabianec wañ énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzéh ninzéh ic, Anutuac siñniñ wañ énécmimia ieneñ eñac késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi héna yomi ku énécmima zéñañgé énécmiwésémañ.

Sokiwawac ninñ siñsiñ.

³ Méñnéñ méñ pakeñ ac méñ ku énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solañ zéma héna eeyaguc imuac pakeñ ac Anutunéñ niñ sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi,

⁴ Inéñ séwi eñej wamma héña méñ ménda niñ asarima hazéc ac zéma zé qegetali acwac nímbaoc wañanzac. Wañ imuacnec mia nimbupuc zéma euqaqac zéma zébiri qébiri zéma ewa éréhéc biria hiññanzac.

⁵ Wañ ewa qerigina houyu ac héla sohoýu héna eeyaguc imuac niñgic sokiwa memec héna tanec wañanzac imi ionac murunec zéqegetali ac hiññanzac.

⁶ Wañ niñgic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminéñ kuney yanda nañgé énécmimac.

⁷ Neñañ baeciguc iwawainina méñ ménda mema hayiñ, imuac kembñ zéma imuhucyanec méra eñnec kembñ.

⁸ Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niñni sécgémac.

⁹ Hinac yandaguc wambiñ zé wanzu imi enej manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya héña héña zéma séwi siñ biriaiguc maunumac. Haka imuhucya iminéñ ic embac hére énécmima mebiri énécmimac.

¹⁰ Soukiwa niñac siñniñ wammimia imi haka biria héña héñawac zalia wanzac. Imuac niñac imuac wañanzu i mesoho énécmiyu ieneñ ninzéh ninzéhgina waima rouc wamma keñha wañgic ewa gorogina sasalanéñ qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonéñ Timoteoac pakeñ ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néñgacma kemma haka solañ zéma wawañ meme eeyaguc zéma ninzéh ninzéh zéma goi héihéi zéma bisiqatén zéma qeri bénzéh imuhucyawac méndacma kembésémañ.

¹² Imuac gi imi ninzéh ninzéhac yaré hiabia imuac qema kecbésémañ. Yaré hiabia qema kecec hémbéñañ añgéh tiwésémañ. Héña imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzéh ninzéhga hiabia énézénec.

¹³ Iwawai momac yanda kecec miñicñi énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzéh ninzéh ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli géñzua.

¹⁴ Gi zézé seli ac yomi niñ tohoma solañanec zéqindiñi ac méñ ménda miñicñima kecnanec Miñ Kewunina Yesu Kristonéñ wininimac.

¹⁵ Nalé zéyec imi ducñiyu Anutunéñ mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériañ miñina eñeyanec momacguc, héñgaler miñina, ic kewu ionac ic kewugina, miñ kewu ionac miñ kewugina wanzac.

¹⁶ Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inéñ édamuya hosucgéwiñac séc qahac imuhucya qeriaiguc keczac. Wañ méñnéñ méñ ménda héñec. Wañ héhéñawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

¹⁷ Gi imi baec yomuac naléiguc soukiwaginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémaŋ, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawaŋa imuac qahac, néŋ ségiségi miŋicŋi nénécmimaŋ zé iwawai moczoŋ sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niŋkumugina haimu.

¹⁸ Haka hiabia sasala waŋgic, wawaŋa meme hiabianéŋ kekecginaiguc sécgé énécmiyu efima siŋa nimma tosara haleŋ sécgina haihulac waŋa énécmimu.

¹⁹ Imuhuc wamma hofi ama hélaiguc iwawai eeyaguc haigic eŋu iminéŋ kurumeŋac nalé hahaya imuaru qambanŋina waŋu kekec héla aŋgéŋ timu.

²⁰ O Timoteo qutuŋgé géŋgéŋa imi galenŋéma késa kecma niŋiŋ héla zéanŋu, néŋ niŋiŋ ikora wanzac, baecac ac eŋomia houhouya zéma andé qeŋe ac imuac mia andé qema kecbésémaŋ.

²¹ Ic tosanéŋ ac imuhucya nesima kemma niŋzéŋ niŋzéŋ waima rouc wamma keŋha waŋanŋu.

Ewa hianéŋ iniguc hema kecmac.

2 Timoteo

Yaizéé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia

² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogénzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenéh hegémmac.

Miñ kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni siñi kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgéñanzua séc yanda hécna ionac murunec hénima hama deguc ewa qerínina lalacnec mepésimianziñ Anutu iwac mia ewa hia ac ézéañzua.

⁴ Wañu ewa hia kuney yanda nimmañ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wañanzua.

⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc niñzéh niñzéh solaña hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Niñzéh niñzéh imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanéh guaru acguc momacnec hezac imi niñzéhgezua.

⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunéh ai memecac sese géñec imi héiososoc mena geric bélañaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézúua.

⁷ Uña Anutunéh nénécmiyec imi bac yandi yandiac uña qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galen meamuwiñac uña wanzac.

⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic kecua nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanéh buña suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe némbésémañ.

⁹ Anutunéh mehiaru nénécmima ac téréyanéh héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eñeya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec.

¹⁰ Wañu imuac héla imi nalé yomuaru añgéh titi miñjina Kristo Yesunéh mayu hicñjitegirec. Inéh mia humuc néhélima kekec zéma haka hehe selia imi buña suruc hiabiaguc meau nénémiyec.

¹¹ Wañu ni imi buña suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmañ niñac kumunéhac.

¹² Wañu ni niñzéhgé mima kecua iwac hénia niñasarizua. Imuac moczoñ yanda mériaiguc haiwa hezac imi inéh kuhanéh hiabianec galen gémanec keru nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda niñzua.

¹³ Gi imi Kristo Yesuac qeriaiguc niñzéh niñzéh zéma goi héihéi kesa keczañ imuaru héima namma ac héla nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ.

¹⁴ Uña téréya qerininaiuguc kecañzac inéh nañgégéñu ac héla eeyaguc méraguaguc haigéñi imi galenégwésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac keczu imi moczoŋ wainéndacgic imi nindaczaŋ.* Figelo zéma Hemogene imi erenŋ acguc ic imuhucya ionac sugcinaiguc keczaoc.

¹⁶ Miŋ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niŋ wanŋua. Inéŋ mia hatac sasala ségiséŋi mihicŋi némma hésa ic kecba nuac gamuya ménda nimma

¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicŋi néjec.

¹⁸ (Miŋ kewuninanéŋ nimmiyu nalé yandaiguc miŋ kewuninawac murunec goi héihéi mihicŋimac niŋ wanŋua.) Inéŋ Efeso baeciguc welenŋ qeŋe ai réwéria dimuhucya meyec imi gi geŋgaoc niŋzaŋ.

2

Kristo Yesuac téŋŋiŋ ic hiabia.

¹ Naŋna, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma

² neŋ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnec imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézéna ienenŋ imuhucyanec ic embac tosara ku énécmimuac séc wammac.

³ Imuac gi Kristo Yesuac téŋŋiŋ ic hiabia éséc nec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémaŋ.

⁴ Téŋŋiŋ ic kecma kenha waŋaŋzu imi enenŋ qutulange énécmima téŋŋiŋ ic qac buŋa énécmiyec i ségiséŋi mihicŋi mimu niŋac eŋaŋ kekecginawac ainéŋ ménda qaté énécmiyu kecanzu.

⁵ Méŋ ogicqogic ariac mema héna zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc méŋ ménda haimimu.

⁶ Ai ic méŋ ai geriwiguc meanzac iminéŋ imuac héla walac memacac hezac.

⁷ Ac gézéua imi qeriganéŋ nimbésémaŋ, miŋ kewuninanéŋ ai hénia héniaiguc niŋteŋic qinŋteŋic haigémmac.

⁸ Buŋa suruc hiabia gézéwa ninnec séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiŋu yarec i niŋqeliwésémaŋ.

⁹ Buŋa suruc hiabiawac niŋac wamma ni késpedesic ic éséc nec seŋ hésanéŋ qaté némmuac séc zéra béra mihicŋi néŋgic, néŋ Anutuac ackuazéc imi qatémauc séc qahac.

¹⁰ Imuac ni ic embac Anutunéŋ megési énécmiyec ionac niŋ wamma iwawai moczoŋ bisiqatéŋ waŋaŋzu. Imi mia ienenŋ acguc Kristo Yesuac qeriaiguc aŋgéŋi titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetecgia qahac imi momacnec énécmiyu memu niŋac imuhuc waŋaŋzu.

¹¹ Ac yomi hélaguc, nini Miŋ Kewuninaguc momacnec humuzinŋiguc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbiŋ.

¹² Qenzeŋ manzenŋiguc meseliwiŋiguc momacnec ic kewu wamma kecbiŋ. Waŋu miŋ kewunina qaecgé miwiŋiguc i acguc qaecgé nénécmimac.

¹³ Nini ménzé ménzé wambiŋac séc, néŋ inéŋ eŋeya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niŋ nalé séc ménzé ménzéya qahac kecanzac.

Ai ic Anutunéŋ niŋmimia.

* **1:15:** Paulonéŋ Roma baeciguc aciguc opocgic eŋec nalé imuaru héniaorinŋ Asia baeciguc kecgic ienenŋ héipuc ménda wammigic imuac niŋac imuhuc zézac.

14 Eluñ unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zéerj zéma ménda wammu niñac Anutuac* kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nanjé énécmimacac séc qahac, néñ nówécgeñac ac imuhucya ninzu i mebirí énécmianzac.

15 Gi imi ac héla imi dindiñanec niñtegicma ai ic gamu qeçeya qahac zéma niñgémmacac séc, Anutuac wéséyaiguc geñga mihiñji amumañ zé nimma seliseliiguc aiga mewésémañ.

16 Ac biria gorosoña zéic néngacma kecbésémañ. Ac imuhuc wañanzu imi enej keñkecma keñkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu.

17 Acginanéñ wizi selia ésécnec saima kemmac. Ic imuhucya ionac suginaiguc Humeneo zéma Fileto keczaoc.

18 Humuc éigucnec yayac imi bec hiñjiyu tecgéyc zéma ac héla imi zésigima énézéyc ic tosara ionac ninzérj ninzérjgina melemma bacgéanzac.

19 Néñ Anutuac sérañ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiñjac seligima nanzac. Miñ kewuninanéñ eñeya buñahéra inic tegicanzac. Wañu méñ yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecanzu séc biria héñacya memu.

20 Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanéñ memeya zéma zéic icnéñnec memeya zéma baecnéñnec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néñ tosara imi ai eñomiawac késaanzu.

21 Imuac méñnéñ méñ haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wañu miñ kewuginanéñ késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wañu ai hiabia hénia héniawac haiyu mambéc kecmac.

22 Wañu gi imi sac qeliac séwiac siñ imi qizizihgéma qeri lalacnec miñ kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solaña zéma ninzérj ninzérj zéma goi héihéi zéma luae niñac méndacma kemmu.

23 Wañu ac sicsaocya zéma ac qelañawac zéerj zéma haka imi waina keñu. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéñ hiñjianzac.

24 Miñ kewuninawac welenj qeçe ic imi, acnéñ ménda euma, ic embac moczoñ ionac gum bénzénzérj wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wañgic kilenj bisiqatéñ wañ énécmianzac.

25 Wañu ic tosara enej ac qeçe wañgic qeri bénzérjiguc pakenj ac wañ énécmima. Anutu eñeyaoc qerigina melenj énécmimañ zé nimma niñ énécmimaciguc ac héla niñtegicmu.

26 Wañu qerigina béréñgéyu Biria miñinawac ac bétacya zéma iwac ewa siñ qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néngacmu.

3

Nalé teteçgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

1 Nalé tecgémañ zé wañu yéwéri naléya imi hamac.

2 Ic embac ienenj eñañ sac siñniñ wañamuma soukiwawac siñ yanda nimma séwi eñej wamma tétéc qeçe wamma zébiri qébiri wamma neñgoc mañgoc ac qeçe wañ érécmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecma

3 goi héihéi qahac kecma késpedes ménda wai amuma ac zéráguc kuaiguc haihai wamma qeri siñgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma

* 2:14: Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc Miñ kewu zéma Kristo ogic hezac.

4 andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecma eņeya meyacamuma Anutuac siņ qahac, néj nówécgeņaiguc eņeya séwíac siņ niņac wamma

5 Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaecgéma kecanzu. Waņu gi imi ic imuhucya héņacgina mewésémaņ.

6 Ic imuhucya sugcinaiguc tosara eneņ amaginaiguc emma embac bobol-ogocya, kápésic réwéria serima séwíac siņ hénia hénianéņ hérémiyu keņkeņa imuhucya héréma énépésianzu.

7 Embac imuhucya imi nalé séc niniņ niņareņ wammu, néj ac héra niniņaiguc keremmuac séc qahac wammac.

8 Becnec Yane zéma Yambere* iereņ Moseac hazéc wammiyoc ésécnec ieneņ aguc ac hélawac hazéc wammianzu. Waņu ieneņ imi ewa qerigi-nanéņ houyu ninzéh ninzéhac héniaiguc keņ bipigic.

9 Waņu ic éréhéc ioraru hicņiyec ésécnec ieneņ aguc horua ménda keņgicnec hakagina qelanja imi wininiyu héndacmu.

Pauloac pakeņ ac tetecgia.

10 Nuac pakeņ ac zéma wawaņ meme zéma ewa siņna zéma ninzéh ninzéh zéma luaenéh mambéc kekec zéma goi héihéi zéma nanaņ seliseli zéma

11 nunesi waņ nénéņa zéma qenzeņ manzeņ zéma Antiokia zéma Ikonion ama areņa yandaiguc haka biria wannéņgic imi zéma nunesi dimuhucya mihicņiyi imi geņ hélacnec héndacma niņtegcicnec ésécnec miņ kewuni-nanéņ haka imuhucya igucnec ni metecgé néņec.

12 Waņu ic méņnéņ méņ Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbiņ zé wammu ieneņ aguc ununesi mihicņimuac hezac.

13 Ic biria zéma ikoc ic ieneņ muņguc yanda biri seligima eņaņ ikoc waņ énécmigic imuhucyanec ikoc waņ énécmima kecmu.

14 Néj gi imi ackuažéc héiqelima ninzéhgeanzaņ imuac naņselima kecbésémaņ. Méréneņ kugéņgic niņareņgéneç imi geņgaoc ninzaņ.

15 Waņu gi komocga igucnec kiwi téréya imi oloņ niņ waņanzaņ. Kiwi téréya iminéņ mia kuhanéņ niņtegcic qinťegic mihicņi géņu, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzéh ninzéh kesa keczañ, ninzéh ninzéh imuac héima namma aņgéh titi hia mihicņiwésémaņ.

16 Kiwi téréya imi moczoņ Anutunéņ hinocgé énécmiyu ogic. Imuac iminéņ méra nénécmiyu pakeņ zéma zémindi mindiņi zéma meqeliqueli zéma kekec solaņawac qeriaiguc meefiefi ai hia mewiņ.

17 Imi mia neņaņ Anutuac ichéra séc ai hiabia hénia hénia hia wambiņac séc solaņaniwiņ niņac imuhuc waņ nénécmianzac.

4

1 Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu kecma kic qeli zéma humumia momacnec niņgési nénécmimac iwac hahaya zéma iwac héņgalen amaya niņac wamma zéseligénzua.

2 Gi ackuažéc téréya imi zésai énécmiwésémaņ. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewésémaņ. Waņu réwéri horugiyu naņselimanec ackuažéc iminéņ ku énécmima kápésicgina zéasari énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwésémaņ.

* 3:8: Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néj sasalanéņ méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meyoc iorac qacgira zéma ninzéhgeanzaņ. (Mmh 7:11,22)

³ Kecma nalé méj hayu ic embac ienej pakej ac héla imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezacgina sinj méndacma enjaj sinjinawac séc énézégic méndac énécmimu.

⁴ Wañu ac hélawac andé qema nemu surucac gezacgina haimu.

⁵ Wañu gi mia ai imuac me imuac séc mesigi wañamuma zéra waiya seligima buña suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha imi méyacdacna.

⁶ Ni waij sese* ésécnec kekecna bec pocgéwa keñkenj naléna imi ducñima hazac.

⁷ Ni yaré hiabiawac qema héna kemmanj zé zénéñec imi keñ metecgéma ninzénj ninzénja galeñgéma kecanzua.

⁸ Imuac bianj kecma nuac nij wamma haka solañawac opoc nuac buña hayu mambécñawac hemac. Imi mia miñ kewunina zégésigési ic solañaj inéj mia nalé niñu hezac imuaru ni némmac. Wañu nenanec sac qahac ic embac Miñ Kewunina muñguc winini nénécmimac imuac wañanzu moczorj yanda momacnec énécmimac.

⁹ Gi focdac nuacmuru hawésémañ.

¹⁰ Dema imi baecac iwawai niñac wamma wainémma Tesalonika ama areña yandaiguc keñec. Wañu Kreske imi Galatiaiguc, Tito imi Dalmatia baeciguc kendaroc.

¹¹ Luka momacguc sac niguc keczac. Hamañ zé wamma Mareko wagicna momacnec hamaoc. Inéj ainawac méra nénéñawac séc wanžac.

¹² Tikiko mia méliwa Efeso ama areña yandaiguc keñec.

¹³ Wañu hamañ zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémañ. Wañu kiwina imi kiwi limbi limbiña tosara zéma kiwi yanj séwélanéj memeya imi momacnec mema hawésémañ.

¹⁴ Aiñnéj iwawai meme ic Aleksande imi biria sasalanec wannéñec imuac haka wajec séciguc miñ kewuninanéj tasé kumimac.

¹⁵ Gi acguc iwac mia galeñ mewésémañ. Ic imi acnina selianec qeçetali waj nénécmiyec.

¹⁶ Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala méñnéj méj héipuc ménda wannémma moczorj wai néndacgic. Néj késpedes ginaguc ménda zé énécmimac niñ wanžua.

¹⁷ Neñ héna ac imi zésaiwa keñu ic enia ienej nindacmu niñac wamma Miñ Kewuninanéj niguc namma meseli néñec. Wañu laion kuagina igucnec metecgé néñec.†

¹⁸ Miñ kewuninanéj neñ kurumenjac héñgaleñ amayaiguc keremmanj niñac biria imuac me imuacnec metecgé némma añgéñna timac. Imuac iwaru mia edamuya nalé tetecgia qahac hemac. Hélañec!

Mozoc ac.

¹⁹ Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizézéna énézéna.

²⁰ Erasito imi Korinti ama areña yandaiguc waima kerec wañu Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama areña yandaiguc waima hayi.

²¹ Sanjeña naléya ménda ducñiyu foc hawésémañ. Eubulo, Pude, Lino, Kilaudia zéma ala sasala ienej imuhucyanec guac yaizézéga zézu.

* **4:6:** Waij sese; Žucmanaj ai mewij zé nalé tosaraiguc doku me waij pocgémiangic. † **4:17:** Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

²² Ni imi Miṅ Kewuninanéh guac ewa qerigaiguc momacnec kecmac niṅ wanzua. Ewa hiayanéh iniguc hemac.

Tito

Yaizéé ac.

¹ Anutuac welenj qeqe ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buña qeqe ichéra ienenj ninzénj ninzénjginaguc wamma, kekec solanjawac ac héla imi ninjtegicma,

² kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu ninjac nanjgé énécmimiawac ai buña zénéjrec. Wanju kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inénj becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia.

³ Anjgénj titi minjina Anutu enjyaoc ackuazécyca imi naléyaiguc zézé ic onac kuagina mema zéhicnjyec. Wanju ai imi memanj ninjac ninjkumu némma zéselinéjrec.

⁴ Wanju Anutu manjoc zéma anjgénj titi minjina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma luaenénj ic séc momacnec késa keczu ninzénj ninzénj héla imuac qeriaiguc nanj téngénjna keczanj Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc ninjac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinjidacma ama areña kunerj kunerj séc imuac qeriaawac galerj kumu énécmima kembésémañ ninjac imuhuc wanjgérji.

⁶ Képésic solanj kecma embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienenj ninzénj ninzénjiguc nanjseligic, météqététañ merac me ac qeqe meracgaguc ménda zémigic kecanzac ic imuhucya imi qeriaawac galerjac kumu miwésémañ.

⁷ Héngalenj ic imi Anutuac ama galerja kecma kápésic solanj kecma enjya ewa sij ménda méndacma qeri bélanjaguc qahac kecma doku seli ninjac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac.

⁸ Wanju ic kianj goi héihéi wanj énécmima, haka hiabiawac siña nimma, memaamuma, kekec téréya kecma, séwiac sij sigima kecmacac hezac.

⁹ Wanju ackuazéc méñzé méñzéya qahac iminénj ku énécmianzac imuac séciguc nanjselima kecmac. Imuhuc wanju inénj ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc kecmaciguc hénia imi qetalima zéanzu ionac imi efima ac zéénécmimacac séc wammac.

¹⁰ Ic sasalanénj ac qeqe wamma ac haréña zéma ikoc wanj énécmima kecanzu. Sugcinaiguc séwi taségina hericma kekera Yuda ic imi enenj tosara onogicma imuhuc wanjanzu.

¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi mizicgéna acgina qaimac. Ienenj imi ikoc wanj énécmima iwawai onagicbinj zé hénia ménda ku énécmimucac hezac imuac ku énécmianzu.

¹² Krete ic ionac muru enanj kua meme ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Krete icnéñ nalé séc ikoc wamma hasénj yanj biria tanec kecma mézétiti wamma tomenjina wac wamma kecanzu.

¹³ Héipuc ac imi nimba hélacnec wanjac. Imuac ninj gi selianec zémindinj wanj énécmima ninzénj ninzénjgina mesolanjanimu.

¹⁴ Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeanzu ionac zézé seli imuac gezacgina ménda haimu.

¹⁵ Héalacnec, kápésic solanj ic ionaru imi iwawai moczonj kápésic solanj wanjanzac, néñ haka onjinja wamma ménda ninzénjganzu ionaru imi

iwawai méjnénj méj késpedes solarj ménda wanjanzac. Ic imi enej ewagina zéma ewa kétiŋ kétiŋgina momacnec zapj qeŋeya wanjanzac.

¹⁶ Ienej imi kuaginanénj Anutu nimmizua zéma wawaj memeginanéj qaecgéanzu. Ic imi enej ewa lolon acwac wamma ac qeŋe wanjanzu, néj haka hiabia méj memuac séc qahac.

2

¹ Wanju geŋ mia pakeŋ ac hélawac séciguc zéwésémaŋ.

² Wanju ic yanda énézéna gum bénzénzénj wamma eebipiginaguc wamma séwac siŋ sigima ninzénj ninzénj zéma ala siŋ zéma nanaj seliaiguc so-lananimu.

³ Wanju embac yanda énézéna ienej imuhucyanec wawaj memegina météré amuma kua kisaŋiguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kekec hiabiawac kiwi embac wammu.

⁴ Imuhuc wamma eŋaoc embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi waj énécmima

⁵ gum bénzénzénj wamma késpedes solarj kecma ama aigina hiabianec galeŋgéma euhécgina niŋtoho waj énécmimu. Imuhuc ménda wanjic, Anutuac ackuazéc imuac mematiti hicŋiwac niŋac.

⁶ Ic merac imuhucyanec meseli énécmima niŋgési amuma kecmu.

⁷ Wanju gi geŋgaoc haka imuac me imuac wammaŋ zé hiabianec wanna, kicginaiguc séséc hiabia wammac. Wanju pakeŋ késpedesira qahac eeyaguc zéma

⁸ ac solanja zéŋetali wammuac séc qahac imuhucya énézéna, hažéc ienej ikocac zéwiŋ zé hocma gamugina nimmu.

⁹ Weleŋ qeŋe ic énézéna miŋgina ionac ac niŋtoho wandacgic ewa hia nimmu, néj qeŋetali ac ménda zéma

¹⁰ seŋ kowu ménda nemu, néj weleŋ qeŋeac haka hiabia moczoŋnec énéžégic hémmu. Imuhuc wanjic, wawaj memeginanéj aŋgérj titi miŋjina Anutuac pakeŋ ac imi mezeric qezeric wammiyu eeyaguc wammac.

¹¹ Anutuac aŋgérj titiac ewa hianénj ic embac momac yanda neŋaŋaru nénéžéyu wininima

¹² pakeŋ ac waj nénécmiyu iwawai eeyaguc qahac zéma baecac siŋniŋ imi moczoŋ waidacma hakanina mezeric amuma kekec solanja zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwiŋac hezac.

¹³ Imuhuc kecmanc niŋ mambéc mozocyaguc zéma Anutu yanda aŋgérj titi icnina Kristo Yesuwac asac mararaŋnéj hicŋjitegiru hémbiŋ zé imuac nimbupuc wamma kecbiŋ.

¹⁴ Inénj hénja biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima eŋeya hénaoŋiŋ buŋawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbiŋ niŋac dooina meyec

¹⁵ Gi ac imuac énézéma meseli énécmima kuc buŋanéj zémindiŋi énécmima ic imi enej guac niŋjic ic enjomia ménda wammac.

3

¹ Gi héiqelima énézéna niŋqelima baec galeŋ me ai memeac qac buŋaginaguc imi niŋtoho wammu. Wanju ai hiabia hénja hénja hezac imi wambiŋ zé zérénj qérénj wandacmu.

² Wañu ic méjnénj méj zébiri qébiri zéma zéej zéma ménda wammu, néj gum bénzénzénj wamma ic embac momac yanda ionac qeri bénzénj moczoñec wañ énécmidacmu.

³ Neñaj becneç imuhucyanec ninijnina qahac kecma niñtoho ménda wamma rouc wamma séwac siñnij ségiségi hénia hénia imuac welenj qema kerinj. Wañu qeri biric wamma nimbupuc wañamuma mézétiti wañamuma kerinj.

⁴ Wañu añgégj titi miñina Anutuac goi héihéiya zéma ala siñ neñaj niñac iwaru hemiyec iminénj hicñjtegirec nalé imuaru,

⁵ añgégj tinénécmiyec imi neñaj mema wañinj haka hiabia imuac niñ qahac, néj eñeya goi héihéiya niñac sac wamma kekec qeliawac dokunénj zuacnécmima Uñá téréyawac hicñjicñj qelianénj añgégj tinénécmiyec.

⁶ Wañu añgégj titi miñina Yesu Kristoac murunec Uñá Téréya kuaya qeqeya pocgé nénécmiyec.

⁷ Imi mia neñaj iwac ewa hiayawac niñac wamma ic solañá zénénécmiyu kekec hémbéñañá imuac nimbupuiguc kecma mératéc meme ic wambinj niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

⁸ Ac zéma mazua imi méñzé méñzéya qahac. Imuac gi selianec niñzénjéma énézéna Anutu niñzénjéañzu ieneñ haka hiabiawac wañhumuma memu. Ai buñá imi hiabia, wañu ic embac nañgé énécmimia wañzac.

⁹ Néj qesiçesi ac oyoñá zéma hicñjisai hénia imuac suruc zéma zéqeqetali ac zéma héna acac zéeminiñ qeminiñ imi qiziziñgévésémañ. Ac imuhucya imi héla qahac haréñanec.

¹⁰ Héna acac ic Ñena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmiña hamaoc me éréhéc ézémaguc waina eñeyanec kecmac.

¹¹ Gi nintegiczanj ésécneç ic imuhucya imi ic herañ herañgia, hakaya birianénj kawéya qeamuma ic biria wañec.

¹² Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama arenajiguc hama mihicñj némbésémañ. Ni ama imuaru kecba sañgeñá naléya imi tecgémac.

¹³ Héna acac ic Ñena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmiña hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézézénjgé érécmiña iwawai méj niñac ménda hocmaoc.

¹⁴ Ic embac hécnina acguc énézéna haka hiabiawac niñarenjgéma kua-mumu. Imi mia kecma haréñanec ménda wammu niñac. Imuac mia iwawai imuac me imuac wamma hocbiñac niñzu séc walac mihicñjigic ai buñayawac hemac.

¹⁵ Ic niguc keczu ieneñ moczoñ guac yaizézéga zézu. Gi acguc niñzénj niñzénjiguc ala siñ wañ nénécmianñzu ionac nonac niñ wamma yaizézé ac énézéna. Anutuac ewa hiayanénj ic tuñ onac muru hemac.

Filemon

¹ Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac ic munana Timoteo neren ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma

² embac soroc, ninzéh ninzéh naujnira Apia zéma Yesuac téngin ic* momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénarorin azoroanzu ionac muru momacnec

³ Manjogocnina Anutu zéma Minj Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma luaenéh onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzéh ninzéh.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzéh ninzéhga zéma goi héihéiga Minj Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda neñan muru hezac imuac buña surucya ninjanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaiguc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézéanzua.

⁶⁻⁷ Ic muna, geñ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzanj imuac ninjac guac goi héihéiga iminéh ewa qerina mehiaru néñu ségiségi yanda wanzua. Héña imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia héña héña ewa qerinaiguc Kristoac wamma késa kecziñ imi ninjasari yacgéna, goi héihéiga ninzéh ninzéhga igucnec hahaya iminéh héla sasala haimac.

Paulonéh Onesimoac wamma Filemon zéwelecmiyec.

⁸ Imuac ninjac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémanjac hezac imi wambésémanj ninjac meefima ac selianec gézémanjac séc wanzac, néñ

⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiguc wamma zéwelec gémmañ zé wanzua. Imuac, ni ic neñgia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranéh

¹⁰ nuac ninzéh ninzéhac nanna Onesimoac ninjac welecgénzua. Inéh mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc azi mema miñicñiwa ninzéh ninzéhac nanña wajec.

¹¹ Ic imi becneq guac muru enjomia kerec, néñ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac séc wajecac keczac.

¹² Nuac wéiwéna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac.

¹³ Ic imi nena añgétiwinc buña suruc hiabia ninjac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatic késama méra némbacnec,

¹⁴ néñ ewa momac ménda wambésémanjiguc haka méñ ménda wammañ zé ninzua. Ewa hiawac aiganéh geñga sinjgawac qahac, néñ zéhinociguc wamban ninjac.

¹⁵ Ic imi nalé hotoñadac waigemma kerec imuac héña imi, lilingéma hayu hémbénaña wagicbésémanj ninjac gezanj.

¹⁶ Degucmuacnec, ic imi welenj qeñe ic qahac, néñ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémanj. I nuac muru eeyaguc wanzac, néñ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Minj Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

¹⁷ Gi nuac ninj ninña ai momacga wanzuaiguc, héihéré néñanzanj éséc héihéré miwésémanj.

* **1:2:** Kristoac héna orin imi téngin ic éséncneq Biria minjanaguc yaré qema seligima nambinjac hezac.

¹⁸ Inéj guac muru haka biria méj wañec, me taséya méj hegénzaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmañ.

¹⁹ Ac tetecgia yomi imi Paulo neñ mérananéñ ozua. Nenaoc tasé imi kumañ. Geñga kekecga iminéñ nuac muru tasé ésécneç wanzac, néñ imuac héña imi ménda zéwa niñ qeliwésémañ.

²⁰ Ic muna, Miñ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mi-hicñimañ zé niñzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

²¹ Niñtoho wañ némbésémañ zéma niñzéhé gémba ewana déñ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac wañ némbésémañ imi niñtegicma kiwi yomi ogénzua.

²² Imuhuc wamma nuac niñac ama qeria saméña méñ qeusuñna nam-mac. Imi mia zéwelecgina niñac wamma niñnéñu onac muru liliñgéma hamañ niñac qerinanéñ haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéñ yaizézégina zézac.

²⁴ Wañu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachéçna ieneñ acguc imuhucyanec wañ énécmizu.

²⁵ Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéñ qeri uñaginaçuc hemac.

Hebiraio

Anutunéh Yesuac kuaya mema nénézéyec.

¹ Becaru Anutunéh kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia hénaiguc yanda hécnina énézéaŋec. Waŋu Anutu iminéh mia

² nalé hicŋima hayec yomuac tetcgiaiguc Naŋawac murunec neŋaŋ ackuažéc nénézéyec. Waŋu inéh Naŋa imi iwawai momac yanda mératéc memac niŋac kumuyec. Waŋu naŋa inéhŋec mia baec kurumeŋ iwawai moczoŋ zéyu hicŋidarec.

³ Naŋa imi mia Anutuac edamuyawac zilaloŋa zéma iwac kekecyawac tanera kéréndéh wanžac. Waŋu eŋeya ackuažéc kuhaguc iminéh baec kurumeŋac iwawai moczoŋ naŋgéma képésicnina zuaczuac ai imi medacma ou eŋeŋa kekera Miŋ Kewu iwac héyaiguc emma tarecac tacžac.

⁴ Waŋu qac buŋaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uŋa ionac qacgina ogicogira wanžac, hénia imuac niŋ imuac séciguc kua meme uŋa onogicma eŋeŋa kecanžac.

Yesu imi kua meme uŋa onogicma eŋeŋa wanžac.

⁵ Anutunéh kua meme uŋa sugina igucnec mérac mén yomuhuc ézéyec? Gi nuac Naŋa; Ni deguc gi mihicŋigénžua. Waŋu muŋguc mérac mén yomuhuc ézéyec? Ni iwac maŋgoc wammiwa, inéh nuac naŋa wammac.

⁶ Waŋu inéh méréc merac Naŋa imi wagicma baeciguc muŋguc lilijgéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uŋahéra moczoŋ yanda eneŋ i mepésimimu zéyec.

⁷ Waŋu kua meme uŋa onac mia yomuhuc zéyec; Inéh kua meme uŋahéra énézéyu luhuc ésécnec wammu. Waŋu welen qeqehéra énézéyu geric bélaŋa wammu.

⁸ Néŋ Naŋawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacga edamuyaguc imi nalé tetcgia qahac hemac. Waŋu kekec solanéh guac héŋgaleŋ ama areŋa yandagawac ic kewu tacya wanžac.

⁹ Gi imi hénia solanawac wamma hénia biriawac mézégga tianžac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganéh ségiségi wamma halécnéŋ météré gémma alahécga onogicma mema yacgéŋec.

¹⁰ Waŋu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miŋ Kewunina, geŋ mia baecac qambaŋa haima kurumeŋ aguc mena guac méra kiwiga wanžac;

¹¹ Waŋu iwawai imi moczoŋ qahac wammu, néŋ Miŋ Kewunina, gi imi hémbénaŋa kecbésémaŋ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécnec bobogima tegicdacmu.

¹² Waŋu iwawai tosara imi séwi usu ésécnec hainetec wambésémaŋ. Waŋu imuhucya imi maleku ésécnec melemma méiméiya wammu, néŋ gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléga imi tetcgia qahac hema emma hemac.

¹³ Waŋu néma naléiguc kua meme uŋa ionarunec ménac mén yomuhuc zéyec? Geŋ nuac hénaiguc tacnanec neŋ hazéchécga onopocba hénia titiga wandacmu.

¹⁴ Kua meme uŋa imi moczoŋ welen qeqeac uŋa, képésic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénaŋa memuac hezac ionac welen qenénécmimu niŋac méli énécmimia.

2

Técgina nimma kecmu.

¹ Imuac mia ackuazéc ninij imuac qéhéréngéma téc nimma kecbij, doku birianéj kisanj nénécmima kembac niñac.

² Héna ac kua meme uña ionac murunec zézéya wañec iminéj seligima nañec. Wañu héna ac imi logima ménda tohogic imi enej moczoj haka imuac kitiwa dindiñacnec késadacgic.

³ Imuhuc wañgiciguc neñaj aṅgérj titi eñeja imuhucya andé qewiñguc imuac kitiwa dimuhuc qizizijngéma ogicbiñnec? Aṅgérj titiac buña imi mia walac Miñ Kewuninanéj zéhicñiyec. Wañu gezacginanéj niñgic ienej héipuc selia wamma nénézcégic.

⁴ Wañu iniguc momacnec Anutu eñeyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicgia zéma, kiwi icnéj ménda memeyawac séc hénia hénia eñeya ewa siñ méndacma Uña téréyawac sese séc qema nénémiyec iminéñnec mia héipuc ac wañ nénécmiyec.

Gamu niñuguc meyac miyec.

⁵ Yomuhuc zéanzij; Anutunéj baec kurumenj hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiguc ménda haiyec.

⁶ Néj méñnéj kiwi téréya méñguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miñ Kewu, geñ ic imuac niñna némaria wañu niñmianzan? Wañu ic ac nañawac ninna némaria wañu goiya héianzan?

⁷ Nalé hotoñadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéj ic kewuac opocya héimiyec.

⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welen qemimu niñac hénia duandiaiguc onopori zéne. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekera méñ ménda hezac, néj nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéj solañanec ménda welen qemimanec kecanzu.

⁹ Wañu Yesu imi nalé hotoñadac kua meme uña ionac ewa bacginu kecma humucac qeñzeña qema niñec. Wañu imuac niñ edamu zéma qac buña eñeñanéj ic kewuac opoc héimiyec. Wañu neñaj haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niñac ic embac momac yanda neñaj niñac wamma humucac howura nenimmac niñac imuhuc hicñimiyec wanzac.

¹⁰ Wañu iwawai moczoj yanda imi iwac murunec hicñjima iwacnec sac wamma kecanzu. Imuac nañhéra sasala onagicma edamuiñguc kereñ kereñawac ai imi memañ zé ionac aṅgérj titiac Miñ Kewunina qeñzeñ manzeñ mihicñi mima métérémiyec imi niñni sécgézac.

¹¹ Météré ai miñna zéma météré énécmimia imi momacnec mañgocnina momacguc iwac murunec hicñjicñiya. Imuac niñac gamuya ménda nimma dacmuna hécna zénéncmiyec.

¹² Acya méñ yomuhuc hezac; Ni munahécna ionac muru qac buñaga zéau énécmima gési énécmimia ionac suginaiguc guac legic héimaj.

¹³ Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiselimaj. Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac hécna Anutunéj nénéña.

¹⁴ Ic méñac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc, imuhucyanec Yesu acguc neñaj niñac wamma humucac kuha késa keczac Biriá miñna imi mebirimaj zé neñaj séwi busu mema humuyec.

¹⁵ Wañju humucac bac yandi yandi wañgic kekkecgina heheya séc qaté énécmiyu Biria miñina welen qemiañgic séc hulac énécmimanñ zé imuhuc wañec.

¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uña nanñé énécmimanñ zé qahac, néñ neñañ Abarahamac qeli nanñé nénécmimanñ zéma imuhuc wañec.

¹⁷ Hénia imuac niñac, i imi munahéra neñañ séc wañec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinéncmima qeri hélanéñ ic embac neñañ doenina memañ zé imuhuc wañec.

¹⁸ Eñeyaoc manam batuciguc keremma qenzerñ manzerñ qeyec imuac niñ ic manam batuciguc keczu imi hia nanñé nénécmimacac séc wanzac.

3

Mosenéñ welen qeque ic, Yesunéñ Naña wanzac.

¹ Zéma mazua imi hénia yomuhuc niñac zézua; Kurumenñ miñinanéñ héihéré énécmiyu neñawu momacnec dacmuna téréya kecziñ imi niñzéhégema zéauanzññ imuac Méléiméli icnina zéma hofac oo ic eñeñanina keczac Yesu iwac qeriginanéñ nimmu.

² Inéñ mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéñ Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic keñqe haqe qahac kerec.

³ Ama meanzac iwac qac buñayanéñ ama eñeya qac buñaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buñayanéñ Moseac qac buñaya ogicma eeyaguc wanzac.

⁴ Amaya amaya imi mihicñi hicñi icyaguc, iwawai momac yanda miñicñidarec imi Anutu.

⁵ Wañju Mose imi andiawac buña suruc zézéya imuac héipuc ac zéaumanñ zé Anutuac ama séc welen qeque ai ic keñqe haqeya qahac kerec.

⁶ Wañju Kristo imi Anutuac naña wamma amaya eñeya méra bawu galenégema kerec. Amaya imi mia neñañ, niñkumu zézé ségiségiyauc zéma bac efiefi késa kecbiñiguc imuac buña wambiñ.

⁷ Imuac Uña Téréyanéñ zézac séc Deguc ini iwac ara niñzuiguc,

⁸ Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ienenñ Anutu hazéc wammigic ésec ewa seli ménda wammu.

⁹ Baec imuaru mia yanda hécgina ienenñ batucgé némma yawuñ 40 imuac séc nuac wawañ memena imi héñgic.

¹⁰ Wañju hénia imuac niñac neñ mia hicñisai imi onac qeri biric wañ énécmima yomuhuc zéyi; Ewa qeriginaiguc imi nalé séc sohoma rouc wañanzu, imuhuc wamma ienenñ nuac hénia imi ménda héñteganacu.

¹¹ Imuac niñac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ienenñ mia nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu.

¹² Dacmuna hécna técgina nimma kecmu, kecma onarunec méñnéñ méñ ewa qeri biria niñzéhéñ niñzéhéñ igucnec ménda hahaya tiçozoma Anutu kekeraguc iwac murunec eliñgé amuma néñgacbu niñac.

¹³ Imuac onac murunec méñac méñ biriawac manam batucnéñ wañ énécmiyu ewa qeriginanéñ hoc tanec seligiwac niñac. Imuac niñac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni keñanzac éséc eñaçnec meseli amuma kecmu.

¹⁴ Neñañ niñzéhéñ niñzéhéñ walac meyiñ imi selianec késamanec keñkecma tetecgiaiguc kerembiñiguc imi Kristoac ai momachéra wambiñ.

¹⁵ Zézéya mēḡ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya ninzuiguc becneç hazéc wammima kecaḡḡic éséc ewa seliseli ménda wammu.

¹⁶ Mosenéḡ onagiru méndacmima Izipte baec igucnec séḡḡaḡeḡ magic imi eneḡ qahac zéwiḡḡic dimi eneḡ imi ara niḡḡipimaguc hazéc wammigic?

¹⁷ Waḡu kápésic wamma baec kéra kérasiaiguc humuqai waḡḡic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéḡ niḡu qeria biriyu yawuḡ 40 tecgéyec zéwiḡ?

¹⁸ Waḡu Anutunéḡ ic embac ara qegic ionac niḡac ménda zéyeciḡḡic dimi onac zéselima nuac tacniniḡ ama baeciguc ménda keremmu zéyec?

¹⁹ Imuac neḡaḡ yomuhuc hémbiḡ, ieneḡ imi ménda ninzégégic hénia imuac niḡac mia baec imuaru keremmuac séc qahac waḡec.

4

Anutunéḡ biaḡ tac niniaḡ zéseli néncmiyec.

¹ Imuac bac yandi yandi wamma kecbiḡ, iwac tacniniḡ baeraiguc kereḡ kereḡawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec méḡḡéḡ mététaḡḡéwac niḡac.

² Buḡa suruc hia bia becneç énézézéya waḡec imuacnec neḡaḡ momacnec nénézézéya wanzac. Waḡu ackuazéc niḡḡic imi eneḡ ménda ninzégégima toroqegic imuac niḡac héla qahac waḡec.

³ Imi mia Anutunéḡ yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi ésécnec ini nuac kendonḡḡic érémucac séc qahac wammac. Néḡ kilēḡdac baec kurumeḡ zéyu hicḡḡiyec igucnec éréma deguc, aḡḡéḡ titiac ai ara Anutunéḡ zéyec imi hélaḡuc wandaczac imuac niḡac, bec ninzégégima kecaḡziḡ neḡaḡ imi Kendonḡ imuaru kereḡdacziḡ.

⁴ Imuac kiwi méḡḡḡic kaiwe qété 7 imuac ac méḡ yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczoḡ medacmāḡuc kaiwe 7 imuaru tacniḡec.

⁵ Waḡu ac hoimi hezac imuaru ac méḡ yomuhuc zéyec; Ieneḡ nuac tacniniḡ ama baeciguc ménda harému.

⁶ Waḡu ic embac imuaru kereḡ kereḡawac buḡa imi tosara keczunec. Walac buḡa suruc hiabia késaḡic imi eneḡ imi ménda niḡtohogic. Imuac niḡac keremmuac séc qahac waḡec.

⁷ Imuac kecma nalé horua keḡ tecgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc muḡḡuc nalé méḡ mema deguc zéma nalé imi ménda ducḡḡiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu.

⁸ Yesuanéḡ tacniniḡ kendonḡ imi bec mihiḡḡi énéncmiyeciguc imi, Anutunéḡ imuac andiaiguc nalé méḡac ménda zéwacnec.

⁹ Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniḡ kendonḡ méḡ hezacnec.

¹⁰ Walac humuma tacniniḡ kendonḡḡic kerengic imi eneḡ imi, Anutunéḡ eneḡa aiya metecgéma tacniḡec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu.

¹¹ Imuac bec neḡaḡ tacniniḡ imuaru kerembiḡ niḡac seliseli wambiḡ. Neḡaḡarunec méḡḡéḡ méḡ qeqetali héna tigic ionac séc méndacma hiḡḡacma biriwu niḡac.

¹² Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc waḡu kuhaguc, zéra pizilic, sou bawa andia zéraguc imuhucya moczoḡ onogicdaczac. Imuac, uḡa zéma ewa qerina zéma sic toroyanina séc zéma aḡaroroc imi nézégégima keremma niḡi zéma ewa siḡ imi gésimacac séc wanzac.

¹³ Iwawai zéhicḡḡidarec imuacnec méḡḡéḡ méḡ Anutuac kiwaiguc sasāḡḡia ménda hezac, iwawai moczoḡ yanda imi usuya auauya ténéḡaḡnec hedaczac. Waḡu neḡaḡ imi iwac muru mia ac ai mewiaḡac hezac.

¹⁴ Imuac mia neňaň imi hofac oo ic kiwa kunerň kurumenjiguc eňec Anutuac naňa Yesuguc kecziň. Imuac ninzėň ninzėňnina zėauanzinđ imi selianec kėsama kecbinđ.

¹⁵ Neňaň hofac oo ic kiwa kėsa kecziň. Inėň ala batuc hėnia hėniaiguc neňaň kereňiň imuhucyawac kereňdarec. Nėň kėpėsic mėň mėnda mi-hicňiyec. Hėnia imuac niňac qeka mekaninaiguc kecni wėse niniňa mėnda niň nėnėcmimac zėwiňac sėc qahac, nėň hia niň nėnėcmimacac sėc wanžac.

¹⁶ Imuac neňaň qeriniňa efiyu wėse niniňac ic kewu tataciguc kerembiň. Imuhuc wamma iwawai mėň niňac osiwiň nalė imuaru wėse niniňa zėma ewa hiya mihičjiwiň.

5

¹ Hofac oo ic kiwa mėňac mėň imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai buňawac megėsi ėnėcmimia. Imi mia baec ic neňaň niňac wamma Anutu eňeya muru kėpėsicninawac mulu zėma sese haimimu niňac kumu ėnėcmimia.

² Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qeka meka hakayanėň lelecgėmiyu kecanžac. Hėnia imuac niň, inėň ewa soho ic zėma rouc wamma kekeru imuhucya hia niň ėnėcmima bėnzėňnec waň ėnėcmimacac sėc wanžac.

³ Waňu hėnia imuac niňac ic embac ionac kėpėsic niňac zėma eňeya kėpėsic niňac momacnec mulu ai memacac hezac.

⁴ Ai ee hėihėiyaquc imuhucya ic mėňnėň eňeya ewa siň niňac mema wawaňa sėc qahac, nėň Aron ėsėcnec Anutunėň hėihėrė mimia inėň sac hia memacac sėc.

⁵ Waňu Kristonėň hofac oo ic kiwa waňec imi acguc imuhucyanec eňeya mėnda meeň amuyec, nėň Anutunėň iwac ėzėma gi imi nuac naňna ni deguc mihičji gėňzua zėma gėsimiyec.

⁶ Waňu kiwi tėrėya mėňu ac yomuhuc zėyec; Gi imi Melkisedewac arenjiguc hofac oo ic tetcgia qahac kecbėsemaň.

⁷ Yesu imi baec sėwiguc kerec nalė imuaru humuc igucnec hia metecgėmac ac sėc kuhaguc kekeru Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinėň zėwelec wammiyec. Waňu Anutu eeya hėima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunėň nimmiyec.

⁸ Waňu Yesu imi Anutuac naňa hėla kerec, nėň i acguc qenzerň maňzerň nimma kua tohotoho haka imuac hėnia eňeyanec kuamuyec.

⁹ Imuhuc wamma eňeya mėtėrė amuna niňtohotoho ichėra momac yanda ionac aňgėň titi hehe selia imuac ura waňec.

¹⁰ Imuhuc waňu Anutunėň Melkisedewac arenjiguc mėndacma namma hofac oo ic kecmac niňac qac buňa qemiyec.

¹¹ Melkisedewac zėmaň zė ac sasala zėmaňac sėc nėň ini focdac niňasarimuac sėc qahac imuac niň zėasarimaň zė nimba osiosiya wanžac.

¹² Imi hėlacnec, nalė horugiyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac sėc, nėň tosia ieneň hama Anutuac ackuazėc qambaňa muňguc liliňgėma ku ėnėcmimacac hezac. Ini namuac sac nema nene selia mėnda nemuac sėc wamma keczu.

¹³ Mėňnėň mėň namu nema kecžac imi kokoc, ic imuhuya imi wawaň meme solaňawac ackuazėc imi mėnda wamma memanec keczu.

¹⁴ Nérj nene selia imi yandi tetcgia ionac buña, ienenj imi ewa qerigina hicñtegiuru manam batuciguc meefi wañ énécmimia wañu hia me biria imi ninjésianzu.

6

Ac qeque hakawac zéra.

¹ Imuac bec nenaj Kristoac ackuazéc héiarenj wawañja efefiadac imi waima kenkecma wawañj meme solañjaiguc kerembij. Imuhuc wambij zé hakasilic humuciguc onagicma kenkenja pakenj ac zéma Anutu ninzérjé mimiawac pakenj ac zéma

² doku naec haka téréya hénia héniaiwac pakenj ac zéma méra haima zéwelec wawañawac pakenj ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakenj ac zéma gésigési hémbénarawac pakenj ac imuac qambaña muñguc muñguc ménda haiwiñ.

³ Anutunéj ninju sécgéyu imuac séc wandachij.

⁴ Hatac méj asari énécmiyu kurumenjac sese imi nenimma Uña téréyaguc wammaguc,

⁵ Anutuac buña suruc hiabia zéma baec hémbénanja hahaya imuac kuha nenimmaguc

⁶ mama unuzac ienenj imi Anutuac nanja iciguc biriñnéj muñguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeque wammigic. Hénia imuac ninjac ienenj muñguc ewa qeri melenj melenj qeliawac wammuac séc qahac wanzac.

⁷ Baec méj kianéj hatac sasala héima mebélacgé keru, ic enenj héihimic wañanzu ionac héla zuazua séciguc mihicñi énécmianzaciguc Anutunéj zéhiaru mimac.

⁸ Nérj ichésa waiyaguc zéma tatanj qézézac mesaianzaciguc imi baec gorosonja wañu saecac déciguc keremma hezac. Wañu imuac tetcgia imi geric bélanja buña wanzac.

⁹ Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zézij, néj onac muru imi imuac séc ogicma hia wañu meefi nénécmiyu añgérj titiac buña wambij zé hosuru kenzu zéma ninzérjégézij.

¹⁰ Anutu imi solanja qahac zéwiñjac séc qahac. Imuac iwac qac buñaya ninjac wamma ic embac téréya welenjqe énécmigicac énécmima goi héihéigina mewininima wawañj meme hiabia wanjic imuac inérj eluj ménda qemac.

¹¹ Ini yomuhuc wammu ninjac siñnina kunerj yanda he nénécmizac; Icyá icyá moczonj, ewa siñsiñj séc imuhucyanec ninjukumugina mewininima mambéc kecñic sécgéyu nalé tetcgia hamac.

¹² Wañu ini mézé titi ménda wammu, néj ninzérj ninzérj zéma bisi qaténjiguc ewagic amuma kenkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

¹³ Anutunéj Abarahamguc sisipac ac méj zémanj zéyu enejaya méj ménda keru eneyá qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec;

¹⁴ Ni hélacnec mérianj gémma qelihécga sasala mesai gémmaguc gémma kecmanj.

¹⁵ Abaraham imi imuac séc nalé horua nanjelima mambéc keru sisipac ac imuac héla mihicñi miyu meyec.

¹⁶ Baec ic hakagina imi ac zikima zéwiñ zé eñeña ginawac qara qacma zéselianzu. Wañu zéselianzu ac imuhucyanéñ tualeficginawac tetcgia wañanzac.

¹⁷ Anutunéñ eñeya ewa siñ imi melenqeleña qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac buñya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niñac, ai imuac zéselima énécmiyec.

¹⁸ Wañu imi sac qahac, imuaru Anutunéñ ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaya éréhéc imi melenqeleña qahac imi hélacnec. Imuac niñac qeri mambéc ninawac buña wéséninu hezac imi nénécmiyu mewiñ zé haka biriawac héñacya mema keñanzñ neñañ imi qeriniña meseli nénécmimañ zé imuhuc wañ nénécmiyec.

¹⁹ Wañu neñañ niñkumu he nénécmizac imi qeri uña ninawac zéic añañya ésécnec selia wañu héseliwiñac séc. Niñkumuac aña iminéñ mia kurumeñac ocmuñ imuac maleku héñeña imi ogicma qeria howuhaiguc geñ keremma héselizac.

²⁰ Imuaru Yesunéñ walac walac kereñec. Inéñ Melkisedewac areña méndacma hofac oo ic eñeña hémbénaña wamma neñañ niñac wamma kereñec.

7

Melkisedec hofac oo ai areña.

¹ Melkisede imi mia Salem héñgaleñ ama areña imuac ic kewu. Wañu Anutu eñeña yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inéñ mia Abarahamnéñ ic kewu tosara yaréiguc onogicma liliñgéma hayu hénaiguc miñicñima mériañ ac zémiyec.

² Zémiyu Abarahamnéñ iwawai meyec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni hénia imi walac Ic kewu solaña, wañu mén imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia.

³ Inéñ mia neñgoc mañgocya qahac, esañambéc héra qahac. Wañu hénihéniawac naléya qahac, kekecy a tetcgia qahac, Anutuac naña tanec kecma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kiwa kecanzac.

⁴ Imuac niñtegcigic, iwac qac buñaya keñkeña imi dimuhucya. Yandanina Abarahamnéñ iwawai onagicma mema hayec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buña qema miyec.

⁵ Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buña qeénécmimia eneñ imi Abarahamac qeli igucnec hicñisai wawaña, néñ héna ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai dérec 10 imuarunec momacguc momacguc memu niñac zéénécmiyec.

⁶ Melkisede imi Lewiac areñ igucnec qahac, néñ kilen Abarahamac murunec iwawai dérecya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériañ ac zémiyec.

⁷ Ic eñeñanéñ ic mamaya imi mériañ ac zémianzac, imuac ewa éréhéc ménda wanzñ.

⁸ Nalé yomuac imi humumuac hezac ieneñ dérec 10 igucnec momacguc imi meanzu, néñ nalé imuaru imi kekecy a tetcgia qahac zémimia inéñ meyec.

⁹ Wañu déréc 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic eneñ acguc Abarahamaru sunsun qema déréc 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiñac séc.

¹⁰ Imi mia Melkisede inéñ Abaraham mihicñiyec nalé imuaru Lewi ic eneñ esañambécgina iwac séwi busu qeriaiguc kecgic hénia imuac niñ.

¹¹ Kecec solañja imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewiñac séc wañeciguc (Ic embac ieneñ ionac méra bawu kecma hénia ac megic) némac niñ hofac oo ic méñ Aronac areñ igucnec qahac, néñ Melkisedewac areñ igucnec kumu mimacac heyec mé?

¹² Héfac oo ai buñja imi hainetec wañeciguc imi hénia ac acguc hia hainetec wammacac hezac.

¹³ Ac imi mia areñ méñ imuacnec méñnéñ méñ zaki téréyaiguc hofac oo ai méñ ménda welen qeyec imuacnec hahaya méñac zézéya.

¹⁴ Neñañ Miñ Kewu nina imi Yudawac areñ igucnec hahaya imi nindacziñ. Wañu Mosenéñ areñ imuac hofac oo ai buñja méñ ménda zéyec.

¹⁵ Wañu hofac oo ic méñ Melkisede ésécnechéñ yarec imi hémma niñni némac ac zéziñ imuac hénia imi asaridaczac.

¹⁶ Ic imi mia séwininawac buñja hénia ac imi ménda méndacma kecec hémbéñañja imuac kuha méndacma hofac oo ic eneña wañec.

¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñ méndacma nalé tetecgia qahac hofac oo ic kecbésémañ.

¹⁸ Hénia ac walaha imi kuha zéma héla qahac wañec imuac niñac netecgéyec.

¹⁹ (Hénia acnéñ iwawai méñ ménda mesolañimac.) Wañu imuac mia niñkumu sécyá méñ hicñi nénécmiyec. Wañu imuacnec mia neñañ Anutuac muru hosuc hosuc kenziñ.

²⁰ Wañu Yesunéñ hofac oo ic eneña wañec imi zézé seli ac selia qahac eñ ménda wañec. Tosara ieneñ zézé seli ac qahac eñ hofac oo ic eneña wañgic, néñ

²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunéñ zéyec séc méndacma hofac oo ic wañec; Miñ Kewunéñ yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Wañu ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbéñañja kecbésémañ.

²² Zézizj séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc méñ imuac héipucya wañec.

²³ Humuc niñac nalé séc ménda kecmuac séc wañec, hénia imuac niñ hofac oo ic zanégina sasala kumu énécmiañgic.

²⁴ Wañu Yesu imi towia towia kecanzac imuac niñac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbéñañja wanzac.

²⁵ Inéñ ic embac Anutuac kiwaiguc kereznu imi eneña kuhaguc solañanec mehiaru énécmimacac séc. Hénia imuac niñac inéñ nalé séc kekecguc kecma onac niñ zéwelecanzac

²⁶ Héfac oo ic eneña imuhucya imi nonac buñawac niñni sécgézac. Inéñ mia téréya, képésic qahac, lalac qeçe wanzac. Wañu biria meme nonac murunec metecgéma kurumeñ ogicdacma ou eneña opocopora wañec.

²⁷ Inéñ eneña séwiya hatac momacguc mulumanañac buñja haimiyu tecgéyec. Imuac niñac hofac oo ic tosara ai meme séc eñañ képésic ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac képésicgina niñac wamma mulumanañ oanzu ésécnec ménda wammacac hezac.

28 Héna acnéj ic qeka mekaguc imuhucya hofac oo ic eñeña buña qeéncmíyec, néj sisipac ac selia héna ac imuac andiaiguc hayec iminéj Naña hémbénaña solaña kekera imi ai imuac buña qemiyec.

8

Sisipac ac qelia imuac miñ suc ic.

1 Ac zéziñ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eñeña yomuhucya notacnmuru hezac. Inéj oo kurumenjiguc Eñeña miñina iwac ic kewu duñ tatac méra héiyaiguc emma tazzac.

2 Wañu inéj mia halí téreya icnéj ménda memeya, Miñ Kewu eñeyaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welenj qeçe ai mema keczzac.

3 Héfac oo ic eñeña ini imi, sese zéma mulu haimimu niñac kumu énécmigic nañanzu, imuac hofac oo ic eñeña Kristo acguc iwawai haimimi-awac buña méj késa kecmacac heyec.

4 Héna ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niñac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec.

5 Wañu baecac hofac oo ic ieneñ halliguc welenj qema keczacu imi mia halí kurumenjiguc nanzac imuac sésécya zéma unyaya wanzac. Imi mia Mosenéñ halí meyacgémanj zé wañec nalé imuaru ai areñ yomuhuc zéselimimia wañec ésécnec; Niñzanj, niñgésima iwawai moczoñ baec boñaiguc gézéwa héndacnec irecya imuac séc méndacma meyacgéna.

6 Wañu deguc Yesu imi ai buña eeyaguc séc méj miyu késa keczac. Imi mia tosara onogicma séc méj wawaña sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc méñac miñ suc keczac.

7 Sisipac ac walaha iminéñ képésira qahac wañeciguc, méñ qeliawac niñ wawaña ménda hewacnec.

8 Néñ Anutunéñ ic onac képésicgina hocma mihicñiyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéñ yomuhuc zézac; Héngic nalé méñ hayu neñ Israel zéma Yudawac héna gésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac.

9 Wañu Anutunéñ muñguc yomuhuc zéyec; Neñ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onagicma hamanj zé méraginaiguc énépésiyi nalé imuaru iniguc ac meyi sisipac ac imuhucya qahac. Ieneñ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda niñzéngéma nañseligic, imuac ni ménda héngaleñ wañ énécmiyi.

10 Wañu Anutunéñ muñguc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miñina iniguc sisipac ac meyac kumumanj imi yomuhuc; Neñ zézé seli acna niñginaiguc haima ewa qeriginaiguc omanj. Wañu neñ ionac Anutu wamba ieneñ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu.

11 Wañu nalé imuaru imi, ic kuneñ me komora moczoñ yanda ni niñémmu. Imuac niñac ic méñnéñ méñ alaya méñ baec momacya me, eñeya dara me, muniawac Miñ kewu nimmina zéma ménda ézémac.

12 Imi mia neñ képésicgina imi muñguc ménda niñqelima wawañ memegina biria niñac wésé niñj wañ énécmimanj.

13 Wañu méñac zéma sisipac ac qelia zéyec; Hénia imuac niñac sisipac ac walac meyec imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaña imuhucyanéñ nalé horua ménda kenju qahac wammacac hezac.

9

Kurumenjac ama téréya.

1 Sisipac ac walahaiguc acguc Miñ Kewu welen qemimawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec.

2 Sel hali meycagégic nanec imuac qeria mén walac heyec imuac mia hali téréya zéañgic. Wañu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc samén téréya haigic tacañec.

3 Wañu maleku héngeñec nanaña ménac andiaiguc qeria mén heyu qara imi téréyawac téréya zéañgic.

4 Imuaru iwawai héménaguc ooyawac zéic* golinén memeya tarec. Wañu sisipac acwac katapa séwéla moczon golinén oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinén memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilaña momacnec haigic heyec.

5 Wañu imuac qahaiguc kua meme uña edamuyaguc qara Kerubim érhéc megic néwéc qeñgañgiranén wésé niniñac tatac imuac wézéra hoturuma nanoc. Wañu deguc héniaya qézézén zédacmañ zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

6 Iwawai imuhuc areñgégic heyu hofac oo ic enej ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meañgic.

7 Néñ ama qeria mén andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eñeñagina eñeyanec yawuñ séc hatac momacguc eñañec. Wañu sac qahac eñ ménda eñañec. Sac imi mia eñeya zéma ic embachéra ionac képésic ménda niñasarima wañañgic imuac wamma haimiañec.

8 Haka imuac hénia imi Uña téréyanén yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya kereñ kereñawac hénia imi ménda hicñitegirec.

9 Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminén mepé qepési ic ionac niniñ kétinjkétiña imi ménda mesolanjanzac.

10 Nene dokuac neuñ zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwiac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kegcic, néñ kecma nalé hayu areñ qeliawac hainetec wandacnac.

11 Kristo inén iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eñeña wamma hayec. Hama sel hali mén solaña imuaru kereñec. Sel hali solaña imi méranén memeya qahac, wañu Anutunén zéyu hicñidacgic baec kurumenj yomuacnec hahaya qahac.

12 Wañu inén noniñ zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néñ eñeya sacyanén momac yanda neñañ niñac wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaiguc keremma mulu meme héméñaña meyu sécgéyec.

13 Noniñ zéma burumakao sacya zéma bucgazeñ burumakao embara gericiguc moczon odacgic hicñihicñiya imuhucya gilima ic embac gétéruru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmiañgiciguc

14 Uña Téréya héméñaña inéñec kekecyu solaña Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanén séc mén ogicma haka humumiawac ewa kétinjkétiñ imi zuac nénécmiyu Anutu kekecyaguc hia welen qemiwiñac hezac.

* 9:4: Kiwi tosarraiguc; zaki téréya ogic hezac, néñ ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuñ séc hatac momacguc hofac oo ic mén kumugic zéic imi mema eñañec. (Lew 16:12-13).

¹⁵ Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma kápésic mihicnijiyin neŋaŋ hulac nénécmimaŋ zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neŋaŋ sisipac ac hémbénaŋa mératécac buŋa késawiŋ niŋac sisipac ac qelia imuac miŋ suc waŋec.

¹⁶ Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéŋ humuyu héipuc waŋgic héla waŋu tohoma wambiŋac hezac.

¹⁷ Mératéc ara waŋec i kecaŋzac séc sisipac ac iminéŋ aiya qahac. Imuac niŋac humuc hicŋiyuguc mératéc ara iminéŋ seligima hélaguc waŋaŋzac.

¹⁸ Hénia imuac niŋac sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgéyéya qahac eŋnec kuhaguc ménda waŋaŋec.

¹⁹ Mosenéŋ héna aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoŋ ic embac énézéyu nindacgic. Waŋu inéŋ burumakao merawa zéma noniŋ sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanéŋ tinduŋgéma giliyu kiwi limbi limbiŋa zéma ic embac moczoŋ ionac muru zizianéŋ héiaŋec.

²⁰ Waŋu imuhuc wamma yomuhuc zéaŋec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niŋtohomu niŋac Anutunéŋ zéseli énécmimia.

²¹ Héna imuhuyanec inéŋ sacnéŋ sel hali zéma sokoc zéic mepé qepésiac buŋa moczoŋ imuaru giliyu zizianéŋ héiaŋec.

²² Hélacnec, héna acwac méra bawaiguc iwawai moczoŋ yanda sacnéŋ zuac zuara wandacaŋec. Imuac sac ménda qocgéic mamaciguc kápésic waiwaiya méŋ ménda hezac.

²³ Kurumeŋiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéŋ zuac énécmigic téréya wammu niŋac haka imuhucyanéŋ heyec. Néŋ kurumeŋac buŋa eŋeya imi mia mulu hiabia soroc séc méŋnéŋ mesolaŋi énécmimuac hezac.

²⁴ Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyadac hali téréyawac téréya méranéŋ memeya imuaru ménda keremma kurumeŋ qeriaiguc kereŋec. Keremma deguc imuaru neŋaŋ niŋac wamma Anutuac kiwaiŋuc wininima kecaŋzac.

²⁵ Waŋu hofac oo ic kiwanéŋ yawuŋ séc eŋeya sac qahac, néŋ méŋac sac mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kereŋaŋec ésécnec Kristo imi eŋeya kekecy muŋguc muŋguc ménda waimac.

²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumeŋ zéyu hicŋiyec igucnec éréma deguc muŋguc muŋguc qenzeri maŋzeri nimma kecbacnec. Néŋ inéŋ imuhuc ménda wamma eŋeya kekecy muluac buŋa gema kápésicnina metecgémaŋ zé nalé tetcgiaiguc hatac momacguc hicŋi nénécmiyu sécgéyec.

²⁷ Ic neŋaŋ imi hatac momacguc humuwiŋac hezac. Waŋu humuc imuac andiaiguc zégésigésiac aciguc nambiŋac hezac.

²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neŋaŋ kápésicnina aumaŋ zé hatac momacguc mulu meyec. Waŋu muŋguc hamaŋ imi kápésic huamaŋ niŋac qahac, néŋ kekec hémbénaŋa mihicŋi nénécmiwiŋ zé iwac mambéc kecaŋzu imi onac niŋac wamma wininimac.

10

Mulu ai hémbénaŋa.

¹ Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamaŋ imuac irecya, néŋ héla ménda wanzaŋ. Hénia imuac niŋac mulu ai meme séc zéma yawuŋ

séc zéngé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéŋ Anutuac haréanzu i mesolanji énécmimacac séc ménda wanŋanzac.

² Imuhuc qahac wambacnec imi, welenŋ qemianŋic ienenŋ hatac momacguc imuacnec mesolanŋani amudacma késpedescina ewa qeriginanénŋ muŋguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidachunec.

³ Néŋ mulu meme yawuŋ séc meanŋic imi mia késpedescina héiqeli énécmiawac hakaya.

⁴ Némac niŋ, burumakao zéma noniŋ sawanéŋ késpedescina metecgémac ac séc qahac.

⁵ Hénia imuac niŋ Kristo baeciguc mayec imuaru inénŋ* yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu hénia hénia imuaru siŋga ménda hezac, néŋ geŋ séwi momacguc nuac mézézéngé nénec.

⁶ Yaŋ howiac ooya zéma késpedescac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niŋanzanŋ.

⁷ Wanŋu ni yomuhuc zéyi; niŋzanŋ, Anutu, ni guac ewa siŋga memaŋ zé hazua, o Anutu! (Ac imi kiwi limbi limbiŋaiguc nuac ooyawac hezac).

⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu hénia hénia zéma, iwawai ohai géngéŋa zéma, hofac oo zéma, késpedescac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siŋa ménda niŋanzanŋ. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammianŋic.)

⁹ Wanŋu ac yomuhuc toroqema zéyec; Niŋzanŋ, guac ewa siŋgawac tohoma memaŋ zé hazua. Inénŋ qelia ménŋ meyacmaŋ zé walaha imi auzac.

¹⁰ Imuac Anutuac ewa siŋ méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neŋaŋ niŋac wamma, séwiyawac kekecy a haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welenŋ qeanzu. Imuhuc wamma mulu, késpedes dac ménŋ méndadac auanzac imuhucya, muŋguc muŋguc haianzu.

¹² Kristo imi késpedes nina niŋac wamma mulu ai hémbénaŋa momacguc haimiyu tecgéyu, Anutuac méra héyiaguc emma taczac.

¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchéra imi moczoŋ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu.

¹⁴ Wanŋu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaŋa mesolanji énécmidarec.

¹⁵ Uŋa Téréya imi aguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac,

¹⁶ Miŋ kewunénŋ zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimaŋ; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hemac. Wanŋu niŋiŋ ginaiguc owa hemac.

¹⁷ Wanŋu inénŋ yomuhuc toroqema zézac; Ni késpedescina zéma wawaŋ meme héna ac logima wanŋic imuac muŋguc ménda niŋqelimaŋ.

¹⁸ Biri a imuhucya imi zuacdaru, késpedes imuac mulu ai memimia imi aguc ménŋ ménda hezac.

*Ninzéŋ ninzéŋiguc naŋselima
kecbiŋ niŋac nunuruzac.*

¹⁹ Imuac bec ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna, neŋaŋ Yesuac sacya niŋac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembiŋ zé efima ninzéŋgéziŋ.

* 10:5: Dawidinénŋ Kristoac kuaya mema zéyec.

20 Neŋaŋ niŋac wamma maleku yanda ocmuŋ téréyaiguc naŋaŋec imi quzuracgéma imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya aunénécmiyec. Waŋu maleku imi mia eŋeya séwiyawac séséc wanƶac.

21 Waŋu nini imi Anutuac ama miŋina hofac oo ic eŋeŋa i guc kecziŋ imuac niŋac

22 ewa qerinaiguc sacya giliyu héiyu ninin ninaiguc biria hezac imi niŋtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéŋ zuacdacziŋ. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzéŋ ninzéŋ solana kuaya qeqeyaguc Anutuac muru kerembiŋ.

23 Waŋu sisipac ac waŋ nénécmiyec iwaru imi ménzé ménzéya qahac. Imuac mia niŋkumuma ninzéŋ ninzéŋnina kuaninanéŋ zéauyiŋ imi keŋqe haqenina qahac selianec késama kecbiŋ.

24 Waŋu neŋaŋ goi héihéiguc zéma hakasilic hiabiaiguc kecbiŋ zé dimuhuc zénaŋgé amuma kecbiŋ imuac mia qerininanéŋ niŋgési waŋambiŋ.

25 Waŋu azorowiŋ zéni imuac héŋacya mema keŋaŋzu ionac haka silic éséc ménda wamma zénaŋgé waŋamuma nalé yanda hosucninu hayu héŋaŋziŋ séc muŋguc yanda imuhuc wamma kecbiŋ.

26 Neŋaŋ ac hélawac ninina nénécmiyu memaguc kileŋ seliseli wamma biria wambiŋiguc késpedes imuac zuaczuarawac mulu mén muŋguc ménda hezac.

27 Néŋ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénéŋ hiri hiriyaguc zéma, geric bélaŋagucnéŋ Anutuac hazéchéra qécgé énécmimia iminénénc sac mambécnina hezac.

28 Méŋnéŋ Moseac héna acac niŋu eŋomia waŋu logiyu, ic éréhécnéŋ me haréwécnéŋ hémma ara zéhicŋigic ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc,

29 Imuac niŋac ic mén Anutu Naŋa hénaŋina bawu tiŋizamima, sisipac acac sacya eŋeya météré miyec imuac, qerianéŋ niŋu iwawai biria éséc waŋu, Uŋa Téréya ewa hiawac nénécmimia imi zébiri qébiri waŋ mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihiŋimacac hezac imi niŋasarizu me qahac?

30 Nini ac yomuhuc zéyec i nimmiziŋ; Kitiwa melen melen imi nuac ai, neŋ bakia melen énécmimaŋ. Waŋu ac mén toroqema yomuhuc zéyec; Miŋ Kewunéŋ ic embachéra zégési énécmimac.

31 Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc eŋeŋa imi zénéŋ hiri hiriyaguc yanda.

32 Ini becnec edamu qetagali énécmiyuguc qenziŋ manziŋ yéwéria bisima naŋseligic nalé imuac mia niŋqeligic.

33 Nalé tosiaiguc imi ic embac kiŋginaiguc onopocgic naŋgic ac biria zéma unuhéŋ waŋ énécmiaŋgic. Waŋu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc waŋ énécmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc waŋamuma kecaŋgic.

34 Ini iwawai hiabia mén hémbénaŋa heheya he énécmizac imi niŋzu. Nimma hésa ic wésé ninin waŋ énécmigic. Waŋu iwawaŋina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisi waŋaŋgic.

35 Waŋu haka imuhucyanéŋ kecma bakia hiabia kuney yanda wagicma haénécmimac. Imuac mia ewagina déŋ waŋu kemmu.

36 Imuac niŋac ini naŋselima Anutuac ewa siŋ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu.

37 Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoŋadac hama keŋu, hamacac zéyec inéŋ mia nalé ménda mehorugima kileŋ hamac.

³⁸ Néh nuac ic solanana imi ninzéh ninzéhiguc kecmac. Wanju méréneh wéléc héréma andé andé kemmac imi qeri ujana néh iwac mia ségiségi ménda wammac.

³⁹ Neŋaŋ imi wéléc héréamuma kemma sohozu ionac areniguc ménda kecziŋ, néh ninzéhgéma kecec hémbénaŋa késa kezu ionac areniguc kecziŋ.

11

Ninzéh ninzéh imuac hénia.

¹ Ninzéh ninzéh imi iwawai méŋac méŋ ninjukumuma kecanziŋ imuac héla zéma iwawai ménda héŋanziŋ imuac héipucya wanjac.

² Ninzéh ninzéhginaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia wanec.

³ Ninzéh ninzéhninaguc mia baec kurumeŋ yomi Anutunéh zéyu hicŋidarec imi ninŋasarianziŋ. Imuac iwawai kicninanéh ménda héŋanziŋ imuacnec iwawai kicninanéh héŋanziŋ imi mihicŋidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzéh ninzéhgina imuac hénia.

⁴ Ninzéh ninzéhaguc Abelnéh Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo ai hiabianec memiyu Anutunéh hémma hofac oo ai imuac héŋu sécgéyu zéhiaru miyec. Wanju inéh becnecc humuyec, néh ninzéh ninzéhaneŋ ac wan nénécmimanec keczac.

⁵ Ninzéh ninzéhaguc Enoko inéh kecma kecec yomuacnec humuc ménda mihicŋiyunec wagicma eŋec. Anutunéh wagicma keŋu muŋguc hémmuac séc qahac wanec. Wanju ménda wagicma eŋec nalé imuaru Inéh mia Anutu ewa hia mihicŋi mianec imuac Anutunéh zéhiaru miyec.

⁶ Ninzéh ninzéhina qahac eŋ Anutu ségiségi mihicŋi miwiŋac séc qahac. Imuac Anutuac muru kembij zé ninzu imi eneŋ inéh hélacnec Kecanac imi zéma hoc tinzarec mema kenzu ionac mia bakia hiabia meleŋ énécmianzac imi ninzéhgémuac hezac.

⁷ Ninzéh ninzéhaguc Noanéŋ haka méŋ kic wésiaiguc ménda hicŋiyec imuac walac zéhicŋi miyu bac yandi yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eŋeya iniŋ merachéra kecec mihicŋi énécmimaŋ zé zéic yanda imi meyacgéyec. Imuhuc wamma hakaya solananeŋ baec ic ionac kápéscgina mewininiyec. Wanju imuhuc wamma kecec solanŋa ninzéh ninzéh igucnec hahaya imuac mératéc ic wanec.

Abarahamac ninzéh ninzéhŋa imuac hénia.

⁸ Ninzéh ninzéhaguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuažéc imi ninŋohoyec. Ninŋohoma baec méŋ iwac buŋa wammac niŋ zémiyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda ninŋtegicmanec hénima keŋec.

⁹ Wanju ninzéh ninzéhiguc baec méŋ iwac buŋa wammac niŋ ac zikima ézéyec imuaru kemma baec méréra imuaru kecanec. Kecma eŋeyaguc momacnec sisipac ac momacguc imuacnec mératéc meme ic kekera Isaka zéma Yakop iriguc momacnec sel haliiguc kecanec.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Inéh ama areŋa yanda méŋ Anutu eŋeyaoc irec meme ic zéma mericqe ic wamma qambaŋa haiyec imuac mia kichihi wamma kecanec.

¹¹ Wanju ninzéh ninzéhaguc Sara eŋeyaoc acguc héfiŋa kecma embac yanda wanec, néh sisipac ac wammiyec inéh ménzé ménzéya qahac imi

ninzéngéyec imuac niṅac yawuṅa imi séha ogicma sasala waṅec, néṅ kileṅ hériyaguc wawaṅawac kuha hamimia waṅec.

12 Imuac mia ic momacguc humumia ésécnec iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma konduṅ giṅgiṅaiguc sakasac qétéya olombiṅac séc qahac imuac séciguc qelihéra sasala hicṅjigic.

13 Ic imi eneṅ moczoṅ ninzéṅ ninzéṅgina méndacma humudacgic. Waṅu sisipac ac imuac héla ménda énécmiyu megic. Néṅ eṅ lakec ou heyu hémma yaizéyé ac wamma kecgc. Imuhuc kecma baeciguc neṅaṅ ic kian kecziṅ zéma zéau énécmiaṅjic.

14 Haka imi mia imuhuc zéanṅu imi eneṅ imuhuc wamma eṅaṅ ama baecgina waima hagic imuac mia liliṅgéwiṅ zé kichihi wamma kecanṅu imuac hénia measarianzac.

15 Waṅu eṅaṅ ama baec waima hagic imuac niṅqeliwunec imi nalé méṅ béréngéyu hia liliṅgéwunec.

16 Waṅu ieneṅ mia ama baec hiabia séc méṅ kurumeṅjiguc heheya imuac qeriginanéṅ héṅgeṅnec waṅaṅzac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niṅ wamma ama areṅa yanda méṅ mézézéṅgé énécmiyec.

17 Ninzéṅ ninzéṅaguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buṅa qemiyec. Sisipac ac wammiyu meyec, néṅ naṅa momacguc sac hemiyec imi waímimaṅ zé efiyec.

18 Naṅa imuac mia, ac buṅa yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicṅjsai wammu.

19 Inéṅ Anutu imi humuc ic ionac sugcina igucnec meqeli mimac niṅ kuha hemizac imi niṅhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec melenṅ miyu meyecac séc waṅzac.

20 Ninzéṅ ninzéṅaiguc Isaka imi haka bianṅuc hicṅjimac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec.

21 Ninzéṅ ninzéṅjiguc Yakop imi mia humumaṅ zé waṅec imuaru Yosefe naṅ héréra iorac mozocgé érécmima tac witiyaiguc héima namma Anutu sicgémiyec.

22 Ninzéṅ ninzéṅaiguc Yosefe imi humumaṅac zé wamma Israel ic embac eneṅ kecma Izipte baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli énécmiyec.

Moseac ninzéṅ ninzéṅ imuac hénia.

23 Mose hicṅjiyu neṅgoc maṅgocya iereṅ héṅyic merac imi hiabia soroc waṅu ninzéṅ ninzéṅ giraiguc mia ic kewu Faraoac zézé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musaṅgéyoc.

24 Mose imi yandima ninzéṅ ninzéṅaiguc Farao bérarawac naṅa zémimiawac ménda wamma qequetali waṅec.

25 Imuhuc wamma késpedes wawaṅawac siṅa, nalé hotoṅa heheya, imi waima néwécgeṅac Anutuac ic embac iniguc momacnec qeṅzeṅ maṅzeṅ miṅicṅiwiṅ zéma niṅu sécgéyu héna imuac méndarec.

26 Waṅu inéṅ bakia hiabia imuac kichihi waṅec, imuac niṅac Kristoac wamma gamu qeṅe miṅicṅi mimia imuac niṅu eṅeṅa waṅu Izipte baec igucnec soukiwa hinac mériaṅ imuhucya imuac niṅu mamaya waṅec.

²⁷ Ninzén ninzéniguc Inén ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima kenec. Wanu Anutu ménda héhéna imi kiwanén héneq tanec, iwac muru héiseliyec.

²⁸ Ninzén ninzéniguc méréc merac unumuhuyec inén Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac niñac nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendorj zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec.

²⁹ Wanu ninzén ninzéniguc Israel ic enenj konduj pésia imi baec dokuya qahac ésécnec qericma kenjic, nén Izipte ic ienenj imi batucgéma wanjic kondunénj hoturu énécmiyu humudacjic.

³⁰ Wanu ninzén ninzéniguc ienenj, ai meme 7, Yeriko ama arenja yanda lelecgéma kenja wanjic deminj selia imi bacgéma madarec.

³¹ Ninzén ninzéniguc héna yanda embac Rahap imi kicgalenj éréhéc luae qéércmima érépésiyec. Imuac inén acqeqe ic iniguc momacnec ménda humuyec.

³² Wanu ac tosia némaciguc toroqema zédacmanj? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinc nalé henénzac imi ménda sécgéwacnec.

³³ Ninzén ninzéniguc ienenj héngalenj ama arenja yanda sasala unuma onagicjic, haka solanja wanjic, sisipac ac imuac héla mihicnji énécmiyu megic, laion yan kuagina mizicgéjic.

³⁴ Geric bélan lainja hécwécgégic, sou zéra igucnec qizizinjéma néngacjic, qeka meka igucnec seligigic, yaréiguc kucjinaguc wamma ténginj ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi wanj énécmigic néngagac.

³⁵ Wanu embac tosia imi enanj humuc ic hécgina qelima lilingégic munjuc énépésigic. Wanu ic tosia imi humuc igucnec yacyac hiabia mihicnjiwinj zé zéra waiya mihicnji énécmigic hulac énécmimuac niñ ménda wanjic.

³⁶ Wanu tosia ienenj zédesi zéma, hihilocnénj unuhéi imuac howura neniñjic. Wanu kilenj tosara imi senj hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzénj manzenj mihicnjigic.

³⁷ Tosia ienenj hocnénj énérigic humugic. Tosia imi segenénj meric énécmigic éréhéc wanjic. Tosia imi sounénj qeric énécmigic humugic. Wanu tosia imi rama zéma noninj séwéla aturuma musanjé amuma kenja wamma nene qahac kecma qenzénj manzenjiguc zéma hénia qahac sicsaoc wanj énécmigic kecanjic.

³⁸ Ic embac téréya imuhucya onac imi baec yominénj eeyaguc ménda wanzac. Ienenj baec kisia zéma baec boña zéma banec zéma baec kifanjaiguc heyac wamma kenja wanjanjic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczonj ninzén ninzénjgina niñac Anutunénj zéhiaru énécmiyec, nén kilenj zikizki acwac héla imi ménda mihicnji énécmiyu megic.

⁴⁰ Némac niñ, Anutunénj neñanaru haka eeyaguc séc ménj mézézénjédaru heyec. Imuac niñ neñanj qahac enacnec sac Anutunénj niñu heyec imi hia mesolanjimuac séc qahac wanjec.

12

Yesunén kekecac séséc mewininiyu hénzinj.

¹ Imuac nonac muru imi héipuc ic tunj yanda imuhucyanénj hosusu tasétasé ésécnec lelecgé nénécmima nanzu. Imuac niñ iwawai tosara réwéri mihicnji nénécmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzénjic

déréccgé nénécmianzac imi momacnec héricdacma héna nénéc nénézéya wéséninaiguc he nénécmizac imuac kucmama ménda wamma usuɲnec kembij.

² Waɲu ninzéɲ ninzéɲninawac miɲina kecma ninzéɲ ninzéɲnina mesolaɲi nénécmianzac Yesu iwac mia kicnina hima héɲseliwij. Inéɲ mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héɲgeɲa véndara imuac zérabéra zéma gamu qeɲeya niɲac niɲ éréhécc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatac edamuyaguc imuac héiyaiguc taczac.

³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu niɲac Yesunéɲ biria ic ieneɲ hazéc wammigic kileɲ naɲseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgéɲic mamacac séc ménda qemanec kecɲu.

⁵ Imuacnec ini naɲhéccgina pakeɲ ac waɲ énécmianɲu ésécnec Miɲ Kewunéɲ ackuazéc yomuhuc waɲ énécmiyec, néɲ imuac eluɲ unuyec; Naɲna Miɲ Kewunéɲ mindiɲi géɲu niɲna mamaya ménda wammac. Me ac waɲgéɲu qeriga ménda mamac.

⁶ Miɲ Kewunéɲ ic méɲ goiya héimianzac iwac mia zémindiɲi qemindiɲi wammianzac. Waɲu ic embac énépésianzac séc hihilocnéɲ unumindiɲi waɲ énécmianzac.

⁷ Zémindiɲi qemindiɲi imuac niɲac wamma manam batuc hénia hénia imuhucgeɲ naɲselidacmu. Anutunéɲ ini eɲeya nambérac héra ésécnec waɲ énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méɲac méɲ maɲgocnéɲ zémindiɲi qemindiɲi ménda wammiyu eɲ kecmacac séc?

⁸ Zémindiɲi qemindiɲi imi nambérac moczoɲ waɲ énécmimia, imuac onac muru imi qahac waɲu kecaɲzuiguc imi, ini nambérac begiɲgé énécmimia waɲu néɲ nambérac héra téɲgéɲ qahac.

⁹ Séwininawac maɲgoc hécnina ieneɲ zémindiɲi qemindiɲi waɲ nénécmigic kileɲ eegina héi énécmianɲiɲ. Imuac bec uɲaɲinawac Maɲgoc, séc méɲ ogicma, niɲtohoma kecbiɲac ménda hezac me?

¹⁰ Séwiac maɲgoc ieneɲ imi niɲgic hia waɲu nalé hotoɲa sac zémindiɲi qemindiɲi waɲ nénécmiaɲgic, néɲ Anutu imi neɲaɲ iwac haka téréyawac buɲa késa kecbiɲ niɲac mehiaru nénécmimaɲ zé zémindiɲi qemindiɲi waɲ nénécmianzac.

¹¹ Zémidiɲi qemindiɲi hicɲi nénécmianzac nalé imuhucgeɲ imi imuac niɲni ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biricac buɲa tanec waɲaɲzac. Néɲ kecma andiaiguc imi, iminéɲnec meefiefi mihicɲianɲu imi onac muru, zémindiɲi qemindiɲi iminéɲ kekec solaɲawac héla gocmia luaeyaguc mi-hicɲi énécmianzac.

¹² Imuac mia ini zéwelecac méragina imi gagawiyu meyacmu. Waɲu simiɲgina héigic kuha qahac waɲu meseli amumu.

¹³ Séwi hénaginawac wamma baec héna imi mindiɲigic dindiɲa waɲu, imuhuc waɲgic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia wammac. Qahac waɲu simiɲgina nétéc qétéré wambac niɲac.

¹⁴ Ini ic embac moczoɲ yanda iniguc luae zéma kekec téréya imi méndacma kemmu. Méɲnéɲ méɲ imuhuc ménda wamma Miɲ Kewunina hémmuac séc qahac.

¹⁵ Ini héɲgaleɲ waɲamuma kecmu, onarunec méɲnéɲ méɲ Anutuac ewa hiawac buɲa imuac sigiwac niɲac. Me sucginaiguc gété howuraguc méɲ

séra qema yandima réwéri mihicji énécmiyu iminéjñec ic embac sasala mebirí énécmiwac niñac.

¹⁶ Ini galeñ mema kecmu, onarunec méjñéñ méñ nenedac momacgucac niñ wamma walac hicji hicjyawac mératéc buña imi andé qeyec Esau ésécñec kaisero wamma kecbu me Anutu ee héihéi ménda wammima kecbu niñac.

¹⁷ Ini iwac hénia ninzu ésécñec inéñ kecma mériañ mératéc memañ zé kic masiyaguc zésiac wamma welerec, néñ qaecgémimia wañec. Wañu ewa melenñac nanaña méñ ménda mihicjiyec.

¹⁸ Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbiñac séc ménda wawaña Sainai baec boña imuhucya qahac. Baec boña imi mia geric bélaña zéma, siñi panamañ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliñ wiliñ luhuc yanda zéma,

¹⁹ témuñac hétéñ yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac niñgic imi enej muñguc ménda énézémac niñac welecmigic.

²⁰ Imi mia yañ beric acguc méjñéñ baec boña imuaru sicsaoc haréyu hocnéñ qegic humumac zéyu niñgic, imuac zézé seli ac wañ énécmiyec imuac ewaya bénzéñ nimmuac séc qahac wañec.

²¹ Iwawai kicinanéñ héhéña séc imuhucyanéñ imuhuc bac yandi yandi kuney yanda mihicji énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéñna hirizac zéyec.

²² Néñ ini imi Zion boña Anutu kekecyaguc iwac ama areña yanda kurumeñac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicjiyu, kua meme uña sasala ménda oloñ énéc énécmiwac séc zéma,

²³ méréc merac kurumeñguc qacgina oénécmimia ionac hénaoñ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miñina Anutu zéma, ic embac mesolanji énécmimia ionac uñahécgina zéma,

²⁴ Sisipac ac qeliawac miñ suc ic Yesu zéma, inéñ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia wañ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niñac. Becñec baeciguc goro ac wañ énécmiyu andé qegic bakia melenj énécmiyu néñgacmuac séc qahac wañec. Wañu nini yomi kurumeñ igucñec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qizizñgéma néñgacbiññec?

²⁶ Becñec imi ac hétéñ iminéñ baec imi mimiñzaliyec, néñ deguc imi sisipac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méñgucñec baecñec sac qahac, néñ baec kurumeñ momacñec mimiñzalimañ.

²⁷ Muñguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiñzalimacac hezac iminéñ hehe seli hemacac niñ iwawai zéyu hicñima hezac. Mimiñzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac.

²⁸ Imuac neñañ imi héñgaleñ ama areña méñ ménda mimiñ zalizaliawac séc imi mihicji nénécmiyu meziñ. Imuac mia ewa hia ac wammiwiñ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéñ niñu sécgémacac séciguc mepé qepési wammiwiñ.

²⁹ Némac niñ neñañ Anutu imi onowisi wawañyawac geric bélaña.

13

Welenj qeque ai hiabia.

¹ Ninzénj ninzénj dacmuna tetcgia qahac siñgina niñamumu.

2 Waŋu ic kian ionac imi eluŋ ménda unuyu welen qeénécmimu. Ic tosara ieneŋ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uŋa welen qeénécmigic.

3 Alahécgina hésa amaiguc onopocgic tacgic eŋaŋ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niŋénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac niŋ hénia qahac unuhéi waŋ énécmigic réwéri mihicŋima keczu imi onac niŋénécmimu.

4 Ini moczoŋ eu iniŋ kekecac niŋgic eeyaguc waŋu hehe tatak eu iniŋa buŋa imi Anutuac kiwaiguc ménda qaorac qegic. Kaisero wamma eu iniŋac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéŋ kitiwa ku énécmimac.

5 Miŋ Kewu eŋeyaoc nénézéma zéyecnéŋ; Neŋ ménda wai énécmimaŋ. Waŋu onac eluŋ ménda numac. Imuac niŋac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac niŋgic sécgémac.

6 Imuac neŋaŋ imi yomuhuc zéwiŋ zé ewa éréhéc ménda wanziŋ; Miŋ Kewuna imi méra néŋanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammaŋ. Baec icnéŋ némaciguc biria waŋ némmac?

7 Galen hécgina Anutuac ac kuažéc énézéaŋgic ionac kekecginauwac héla imi dimuhuc hicŋi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzéŋ ninzéŋgina méndacma wammu.

8 Yesu Kristo imi oraŋ zéma deguc zéma tetecgia qahac imuhucyanec.

9 Imuac pakeŋ ac hénia hénia méréra iminéŋ ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buŋanéŋ meseligic hiabia wammac, néŋ yaka neneac neuŋ aciguc imi qahac, héna ac imuhucya imi méndacma waŋaŋgic imi onac méŋ ménda méra énécmiyec.

10 Neŋaŋ muru zaki téréya méŋ taczac. Waŋu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téréyaiguc welen qema ai meanzu ieneŋ nemu niŋac qac buŋagina ménda zéénécmimia.

11 Imi mia késpedes ninawac mulu buŋawac hofac oo ic eŋeŋanéŋ yaŋac sacya mema hali qeria téréyawac téréya imuaru kereŋanzac, néŋ séwibusuya imi demin séŋgaŋgeŋiguc gericnéŋ ogic zedacma qahac waŋanzac.

12 Hénia imuac niŋac Yesu imi acguc eŋeya sacyanéŋ ic embachéra météré énécmimaŋ zé saŋgulaŋ yanda imuac séŋgaŋgeŋaiguc qenzeŋ manzeŋ mihicŋiyec.

13 Imuac neŋaŋ imuhucyanec iwac gamu qeqe imi huama hali téréya séŋgaŋgeŋaiguc iwac muru mekembin.

14 Baec yomuaru imi heheseli ama yanda méŋ ménda he nénécmizac. Imuac méŋ kecmu biaŋguc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecansiŋ.

15 Imuac mia Yesuac niŋ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwiŋ. Mepé qepési legic iminéŋ mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buŋayawac héipuc ac waŋanzac.

16 Haka hiabia zéma newa haleŋ imi eluŋ ménda unuyu wammanec kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicŋi mianzac.

17 Galen hécgina ionac ac imi niŋ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ieneŋ imi onac qeri uŋaginawac wamma héngalen ai mewin zé eŋaoc niŋ gésigési ai mihicŋimuac hezac ésécnec nimma ai meanzu. Imuac nanŋé énécmigic ieneŋ ai imi ségiségi wamma memu, néŋ yaiwisisiŋ wamma ménda memu. Imuhuc waŋgic onac muru héla ménda hicŋi énécmiwac niŋac.

¹⁸ Nonac niḡac wamma zéwelectmu. Nini imi ai meanziḡ séc haka eeyaguc wambiḡ zé siḡnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solan he nénécmizac imi ninzégézizḡ.

¹⁹ Ni focdac onac muru liliḡgéma kemmanḡ niḡac méra némma zéwelectmu niḡac zéseli énécmizua.

²⁰ Rama galenḡ yanda Miḡ Kewunina Yesu imi sisipac ac tetcgia qahac imuac sacyanéḡ humuc igucnec wagicma éréyec luaeac Anutu inéḡ mia

²¹ ai hiabia hénia héniaiguc mesolanḡ énécmima eneya ewa siḡ méndacma ai memu niḡac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eneya kiwaiguc haka héḡ soroc sorocya Yesu Kristo inéḡnec sucninaiguc mihicḡimanḡ zé ai meanzac. Eebipiya edamuyaguc iminéḡ iwac muru nalé tetcgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

²² Ninzégḡ ninzégḡ dacmuna hécna ni zéwelec énécmizua; Neḡ ac imi meducḡima oénécmizua imuac niḡ, meme seli acna wanḡ énécmizua imuac niḡic ménda birimac.

²³ Wanḡ zéwa niḡic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac keczac. Inéḡ nalé ménda tecgéyunec hamaciguc nekawu hama inicbic.

²⁴ Galenḡ hécgina zéma héniorinḡ téréya séc yaizézé acgina zézua. Italia baec igucnec tosara ienenḡ acguc yaizézégina zézu.

²⁵ Ewa hiayanéḡ ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaizéé ac.

¹ Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qege icgira ni Yakobonéh Israelaec hicñjsai kisic 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizézé ac énézézua.

Ninzéh ninzéh zéma nintegic qindegic.

² (2a) Dacmuna hécna,

³ ini imi ninzéh ninzéhginawac manam batucnéñ nanañ seli mihicñj énécmianzac imi ninzu imuac niñac ^(2b) ini manam batuc hénia hénia hicñj énécmiyu séc imuac me imuac niñgic ségiségyaguc wandacmac.

⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatéh kekecnéh wañgēju solañanima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hochésémanj.

⁵ Onarunec méñac méñ nindegic qindegicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inéh qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac.

⁶ (6a) Ic méréñéh ewa éréhéc wañanzac imi kondur temboña luhucnéñ qema mihilañgéyu yacma salalañgéanzac tanec wañzac.

⁷ Imuac mia ic imuhuyanéh Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac.

⁸ Ic imuhuya imi hénia imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wañanzac. ^(6b) Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninzéhgéma zéwelecmmiac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

⁹ Ninzéh ninzéh ic méñ maqeqeya keczaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac keczac imuac zézé ségiségi wammac.

¹⁰ Wañu dacmuna méñéh hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima zéhiaru mimac.

¹¹ Kaiwe geric bélañagucnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wañanzac. Ic hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema kenkeña imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

¹² Ic méñ manam batuciguc nanselima kecanzac imi mériañaguc wañzac. Meseliyu Miñ Kewunéh niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunéh héñsoroc wañ énécmianzac ionac énécmimanj zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu.

¹³ Wañu ic méñéh manam batuc hicñjimiyu Anutunéh batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianéh batucgé mimacac séc qahac. Wañu enjeyaoc imi ic méñac méñ ménda batucgé mianzac.

¹⁴ Wañu ic méñac méñ manam batuc hicñjimianzac imi mia enjeya siñ birianéh hérémima kemma qatémianzac.

¹⁵ Wañu siñ iminéh tackecma héri haima képésic mihicñjanzac. Wañu képésic iminéh yandima héri haima humuc mihicñjanzac.

16 Dacmuna soroc hécná, galen megic ikoc wanj énécmiwac ninjac.

17 Ewa hiawac bunja hiabia méhénéj ménéj zéma sese solanja méhénéj ménéj imi moczonj ounec Manjoc asac mararanajac iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi ménzé ménzé haka me ireha melenjqlerja méné ménda hezac.

18 Iwawai inénj zéyu hicjima keczu imuac suginaiguc nejanj imi héla gocmia walac walac wambinj ninjac enjeya ewa sinj méndacma ackuazéc hélanénj héri haima mihicji nénécmiyec.

Gezacnéj ninija zéma ninj tohotohoya.

19 Dacmuna soroc hécná, ini yomuhuc nimmu. Ic méhénéj ménéj focdac gezac haima nimmac, néj ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wanju ninj biriyu qeria focdac ménda yacmac.

20 Qeri biricnéj kekec solanj dindinja Anutunénj ninj sécgéanzac imi ménda mihicjimac.

21 Imuac bec, ninij qakola zéma kaiziliwerj haka imi moczonj hetecgé gilidacma, qeri unjagina anjénj tiénécmiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima anjénj tima héwiña héimu.

22 Ini ackuazéc imi enjdac gezacginanénj sac nimma ikoc ménda wanjamumu, néj ninjtohoma moczonj wandacmu.

23 Ic méhénéj ménéj ackuazéc imi gezacnéj sac nimma ménda wamma memac imi ic méhénéj enjeya séwiac kic ségéraya wikiñjiguc anjanzac ésécnecc wanzac.

24 Enjeya anjanj tecgéyu kenkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluj qeanzac.

25 Néj ic ménéj héna ac solanja kápésic igucnec hulac énécmianzac imi hémma héngésima ménda eluj qeyu wammanec kecmac imi wawanj memeya séc héla mérianj mihicjimac.

26 Méhénéj ménéj enjeya ninjac ninj Anutu ee héihéi wammimia tanec wanjuc kilenj ezelaña galen ménda mema enjeya ewa qeriyá ikoc wanjamumaciguc imi iwac ee héihéi wanjmimiawac haka iminénj enjomia wammac.

27 Anutu Manjocnéj ninj bunja suruc hiabia imuac ai lalacalac solanj qeqeya wanjanzac imi mia embac maléya zéma merac gupanja inicgalen wanj énécmima baecac wawanj meme biria igucnec géciamuma gocya qahac kekec imi mia.

2

Haka bakésasacnec ménda wammu.

1 Dacmuna hécná, Minj Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninjénj géanzuiguc imi ic ménéjac ménéj bakésasaciguc ménda énépésimu.

2 Onac tocgotocgo amaiguc ic ménéj méria merawaiguc binej golinénj memeya haiyu hingaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu duña ic maqeqeya ménéj owo malekuya qakolayaguc hama érémaciguc

3 ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érézac iwac muru lilingé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeqeya iwac ninjac zéma gi hia imuaru nanna me hénanaiguc mama tacna zémuiguc imi

4 ini ninjic, enjanj enjaocnec héngési wanjamuma ninij birianénj ninjésima gésigési icya séciguc kecanju tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc hécná zéwa ninjic, Anutunéh baec yomuaru ic maqeqeya gésima énépésima ninzéh ninzéhgina meyandi énécmima i sinj nimianzu ionac mia iwac héngalej ama areña yanda ara zikima bunja qeénécmiyec imi mératéc énécmiyu késagic.

⁶ Néj ini imi nénéwécgeña ic maqeqeya mema titi wanj énécmianzu. Wanju méré méré enej yéwéri mihicñj énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwaginaguc.

⁷ Wanju onac unuruma Kristoac tohotoho ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwaginaguc ienenj zébiri qébiri ménda wanjanzu me?

⁸ Ini imi kiwi téréyaiguc hezac séc gi geñga ninjac goi héihéi wanjamuanzanj éséc alagawac imuhuyanec wammiwésémañ zéyec héna ac eneña imi nintho wanjanzuiguc imi hia wanzu,

⁹ néj ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionacnec wanj énécmianzuiguc imi képésic wanjekczu. Imuhuc wanjic héna acnéj képésic ic zéma zétecgé énécmimac.

¹⁰ Méjnéj méj héna ac moczonj nintho wamma kecma momacguc ménda tohoma qonzontoj gémac imi, héna ac moczonj yanda logizac wanzac.

¹¹ Imi mia kaisero ménda wambésémañ zéyec inéhnec mia icac kekec humuiguc ménda opocbésémañ zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec méj humuciguc opoczanjiguc gi bec héna ac imi logizanj wanzac.

¹² Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac ninjac énécmiyec héna ac qelia imuaru namma gési énécmimacac hezac. Imuac héna ac qelia imuac séciguc namma acgina zéma hakagina wammu.

¹³ Wésé nininj qahac hakagina wanjanzu ionac imi wésé nininj qahac zégési énécmimac. Wésé nininj iminéj zégésigési imi ogicma eneña wanzac.

Ninzéh ninzéh wawanj memeya qahac imi humumia.

¹⁴ Dacmuna hécná ic méjnéj ni ninzéh ninzéhngaguc keczaa zémaguc wawanj memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia méj hicñjimac? Ninzéh ninzéh imuhuyanéh eneña hia mehiaru mimacac séc wanzac me?

¹⁵ Ic me embac dacmunagina méjnéj séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc

¹⁶ Onarunec méjnéj kuanec sac ézéma ala, bénzéhñec hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena sécgé géñju. Imuhuc ézéma séwiac iwawai méj ménda mimaciguc, ac iminéj némaciguc méra mimac?

¹⁷ Tanec imuhuyanec, wawanj memeyanéj ménda hemiyu ninzéh ninzéh eneña imi humumia wanzac.

¹⁸ Wanju méj yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzéh ninzéhngaguc, wanju ni wawanj memenaguc, imuac ninzéh ninzéhga wawanj memeya qahac imi nézéna hémma ni wawanj memenaiguc ninzéh ninzéhna gézéwa hénna.

¹⁹ Gi Anutu momacguc keczac imi ninzéhgéanzanj. Imi hia wanzanj. Uña biria acguc iwac ninzéhgéma zénéngina hiriyu kecanzu.

²⁰ Oh, ic watalañ gi, ninzéh ninzéh wawanj memeya qahac imi gorosonja wanzac imi ninjasarimaj zé wanjénzac me?

²¹ Nerñaj esañ ambécnina Abarahamnéh nanja Isaka zaki téréya qahaiguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunéh ic solañja zémiyec. Gi ninna imi wawanj memeya ninjac qahac tanec wanzac me?

²² Oloñ ninzañ ésecnec ninzérñ ninzérñ iminérñ iwac wawañ memeyaguc momacnec aiya meyc wawañ memeya néñnec ninzérñ ninzérñ imi solañaniyec.

²³ Imuac kiwi téréya mérñiguc yomuhuc zézac imi hélaguc wañec, Abaramnéñ Anutu ninzérñgé miyu haka imuac mia niñu solaña wañec. Wañu ic imi Anutuac alaya zémimia wañec.

²⁴ Imi hénni, ic mérñérñ ninzérñ ninzérñanec qahac, néñ wawañ memeyaguc niñac wamma ic solaña zémimia wanzac.

²⁵ Wañu imuhucyanec héna yanda embac Rahap imi kicgaleñ ic méli énécmigic* keñgic imi unuruma héna mérñunec méli énécmiyu keñgic wawañ meme imuac mia solaña zémiyec.

²⁶ Séwi qeri uñaya qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzérñ ninzérñ wawañ memeya qahac imi humumia.

3

Ezelañgina galeñgému.

¹ Dacmuna hécna, ini kiwi ic wamma kecziñ neñañ késpedesninawac kitiwa réwéria mihicñjiwiñac hezac imi niñasarima kiwi ic sécnina ménda ogicma wambinñ.

² Neñañ moczoñ yanda iwawai sasalaiguc gonzontonñ géma mama nunuanzac. Imuac ic mérñ ackuazécyaiguc késpedesira mérñ ménda hezaciguc ic imi solañ dindiña. Ic imuhuyanérñ séwiya moczoñ yanda pinzuña hai amuma dindiñanec kecmacac séc wanzac.

³ Neñañ becosic eneñ acniña tohomu niñac kuaginaiguc pinzuñ haima séwigina moczoñ hérékeñ héréha wañ énécmianziñ.

⁴ Wañu konduniguc zéic héñgic. Zéic imi kuney yanda, wañu luhuc selianérñ mihilañgéyu keñanzac, néñ qindi qindiñiya komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siñ hezac séc nesima keñha wañanzac.

⁵ Imuhucyanec ezelañ imi séwi ninawac kitiwa komodia mérñ, wañu wawañ meme kuney yandawac tétéc qeqe ac zéanzac.

Héñgic, geric lokoc komocdia dac mérñérñ zélérñ baec yanda zeric qeric-dacma keñanzac imi hémma nimmu.

⁶ Ezelañnina imi geric lokora, biriayanérñ séwiya moczoñ mesécgé mima eneña buña késayu séwiya imi iwac baec kurumeña wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala sugñinaiguc inérñ séwinina moczoñ yanda mebir-ima karisi hénia ésecnec lelecgéma kemma hicñjsaiya hicñjsaiya zeric qeric wañ énécmianzac. Wañu zeric qericac kuha imi geric siawac bélaña igucnec haanzac.

⁷ Yanqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokolenñ hénia hénia zéma kondunñ qeriaiguc iwawai kekec ginaguc hedaczu imi icnérñ mebélacgé énécmigic ionac ninññnec méndac énécmianzu, néñ

⁸ ezelañnina imi ic mérñérñ mérñ mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Wañu iwac muru imi kumiñ humuc mihicñji nénécmianérñ sécgéma hezac.

⁹ Ezelañ iminérñnec neñañ Miñ Kewu mañgocnina mepésimima legicya héima iminérñnec acguc ic tosara Anutu eneña tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziñ.

* 2:25: Girik aciguc; kua meme ic.

¹⁰ Kua imi momacguc, nérj imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna hécna haka imi nimba ménda sécgézac.

¹¹ Doku kiwa momacgucnérj doku saola zéma howuc howura momacnec mihicnĵi nénécmimac me?

¹² Dacmuna hécna, ini ninĵic fik icac uranéj oliwa gocmia hia haimac? Wanĵu wainĵ icac uranéj fik gocmia hia haimac? Qahacgucnec!, imuhucyanec doku howec yagucnérj doku saula mihicnĵi nénécmimacac séc qahac.

Ninĵtegic qinĵtegic ou kurumenĵ igucnec hahaya.

¹³ Onarunec mérénerĵ ninĵtegic qinĵtegic zéma niniĵa asacasaria keczac? Inérj haka hiabia wamma gum bénzénzénĵa ninĵtegic qinĵtegicya igucnec hahaya iminérj nec wawaĵ memeya imi ménénécmiyu hémbinĵ.

¹⁴ Wanĵu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétinĵkétinĵa zéma féngéc hakanérj héwiwiĵ gézagicuc ackuazé c hélé qema tétéc qeqe zéma ikoc ménda wammu.

¹⁵ Ninĵtegic qinĵtegic imuhuya imi kurumenĵ igucnec ménda maanzac, nérj baec igucnec zéma ic séwi siĵ igucnec zéma Biriya minĵinawac murunec haanzac.

¹⁶ Héniya yomuhuc ninĵac mia imuhuc zézua; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biriya héniya héniya hezac.

¹⁷ Nérj ninĵtegic qinĵtegic kurumenĵ igucnec hahaya imi walac ewa qeri météréya zéma luae, gum bénzénzénĵ, ninĵtoho, wéséniniĵ zéma hélé gocmia hiabia sasala mihicnĵima bakésasac qahac, kiciguc welenĵ qeqe qahac, imuhucya.

¹⁸ Luae qeqe icnérj luae qesama kekec solanĵawac hélé mihicnĵianzac.

4

Baecac ala siĵ.

¹ Succinaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhécgina succinaiguc tosara euqac wawaĵawac sinĵinaguc keczu ionac murunec haanzac.

² Ewa siĵ kunerĵ yanda wanĵénéc mianzac, nérj ménda mihicnĵizu. Unu humu wanĵamuma nimbupuc wanĵanzu, nérj hia mihicnĵimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini euma hazéc ac wanĵamuzu. Wanĵu héniya hélé imi zéwelecĵina qahac kecanzu imuac ninĵac ménda mihicnĵi keczu.

³ Wanĵu zéwelecĵmima kilenĵ ménda mihicnĵizuiguc imi enĵaĵ sinĵinawac menec qenec wammu ninĵac sigima zéwelecĵic.

⁴ Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchéra wamma kekec wanzac imi ménda ninĵacgézu? Imuac ic mérénerĵ baec ala wammimanĵ zé ewa ewa wanĵanzac imi enĵeyaoc Anutuac hazéra wawaĵa wanzac.

⁵ Ini kiwi téréyaiguc Anutunérj Uĵa Téréya méli nénécmiyu ewa qerinaiguc kecanzac Uĵa Téréya iminérj mia nimbupuc wammacac séc wanĵ énécmianzac zéyec,* nérj ini imi ac imuac ninĵic enĵomia wanzac me?

⁶ Wanĵu imi sac qahac, nérj inérj ewa hiawac bunĵa kunerĵ yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec; Anutunérj tétéc qeqe ic nesi

* 4:5: Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunérj qerinaiguc unĵanina hai nénécmiyu hezac imuac héngalenĵ wammianzac.

énécmiyu kenjic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia wan énécmianzac.

⁷ Imuac ini Anutu ninjtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria minjina hazéc wammimu. Imuhuc wammigic qizizinjé énécmimac.

⁸ Anutu hosucgémigic, imuhuc wanjic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalacalac wammac. Ewa qerigina kenhéi hahéi wananzac ini ewa qerigina métérégic lalacalac wammac.

⁹ Qerinéj yai wisinijaguc zésiac wamma ewa biric wammu. Zédesigina melenjic zésiaciguc, zézé ségiségigina melenjic ninj yéwériuguc kemmac.

¹⁰ Minj Kewuac kiwaiguc memaamumu, inéj meen énécmimac.

Ic tosara ménda ninjési énécmimu.

¹¹ Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda wanjamumu. Mérénéj ménj dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi héna ac zébirima gésizac wanzac. Héna ac gési keczanjiguc gi héna ac tohotoho ic qahac, néj gésigési ic keczanj.

¹² Héna ac minjina zéma gésigési ic imi momacguc sac keczac. Inéj mia bénzérj anjéj tiénécmimac me bénzérj mebirj énécmimacac séc. Néj gi méréj icnéj alahécgina gési énécmianzanj.

Oranjucac ninjkumuma tétéc qeqe wammuc ménda hezac.

¹³ Zéwa ninjic, sugina igucnec tosara erac me oranj nini tauj imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosia mema kecni yawuj ménj tecgéyu hawij. Imuhuc zéanzu ini ac yomi nimbésémanj;

¹⁴ Oranjuc némacnéj hicnj énécmimac imi ini ménda ninzu. Kekecgina imi némac iwawai? Ini imi baec wéséséya nalé hotojja dac kecma aocgéanzac imuhucya.

¹⁵ Imuac ini nénéwécgeja yomuhuc zémuac hezac, Minj Kewuninanéj ninj sécgéyu nini kecma ai imi mewij.

¹⁶ Ini deguc tétéc qeqe ac enomia wamma séwi enej wanju. Wanju tétéc qeqe ac imuhucya imi moczoj biria wanzac.

¹⁷ Imuac mia ic mérénéj wawanj meme hiabia wawanjawac séc ninjtegic qinjtegicya hemiyuguc kilenj ménda wanju képésicya wanzac.

5

Ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

¹ Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima ninjic. Zéra waiya hicnj énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu.

² Hinac mérianjina imi houdaru owo malekugina imi qakolanéj qedaczac.

³ Goli siliwaginanéj hufenjaguc wandaczac. Wanju hufenja iminéj geric ésécnec séwi busugina nema héniajina zéaumac. Ini imi nalé tetecgiaiguc hinacgina qauqau haigic enzac.

⁴ Ninzu, ai ic tosara onac aiginaiguc héla tocgogic imuac ai bonjagina anjétima ménda énécmigic ai bonja iminéj qaczac. Wanju tocgotocgo ai megic ienenj siacgic Minj Kewunina, Minj Kewu Pupunda iwac gezawaiguc hinjaczac.

⁵ Ini baeciguc hémbaoc wamma iwawai hiabianéj mezeric amuma kecma unu hézérj hézérjgiawac naléyaiguc ewa qerigina halécya dépanj yanda wanju keczu.

⁶ Wañu ini ic solañja imuac mia kápésicyaguc zéma zétecgéma qehumugic. Wañu inéñ musuqege ac méñ ménda melenj énécmiyec.

Qerzej manzejiguc nanjselimu.

⁷ Imuac dacmuna hécna, ini nalé horugiyu nanjselimanec kecgic Miñ Kewunina harémac. Himicnec qimicnecac icyanéñ héla gocmia baec igucnec hicñianzac imuac mambéc kecma niñselima kia naléya zéma kaiwe naléyawac* mambéc kecanzu.

⁸ Ini acguc ewa qerigina niñseligima nalé horua nanjselima kecmu. Miñ Kewuninawac hahayawac nalé imi ducñizac.

⁹ Eñaoñec diric doroc ac ménda wañamumu, ac imi tohoma kecgic gésigésiac zéranéñ qizizijgé énécmima kemmac. Niñzu gésigési icnéñ hosucgé énécmima naguiguc séñganñen nanzu.

¹⁰ Dacmuna hécna, kua meme ic Miñ Kewuninawac qaraiguc zégic i inicgic zérabéra zéma mambéc kekec horua imuac sésécgina wammu.

¹¹ Niñzu nanjselima kecanzu ionac nimma mérianj ginaguc zéanzij. Ini Yop ac nanañ seli imi gezac ginanéñ niñgic. Wañu Miñ Kewuninanéñ tetcgiaiguc dimuhuc wammiyec imi oloññindaczu. Miñ Kewunina imi méñac méñ ogicma ewa biric zéma wésé ninij kunerñ yanda wañ nénécmianzac.

¹² Dacmuna hécna, ac méñ méndagucnec zéselimu. Ac imuac niñgic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumeñac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara méñac qaraiguc koroma ménda zéselimu. Niñgic oaec wañu oaec zému, wañu qahac wañu qahac zému. Imuhuc ménda wañgic, kápésic ginaguc zéénécmiwac niñac.

Ninzéngéma zéwelecmu.

¹³ Onarunec méñnéñ yéwéri mihicñizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. Méñnéñ méñ ségiségiiguc keczaciguc imi mepé qepésiac legic héimimac.

¹⁴ Onac murunec méñ hafi zepayaguc keczaciguc imi hénaorij ionac qeriac galerñ unuruyu hama Miñ Kewuninawac qaraiguc halécnéñ naec mima zéwelecmu.

¹⁵ Zéwelecgina niñzén niñzénjinaiguc wawaña imi hafi ic mehiaru énécmimac. Miñ Kewuninanéñ hafiya igucnec meyacmimac. Wañu kápésic méñ wañeciguc imi acguc waimimac.

¹⁶ Imuac bec kápésicgina zézuac wañamuma hafigina hiarumac niñac nanjgé amuma zéwelec wammu. Ic solañjanéñ zéweleru kuhaguc zéma hélaguc wañanzac.

¹⁷ Elia imi héniaya ic omaya neñañ ésécnec, néñ inéñ kia ménda hamac niñac solañanec weleru yawuñ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec.

¹⁸ Wañu muñguc weleru kurumeñnéñ kia haiyu mayu baecnéñ héla mihicñiyec.

¹⁹ Dacmuna hécna, onarunec méñnéñ ackuazéc héla waima rouc keru ic méñnéñ nanjgémiyu lilingéma hamaciguc imi

²⁰ nanjgémiyec inéñ lilingéma hayec iwac qeri uña imi humuc igucnec anjéña tima kápésicya sasala osodaczac. Ini hénia imi niñtegicmu.

* 5:7: Girik aciguc; Kia walaha zéma kia tetcgia.

1 Petero

Yaizé ac.

¹ Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénaorij kian éséc nec héndemma kekera

² Anutu maṅgoc ninanéj ménda hicṅigic nec bec niṅénémima Uṅa téréyanéj météré énécmiyu niṅtoho waṅgic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima* gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecma.

³ Mepésimini, neṅaṅ miṅ kewunina Yesu Kristoac maṅgocya Anutunéj wésé niniṅ kuney nec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugina iguc nec meqeli mima hénia imuac nec neṅaṅ keckec qelia mihicṅi nénécmiyu niṅkinzéj qeli qeli he nénécmiyu kecaziṅ.

⁴ Imuhuc wamma onac niṅ wamma kurumeṅiguc iwawai haihiaya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawaṅa, imi mératéc memu.

⁵ Ini imi nalé tetcgiaiguc aṅgég titi haka mewininimaṅ zé niṅu heyec imi késawiṅ zé niṅzégégic Anutuac kuhanéj inicgaleṅ waṅ énécmiyec.

⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecazu. Waṅu hicṅi énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia niṅac wamma nalé hotoṅadac niṅyéwérimu.

⁷ Imi mia niṅzég niṅzéggina imi goli gericnéj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia waṅu Yesu Kristoac ha hayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipiginaguc wammu niṅac réwéri imuhucya hicṅi énécmikeczac.

⁸ Yesu imi ini kicginanéj ménda héngic, néj kilen siṅniṅ wammianzu. Deguc acguc ménda hénzu, néj kilen niṅzégéma ségiségi mén edamuyaguc hénia zéasariwiṅac séc qahac imuhucya nimma kecazu.

⁹ Imi mia niṅzég niṅzégginawac héla, qeri uṅaginawac aṅgég titi imi énécmiyu memuac hezac imuac niṅ imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecazu.

¹⁰ Aṅgég titi imuac mia kua meme ic tosara ienen ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic.

¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac uṅanéj Kristo eṅeyaoc imi qenzer manzer qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ienen ic mérénéj Kristo wanzac me némac naléiguc hicṅimac zéma hochoc ai megic.

¹² Ic ienen imi eṅaṅ ménda welen qeamugic, néj onac welen qeénécmigic imuac zéau énécmiyu niṅasarigic. Waṅu imi mia Uṅa Téréya kurumeṅ iguc nec mayec inég buṅa suruc hiabiawac welen qeqe ic naṅgé énécmiyu degucmi buṅa suruc hiabia onac énézégic nindacgic. Waṅu kua meme uṅa eneg acguc hénia imi héntegicbiṅ zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qeriginawac rikunṅa zikima zéréj qéréj wamma séwiac siṅgina helanzí amuma kecmu. Waṅu Yesu Kristo hicṅitegicmac nalé

* 1:2: Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

imuaru inéj ewa hiawac wañ énécmimac. Imuac niñ ini imuac mia moczoñ niñkinzéhéma kecmu.

¹⁴ Kua tohotoho nambérac éséc nec kecmu, néj bec nec ménda niñtegicma kecgic imuaru siñ biria méndacma kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu.

¹⁵ Téréya miñina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawañ memegina séc, ic téréya kecmu.

¹⁶ Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézua; Ni téréya keczua imuac niñ ini acguc téréya kecmu.

¹⁷ Ini Mañgoc zémima qac héhélianzu inéj niñgési énécmimanñ zé icya icya séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma niñénécmianzac. Imuac baeciguc ic kianj kecma eeya séha héimima kecmu.

¹⁸ Ini niñzu éséc nec esañambéc hécgina ionac héna tima haka eñomia wañanñic imuac nec añgéh tiénécmyec imi siliwa me goli éséc nec iwawai kecma qahac wañanñac imuhucyanéh boñ héré ménda meénécmyec.

¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac éséc nec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéj boñ héré meénécmyec.

²⁰ I imi baec kurumenñ ménda zéyu hicñiyec nec gésimimiawac kerec. Wañu nalé tetcgia yomuac onac niñ wamma mewininimiyu hicñiyec.

²¹ Ini niñ humuc ic sugcina iguc nec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéh héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéh énépésiyu niñzéhéanñzu. Imuac onac niñzéh niñzéh zéma niñkinzéh imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héla imi niñtoho kecma† onac qeri uñagina imi météréma niñzéh niñzéh dacmuna hécgina hélac nec goi héhéi wañ énécmianñzu, imuac ewa qerigina lalac nec zéma qerigina dumuñanéh siñniñ wañamuma kecmu.

²³ Ini muñguc qelima hicñigic imi gocmia kecma houanñac imuhucyaiguc qahac, néj gocmia ménda houhouya iguc nec hicñigic. Imi mia Anutuac ackua zéc kekecyaguc tetcgia qahac kecanñac imi mia.

²⁴ Hénia imi yomuhuc; Ic séwigina momac yanda imi zariñ ura éséc nec. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria éséc nec. Zariñ ura imi kaiwenéh zeyu seléccgáanñac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanñac.

²⁵ Néj Miñ Kewuninawac ackua zéc imi tetcgia qahac heanñac zéyec. Wañu ackua zéc imi buña suruc hiabia zéau énécmi niñgic imi mia.

2

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac añgéh tiénécmyia.

¹ Imuac bec, kaiziliwenñ haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczoñ gilidacgic keñu.

²⁻³ Miñ Kewuac goi héhéiya imuac siña niñzuciguc, merac sacsac éséc nec qeriginanéh namu téréya niñac wammu, imuhuc wamma yandima añgéh titiiguc keremmu.

⁴ Wañu ini imi baec icnéj qéfaccgégic, néj Anutunéh niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu.

† 1:22: Ac héla imi niñtoho kecma; Kiwi méranéh ooya tosaraiguc Uñawac kuhanéh.

⁵ Hagic hofac oo ic arenhéra téréya wamma mulu manañ hofac hiabia Anutunéj siña nimma añgéj timacac sécyá omimu niñac, Yesu Kristonéj hoc kekecyaguc éséc nec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu.

⁶ Kiwi téréyaiguc ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Héngic, ni Zion ama imuaru banja ménj wanjoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wanju ic méréénéj ninzégé mimac imi gamusij qamusinjiguc ménda opocopora wammac zéyec.

⁷ Imuac niñac ninzégézu onac muru imi eeyaguc wanzac, néj ménda ninzégézu ionac muru imi hoc ménj mericqe ic enej héñara mema giligic kenkeña iminéj ama wanjoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru

⁸ tosara hoc imuaru qonzoñ tongéanzu. Wanju zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wanju ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹ Wanju ini imi siñj tunumanj yanda iguc nec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac hénarorij héra buña qéénécmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eneña zéma iwac héngalenj ama areña yanda téréya zéma ic embac eneña buña qéénécmimia wamma keczu.

¹⁰ Ini imi bec nec ic embachéra ménda kecgcic, néj deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Wanju bec nec imi wésé ninij ménda waj énécmiyu kecgcic, néj deguc imi wéséniniñ waj énécmiyu keczu.

Anutuac welenqege ic kecmu.

¹¹ Ala sorochéna, meseli énécmima zézua, onac imi baeciguc ic kianj zéma ic qarj éséc nec nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwígina imuac siñj imi sigima kecmu.

¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawanj memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébiñ waj énécmianzu ienenj onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc* qac buñaya mepésimu.

¹³ Miñ Kewuac niñac wamma hénia ac hénia hénia icnéj zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu eneña me

¹⁴ inéj méli énécmiyu hama haka biria wanju taségina melenj énécmima, haka hiabia wanju bakia hiabia melenj énécmianzu baec galenj imi onac imuhucyanec waj énécmimu.

¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawanj memegina hiabia iminéj ic diwi qiwiliñj ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminéj mia Anutuac ewa siñ wanzac.

¹⁶ Eñaoç enañ kekec miñina kecmu, néj imuac kuhanéj biria ménda musañgéma wammu. Wanju Anutuac welenj qege ichéra éséc nec kecmu.

¹⁷ Ic moczoñ nec ee héihéi hiabianec waj énécmimu. Wanju ninzégé ninzégé dacmuna hécgina siñniñ waj énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi waj énécmimu.

Qenzen manzen kekecac séséc.

¹⁸ Welenj qege ic ini zénéj hirihiri wamma miñ hécgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu. Wanju ic kunenj hécgina hiabia bénzénja

* 2:12: Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Mmh 32:34, Leg 58:6.

ionac sac qahac, nêj goi biric wañ énécmianzu ionac muru momacnec imuhuc wañ énécmimu.

¹⁹ Réwéri hénia qahac mihicnji énécmigic Anutu niñqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc.

²⁰ Képésicgina niñac unuhéi wañgic bisiqaténj wammugic némac niñac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzey manzey mihicnjima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héñsoroc sorocgia wammac.

²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec. Kristo imi acguc onac wamma qenzey manzey mihicnji migic bisima séséc wañ énécmiyec imi ini hémma eñeya hénanec méndacma tima hamu zéma imuhuc wañ énécmiyec.

²² Inéj késpedesic méñ ménda wañec. Wañu kuaya igucnec ikoc ac méñ ménda zéyec.

²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzey manzey mihicnji migic ménda tericgé énécmiyec, nêj baec ic solañanec gési nénécmianzac iwac mériaiguc eñeya haiamuyec.

²⁴ Wañu iciguc qegic namma eñeya séwiiguc neñaj késpedesicnina bisidarec. Imi mia neñaj késpedesicac muru humuma haka solañawac muru qelia kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. Inéj wiziyaguc wañu ini hiarugic.

²⁵ Becnec imi rama ésécnec rouc wamma keñgic, nêj deguc imi uñaginawac rama galen zéma héñgalen miñina keczac iwac muru liliñgéma hama keczu.

3

Eu iniñ onac pakeñ ac.

¹ Iniñhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niñtoho wañ énécmimu, imuhuc wañgicguc tosara Anutuac ackuazéc ménda niñtohoanzu imi eney acguc iniñ hécgina ionac acgina niñac qahac, nêj wawañ memegina niñac wamma liliñgéjic añgéh tiénécmimacac séc wammac.

² Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalanec wamma kegcic inicdaczu.

³ Oruc mizics me soronj goli me zari maleku tanera hénia hénianéñ séwiginaiguc ménda mezeric qezeric wammu,

⁴ nêj ewa qeriginaiguc qeri ic sanjima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéñ mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda wañanzac.

⁵ Becnec embac téréya tosara niñkumugina Anutuac muru haima kegcic ieney acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niñtoho wamma haka iminéñ mezeric amuma kecañgic.

⁶ Saranéñ Abarahamac miñna zémima niñtoho wammiyec ésécnec ini acguc haka hiabia wamma haka tosara zénéñ hirihiriyawac séc mihicnjima kileñ bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac* bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niñtegic qinjegicgina méndacma iniñ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia ésécnec, wañu kekec hémbéñaña ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niñtegicma eegina héiéncmimu. Imuhuc wañgic zéwelecwelec ginanéñ néhé néhéla qahac wammac.

* 3:6: Sarawac.

⁸ Acna metecgéma zéwa niŋgic; Ini moczoŋ yanda ewa momaciguc kecma méŋac méŋ wésé niniŋiguc dacmuna ésécnec goi héihéi waŋamumu. Waŋu ewa biric waŋamuma memaamuma kecmu.

⁹ Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda melenj énécmima kilenj mozoc ac hiabia waŋj énécmimu. Imuhuc wamma mériaŋ imi mératéc memu niŋac héihéré énécmiyec.

¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mihiŋjimaŋj zé wanzaciguc ezelaŋa neuj héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéŋ ac ikora ménda zémac.

¹¹ Waŋu biria igucnec liliŋgéma haka hiabia wammac, waŋu luae kekec niŋac hochoc ai mema seligiŋa nesima méndacmac.

¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miŋ kewuninawac kiwa imi ic solarawac muru hiyu keŋanzac. Waŋu gezawa imi ionac zéwelec welecŋinawac haiyu heanzac, néŋ haka biria waŋanzu ionac imi kic ségérayanéŋ tawi énécmianzac zéma zéyec.

¹³ Waŋu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc mérénéŋ zéra waiya énécmimac?

¹⁴ Waŋu haka solarawac waŋgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai niŋac ic tosara bac yandi yandi waŋanzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néŋ

¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miŋ kewuginawac buŋa métérégic kecmac. Waŋu ewa qeriginaiguc niŋkumu hezac imuac hénia qesi nimbiŋj zé waŋgic bénzéhŋnec melenj énécmimaŋj zé nalé séc zéréhŋqéréh wamma kecmu,

¹⁶ néŋ gum bénzénzéh zéma ee héihéiiguc wammu. Waŋu ewa kétihkétihj ginanéŋ qala qalagianec hemac. Imuhuc waŋgic onac wawanj meme hiabiawac zébiri qébiri waŋj énécmimu imi enej mema titi hakaginawac gamugina mihiŋjimu.

¹⁷ Haka hiabia wamma qenzenj manzenj mihiŋjimu imi Anutuac ewa siŋ wanzaciguc haka biria wamma qenzenj manzenj mihiŋjimu imi ogiczac.

¹⁸ Kristo imi hatac momacguc késpedesic ic momac yanda onac niŋ wamma humuyec. Ic solaranéŋ neŋaŋj késpedesic niŋac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmaŋj zé imuhuc waŋec. Inéŋ mia séwiiguc qegic humuyec, néŋ uŋaiguc imi meqelimiya kekecyaguc waŋec.

¹⁹ Inéŋ uŋaguc kemma uŋa tosara humucac hésa qatéciguc kegcic ionac ackuazéc zéau énécmiyec.

²⁰ Imi enej mia becneŋ Noanéŋ zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutunéhj nalé horua qeri bénzéhjiguc mambéc énécmiyya acqeŋe waŋgic ienenj mia. Waŋu zéic imuac qeriaiguc emma doku igucnec aŋgéhj tiénécmimia ionac zanjégina imi 8 sac waŋec.

²¹ Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac niŋac deguc imi melemma aŋgéhj titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Waŋu imi mia séwiac késpedesic zuac énécmiawac iwawai qahac, néŋ ewa kétihkétihj solaranéŋ Anutu mihiŋjimaŋj zé hénima keŋkeŋa imuac asé kiwiya wanzac.

²² Yesu imi kurumenju emma Anutuac méra héiyaiguc taczac. Taru kua meme uŋa zéma ai memeac qac buŋaginaguc zéma kuc buŋaginaguc ienenj iwac méra bacyaiguc kecdaczu.

4

Anutuac goi héihéi imuac welen qeqe ic hiabia.

¹ Kristo imi séwiyaguc qenzen manzen mihicniyec imuac niñ, ini acguc Yesu niñec séc nimma ninij iminén yaréac malekugina éséc nec héiamumu. Séwiiguc qenzen manzen niñec iminén késpedes igucnec elingé amuanzac.

² Elingéamuma inén baecac kecec hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma Anutuac ewa siñac sac méndacma kecmac.

³ Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma niñgoñ zéma nezélélén zéma newa gewelon zéma baniarawac ireha welen qema ic enia wañanzu éséc nec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audaczu.

⁴ Wañu enej imi i iniguc iwawai auqauma kecec imuac qaonjaguc ménda hololoma kenjic, ienen inicma niñgic haka méréra wañu zébiri qébirinén qacginaguc héigic enzac.

⁵ Wañu ienen kecma humuc zéma kic qeli kecec héniagina niñgési énécmimac niñac zéréñ qéréñ wamma keczac iwacmuru héniagina zéaumac hezac.

⁶ Hénia imuac niñac mia humuc ionac muru buña suruc hiabia imi momacnec zéau énécmimia wañec, hénia imi ic embac kic qeli kekera éséc nec niñgési énécmimia wammac, néñ uñaguc imi Anutuac hénia séc kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁷ Iwawai momac yanda imuac nalé tetcgia ducñizac. Imuac bec ninijgina asac asarianec kecma séwiac siñ waima zéwelec wamma kecmu.

⁸ Goi héihéinén késpedes sasala hoturu énécmianzac imuac niñ hénia yomuac niñgic tosara onogicma eneña wañu qeriginanén goi héihéi wañamuma kecmu.

⁹ Ini ñindic ñunducya qahac welen qeamuma kecmu.

¹⁰ Anutunén ic embac enjac enjac ewa hiawac ai buña hénia hénia énécmiyec séc ama galeña hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña hénia héniaiguc welen qeénécmimu.

¹¹ Ic méñnéñ ac méñ zéman zé Anutuac ackuazéc éséc nec zémac. Wañu méñnéñ méñ welen qeénécmiman zé Anutunén kuc miyu wanzac éséc nec wammac. Imuhuc wañu ai hénia héniaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunén edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanén nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

Qenzen manzen Kristoac tohotoho ichéra neñañ buña.

¹² Ala sorochéna, ini batucgé énécmiman zé zéra waiya geriwigucnéñ hicñi énécmiyu haka méréra hicñi énécmizac éséc nec ménda aurimu.

¹³ Wañu ini kenj kecma iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu niñac Kristoac qenzen manzenjaguc toroqema ségiségi wammu.

¹⁴ Ini Kristoac qara niñac wamma zébiri qébiri ac wañ énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipiayaguc, Anutuac Uña iminén qacginaiguc keczac imuac niñ imuhuc zéua.

¹⁵ Sucginaiguc méñnéñ méñ biñ suña me kowu nene me haka biria me kua suruñ ic éséc nec ménda wañgic qenzen manzen ménda mihicni énécmimia wambac niñac.

16 Wañu Kristoac ic kecma qenzen manzen mihicni énécmimia wañu gamugina ménda nimmu, néñ nówécgeña Yesuac qara niñac Anutu mepésimu.

17 Anutuac ama neñanğuc gésigési ai hénima memac imuac naléya ducñizac. Neñanğ muru walac hénima gési nénécmimaciguc ic embac tosara buña suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetcgia imi yei dimuhuc wammac?

18 Wañu ic solañanéñ anğéñ titi mihicniñanğ zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimianğzu imi eneñ zéma képésic ic ieneñ nananğ dimuaru nammu?

19 Imuac Anutuac ewa siñ tohoma zéra béra mihicniñu ieneñ imi haka hiabia wamma qeri uñagina imi mihicni mihicni miñina méñzé méñzéya qahac iwac muru qutuñgé amumu.

5

Anutuac rama dimuhuc galeñgé énécmiwiñ?

1 Sucginaiguc qeriawac galeñ ini ni momacnec qeriawac galeñ wawaña zéma Kristoac qenzen manzen imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqemañ niñ zénéneña neñ zéhinoc wañ énécmizua.

2 Sucginaiguc Anutuac rama tuñ keczu imi galeñgé énécmimu. Zéñanğéiguc qahac, néñ Anutuac ewa siñ méndacma eñañ siñginanéñ wañ énécmiyu inicgaleñ wañ énécmimu. Wañu soukiwa niñac hémbaac wamma qahac, néñ welen qeénécmiwiñ zé seliseli wamma memu.

3 Wañu niñkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wañ énécmimu, néñ rama tuñ ionac muru haka hiabia énézégic héñgic kecmu.

4 Imuhuc wamma kegcic rama galeñ ionac kiwaginanéñ hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

5 Ic qapé wiliña, ini imuhuyanec kua memegina niñtoho wañ énécmima moczonğ yanda eñaocnec memaamuma haka iminéñ malekugina ésécnec héima kecmu. Anutu imi séwi eñañ ic hazéc wañ énécmianğzac, néñ memaamuma kekec ionac imi ewa hiawac wañ énécmianğzac imuac mia imuhuc zézu.

6 Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kegcic naléya ducñiyu meyac énécmimac.

7 Inéñ mia qeriyanéñ donğé énécmianğzac imuac niñ niniñgina yéwéria imi moczonğ yanda iwac muru haidacmu.

8 Ini galeñgé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria miñjinanéñ laion ésécnec qécgé énécmiñanğ zé qacma silacma lelecgéma hoñoc ai mezac.

9 Imuac i hazéc wammima niñzéñ niñzéñgina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi eneñ acguc qenzen manzen imuhuyanec hiññi énécmiyu keczu imi ini niñzu hénia imuac mia imuhuc zézu.

10 Wañu ewa hiawac ai buña hénia hénia imuac miñina Anutu, eñaeya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niñac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inéñ mia nalé hotoñadac qenzen manzen mihicniñima keczu ini eñaeyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac.

11 Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélacnec!

Yaizéze ac tetecgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solaja Siliwano ic kehéi hahéiya qahac zéma niñmianzua inéñ méra néñu ac hotoña dac yomi oma zénanñé énécmima ackuazéc yomi imi Anutuac ewa hia héla wanzac imi héipuc wamma zézua imuac niñ ini ewa hia imuaru selianec nammu.

¹³ Babilon baec yandaiguc hénaorin keczu ienenñ yaizézegina zézu. Wanju nuac ninzén ninzén nanña Mareko acguc imuhuc énézézac.

¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne wanñamuma ewa hia acgina zégic kehña wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaenénñ he énécmimac.

2 Petero

¹ Yesu Kristoac welenj qeqe icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronéj, neňaj Anutu zéma anjéj titi miňina Yesu Kristoac kekec solanawac kuhanéj nanjé néju, ninzérj ninzérj nini késakeczjij eeyaguc imi hénia imuhucyanec mihicjij énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua.

² Anutu zéma neňaj Miň Kewunina Yesuac hénia ninzu niniň kuaya qequeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac pakej ac.

³ Eňeya edamuya zéma hiayanéj neňaj héihéré nénécmiyec i niňmianzjij niniň imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanéj kekec zéma wawanj meme eeyaguc imuac buňja moczoň mihicjij nénécmiyec.

⁴ Imi mia baeciguc séwininawac siň birianéj waj nénécmiyu haka oňgiňja késa kerij imuac héňara mema Anutuac héniaja téréyaiguc toroqewiň niňac sisipac ac eňeňa yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec.

⁵ Hénia imuac niňac mia ini séc mēň seliseli wamma haka yomuhucyanéj kekecginaiguc toroqemu; Ninzérj ninzérjgina qahaiguc wawanj meme hiabia, wawanj meme hiabia imuac qahaiguc niňingina,

⁶ niňingina imuac qahaiguc melanzij amuma kekec, melanzij amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec,

⁷ météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna siň, dacmuna siň imuac qahaiguc goi héihéi wanamuma kekec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu.

⁸ Haka imuhucyanéj onac muru hema emma heyu Miň Kewunina Yesu Kristoac héniaja kuaya qequeya niňarenjéma kecmu gorosonja me aronja ménda wammu.

⁹ Méňnéj haka imuhucya ménda anjéj tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Wanju ic imuhucya imi késpedesiya bec zuacmimia wajec, néj imi eluj qeyu kecanzac.

¹⁰ Dacmuna hécna imuac niňac séc mēň ogicma seliseli wamma ai buňagina meseligimu. Imuhuc wanjic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicjitegiru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néj seligima kecmu.

¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neňaj miň kewunina anjéj titi miňina Yesu Kristo iwac héngalenj ama arenja yanda hehe selia imuac naguya moczoň auénécmiyu osiosiya qahac kereňdacmu.

¹² Imuac mia ini hénia imi niňasarima ac héla deguc késa keczu imuaru nanjeligiac keczu, néj ini haka imuac niňqelimu niňac nalé séc énézemanj sé niňzua.

¹³⁻¹⁴ Ni Miň Kewuna Yesu Kristonéj zéasari néjec séc séwi halina focdac hetecgemanj imi niňzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niňqelima kecmu niňac nimba sécgézac.

¹⁵ Wanju wai énécmima kemmanj imuac andiaiguc ini acguc ackuažéc énéžéyi imi niňqelimu niňac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hahayawac énézéyiñ suruc imi nemu surucdac méñ ic méñnéñ hiabianec areñgéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyiñ, néñ neñaoac kicninanéñ eñeña miñinawac héniaya imi héñiñ imuac héipuc ic wamma énézéañziñ.

¹⁷ Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeria igucnec ac ewa méñ yomuhuc mayec. Mayu inéñ Mañgoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac nañ sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi wañanzua.

¹⁸ Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boña téréyaiguc kecni kurumenñ igucnec hicñiyu neñaoac gezac ninanéñ niñiñ.

¹⁹ Wañu neñañ muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niñni héla téngéñ wañanzac. Wañu ac iminéñ mia kifa éscnec siñi tunumañ qetagali énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgcic ama gianjiyu ewa qeriginaiguc giangianawac widi yanda Yesu imi éréyu mihicñimu.

²⁰ Wañu walac ac yomi niñyacgému, anduac ac kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic méñ eñeyawac héiqeli ac igucnec ménda haanzac.

²¹ Andiawac ara imi nalé méñac méñ ic méñac ewa siñ igucnec ménda mihicñigic, néñ uña téréyanéñ tilénggé énécmiyu Anutu arunec ichéra ieneñ zéhicñiangic.

2

Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora

zéma kiwi ic ikora.

¹ Néñ ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora hicñima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicñima kecmu. Ieneñ imi mebiri énécmimiacac buña suruc ikora imi éléñnec mema sugcinaiguc érému. Ieneñ imi eñañ boñ héré meénécmiyec Miñ Kewu i qaecgéma focfoc mebiri énécmimiawac buña imi héré anjétimu.

² Wañu ieneñ kaisero wañgic sasalanéñ méndac énécmimu. Wañu ic ionac niñac ac hélawac héna imuac zébiri qébiri wammimu.

³ Kiwi ic ikora imi eneñ hémbaociguc namma actuazéc ewaginaiguc téyu iminéñ batucgé énécmima iwawaigina héré onagic wammu. Wañu tasé mihicñi énécmimiawac ai imi becarunec ménda horugianzac. Wañu mebiri qebiriac kuhanéñ gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma kezcac.

⁴ Anutunéñ kua meme uña tosara késpedesic wañgic ionac késpedesicgina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumuñawac bawaguc gili énécmima siñi tunumañ yanda imuac hésa amaiguc onoporu kenkegcic zégésigési naléya hamacac hezac.

⁵ Wañu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera 7 ionac sac goigina héima galeñgé énécmiyu kecgcic, néñ baecac hicñisai tosara Anutu eeya ménda héiangic ionac imi goigina ménda héima doku qaonñ yanda mihicñi énécmiyec.

⁶ Wañu Sodom zéma Gomora ama areña yanda imuac miñina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalañ wandacgic haka iminéñ hicñisai biria andiaiguc hamu ionac séscac wañec.

⁷ Wañu ic solañ Lot imi héna ac qahac kecangic ionac kaisero haka gesalecégéya imuac niñac réwéri mihicñima keru imuacnec metecgé miyec.

⁸ Ic solaña inéj ionac sugginaiguc kecma naléya naléya wawañ meme héna ac logilogiya imi kiwanéj hémma gezawanéj niñu ewa qeri solaña imi sisic waizalanjiguc opocañec.

⁹ Miñ Kewuninanéj imi niñtegicma ic embac solaña imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kegcinec zégésigési naléya hamac.

¹⁰ Séwíac siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ mañgoc wañ énécmimia wac mematiti wammianzu imi kitiwagina melej énécmimacac hezac.

Imi enej mia bac yandi yandigina qahac déménggina seliseli wamma zénéngina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianzu.

¹¹ Néj kua meme urja ic imuhucya onogicma kucgina kuney yanda sécgina méj he énécmimia ienenj imi Miñ Kewuninawac wésiaiguc ionac mia zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu.

¹² Wañu ienenj imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niñac hicnjigic yañ beric ésécnec iwawai ménda niñacgéigic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mihicñianzu.

¹³ Wañu haka biriawac kitiwawac haka biria mihicñjima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezéléléj wamma niñgic sécgéanzac. Iminéj mia zapi qeqegina zéma késpedesgina wanzac. Ienenj imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré wañamuma nezéléléj wañanzu.

¹⁴ Kicgina imi kaiserónéj sécgéma heyu késpedes waimuac séc qahac wañu ic embac tosara qeri uñagina ménda seliseligia imi haléc wañ énécmianzu. Wañu ewa qeriganéj seligiya hémbaoc haka efima wañanzu. Imi enej mia saecac nambérac héra keczu.

¹⁵ Imi enej héna dindiña imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naña Balamac* héna méndacma kenzu. Ic imi mia wawañ meme biriawac boña niñac siña niñañec.

¹⁶ Imuhuc wamma keru Miñ Kewunéj doñki yañ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéj ic iwac haka sohosofoya imuac neuñ héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianéj mihilanjéyu kenña wañanzu ésécnec. Ionac niñac siñi tunumañ mézézéjéyu hezac.

¹⁸ Ienenj imi séwi enejawac ac enomia lomma zéma haka soho sohoya wawaña ionac murunec waizalanj wamma néngacma hahaya imi muñguc kaisero hakanéj séwíac siñiguc wamma haléc ac wañ énécmima

¹⁹ hulac énécmimi hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néj enañ imi haka houhouyawac welenqege ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ic méjnéj ménda ogicmac imi méj ogiczac iwac welenj qeqeya wammacac hezac.

²⁰ Ienenj imi añgéj titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo nimmima baecac haka biria imuacnec néngacma hamaguc muñguc haka iminéj qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kegcic imi ogicma moczoñ biridacmac.

²¹ Héna solaña niñasarima zézé seli ac téréya mératéc buña énécmimia imi andé qezu ionac niñni biriñiría wañu duña melemma héna solaña ménda nimma kekera ionac niñni méj ogicma hía zézé wanzac.

* 2:15: Yud 1:11

²² Pakerñ ac héla yominéñ ionac muru héla héizac. Kazu imi lolonja munjuc nemanj zé lilingéanzu. Wanju beric imi doku naecmaguc munjuc gizonjiguc kemma lumuc euma heanzu.

3

Miñ Kewunéñ lilingéma hamac.

¹ Kunuchéçna, deguc kiwina ménj yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécneç imuaru imi ewa qerigina héla mindi énéçmimanj zé hénia yomuac mia meçeli énéçmizua;

² Eneñ kua meme ic téréya ieneñ andu ac zégic ackuazéc imi zéma Miñ Kewunina anjéñ titi minjananéñ Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niñqelima keçmu niñac oénéçmizua.

³ Walac imi yomuac niñselimu, nalé tetecgiaiguc zésiloloc wanjanzu imi eneñ hama séwiginawac siñ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému.

⁴ Miñ Kewu lilingéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda héçnina humudacgic, néñ iwawai sasala baec hicñiyec igucneç hema hama kereç imi imuacneç hema keçzac.

⁵ Imuhuc zéanzu eneñ imi Anutunéñ zéyu ackuazécya imuac niñac kurumeñnéñ becarunec hicñima hezac imi zéma baec imi doku igucneç zéma dokunéñneç mihicñiyecac hezac imi kileñ eluñ unumac niñ wanzu.

⁶ Hénia imuac niñac becneç baec yomi dokunéñ luma hoturuyu humudacgic.

⁷ Wanju ackuazéc iminéñneç baec kurumeñ deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ieneñ zéraiguc emmu imuac naléya ducñimacac séc gericac buñja anjéñ tiéréçmiyu mambéc hezaoc.

⁸ Kunuchéçna, Miñ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tausen ésec wanjanzac, waju yawuñ tausen imuac niñu ai meme momacguc tanec wanjanzac imi eluñ ménda unumac.

⁹ Miñ Kewuac sisipac ac imi ic tosara eneñ nalé horugizac zéma niñanzu ésecneç ménda horugizac. Imi mia ini moczoñ ménda biridacma keñkeçma ewa melenj wandacmu niñac wamma nalé hereç bénzénj mambéc wanj nénéçmianzac.

¹⁰ Wanju Miñ Kewuac naléya imi kowu nene ésecneç éléñneç hamac. Nalé imuaru imi kurumeñ imi hétéñ yandaguc qacma aulanjéma kendacmac. Wanju baec imi gericnéñ zeyu doku ésecneç wamma uraha qahac wandaru imuaru ai memeyawac hezac imi acguc qahac wandacmac.

¹¹ Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wanjic séçgémac? Wawanj meme téréya zéma haka eeyaguc keçma

¹² Anutuac naléya imi hamac niñ hélaçneç mambéc keçmu. Nalé imuaru imi gericnéñ zeyu kurumeñnéñ doku ésecneç hularu iwawai héhéña imi pépélima madacmac.

¹³ Wanju neñan imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumeñ qelia zéma baec qelia hicñimaoc niñ mambéc keçanzñ. Wanju baec imuaru imi haka solanja hezac.

¹⁴ Imuac kunuchéçna ini iwawai imuhucyawac mambéc keçzu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac késpedes solanj wamma luaeiguc wininimu niñac seliseli wamma keçmu.

15 Waṅu Miṅ Kewuninanéṅ nalé horua bisiqatéṅ waṅ nénécmianzac haka iminéṅ aṅgéṅ titinina waṅ nénécmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i aguc niṅtegic qṅtegic haimiyec séc imuhucyanec oénécmiyec.

16 Waṅu kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Waṅu kiwiya tosara imi niṅyacgéwiṅ zé batucgéni hénia hiṅgac hiṅgara wanzac. Ic tosara niniṅgina qahac zéma ménda seligima nanzu ieneṅ kiwi tosara éséc nec zénimma sécgina ogicma hénia miṅzima nimma enjaoc kápésic humumiawac mihicṅianzu.

17 Imuac kunuchécna ini imi walac nindaczu imuac niṅ tosara héna ac qahac kecanzu ieneṅ ac halécnéṅ waṅ énécmigic seligima namma imuac nec mama unuwac niṅ galenṅ mema kecmu.

18 Waṅu Miṅ Kewunina zéma aṅgéṅ titi Miṅjina Yesu Kristo iwac goi héihéi zéma hénia niṅni yandima kemmac. Edamuyanéṅ deguc zéma nalé tetcgia qahac iwac muru hemac! Hélac nec.

1 Yohane

Kekecac ackuazéc.

¹ Kekecac ackuazéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neňaň gezacninanéň niňaňiň, nimma kicninanéň héňaňiň waňu hémma méraninanéň késaosi wammiaňiň.

² Waňu kekec imi mewinini nénécmimia waňec, waňu kekec hémbénaňa imi hémma héipucya wamma zéau énécmianziň. Kekec imi mia Maňgocguc kerec. Keru Maňgocnéň neňaň muru mewinini nénécmiyec.

³ Ini acguc niniguc ala kekec wamma kecbiň niňac, nini kicninanéň hémma gezacninanéň momacnec niňaňiň imuac mia zéau énécmianziň. Neňaň ala kekec imi Maňgoc zéma Naňa, Yesu Kristo iriguc momacnec.

⁴ Waňu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niňac oziň.

⁵ Ackuazéc iwarunec nimma zéau énécmiziň imi yomuhuc, Anutu imi asacmararaň, siňi imi iwac muru komodia méň ménda hezac.

⁶ Neňaň Anutuguc ala kekec kecziň imuhuc zéma siňi qeriaiguc keňha waňanzijiguc neňaň imi ac ikora zéma ackuazéc héla ménda tohoanziň.

⁷ I eňeyaoc asac mararaň qeriaiguc kecanzac imuac séc neňaň asac mararaň qeriaiguc kecanziňiguc neňaň imi neňaocnec ala kekec waňamuma kecni Naňa Yesu Kristo iwac sacnéň késpedesnina moczoň zuac nénécmimac.

⁸ Neňaň késpedesnina qahac zéziňiguc neňaocnec ikoc waňamuziň, imuac niňac ackuazéc héla imi ewa qerininaiguc ménda he nénécmizac.

⁹ Késpedesnina zé auziňiguc, Anutu, méňzé méňzéya qahac, solanja miňinanéň késpedesnina waima birianina moczoň zuac sorocgé nénécmimac.

¹⁰ Waňu neňaň késpedes ménda waňanzijiguc zéziňiguc, Anutuac ikora zémiziň. Waňu iwac ackuazéc imi ewa qerininaiguc ménda hezac.

2

Héipuc icnina Kristo.

¹ Nambérac soroc hécna, ini késpedes ménda wammu niňac kiwi yomi o énécmizua. Waňu méň késpedes wammaciguc, neňaň héipuc ic saiwa waň nénécmima zéanzac imi Maňgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solanja miňina.

² Inéň mia neňaň késpedes niňac doenina memaň zé séwiya wai nénécmiyec. Waňu imi nonac sac qahac, néň baec séc ic embac momac yanda neňaň niňac imuhuc waňec.

³ Neňaň iwac héna ac tohoma waňanzijiguc haka imi hémma i nim-mianziň imi niň asarianziň.

⁴ Ic méňnéň ni i nimmizua zéma iwac ackuazéc ménda tohozac imi ikoc ic wanzac. Waňu qeriaiguc ackuazéc héla ménda hezac.

⁵ Ic méňnéň méň iwac ackuazéc tohoma kecanzaciguc, Anutuac goi héihénéň iwac ewa qeriaiguc hélacnec solanjañima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziň imi niňasarianziň.

⁶ Méňnéň méň iwac qeriaiguc keczua zéanzac iminéň Yesu waňec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buᅇa ini, héna ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuazéc ini becarunec niᅇanzu imi mia.

⁸ Siᅇi imi kemmanec keru, asac mararaᅇ héla imi bec asariyu, héna ac imuac héla imi Yesu zéma sugcinaiguc hicᅇi asariyu héᅇiac héᅇanᅇua. Imuac niᅇ ni héna ac imuac héna ac qelia zéma méᅇgucnec o énécmizua.

⁹ Méᅇnéᅇ méᅇ asac mararaᅇ qeriaiguc kecᅇua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siᅇi qeriaiguc kecᅇacnec.

¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminéᅇ asac mararaᅇ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méᅇnéᅇ hema wammiyu éréc étéᅇ wammacac séc qahac.

¹¹ Waᅇu méᅇ alayawac ewa hazéc wammianzac imi siᅇi qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc keᅇᅇa waᅇanᅇac imuac niᅇ siᅇinéᅇ kiwa nézicᅇyú dimuaru kemmac imi ménda ninzac.

¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niᅇac onac képésicgina wai énécmidaczac hénia imuac niᅇac mia kiwi yomi o énécmizua.

¹³ Maᅇgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmigic hénia imuac niᅇa kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miᅇina imi ogicᅇic hénia imuac niᅇac kiwi yomi o énécmizua.

¹⁴ Nambérac hécna ini Maᅇgoc nimmizu hénia imuac niᅇac kiwi yomi o énécmizua. Maᅇgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmizu, hénia imuac niᅇac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc waᅇu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc naᅇu Biria miᅇina ogicᅇic, hénia imuac niᅇa kiwi yomi oénécmizua.

Baecac iwawai niᅇac siᅇ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méᅇnéᅇ méᅇ baecac goi héihéi waᅇ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac.

¹⁶ Némac niᅇ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoᅇ séwiac siᅇ, kicac siᅇ zéma iwawai késa kecᅇu me waᅇanᅇu imuac séwi eᅇeᅇ waᅇzac. Waᅇu imi moczoᅇ Maᅇgocarunec qahac, néᅇ baec igucnec.

¹⁷ Baec zéma imuac siᅇ imi qahac wammac, néᅇ méᅇnéᅇ méᅇ Anutuac ackuazéc tohoma kecᅇac iminéᅇ tetcᅇgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécna nalé yomi imi nalé tetcᅇgia. Kristoac hazéc hamacac niᅇ zézéya imi niᅇᅇic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama kecᅇu. Imuac niᅇ nalé tetcᅇgia waᅇzac imi niᅇasariziᅇ.

¹⁹ I eneᅇ nonarunec hicᅇjima keᅇᅇic. Néᅇ nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Waᅇu kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héᅇteᅇicbiᅇ niᅇac waima keᅇᅇic.

²⁰ Téréya miᅇinanéᅇ ini Uᅇa Téréya haléc ésécnec qocᅇé énécmiyu meᅇic. Imuac niᅇac ini moczoᅇ niᅇniᅇginaguc waᅇu.

²¹ Ini ackuazéc héla ménda ninzu zéma kiwi yomi oénécmizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néᅇ ini imi ackuazéc héla imi niᅇteᅇicᅇic, waᅇu ikoc imi ackuazéc héla igucnec ménda hicᅇnianzac imuac niᅇ kiwi yomi oénécmizua.

²² Méréneḡ ic ikora? Méḡ Yesu imi Kristo qahac zéan zac imi mia. Ic imuhucyanéḡ Kristoac hazéc héla. Inéḡ Maḡgoc zéma naḡa qaecgé érécmian zac.

²³ Méḡ Naḡa imi ménda ninzéḡgézac iwaru Maḡgocya qahac, néḡ méḡ Naḡa imi ninzéḡgézac inéḡ Maḡgocyaḡgoc kec zac.

²⁴ Héna igucnec iwawai gezacḡinanéḡ ninḡicac ninḡicac imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma ninḡicac. Imi heyuguc imi imuhucyanec Naḡa zéma Maḡgoc qerigiraiguc kecmu.

²⁵ Sisipac ac inéḡ waḡ nénécmiyec imi kekec hémbénaḡa nénécmiawac zézé seli imi mia.

²⁶ Ac imi ikoc waḡ énécmianzū ionac niḡa imuhuc oénécmizua.

²⁷ Ini iwarunec Uḡa téréyawac haléc naec naec megic qeriginaiguc kec zac imuac némaciguc méḡnéḡ ku énécmimacac niḡ wambunec? Iwac Uḡa téréyawac halécnéḡ météré énécmimia iminéḡ iwawai moczoḡ ku énécmimac. Uḡawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac eneḡ ku énécmian zac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac hécna deguc iwac qeriaiguc kecḡic Yesunéḡ wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina ménda nimma ewa hénzéḡ wambinḡ.

²⁹ I solanḡa miḡina waḡanzac imi ninzuiguc ic méḡ solanḡa waḡu hémma iwarunec hiḡizac imi nimmu.

3

¹ Ninzu! Kurumenḡ Maḡgocnéḡ Anutuac nambérac hécna zé nénécmimanḡ zé goi héihéi dimuhucya waḡ nécnécmiyec! Waḡu nini imuhuc mia kecziḡ. Waḡu baec ic embac ieneḡ i ménda héḡtegicanzū, héna imuac niḡ nini acḡuc ménda ninic tegicanzū.

² Soroc hécna neḡaḡ deguc imi Anutuac nambérac héra kecziḡ. Bianḡ dimuhuc kecbinḡ imi ménda hiḡi asarizac. Waḡu inéḡ wininiyu neḡaḡ iwac kekec tanera hezac séc hémbinḡ imuac niḡ neḡaḡ iwac kekec tanera imuhucyanec mia wamma kecbinḡ imi ninziḡ.

³ Méḡnéḡ méḡ eḡeya ewa qerianéḡ kekec imuac mambéc kecancac imi Yesu qakola qahac qala qala wanzac imuhucyanec eḡeya météré amuan zac.

⁴ Méḡnéḡ méḡ késpedes waḡanzac imi héna ac logian zac. Késpedes imi héna acac sigisigiya.

⁵ Waḡu Inéḡ késpedesnina nonaḡicmanḡ zé wininiyec imi ini ninzu. Waḡu iwaru késpedes méḡ ménda hemizac.

⁶ Méḡ iwac qeriaiguc kecancac iminéḡ késpedes ménda waḡanzac. Méḡ késpedes waḡanzac iminéḡ i méḡ ménda hémma nimmima kec zac.

⁷ Nambérac hécna méḡac méḡ ménda waḡic, ikoc waḡ énécmiawac niḡac. Haka dindiḡa waḡanzac iminéḡ i solanḡa kec zac séc solanḡanec kecancac.

⁸ Biria miḡinanéḡ hénihéniya igucnec késpedes wamma hama kerec. Imuac niḡ méḡ késpedes waḡanzac imi Biria miḡina iwarunec. Anutuac Naḡa inéḡ Biria miḡinawac ai imi mebirimanḡ zé wininiyec.

⁹ Méḡnéḡ méḡ Anutu arunec hiḡiḡima kec zac imi Anutuac ac gocmianéḡ iwac qeriaiguc hekeru késpedes ménda waḡanzac. Anutu arunec hiḡiḡima kec zac imuac niḡac késpedes wamma kecmacac séc qahac.

¹⁰ Anutuac nambérac me Biria miḡinawac nambérac imi héna yomuhuciguc hiḡi asariyu niḡanzinḡ; Méḡ haka dindiḡa ménda wanzac imi Anutu

arunec qahac. Méñ alaya goiya ménda héianzac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi wañamuwiñ.

11 Ackuazéc yomi ini hénihénia igucnec nimma keczu; Goi héihéi wañamuwiñ.

12 Kainac haka ésécnec ménda wañgic. Inéñ Biria miñinawac buñja kecma munaya qeyu humuyec. Wañu némac niñ qehumuyec? Eñeya wawañ meme biria, wañu munayawac wawañ meme imi hiabia wañu nimbupuc nimma qehumuyec.

13 Dacmuna hécna zéma embac nauñhéčna, ini baecac ic embac enéñ mézétiti wañ énécmigic ménda aurimu.

14 Neñañ goi héihéi wañamuanziñ imuac mia nini humuc waima kekec qeriaiguc kerezniñ imi ninziñ. Méñ tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria igucnec kecanzac.

15 Méñ dacmuna héra me nauñhéra goigina ménda héianzac imi ic qeçe. Wañu ic qeçe iwac qeriaiguc kekec hémbéñañ ménda hemizac imi ini ninzu.

16 Yesu Kristonéñ neñañ niñac wamma kekecyá waiyec. Wañu neñañ goi héihéi héla imi ninziñ. Neñañ acguc dacmuna hécnina ionac niñac wamma kekecnina waiwiñac hezac.

17 Ic méñnéñ baecac iwawaiya sasala késa kecma ninzéñ ninzéñ dacmuna méñnéñ iwawai méñ niñac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéñ dimuhuc iwac qeriaiguc hemac?

18 Nambérac héčna ac me ezelañnéñ sac qahac, wawañ meme zéma ewa qeri hélanéñ goi héihéi wañamuwiñ.

19 Imuhuc wambiñguc neñañ ackuazéc héla imuaru qékétama kecziñ imi asariyu nimbiñ. Wañu Anutuac wésiaiguc ewa qerininina meseligima qeri bénzéñ kecbiñ.

20 Ewa qerininanéñ késpedes ninaguc zénénéc mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéñ ic neñañ qerininawac séc qahac, Inéñ séc méñ kecma iwawai moczoñ nindacanzac.

21 Kokoc soroc héčna qerininanéñ késpedes ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzéñ kecbiñ.

22 Wañu iwac héna ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wanni, Inéñ zéwelec welecnina nimma melenju iwawai moczoñ hia mewiñ.

23 Iwac héna ac imi yomuhuc; Nañja Yesuac qara ninzéñgéma héna ac Inéñ nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wañamuwiñ.

24 Ic embac enéñ iwac héna tohozu ieneñ iwac qeriaiguc keczu, wañu ionac qeriginaiguc Inéñ keczac. Uñ Téréya nénécmiyu qerininaiñguc keczac Inéñ zéasariyu neñañ qerininaiñguc Inéñ keczac imi niñanziñ.

4

Uñ hia me uñ biria imi gésima héñtegicma nimbiñ.

1 Kokoc soroc héčna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñjima keczu. Imuac niñ uñ moczoñnec ménda ninzéñgému. Uñ imi Anutu arunec me qahac imi niñyacgemañ zé ala batuc wañ énécmimu.

² Anutuac Uŋa imi yomuhuciguc niŋtegicmu; Uŋaya uŋaya Yesu Kristo baec ic héla wamma hayec imi ninzégéanzac iminéŋ Anutu arunec hahaya waŋzu.

³ Waŋu uŋa méŋnéŋ méŋ Yesu ménda ninzégézac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc boŋawac uŋa. Hamac zéyu niŋgic Kristoac hazéra imi mia. Waŋu imi bec baeciguc hicŋjima keczac.

⁴ Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inéŋ méŋ baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niŋac eneŋ hazéc hécgina unuma onogiczu.

⁵ Ieneŋ imi baec igucnec, imuac niŋ ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ieneŋ ac imi nimma tohoanzu.

⁶ Neŋaŋ mia Anutuac buŋa, imuac niŋ méŋ Anutu ninzac inéŋ acnina niŋanzac, néŋ méŋ Anutu arunec qahac inéŋ acnina ménda niŋanzac. Ackuazéc hélawac uŋa me ikocac uŋa imi hénia imuhuciguc héŋtegicanziŋ.

⁷ Kokoc soroc hécna neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niŋac méŋ goi héihéi waŋ énécmianzac inéŋ Anutu arunec hicŋjima kecma Anutu ninzégéanzac.

⁸ Anutu eŋeyaoc imi goi héihéiac miŋjina, imuac niŋac goi héihéi ménda waŋ énécmianzac inéŋ Anutu ménda ninzac.

⁹ Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicŋjyec; Anutunéŋ Naŋa momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neŋaŋ iwarunec kekec héla mema kecbiŋ niŋac.

¹⁰ Goi héihéiac hénia imi yomuhuc hezac, neŋaoc Anutu goi héihéi wammiyiŋ imi qahac, Anutu eŋeyaoc goi héihéi waŋ nénécmima neŋaŋ képésicnina mulu memac niŋac Naŋa méliyu mayec.

¹¹ Kokoc soroc hécna Anutunéŋ imuhuciguc goi héihéi waŋ nénécmiyec, imuac niŋ imuhucyanec neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ.

¹² Ic méŋnéŋ méŋ Anutu ménda héŋec, néŋ goi héihéi waŋamuwiŋguc Anutu I eŋeyaoc neŋaŋ ewa qeriniŋaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianéŋ neŋaŋ qeriniŋaiguc solanajima hemac.

¹³ Inéŋ Iwac Uŋaya nénécmiyec imuac niŋ Inéŋ neŋaŋ qeriniŋaiguc, neŋaŋ iwac qeriaiguc kecmanziŋ imi ninziŋ.

¹⁴ Maŋgocnéŋ baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niŋ Naŋa méliyu mayec imi nini hémma héipuc wamma zéziŋ.

¹⁵ Méŋnéŋ Yesuac niŋa Anutuac Naŋa zéma nimmiyu Anutunéŋ iwac qeriaiguc, inéŋ Anutuac qeriaiguc kecamumaoc.

¹⁶ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neŋaŋ muru hezac imi hémma ninzégéma kecziŋ.

Anutu imi goi héihéiac miŋjina, méŋ goi héihéiac qeriaiguc keczac imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunéŋ iwac qeriaiguc keczac.

¹⁷ Imuhuciguc goi héihéinéŋ neŋaŋ sucninaiguc solanajimac. Waŋu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecy a ésécnec kecmanziŋ imuac niŋ gésigési nalé yandaiguc bénzég nambij.

¹⁸ Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Waŋu goi héihéi hélanéŋ bac yandi yandi imi nesiyu keŋanzac. Némac niŋ, bac yandi yandi iminéŋ bakia zérabéraguc imuac buŋa, ic méŋ bac yandi yandi waŋanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solanajima kecmanziŋ.

¹⁹ Inéŋ goi héihéi walac waŋ nénécmiyec imuac niŋac neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ.

²⁰ Méhénéj ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauj dacmuna héra mézétiti wanj énécmimac ic imi ikoc ic. Némacnij, méj nauj dacmuna héra kicnéj inic inira ionac goi héihéi ménda wanj énécmianzac imi enej Anutu ménda héhéja imi goi héihéi hia ménda wammimac.

²¹ Inéj zézé seli ac yomi nénécmiyec; Méj Anutu goi héihéi wammianzac iminéj nauj dacmuna héra goi héihéi kilej wanj énécmimac.

5

Yesu imi Anutuac Naja.

¹ Méhénéj méj Yesu imi Kristo zéma ninzéhégzac, inéj Anutu arunec hicjima keczac. Waju ic méhénéj méj Manjoc goi héihéi wammianzac inéj iwac naja momacnec goi héihéi wammianzac.

² Nejanj Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi wanj énécmianzjin imi asariyu ninjanjin.

³ Anutuac zézé seli ac tohoanzjin haka iminéj mia Anutu goi héihéi wammianzjin wawanj meme imi mia wanzac. Waju iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac.

⁴ Méj Anutu arunec hicjiyec imi baecac ala batuc qema ogicanzac. Waju baecac ala batuc qema ogicanzjin ogicogic imuac kuha imi ninzéhé ninzéhénina.

⁵ Ic méj Yesu imi Anutuac Naja zéma ninzéhégzac i qahac zéwiñnec mérénéj baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

⁶ Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néj doku zéma sac igucnec hayec. Uja Téréya, ackuazéc héla zézéac minjina wanzac imuac nijac Uja téréyanéj héipucya wanzac.

⁷ Imuac nij haréwécnéj héipuc wamma zéanzu.

⁸ Imi mia Uja Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminéj momacnec Yesu imi ic héla zézu.

⁹ Nejanj ic embac onac héipuc ac imi ninzéhéganzjin, waju Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunéj najawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominéj Anutuac héipuc ac wanzac;

¹⁰ Méj Anutuac Naja ninzéhéganzac inéj héipuc imi eñeya qeriaiguc késa kecanzac. Waju méj Anutu ménda ninzéhéganzac inéj Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac nij, inéj mia héipuc Anutunéj Iwac Najawac wanjec imi ménda ninzéhéganzac imuac nij imuhuc zézu.

¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunéj kekec hémbénaña nénécmiyec waju kekec hémbénaña imi Iwac Najawac qeriaiguc hezac.

¹² Méhénéj Najaguc keczac iminéj kekec hémbénaña mema kecanzac. Méhénéj Anutuac Naja ménda késama kecanzac iminéj kekec hémbénaña imi ménda késa keczac.

¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kekec hémbénaña imi he énécmizac imi ninjtegicmu nijac ic embac Anutuac naja Yesuac qara ninzéhégézu onac mia kiwi yomi oénécmizua.

¹⁴ Nini Anutuac yomuhuc ninzéhégéma ewa déj wamma kecanzjin; Iwac ewa sij tohoma iwawai méjac méj qesimiwinj imi hia nij nénécmidacmac.

¹⁵ Inéj nij nénécmianzac imi ninzéhéjiguc iwawai méjac méj welecmanzjin imi bec nénécmizac imi ninzjin.

¹⁶ Ic méhñéñ alaya méhñéñ kápésic humucac buña séc ménda wawaña imuhucya wañkeru hémmaciguc iwac niñac wamma Anutuaru welecmi-mac. Képésira humuc ac buña séc qahac wañu Anutunéñ kekec héla mimac. Képésic humuc mihicñi mimia hemizaciguc imuac zéwelecmitu niñac ménda zézua.

¹⁷ Héna ac logilogi imi moczoñ kápésic wanzac, néñ kápésic tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Méñ Anutu arunec hicñiyec inéñ kápésic ménda wañanzac imi nini ninziñ. Némac niñ, Naña Anutu arunec hicñiyec i imi Inéñ héñgaleñ wammiyu Biria miñinanéñ ménda késa osi wammimac.

¹⁹ Neñañ imi Anutu arunec hicñima kecziñ, néñ baec ic embac tosara imi Biria miñina iwac qeriaiguc kecanzu imi neñañ ninziñ.

²⁰ Anutuac Naña mama hama niñtegic qñtegegic néñécmyu neñañ ac héla miñina imi nimmima iwac qeriaiguc kecanziñ. Kecma naña Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanziñ. Wañu Yesu Kristo inéñ Anutu héla zéma kekec hémbénaña keczac.

²¹ Nambérac hécna héñgaleñ wañamuma baniarawac ireha igucnec néñgacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

¹ Qeria galen neŋ Min Kewuac gésimimia embac neŋgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neŋ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi waŋ énécmianzua, waŋu neŋ sac qahac ackuazéc héla ninzu séc imuhuc goi héihéi waŋ énécmianzu.

² Imi mia neŋaŋ qerininaiguc hema neŋaŋguc tetcgia qahac heanzac ackuazéc imuac niŋac mia imuhuc waŋaŋziŋ.

³ Ackuazéc héla zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenéŋ Maŋgocnina Anutu zéma iwac Naŋa Yesu Kristo iorarunec mama neŋaŋguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécgá tosaraneŋ Kurumeŋ Maŋgocnéŋ nénézéyec séc ackuazéc héla imuac qeriaiguc keŋha waŋaŋzu imi inicma ségiségi yanda waŋaŋzua.

⁵ Embac yanda, neŋ zéseli génzua, goi héihéi waŋamuwiŋ. Imi mia héna ac qeliawac ménda ogénzua, néŋ imi hénihénia igucnec késa kecaŋziŋ imuac mia ogénzua.

⁶ Neŋaŋ iwac héna ac imi tohoma kecbiŋ iminéŋ mia goi héihéi wanzac. Iwac héna ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niŋaŋzu séciguc goi héihéi waŋamumu.

⁷ Ikoc ic sasalanéŋ baec séc kemma keczu. Imi eneŋ Yesu Kristonéŋ baec ic héla wamma mayec imi qaecgéanzu. Waŋu imuhucyanéŋ ikoc ic zéma Kristoac hazéchéra wanzu.

⁸ Imuac niŋ ini galen meamumu, aininawac héla imi sohowac niŋac. Ménda sohoyu imuac bakia séciguc memu.

⁹ Méŋnéŋ méŋ ogicma walac kemma Kristonéŋ ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecaŋzac iminéŋ Anutuguc ménda kecaŋzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ imuac qeriaiguc kecaŋzac iminéŋ Maŋgoc zéma Naŋa iriguc keczac.

¹⁰ Méŋnéŋ méŋ pakeŋ ac yomi ménda késama onac muru hayu amagi-naiguc ménda hérémima yaizézé ac méŋ ménda ézému.

¹¹ Méŋnéŋ méŋ yaizézégina zémac imi ic iminéŋ ai biria imuac méra mimia ic wammac.

Tetcgiawac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omaŋac séc, néŋ kiwiiguc kirifinéŋ ménda omaŋ zé wanzua. Imi mia ségiségi yandanéŋ neŋaŋ ewa qerinina kuaya qemac niŋac ni nenaoc hama musuqeŋe wamma énézémaŋ zé wanzua.

¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méŋac nambérac héra ieneŋ yaizézéga zégénzu.

3 Yohane

Yaizéé ac.

¹ Qeria galen nej nuac kokoc sorocna Gaio, ackuazéc héla imuac qeriguc goi héihéi wanjéhanzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

² Kokoc sorocna, uñaganéñ hiabianec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoñ hiarumac niñac Anutu welecmezua.

³ Dacmuna hécna ienen nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc kenja wanjanzanj zégic nimma ségiségi yanda wanji.

⁴ Nimba nuac nambérac hécnanéñ ackuazéc héla qeriaiguc kenja wanjanzu iminéñ nuac ségiségina yanda wanju, ségiségi méñnéñ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanzac.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵ Kokoc sorocna, gi ninzénj ninzénj dacmuna hécga kenkésa hakésaga qahac haka héla wanj énécmianzanj. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzanj ionaru imi séc méñ ogicma imuhuc wanj énécmianzanj.

⁶ Ienenj héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac genj imuhucyanec Anutuac ewa sinjac séciguc imi méli énécmina kemmu.

⁷ Némac niñ, ienenj imi Miñ Kewuac qara niñac wamma kenjic, ic enia ienenj iwawai méñ ménda énécmigic meanzu.

⁸ Imuac ai ic imuhucya goigina héiéncmiwinj. Imuhuc wamma neñawu ackuazéc héla imuac aiya momacnec mewinj.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹ Ni Yesuac héna gésé ionac niñac ac tosara oénécmizua, wanju Diotrefe iwac imi qahac, inénj kuneñgina kecmanjac zé wamma nini ménda héihéré nénécmianzac.

¹⁰ Imuac niñac ni hamaniguc i haka biria wanjanzac imi énézéwa hémmu. Inénj ac biria zéma nonac niñ ac sicsaocya zénéncmiyu ménda sécgéyu ninzénj ninzénj dacmuna hécnina ac qeçe wamma ménda héihéré énécmianzac. Wanju munjuc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwinj zé wanjic zéseli énécmima Yesuac héna gésé suggina igucnec nesí énécmiyu séñganjenj maanzu.

¹¹ Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéseña. Méñnéñ méñ haka hiabia wanjanzac iminéñ Anutuac murunec. Wanju méñnéñ méñ haka biria wanjanzac iminéñ Anutu méndagucnec héñec.

¹² Wanju néwécgeña ic embac ienenj Demetirioac nanjémima héipuc ac zéanzu. Wanju ackuazéc héla imi acguc imuhuc wammianzac. Wanju nini imuhucyanec iwac héipuc ac wammianzanj. Wanju gi imi nonac héipuc ac yomi hélanec wanzac imi ninzanj.

Tetecgiawac yaizéé ac.

¹³ Ni guac ac sasala ménj zémanj zé ninzua, néj kiwiiguc kirifi zéma dokuyanénj ménda omanj zé wanzua.

¹⁴ Névécgeŋa, ni nenaoc focdac gémmaŋac zé wanzua imuac musu qeŋe waŋamuma eminimbic.

¹⁵ Luaenénj guac muru hemac. Ala sasalanénj yaizézéga zégic owa hazac. Geŋ kuana mema alahécna yaizézégina qacgina séc qacma énézébésémaŋ.

Yuda

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac welenqege icya, Yakoboac munia, ni Yudanér, Anutu manjocninawac goi héihéiiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niñ wamma héngaleñ wañ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua.

² Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siña imi kindindiñec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³ Kokoc sorochečna késpedes igucnec nénépésiyu neñañ momac yanda kesa kecziñ anjéñ titinina imuac mia kiwi oénécmimañ zé ewa siña ogicma wañ néñ seliseli wamma kerí. Yesu imi ic téréya neñañ niñac hatac momacgucnec metecgédacma ninzér ninzér miñicñi nénécmiyec. Imuac niñ ninzér ninzér imuaru nañselimu niñac meme seli ac oénécmimañac hezac zéma niñi.

⁴ Hénia imi sugginaiguc ic tosara élér keremma kecgi ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niñgési wañ énécmimuac niñ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi eneñ ewa hiaya meñgic kaiseroac buña wañanzac. Imuhuc wamma ieneñ imi momacguc keñera Miñ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵ Ini suruc yomi nindaczu, néñ niniñgina héiqeli énécmimañ zé wanzua. Becnec Miñ Kewuninanéñ Israel ic tuñ Izipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néñ andiaiguc ara ménda ninzérngéic imi unudarec.

⁶ Wañu kua meme uñahéra[☆] tosara nanañgina séciguc ménda nañkecma tatacgina waima keñgic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac séc tacmu niñac heheseli qatééncmima siñi tunumañ yandaiguc onoporecac keczu.

⁷ Wañu Sodom zéma Gomora^{*} zéma ama lelec lelec tacma keñec imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siñ hénia méñac[†] wamma méndacma keñgic geric hémbénañanéñ naec énécmima kawéya qeyu sésecac nañanzac.

⁸ Wañu ic sugginaiguc élér haréma keczu ieneñ imuhucnec gauguc héhéñ tanec kecma séwiginanéñ haka biria wamma miñ kewugina qahac tanec kecma qac buña téréya edamuya imi zébirianzu.

⁹ Kua meme uña kiwagina Mikael iminéñ Moseac qamora niñac Biria miñinaguc héré héré amuma zéqegetali wañoc. Imuhuc wamma Biria miñinawac zébiri wammimañ zé niñu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miñ kewunéñ ac zégémmac.

¹⁰ Néñ ic yomi eneñ iwawai imuac me imuac hénia ménda niñasarigic séc, sicsaoc zéma mematiñi wammianzu. Wañu haséñ yañ ésecnec ménda niñgésima séwiac siñ méndacma birianzu.

☆ 1:6: Hén 6:2 * 1:7: Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miñ Kewunéñ ic embac ionac késpedes niñac ama areña yanda yomi gericnéñ odarec. † 1:7: Icnéñ ic alayaguc kaisero wañgic imuac zézéya.

11 Ienen Kainac héna‡ méndacanzu, wañu soukiwa niñac wamma Balamac haka§ wañsoho sohoya mihiñiwin zé usuñec keñanzu. Wañu Korawac ac qeçe hakaiguc** mebiru amuanzu. Imuac niñac imi eney saecginaguc!

12 Ic ienen onaru toroçe énécmima onac ségiségi ariaciguc momacnec tacma gamugina qahac nezélélér wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecgina tanec imi rama galen enañ séwigina sac galengé amuanzu imuhucya, hosusu méñ luhucnéñ mihilanéyu kia qahac en hama keñanzac imuhucya, wañu ic hésa humuma humudaru zaliacnec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuñ mihiñianzac imuhucya ésécnec.

13 Konduñ tembona geriwiguc tanec gamugina héndér qéndemma sépécéanzu imuhucya, sikilao héna sigima keñkeña imuhucya, sinñ tunumaná nalé tetcgia qahac hezac iminéñ ionac buña wanzac.

14 Adamwac sac kitichéra hicñima hama kegcic hicñisai arenhéra 7 wañec nalé imuaru Enoko hicñiyec wañu inér mia ic biria imuhucya ionac mia bianac ara yomuhuc zéyec. Héñgic, Miñ Kewu imi ic téréya tausenñ tausenñ ionac suginaiguc namma mayec.

15 Inér icya icya niñgésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma képésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéruguc imuhucyawac képésic ginaguc zéma zétecgé énécmimanñ zé mayec.

16 Ic imuhucya ienen imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwac siñ méndacma kuayanén tétéc qeçe ac zéma imuac me imuac memañ zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroqeqeya.

17 Ala sorochéna ini mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac Méliméli ichéra ienen walac ac énézégic imuac niñqelima kecmu.

18 Ienen yomuhuc énézéma zégic, nalé tetcgiaiguc zédesi ic ienen hicñima séwac siñ niñac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu.

19 Ic imuhucyanér mia onarunec méndér amuma Uña Téréya qahac séwi ic kecanzu.

20 Ala sorochéna ini mia niñzér niñzér téréya téngér imuac qahaiguc enañ kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uña téréyauguc héiselima zéwelec wamma kecmu.

21 Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galengé amumu. Wañu Yesu Kristoac wésé ninñawac wamma mambéc kegcic kekec hémbénañaguc onagicma keremmac.

22 Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé ninñ wañ énécmimu.

23 Wañu tosia imi geric bélaññ igucnec qétac metecgé énécmimu, néñ séwiginawac siñ birianér mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héñara mema zénéñgina hiriyu wésé ninñ wañ énécmimu.

‡ 1:11: Kainac héna; Inér nimbupuc wamma munia qehumuyec. § 1:11: Balam imi Israel ic ionac saec ac zémanñ zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Wañu inér wañ énécmiyu Israel ic ienen Anutu ewa hélacnec ménda welen qemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Wañu Yesuac naléiguc imi héna acac aci imi ic tosanerñ Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac wañ énécmiyec zéma ku énécmianñic.

** 1:11: Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereñnec sac Anutuac ai ic keczaoç? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

*Zéwelecwelec ac zéma mepé
qepési ac.*

²⁴ Héngalen wañ énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc késpedesic solañ zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi

²⁵ neñañ añgéh titi miñina Anutu momacguc keczac iwac muru mia miñ kewunina Yesu Kristoac niñac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buña zéma qac buña yandanéh nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc wañu nalé tetecgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

Ac Saᅇa

Yaizézé ac zéma kiwi yomuac hénia.

¹ Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicᅇi hicᅇiyawac ara, imi mia Anutunéᅇ haka tosara nalé ménda horugiyu focdac hicᅇimacac heyec imi welen qeᅇe ichéra énézéyu hémmu niᅇac welen qeᅇe icya Yohaneac muru kua meme uᅇaya mélimiyu zéhicᅇiyec.

² Waᅇu Yohanenéᅇ Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eᅇeyaoc kiwanéᅇ héᅇec imi moczoᅇi ninzéᅇgéma zéhicᅇiyec.

³ Waᅇu bianᅇac ara yomi olommu ienenéᅇ zéma gezacᅇinanéᅇ nimmu ienenéᅇ zéma imuaru oyū hézac imi tohoma wammu ienenéᅇ moczoᅇi mériaᅇᅇinaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanᅇac imuac mia.

⁴ (4a) Yohanenéᅇ Asia baeciguc Yesuac hénaoᅇiᅇ tuᅇa tuᅇa 7 kecᅇzu onac muru oénécmizua. Kerecac kecᅇzac waᅇu bianᅇguc hamac iwarunec zéma uᅇa 7 Anutuac duᅇ tatac wésiaiguc kecaᅇzu ionarunec zéma

⁵ (5a) héipuc ic ménzé ménzéya qahac kecma humugic ionac sugcina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galaᅇᅇgina waᅇec Yesu Kristo iwarunec, (4b) goi héihéi zéma luaenéᅇ he énécmimac niᅇ wanᅇua. (5b) Waᅇu siᅇ niᅇnécmima eᅇeya sacya imuac kuhanéᅇ képésicnina igucnec hulac nénécmima

⁶ maᅇᅇocya Anutuac niᅇ wamma héᅇᅇaleᅇ ama areᅇa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buᅇa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéᅇ nalé tetcᅇᅇia qahac hemac niᅇ wanᅇua. Hélaᅇnec!

⁷ Ninzu, inéᅇ hosusu qahaiguc hamac. Waᅇu icya icya ienenéᅇ kicᅇinanéᅇ hémmu. Waᅇu luacnéᅇ néᅇic ienenéᅇ momacnec hémmu. Waᅇu ic embac tuᅇa tuᅇa baec séc kecᅇzu ienenéᅇ iwac niᅇac zésiactmu. O, imi hélaᅇnec!

⁸ Miᅇ Kewunina Anutu zézacnéᅇ; Ni imi hénihénia zéma tetcᅇᅇia, * becᅇec kerec, deguc kecᅇzac, waᅇu bianᅇguc hamac, medac medac wandac wandac miᅇᅇina imi mia.

Kristo winini miyu héᅇec.

⁹ Yohane neᅇ imi onac ninzéᅇ ninzéᅇᅇiguc dacmunagina. Waᅇu Yesuac qeᅇzeᅇ maᅇzeᅇ zéma héᅇᅇaleᅇ ama areᅇa yandaya zéma bisiqatéᅇ imuac iniguc momacnec toroᅇema kecaᅇzua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai niᅇac wamma kondurᅇ baec komoc méᅇ Patimoiguc nopocᅇic keru.

¹⁰ Waᅇu Miᅇ Kewuac yacyac nalé[†] imuaru uᅇa téréyawac qeriaiguc keᅇba andénaiguc ac yanda méᅇ témuᅇ héteᅇ imuhucya hicᅇiyu ac ewa méᅇ yomuhuc niᅇi.

¹¹ Gi némac hénzaᅇ imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama areᅇᅇiguc Yesuac hénaoᅇiᅇ tuᅇa tuᅇa 7 kecᅇzu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zéyu ni ac nézéyec i hémmᅇ zé liliᅇᅇéyi. Liliᅇᅇéma kendol 7 imi imuac tataᅇa golinéᅇ memeyaguc naᅇᅇic héᅇi.

* 1:8: Girik aciguc; Alfa zéma Omega. † 1:10: Sonda.

¹³ Kendol tataru imuac sugginaiguc mérj icac nanja tanecnérj séwi usuya horua mama héna tetecgiaiguc héréhéréya imi héima bac tétéraiguc rikunj golinérj memeya manjepela zikiyu heyec.

¹⁴ Iwac oruha zéma oruc zucya imi rama yanj merawa zucya zéma tasétasé ésécnecc lalacalac wanju kiwa imi geric bélanj ésécnecc wanjec.

¹⁵ Héna héréra imi aijn gericiguc zema asonj qilic qilicyaguc pésigianzac imuhucya ésécnecc, wanju ac ewaya imi doku dundunj héténja ésécnecc.

¹⁶ Méraya héiyaiguc imi sikilu 7 heyec. Wanju kua kifanja igucnecc imi sou zéra qizilic mérj bawa andia zéracugnecc mama nanjec. Wanju kic tanera imi mia kaiwe selianec qeanzac ésécnecc.

¹⁷ Ni tanera imuhuc hémma tendinjéma iwac héniaiguc humuc ésécnecc heyi. Hewa méria héyanérj qacnaiguc haima yomuhuc nézéyec, gi bacga ménda yandiyyu, ni imi hénihénia zéma tetecgia.[‡]

¹⁸ Ninzajn, ni becnecc humuyi, nérj deguc kic qeli kecanzua. Ninzajn, degucmuacnecc nalé tetecgia qahac kecma humuc zéma humumia ionac baec dumunja imuac nagugirawac wétéya imi nejn késa kecanzua.

¹⁹ Imuac iwawai hénzajn imi owésémanj imi mia deguc hicnji keczac imi zéma bianjguc hicnjimac imuac hakaya.

²⁰ Bec hénzajn imi mia mérana héiyaiguc sikilu 7 hezac imi zéma kifa tataru golinérj memeya 7, Wanju ac sanja imuac hénia zéwa imi yomuhuc; Widi 7 imi hénaoirij tunja tunja 7 ionac kua meme unja[§] héccgina, kifa tataru 7 imi hénaoirij tunja tunja 7 imi mia.

2

Efeso hénaoirij ionac gezac qézéj ac.

¹ Efeso hénaoirij kua meme unjagina ac yomuhuc omina, sikilu 7 méra héyanérj késa namma kifa tataru golinérj memeya 7 imuac sugginaiguc kejnha wananzac inérj mia yomuhuc zézac;

² Ni wawanj memega zéma aiga zéma nananj seliga imi ninzua. Wanju gejn ic biria bisiqatérj ménda wanj énéccmianzajn imi zéma, nini Yesuac Méliméli ic zéanzu, nérj Yesuac Méliméli ic héla qahac ionac ikocginawac hénia meaunec imi zéma,

³ nuac qacna njac bisiqatérj wamma nanjelima kucmama ménda wanjec imi ninzua.

⁴ Wanju guac zémindinj qemindinj ac mérj hezac imi yomuhuc; Walac sinjna hegéjcc imi waina mayec.

⁵ Imuac nananja dimuacnecc mama guyec imi ninjegicma qeriga melemma wawanj memega walac hegéjcc imi munjguc wammanec kecbésémanj. Qerigina ménda melenjic, nejn focdac guac hama kifaga imi nananja igucnecc metecgéwa kemmac.

⁶ Wanju haka hiabia mérj hegénzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézégá tianzac. Ni acguc imuac mézéna tianzac.

⁷ Gezacyagucnéj Unja téréyanérj hénaoirij tunja tunja ionac ac énézézac imi nimmac. Mérj meseligimac imi kekecac ic hésa Anutuac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héla gocmia miwa nemac.

[‡] 1:17: Yuda ic tunj mérj Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera. [§] 1:20: Pasto ionac njac imuhuc zéyec.

*Smirna hénarion onac gezac
qézéḡ ac.*

⁸ Waṅu Smirna hénarion ionac kua meme uṅagina ac yomuhuc omina; Hénihénia zéma tetecgia miṅina humuyec, néḡ qelima kecanzac inéḡ zézac.

⁹ Qenzen manzen zéma maqeqeya wamma kecanzan imi ninzua néḡ gi mérianḡaguc. Waṅu nini Yuda ic zéma zébiri qébiri wanḡéḡanzu imi eneḡ Yuda ic téḡḡéḡ qahac, néḡ Biria miṅinawac hénarion wanḡu.

¹⁰ Gi zéra waiya hicḡigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambéséman. Ninzan kecma Biria miṅinanéḡ sugcinaiguc tosara manam batuc mihicḡi énécmiman zé hésa amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabéra mihicḡimu. Waṅu geḡ mia keḡqe haqeya qahac ninzéḡḡémanec kecma humuciguc kerembéséman. Imuhuc wanna neḡ kekecac ic kewu opoc héigémman.

¹¹ Gezacyagucnéḡ uṅa téréyanéḡ hénarion tuṅa tuṅa onac ac énézézac imi ninḡohomac. Méḡ imi ogicmac imi humuc qété éréhéç* imi ménda hama mebirimac.

*Pegamo hénarion ionac gezac
qézéḡ ac.*

¹² Waṅu kua meme uṅagina† Pegamo hénarionḡuc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic néwéc néwéc hemimia késa kecanzac inéḡ ac yomuhuc zézac;

¹³ Gi ama areḡa yanda dimia kecanzan imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miṅinawac ic kewu tatacya hezac. Néḡ gi qac buṅana selianec késa kecma héipuc icna keḡhéi hahéiya qahac Antipasi i Biria miṅina néḡ kecanzac imuaru sugcinaiguc qegic humuyec. Waṅu nalé imuaru ninzéḡḡé néneḡa imi ménda qaecgéneç.

¹⁴ Néḡ mindi qinḡiḡ ac éréhéçdac zégémman zé wanḡua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac‡ pakeḡ ac késama kecanḡu imi eneḡ giguc keçzu. Balam inéḡ Balak kumima Israel ic ionac wéséḡinaiguc bétac hai énécmiyu baniarawac ireha lémbaḡ haimimia imi nema kaisero haka wanḡic.

¹⁵ Imuhucyanec guac muru acḡuc ic tosara ieneḡ Nikolawac ic tuṅa ionac pakeḡ ac késa kecanḡu. Ni imuac mézéna tianzac.

¹⁶ Imuac gi ewaga melembéséman. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waḡ énécmiya yaré wamma kuanawac sounéḡ énérimaḡ.

¹⁷ Méḡnéḡ méḡ gezawagucnéḡ uṅa téréyanéḡ hénarion tuṅa tuṅa ionac ac énézézac imi nimmac. Méḡnéḡ ogicmac imi Mana nene saṅa gumu mima hoc lalacnec méḡ mimaḡ. Waṅu hoc imuac qahaiguc qac qelia méḡ ooyawac hezac. Waṅu qac imi tosara qahac, néḡ késamac inéḡnec sac niḡasarimac.

*Tiatira hénarion ionac gezac
qézéḡ ac.*

¹⁸ Waṅu Tiatira hénarion ionac kua meme uṅagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutuac Naḡawac ackuazéc, kiwa imi geric bélaḡa éséçnec, waṅu hénia imi aiḡ pésia asonḡ qilic qilicyaguc éséçnec inéḡ yomuhuc zézac,

* 2:11: Qeri uṅawac buṅa. † 2:12: Pastoginawac kua meme uṅa zémiyec. ✧ 2:14: Yud 1:11

19 Goi héihéiga zéma ninzérj ninzérjga zéma welenj qeḡe hakaga zéma nananḡa selia, ai memega imuhucya imuhucya imi ninzua. Wawanj memega hénia hénia imi becaru wanjrec imi ogicma sasala hiabianec.

20 Néj guac mia mindi qindinj ac méj hezac. Gi Isebel enjyaoc Ni tilinjtilinj embac zéanzac i tuambuam wammína inéj nuac welenj qeḡe ichécna pakej acya ku énécmima ikoc wanj énécmiyu, ienej kaisero haka wamma baniarawac lémbanj haimimia imi negic.

21 Ni imi ewaya melemmac ninjac nalé memiyi, néj ewaya melemma kaiseroya wamanj zé ménda wanzac.

22 Ninzanj imuac mia nejj embac imi hehe tatacyaiguc humumia gilimanj. Wanju ic embac i guc momacnec kaisero wananzu ienej acguc ewa hakagina ménda mindinjigic zéra waiya kunejj yanda qeriaiguc giliénécmimanj.

23 Wanju nambérac héra imi unuma humuc mihicinj énécmiwa hénaoirj tunja tunja imi nejj ic onac ewagina zéma qerigina imi inictegicanzua imi ninjarimu. Nejj icya icya wawanj memegina séc tasé ku énécmimanj.

24 Wanju ic tosara Tiatira taujjiguc kecma pakejj ac imi ménda anjgétima enjao zézu éséc Biria minjanawac ewa sinja hinjgac hinjgara imi ménda ninjarima keczu ionac imi yéwéri méj ménda toroḡe énécmimanj.

25 Néj anjgétima keczu imuac mia selianec késamanec kecḡic ni hamanj.

26 Méjnérj méj ogicma nuac aina imi memanec keru nalé teteḡgia hayu iwac imi baera baera héjgalejj wanj énécmimac ninjac kuc buja mimanj.

27 Inéjj aij qarucnéjj kewuc nomuj qototorianzac ésécnec wanj énécmima galejḡé énécmimac.

28 Ni acguc manjocnanéjj kuc buja néjrec ésécnec nejj iwac mia widi yanda sinjunec hicjjanzac imi miwa imuac minjina wammac.

29 Méjnérj méj gezawagucnéjj uja téréyanéjj hénaoirj tunja tunja onac ac énézézac imi nimmac.

3

Sade hénaoirj ionac gezac qézéj ac.

1 Sade hénaoirj ionac kua meme unjagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac unja 7 zéma sikilao 7 késakecanzac inéjj yomuhuc zézac, Ni wawanj memega ninzua. Qac bujaganéjj gi qeli qeli keczanj zézac, néj gi ic humumia keczanj.

2 Imuac gi meqeli amuma kekeḡga bakia humumanj zé wanzac imi meseligina. Guac wawanj memega hémba Anutunawac kiwaiguc sécḡzác imi méj ménda hegénzac.

3 Imuac iwawai géjḡéja zéma iwawai ninjrec imi ninjelima tohoma hakaga melembésémanj. Kilejj ménda mindi amuma yac kecbésémanj iguc imi nejj kowu nene ésécnec harémanj. Imuac némac naléiguc ha gémmanj imi gi ménda ninjtegicbésémanj.

4 Wanju Sade ama arenjaguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima kecjunec. Ienejj imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalacnec niguc momacnec kejjha wambij.

5 Méjnérj méj ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalacnec héima kecmac. Wanju qara imi kekec hémbénanjwac kiwiiguc ménda auma manjocnawac kiwaiguc zéma kua meme unjahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zémanj.

⁶ Měḡnėḡ mėḡ gezawagucnėḡ uḡa tėréyanėḡ hénaorinḡ tuḡa tuḡa onac ac énézėzac imi nimmac.

*Filadelfia hénaorinḡ ionac
bianḡac ara.*

⁷ Filadelfia hénaorinḡ ionac kua meme uḡagina ac yomuhuc omina, tėréya zėma héla miḡjina, Dawidiac ama wėtéya késa kekera, nagu metecgėma auyu mėḡnėḡ mėḡ héimacac séc qahac, waḡu héiyu mėḡnėḡ mėḡ aumacac séc qahac inėḡ mia yomuhuc zėzac;

⁸ Ninzaḡ, ni kicgaiguc nagu mėḡ augėḡiac nanzac. Imi mėḡnėḡ mėḡ hia ménda héimac. Neḡ guac wawaḡ memega ninzua. Gi kucga komora sac hegėnzac, nėḡ kileḡ acna tohoma qacna ménda qaecgėnec.

⁹ Ninzaḡ, Biriya miḡjinawac hénaorinḡ, eḡaoc nini Yuda ic zėanzu, nėḡ Yuda ic héla qahac ikoc ac zėanzu ionac sugcinaiguc tosara hama guac hénaigaiguc siggé gémmuac hinocgé énécmiwa neḡ guac siḡga ninzua imi niḡtegicmu.

¹⁰ Gi nuac nanaḡ seliawac ackuazėcna tohoanzaḡ imuac niḡ ni acguc manam batucac nalėya focdac baec séc hama ic embac baeciguc kecanzu i batucgé énécmimac nalė imuaru gi galeḡgé gémba nalė imi qiziziḡgėma kemmac.

¹¹ Ni foc hamaḡ imuac gi némacga hegėnzac imi selianec késa kecna mėḡnėḡ mėḡ ic kewu opocga imi ménda guagicmac.

¹² Mėḡnėḡ mėḡ ogicmac imi Anutunawac ocmuḡiguc tandėlopioḡ ésecnec kumu mimaḡ. Waḡu keḡhéi hahėi qahac naḡseligiyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zėma Anutuac murunec kurumeḡ igucnec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areḡa yanda imuac qara zėma nuac qacna qelia imi omimaḡ.

¹³ Mėḡnėḡ mėḡ gezawagucnėḡ uḡa tėréyanėḡ hénaorinḡ tuḡa tuḡa ac énézėzac imi nimmac.

Laodikea hénaorinḡ ionac gezac qėzėḡ ac.

¹⁴ Laodikea hénaorinḡ ionac kua meme uḡagina ac yomuhuc omina; Hélacnec zėmimia, ménzė ménzėya qahac, héipuc ic héla zėma Anutuac zėhicḡi hicḡi imuac hénihénianėḡ yomuhuc zėzac;

¹⁵ Ni wawaḡ memega ninzua. Gi imi doku saḡgeḡa qahac geriwiguc qahac. Saḡgeḡa me geriwiguc kecbunec zėma ninzua.

¹⁶ Gi imi imuhuc suggiraiguc doku sasakola kecanzaḡ, saḡgeḡa me geriwiguc qahac imuac niḡ kuana igucnec lomba mawésėmaḡ.

¹⁷ Gi geḡga niḡac ni mériaḡḡaguc iwawai sasala henėnzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmaḡ zėanzaḡ, nėḡ zipi qeqeya, métė qėtėtaḡa, maqeqeya, kic hilic, zėma lianḡlianḡ kecanzaḡ imi ménda niḡtegiczaḡ.

¹⁸ Imuac gi hinocgé génzua. Nuarunec goli gericnėḡ zegėsi gėsia imi boḡa mena mériaḡḡaguc wammac. Waḡu séwi usu lalacnec boḡa mema héina hiḡgaru gamuga katanec kekec imi hoturuyu ménda hémmu. Waḡu kicgawac sacmasi boḡa mema kicga naecmima hémbésėmaḡ.

¹⁹ Ni imi siḡ niḡénécmianzua séc zėmindiḡi qemindiḡi waḡ énécmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésėmaḡ.

²⁰ Ninzaḡ, ni nagu séḡḡaḡeḡaiguc héichėcgėma nanzua, waḡu mėḡnėḡ mėḡ ewana nimma nagu aunėḡu neḡ qeriaiguc emba inėḡ niguc neḡ i guc nekawunec oneḡone wamma tacbi.

²¹ Mějně́nėj měj ogicmac imi neṅ ogicma maṅgocnawac ic kewuac tat-aciguc tacanzua ésécnec neṅ titiṅa miwa nuac tatak edamuyaguc imuaru momacnec tabic.

²² Mějně́nėj měj gezawagucnėj Uṅa téréyanėj hėnaorij tuṅa tuṅa ac énézėzac imi nimmac.

4

Kurumenjiguc mepė qepėsi wammigic hėṅec.

¹ Waṅu imuac andiaiguc kic hima hėmba kurumenjiguc nagu měj auauyawac naṅec. Waṅu walac ac ewa tėmuṅ hėtėṅa éséc niṅi imuacnec muṅguc yomuhuc nézėyec; Gi you éréna kecma iwawai hıcnımac imi gėzėwa hėna.

² Imuhuc nimba duṅa focdac uṅanėj nėpėsiyu imuac qeriaiguc kerı. Waṅu hėmba kurumenj iguc ic kewu tatak měj taru imuaru ic mějńnėj tarec.

³ Waṅu tarec iwac alaṅ tanera imi zasipa hoc qoucqoucgia zėma kanelian hoc pėsia dėṅgėṅa ésécnec, waṅu asoṅ furicnėj ic kewu tatak imi sécgė lelecgėma naṅec. Waṅu imuac alaṅa imi emerade hoc tėṅgiṅ tėṅgiṅa ésécnec.

⁴ Waṅu ic kewu tatak imuac lelec leleciguc ic kewu tatak 24 taru imuaru galeṅ 24 tacgic. Waṅu séwi usugina horua lalaclalac zėma orucginaiguc ic kewu opoc golinėj memeya hėima tacgic.

⁵ Ic kewu tatak imuarunec pilitic asaha zėma buṅ parandaṅ zėma imuac hondondoṅa meric merira hėréma mayec. Waṅu ic kewu tatak imuac wėsiaiguc imi Anutuac uṅa 7 iminėj kifa yanda 7 bėlaṅaguc ésécnec zema naṅgic.

⁶ Waṅu ic kewu tatak imuac wėsiaiguc imi iwawai konduṅ ésécnecnėj heyec. Imi mia kiruṅ me kristal hoc ésécnec qilic qilicyaguc.

Waṅu ic kewu tatak imuac marėṅa nėwėc nėwėc igucgeṅ zėma lelec leleciguc imi yaṅ kekecgınaguc 4 naṅgic, waṅu yaṅ imuac wėsé andiaiguc imi kicnėj sécgė énécmima hedarec.

⁷ Yaṅ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, měj andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec ésécnec, iorac andėgıraiguc naṅec imi ic tanec ésécnec, imi onac andėginaiguc imi kunta nei putitima keṅkeṅa ésécnec.

⁸ Waṅu yaṅ kekecgınaguc 4 imi eṅac eṅac qeṅgaṅgina 6 he énécmiyec. Waṅu qeṅgaṅgina duandia zėma marėṅaiguc kicgınanėṅnec sécgėma heyec. Waṅu siṅi kaiwe tac niniṅgina qahac yomuhuc legic hėima naṅgic; Tėréya, tėréya, tėréya, Miṅ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waṅu kecma hamac.

⁹ Waṅu yaṅ kekecgınaguc 4 ieneṅ ic kewu taticiguc tacma nalė tetecgia qahac keczac imi eeya hėimima mepėsimima ewa hıa ac wammıaṅgic séc

¹⁰ ic kuneṅ 24 ieneṅ měj ic kewu taticiguc tacma nalė tetecgia qahac keczac iwac wėsiaiguc siggėma mepėsimima ic kewu opocgina imi tatak imuac wėsiaiguc gilimima yomuhuc legic hėimigic.

¹¹ Miṅ Kewu Anutunina, geṅgaoc iwawai moczoṅ zėhicṅi mihicṅi wandacnec, guac ewa siṅgawac séc zėhicṅina kekecgınaguc heanzac. Imuac edamuga zėma eebipiga zėma kucgawac mepėsi gėṅgėṅawac séc eegaguc wanzaṅ.

5

Rama zéma kiwi limbi limbiᵇa.

¹ Waᵇu neᵇ hém̄ba ic kewu tataciᵇuᵇ tarec iwac méra héiyaiguc kiwi limbi limbiᵇa méᵇ heyec. Waᵇu kiwi imi wésia zéma andia momacnec kiwiyaᵇucnec waᵇu sapé 7 asé kiwiyaᵇuc iminéᵇ meseli seliawac heyec.

² Waᵇu hém̄ba kua meme uᵇa kuhagucnéᵇ ac ewaya kunéᵇ yandanec qacma yomuhuc zéyec; Mérénéᵇ kiwi limbi limbiᵇa yomi sapéya métima hutuyu sécgémacac séc eeyaguc wammac?

³ Kuruméᵇ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaiᵇuc kiwi imi hutumac me olommacac séha méᵇ ménda kerec.

⁴ Waᵇu hém̄ba kiwi imi hutumac me olommacac séha méᵇ ménda keru hocbipiᵇi. Imuac ni siac howuc howuc siari.

⁵ Imuhuc wamba ic kunéᵇ ionarunec méᵇnéᵇ yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion méᵇ Yudawac areᵇ zéma Dawidiac gétéya igucnecnéᵇ onogicdaczac imi héᵇ tegicbésémaᵇ. Imuac inéᵇ mia kiwi sapéya 7 imi hia métima kiwi imi hutumac.

⁶ Waᵇu neᵇ hém̄ba ic kewu tataru nówéc nówéc yaᵇ kekecginaguc 4 lelecgéma nanᵇic, ic kunéᵇ ieneᵇ lelecgéma tatacᵇinaiguc tacᵇic momac yanda ionac sugcinaiguc rama sac qeli méᵇ nanᵇec. Rama imi becneᵇ humuc mihicᵇi mimia tanec. Waᵇu iliha 7 zéma kiwa 7 hemiyec. Waᵇu kiwa 7 imi mia Anutuac uᵇa 7 baec séc méli énécmiyec imi eneᵇ mia.

⁷ Waᵇu rama sac qeli inéᵇ mia kemma ic kewu tataciᵇuᵇ tarec iwac méra héiya igucnec kiwi limbi limbiᵇa imi wagiᵇec.

⁸ Wagiru yaᵇ kekecginaguc 4 zéma ic kunéᵇ 24 ieneᵇ ramawac wésiaiguc simiᵇ héimigic. Ic kunéᵇ ieneᵇ enᵇac enᵇac gita zéma zéic golinéᵇ memeya hofac héméᵇa hiabia kuaya qeqeya késama nanᵇic. Waᵇu hofac héméᵇa hiabia imi mia météré ic ionac zéwelec welecgina imi mia.

⁹ Waᵇu ieneᵇ legic qelia méᵇ yomuhuc héigic, Geᵇ imi kiwi limbi limbiᵇa imi mema sapéya métiwésémaᵇac séc eegaguc wanᵇaᵇ. Becneᵇ guᵇic humuma sacganéᵇ baec séc ic embac séwi tanecgina hénia hénia igucnec, acgina hénia hénia igucnec, gawamaᵇ hénia hénia igucnec hahaya boᵇ hérégina mema Anutuac buᵇahéra onopocnec.

¹⁰ Waᵇu geᵇ mia Anutunina weleᵇ qemimu niᵇac héᵇgaleᵇ ama areᵇa yanda zéma hofac oo ichéra kumu énécminec. Waᵇu ieneᵇ baeciᵇuc ic kewu waᵇ énécmima kecmu.

¹¹ Waᵇu neᵇ hém̄ba kua meme uᵇa sasala yandanéᵇ ic kewu tataru zéma yaᵇ kekecginaguc zéma ic kunéᵇ imi lelecgé énécmima namma ac ewa zéic niᵇi. Waᵇu kua meme uᵇa zaᵇgégina imi 10 tausenᵇac tuᵇa tuᵇa zéma 1 tausenᵇac tuᵇa tuᵇa.

¹² Ieneᵇ kunéᵇ yanda qacma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihicᵇi mimia inéᵇ kuha zéma, mériaᵇa zéma, niᵇtegic qinᵇtegicya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buᵇaya zéma, mepé qepési imi moczoᵇ medacmacac séc eeyaguc wanᵇac!

¹³ Waᵇu kuruméᵇ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaiᵇuc zéma konduᵇ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczoᵇ yanda ieneᵇ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu tataciᵇuᵇ taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buᵇa yanda zéma kuc yandanéᵇ nalé tetcgia qahac hema emma he érécmimac.

¹⁴ Imuhuc zégic yaŋ kekecginaguc 4 ieneŋ hélacnec zégic. Ic kuney eney mama simiŋ zéma pakagina héima mepé qepési waŋ érécmigic.

6

Sapéya 7.

¹ Waŋu hémba rama merawanéŋ sapéya 7 imuacnec ménj métiyec. Métiyu yaŋ kekecginaguc 4 ionarunec ménj imi buŋ parandaŋ ewaiŋuc qacma hana zéyec.

² Zéyu hémba becosic lalacnec ménj naŋu qahaiguc ic ménj tarec. Ic imi tewiyaguc waŋu ic kewu opoc ménj mimia waŋec. Waŋu Inéŋ yaré qema onogicma onogicma muŋguc onogicmaŋ zé keŋec.

³ Waŋu rama merawanéŋ sapé qétéya 2 métiyu gezacnanéŋ nimba yaŋ kekeraguc qétéya 2 iminéŋ hana zéma qarec.

⁴ Qaru becosic pésonianéŋ haréyec. Waŋu qahaiguc ic ménj tarec inéŋ mia baeciguc luae mesohoyu ic eney euhumu amumu niŋac ac wammima, sou yanda ménj momacnec mimia waŋec.

⁵ Waŋu rama merawanéŋ sapéya qété 3 métiyu yaŋ kekeraguc qété 3 iminéŋ hana zéma qaru niŋi. Waŋu hémba becosic ménj zapélanéŋ hayec. Waŋu qahaiguc ic ménj tarec inéŋ réwéri qétéya memeyawac sigel ménj késa tarec.

⁶ Waŋu ni yaŋ kekecginaguc 4 ionac sugina igucnec ic ewa ésécnecnéŋ hicniyu niŋi. Zéyecnéŋ balí gocmia usu momacgucac boŋa imi ai meme momacgucac ai boŋa wammac. Waŋu wit gocmia usu momagucac boŋa imi ai meme momacgucac ai boŋa wammac. Waŋu oliwa halécya zéma waiŋ gocmia imi ménda mebiriwésémaŋ.*

⁷ Waŋu rama merawanéŋ sapéya qété 4 métiyu yaŋ kekeraguc qété 4 inéŋ hana zéma qarec.

⁸ Waŋu hémba becosic ménj séwi alaŋa téŋgiŋ téŋgiŋ méiméiya hayec. Ic ménj qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Waŋu humumia ionac baec dumuŋanéŋ i méndacmiyec. Waŋu iereŋ baeciguc zawé kembon qahac méndémma imuacnec momacguc imuac siŋgirawac wammaoc niŋ kuc buŋa érécmimia. Waŋu sou zéma béti zéma humuc zéma baecac haséŋ yaŋ imuac kuhanéŋ unuhumuyoc.

⁹ Waŋu rama merawanéŋ sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuazéc zéma héipuc acgina niŋac wamma unugic humugic ionac uŋaginanéŋ zaki téréya héniaiguc tagcic iniri.

¹⁰ Ieneŋ kucnec qacma zégic, téréya zéma héla miŋina Miŋ Kewu yanda gi nalé hahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi ménda zétécgé énécmima sacninawac kitiwa imi ménda meŋ énécmima kecbésémaŋ?

¹¹ Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miŋ séc énécmidacma yomuhuc énézéyec; Nalé hotoŋadac tachiarugic welen qeŋe alahécgina tosara unugic ini ésécnec humugic qétégina sécgéyuguc ai imi memaŋ.

¹² Waŋu neŋ hémba rama merawa iminéŋ sapé qété 6 métiyu naŋ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniŋ zapéla imuac zuanéŋ memeya ésécnec waŋec. Waŋu maso howiacnec imi sac ésécnec waŋec.

¹³ Waŋu kurumenŋ wénisikili imi luhuc kuney yandanéŋ qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac ésécnec magic.

* **6:6:** Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaiguc haiaŋgic. Imuac goiya héimimia waŋec.

¹⁴ Waŋu kurumenŋ imi mia papia limbigic kenŋanŋac ésec imuhuc limbi amuma qahac waŋec. Waŋu baec boŋa zéma kondunŋ baec komoc imi hézéracgé énécmimia waŋu tatacgina waigic.

¹⁵ Haka imuhuc hicŋiyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biŋ qeŋe ic kiwa hécgina zéma hinac mériaŋŋinaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miŋina keckec zéma welenŋ qeŋe ic ienenŋ baŋec zéma baŋa tosara baec boŋaiguc hezac imuac sucnéŋ sugicug saŋgigic.

¹⁶ Baec boŋa zéma baŋa énézéma qacninu bacgéma mama ic kewu tataciguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musaŋgé nénécmigic zégic.

¹⁷ Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducŋizac imuac niŋ ic mérénéŋ hia naŋselimac?

7

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

¹ Waŋu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uŋa 4 inicba baec waŋgoŋa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me kondunŋiguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda qemac niŋ késama naŋgic.

² Waŋu hémba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uŋa méŋnéŋ Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uŋa 4 baec zéma kondunŋ mebirimu niŋ kucgina énécmiyu késa keczu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec;

³ Ini mambéc naŋgic Anutuac welenŋ qeŋe ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmiini tecgéyuguc baec zéma kondunŋ zéma ic hésa imi mebirimu.

⁴ Waŋu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zaŋgégina imi Israelac qelihéra tuŋa tuŋa ionarunec 144,000 waŋec.

⁵ Waŋu Yudawac areŋhéra ionarunec imi 12,000, Waŋu Rubenac areŋhéra ionarunec imi 12,000, Waŋu Gadeac areŋhéra ionarunec imi 12,000 waŋec,

⁶ Aseriac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Naftaliac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Manaseac areŋhéra ionarunec imi 12,000 waŋec.

⁷ Waŋu Simeonac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Lewiac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Isakawac areŋhéra ionarunec imi 12,000 waŋec.

⁸ Waŋu Zabulonac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Yosefeac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Benzaminac areŋhéra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia waŋec.

Ic tuŋ yanda baera baera igucnec hahaya.

⁹ Haka imi hémba baera baera zéma ic séwigina hénia hénia zéma héniorinŋ hénia hénia zéma acgina hénia hénia igucnec zaŋgégina yanda méŋnéŋ méŋ olommuac séc qahac imuhucyanéŋ maleku horua lalacnec héima méraginaiguc samae ic hawa meemna ic kewu tatac imuac wésiaiguc zéma rama merawa iwac wésiaiguc naŋgic.

¹⁰ Namma kucnec qacma yomuhuc zégic; aŋgéŋ titi imi ic kewu tataciguc taczac neŋaŋ Anutu i zéma rama merawa iorac muru hezac.

¹¹ Imuhuc zégic kua meme uṅa ic kewu tatac zéma galeṅ zéma waṅ kekecginaguc imi lelecgéma naṅgic imi moczoṅ ic kewu tatac imuac wésiaiguc simiṅ héima kic tanecgina memama baeciguc héidacma mepésimigic.

¹² Mepésimima yomuhuc zégic; Hélaacnec mepé qepési zéma zézé bipi zéma niṅtegic qiṅtegic zéma ewa hia ac zéma ee héihéi zéma kuc zéma medac medac wandac wandacnéṅ Anutunina iwac muru nalé tetecgia qahac hema emma hemac. Hélaacnec!

¹³ Zégic ic kuney ionarunec méṅnéṅ nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalaguc imi méré méré eney, waṅu dimuacnec hagic?

¹⁴ Qesi néṅu ac yomuhuc melemma zéyi, miṅna geṅgaoc ninzaṅ. Waṅu inéṅ nézéma zéyec; Imi eney zéra waiya qeria igucnec hagic. Waṅu rama merawa iwac sawanéṅ séwi usugina imi zuacyacgégic lalacnec wandaczac.

¹⁵ Hénia imuac niṅac yomi eney Anutuac ic kewu tatac imuac wésiaiguc kecanzu. Waṅu iwac ocmuṅ téréyaiguc siṅi kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu tataciguc taczac inéṅ ionac qacginu hali ésécnec waṅ énécmimac.

¹⁶ Waṅu muṅguc tomeṅna héla qahac ménda wamma déméṅgina muṅguc doku niṅac qaṅgararaṅ ménda qemac. Waṅu kaiwe me iwawai geriwagucnéṅ ménda kasoṅi énécmimac.

¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatac imuac namuṅaiguc rama merawa nanzac inéṅ mia galeṅgé énécmima, doku hogocya kekecyaguc imuaru qindini énécmima kemmac. Waṅu Anutunéṅ kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

8

Sapé 7 zéma héméṅa memeyawac goli zéic.

¹ Waṅu rama merawa imi sapé qété 7 métiyu kurumeṅiguc némbéṅ hiṅjima heyu 30 munit imuac séc waṅec.

² Imi tecgéyu kua meme uṅa 7 Anutuac wésiaiguc naṅgic inicba témuṅ 7 énécmiyu késa kecgic.

³ Waṅu kua meme uṅa méṅnéṅ ziniṅ wanafu sasala mimia waṅu sokoc golinéṅ memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naṅec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecginaguc momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc zaki téréya golinéṅ memeya imuaru haimimaṅ zé mema hayec.

⁴ Waṅu hofac héméṅa hiabia iminéṅ météré ic ionac zéwelec welecginaguc momacnec kua meme uṅa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eṅec.

⁵ Kua meme uṅa iminéṅ imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai héméṅaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiṅgarec. Hiṅgaru zalalak zéma buṅ parandaṅ gururu meric merira zéma pillitic héiyu naṅ meyec.

Aiṅ témuṅ 7.

⁶ Waṅu kua meme uṅa qété 7 témuṅginaguc ieneṅ témuṅ qewiṅ zé efiamugic.

⁷ Waṅu kua meme uṅa qété 1 iminéṅ témuṅa qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulangaia pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Waṅu ic zuṅ

haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Waḡu tatan qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸ Waḡu kua meme uḡa qété 2 inéḡ témuḡa hiyec. Hiyu iwawai mén baec boḡa yanda geric bélaḡaḡuc tanec imuhucyanéḡ konduḡiguc gilimimia waḡu konduḡ haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac waḡec.

⁹ Waḡu konduḡ qeriaiguc yaḡ kekecginaḡuc imi tuḡ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudacḡic konduḡ qahaiguc zéic sasala imi acguc tuḡ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézén qézénḡédacḡic.

¹⁰ Kua meme uḡa qété 3 inéḡ témuḡa hiyec. Hiyu widi yanda mén kifa yanda ésécnecc bélaḡaḡuc imi kurumeḡ igucnec mama doku téfara tuḡ haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tuḡ haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec.

¹¹ Waḡu widi imuac qara imi kumiḡ howura waḡu imuac niḡ doku haréwécnecc momacgucac séc imi howuc howuc wandaru doku howuc howuc iminéḡ mebirí énécmiyu ic embac sasala humucḡic.

¹² Waḡu kua meme uḡa qété 4 iminéḡ témuḡa hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc waḡu imuacnec momacguc zéma, maso gésiyu haréwéc waḡu imuacnec momacguc zéma, sikilu méndén énécmiyu tuḡa haréwéc waḡu imuacnec momacguc imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndénḡu haréwéc waḡu imuacnec momacguc asaha qahac waḡec, waḡu siḡi acguc haréwéc imuarunec momacguc asaha qahac waḡec.

¹³ Waḡu ni muḡuc hémma gezacnanéḡ nimba sawaiguc kuntac mén putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uḡa haréwéc mén témuḡinaḡuc imuac niḡ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéḡ hemac!

9

¹ Waḡu kua meme uḡa qété 5 inéḡ témuḡa hiyec. Hiyu neḡ hémba sikilu mén kurumeḡ igucnec tecgéma baeciguc mayec. Waḡu inéḡ mia uḡa biria ionac baec dumuḡa imuac wétéya mimiawac késa kerec.

² Waḡu inéḡ uḡa biria ionac baec dumuḡa imuac wézéra auyu imuacnec hofac siḡindéndénḡia yanda éréyec. Éréyu baec sésénḡ imuac hofac yanda niḡac kaiwe zéma sawanéḡ siḡidénḡéyec.

³ Waḡu hofac qeria igucnec zikoḡ eneḡ baec séḡḡaḡḡeḡ éréḡic. Waḡu ieneḡ baecac kuaḡkuaḡac kuha ésécnecc kuc buḡa yanda énécmimia.

⁴ Waḡu ieneḡ baeciguc ketekecqaḡ kiwiya téḡḡiḡ zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebirí énécmimu, néḡ ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebirí énécmimu niḡac zéénécc mimia waḡec.

⁵ Waḡu unugic humumu niḡac qahac, néḡ eḡ maso 5 kirc qiric waḡ énécmima qeḡzeḡ maḡzeḡ mihiḡi énécmima kecmu niḡ zézéya. Waḡu qeḡzeḡ maḡzeḡ imi mia kuaḡkuaḡ néḡ ic ménḡ kiyu nimmacac séc kuha imuhucya.

⁶ Waḡu nalé imuaru imi ic eneḡ humuwiḡ zé wamma zéwelectmu, néḡ imuac buḡa ménda énécmimia wammac. Waḡu humuc niḡac yaiwisisiḡ memu, néḡ humucnéḡ néḡḡac énécmimac.

7 Zikoŋ ionac tanecgina imi mia becosic yaréiguc kembijac zé yaréac iwawai megic iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinéŋ memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec.

8 Waŋu zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya ésécnec imuhucyanéŋ he énécmiyec. Waŋu zécgina imi laionac zéra ésécnec.

9 Waŋu tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aiŋnéŋ memeya ésécnec heyec. Waŋu qeŋŋaŋgina urumeŋa imi karisi becosic sasalanéŋ yaréiguc kembij zéma usuŋŋec keŋgic qacaŋzac hétéŋ imuac séc.

10 Waŋu zigina imi kuaŋkuaŋac zia ésécnec waiyaguc. Kuc buŋagina imi maso 5 séc ic embac mebiri énécmimuac séc.

11 Waŋu ionac muru miŋ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uŋa biria ionac baec dumuŋa imuac kua meme uŋaya. Qara Hebiraiio aciguc Abadon, Girik aciguc Apolion, neŋaŋ aciguc Kisikiyoŋ uŋa.

12 Kunta neinéŋ yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuacnec Momacguc imi hama keŋu tecgézac. Waŋu niŋzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

13 Waŋu kua meme uŋa qaté 6 iminéŋ témuŋ hiyec. Hiyu nimba zaki térya golinéŋ memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa méŋ hicŋiyu niŋi.

14 Hicŋima kua meme uŋa qaté 6 témuŋa késa naŋec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uŋa 4 qaté énécmiawac keczu imi hulac énécmigic.

15 Waŋu kua meme uŋa 4 hulac énécmiyu yawuŋ méŋ imuac maso méŋ imuac kaiwe méŋ imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducŋiyu baec séc ic embac méndéŋ énécmigic tuŋgina haréwéc waŋu imuacnec tuŋgina momacguc imi unuhumumu niŋac mézézéŋgé énécmimia.

16 Waŋu yaré ic tuŋŋinaguc becosiciguc tatak ionac qétégina 200 milion imuhuc zégic niŋi.

17 Uŋaiguc héhéŋa imuhucgeŋ becosic zéma ic imuac qahaiguc tacgic imi inicba tétéc saiwa imi alaŋa geric ésécnec pésicpésiha zéma qouc qouc zéma qaac qaac imuhucya héima kecgic. Waŋu becosic ionac orucgina imi laionac oruha ésécnec. Waŋu kuagina igucnec imi geric bélaŋa zéma hofac zéma salfa mayec.

18 Waŋu ionac kuagina igucnec geric bélaŋa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicŋiyec iminéŋ ic embac méndéŋ énécmiyu tuŋgina haréwéc waŋu imuacnec tuŋ momacguc imi unuhumudacgic.

19 Waŋu becosic ionac kuc buŋagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Waŋu zigina imi qaté mokoleŋ oruha ésécnec. Waŋu iminéŋ ic embac mebiri énécmiyec.

20 Waŋu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecgic ieneŋ haka biria méragananéŋ waŋgic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néŋ uŋa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aiŋ pésia me hoc me ichésa mema méragananéŋ memeya kicginanéŋ hémmuac séc qahac, gezaccinanéŋ nimbiŋac séc qahac, waŋu hénagananéŋ keŋha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecgic.

21 Waŋu ic unuhumugic imi zéma paŋge manira zéma kaisero zéma kowu meme haka imuacnec ewa melenŋ ménda waŋgic.

¹ Waḡu kua meme uḡa kuha yanda méḡnéḡ hosusunéḡ aturu amuma kurumeḡ igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asoḡ firic heyec. Waḡu iwac kic ségéria imi kaiwe ésécnec, waḡu héna héréra imi geric bélaḡa tandé lopioḡ tanec ésécnec.

² Waḡu mériaiguc kiwi limbi limbiḡa hutuhutuya komora méḡ késa kerec. Waḡu héna héiyanéḡ konduḡ qahaiguc, héna kanayanéḡ baeciguc tima naḡec.

³ Namma ac kucnec qacma laionnéḡ géréréc géanzac ésécnec qarec. Qaru nalé imuaru buḡ parandaḡ 7 ieneḡ momacnec qacḡic.

⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc omaḡ zé wamba kurumeḡ igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niḡi. Buḡ parandaḡ 7 ieneḡ zégic imi ménda oma hunuḡ mena eḡ taru.

⁵ Waḡu kua meme uḡa héḡi inéḡ konduḡ zéma baec tima naḡec inéḡ mia méra héiyanéḡ kurumeḡiguc meyacma yomuhuc zéyec;

⁶ Waḡu tetecḡia qahac kecma kurumeḡ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, konduḡ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczoḡ yanda zéhicḡiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horuḡia méḡ ménda hemac.

⁷ Kua meme uḡa qété 7 témuḡa himac nalé imuaru me imuaru deguc-dacmi Anutuac ac saḡa weleḡ qeḡe ichéra kua meme ic ionac muru énézéyec iminéḡ hélaḡuc wandacmac.

⁸ Waḡu kurumeḡ igucnec ac hicḡima nuac muru mayec ewa iminéḡnec muḡḡuc nézéma yomuhuc zéyec; Geḡ kemma konduḡ zéma baec tima naḡzac kua meme uḡa iwac mériaiguc kiwi limbi limbiḡa hutu hutuyawac hezac imi mewésémaḡ.

⁹ Imuhuc zéyu neḡ kua meme uḡa iwac muru kemma kiwi limbi limbiḡa komora imi néna zéma ézéwa kua meme uḡanéḡ mema nena guac tomeḡḡaiguc imi howuc howura wammac, néḡ guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésécnec siḡaḡuc wammac zéyec.

¹⁰ Imuhuc zéyu neḡ kua meme uḡa iwac méria igucnec kiwi limbi limbiḡa komora imi mema neyi. Newa kuanaiguc imi morombazecac doku ésécnec siḡaḡuc waḡec, néḡ hiḡḡacma nuac tomeḡḡaiguc imi howuraguc waḡec.

¹¹ Waḡu inéḡ yomuhuc nézéyec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawamaḡ hénia hénia zéma, acḡina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muḡḡuc andiawac ara énézéwésémaḡ.

11

Héipuc ic éréhéc.

¹ Waḡu uḡ kemaḡa tac ésécnec méḡ némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmuḡa téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepe qepési wanḡu ionac zaḡḡéḡina imi momacnec oloḡ énécmiḡa.

² Waḡu ocmuḡac ama sombeḡ imuac séha imi ménda olomma eḡ waina hemac. Ama sombeḡ imi mia ic enia ionac wai énécmimia. Imuac niḡac ieneḡ maso 42 imuac séc ama areḡa yanda imi eḡ tima keḡha wammu.

³ Waḡu ni héipuc ic éréhécna kuc buḡa érécmiwa iereḡ maleku sogawac buḡa héima ai meme 1260 imuac séc bianḡac ara énézému.

⁴ Iereḡ imi baec yomuac Miḡina Anutu iwac wésiaiguc nanaḡa oliwa ic éréhéc zéma kendol tataara éréhéc imi mia.

⁵ Ic méhñéñ méñ mebirí érécmimañ zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélañanéñ éréma hazéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méhñéñ mebirí érécmimañ zé wammac imi inéñ imuhuc humucac buña wammac.

⁶ Wañu ieren imi kuc buñagiraguc. Imuac bianjac ara zémanec kecmu naléya naléya imuaru imi kia ménda hamac niñ kurumenéñ hézicgéyoc. Wañu ac zéyic dokunéñ sac wammac niñ kuc buña he érécmizac. Wañu siñgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya hénia hénianéñ baec imi qemaoc.

⁷ Wañu ieren héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uña biriawac baec dumuña imuarunec yañ biria yanda iminéñ éréma yaré wañ érécmima iriyu humuac.

⁸ Humuyic qamocgira wai érécmigic ama arenja yandawac hénia yandaiguc hemaoc. Wañu ama imuac qara imi qeri uñawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miñ kewugiranéñ ama arenja yanda imuaru mia ic héngenja wéndaraiguc qegic humuyec.

⁹ Wañu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamañgina hénia hénia séc ic embac ienenéñ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méñac bakia kicginanéñ iricma kecmu kicsuanajiguc ménda téngé érécmimu niñac qetalimu.

¹⁰ Wañu kua meme ic ieren imi baecac ic embac ac geriwaguc wañ énécmima yéwéri miñicñi énécmiyoc. Hénia imuac niñac ierenéñ humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu.

¹¹ Wañu ai meme haréwéc zéma méñac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéñ hama iorac qerigiraiguc hiñgarec. Hiñgaru yacma hénagiranéñ tima nañoc. Wañu iricma nañgic ionac muru bac yandi yandi kuneñ yanda hicñi énécmiyec.

¹² Wañu kurumenéñ igucnec qaqaç kuneñ yanda iorac muru yomuhuc mayu niñoc, iri you éréyic. Wañu ierenéñ ac imi nimma hazéc hécgira ienenéñ iricmanec nañgic hosusuiguc kurumenju eñoc.

¹³ Eñic nalé idacmuaru mia nañ yanda meyec. Meyu ama arenja yanda méndéñ mimia 10 imuacnec momacguc iminéñ zéñgégyc. Wañu nañ mema heyec imuac suraiguc ic zañgégina 7,000 humugic. Wañu wai énécmimia ienenéñ bacgina yandi yu kurumenéñ miñina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéñ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécnéñ hama kenzaoc, néñ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵ Wañu kua meme uña qété 7 inéñ témuña hiyec. Hiyu kurumenéñ ac ewa yanda sasala hicñima yomuhuc zéyec. Baecac héngalenéñ ama arenja yanda imi Miñ Kewunina Kristoac héngalenéñ ama arenja yanda wammac. Wañu inéñ nalé ttecgia qahac galengéma kecmu emma kecmac.

¹⁶ Wañu qeriawac galeñ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu taticiguc tacgic ienenéñ simiñ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic.

¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miñ Kewunina Anutu, kecnecac keczañ, medac medac wandac wandac miñina geñgaoc, kuc yanda késama ic kewu wañ nénécmianzañ.

¹⁸ Baera baera ic enéñ qeri geric wañgénzu. Imuac guac qeri gericgawac buña hazac. Humuc ic niñgési énécmima welenéñ qeçe ic, kua meme ichécga zéma ic embac téréya zéma tosara guac qaçgawac eeya héimianzu, kuneñ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzu imi mebirí énécmiwésémañ imuac naléya hazac.

¹⁹ Waṅu kurumenḡiguc Anutuac ocmuṅ aṅgéyu Anutuac sisipac ac imuac katapanéṅ ocmuṅ qeriaiguc winiṅu hiçṅiyec. Waṅu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buṅ parandanṅ zéma naṅ zéma komboc luhuc selia qeyec.

12

Embac zéma mazuaṅ.

¹ Waṅu kurumenḡiguc sésécac haka kuneṅ yanda yomuhuc hiçṅiyec, embac méḡnéṅ kaiwe maleku ésécnec héima naṅec. Waṅu hénaya bawaiḡuc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec.

² Waṅu embac iminéṅ hériyaguc waṅu, merac memac niṅ azi kiyu, yaiwisisiṅ wamma tarec.

³ Imuhuc waṅu sésécac haka méḡ kurumenḡ igucnec hiçṅiyec. Niṅzu, mazuaṅ yanda pésia méḡ heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keṅec.

⁴ Waṅu zianéṅ kurumenḡiguc sikilu tuṅ haréwéc igucnec tuṅ momacḡuc héréwa baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaṅ zé wawaṅa iwac wésiaiguc merac meyu qéçgémaṅ zé nimma tarec.

⁵ Waṅu embac imi naṅawac meyec. Waṅu naṅa imi kecmac aiṅ kewuac aiṅ tacnéṅ baera baera galeṅḡ énéçmimac niṅ zé mímia. Waṅu naṅa imi Anutu zéma iwac ic kewu tatac imuac wésiaiguc wagicma eṅec.

⁶ Waṅu embac imi baec kéra kérésiaiguc néḡḡacma keṅec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héḡḡaleṅ wammimu niṅ Anutunéṅ duṅ tata ra méḡ bianaç buṅa mihiçṅi miyu heyec.

Kua meme uṅa Mikaelnéḡ mazuaṅ nesimiyu keṅec.

⁷ Waṅu kurumenḡiguc yaré téma hiçṅiyec, kua meme uṅa Mikael zéma kua meme uṅahéra ieneṅ mazuaṅaç hazéc wamma yaré waṅḡic mazuaṅ zéma kua meme uṅahéra ieneṅ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic.

⁸ Waṅu mazuaṅ zéma ieneṅ kawali ménda wamma maunudarec. Waṅu kurumenḡiguc titiṅa méḡ ménda he énéçmiyec.

⁹ Waṅu mazuaṅ yanda nesimigic néḡḡacma mayec. Mazuaṅ imi mokoleṅ wahala kuwi zéma Biria miṅjina zémimia imi mia. Inéḡ kurumenḡ bawaiḡuc keczu imi moczoṅ ikoc waṅ énéçmianzac. Waṅu nesimiyu baeciguc mayec. Waṅu kua meme uṅahéra imi acḡuc wamacnec nesi énéçmigic madacḡic.

¹⁰ Waṅu kurumenḡiguc ac ewa yanda méḡ yomuhuc hiçṅiyu niṅi; Dac muna héçnina ionac hazéc ac mihiçṅima Anutuaru siṅi kaiwe séc aciguc onopocaneç imi qegiligic mayec. Imuac niṅaç deguc neṅaṅ Anutuninawac aṅḡéṅ titi zéma kuc zéma héḡḡaleṅ ama areṅa yandaya zéma iwac Kristoy-awac kuc buṅanéḡ hiçṅi hazac.

¹¹ Waṅu dac muna héçnina ieneṅ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéṅ hazéc imi ogicḡic. Ieneṅ imi humucac déçyaguc kereṅḡic, néḡ kekeçḡinawac ewa éréhéç ménda waṅḡic.

¹² Imuac niṅaç, kurumenḡ zéma imuaru kekeçḡinaguc kecaṅzu ini, séḡiséḡi waṅḡic! Waṅu Biria miṅjinanéḡ eṅeya naléya imi hotoṅa wanzac imi niṅteḡicma qeri biric kuneṅ yanda nimma mayec. Imuac niṅaç baec zéma konduṅ imuaru imi yéwéri hemac.

¹³ Waṅu mazuaṅ imi baeciguc nesimimia waṅec imi héṅteḡicma embac naṅawac meyec imi qenesi wammiyec.

14 Waŋu embac imi kunta nei kunerŋ yandawac qerŋerŋ hérera mimia waŋec. Imuac niŋac inérŋ mazuaŋac héŋacya mema hia néŋgacma putitima keŋec. Kemma baec kéra kérésiaiguc imuaru nalé éréhécnérŋ mérŋ zéma bakia imuac sécdac héŋgalerŋ waŋ mimiawac kerec.

15 Waŋu mokolerŋ imi dokunerŋ embac imi késama kemmac niŋac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec.

16 Waŋu baecnérŋ embacwac méra mima kuaya aŋgéma doku mazuaŋerŋerŋ lonjec imi qéccgédaec.

17 Waŋu mazuaŋ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimmima lilinŋéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niŋtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aŋgétima kecaŋgic iniguc yaré qemaŋ zéma

18 konduŋ sakasaciguc naŋec.*

13

1 Waŋu ni hémba konduŋ qeria igucnec yaŋ biria mérŋerŋ éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waŋu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keŋec. Waŋu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiri waŋ mimianérŋ hema keŋec.

2 Yaŋ zéraguc héŋi imuac tanera imi pusi kunerŋ yanda leopad yaŋ ésécnec, héna méria imi hasérŋ yaŋ bea imuac méria ésécnec, waŋu kuaya imi hasérŋ yaŋ laion kuaya ésécnec, waŋu mazuaŋ iminérŋ eŋeya kuha zéma ic kewu tatacya zéma qac buŋa imi yaŋ biria iwac waimiyec.

3 Waŋu hémba yaŋ imuac oruha mérŋ imi hézérŋ hézérŋgia humumia ésécnec hemiyec. Waŋu wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec séc ic enerŋ yaŋ imuac hémma welicgéma méndacmigic.

4 Waŋu mazuaŋ iminérŋ yaŋ imuac ic kewuac qac buŋa miyec. Imuac niŋac ic embac ienerŋ yaŋ imuac mepé qepési wammima yomuhuc zégic; Mérénérŋ yaŋ imuhucyawac séc? Mérénérŋ i guc efima yaré qemacac séc?

5 Waŋu yaŋ imi séwi eŋerŋawac ackuažéc zéma mematitiac ackuažéc zémacac niŋ kuaya biria haimimia waŋec. Waŋu maso 42 imuac séc ai mema kecmac niŋ kuc buŋa qemimia waŋec.

6 Waŋu yaŋ iminérŋ kuaya aŋgéma Anutu zébiri wammima qac buŋaya zéma iwac ocmuŋa zéma tosara kurumenŋiguc keczu imi momacnec zébiri qébiri waŋ énécmiyec.

7 Waŋu ic embac téréya hazéc waŋ énécmima yaré qema onogicmac niŋac ic kewuac buŋa qemimia waŋec. Waŋu séwigina hénia hénia zéma baera baera ic embac zéma acgina hénia hénia zéma baera baera imi kewu waŋ énécmimac niŋ kuc buŋa qemimia waŋec.

8 Waŋu rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumenŋ zéhicŋiyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecaŋzu imi enerŋ moczoŋ yaŋ biria imi mepési migic.

9 Mérŋerŋ mérŋ gezawagucnérŋ ac yomi nimmac.

10 Hésa amawac buŋa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buŋa imi sounérŋ héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ienerŋ ninzérŋ ninzérŋinaiguc selianec naŋ selimuac hezac.*

* **12:18:** Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kemaŋa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kemaŋa 18 imi héla qahac eŋ hezac. * **13:10:** Girik aciguc; Ic embac téréya ionac ninzérŋ ninzérŋgina zéma nanan seli imi imuaru mia hezac.

11 Wañu baec qeria igucnec yañ biria méñ éréyec. Éréyu hémba rama merawa ésécnec iliha éréhéc heyec, néñ ara imi mazuañ mokoleñ ésécnec zéyec.

12 Wañu yañ iminéñ yañ walac éréyec iwac kuc buña sécyá imi iwac kiwaiguc haisésécyá wañec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kekera énézéyu becneç yañ walac hicñjima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiñ héimigic.

13 Wañu inéñ haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumeñ igucnec geric bélaña baeciguc maanzac.

14 Haka méréra imuhucya memac niñ kuc mimia wañec. Wañu yañ walac hicñjyec iwac kiwaiguc haka imuhucya mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénécmima wiziya sounéñ héihéiya imi misiriyu qéliyec yañ biria iwac baniaraya memu zéma énézéyec.

15 Wañu kuc buña qemimia wañec imuac niñ yañac ireha imi kekecyá haimiyu baniaraya iminéñ ac momacnec hia zéyec. Zéma ic embac tosara yañ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumuac zétecgéyec.

16 Wañu inéñ ic embac moczoñ yanda, ic kuneñ me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miñsuc kekeç me welen qeçe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai énéécmimia wammac niñ zéyec.

17 Wañu asé kiwiya imi qahac wañu méñnéñ méñ soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac wañec. Asé kiwi imi mia yañ imuac qara me qara imuac qétéya.

18 Niñtegic qinñtegic ac imi yomuhuc, Ic méñ niniña asac asaria hemizac inéñ yañ imuac qétéya olomma niñasarimac. Qété imi mia ic méñac qétéya 666.

14

Rama zéma ic 144,000.

1 Wañu neñ hémba rama merawa imi Zion baec boñaiguc nañec. Wañu i guc ic 144,000 moacnec nañgic. Wañu pakaginaiguc rama merawa iwac qara zéma mañgocyawac qara ogic heyec.

2 Wañu kurumeñ igucnec ac ewa méñ hicñjiyu niñi. Nimba doku duduy yandawac hétéñ imuhucya zéma buñ parandañ ésécnec wañec. Wañu nimba ac ewa imi legic héihéi ic eneñ gita kulele héré qegic qacanzac ésécnec.

3 Ieneñ imi ic kewu tatac zéma yañ kekecginaiguc 4 zéma qeriwac galeñ ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Wañu legic imi ic tosara niñareñgéma héimuac séc qahac wañec, néñ 144,000 baec igucnec doegina meénécmimia ieneñ sac imuhuc wammucac séc wañec.

4 Ieneñ mia embac iniguc momacnec ménda mebiri amuma qeri qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanéñ dimia me dimia keñu séc méndac mima keñañgic. Wañu ic embac suggina igucnec boñhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac héla gocmia walac walac wañgic.

5 Wañu kuaginaiguc ikoc ac méñ ménda hicñjiyu niñgic, néñ képésic solañ kecgic.

Kua meme uñawac gezac qézéñ ac.

⁶ Waṅu kua meme uṅa méṅnḗṅ kurumeṅ sawaya imuac suraiguc putitima keṅu héṅi. Inéṅ mia baec séc ic embac, séwi tanecgina héṅia héṅia zéma ac ewagina héṅia héṅia zéma gawamaṅgina héṅia héṅia ionac mia buṅa suruc hiabia hehe selia énézémaṅ zé késa kerec.

⁷ Inéṅ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Zétecgé tecgé naléya imi ducṅima hazac imuac niṅ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic eṅu. Inéṅ kurumeṅ zéma baec, konduṅ zéma doku kiwa sasala mihiṅi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keṅu andiaiguc kua meme uṅa méṅ méndac mima keṅec qétéya éréhécnḗṅ yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama areṅa yanda Babilon! Ama iminéṅ mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri geriac waiṅ doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Waṅu andiaiguc kua meme uṅa méṅ qétéya haréwécṅéṅ méndacma kemma kuneṅ yanda qacma yomuhuc zéyec; Méṅnḗṅ méṅ yaṅ biria me iwac baniarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi

¹⁰ I acguc Anutuac qeri biriawac waiṅ selia imi nemac. Waṅu waiṅ selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocgé énécmimia. Ieneṅ imi kua meme uṅahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélaṅa zéma salfanéṅ qenzeṅ manzeṅ mihiṅi énécmimia wammac.

¹¹ Waṅu qenzeṅ manzeṅ imuac hofacnéṅ nalé tetcgia qahac éréma emmac. Méṅnḗṅ méṅ yaṅ biria zéma imuac baniarayawac mepé qepési wammu imi zéma méṅnḗṅ qarawac asé kiwiya memac ionac imi siṅi kaiwe séc tachiahiaru méṅ ménda hé énécmimac.

¹² Imuac mia ic embac téréya eneṅ réwériiguc naṅselima kecaṅzu. Ieneṅ mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru ninzéṅ ninzéṅgina hezac imi selianec késama kecaṅzu.

¹³ Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa méṅ yomuhuc mayu niṅi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec héṅima Miṅ Kewuninawac qeriaiguc humumu ieneṅ mériaṅginaguc. Imuhuc zéyu uṅa téréyanḗṅ yomuhuc zéyec; Hélacnec! wawaṅ memegina imuac hélanḗṅ méndac énécmimac imuac niṅ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

Baeciguc héla memaac nalé hayec.

¹⁴ Waṅu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc méṅ icac naṅa ésécnecnḗṅ tarec. Waṅu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinḗṅ memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miṅgaṅ qizilicyaguc imuac késama tarec.

¹⁵ Waṅu ocmuṅ igucnec kua meme uṅa méṅnḗṅ mama méṅ hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miṅgaṅ miṅgaṅgianḗṅ héima tocgowésémaṅ. Héla gocmia imi moczoṅ waziwaziya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducṅizac.

¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inéṅ souya miṅgaṅ miṅgaṅagucnéṅ giliyu keṅha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi togo énécmimia wandarec.

¹⁷ Waṅu kua meme uṅa méṅnḗṅ ocmuṅ kurumeṅiguc tarec imuacnec mayec. Waṅu i imuhucyanec souya zéra miṅgaṅ qizilicyaguc késa kerec.

¹⁸ Waṅu kua meme uṅa méṅ geriac galaṅa keczac inéṅ zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miṅgaṅa zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiṅ gocmia imi qaodaczac imuac niṅac gi

souga zéra minḡaḡa qizilicyaguc iminén baeciguc waiḡ héla gocmia hezac imi héima tocgéna.

¹⁹ Zéyu kua meme uḡa iminén souya héiyu keḡha waḡu baeciguc waiḡ gocmia kanzaḡaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiḡ tizi qizizayawac titiḡa kuney yanda imuac qeriaiguc giliyu hiḡgadarec.

²⁰ Waḡu waiḡ tizi qizizayawac titiḡa yanda imi ama yanda imuac séḡḡaḡeḡiḡic taru tiziqizizaguc titiḡa yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéḡa imuac horua héḡeḡa imi éréma becosic déméḡḡinawac séciguc heyec. Waḡu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécḡéma keḡec.

15

Kua meme uḡa eney yéwéri 7 késama naḡḡic.

¹ Waḡu kurumeḡiḡic sésécac haka kuney yanda welic welicḡia méḡ hiḡḡiyu héḡi. Kua meme uḡa 7 ieneḡ yéwéri zérabéraguc 7 késama naḡḡic. Anutuac yéwéri zérabéraguc iminén hiḡḡidaru moczoḡ tegémac imuac niḡac yéwéri iminén teteḡḡiawac buḡa wanzac.

² Waḡu muḡḡuc hémba konduḡ méḡ kiruḡnéḡ memeya ésécneḡnéḡ geric bélaḡḡuc mesoho sohoḡawac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yaḡ biria zéma iwac baniaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoḡ héḡara mema ogicdacḡic ieneḡ mia konduḡ kiruḡnéḡ memeya ésécnec imuac élélahaiḡuc Anutuac gita kulele imi késama naḡḡic.

³ Namma Anutuac welen qeḡe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miḡ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miḡjina, geḡ ai eḡeḡa zéma welic welicḡia meanzaḡ. Baera baerawac ic kewu zéma Miḡ Kewu keczaḡ guac héna imi solaḡa zéma hélaḡnec.

⁴ Miḡ Kewunina, mérénéḡ qaḡḡawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacḡuc sac téréya. Guac wawaḡ meme solaḡa imi hiḡḡiteḡiczaḡ imuac baera baera ic embac ieneḡ hama wéséḡaiḡuc mepési gémmu.

⁵ Waḡu haka imi tegéyu hémba kurumeḡiḡic héipuc acac hali ocmuḡ imuac naguya aḡḡéyec.

⁶ Aḡḡéyu kua meme uḡa qété 7 yéwéri 7 késama naḡḡic ieneḡ ocmuḡ igucnec magic. Ieneḡ imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagía líneḡ malekunéḡ memeya imi héima kecḡic. Waḡu tétéḡḡinaiguc rikunḡ maḡkeḡela golinéḡ memeya imi zikima naḡḡic.

⁷ Waḡu yaḡ kekeḡḡinaguc 4 naḡḡic ionarunec méḡnéḡ sokoc 7 golinéḡ memeya Anutu kekeḡ hémbénaḡa miḡjina iwac qeri birianéḡ sécḡéma kuaya qema heyec imi kua meme uḡa 7 ionac énécmiyec.

⁸ Waḡu Anutuac edamuya zéma kuhanéḡ waḡu ocmuḡ qeriaiguc hofac hiḡḡjima kuaya qedarec. Waḡu kua meme uḡa 7 ionac yéwéri zérabéraguc 7 imi ménda tegéyunc méḡnéḡ méḡ ocmuḡ qeriaiguc emmacac séc qahac waḡec.

16

*Zéic Anutuac qeri gericyanéḡ
kuaya qema heheya.*

1 Waṅu ocmuṅ qeria igucnec ac ewa kuney yandanéṅ mama kua meme uṅa 7 yomuhuc énézéyu niṅi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocgéic.

2 Waṅu kua meme uṅa qétéya momacguc inéṅ kemma zéicya baeciguc qocgéyu wizi biria geriwaḡucnéṅ ic embac yaṅ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwiginaiḡuc hicṅiyec.

3 Waṅu kua meme uṅa qétéya éréhéc inéṅ zéicya kondunḡuc qocgéyu kondunḡu imi focdac ic humumia ionac sac ésécnec waṅec. Waṅu kondunḡuc lambéc zéma iwawai kekecginaguc imi moczoṅ humudacḡic.

4 Waṅu kua meme uṅa qétéya haréwéc inéṅ zéicya doku téfara zéma doku kiwaḡuc qocgéyu sac wandarec.

5 Waṅu kua meme uṅa doku aṅḡétima kerec inéṅ yomuhuc zéyu niṅi, becaru kecnec keczaṅ, o téréya miṅina, imuhuc zétecgé énécmizaṅ imuac niṅac gi imi solanḡ dindinḡa wanzaṅ.

6 Ieneṅ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niṅ sac gumu énécmina imuac nimba hakagina waṅḡic imuac bakia mezu.

7 Waṅu neṅ nimba zaki téréyanéṅ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélaḡnec! Anutu Miṅ Kewunina medac medac wandac wandac miṅina guac gésigési aiga imi hélaḡnec zéma solanḡa wanzac.

8 Waṅu kua meme uṅa qétéya 4 inéṅ zéicya imi kaiweiguc qocgéyu geric bélaṅanéṅ ic embac kasonḡi énécmimac niṅ waimimia waṅec.

9 Waṅu geriwa kuney yandanéṅ ic embac kasonḡi énécmiyec. Waṅu yéwéri zérabéraguc imi mihiḡni énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

10 Waṅu kua meme uṅa qétéya 5 inéṅ zéicya imi yaṅ biria iwac ic kewu tataraiḡuc qocgéyu iwac héḡgaleṅ ama areṅa yanda imi focdac siṅidéḡḡéyu ic embac ieneṅ qenzenḡ manzenḡ qema ezelaṅgina kigic.

11 Waṅu wizi némbéḡgina zéma imuac geriwa niṅac Anutu kurumenḡ miṅina zébirimima wawaṅ memegina imi kilenḡ ménda melenḡic.

12 Waṅu kua meme uṅa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hénaḡina mihiḡnima zéréṅ qéréṅ wandacmaṅ zé zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicgédaḡec.

13 Waṅu ni hémba mazuaṅ mokoleṅ kuaya igucnec zéma yaṅ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uṅa biria haréwéc taṅa tanec ésécnéṅ éréḡic.

14 Imi mia kuwic uṅagina. Ieneṅ imi medac medac wandac wandac miṅina Anutu iwac nalé yandaḡuc yaré qewiṅ zé zéréṅ qéréṅ wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma tocgo énécmigic.

15 Niṅzu neṅ kowu nene ésécnec hamaṅ. Méḡnéṅ méḡ kic qeli kecma eṅeya séwi usuya galeḡḡéma katanec ménda keṅha wamma eṅeya gamuya ménda hicṅiteḡicmac imi mériaṅaḡuc wammac.

16 Waṅu uṅa biria haréwéc ieneṅ baec méḡ qara Hebiraio aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutulaḡgé énécmidaḡic.

17 Waṅu kua meme uṅa qétéya 7 inéṅ zéicya imi sawa géléléyaḡuc qocgéyu mayec. Mayu ocmuṅ ic kewu tatac imuarunec ac ewa kuney yanda méḡnéṅ yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzac!

18 Waṅu pilitic zéma buṅ parandaṅ zéma ac hétéṅ hicṅiyec. Waṅu naṅ kuneṅ yanda ménṅ hicṅiyec. Naṅ imuhucya imi baeciguc ic embac hicṅima kecgicac éréma deguc ménṅ ménda hicṅiyec.

19 Waṅu ama areṅa yanda deminṅ seliaguc imi téma haréwéc waṅec. Waṅu baec séc ic ionac ama areṅa yanda imi moczoṅ bororoṅgéma madarec. Waṅu Anutunéh Babilon ama areṅa yandawac tacyachéra imuhuc niṅqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waṅ doku sokoc imi qocgé énécmiyec.

20 Waṅu konduṅ baec komoc komoc imi néṅgacma saṅgidacgic baec boṅa moczoṅ hocénécmimia waṅec.

21 Waṅu kurumeṅ igucnec komboc saṅgeṅa 40 kilo imuhucya imuhucyanéh ic embac ionac qacginaiguc mayec. Mayu yéwéri kuneṅ yanda bac yandi yandiaguc mihicṅi énécmiyu ic embac ieneṅ Anutu zébiri qébiri wammigic.

17

Kaisero embac garata zéma yaṅ biria.

1 Waṅu kua meme uṅa 7 zéic késa naṅgic ionarunec ménṅéṅ nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana héna yanda embac qac buṅa yandayaguc doku kuneṅ yanda yandaiguc tacanzac imi kitiwa dímuṅhucya hicṅimimac imi gézéwa hémbésémaṅ.

2 Baec séc ic kewu ieneṅ i guc kaisero waṅamuazṅu. Waṅu ic embac baeciguc kecaṅzu ieneṅ iwarunec mia kaiseroac waṅ doku negic ewa soho waṅ énécmiyu kecṅu.

3 Imuhuc nézéma uṅa téréyanéh nuagicma baec kéra kérésiaiguc keṅec. Waṅu imuaru hémba embac ménṅ yaṅ biria pésia ménac qahaiguc tarec. Waṅu yaṅ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiaṅwac qac kiwi hénia hénia sécgédacma heyec. Waṅu yaṅ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec.

4 Waṅu embac imi séwi usuya qoucqoucya zéma péscipésiha meamuma kerec. Waṅu goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéṅ mezeric amuyec. Waṅu mériaiguc sokoc ménṅ golinéh memeya késama naṅec. Waṅu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloṅa zéma kaiseroac haka qakolayaguc imi sécgéma heyec.

5 Waṅu pakayaiguc qara saṅa yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloṅawac neṅgocgina.

6 Waṅu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacgina nekecma ewa sohosoho waṅec. Waṅu neṅ hémma kuneṅ yanda welicgéyi.

7 Waṅu kua meme uṅanéṅ némac niṅac imuhuc kuneṅ yanda welicgézaṅ? zéma nézéyec. Neṅ embac imuac haihakaya saṅa zéma yaṅ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminéṅ tacma nesianzac iorac héniaṅgira gézéwa nimbésémaṅ.

8 Gi yaṅ biria hénzaṅ imi becaru kerec, néṅ deguc ménda keczac. Waṅu bianṅuc uṅa biria ionac baec dumuṅa imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiṅgacma biridacmac. Waṅu yaṅ biria imi bec kerec, néṅ deguc ménda kecma bianṅuc liliṅgéma hamac. Imuac niṅac hicṅi énécmimac nalé imuaru imi baec kurumeṅ hicṅiyec imuarunec éréma deguc baeciguc kekera, kekecac kiwiiguc qacgina ménda ooyawac hezac, ieneṅ imuac hémma welicgému.

⁹ Ewa qeri niṅtegic qinṅtegicyagucnéṅ ac yomi niṅasarimac. Oruha 7 imi baec boṅa 7 embacnéṅ tarec imi zéma ic kewu 7 wanṅu.

¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac waṅṅic ménṅ deguc keczac. Waṅṅu ménṅ imi ménda hazacnec. Waṅṅu hamac imi nalé hotoṅadac kecmacac hezac.

¹¹ Yaṅ bec kerec, néṅ deguc qahac wanṅzac imi ic kewu 7 ionac arenṅiguc toroqema qétéya 8 wammac. Waṅṅu inéṅ humucac geric siaiguc hiṅṅacmac.

¹² Waṅṅu iliha 10 héṅzaṅ imi ic kewu 10. Waṅṅu ieneṅ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néṅ yaṅ biria i guc qéhéréṅgéma kecgic nalé hotoṅa dac ic kewu ésécnec kuc buṅa qeénécmimia wammac.

¹³ Ieneṅ imi ewa siṅ momacnec wamma eṅaṅ kuc buṅagina zéma ic kewuac qac buṅa imi yaṅ biria iwac mia waimidacmu.

¹⁴ Waṅṅu ieneṅ rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Waṅṅu rama merawa imi miṅ onac miṅgina zéma ic kewu onac ic kewu keczac imuac yaréiguc onogicdacmac. Waṅṅu héhihére énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra keṅhéi hahéigina qahac imi eneṅ i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uṅanéṅ toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénnec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuṅa tuṅa zéma héṅgaleṅ amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanṅu imi eneṅ mia.

¹⁶ Waṅṅu iliha 10 héṅnec ieneṅ zéma yaṅ biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebiru mima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu.

¹⁷ Waṅṅu Anutunéṅ eṅeya ewa siṅa heyec séc medacmaṅ zé ewa qeriginaiguc ninṅ ménṅ mihični énécmiyu ewa momac wamma eṅaṅ héṅgaleṅ ama areṅa yandagina imi yaṅ biria iwac waimigic. Waṅṅu imuhuc wammanec kecgic Anutuac ackuaazéc imi hélaguc wandacmac.

¹⁸ Waṅṅu embac héṅnec imi mia ama areṅa yanda, baecac ic kewu héṅgaleṅ waṅ énécmianzac imi mia.

18

Babilon ama areṅa yanda imi kisikiyoy mihičniyec.

¹ Imuhuc zéyu tegéyu ni hémba kua meme uṅa ménṅ kuc buṅa yandayagucnéṅ kurumeṅ igucnec mayec. Waṅṅu iwac edamuyanéṅ baec qetagalidarec.

² Inéṅ ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama areṅa kuneṅ yanda yanda Babilon! Kuwic onac duṅ tatac zéma uṅa biria hénia héniaiwac tocgotogo ama zéma nei biria ewa lolonṅa ionac aségina wanṅac.

³ Hénia imi yomuhuc, héṅgaleṅ amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohogoho sohoya wanṅu. Waṅṅu baecac ic kewu eneṅ i guc kaisero haka waṅṅic. Waṅṅu baec séc nénnagémba ic ieneṅ imuhucyanec mezeric qezericac kuhanéṅ kecma kecec imuac kuha niṅac yandima soukiwa ginaguc waṅṅic.

⁴ Waṅṅu kurumeṅ igucnec ac ewa ménṅ yomuhuc mayu niṅi; Ic embac héncna ini embac iwarunec mama iwac képésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéraguc imi momacnec ménda memu.

⁵ Némac niṅ képésicya imi qaudumuru héima eṅkecma kurumeṅ osizac. Waṅṅu Anutunéṅ képésicya imi niṅqelima keczac.

⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaṅ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waṅu melej migic. Waṅu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelecgéma énécmiyec imi séc méṅ toroqema melejmgic.

⁷ Zézé bipi waṅamuma mezeric waṅamuma kerec imuac imuhucyanec qeṅzeṅ manzeṅ zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niṅ inéṅ ewa qeriaḡuc yomuhuc zéanzac, ni embac garata wamma héṅgaleṅ waṅ énécmianzua, ni malé qahac, waṅu ewa howuc méṅ ménda mihicṅimanṅ.

⁸ Imuac niṅ ai meme momacguc imuac qeriaḡuc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiāc yanda zéma, béti yanda imuhucyanéṅ hicṅimimac. Iwac tasé kuku miṅjina imi medac medac, wandac wandac miṅjina Anutu, imuac niṅac embac imi geric bélaṅaḡuc giliyu zedacmac.

⁹ Waṅu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kegcic imi eneṅ gericnéṅ embac imi oyu imuac hofacya eṅu hémma iwac niṅac zésiāc wammu.

¹⁰ Waṅu qeṅzeṅ manzeṅa hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niṅ kitiwaga yéwéria focdac hicṅigénzac.

¹¹ Méṅnéṅ méṅ hinacya boṅ ménda meanzac imuac niṅac baecac nénnagémba ic ieneṅ embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic.

¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembili boṅa yanda zéma péḷ hoc boṅa eṅeṅa zéma lineṅ maleku solaṅa zéma iwawai qouc qoucḡia zéma maleku hézéṅ usianéṅ memeya kambij hésiānéṅ memeya zéma maleku péscipésiha zéma ichésa héméṅa hiabiḡuc hénia hénia zéma iwawai eli-fante zuṅanéṅ memeya zéma méra kiwi ichésa boṅa eṅeṅaḡucnéṅ memeya hénia hénia zéma aiṅ qaora zéma, aiṅ zéma mamboli hoc

¹³ Waṅu méséki ic séwéla, iwawai asélaṅaḡuc, kufanṅ, haléc héméṅaḡuc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, paḷi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becotic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uṅa.

¹⁴ Waṅu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia imuac me imuac guac uṅaganéṅ siṅa nimma hoc hoc ai meanṅec imi moczoṅ guac murunec néṅḡacma kendacḡic. Iwawai saméṅ bipiyaguc hegéṅḡeṅa zéma iwawai mezeric qezeriraguc imi moczoṅ sohodacḡic. Imuhucya imi méndagucnec mihicṅimu.

¹⁵ Babilon niṅac soukiwa mihicṅianḡic nénnagémba ic hinac imuhucyawac miṅjina ieneṅ qeṅzeṅ manzeṅ imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanzu.

¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi lineṅ maleku hiabia zéma maleku qouc qoucḡia zéma pési pésiyanéṅ mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma péḷ hocnéṅ mezeric amuma kekera.

¹⁷ Hinac yanda imuhucyanéṅ fuknec qahac wandaczac.

Zéic miṅjina zéma zéiciguc kondunṅ séc keṅkeṅ haha waṅaṅḡic ic kian eneṅ zéma zéic imuac ai ic zéma kondunḡic ai meanḡic ieneṅ lakec naṅḡic.

¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éréyu hémma qacma zézu, Ewa biric, némac ama kuney yandanéṅ imuac séc waṅec me?

¹⁹ Imuhuc zéma orucginaḡuc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiācma zéḡic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, kondunḡic zéic

miṅjina ienen guac iwawai eeyagucnéḡ soukiwagina mihicṅjanḡic, néḡ ama arenḡa yanda imi fuknec qahac wandaczac.

²⁰ Waṅu Anutunéḡ hénaorinḡ héra ionac zéwelecgina niḡénécmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niḡac kurumeḡ zéma ic embac téréya zéma Yesuac Méliméli ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi waṅḡic!

²¹ Ac imuhuc hicṅjiyu kua meme uḡa selia méḡnéḡ zamanziḡ yanda hilaḡa méḡ meyacma kondunḡiguc giliyu hiṅḡarec. Hiṅḡaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiṅḡaru mihicṅjimuac séc qahac wammac.

²² Waṅu gita qeḡe ic zéma legic héihéi ic zéma kuḡa qeḡe ic zéma témunḡ qeḡe ic ionac hétéḡ imi suginaiguc muṅḡuc ménda hicṅjiyu nimmu. Waṅu méra kiwi meme ic ionac nénnagémba haka imi acguc muṅḡuc ménda hémmu. Waṅu iwawai hézé hézézayawac zamanziḡ hoc yanda imuac hétéḡ acguc muṅḡuc ménda hicṅjiyu nimmu.

²³ Lambe asahanéḡ guaru muṅḡuc ménda asarimac. Waṅu eu ininḡ buḡa qeḡe ionac ewa hétéḡnéḡ guac muru muṅḡuc ménda hicṅjiyu nimmu. Nénnagémba ichécḡa imi baera baera ic eḡeḡa imi eneḡ mianéḡ, suḡa meme acganéḡ baec séc ic embac qerigina mesohoyec.

²⁴ Waṅu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoḡ yanda ionac sacḡinanéḡ ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

19

Kurumeḡiguc zéze ségiségi hicṅjiyu héḡi.

¹ Waṅu imuac andiaiguc nimba kurumeḡiguc ic embac tunḡ yanda ionac ewa hétéḡ yanda ésécnecnéḡ hicṅjima yomuhuc zégic; Haleluya Anutunina mepésini! Anḡéḡ titi zéma edamu zéma kuc yandanéḡ Anutunina guaru hezac.

² Hénia imi mia iwac niḡgésigési ai imi hélanec zéma solanḡ dindiḡa wanzac. Kaiseroac hakanéḡ baec mebiriyec sero embac garata imi niḡgésuma eḡeya welenḡ qeḡe ichéra ionac sacḡinawac zégési énécmimac.

³ Muṅḡuc yomuhuc zégic; Haleluya! Waṅu ama yanda imuac hofacnéḡ nalé teteḡcia qahac emmanec nanḡazac.

⁴ Waṅu qeriaawac galenḡ 24 zéma yanḡ kekecginaguc 4 ienenḡ ic kewu tatac imuaru tarec Anutu i siminḡ héimima mepésimima zégic; Hélaḡnec, Haleluya!

⁵ Waṅu ic kewu tatac imuarunec ewa hétéḡ méḡ hicṅjima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welenḡ qeḡeḡéra moczoḡ ini zéma, kunenḡ me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoḡ Anutu mepésimigic.

⁶ Waṅu muṅḡuc ic embac tunḡ yanda ionac ewa hétéḡ ésécnec zéma doku dundunḡ yandawac hétéḡ ésécnec zéma buḡ parandanḡ yanda ésécnecnéḡ hicṅjima yomuhuc qacma zégic niḡi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miḡ Kewunina neḡanḡ Anutunéḡ ninicgalenḡ waḡ nénécmianzac.

⁷ Rama merawa imuac zammaréḡ meme naléya ducḡiyu ininḡ buḡaya gemimianéḡ zéréḡ qeréḡ waḡ amudaczac. Imuac niḡ neḡanḡ ségiségi wamma edamuya héimiwiḡ.

⁸ Embac imi mia linenḡ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeḡecnec imuhucya héimac niḡ haimiyec. Waṅu maleku linenḡ hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawaḡ meme solanḡ dindiḡa imi mia.

⁹ Waṅu kua meme uṅanéh nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammaréh hai ségiségi iguc héihéré énécmimia imi mérianḡ ginaguc. Waṅu muṅguc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélacnec zéyec.

¹⁰ Imuhuc nézéyu ni simiṅ héima mepésimiman zé wamba inéh yomuhuc nézéyec, Ni imi gi zéma guac dac munahécga Yesuac héipuc ac kesa keczu iniguc momacnec welenḡ qeḡe ic keczua. Waina, imuhuc ménda waṅ némbésémaṅ, néḡ Anutu sac mepési miwésémaṅ. Yesuac héipuc acnéḡ bianḡ ara imuac qeri uṅa wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tataa.

¹¹ Waṅu ni kurumenḡ anḡéma naṅu héḡi. Ninzu becosic lalac méḡnéḡ naṅu imuac qahaiguc méḡnéḡ tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inéh solanḡ dindiṅanec niṅgesi ai mema yaré qeanzac.

¹² Kiwa imi geric bélaṅa ésécnec waṅu oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waṅu qac méḡ ooyawac hemiyec. Waṅu imuac qac imi tosara qahac, néḡ enḡyaocnec niṅzac.

¹³ Waṅu inéh maleku saciguc tindunḡ tindunḡgia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia.

¹⁴ Waṅu yaré ic kurumenḡiguc keczu ienenḡ maleku liniḡ lalac qeḡeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic.

¹⁵ Kuaya igucnec mia sou zéra qizilic méḡ éréyec. Waṅu iminéḡ mia baera baera ic embac unumac. Waṅu enḡyaoc aiṅ qarucnéḡ héḡgaleṅ waṅ énécmimac. Waṅu Anutu medac medac wandac wandac miṅjina iwac qeri geric héḡgeṅa nimma waṅ gocmia tiziḡaanzu ésécnec tiénécmima tasé kuku ai memac.

¹⁶ Waṅu iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyayiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miṅ ionac miṅgina.

Yaṅ zéraguc zéma yaré ichéra imi maunuyec.

¹⁷ Waṅu ni hémba kua meme uṅa méḡnéḡ kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima keḡha waṅḡic ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; Hama Anutuac nezéléléḡ yandaiguc tocgégic.

¹⁸ Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali hécginawac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qahaiguc tacḡic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma welenḡ qeḡe keczu zéma kunehḡ me komora moczonḡ yanda ionac séwi busugina imi negic.

¹⁹ Waṅu neḡ hémba yaṅ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic hécgina ienenḡ tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc waṅ énécmima yaré qewiṅ zé harégic.

²⁰ Néḡ yaṅ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meanḡic kua meme ic ikora imi momacnec érépésima dérécḡ érécmimia waḡec. kua meme ic ikora inéh mia yaṅ imuac qac kiwiya kesa kecma iwac ireha mepési miḡic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhécc imi qeliqeli érépésima gizonḡ geric bélaṅawac zékéḡayiguc gili érécmiyuḡ hiṅgaroc.

²¹ Waṅu tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zéracnéḡ mama unudarec. Waṅu nei hénia hénia imi moczonḡ hama séwi busugina negic tomenḡina qedarec.

20

Yawuṅ 1,000.

¹ Waṅu hémba kua meme uṅa méṅnéṅ uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac wétéya zéma seṅ hésa kunerṅ yanda mériaiguc késama kurumenṅ igucnec mayec.

² Mama mazuaṅ mokoleṅ késama yawuṅ 1,000 séc qatémiyec. Mazuaṅ imi mokoleṅ walac hicṅiyec uṅa biria, Biria miṅjina zémimia imi mia.

³ Qatémima uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac qeriaiguc giliyu hiṅgaru naguya hézicgéma asé kiwinéṅ meselima musulungéyec. Waṅu baera baera méndaṅucnec ikoc ménda waṅ énécmimac niṅ yawuṅ 1,000 ac séc imuaru heyec. Waṅu imuac andiaiguc nalé hotoṅa dac hulacmimia wammac.

⁴ Waṅu ni ic kewu tatic sasala hémba tosara imuaru tacṅic imi onac niṅgésigési ai memu niṅ kuc buṅa énécmiyu késa kecṅic. Waṅu neṅ hémba Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ac niṅac déméṅgina héric hérira ionac qeri uṅagina zéma waṅ biria zéma iwac ireha ménda mepésimigic ieneṅ zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda megic ieneṅ qelima yacma Kristoguc yawuṅ 1,000 imuac séc ic kewu waṅ énécmima kecṅic.

⁵ Waṅu humugic ionac murunec tosara ieneṅ keṅkecma yawuṅ 1,000 tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacṅic. Yacṅic qelima yayac haka imuac qétéya momacṅuc waṅec.

⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacṅuc imuac toroṅemu ieneṅ imi mériaṅṅinaṅuc zéma téréya. Ionac muru humuc qété éréhéc imi kuha qahac. Ieneṅ imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuṅ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

Biria miṅjinawac kekec tetcṅgia.

⁷ Waṅu yawuṅ 1,000 sécgéyu Biria miṅjina imi hésa ama igucnec hulac mimia wammac.

⁸ Hulac miyu éréma yaré qemu niṅac baec waṅṅoṅa kemboṅ qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc waṅ énécmima qutulaṅgé énécmimaṅ zé kemmac. Waṅu zaṅgégina imi konduṅ sakasac ésécnec sasala.

⁹ Ieneṅ imi baec imi sécgédacma asasa tigic. Waṅu ic embac téréya toṅ héréma tacṅic imi zéma ama baec yanda siṅniṅ waṅmimia imi lelecgé énécmigic. Waṅu kurumenṅ igucnec gericnéṅ mama yaré ic imi onoyu humudacṅic.

¹⁰ Waṅu Biria miṅjina ewa soho waṅ énécmima kerec imi gizoṅ geric bélaṅawac zékéṅaiguc giliyu hiṅgarec. Waṅu geric sia imuaru mia waṅ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siṅi kaiwe séc nalé tetcṅgia qahac qeṅzeṅ manzeṅ qema kecmaoc.

Humuc ic eneṅ niṅgési énécmimia waṅec.

¹¹ Waṅu ic kewu tatic kunerṅ yanda lalacnec zéma méṅ imuac qahaiguc tarec imi héṅi. Waṅu baec kurumenṅ imi wésia igucnec néṅṅacma qahac wandarec.

¹² Waṅu neṅ hémba humuc eneṅ, eṅeṅa zéma mamaya momacnec ic kewu tatic imuac wésiaiguc naṅṅic kiwiya tosara héndéṅ héndéṅa heyec. Waṅu kiwi méṅ acṅuc héndéṅu heyec imi mia kekecac kiwiya. Waṅu humuc ic imi wawaṅ memegina kiwiiguc ooyawac heyec séc zégési énécmiyec.

¹³ Waṇu nalé imuaru konduṇ qeriaiguc humumia hegic imi melen énécmiyec. Waṇu humuc zéma humumia ionac baec dumuṇa acguc qerigiraiguc humuc ic hegic imi melen énécmiyoc. Waṇu icya icya wawaṇ memegina kiwiiguc ooya imuac séciguc zégési énécmiyec.

¹⁴ Waṇu humuc zéma humumia ionac baec dumuṇa imi geric zékéṇ imuaru selianec giligic hiṇgarec. Geric zékéṇ imi mia humuc qété éréhéc.

¹⁵ Waṇu ménṇéṇ ménṇé kekecac kiwiiguc qara ménda ooyawac hemac imi geric zékéṇ imuac qeriaiguc gilimimia wamma.

21

Kurumenṇ qelia zéma baec qelia.

¹ Waṇu ni kurumenṇ qelia zéma baec qelia héṇi. Kurumenṇ walaha zéma baec walaha imi aulanḡéma qahac waṇoc. Waṇu konduṇ imuhucyanec ménda heyec.

² Waṇu ama areṇa yanda téréya Yerusalem qelianéṇ kurumenṇ igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buṇa qemimianéṇ eu buṇayawac wamma mezeric amuyec ésécnec waṇec.

³ Waṇu ic kewu tatak imuacnec ewa hétéṇ kunéṇ yanda hicṇima yomuhuc zéyec; Héṅgic Anutuac hali imi ic embac sugcinaiguc hezac. Waṇu inéṇ Anutu waṇ énécmima iniguc momacnec kecmac. Waṇu ieneṇ imi Anutuac ic embachéra waṇgic Anutu eṇeyaoc iniguc momacnec kecmac.

⁴ Kecma kic masigina moczoṇ kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéṇ qahac wandarec. Imuac niṇac qelia imuaru humuc me zésiac me yaiwisisiṇ me qeṇzeṇ manzeṇ imuhucya imi méndaqucnec hemac.

⁵ Waṇu ic kewu tatak imuaru tarec inéṇ yomuhuc zéyec; Héṅgic neṇ iwawai moczoṇ meqeli énécmizua. Waṇu muṇguc toroqema zéyec; Ac yomi imi ninzéṅgé mimia zéma héla, imuac niṇac kiwiiguc owésémaṇ.

⁶ Waṇu ac ménṇ yomuhuc nézéyec, Mewa tecgézac! Ni imi Alfa zéma Omega,* hénihénia zéma tetcgia, neṇ mia kekecac doku kiwa igucnec doku boṇtegcicya imi déméṅgina qanḡararaṇ qeṇeya ionac énécmimaṇ.

⁷ Ménṇ naṇselimac imi iwawai imuhucya mératéc miyu memac. Ni iwac Anutu wamba inéṇ nuac naṇna wamma.

⁸ Waṇu ic ionac bac yandi yandi wammu zéma, ménda ninzéṅgému zéma, iliṇqiliṇ kekec zéma, biṇ qeṇe zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiṇ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneṇ moczoṇ zékéṇ yanda gizoṇ geric bélanḡaguc imuaru hiṇgacma kecmu. Iminéṇ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héṇi.

⁹ Waṇu kua meme uṇa 7 zéicgina séc yéwéri zérabéraguc 7 kuaya qeṇeya tima nagṇic ionac murunec ménṇéṇ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neṇ rama merawa iwac embac buṇa imi gézéwa hémbésémaṇ.

¹⁰ Imuhuc zéma uṇa téréyanéṇ nuagicma baec boṇa kunéṇ yanda horu-aiguc emma nézéyu ama yanda téréya Yerusalem imi kurumenṇiguc Anutu arunec mama hayu héṇi.

* 21:6: Neṇaṇ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetcgia.'

11 Anutuac edamuya sécgéma heyu ama arenja yanda imuac asahanéj hoc eeyaguc boŋa eŋeja yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc ésécnec waŋu kristal hoc ésécnec lalacalac waŋec.

12 Waŋu imuaru baŋa demin yanda horuanéj ama lelegéma nanju imuaru sanjulaŋ 12 nanjec. Sanjulaŋ imuaru kua meme uŋa 12 nanjic. Waŋu sanjulaŋ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéngéma ogic heyec. Imi mia Israel kisc arej 12 ionac qacgina.

13 Sanjulaŋ imi baec waŋgoŋa Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc nanjic.

14 Ama yanda deminja imi séraŋa 12 hemiyec. Waŋu séraŋ imuac kembraŋiguc rama merawa iwac Yesuac Méliméli ic 12 ionac qac kiwigina 12 heyec.

15 Kua meme uŋa ac nézýec inéj ama arenja yanda zéma sanjulaŋ yanda zéma deminja selia séc qéréréya memaŋ zé uŋ ménj golinéj memeya késama nanjec.

16 Ama arenj yanda imi waŋgoŋa 4 sécgina momac zéma hénggeŋa wéndara sécgira momacguc. Waŋu uŋ iminéj ama yanda imuac séc qéréréya meyu 2,200 kilomita waŋec hénggeŋa wéndara zéma horua séc qérérégina imi moczoŋ séc érérenj.

17 Waŋu kua meme uŋanéj ama arenja yanda imuac deminj dépaŋa imuac séc qéréréya acguc icnéj meanzinj ésécnec meyu 70 mita waŋec.

18 Ama demin baŋa imi zasipa hocnéj memeya waŋu ama yanda imi mia goli solaŋa galasi asac asaria ésécnecnéj memeya.

19 Ama arenj yanda demin imuac baŋa qambaŋa imi hoc eeyaguc hénia hénia sasalanéj mezeric qezeric wawaŋa. Qambaŋa qétéya momacguc imi zasipa hocnéj, séraŋ qétéya éréhéc imi sapaia hocnéj, séraŋ qétéya haréwéc imi agat hocnéj, séraŋ qétéya 4 imi emerade hocnéj mezeric zerira.

20 Qétéya 5 imi onikisi hoc, qétéya 6 imi kanelian hoc, qétéya 7 imi kirisolait hoc, qétéya 8 imi beril hoc, qétéya 9 imi topas hoc, qétéya 10 imi kirisopireis hoc, qétéya 11 imi zeisinta hoc, qétéya 12 imi amatisita hoc.

21 Sanjulaŋa 12 imi pél hoc 12 néj memeya, ama sanjulaŋ 12 eŋac eŋac imi pél hoc howia eŋac eŋacnéj memeya. Waŋu ama hénaya imi goli téngén galasi ésécnec hiwéréngéma hini kenkeŋa.

22 Waŋu medac medac wandac wandac miŋina Anutu zéma rama merawa ekaoc ocmuŋ wanzaoc imuac niŋac ama yanda imuac qeriaiguc ocmuŋ ménj ménda taru héni.

23 Waŋu ama imuaru imi kaiwe zéma maso imi aigira qahac némac niŋ Anutuac edamuyanéj qetagaliju rama merawanéj kifa waŋ énécmianzac.

24 Waŋu baera baera ic embac ienej edamu imuac qeriaiguc kenha waŋanzu. Waŋu baecac ic kewu ienej eŋaŋ edamu mema imuaru harému.

25 Imuaru imi kaiwe séc sanjulaŋa ménda héianzu. Waŋu imuaru imi siŋi ménj ménda hezac.

26 Icy aicya ienej eŋaŋ baec yanda imuac edamuya zéma eŋaŋ edamugina imi imuaru mema harému.

27 Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeqeyaguc me ac ikoc wawaŋa ienej imuaru ménda harému, néj rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi eneŋ sac harému.

22

Doku téfara kekecyaguc.

1 Waᵑu kua meme uᵑanéᵑ kekecac doku yanda ménᵑ kristal hoc ésécnec laclalacnéᵑ Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatic imuacnec hénima mama keᵑu nézéyu héᵑi.

2 Waᵑu doku téfara imi ama yanda imuac héna namuᵑa igucnec keᵑec. Waᵑu doku néwéc néwéc zécgériaiguc kekecac ic hésanéᵑ namma namma keᵑec. Ic hésa imuac héla tanera hénia hénia 12 iminéᵑ maso séc hicᵑjima qauma waᵑaᵑec. Waᵑu ic hésa imuac haréᵑanéᵑ baera baera ic embac mehiaru énécmiyec.

3 Ama yanda imuaru imi saec muᵑguc ménda hemac. Waᵑu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu taticnéᵑ ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welenᵑ qeᵑe ichéra eneᵑ welenᵑ qeᵑe wammimu.

4 Waᵑu ieneᵑ iwac kic tanera hémma kecmu. Waᵑu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac.

5 Waᵑu ama imuaru imi siᵑi muᵑguc ménda hemac. Waᵑu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniᵑ, Miᵑ Kewunina Anutunéᵑ ionac asac mararaᵑgina wammac. Waᵑu ieneᵑ imi nalé tetecgia qahac ic kewu waᵑ énécmima kecmu.

6 Waᵑu kua meme uᵑa inéᵑ yomuhuc nézéyec, ac yomi ninzéᵑgé mimia zéma héla. Némac niᵑ Miᵑ Kewunina kua meme ic ionac uᵑaginawac Anutunéᵑ iwac welenᵑ qeᵑe ichéra iwawai focdac hicᵑjimacac hezac imi énézéyu hémmu niᵑac eᵑeya kua meme uᵑa méliyec.

7 Ninzu, neᵑ focdac liliᵑgéma hamaᵑ! Imuac kiwi yomuac bianaᵑ ara imi niᵑtoho wammac inéᵑ ségiségiyaguc.

Ac tetecgia zéma mozoc ac.

8 Ni Yohanenéᵑ iwawai imi hémma niᵑi. Haka imi hémma niᵑi imuaru haka imi nézéyec kua meme uᵑa iwac hénayaiguc mepésimimaᵑ zéma mama simiᵑ héimiᵑi.

9 Imuhuc wamba inéᵑ yomuhuc nézéyec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahécga keczu zéma ackuazécc kiwi yomuaru hezac imi niᵑtoho wammu iniguc momacnec welenᵑ qeᵑe wamma kecdua. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaᵑ.

10 Waᵑu inéᵑ muᵑguc yomuhuc nézéyec, Nalé imi hosuru hazac. Imuac bianaᵑ ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéᵑ ménda meseliwésémaᵑ.

11 Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waᵑu qeri qakolagucnéᵑ qeri qakolagucnec kecmac. Waᵑu ic solanaᵑ imi haka solanaᵑ wammanec kecmac. Waᵑu ic téréya imi téreyanec kecmac.

12 Ninzaᵑ, neᵑ focdac hamaᵑ. Tasé eeyaguc imi nenamuru hezac. Icyacya wawaᵑ memeginawac séciguc eᵑac eᵑac tasé ku énécmimaᵑ.

13 Ni Alfa zéma Omega,* walac zéma andia, hénihénia zéma tetecgia.

14 Malekugina horua imi zuac sorocgéanzu imi eneᵑ imi ségiségi ginaguc. Ieneᵑ kekecac ichésa imuaru keremma sanᵑularᵑ igucnec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buᵑa qeénécmimac.

* 22:13: A zéma Z.

¹⁵ Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siṅa nimma waṅaṅzu imi ama yanda imuac séṅgaṅgeṅiguc kecmu.

¹⁶ Yesu ni hénarīṅnawac niṅac wamma nuac kua meme uṅana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waṅ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc.

¹⁷ Uṅa Téréya zéma iniṅ buṅa qeṅeyanéṅ Hana zézaoc, waigic mérénéṅ méṅ gezacyanéṅ niṅzac inéṅ hana zémac. Mérénéṅ méṅ doku niṅac owuruṅa qanṅararaṅ qezac imi waigic hamac. Waṅu mérénéṅ méṅ kekecac doku niṅac wanṅac imi waigic boṅteṅigic memac.

¹⁸ Kiwi yomuaru bianṅac ara ooyawac hezac imi oloṅ niṅ wammu onac énézéwa niṅgic; Méṅnéṅ méṅ ac hezac imuaru ac méṅ toroqemaciguc Anutunéṅ yéwéri zérabéracuc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac mia toroqemimac.

¹⁹ Waṅu méṅnéṅ méṅ bianṅac ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac méṅ auyu qahac wammaciguc Anutunéṅ kekecac ichésa zéma ama areṅa yanda téréya kiwi yomuac qeriaiguc ooyawac hezac imuaru ménda toroqemac niṅac auwa qahac wammac.

²⁰ Ac imi héipuc wamma zézac inéṅ ni hélacnec focdac hamaṅ zézac. Hélacnec, miṅna Yesu focdac hawésémaṅ.

²¹ Miṅ Kewu Yesuac ewa hianéṅ ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélacnec!

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29-2:12
17	Mareko 2:13-3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31-4:25
20	Mareko 4:26-5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24-8:10
26	Mareko 8:11-9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Méliméli icac ai 1:1-26
4	Méliméli icac ai 2:1-47
5	Méliméli icac ai 3:1-26
6	Méliméli icac ai 4:1-37
7	Méliméli icac ai 5:1-42
8	Méliméli icac ai 6:1-15
9	Méliméli icac ai 7:1-29
10	Méliméli icac ai 7:51-8:13
11	Méliméli icac ai 7:51-8:13
12	Méliméli icac ai 8:14-40
13	Méliméli icac ai 9:1-25
14	Méliméli icac ai 9:26-43
15	Méliméli icac ai 10:1-33
16	Méliméli icac ai 10:34-48
17	Méliméli icac ai 11:1-30
18	Méliméli icac ai 12:1-23
19	Méliméli icac ai 12:24-13:12
20	Méliméli icac ai 13:13-41
21	Méliméli icac ai 13:42-14:7
22	Méliméli icac ai 14:8-28
23	Méliméli icac ai 15:1-35
24	Méliméli icac ai 15:36-16:15
25	Méliméli icac ai 16:16-40
26	Méliméli icac ai 17:1-34
27	Méliméli icac ai 18:1-21
28	Méliméli icac ai 18:22-19:12
29	Méliméli icac ai 19:13-41
30	Méliméli icac ai 20:1-38

date	Scripture
1	Méliméli icac ai 21:1-16
2	Méliméli icac ai 21:17-36
3	Méliméli icac ai 21:37-22:16
4	Méliméli icac ai 22:17-23:10
5	Méliméli icac ai 23:11-35
6	Méliméli icac ai 24:1-27
7	Méliméli icac ai 25:1-27
8	Méliméli icac ai 26:1-32
9	Méliméli icac ai 27:1-20
10	Méliméli icac ai 27:21-44
11	Méliméli icac ai 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galatia 1:1-24
15	Galatia 2:1-16
16	Galatia 2:17-3:9
17	Galatia 3:10-22
18	Galatia 3:23-4:20
19	Galatia 4:21-5:12
20	Galatia 5:13-26
21	Galatia 6:1-18
22	Efeso 1:1-23
23	Efeso 2:1-22
24	Efeso 3:1-21
25	Efeso 4:1-16
26	Efeso 4:17-5:2
27	Efeso 5:3-33
28	Efeso 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Filemon 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Ac Saḡa 1:1-20
10	Ac Saḡa 2:1-17
11	Ac Saḡa 2:18-3:6
12	Ac Saḡa 3:7-22
13	Ac Saḡa 4:1-11
14	Ac Saḡa 5:1-14
15	Ac Saḡa 6:1-17
16	Ac Saḡa 7:1-17
17	Ac Saḡa 8:1-13
18	Ac Saḡa 9:1-21
19	Ac Saḡa 10:1-11
20	Ac Saḡa 11:1-19
21	Ac Saḡa 12:1-18
22	Ac Saḡa 13:1-18
23	Ac Saḡa 14:1-20
24	Ac Saḡa 15:1-8
25	Ac Saḡa 16:1-21
26	Ac Saḡa 17:1-18
27	Ac Saḡa 18:1-24
28	Ac Saḡa 19:1-21
29	Ac Saḡa 20:1-15
30	Ac Saḡa 21:1-27
31	Ac Saḡa 22:1-21